

การเมืองไทยสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม
ภายใต้ระเบียบโลกของสหรัฐอเมริกา(พ.ศ. 2491-2500)

นายณัฐพล ใจจริง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชารัฐศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THAI POLITICS IN PHIBUN'S GOVERNMENT UNDER THE U.S. WORLD ORDER
(1948-1957)

Mr. Nattapoll Chaiching

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Political Science

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การเมืองไทยสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม
ภายใต้ระเบียบโลกของสหรัฐอเมริกา(พ.ศ. 2491-2500)

โดย

นายณัฐพล ใจจริง

สาขาวิชา

รัฐศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร. กุลลดา เกษบุญชู-มีด

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.จรัส สุวรรณมาลา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. กุลลดา เกษบุญชู-มีด)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สมบูรณ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภชาติ ยิ้มประเสริฐ)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.นครินทร์ เมฆไตรรัตน์)

ณัฐพล ใจจริง: การเมืองไทยสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามภายใต้ระเบียบโลกของสหรัฐอเมริกา (พ.ศ. 2491-2500) (THAI POLITICS IN PHIBUN'S GOVERNMENT UNDER THE U.S. WORLD ORDER(1948-1957)อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รองศาสตราจารย์ ดร.กุลลดา เกษบุญชู-มีดี, 284 หน้า.

ภายใต้ระเบียบโลกของสหรัฐฯที่ก่อตัวขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐฯได้เข้ามาบีบบบาทแทรกแซงการเมืองไทยในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามด้วยการให้ความสนับสนุนกลุ่มการเมืองทั้งกลุ่มตำรวจและกลุ่มทหารมีผลทำให้การเมืองไทยในช่วงเวลาดังกล่าวมีเสถียรภาพและสามารถดำเนินนโยบายตามที่สหรัฐฯต้องการได้ ต่อมา สหรัฐฯให้การสนับสนุนสถาบันกษัตริย์ให้กลับขึ้นมามีความสำคัญทางการเมือง ในขณะที่ รัฐบาลเริ่มถอยห่างออกจกนโยบายของสหรัฐฯ ท่ามกลางความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับสถาบันกษัตริย์ “กลุ่มรอยัลลิสต์” และกลุ่มทหารในช่วงปลายรัฐบาลนั้นส่งผลให้สหรัฐฯตัดสินใจให้การสนับสนุนกลุ่มการเมืองใหม่ คือ สถาบันกษัตริย์และกลุ่มทหารให้ขึ้นมีอำนาจแทนเพื่อให้อการเมืองไทยมีเสถียรภาพและดำเนินนโยบายตามที่สหรัฐฯต้องการต่อไป ดังนั้น บทบาทของสหรัฐฯที่มีต่อการเมืองไทยในช่วงเวลานั้นจึงเป็นปัจจัยชี้ขาดสำคัญที่ทำให้กลุ่มการเมืองใดได้รับชัยชนะทางการเมือง ทั้งนี้ การสนับสนุนกลุ่มการเมืองใหม่ของสหรัฐฯนี้ได้นำไปสู่การปกครองแบบเผด็จการทหารและทำให้ไทยได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของระเบียบโลกของสหรัฐฯที่แน่นอนยิ่งขึ้นในเวลาต่อมา

4881903924 : MAJOR POLITICAL SCIENCE

KEYWORDS : THAI POLITICS / PHIBUNSONGGRAM / UNITED STATES

NATTAPOLL CHAICHING: THAI POLITICS IN PHIBUN'S
GOVERNMENT UNDER THE U.S. WORLD ORDER(1948-1957).

ADVISOR : ASSOC.PROF. KULLADA KESBOONCHOO MEAD,PH.D.,
284 pp.

Under the U.S. World Order which was emerged after the end of the World War II, the United States government has taken its role in intervening Thai politics. This thesis discovers that the U.S. government had supported both Police and Military groups in the Phibun's government which prompted the political situation in Thailand become stable. This dynamic enabled the Thai government to pursue foreign policies that complied with the U.S. interest. In the same time, the U.S. government was behind the resurgence of the Monarchy back to the political sphere. Whereas the Phibun's government began to keep distance from the U.S. influence over Thailand's policies amidst the conflict between the Phibun's government with the Monarchy, the Royalist and the Military. the U.S. government decided to turn its support towards the newly political groups than the Phibun's government: that are the Monarchy and the Military. Such policy allowed the U.S. government to maintain the political stability and retain its policies in Thailand. As a result, the role of the U.S. government in the Thailand's political situations is the decisive factor in deciding the triumphant result of any political actor among the Thai politics. It must be noted that the role of the U.S. government in supporting the newly political groups brought about the authoritarian regime in Thailand as well as it sowed the seed connecting the Thai state with the U.S. world order more closely in the following decades.

Field of Study : ...POLITICAL SCIENCE..... Student's Signature

Academic Year : ...2009..... Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้ไม่สามารถสำเร็จลงได้ หากปราศจากความช่วยเหลือของหน่วยงานและบุคคลจำนวนมากที่ให้แก่ข้าพเจ้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยของข้าพเจ้าตลอด 3 ปีสุดท้ายในการเรียน ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ “ครู” รศ.ดร.กุลลดา เกษบุญชู-มีด อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ที่ทำหน้าที่มากกว่าการเป็นเพียงอาจารย์ที่ปรึกษา แต่ได้อุทิศตนร่วมเดินทางไปในเส้นทาง การค้นคว้าและอดทนต่อความดีอันร้อนของข้าพเจ้าตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา รวมทั้ง ความช่วยเหลือที่สำคัญจาก ศ.ดร.ธงชัย วินิจจะกุล อาจารย์ที่ปรึกษาอีกท่านที่ให้โอกาสข้าพเจ้าได้เข้าชั้นเรียนอันมีส่วนเปิดโลกทัศน์ทำให้ข้าพเจ้าหลุดพ้นจากเพดานความคิดที่ดำรงอยู่กับข้าพเจ้ามานานหลายปี ตลอดจนได้ให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ ในการวิจัยที่มหาวิทยาลัย Wisconsin-Madison และในสหรัฐอเมริกา ตลอดจน ศ.ดร.ไชยวัฒน์ คำชู รศ.ดร.นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ผศ.ดร.วิระ สมบูรณ์ และ ผศ.ดร.สุธาศัย ยิ้มประเสริฐ กรรมการวิทยานิพนธ์ที่ให้คำแนะนำซึ่งมีคุณค่าแก่ข้าพเจ้าในปรับปรุงวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้จนสำเร็จ

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ ศ.ดร.อนุสรณ์ ลิ้มมณี Prof. Kewin Hewison รศ.ฉลอง สุนทร-วณิชย์ รศ.วีณา เอี่ยมประไพ Assoc. Soren Ivarsson ผศ.สุวิมล รุ่งเจริญ ผศ.ดร.นิติและ ผศ.ดร. พวงทอง ภวัครพันธุ์ ผศ.เทอดสกุล ยุญชานนท์ คุณเสถียร จันทิมาธร ดร.สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล คุณสุพจน์ แจ่มเร็ว ผศ.ธเนศ วงศ์ยานนาวา ดร.เกษม เพ็ญภินันท์ อาจารย์จิรพล เกตุจุมพล อาจารย์ศิวะพล ละอองสกุล ดร.ธนาพล ลีหมอกิชาติ อาจารย์สุระ พัฒนะปราษฎ์ ผศ.ดร.ทวีศักดิ์ เผือกสม อาจารย์วารุณีย์ ไอสถารมย์ ดร.ฐาปนันท์ นิพิฏฐกุล ดร.เก่งกิจ กิตติเรียงลาภ ดร.พรสันต์ เลี้ยงบุญเลิศชัย คุณกมลทิพย์ จ่างกมล คุณธนาพล อิวสกุล คุณเด่นดวง วัดละเอียด คุณดาวเรือง แนวทอง และคุณจักรี ไชยพินิจ ที่ให้ความช่วยเหลือแก่ข้าพเจ้ามานานหลายปี ขอขอบคุณอย่างมาก สำหรับ คุณสมฤดี วินิจจะกุล คุณปิยนุช ศรีปันวงศ์ David Dettmann ดร.พัชรี เชิญช่อ และคุณพล เทพ ธนโกเศศ ผู้ให้ความช่วยเหลือแนะนำให้ข้าพเจ้าอยู่รอดปลอดภัยในการวิจัยที่รัฐวิสคอนซิน รัฐแมริแลนด์ และวอชิงตัน ดี.ซี. ขอขอบคุณ “ป้า”-จิรวัสส์ ปันยารชุน และคุณนิศย์ พิบูลสงคราม เป็นอย่างสูงที่ให้คำสัมภาษณ์และต้อนรับข้าพเจ้าด้วยความเมตตาอย่างไม่รู้เหน็ดเหนื่อย

สุดท้ายที่จะลืมมิได้คือ พี่ธัญญา ใจจริง ผู้เป็นกำลังใจและให้รอยยิ้มในยามที่ข้าพเจ้าอ่อนล้า และได้แบ่งเบาภาระงานบ้านในหลายปีที่ผ่านมา และคุณค่าจากงานวิจัยชิ้นนี้ ขอยกให้กับพ่อ ผู้ล่วงลับ และแม่ ผู้เป็นครูคนแรกของข้าพเจ้า

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญของการศึกษา.....	1
1.2 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	5
1.3 กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	19
1.4 สมมติฐานในการวิจัย.....	20
1.5 นิยามคำศัพท์.....	21
1.6 ขอบเขตการศึกษาวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย.....	22
1.7 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	25
1.8 ข้อจำกัดของการศึกษา.....	25
บทที่ 2 จากอุสเวลท์ถึงทูแมน: การเมืองไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2.....	26
2.1 นโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไทย.....	26
2.2 การเมืองไทยภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2.....	31
2.3 ความร่วมมือและการแตกสลายของพันธมิตรช่วงสงครามระหว่าง“กลุ่มปรีดี” และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”.....	33
2.4 “กลุ่มรอยัลลิสต์”กับการเมืองในราชสำนักและการแสวงหาการสนับสนุนจาก อังกฤษ.....	41
2.5 การก่อตัวของ“พันธมิตรใหม่”ระหว่าง“กลุ่มรอยัลลิสต์”และ“กลุ่มจอมพล ป.”..	51
2.6 การล่มสลายของ“กลุ่มปรีดี”.....	54
บทที่ 3 การรัฐประหาร 2490: จุดเริ่มต้นของความขัดแย้งภายในการเมืองไทย.....	62
3.1 การรัฐประหาร 2490: ความสำเร็จของความร่วมมือของคณะรัฐประหารกับ “กลุ่มรอยัลลิสต์”.....	62

สารบัญ (ต่อ)

3.2 ความล้มเหลวในการต่อต้านการรัฐประหารและการสิ้นสุดความช่วยเหลือ “กลุ่มปรีดี”ของสหรัฐฯ.....	66
3.3 การรुकืบของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ในฐานะสถาปนิกทางการเมือง.....	70
3.4 แผนการใหญ่ของ “กลุ่มรอยัลลิสต์”	74
3.5 จอมพล ป.กับการล้มแผนทางการเมืองของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”.....	77
3.6 รัฐบาลจอมพล ป.กับความล้มเหลวในการเปิดไมตรีกับ“กลุ่มปรีดี”	79
3.7 “กลุ่มรอยัลลิสต์”กับการสถาปนารัฐธรรมนูญที่ปฏิเสธกองกองทัพ.....	85
บทที่ 4 สู่ภาวะกึ่งอาณานิคม: การมาถึงของสหรัฐฯและการปราบปรามปรักภัย ทางการเมือง 2493 - 2495.....	87
4.1 สัญญาณจากวอชิงตัน ดี.ซี.....	87
4.2 การถูกต่อต้านกับการก้าวเข้าหาสหรัฐฯของรัฐบาลจอมพล ป.....	90
4.3 สหรัฐฯกับความช่วยเหลือทางการทหารแก่ไทย.....	95
4.4 ความขัดแย้งในคณะรัฐประหารท่ามกลางการรุกของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”.....	101
4.5 “กลุ่มรอยัลลิสต์”กับ“กฎแมนฮัตตัน”แผนซ่อนแผนในการโค่นล้มรัฐบาล.....	105
4.6 การรัฐประหาร 2494 กับการยุติบทบาททางการเมืองของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”.....	112
4.7 ความขัดแย้งระหว่างสถาบันกษัตริย์กับรัฐบาลจอมพล ป.....	116
4.8 การแข่งขันและการสร้างพันธมิตรทางการเมืองของกลุ่มตำรวจและกลุ่มทหาร..	120
4.9 การปราบปรามขบวนการต่อต้านสหรัฐฯและรัฐบาลจอมพล ป.....	122
บทที่ 5 ไอเซนฮาวร์กับการสร้างความแข็งแกร่งให้กลุ่มทหารและกลุ่มตำรวจไทย 2496 – 2497.....	124
5.1 นโยบายต่างประเทศของไอเซนฮาวร์ต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไทย.....	124
5.2 “เอกอัครราชทูตนักรบ”กับการสร้าง“ป้อมปราการ”ทางการเมืองทหารในไทย.....	128
5.3 เพนตากอนกับการสถาปนาอำนาจให้กลุ่มทหาร.....	132
5.4 ซีไอเอกับการสถาปนาอำนาจให้กลุ่มตำรวจ.....	133
5.5 ความช่วยเหลือจากสหรัฐฯกับการแข่งขันระหว่างกลุ่มตำรวจและกลุ่มทหาร....	136
5.6 ถนนทุกสายมุ่งตรงสู่วอชิงตัน ดี.ซี.....	138

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 6 สหรัฐฯ สถาบันกษัตริย์กับจุดเริ่มต้นสงครามจิตวิทยาในไทย 2497.....	143
6.1 สหรัฐฯกับการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในไทย.....	143
6.2 จากความล้มเหลวสู่โอกาส: สถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”กับ การเข้าหาสหรัฐฯ.....	146
6.3 ยูนิสกับสงครามจิตวิทยา.....	152
6.4 สงครามจิตวิทยากับการสถาปนาอำนาจของสถาบันกษัตริย์.....	155
บทที่ 7 ความเป็นกลางและการสร้างประชาธิปไตยของรัฐบาลจอมพลป. ปลายทศวรรษที่ 2490.....	161
7.1 บริบทการก่อตัวของนโยบายเป็นกลางของรัฐบาลจอมพล ป.....	161
7.2 นโยบายการทูตสองทางของรัฐบาลจอมพล ป.....	164
7.3 วิสัยทัศน์ใหม่ที่ท่ามกลางความขัดแย้งของ“ขุนศึก”	168
7.4 การสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยทางออกทางการเมือง.....	175
7.5 การพยายามเปิดไมตรีกับจีนของรัฐบาลจอมพล ป.....	181
7.6 การค้ากับจีนและความไม่พอใจของสหรัฐฯ.....	185
7.7 หนังสือพิมพ์กับการต่อสู้ทางการเมืองและการต่อต้านสหรัฐฯ.....	189
7.8 ความไม่พอใจของสหรัฐฯต่อการเปิดรับวัฒนธรรมจากจีนของไทย.....	194
บทที่ 8 การหวนคืนของพันธมิตรท่ามกลางความขัดแย้งกับ“กลุ่มรอยัลลิสต์”.....	197
8.1 การต่อต้าน“กลุ่มรอยัลลิสต์”ของรัฐบาลจอมพล ป.....	197
8.2 พันมิตรทางการเมืองของรัฐบาลจอมพล ป.และกลุ่มตำรวจกับ“กลุ่มปรีดี”	203
8.3 การเลือกตั้งและการทำลายการเลือกตั้ง 2500 ของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”และกลุ่ม ทหาร.....	206
8.4 การกลับมาของปรีดี พนมยงค์กับความตื่นตระหนกของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”และ ความวิตกของสหรัฐฯ.....	213
8.5 ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”.....	217
บทที่ 9 “ไตรภาคี”กับภาวะกึ่งอาณานิคมและการล่มสลายของประชาธิปไตยไทย.....	222
9.1 สัญญาณความไม่พอใจของวอชิงตัน ดี.ซี.ต่อรัฐบาลจอมพล ป.....	222
9.2 จอมพลสฤษดิ์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”กับการแสวงหาการสนับสนุนจากสหรัฐฯ.....	223
9.3 การเมืองสองหน้าของจอมพลสฤษดิ์.....	225

สารบัญ (ต่อ)

9.4 การรุกทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” กับการสร้าง พันธมิตรระหว่างรัฐบาลกับคณะราษฎร.....	227
9.5 จากการเมืองสามเส้าสู่การเมืองสองขั้ว: รัฐบาลจอมพล ป. กลุ่มตำรวจและ “กลุ่มปรีดี”กับ สถาบันกษัตริย์ “กลุ่มรอยัลลิสต์”และกลุ่มทหาร.....	235
9.6 บนเส้นทางของ“ไตรภาคี” สหรัฐฯ สถาบันกษัตริย์และกองทัพกับ การดำรงภาวะกึ่งอาณานิคม.....	241
บทที่ 10 สรุป.....	248
รายการอ้างอิง.....	253
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	284

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการศึกษา

ในปัจจุบัน การศึกษาประวัติศาสตร์นิพนธ์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้กลายเป็นประเด็นศึกษาสำคัญของนักวิชาการผู้สนใจศึกษาตามแนวทางประวัติศาสตร์ภูมิภาคที่เข้าไปศึกษาการเขียนประวัติศาสตร์แห่งชาติของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงสมัยแห่งการมีปฏิสัมพันธ์กับจักรวรรดินิยมว่า ผู้คนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการสร้างคำอธิบายต่อตนเองอย่างไรอันจะทำให้เห็นถึงผลกระทบของอิทธิพลจักรวรรดินิยมที่มีต่อการก่อรูป และปฏิสัมพันธ์ต่อภูมิภาคอันมีต่อการเขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์ของชาติต่างๆ กระนั้นก็ดี การศึกษาประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยในช่วงแห่งการเผชิญหน้ากับจักรวรรดินิยมนั้นยังคงตกอยู่ในแกนกลางแห่งความเจียบงัน และได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวน้อย ในขณะที่งานนิพนธ์ทางประวัติศาสตร์ของไทยยังคงรักษาแนวทางในการผลิตซ้ำการเขียนประวัติศาสตร์ที่เน้นย้ำการต่อต้านอาณานิคมเพื่อรักษาความเป็นเอกราชของไทยต่อไป¹

หากเรานำข้อสังเกตข้างต้นที่มีต่อประวัติศาสตร์ของไทยมาพิจารณาควบคู่ไปกับบริบททางประวัติศาสตร์ ผ่านงานนิพนธ์ทางประวัติศาสตร์ไทย ทั้งการเมืองการปกครองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในประเทศของไทยแล้ว ข้อสังเกตข้างต้นมีคุณูปการต่อการกลับมาทบทวนความรู้ความเข้าใจที่มีต่อตนเองท่ามกลางบริบทขึ้นมาใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองและประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยว่าได้รับผลกระทบจากความรู้ที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทและได้รับผลกระทบจากการสร้างองค์ความรู้ของสหรัฐฯที่มีต่อการสร้างองค์ความรู้ในทางการเมืองการปกครองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2491-2500 ทั้งนี้ ข้าพเจ้าต้องการสำรวจ ปัญหาที่เกิดขึ้นภายใต้งานนิพนธ์ด้านการเมืองการปกครองของไทยที่ได้รับผลกระทบจากศึกษารัฐศาสตร์แบบอเมริกันภายใต้แนวทางการพัฒนาการเมือง โดย

---

¹ Laurie J. Sears, "The Contingency of Autonomous History," in *Autonomous Histories Particular Truths*, ed. Laurie J. Sears (Wisconsin: Center for Southeast Asian Studies University of Wisconsin, 1993), pp. 3-4.; Thongchai Winichakul, "Writing At The Interstices: Southeast Asian Historians and Postnational Histories in Southeast Asia," in *New Terrains in Southeast Asia History*, Abu Talib Alimad and Tan Liok Ee, eds. (Singapore: Singapore University Press, 2003), pp. 3-27.

เฉพาะอย่างยิ่ง แนวคิด“อำมาตยาธิปไตย”(Bureaucratic Polity)ที่มีอิทธิพลครอบงำความรู้ในงานประวัติศาสตร์นิพนธ์ด้านการเมืองการปกครองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยตามแนวการศึกษาแบบดั้งเดิมซึ่งรักษาคำอธิบายหลักถึงวิเทโศบายของไทยกับจักรวรรดินิยมอันแสดงถึงปรีชาสามารถของชนชั้นนำไทยเป็นสำคัญ

ในที่นี้ ข้าพเจ้าขอเริ่มต้นจาก ข้อเสนอจากการงานวิจัยที่ศึกษาสถานภาพและพัฒนาการของวิชารัฐศาสตร์ไทยของนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และข้อเสนอจากการงานวิจัยของศุภมิตร ปิติพัฒน์ที่สำรวจพัฒนาการขององค์ความรู้การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในประเทศไทย² สำหรับพัฒนาการขององค์ความรู้ของวิชารัฐศาสตร์ไทยนั้น นครินทร์ สรุปลว่า องค์ความรู้ของวิชารัฐศาสตร์ไทยเกิดขึ้นภายใต้สภาพแวดล้อมการเมืองระหว่างประเทศหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งมีสหรัฐฯเป็นผู้มีบทบาทนำในทางการเมืองระหว่างประเทศและการสร้างองค์ความรู้ของวิชารัฐศาสตร์ โดยรัฐบาล หน่วยงานและนักวิชาการจากสหรัฐฯได้เข้ามามีส่วนอย่างมากในการช่วยเหลือ สนับสนุนการจัดตั้งคณะรัฐศาสตร์ขึ้นที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในเวลาต่อมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงทศวรรษที่ 2510 ซึ่งเป็นช่วงสำคัญของสงครามเย็นที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งนี้ รัฐบาล หน่วยงานและนักวิชาการจากสหรัฐฯได้เข้ามามีส่วนอย่างมากในการเผยแพร่ความรู้และการทำการวิจัยภายใต้แนวการศึกษาวิชารัฐศาสตร์แบบวิทยาศาสตร์ที่เน้นการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์และมีการนำเข้าหลักการ แนวคิด กรอบทฤษฎีจากสหรัฐฯเข้ามาแทนที่ศึกษาแบบเดิมที่เน้นสถาบันทางการเมืองทำให้เกิดการสร้างองค์ความรู้แบบใหม่ให้กับวิชารัฐศาสตร์ของไทย กล่าวโดยสรุป นครินทร์ เห็นว่า การศึกษาวิชารัฐศาสตร์แบบวิทยาศาสตร์มีผลทำให้การศึกษการเมืองการปกครองของไทยที่เคยเน้นความสำคัญกับการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับสถาบันทางการเมืองเสื่อมคลายลง และที่สำคัญนครินทร์ได้ตั้งข้อสังเกตถึงข้อสรุปขององค์ความรู้ในการเมืองการปกครองของไทยว่า การศึกษการเมืองการปกครองของไทยยังคงตกอยู่ภายใต้คำอธิบายว่า การเมืองการปกครองของไทยเป็น“การเมืองในระบอบอำมาตยาธิปไตย”ตามแนวคิด“อำมาตยาธิปไตย”ของเฟรด ดับบลิว. ริกส์(Fred W. Riggs)ที่ยังคงทรงพลังในการสร้างคำอธิบายและเป็นแนวทางในการศึกษการเมืองการปกครองของไทยจวบกระทั่งจนถึงปัจจุบัน

² นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, “วิชารัฐศาสตร์ไทยในบริบทของประวัติศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง,” รัฐศาสตร์สาร 21, 1 (2542): 23-75.; ศุภมิตร ปิติพัฒน์, “ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ: พัฒนาการและความก้าวหน้าขององค์ความรู้,” คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาวิชาประวัติศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2550.

ด้วยเหตุนี้ เขาจึงเรียกร้องให้ มีการศึกษาความเปลี่ยนแปลงของสัมพันธภาพทางอำนาจระหว่างสถาบันกษัตริย์และรัฐบาลในการเมืองไทยเสียใหม่³

สำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของวิชารัฐศาสตร์นั้น ศุภมิตร ปิติพัฒน์สรุปว่า การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทย ยังคงได้รับผลจากเปลี่ยนแปลงของแนวการศึกษาในระดับสากลไม่มากนัก งานศึกษาส่วนใหญ่ตกอยู่ภายใต้การศึกษาตามแนวการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบดั้งเดิมที่เน้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งให้ความสำคัญต่อการประเมินคุณค่าและบรรทัดฐานที่รองรับการจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศผ่านการศึกษาประวัติศาสตร์การทูตและเรื่องการรักษาเอกราชของรัฐมากกว่าแนวการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์ ที่เน้นการศึกษาพฤติกรรมของรัฐในระบบระหว่างประเทศ ตัวแบบการตัดสินใจของผู้นำ ความมั่นคงและยุทธศาสตร์ เป็นต้น ศุภมิตร เสนอข้อเรียกร้องที่ท้าทายให้การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยเปิดรับความรู้ใหม่จากระดับสากล และให้มีการถกเถียงแลกเปลี่ยนความรู้กับสาขาวิชาอื่น หรือแม้ กระทั่งภายในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเอง เขาสรุปว่า “ [การถกเถียงแลกเปลี่ยนทางวิชาการ] แทบจะมีได้ก่อให้เกิดผลสะท้อนหรือเปลี่ยนแปลงใดๆในแนวทางการศึกษา IR ที่เคยเป็นมาในประเทศนี้ [ไทย]” ⁴

ทั้งนี้ ข้อสรุปจากงานวิจัยทั้งสองชิ้นชี้ให้เห็นว่า ปัญหาของแนวทางการศึกษาวิชา รัฐศาสตร์ทั้งการเมืองการปกครองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยมีความแตกต่างกัน คือ การศึกษาการเมืองการปกครองของไทยประสบกับปัญหาการรับแนวทางการศึกษา รัฐศาสตร์แบบอเมริกันมากเกินไปจนทำให้ละเลยการศึกษาแบบดั้งเดิม คือ การศึกษาเรื่องสถาบันทางการเมืองของไทยไป ในขณะที่ปัญหาการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยนั้นตกอยู่ภายใต้การศึกษาแบบดั้งเดิมมากเกินไป โดยปราศจากการถกเถียงแลกเปลี่ยนความรู้และคำอธิบายกับสาขาวิชาอื่นๆด้วย อย่างไรก็ตาม งานวิจัยทั้งสองชิ้นที่ประเมินพัฒนาการขององค์ความรู้ของวิชารัฐศาสตร์ไทยนั้น มีจุดร่วมที่ต้องตรงกัน คือ ต้องการเรียกร้องให้มีการปรับเปลี่ยนการศึกษาภายในสาขาวิชาของตน สำหรับการเมืองการปกครองของไทยนั้น ควรมีการประเมินผลกระทบจากการนำหลักการและแนวคิดการศึกษารัฐศาสตร์แบบอเมริกัน โดยควรหันกลับมาให้ความสนใจกับสัมพันธภาพทางอำนาจระหว่างสถาบันทางการเมืองภายในการเมืองของไทยเสียใหม่ ส่วนการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบดั้งเดิมนั้น สมควรมีการเปิดรับ

³ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, “วิชารัฐศาสตร์ไทยในบริบทของประวัติศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง,” หน้า 40.

⁴ ศุภมิตร ปิติพัฒน์, “ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ: พัฒนาการและความก้าวหน้าขององค์ความรู้,” หน้า 68.

และถกเถียงแลกเปลี่ยนกันภายในแนวการศึกษาของตนเพื่อปรับเปลี่ยนความรู้และคำอธิบายเสียใหม่เช่นกัน

สำหรับ ข้าพเจ้าขอเสนอว่า หัวใจของปัญหาคำอธิบายในการศึกษาการเมืองการปกครองของไทย คือ แนวคิดของรัฐศาสตร์แบบอเมริกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวคิดเรื่อง “อำมาตยาธิปไตย” ที่กำเนิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 2510 มีอิทธิพลในการครอบงำแนวทางการวิจัยองค์ความรู้เกี่ยวกับการเมืองไทยที่เน้นความสำคัญของบทบาทของกองทัพที่เป็นอุปสรรคต่อการสร้างประชาธิปไตยไทยมีผลทำให้งานวิจัยที่สร้างองค์ความรู้ในสมัยต่อมาเดินตามแนวคิดข้างต้นจนนำไปสู่ข้อสรุปว่า การเมืองไทยเป็น “การเมืองในระบอบอำมาตยาธิปไตย” และสำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้นยังคงตกอยู่ภายใต้การศึกษาแบบดั้งเดิมที่รักษาคำอธิบายที่ว่าชนชั้นนำไทยการดำเนินนโยบายอินอ่อนน้อมตามข้อเรียกร้องของมหาอำนาจที่คุกคามเอกราชของไทยและชนชั้นนำไทยยอมเสียผลประโยชน์ส่วนน้อยเพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนใหญ่ นั่นก็คือเอกราชและอธิปไตยของไทยเอาไว้ อันเป็นความเสียหายที่สูงส่งของชนชั้นนำ โดยคำอธิบายดังกล่าวนี้ได้รับอิทธิมาจากคำอธิบายประวัติศาสตร์แบบที่ถูกเรียกว่า “ราชาชาตินิยม”⁵

---

⁵ โปรดดูคำอธิบายทำนองดังกล่าวใน Neon Snidvongs, “The development of Siam's Relations with Britain and France in the Reign of King Mongkut, 1851-1868,” (Doctoral dissertation, University of London, 1961).; Rong Syamananda, *An Outline of Thai History*, (Bangkok: Chulalongkorn University, 1963).; M.L.Manich Jumsai, *History of Anglo-Thai relations*, (Bangkok: Chalermit, 1970).; Namngern Boonpiam, “Anglo-Thai relations, 1825-1855: a study in changing of foreign policies,” (Doctoral dissertation, University of Nebraska-Lincoln, 1979).; แฉมสุข นุ่มนนท์, “การเจรจาทางการทูตระหว่างไทยกับอังกฤษ ค.ศ.1900-1909,” *ชุมนุมบทความวิชาการถวายพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปไตย* ประพันธ์พงศวินโอกาสที่พระชนม์มายุครบ 80 พรรษาบริบูรณ์ 25 สิงหาคม 2514, (กรุงเทพฯ: โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2514), หน้า 1-14.; แฉมสุข นุ่มนนท์, *การทูตสมัยรัตนโกสินทร์* (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2528).; เพ็ญศรี ติ๊ก, *การต่างประเทศกับเอกราชและอำนาจอธิปไตยของไทย (ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสิ้นสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม)*, (กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์, 2527).; ประภัสสร เทพชาตรี, *นโยบายต่างประเทศไทยจากยุควิกฤตเศรษฐกิจสู่สหัสวรรษใหม่*, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543) เป็นต้น และดูข้อโต้แย้งของธงชัย วินิจจะกูลที่มีต่อโครงเรื่องหลักในคำอธิบายของประวัติศาสตร์ไทยซึ่งมีผลกระทบต่อบทคำอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วยเช่นกัน ใน ธงชัย วินิจจะกูล, “ประวัติศาสตร์แบบราชาชาตินิยม: จากยุคอาณานิคมอำพรางสู่ราชาชาตินิยมใหม่ หรือ ลัทธิเสด็จพ่อของกรรมกรไทยในปัจจุบัน,” *ศิลปวัฒนธรรม* 23 (พฤศจิกายน 2544): 56-65.

1.2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ภายใต้บริบทการเมืองระหว่างประเทศหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น สหรัฐฯ ในฐานะศูนย์กลางของระบบทุนนิยมโลกเริ่มขยายอิทธิพลไปยังส่วนต่างๆ ของโลก รวมทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไทยผ่านการจัดระเบียบโลกทางเศรษฐกิจ การเมืองและการทหาร รวมถึงความต้องการสร้างความรู้เกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไทย ด้วยการจัดตั้งสถาบันวิจัยความรู้ การให้ทุนอุดหนุนการวิจัยที่ผลิตความรู้ คำอธิบายและงานวิชาการผ่านสถาบันวิจัยทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยอย่างมากซึ่งมีผลต่อการดำรงอยู่ของชุดความรู้หรือคำอธิบายบางอย่างที่ถูกคัดสรรผลิตซ้ำ และการสร้างแนวการวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับความต้องการและผลประโยชน์ของแหล่งทุนอุดหนุนการวิจัยหาความรู้ผ่านมูลนิธิ เช่น สมาคมเอเชีย มหาวิทยาลัยชั้นนำ สถาบันวิชาการรัฐบาลสหรัฐฯ เช่น กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม ยูซอม(United States Operations Mission: USOM)และบริษัททุนเอกชนขนาดใหญ่ของสหรัฐฯ เช่น บริษัทคาร์เนกี (Carnegie Corporation) บริษัทแรนด์(Rand Corporation) และมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ (Rockefeller Foundation) เป็นต้น โดยการจัดตั้งสาขาวิชาแบบพื้นที่ศึกษา(Area Studies) สถาบันวิจัยในมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไทยขึ้น ทั้งนี้ ในช่วงแรกของสงครามเย็นได้มีการเริ่มต้นโครงการผลิตความรู้เกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไทยขึ้นที่มหาวิทยาลัยคอร์เนลเป็นแห่งแรกในปี 2490 และมีการจัดตั้งโครงการดังกล่าวในมหาวิทยาลัยหลายแห่งในเวลาต่อมา

จากนั้น นักวิชาการชาวอเมริกันที่สนใจไทยศึกษาในหลายสาขาวิชาทั้งประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาได้กำเนิดขึ้นอย่างมากในช่วงทศวรรษที่ 2500-2510 เช่น เจมส์ อินแกรม(James Ingram) จอร์จ วิลเลียม สกินเนอร์(George William Skinner) เดวิด ไวแอตต์(David Wyatt) เฮอริเบิร์ต พี. ฟิลลิปส์(Herbert P. Phillips) เดวิด เค. วิลสัน(David K. Wilson) วิลเลียม เจ. ชิฟฟิน(William J. Siffin) คอนสแตนซ์ เอ็ม. วิลสัน (Constance M. Wilson) แลลดี้ เอ็ม. โทมัส(Ladd M. Thomas) คลาก ดี. เนห์(Clark d. Neher) และเฟรด ดับบลิว. ริกส์(Fred W. Riggs)⁶ เป็นต้น ดังนั้น กล่าวได้ว่า รัฐบาลสหรัฐฯและหน่วยงาน

⁶ โปรดดูรายละเอียดใน แลมสุข นุ่มนนท์, "เมื่ออเมริกันศึกษาประวัติศาสตร์ไทย," *การทูตสมัยรัตนโกสินทร์*, หน้า 57-66.; อานันท์ กาญจนพันธุ์, "บทบาทของนักวิจัยและทุนวิจัยอเมริกันในการสร้างกระบวนทัศน์ด้านไทยศึกษา," ใน *บทบาทของต่างประเทศในการสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย*, (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2538), หน้า 308-347.; นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, "วิชารัฐศาสตร์ไทยในบริบทของประวัติศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง".

ต่างๆมีส่วนสำคัญด้วยการได้ทุ่มเทงบประมาณในการสร้างความรู้เกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไทยภายใต้บริบทของสงครามเย็นขึ้นมา⁷

ไม่แต่เพียงแค่องค์ความรู้เกี่ยวกับไทยจะตกอยู่ภายใต้บริบทการเมืองระหว่างประเทศและการพยายามสถาปนาความรู้แบบที่สหรัฐฯต้องการขึ้นมาเท่านั้น แต่องค์ความรู้ดังกล่าวยังตกอยู่ภายใต้บริบทการเมืองของไทยด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังการรัฐประหาร 2490 ที่พลังของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”กลับขึ้นมาใช้อำนาจทางการเมืองอีกครั้ง⁸ ซึ่งพวกเขาไม่แต่เพียงมีบทบาทในการช่วงชิงอำนาจทางการเมืองจากคณะราษฎรกลับคืนมาเท่านั้น แต่พวกเขาพยายามสร้างการรับรู้ใหม่ขึ้นด้วยการพยายามอธิบายว่า คณะราษฎรได้การดำเนินนโยบายต่างประเทศผิดพลาดจนเป็นเหตุให้ไทยเกือบจะสูญเสียเอกราชซึ่งเหล่าบรรพชนชาติได้รักษามาเพื่อแสดงให้เห็นว่าพระปรีชาสามารถของชนชั้นนำไทยตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงเปิดพระราชไมตรีกับชาติตะวันตกรวมทั้งสหรัฐฯ นั้นเป็นสาเหตุที่ทำให้ไทยรอดพ้นจากการตกเป็นผู้แพ้สงครามในสงครามโลกครั้งที่ 2⁹ ด้วยการที่“กลุ่มรอยัลลิสต์”ได้รื้อฟื้นการเขียนถึงพระปรีชาสามารถและการที่ทรงมีพระราชดำริที่เป็นเสรีนิยมของพระจอมเกล้าฯที่ทรงได้มีพระราชไมตรีอันดีกับสหรัฐฯ เพื่อแสดงให้เห็นถึงพระปรีชา

⁷ Sears, “The Contingency of Autonomous History,” p. 4. งานวิจัยของนักวิชาการที่ทำงานวิจัยให้กับรัฐบาลสหรัฐฯและบรรษัทขนาดใหญ่ในช่วงทศวรรษที่ 2500 เช่น David A. Wilson, *Political Tradition and Political Change in Thailand*, (S.I.: The Rand Corporation, 1962); David A. Wilson, *Trip for AACT to Thailand*, (Bangkok: USOM, 1968); Fred Von der Mehden and Fred W. Riggs, *Evaluation of the VSO: Interviews with VSO and Villagers*, (Bangkok: USOM, 1967); David A. Wilson, Fred Von der Mehden and Paul Trescott, *Thinking about ARD*, (S.I.: USOM, 1970) เป็นต้น

⁸ สุทธชัย ยิ้มประเสริฐ, *แผนชิงชาติไทย: ว่าด้วยรัฐและการต่อต้านรัฐสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ครั้งที่สอง (พ.ศ.2491-2500)*, (กรุงเทพฯ: 6 ตุลารำลึก, 2550).; ณัฐพล ใจจริง, “คว่ำปฏิวัติ-โค่นคณะราษฎร: การก่อตัวของ ‘ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข,’” *ฟ้าเดียวกัน* 6, 1 (มกราคม-มีนาคม 2551): 104-146.

⁹ งานเขียนของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ที่วิพากษ์ความสัมพันธ์ไทยกับญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ของคณะราษฎร เช่น หลุย คีรีวัต, *ประชาธิปไตย 17 ปี*, (พระนคร: โรงพิมพ์วิบูลย์กิจ, 2493) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทยกับญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้นยังคงมีข้อถกเถียงที่สลับซับซ้อนและการถกเถียงยังดำเนินต่อไป โปรดดูบทความต่างๆใน *Thai-Japanese relations in historical perspective* eds. Chaiwat Khamchoo and E. Bruce Reynolds (Bangkok: Innomedia, 1988).; พ.อ.หญิง นงลักษณ์ ลิ้มศิริ, *ความสัมพันธ์ญี่ปุ่น-ไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2* จากงานค้นคว้าวิจัยของนักวิชาการญี่ปุ่น-ตะวันตก-ไทย: บทสำรวจสถานการณ์แห่งความรู้, (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549) เป็นต้น

สามารถของพระจอมเกล้าฯที่เป็นปฐมบทของความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับสหรัฐฯที่มีความยาวนาน¹⁰

ต่อมา เมื่อสหรัฐฯมีความต้องการสร้างความรู้เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐฯ เจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศ และนักวิชาการสหรัฐฯ ได้ผลิตงานนิพนธ์ทางประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทยกับสหรัฐฯที่มีจุดเริ่มต้นจากพระปรีชาสามารถของชนชั้นนำไทย ซึ่งคำอธิบายดังกล่าวได้ยอมรับแนวทางคำอธิบายของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” เช่น แอบบอต โลว์ มอฟฟัท(Abbot Low Moffat)(1961) และเอ. บี. กริสวอลด์(A.B. Griswold)(1961) ผู้ริบทุน อุดหนุนจากสมาคมเอเชีย¹¹ เพื่อยืนยันว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นจุดเริ่มต้นของสัมพันธไมตรีระหว่างไทยกับสหรัฐฯที่มีมาอย่างยาวนาน ต่อมา คอนสแตนส์ เอ็ม. วิลสัน(Constance M. Wilson)ซึ่งเป็นนักวิชาการที่กำเนิดขึ้นในช่วงการจัดตั้งสถาบันวิชาการที่ค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับไทยในช่วงสงครามเย็น เขาได้ศึกษาการสร้างความเป็นสมัยใหม่ของไทยในรัชสมัยพระจอมเกล้าฯขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถของชนชั้นนำไทยในการปรับตัวรับความเป็นสมัยใหม่¹² เป็นต้น ทั้งนี้ ควรบันทึกด้วยว่า ในช่วงบุกเบิกของการสร้างความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไทยศึกษาของนักวิชาการอเมริกันนั้น นักวิชาการในรุ่นบุกเบิกยังไม่

¹⁰ Seni and Kurit Pramoj, “The King of Siam Speaks,” Type written, 1948; Seni Pramoj , “King Mougkut as a Legislator,” Journal of Siam Society 38 (1950): 32-66 อ้างใน Abbot Low Moffat, Mongkut: The King of Siam,(Ithaca, New York: Cornell University Press , 1961), p. x. ทั้งนี้ พี่น้องปราโมชได้แปลพระราชหัตถเลขาและประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 ออกเป็นภาษาอังกฤษในช่วงปี 2491 ซึ่งแสดงความปรีชาสามารถและการมีพระราชดำริเป็นสมัยใหม่ ต่อมา ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชได้ปาฐกถาเรื่อง “King Mougkut as a Legislator“ ต่อที่ประชุมนักการทูตที่มาจับพั้ง ณ สยามสมาคมโดยมี พระองค์เจ้าธานีนิวัตฯ ในฐานะนายกสยามสมาคมกล่าวนำปาฐกถา ต่อมา ปาฐกถาชิ้นนี้ถูกตีพิมพ์ ภายใต้ชื่อ คิงมังกูทในฐานะทรงเป็นนักนิติศาสตร์.(พระนคร: สหุอุปกรณ์การพิมพ์, 2492) จากนั้น ปาฐกถาดังกล่าวได้ถูกตีพิมพ์ในวารสารสยามสมาคมในปี 2493 (ตามข้อมูลข้างต้น)

¹¹ Moffat, Mongkut, The King of Siam ; A.B. Griswold, King Mongkut of Siam,(New York: The Asia Society, 1961) งานของกริสวอลด์ถูกแปลเป็นไทย โปรดดู ม.จ. สุภัทรดิศ ดิศกุล(แปล) พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้ากรุงสยาม (King Mongkut of Siam),(พระนคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2508) ส่วนงานของมอฟฟัท โปรดดู นิจ ทองโสภิต, แผ่นดินพระจอมเกล้าฯ (Mongkut the King of Siam), (กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2520).

¹² Constance M. Wilson, “State and Society in the reign of Mongkut, 1851-1868: Thailand on the Eve of Modernization,” (Doctoral dissertation, Cornell University, 1970). งานศึกษาของคอนสแตนส์ เอ็ม. วิลสันเป็นตัวอย่งงานวิจัยที่ตกอยู่ภายใต้กระแสทฤษฎีการสร้างความเป็นสมัยใหม่อันเฟื่องฟูอย่างมากในช่วงทศวรรษที่ 2510 มีผลทำให้การวิจัยของเขาเป็นการเก็บข้อมูลเพื่อยืนยันทฤษฎีดังกล่าวเป็นสำคัญ

สามารถอ่านภาษาไทยได้ พวกเขาจึงจำเป็นต้องพึ่งงานนิพนธ์ทางประวัติศาสตร์ไทยที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษเป็นหลัก ด้วยเหตุนี้ คลังความรู้ที่พวกเขาหยิบยืมและเข้าถึงได้ย่อมหนีไม่พ้นการใช้ความรู้จากงานเขียนของพระราชวงศ์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” เช่น สมเด็จพระบรมราชาธิบดีจักรพรรดิราชานุภาพ พระองค์เจ้าธานีนิวัตฯ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช และม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช¹³ เป็นต้น ซึ่งพวกเขาสามารถเขียนงานนิพนธ์ทางประวัติศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษและสามารถตีพิมพ์บทความเหล่านั้นในวารสารสยามสมาคมซึ่งเป็นวารสารของสยามสมาคมที่ถูกจัดตั้งแต่ กลางพุทธศตวรรษที่ 24 นั้น ดังนั้น คลังคำอธิบายประวัติศาสตร์ไทยของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” จึงเป็นข้อต่อสำคัญของการสืบทอดคำอธิบายของพวกเขาไปยังผู้อ่านในโลกภาษาอังกฤษจนกระทั่งการมาถึงของความกระหายใคร่รู้เรื่องเกี่ยวกับไทยของนักวิชาการอเมริกันในช่วงสงครามเย็น

ด้วยเหตุที่นักวิชาการและผู้สนใจชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักวิชาการชาวอเมริกันกำลังอยู่ในช่วงสำคัญของการสร้างองค์ความรู้และคำอธิบาย พวกเขาจึงยากที่จะหลีกเลี่ยงการรับเอาคำอธิบายแบบดำรง“ราชานุภาพ”ของพระราชวงศ์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” เข้าไปในการสร้างองค์ความรู้ของพวกเขาด้วย ดังนั้น ด้วยบริบทของการเมืองระหว่างประเทศในช่วงสงครามเย็น และผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ผนวกกับบริบททางการเมืองของไทยที่สถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”กลับมามีอำนาจทางการเมืองอีกครั้งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 อีกทั้ง ด้วยข้อจำกัดของการเข้าถึงความรู้ของนักวิชาการอเมริกันมีผลทำให้การสร้างองค์ความรู้และคำอธิบายที่มีต่อการ เมืองการปกครองของไทยและความสัมพันธ์ไทยกับสหรัฐฯจึงซึมซับรับอิทธิพลจากคำอธิบายของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” หรือแบบ“ราชาชาตินิยม”ที่ดำรงอยู่ก่อนหน้าเข้าไปในเบื้องต้นของการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับไทยของสหรัฐฯ

อย่างไรก็ตาม บริบทจากการเมืองระหว่างประเทศและการเมืองภายในของไทยในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ย่อมมีอิทธิพลต่อการสร้างองค์ความรู้ของงานวิชาการเมืองการปกครองของไทยด้วยเช่นกัน ในช่วงทศวรรษที่ 2510 ซึ่งเป็นช่วงเวลาสำคัญของการสร้างองค์ความรู้

---

¹³ Prince Damrong Rachanuphap, “The Introduction of Western Culture in Siam,” Journal of Siam Society 20 (1926-1927): 89-100.; Prince Dhani Nivat, “The Old Siamese Conception of the Monarchy,” Journal of Siam Society 36 (1947): 91-106.; Seni Promoj, “King Mougkut as a Legislator,” Journal of Siam Society 38 (1950): 32-66.; Prince Dhani Nivat, Collected articles (Bangkok: The Siam Society, 1969).; Prince Damrong Rachanuphap, Miscellaneous articles: written for The Journal of Siam Society (Bangkok: The Siam Society, 1962).; Seni and Kukrit Promoj, A King of Siam Speaks (Bangkok: The Siam Society, 1987) เป็นต้น นอกจากนี้ พระราชวงศ์ยังได้เขียนบทความและหนังสือที่ตีพิมพ์นอกประเทศไทยด้วย เช่น Prince Dhani Nivat, “The Reign of King Chulalongkorn,” Journal of World History 2 (1954): 46-66.; Prince Chula Chakrabongse, Lord of Life.(London: Alwin Redman Limited, 1960). เป็นต้น

เกี่ยวกับการเมืองการปกครองของไทยจากนักวิชาการอเมริกัน ในขณะที่ไทยตกอยู่ภายใต้การปกครองแบบเผด็จการทหาร ทำให้บริบทดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการก่อรูปความเข้าใจของนักวิชาการอเมริกันที่ได้นำปัญหาในบริบทที่ดำรงอยู่สร้างคำอธิบายย้อนหลังลงไปในอดีต โดยการศึกษาการเมืองไทยสมัยใหม่ที่เริ่มต้นที่การปฏิวัติ 2475 ขึ้นสำคัญในช่วงทศวรรษดังกล่าวได้ให้ภาพบทบาทของกองทัพเข้าแทรกแซงการเมือง เช่น เดวิด เอ. วิลสัน(David A. Wilson) เพรด ดับลู. ริกส์โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับแนวคิด“อำมาตยาธิปไตย”(Bureaucratic Polity)ของริกส์ที่ให้ภาพการเมืองไทยว่า ภายหลังจากการปฏิวัติ 2475 การเมืองไทยถูกครอบงำจากกองทัพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแนวคิดของริกส์มีอิทธิพลครอบงำการศึกษาการเมืองการปกครองของไทยมาตั้งแต่ทศวรรษ 2510 เป็นต้นมา¹⁴ ทั้งนี้ เดวิด มอร์เรลและชัยอนันต์ สมุทวณิช ลิขิต ธีระเวคิน สุจิต บุญบงการ ได้ผลิตงานวิจัยที่สร้างคำอธิบายที่เดินตามแนวคิดของริกส์ซึ่งมองการปฏิวัติ2475เป็นจุดเริ่มต้นของ“อำมาตยาธิปไตย”ที่มีแต่กองทัพเป็นตัวแสดงหลักเพียงตัวแสดงเดียวเท่านั้นที่สร้างปัญหาให้กับประชาธิปไตยไทย แม้แต่นักประวัติศาสตร์อย่างเดวิด เค.ไวแอตต์(David K. Wyatt) ก็ยังเห็นว่ากองทัพเข้าครอบงำการเมืองไทยตั้งแต่การปฏิวัติ 2475 ทำให้สถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มมรอลย์ลิสต์”หมดบทบาททางการเมืองไทยไปจนกระทั่งหลัง 2500 สถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มมรอลย์ลิสต์”จึงสามารถกลับมามีบทบาททางการเมืองอีกครั้งหนึ่ง¹⁵ อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าเห็นว่า การใช้แนวคิด“อำมาตยาธิปไตย”เป็นแนวทางในการศึกษาการเมืองการปกครองของไทยอย่างยาวนานนั้นได้สร้างปัญหาให้กับคำอธิบายในการเมืองการปกครองของไทยที่เห็นแต่เพียงปัญหาจากบทบาทของทหารในการแทรกแซงการเมืองเป็นอุปสรรคที่สำคัญที่สุดต่อการสร้างประชาธิปไตย แต่งานวิจัยที่เดินตามแนวคิดดังกล่าวกลับมองไม่เห็นบทบาทของสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มมรอลย์ลิสต์”ในฐานะที่เป็นตัวแสดงทางการเมืองที่สำคัญยิ่งภายในการเมืองของไทยด้วย

¹⁴ David A. Wilson, *Politics in Thailand*,(Ithaca, New York: Cornell University Press, 1962).; Fred W. Riggs, *Thailand: The Modernization of Bureaucratic Polity*,(Honolulu: East-West Center, 1967).

¹⁵ David Morell and Chai-anan Samudavanija, *Political Conflict in Thailand: reform, reaction, revolution*,(Cambridge, Massachusetts : Oelgeschlager, Gunn & Hain, Publishers, 1981).; Likhit Dhiravegin, *Thai Politics: Selected Aspects of Development and Change*,(Bangkok: TRI-Sciences Publishing House, 1985).; Suchit Bunbongkarn, “Political Institution and Processes,” in *Government and Politics of Thailand*, ed. Somsakdi Xuto (Singapore: Oxford University Press, 1987), pp. 41-74.; David K. Wyatt, *Thailand: A Short History*,(Bangkok: Thai Watana Panich and Yale University Press, 1984).

ต่อมา เบนเนดิกท์ แอนเดอร์สัน(Benedict R.O'G Anderson)ได้เคยตั้งข้อสังเกตถึงความไม่เพียงพอของการศึกษาเรื่องสถาบันกษัตริย์ซึ่งมีบทบาททางการเมืองอย่างมากในศตวรรษที่ 20¹⁶ แต่การศึกษาในหัวข้อดังกล่าวยังคงค่อนข้างตกอยู่ในความเงิบ แม้ในเวลาต่อมาจะมีการศึกษาเรื่องสถาบันกษัตริย์ เช่น เบนจามิน บัทสัน (Benjamin A. Batson) และบรูส แมคฟาแลนด์ ล็อกฮาร์ท(Bruce McFarland Lockhart) เป็นต้น แต่งานทั้งสองชิ้นเป็นการศึกษาที่มองว่าสถาบันกษัตริย์ถูกระงับทางการเมืองภายหลังปฏิวัติ 2475โดยไม่พิจารณาว่าสถาบันกษัตริย์เป็นตัวแสดงทางการเมืองที่มีฐานะเป็นผู้กระทำทางการเมืองสำคัญหลังการปฏิวัติ 2475 ด้วยเช่นกัน¹⁷

ด้วยเหตุที่ แนวคิด“อำมาตยาธิปไตย”มองเห็นแต่เพียงกองทัพเป็นตัวแสดงหลักในการเมืองไทย ทำให้แอนเดอร์สันเริ่มตั้งคำถามถึงความเหมาะสมของการใช้แนวคิดดังกล่าวในการอธิบายการเมืองไทย¹⁸ ต่อมา ทักษ์ เฉลิมเตียรณได้บุกเบิกการศึกษาสถาบันกษัตริย์กับการเมืองขึ้นสำคัญขึ้น ซึ่งเขาสรุปว่าบทบาททางการเมืองของสถาบันกษัตริย์เริ่มต้นภายหลังการปฏิวัติ 2500 ภายใต้ระบอบเผด็จการทหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ แต่ด้วยเหตุที่ เขาได้ใช้การรัฐประหาร 2500 เป็นจุดเริ่มต้นบทบาททางการเมืองของสถาบันกษัตริย์ทำให้งานของเขาปราศจากความเคลื่อนไหวของสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ภายหลังการปฏิวัติ 2475 ทั้งที่เป็นช่วงเวลาที่น่าสนใจ¹⁹ อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากงานของเขาแล้ว การศึกษาเรื่องดังกล่าวยังคงมีความคืบหน้าน้อย จนอีกเกือบสองทศวรรษต่อมา เควิน ฮิววิสัน(Kevin Hewison) ได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาจากแนวคิด“อำมาตยาธิปไตย” ที่ครอบงำการศึกษาการเมืองการปกครองของไทยอย่างยาวนานนั้นมีผลทำให้บทบาทของสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ในฐานะตัวแสดงทาง

¹⁶ Benedict R.O'G Anderson, “The Studies of The Thai State: The State of Thai Studies,” in The Study of Thailand, ed. Elizer B.Ayal (Athens, OH: Ohio University Center for International Studies, Southeast Asia Program, 1979), p. 193.

¹⁷ Benjamin A. Batson, The End of the Absolute Monarchy in Siam, (Singapore: Oxford University Press, 1984).; Bruce McFarland Lockhart, “Monarchy in Siam and Vietnam, 1925-1946,” (Doctoral dissertation, Cornell University, 1990).

¹⁸ Anderson, “The Studies of The Thai State: The State of Thai Studies,” p. 216.

¹⁹ Thak Chaloeontiarana, Thailand: The Politics of Despotism (Bangkok: Thammasat University Press, 1979). โปรดดูการศึกษาที่ให้ภาพความเคลื่อนไหวที่สำเร็จและล้มเหลวของสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ในการเมืองไทยช่วง 2475-2500 ใน Nattapoll Chaiching, “The Monarchy and the Royalist Movement in Thai Politics, 1932-1957,” in Saying the Unsayable: Monarchy and Democracy in Thailand, eds. Soren Ivarsson and Lotte Isager (Copenhagen: NIAS Press), forthcoming 2010

การเมืองได้หายไปจากการวิเคราะห์การเมืองไทย แม้การปฏิวัติ 2475 ได้โค่นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ลงแต่ก็ไม่ได้หมายความว่า สถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”จะพ่ายแพ้ แต่พวกเขายังคงมีพลวัตการที่สำคัญอยู่ภายในการเมืองต่อไป²⁰ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ภายใต้แนวคิด“อำมาตยาธิปไตย”นั้น ทำให้คำถามถึงบทบาททางการเมืองของสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ภายหลังจากการปฏิวัติ 2475 ได้หายไป

สำหรับ ปัญหาคำอธิบายในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจักรวรรดินิยมนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแนวการศึกษาแบบดั้งเดิม การศึกษาส่วนใหญ่ยังคงดำรงคำอธิบายหลักที่สำคัญ คือ การยอมรับคำอธิบายที่ว่าชนชั้นนำไทยในอดีตมีพระปรีชาสามารถ มีความเสียสละที่สูงส่งและมีความสุขคัมภีร์ภาพในการวิเทศบายเพื่อรักษาเอกราชของไทยด้วยนโยบายอินอ่อนผ่อนตาม เช่น กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์(พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร) นิออน สนิทวงศ์ รอง ศยามานนท์ ม.ล.มานิต ชุมสาย น้ำเงิน บุญเปี่ยม แถมสุข นุ่มนนท์ และเพ็ญศรี ตึก เป็นต้น²¹ ไม่แต่เพียงงานนิพนธ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยเท่านั้นที่ยอมรับคำอธิบาย

²⁰ Kevin Hewison, “The Monarchy and democratization”, Political Change in Thailand: Democracy and Participation,” in Political Change in Thailand: Democracy and Participation, ed., Kevin Hewison (London: Routledge, 1997), pp. 58-74.

²¹ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร, “วิเทศบายของสยาม,” พิมพ์ครั้งแรกในหนังสือพิมพ์ประชาชาติ วันที่ 3 ตุลาคม 2475, ใน อนาคตแห่งสยาม, (พระนคร: บรรณกิจ, 2489), หน้า 15-75.; พระองค์เจ้า วรรณไวทยากร, ประวัติการทูตไทย, (พระนคร: อุดม, 2486). งานนิพนธ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การวิเทศบาย และประวัติการทูตของพระองค์เจ้าวรรณไวทยากร ถือเป็นแบบการอธิบายสำคัญที่พระราชวงศ์ชั้นสูงทรงพยายามสร้างคำอธิบายการวิเทศบายของชนชั้นนำในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เข้าสู่ระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ ในงานชิ้นหนึ่งทรงได้ยกความคิดของ เอ็ดมันด์ เบอร์ก จากปาฐกถาเรื่อง สุนทรพจน์ว่าด้วยการประนอม (Speech on Conciliation) ที่เบอร์กอธิบายการปฏิวัติในอเมริกาว่าเป็นการประนอม (conciliation) จากนั้นก็ทรงพยายามอธิบายเทียบเคียงการปฏิวัติ 2475 เข้ากับการวิเทศบายที่อินอ่อนผ่อนตามของพระจอมเกล้าฯ และพระจุลจอมเกล้าฯ ที่พระองค์วรรณฯ ทรงเห็นว่าเป็นการประนอมเพื่อเป็นแนวทางที่คณะราษฎรยึดถือต่อไป (โปรดดู พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร, “คุณานุสรณ์พระปิยะมหาราช,” ใน ชุมนุมพระนิพนธ์, (พระนคร: ประชาชาติ, 2483), หน้า 186-193. จากนั้น แนวทางคำอธิบายแบบอินอ่อนผ่อนตามทำนองดังกล่าวก็ถูกรับต่อมาโดยนักวิชาการในช่วงต่อมา เช่น Neon Snidvongs, “The development of Siam's relations with Britain and France in the reign of King Mongkut, 1851-1868”.; Rong Syamananda, An Outline of Thai History.; M.L.Manich Jumsai, History of Anglo-Thai relations.; Namngem Boonpiam, “Anglo-Thai relations, 1825-1855: a study in changing of foreign policies”.; แถมสุข นุ่มนนท์, “การเจรจาทางการทูตระหว่างไทยกับอังกฤษ ค.ศ.1900-1909”.; แถมสุข นุ่มนนท์, การทูตสมัยรัตนโกสินทร์, หน้า 2.; เพ็ญศรี ตึก, การต่างประเทศกับเอกราชและอำนาจอธิปไตยของไทย (ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสิ้นสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม). เป็นต้น

ความสามารถของชนชั้นนำไทย แต่ในงานของนักวิชาการต่างประเทศได้รับคำอธิบายดังกล่าวเข้ามาเช่นกันนำไปสู่การอ้างอิงระหว่างกันไปในสาขาประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยเช่นเดียวกันจนกลายเป็นความรู้ทั่วไปที่แทบไม่มีใครตั้งข้อสงสัย เช่น ดี. จี. ฮอลล์(D.G.E. Hall) โดแนล อี. นูเอเตอร์ลิน(Donald E. Nuecterlein) เดวิด เอ. วิลสัน และเดวิด เค. ไวแอตท์ แม้กระทั่งงานของ เฟรด ดับบลิว. ริกส์ เป็นต้น²²

ทั้งนี้ งานวิชาการของนักวิชาการกลุ่มข้างต้นได้กลายเป็นแม่แบบของการสร้างแนวคำอธิบายในการวิจัยและการเรียนการสอนของนักวิชาการและนิสิตนักศึกษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อนักวิชาการจากไทยที่รับทุนการศึกษาจากสหรัฐฯและรัฐบาลไทยเดินทางไปศึกษาที่สหรัฐฯภายใต้บริบทของสงครามเย็นในช่วงทศวรรษที่ 2510-2520 ภายใต้การกำกับดูแลของคณาจารย์ที่เกี่ยวข้องเรื่องไทยและอ้างอิงงานวิชาการของนักวิชาการกลุ่มข้างต้นย่อมมีผลต่อการสร้างคำอธิบายความสัมพันธ์ไทยและสหรัฐฯในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึง 2500 ที่ส่วนใหญ่มุ่งอธิบายที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐฯที่เน้นมิติความมั่นคงเพื่อต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ และสร้างคำอธิบายย้อนถอยหลังลงไปว่าทั้งไทยและสหรัฐฯมีความสัมพันธ์ระหว่างกันอันต่อเนื่องยาวนานนับตั้งแต่พระจอมเกล้าฯ จากนั้นทั้งคู่ก็มีส่วนร่วมอีกกันอย่างเท่าเทียมภายใต้ความเห็นพ้องต้องกันถึงภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์เพื่อรักษาเอกราชเป็นภาพที่สว่างงามราบรื่นยิ่ง ตลอดจนการศึกษาของนักวิชาการอเมริกันที่ผลิตผลงานในช่วงเวลาดังกล่าว เช่น วิวัฒน์ มุ่งการดี ชาตรี ฤทธารมย์ เดวิด เอ. วิลสัน วนิดา ตรงยังกุล อภิชาติ ชินวรโรจน์ อุดุลยศศักดิ์ สุนทรโรจน และอาร์. เซิล แรนดอล์ฟ(R. Sean Randolph) เป็นต้น²³ เป็นต้น และเมื่อคำอธิบายดังกล่าวที่

²² D. G. E. Hall, *A History of South East Asia*, (London: Macmillan, 1968).; Donald E. Nuecterlein, *Thailand and The Struggle for Southeast Asia*, (New York: Cornell, University Press, 1967); Wilson, *Politics in Thailand*.; Wyatt, *Thailand: A Short History*.; Fred W. Riggs, *Thailand: The Modernization of A Bureaucratic Polity*, (Honolulu: East-West Center, 1967). แม้งานของ เฟรด ดับบลิว. ริกส์จะเน้นการสร้างศึกษาถึงบทบาทของกองทัพในเมืองไทย แต่เขาได้ให้ภาพเปรียบเทียบถึงวิเทโศบายของชนชั้นนำระหว่างพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯกับพระเจ้ามินดง เมื่อจักรวรรดินิยมกดดันแต่ชนชั้นนำสยามมีขีดความสามารถในการโอนอ่อนผ่อนตามเพื่อรักษาเอกราชของไทย จากนั้นชนชั้นนำไทยก็เริ่มต้นสร้างความเป็นสมัยใหม่ให้เกิดขึ้น โปรดดูใน “Chapter 1 The Modernization of Siam and Burma,” pp. 15-64. ทั้งนี้ ริกส์ ใช้งานของ ฮอลล์(Hall) และ มอฟฟัท(Moffat) เป็นแหล่งข้อมูล โดยฮอลล์และมอฟฟัท ได้อ้างอิงคำอธิบายพระขีดความสามารถของชนชั้นนำไทยมาจาก “กลุ่มรอยัลลิสต์” โปรดดูเชิงอรรถและบรรณานุกรมของตำราเหล่านี้

²³ Chatri Ritharom, “The Making of the Thai-U.S. Military Alliance and the SEATO Treaty of 1954: A study in Foreign Involvement,” (Doctorial dissertation, American University, 1969).; David A. Wilson, *The United States and the Future of Thailand*, (New York: Praeger Publishers, 1970).; Wiwat

เกิดขึ้นภายใต้บริบทของการเมืองระหว่างประเทศในช่วงสงครามเย็นตลอดจนการรับอิทธิพลของคำอธิบายที่มีมาก่อนหน้า ดังนั้น คำอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐฯที่เกิดขึ้นในช่วงนี้จึงมีส่วนในการรักษาและผลิตซ้ำคำอธิบายที่แสดงให้เห็นถึงพระปรีชาของชนชั้นนำไทย แต่ข้าพเจ้าเห็นว่าคำอธิบายดังกล่าวเป็นเพียงการกล่าวถึงความจริงเพียงบางส่วนเกี่ยวกับการวิโคบายของชนชั้นนำไทยเท่านั้น แต่มีส่วนอำพรางผลประโยชน์ที่ชนชั้นนำไทยเหล่านั้นได้รับจากการเข้ามีปฏิสัมพันธ์กับจักรวรรดินิยมและปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองภายในของไทยอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปลายรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามจนกระทั่งถึงทศวรรษที่ 2520 จากการที่ไทยเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับสหรัฐฯ

ในขณะที่ ปัจจุบันมีกระแสการทำหายคำอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจักรวรรดินิยมที่อธิบายที่เน้นความสามารถของชนชั้นนำไทยจากนักวิชาการประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแล้วก็ตาม เช่น การศึกษาของธงชัย วินิจจะกูล พบว่า มีคำอธิบายของราชสำนักหรือคำอธิบายของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ในเรื่องการเสียดินแดนที่ทรงพลังอย่างมากในการสร้างคำอธิบายในประวัติศาสตร์ไทยที่เขาเรียกว่า คำอธิบายประวัติศาสตร์แบบ“ราชาชาตินิยม”²⁴ และการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจักรวรรดินิยมในยุค“จักรวรรดิอังกฤษ” ของ กุลลดา เกษบุญชู มีด²⁵ ทั้งสองคนได้นำเสนอคำอธิบายใหม่ที่โต้แย้งคำอธิบายหลักของความสัมพันธระหว่างไทยกับจักรวรรดินิยม

Mungkandi, “In Search of Security: Thailand and The United States, 1945-1950,” (Doctoral dissertation, Harvard University, 1975).; Vanida Trongyounggoon Tuttle, “Thai-American Relations, 1950-1954,” (Doctoral dissertation, Washington States University, 1982).; Apichat Chinwanno, “Thailand’s Search for Protection: The Making of the Alliance with the United States, 1947-1954,” (Doctoral dissertation, Oxford University, 1985).; Adulyasak Soonthornrojana , “The Rise of United States-Thai Relations, 1945-1954,” (Doctoral dissertation, University of Akron , 1986).; R. Sean Randolph , The United State and Thailand : Alliance Dynamics, 1950-1985 (Berkeley : Institution of East Asian Studies University of California, 1986) ยกเว้นงานของ Surachart Bamrungsuk , United States Foreign Policy and Thailand Military Rule 1947 – 1977 (Bangkok : Duang Kamol, 1988).

²⁴ Thongchai Winichakul, Siam mapped: a history of the geo-body of a nation, (Chiang Mai: Silkworm books, 1995).; ธงชัย วินิจจะกูล, “ประวัติศาสตร์แบบราชาชาตินิยม: จากยุคอาณานิคมอำพรางสู่ราชาชาตินิยมใหม่ หรือ ลัทธิเสด็จพ่อของกรรมพีไทยในปัจจุบัน,” ศิลปวัฒนธรรม 23 (พฤศจิกายน 2544): 56-65.

²⁵ Kullada Kesboonchoo Mead, The rise and decline of Thai absolutism, (London: The School of Oriental and African Studies, University of London, 2000).

กุลลดา เกษบุญชู มีัดได้ทำทหายคำอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจักรวรรดินิยมว่า เมื่ออำนาจของจักรวรรดินิยมแผ่มาถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไทยในปลายพุทธศตวรรษที่ 23 ชนชั้นนำในราชสำนักหรือกลุ่มของพระจอมเกล้าฯ นั้นมิได้ขัดขืนอำนาจของจักรวรรดิ แต่ชนชั้นนำกลุ่มนี้กลับทำตนเป็นตัวแสดงที่เชือเชิญอำนาจของจักรวรรดินิยมเข้าสู่ไทยเพื่อเป็นเครื่องมือในการทำลายอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจของชนชั้นนำที่เป็นปรปักษ์ต่อกลุ่มตนเองลง เมื่ออำนาจจักรวรรดินิยมเข้ามาในไทยได้จึงทำการเปลี่ยนแปลงและครอบงำกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อตอบสนองต่อการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมในยุค "จักรวรรดินิยมอังกฤษ" เรื่องอำนาจโดยกลุ่มของพระจอมเกล้าฯ ก็ได้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากจักรวรรดินิยมเช่นกัน

ส่วน ธงชัย วินิจจะกูลได้เสนอคำอธิบายที่ทหายต่อเนืองว่า ภายหลังที่ชนชั้นนำไทยได้ชักจูงให้อำนาจจักรวรรดิเข้าสู่ไทยแล้ว ต่อมา เกิดความขัดแย้งระหว่างไทยกับจักรวรรดินิยมในเรื่องการแข่งขันกันขยายดินแดนแต่ปรากฏว่าชนชั้นนำของไทยพ่ายแพ้ ส่งผลให้ชนชั้นนำของราชสำนัก เช่น กรมพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงงานนิพนธ์ทางประวัติศาสตร์ไทยขึ้นหลายฉบับ ด้วยทรงพยายามนำความรู้สึกปวดร้าวร่วมสมัยแต่ต้องดำรง "ราชานุภาพ" ต่อไปด้วยการทรงสร้างคำอธิบายร่วมสมัยที่ย้อนถอยหลังลงไปถึงการรบระหว่างไทยกับพม่า เพื่อเยียวยาความรู้สึกตระหนกตกใจของชนชั้นนำขณะนั้นและดำรง "ราชานุภาพ" ต่อไปด้วยคำอธิบายทำนองว่า ชนชั้นนำไทยมีพระปรีชาสามารถในวิเทโศบายจึงจำเป็นต้องโอนอ่อนผ่อนตามและเสียดินแดนของบางส่วนเพื่อรักษาเอกราชของไทยไว้ จากนั้น ในสมัยต่อมา นักวิชาการไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักวิชาการ "กลุ่มรอยัลลิสต์" ที่ได้รับเอาคำอธิบายดังกล่าวเข้ามาเป็นแบบแผนของงานนิพนธ์ทางประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ข้อเสนอของกุลลดา เกษบุญชู มีัดและธงชัย วินิจจะกูลมีความเห็นสอดคล้องกันว่าไทยในช่วงเวลาแห่งการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ตกอยู่ภายใต้สภาวะ "กึ่งอาณานิคม" ของจักรวรรดินิยม²⁶

จากที่ได้พรรณนามาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ปัญหาของการสร้างคำอธิบายของการเมืองการปกครองของไทยที่ผ่านมารวมทั้ง การศึกษาการเมืองไทยในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ.2491-2500 นั้นตกอยู่ภายใต้คำอธิบายแบบ "อำมาตยธิปไตย" ที่เห็นว่า กองทัพเป็นตัวแสดงเดียวในการสร้างปัญหาให้กับการเมืองของไทย โดยปราศจากการพิจารณาสถาบันกษัตริย์และ "กลุ่มรอยัลลิสต์" ว่ามีบทบาททางการเมืองอย่างไร อีกทั้งปัญหาของคำอธิบายของ

²⁶ Thongchai Winichakul, "Siam's Colonial Conditions and the Birth of Thai History" Paper presented to the Conference, "Unraveling the Myths of Southeast Asia Historiography" (24-26 November 2006) in honor of Professor Barend Jan Terwiel.

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบดั้งเดิมที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระดับรัฐต่อรัฐ ครอบงำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยมีส่วนทำให้การศึกษาในช่วงต่อมามีให้ความสำคัญกับบทบาทของสหรัฐฯที่มีต่อการเมืองไทยมากเท่าที่ควร ตลอดจนมีส่วนในการอำพรางผลประโยชน์ที่ชนชั้นนำไทยขณะนั้นได้รับจากการเข้ามีปฏิสัมพันธ์กับสหรัฐฯด้วยเช่นกัน ดังนั้น ด้วยปัญหาที่คำอธิบายของการเมืองการปกครองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยที่ผ่านมาจึงเป็นเพียงภาพความจริงส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นของการเมืองไทยภายใต้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐฯเท่านั้น

ต่อมา แอนเดอร์สันได้เคยเรียกร้องให้มีการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐฯ ในช่วง“สมัยอเมริกัน”(American Era)ขึ้นมาเฉพาะ²⁷ เนื่องจาก เขาเห็นว่าสหรัฐฯได้เริ่มเข้ามาครอบงำการเมืองไทยตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยผ่านความช่วยเหลือทางการทหารให้แก่กองทัพและตำรวจของไทยเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ในช่วงสงครามเย็นอันมีผลลึกซึ้งที่ทำให้การเมือง เศรษฐกิจและสังคมของไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาล ต่อมากุลดา เกษบุญชู มีต์ได้เรียกร้องให้มีการทบทวนและวิพากษ์การศึกษาประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสหรัฐฯใหม่ แทนที่จะพิจารณาแต่เพียงความสัมพันธ์เรื่องนโยบายความมั่นคงในระดับรัฐ แต่ควรพิจารณาพลวัตและการพัฒนาการเมืองของไทยในบริบทของสมัยอเมริกาด้วย โดยแนวทางการศึกษานี้ได้เสนอคำอธิบายใหม่ว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯในฐานะที่เป็นศูนย์กลางระบบทุนนิยมกับไทยในช่วงปลายรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม รัฐบาลจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ และรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจรนั้นเป็นปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยสหรัฐฯได้จัดวางให้ไทยมีความสำคัญในฐานะเป็นฐานรองรับการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและเป็นประเทศยุทธศาสตร์ปฏิบัติการจิตวิทยาในช่วงสงครามเย็น จากนั้น สหรัฐฯได้ผลักดันแนวคิดการพัฒนาเข้าสู่ไทยเพื่อเปลี่ยนแปลงไทยให้เป็นไปตามผลประโยชน์ของสหรัฐฯซึ่งบทบาทของสหรัฐฯที่ได้เกิดขึ้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในของไทยอย่างสำคัญ²⁸

²⁷ Benedict R.O'G Anderson, "Introduction," in *In The Mirror*, eds. Benedict R.O'G Anderson and Ruchira Mendiones (Bangkok: Duang Kamol, 1985), p. 19.

²⁸ Kullada Kesboonchoo Mead, "A revisionist of Thai-U.S. relation," *Asian Review* 16 (2003): 45-67.; กุลดา เกษบุญชู มีต์, "การเมืองไทยในยุคสฤษดิ์-ถนอมภายใต้โครงสร้างอำนาจโลก," (กองทุนปริทัศน์ พนมยงค์ มูลนิธิ 50 ปี ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2550).; กุลดา เกษบุญชู มีต์, *ความขัดแย้งทางการเมืองไทย* ข้ามไปให้พันพลวัตภายใน, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิ 14 ตุลา, 2552) และโปรดดู กระแสการโต้แย้งในการศึกษาประวัติศาสตร์นิพนธ์สงครามเย็นใน Soravis Jayanama, "Rethinking the Cold War and the American empire," *Asian Review* 16 (2003): 1-43.

ทั้งนี้ การศึกษาการเมืองไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของบทบาทของสหรัฐฯที่เข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับไทยช่วงสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ.2491-2500 นั้นสามารถแบ่งการศึกษาได้เป็น 3 กลุ่ม คือ การศึกษากลุ่มแรกเน้นศึกษาเฉพาะการเมืองไทยภายในในช่วงเวลาดังกล่าว เช่น สุดา กาเดอร์ สุชิน ตันติกุล สุเพ็ญ ศิริคุณ ประทีป สายเสน สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล วิวัฒน์ คติธรรมนิตย์ นิก อนูอา นิก มาห์มูด(Nik Anuar Nik Mahmud) และสุชาชัย ยิ้มประเสริฐ²⁹ เป็นต้น แม้งานกลุ่มนี้เน้นการศึกษาการเมืองภายในในช่วงเวลาดังกล่าวที่ให้ภาพการเมืองที่มีความละเอียดในเหตุการณ์หรือความเคลื่อนไหวของกลุ่มการเมืองก็ตาม แต่ยังไม่ให้ความสำคัญกับบทบาทของสหรัฐฯที่มีต่อการเมืองไทยและปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มการเมืองต่างๆกับสหรัฐฯในช่วงเวลาดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไม่นำบทบาททางการเมืองของสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”มาเป็นตัวแสดงในการศึกษาการเมืองไทยในช่วงเวลาดังกล่าวอย่างเพียงพอ

กลุ่มที่สองได้เน้นศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐฯในช่วงเวลาดังกล่าว แต่การศึกษาในกลุ่มนี้ตกอยู่ภายใต้คำอธิบาย 2 แบบ คือ คำอธิบายแบบแรก เป็นคำอธิบายของอุดม ศรีสุวรรณที่เกิดขึ้นในปี 2493³⁰ เขาเสนอคำอธิบายว่า ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐฯในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันมีผลทำให้ไทยมีลักษณะเป็น “กึ่งเมืองขึ้น” อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอกจากคำอธิบายดังกล่าวยังขาดการค้นคว้าเพื่อพิสูจน์ข้อเสนอดังกล่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสมัยรัฐบาลของพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2491-2500 ว่ามีข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์เช่นไร สำหรับคำอธิบายแบบที่สองเป็นการศึกษาที่มุ่งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เน้นมิติความมั่นคงเพื่อต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐระหว่างไทยกับสหรัฐฯในช่วงสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามที่เน้นแต่เพียงมิติทางการทหาร การต่อสู้กับภัยที่มาคุกคามเอกราชเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นการศึกษาที่มีฐานคิดว่า

²⁹ สุดา กาเดอร์, “กบฏแมนฮัตตัน,” (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516).; สุชิน ตันติกุล, “ผลสะท้อนทางการเมืองรัฐประหาร 2490,” (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517).; ประทีป สายเสน, กบฏวังหลวงกับสถานะของปรีดี พนมยงค์. (กรุงเทพฯ: อักษรสาส์น, 2532).; สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ, ขบวนการเสรีไทยกับความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2481-2492. (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา, 2535).; Somsak Jeamteerasakul, “The Communist Movement in Thailand,” (Doctoral Dissertaion Monash University, 1993).; วิวัฒน์ คติธรรมนิตย์, กบฏสันติภาพ. (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คบไฟ, 2539).; Nik Anuar Nik Mahmud, The November 1947 Coup: Britain, Pibul Songgram and the Coup. (Selangor Darul Ehasan: Center for Educational Technology Universiti Kebangsaan Malaysia, 1998).; สุชาชัย ยิ้มประเสริฐ. แผนชิงชาติไทย.

³⁰ “อรัญญ์ พรหมชมพู” (อุดม ศรีสุวรรณ), ไทยกึ่งเมืองขึ้น. (พระนคร : โรงพิมพ์อุทัย, 2493).

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาอยู่บนความเท่าเทียมกัน คำอธิบายดังกล่าวนี้เฟื่องฟูมากในช่วงทศวรรษ 2510-2530 เช่น ชาตรี ฤทธารมย์ เดวิด เอ. วิลสัน วิวัฒน์ มุงการดี วนิดา ตระยังกุล ทูตเติล อภิชาติ ชินวรรณ อุดุลยศักดิ์ สุทธโรจน และ อาร์. เซ็ด แรนดอฟ³¹ เป็นต้น คำอธิบายจากงานเขียนเหล่านี้ก่อให้เกิดชุดของคำอธิบายความสัมพันธ์ไทยกับสหรัฐที่มีแนวโน้มมองข้ามบทบาทของสหรัฐที่เข้าแทรกแซงการเมืองไทยด้วยการให้การสนับสนุนกลุ่มการเมืองต่างๆ และปัญหาที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในช่วงเวลาดังกล่าว

ส่วนการศึกษาในกลุ่มที่สามนั้นมีการพยายามนำบทบาทของสหรัฐที่มีต่อการเมืองไทยเข้ามาพิจารณา เช่น แฟรงค์ ซี. ดาร์ลิง (Frank C. Darling) ศึกษาความสัมพันธ์ไทยกับสหรัฐในทางการเมืองและการทหาร แต่ด้วยเหตุที่เขาทำงานเป็นนักวิจัยให้กับซีไอเอ (The U.S. Central Intelligence Agency: CIA) มีผลทำให้ความรู้ที่ได้จากงานของเขา มีแต่เพียงภาพความช่วยเหลือต่างๆ ของสหรัฐในทางบวกที่มีต่อไทย โดยเขาสรุปว่า ปัญหาการเมืองไทยขณะนั้นเกิดขึ้นจากความขัดแย้งทางการเมืองภายในของไทยระหว่างกลุ่มทหาร กลุ่มตำรวจ และรัฐบาลที่ช่วงชิงอำนาจกันจนกระทั่งเขาเรียกการเมืองในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามว่า “การเมืองสามเส้า” (The Triumvirate) โดยปราศจากการนำบทบาทของสถาบันกษัตริย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ในฐานะตัวแสดงทางการเมืองเข้ามาพิจารณา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการปราศจากการนำบทบาทของสหรัฐที่แทรกแซงการเมืองไทยเข้ามาพิจารณาเป็นมูลเหตุของปัญหาการเมืองของไทยขณะนั้น³² แม้กระทั่ง ในงานศึกษาชิ้นล่าสุดที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ไทยและสหรัฐในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. ในช่วงเวลาเดียวกันของแดเนียล มาร์ก ไฟน์แมน (Daniel Mark Fineman) ก็ยังคงให้น้ำหนักกับกลุ่มทหารเป็นตัวแสดงทางการเมืองที่สำคัญต่อไปนั้นยังเป็นการตอกย้ำความคิด “อำมาตยาธิปไตย” แม้ว่า เขาจะได้ศึกษาบริบทการเมืองระหว่างประเทศในสมัยอเมริกันเรื่องอำนาจที่มีผลกระทบต่อการเมืองไทยในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. ก็ตาม แต่ด้วยเหตุที่เขาขยายช่วงเวลาของการศึกษาต่อจากทักษ์ เฉลิมเตียรณที่เคยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง

³¹ Chatri Ritharom, “The Making of the Thai-U.S. Military Alliance and the SEATO Treaty of 1954: A study in Foreign Involvement ”. ; Wilson, The United States and the Future of Thailand.; Wiwat Mungkandi, “In Search of Security: Thailand and The United States, 1945-1950”. ; Vanida Trongyounggoon Tuttle, “Thai-American Relations, 1950-1954”. ; Apichat Chinwanno, “Thailand's Search for Protection: The Making of the Alliance with the United States, 1947-1954.”; Adulyasak Soonthornrojana, “The Rise of United States-Thai Relations, 1945-1954”. ; R. Sean Randolph , The United State and Thailand : Alliance Dynamics, 1950-1985. ยกเว้นงานของ Surachart Bamrungsuk , United States Foreign Policy and Thailand Military Rule 1947 – 1977.

³² Frank C. Darling, Thailand and the United States, (Washington, D.C.: Public Affaris Press, 1965).

กองทัพในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์กับสถาบันกษัตริย์ในการเมืองไทยหลังการรัฐประหาร 2500 ขึ้นไปอีกจนถึงสมัยรัฐบาลจอมพล ป. หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 อีกทั้ง เขายอมรับข้อสรุปของทักษ์ที่ว่า สถาบันกษัตริย์เริ่มมีบทบาททางการเมืองภายหลังการรัฐประหาร 2500 ทำให้การศึกษาของเขาจะเลยตัวแสดงทางการเมืองที่สำคัญยิ่ง คือ สถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ในการเมืองไทยในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงสมัยรัฐบาลจอมพล ป. ด้วยเช่นกัน³³

ข้าพเจ้าเห็นว่า การศึกษาของทักษ์ เจลิมเตียร์นและแดเนียล มาร์ก ไลน์แมน มีปัญหาในการละเลยตัวแสดงทางการเมืองภายในและบทบาทของสหรัฐฯไป กล่าวคือ การศึกษาของทักษ์ละเลยถึงบทบาทของ สหรัฐฯกับสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ซึ่งเป็นตัวแสดงทางการเมืองที่สำคัญในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม เนื่องจากทักษ์สรุปว่า สถาบันกษัตริย์มีบทบาททางการเมืองภายหลังการรัฐประหาร 2500 อีกทั้ง ไม่มีการนำบทบาทของสหรัฐฯที่เข้ามาแทรกแซงการเมืองไทยอย่างต่อเนื่องในช่วงรัฐบาลจอมพล ป. โดยเฉพาะอย่างยิ่งการก่อตัวของความร่วมมือแบบ“ไตรภาคี”(The Tripartite) * ระหว่างสหรัฐฯ สถาบันกษัตริย์และกองทัพที่นำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้ร่วมมือกันในการรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลจอมพล ป.ในปี 2500 ในขณะที่การศึกษาของไลน์แมนนั้น แม้จะเขาได้นำบทบาทของสหรัฐฯที่มีต่อการเมืองไทยสมัยรัฐบาลจอมพล ป.เข้ามาพิจารณาก็ตาม แต่การศึกษาของเขายังคงขาดการนำบทบาทและความเคลื่อนไหวของสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” เข้ามาพิจารณาในการศึกษาส่งผลให้ภาพการเมืองไทยในช่วงเวลาดังกล่าวจากการนำเสนอของเขาได้ละเลยตัวแสดงทางการเมืองที่สำคัญไปอย่างน่าเสียดาย

ด้วยเหตุที่ การศึกษาการเมืองไทยในช่วงสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2491-2500 ที่ผ่านมามุ่งศึกษาเน้นแต่เพียงการเมืองภายในภายใต้แนวคิด “อำมาตยธิปไตย”เป็นสำคัญโดยปราศจากการนำบทบาทของสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ในฐานะตัวแสดง

³³ ไปรอดดู Thak, Thailand: The Politics of Despotism Paternalism; Daniel Mark Fineman, A Special Relationship: The United State and Military Government in Thailand 1947-1958,(Honolulu: University of Hawaii Press, 1997).

* ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยกับคำว่า “การเมืองสามเส้า”(The Triumvirate) ของแฟรงค์ ซี. ดาร์ลิง(Frank C. Darling, Thailand and the United States) เนื่องจาก เขาใช้คำดังกล่าวในความหมายของกลุ่มการเมืองภายในของไทย 3 กลุ่มในช่วงปลายรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม คือ กลุ่มจอมพล ป. กลุ่มพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ และกลุ่มจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ด้วยเหตุที่ คำดังกล่าวเน้นการเมืองภายในทำให้บทบาทของสหรัฐฯในฐานะอำนาจภายนอก และสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ซึ่งเป็นตัวแสดงทางการเมืองที่สำคัญอีกตัวหนึ่ง หายไปจากการศึกษาการเมืองในช่วงดังกล่าว นอกจากนี้ คำนี้ถูกใช้กันอย่างแพร่หลายในงานวิจัยที่ศึกษาการเมืองไทยในสมัยดังกล่าวจึงมีส่วนทำให้สหรัฐฯ และสถาบันกษัตริย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” หายไปจากการรับรู้ในฐานะตัวแสดงทางการเมืองด้วยเช่นกัน

สำคัญทางการเมือง อีกทั้ง งานวิจัยที่ผ่านมีแนวโน้มไม่ให้ความสำคัญกับบทบาทของสหรัฐฯที่มีต่อการเมืองไทยและปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มการเมืองต่างๆกับสหรัฐฯในช่วงเวลาดังกล่าวอย่างเพียงพอ ในขณะที่ การศึกษาความสัมพันธ์ไทยกับสหรัฐฯในช่วงสมัยดังกล่าวมุ่งเน้นความสัมพันธ์ในลักษณะรัฐต่อรัฐที่วางอยู่บนความสัมพันธ์ที่เสมอภาคในมิติการต่อสู้กับภัยคอมมิวนิสต์ที่จะมาคุกคามเอกราช โดยมีได้ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างสหรัฐฯในฐานะศูนย์กลางของทุนนิยมโลกซึ่งมีส่วนสำคัญในการจัดระเบียบโลกภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กับไทย

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ปัญหาสำคัญของการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐฯในช่วงสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ.2491-2500 จากการสำรวจวรรณกรรมข้างต้นนั้น คือ การหายไปของบทบาทของสหรัฐฯที่มีต่อการเมืองไทยและบทบาทของสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ในการเมืองไทยภายใต้บริบทระเบียบโลกของสหรัฐฯ

1.3 กรอบแนวคิดในการศึกษา

กรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการใช้นิยามเรื่องระเบียบโลกของสหรัฐฯ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเห็นว่า ในช่วงเวลาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น สหรัฐฯมีฐานะศูนย์กลางของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม โดยสหรัฐฯมีความต้องการส่งเสริมการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมด้วยการเข้าไปมีส่วนในจัดระเบียบโลกด้วยการสร้างกติกาทางการค้าและการเงินที่ทำให้เกิดการยอมรับสกุลเงินดอลลาร์เป็นสกุลเงินหลักและการผลักดันให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศต่างๆเปิดรับการเข้าไปลงทุนของสหรัฐฯ โดยสหรัฐฯได้พยายามเข้าไปฟื้นฟูภูมิภาคยุโรปตะวันตกและเอเชียโดยเฉพาะอย่างยิ่งญี่ปุ่น ด้วยเหตุที่ สหรัฐฯต้องการทำให้ญี่ปุ่นมีการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจจึงจำเป็นต้องตั้งอาณานิคมภาคที่เป็นอาณาบริเวณรอบนอกของเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งรวมทั้งไทยให้กลายเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและตลาดรองรับสินค้าเพื่อให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระเบียบโลกของสหรัฐฯ ช่วงเวลาดังกล่าวจึงเป็นครั้งแรกที่สหรัฐฯให้ความสำคัญกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมทั้งไทยภายใต้โครงการข้อที่สี่ (Point Four) ของสหรัฐฯในสมัยประธานาธิบดีแฮร์รี เอส. ทรูแมน(Harry S. Truman) ต่อมาสหรัฐฯเห็นว่า ความเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์และขบวนการชาตินิยมที่เกิดขึ้นอย่างมากในประเทศยากจนทั่วโลกซึ่งรวมถึงจีนและอินโดจีนเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตามที่สหรัฐฯต้องการ สหรัฐฯจึงได้เริ่มให้ความสำคัญกับมิติเรื่องความมั่นคงด้วยความช่วยเหลือทางการทหารเพื่อต่อต้านการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ โดยสหรัฐฯได้ให้ความช่วยเหลือทางการทหารต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมทั้งไทยมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งในสมัยประธานาธิบดี ดไวต์ ดี. ไอเซนฮาวร์ (Dwight D. Eisenhower) ที่มีต่อไทยซึ่งไทยถูกกำหนดให้กลายเป็นศูนย์กลางของปฏิบัติการทางการทหารเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ ต่อมาสหรัฐฯได้เรียกร้องให้ไทยยอมรับการเปิดเสรีการลงทุนและแนวคิดในการพัฒนาเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการต่อต้านคอมมิวนิสต์³⁴

ในขณะที่ สหรัฐฯได้เริ่มต้นจัดระเบียบโลกต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นเป็นช่วงเวลาที่ไทยอยู่ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งมีการต่อสู้ทางการเมืองภายในอย่างเข้มข้นของหลายพวกหลายกลุ่มการเมือง ดังนั้น การศึกษาการเมืองภายในของไทยในช่วงเวลาดังกล่าวจึงเลือกใช้แนวคิดเรื่อง กลุ่ม เป็นแนวคิดในการจัดแบ่งกลุ่มการเมืองต่างๆภายใต้รัฐบาลภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนกระทั่งการล่มสลายของรัฐบาลของจอมพล ป.พิบูลสงครามในปี 2500 ทั้งนี้ กลุ่มการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าวนั้น สามารถจำแนก กลุ่มการเมืองสำคัญได้ดังนี้ “กลุ่มปรีดี” “กลุ่มจอมพล ป.” และ “สถาบันกษัตริย์” และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ”

1.4 สมมติฐานการวิจัย

นับแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐฯได้เข้ามามีบทบาทมีบทบาทสำคัญต่อไทยโดยเริ่มจากการพยายามแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและต่อมาสหรัฐฯได้เข้ามามีบทบาทในการเมืองของไทยด้วยการให้ความสนับสนุนกลุ่มการเมืองภายในผ่านรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามซึ่งมีทั้งกลุ่มตำรวจ และกลุ่มทหาร เพื่อให้การเมืองไทยมีเสถียรภาพและร่วมต่อต้านคอมมิวนิสต์กับสหรัฐฯ จากนั้น สหรัฐฯได้ให้การสนับสนุนสถาบันกษัตริย์ เพื่อให้การเมืองไทยมีเสถียรภาพทางการเมืองและดำเนินนโยบายตามความต้องการของสหรัฐฯต่อไป ด้วยเหตุที่สหรัฐฯได้เข้ามามีบทบาทแทรกแซงการเมืองไทยผ่านการให้การสนับสนุนกลุ่มการเมืองภายในมากเท่าไร ยิ่งเป็นปัจจัยชี้ขาดสำคัญที่ทำให้กลุ่มการเมืองนั้นๆได้รับชัยชนะทางการเมืองเหนือ

³⁴ กรอบแนวคิดดังกล่าวสรุปจาก William Borden, The Pacific Alliance: United States Foreign Economic Policy and Japanese Trade Recovery, 1947-1955, (London: University of Wisconsin Press, 1984).; Jim Glassman, Thailand at the Margins. (New York: Oxford University Press, 2004).; Kullada Kesboonchoo Mead, “A revisionist of Thai-U.S. relation,”: 45-67.; กุลดา เกษบุญชู มีดี, “การเมืองไทยในยุคสุญญัตติ-ถนอมภายใต้โครงสร้างอำนาจโลก,” (กองทุนปริทัศน์ พนมยงค์ มูลนิธิ 50 ปี ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2550).; Christian Reus-Smit, American Power and World Order. (Cambridge: Polity Press, 2004).; Jim Glassman, “The New Imperialism? On Continuity and Change in US Foreign Policy,” Environment and Planning 37 (A 2005): 1527-1544.; George C. Herring, From Colony To Super Power. (New York: Oxford University Press, 2008).

กลุ่มการเมืองอื่นมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้น บทบาทของสหรัฐฯที่มีต่อการเมืองไทยในช่วงเวลาดังกล่าว จึงมีผลกระทบโดยตรงต่อการปกครองของไทยที่ยังเปลี่ยนไปในทิศทางการปกครองแบบเผด็จการทหารและทำให้ไทยได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของระเบียบโลกของสหรัฐฯที่มีความแนบแน่นยิ่งขึ้นในเวลาต่อมา

1.5 นิยามคำศัพท์

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเรื่องกลุ่มเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจพลวัตทางการเมืองของไทย โดยในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา นั้น มีกลุ่มการเมืองดำรงอยู่หลายกลุ่ม แต่มีกลุ่มการเมืองที่สำคัญในขณะนั้นมีอยู่ 3 กลุ่ม ดังนี้

“*กลุ่มปรีดี*” หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ให้การสนับสนุนปรีดี พนมยงค์และบุคคลแวดล้อมปรีดี ทั้งนี้ กลุ่มบุคคลดังกล่าว ประกอบด้วยสมาชิกบางส่วนในคณะราษฎรทั้งที่เป็นพลเรือน และกลุ่มทหารในกองทัพบก เรือและตำรวจ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากภาคอีสาน อดีตสมาชิกในขบวนการเสรีไทย นักศึกษาในมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองที่เคยร่วมงานในขบวนการเสรีไทยและ/หรือปัญญาชนบางส่วนที่มีแนวคิดโน้มเอียงไปในทางสังคมนิยม โดยกลุ่มดังกล่าวนี้ไม่สนับสนุนจอมพล ป. ให้มีอำนาจ

“*กลุ่มจอมพล ป.*” หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ให้การสนับสนุนจอมพล ป. พิบูลสงคราม ทั้งนี้ กลุ่มบุคคลดังกล่าว ประกอบด้วย สมาชิกบางส่วนในคณะราษฎร โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ส่วนเป็นกลุ่มทหารที่เคยบริหารประเทศร่วมกับรัฐบาลจอมพล ป. ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และต่อมาเมื่อเกิดการรัฐประหาร 2490 “*กลุ่มจอมพล ป.*” นี้ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของคณะรัฐประหาร ซึ่งภายในคณะรัฐประหารนี้ สมาชิกส่วนใหญ่เป็นกลุ่มทหารในกองทัพบกที่มีได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับคณะราษฎร แต่พวกเขา ยังคงให้การสนับสนุนจอมพล ป. ต่อมา ได้เกิดความแตกแยกภายในคณะรัฐประหารทำให้เกิดการแบ่งแยกภายในของกลุ่มทหารในกองทัพบกเป็นสองกลุ่มย่อยที่สำคัญคือ ค่ายราชครู ซึ่งมีจอมพลผิน ชุณหะวัณและพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เป็นแกนนำ กับค่ายพล ท.กษ. กาจสงคราม และเมื่อค่ายราชครูมีชัยเหนือค่ายพล ท.กษ. ทำให้ค่ายราชครู เริ่มมีอำนาจเหนือคณะรัฐประหารมากขึ้น ต่อมา ได้เกิดความขัดแย้งในการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองภายในคณะรัฐประหารระหว่างกลุ่มตำรวจที่มีพล.ต.อ.เผ่า เป็นแกนนำซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของค่ายราชครู กับกลุ่มทหารบกที่มีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์หรือค่ายสี่เสาเทเวศน์ได้เกิดขึ้น จึงทำให้คณะรัฐประหารต่อมาถูกแบ่งออกเป็นสามกลุ่มสำคัญในช่วงปลายรัฐบาลจอมพล ป. คือ “*กลุ่มจอมพล ป.*” “*กลุ่มตำรวจ*”ของพล.ต.อ.เผ่า และ “*กลุ่มทหาร*”ของจอมพลสฤษดิ์ ซึ่งสอง

กลุ่มหลังมีความขัดแย้งในการช่วงชิงความเป็นผู้นำทางการเมือง จนกระทั่งเกิดการล่มสลายของ
รัฐบาลจอมพล ป. ในปี 2500

“ ‘สถาบันกษัตริย์’ และ ‘กลุ่มรอยัลลิสต์’ ” ในที่นี้ ‘สถาบันกษัตริย์’ หมายถึง กลุ่มบุคคล
ต่าง ๆ ที่อยู่ภายในแวดวงของราชสำนัก เช่น ผู้สำเร็จราชการแทนพระมหากษัตริย์ และ/หรือ
อภิรัฐมนตรี และ/หรือ คณะองคมนตรี และ/หรือ พระราชวงศ์ ฯลฯ ส่วนคำว่า ‘กลุ่มรอยัลลิสต์’
หมายถึง นักการเมืองในพรรคประชาธิปัตย์ เช่น ควง อภัยวงศ์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชและ ม.ร.ว.
คึกฤทธิ์ ปราโมช หรือ ข้าราชการทหารและพลเรือน ฯลฯ ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความภักดีต่อ
สถาบันกษัตริย์ พวกเขามีความต้องการสนับสนุนให้สถาบันกษัตริย์และพวกตนมีอำนาจทางการเมือง
เหนือกลุ่มอื่นๆ ในขณะนั้น อย่างไรก็ตาม “กลุ่มรอยัลลิสต์” ในช่วงภายหลังสงครามโลกครั้งที่
2 จบสิ้นลงจนถึงการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลยังหาได้มีเอกภาพ
เป็นหนึ่งเดียวกัน เนื่องจากพวกเขายังคงมีความต้องการสนับสนุนราชตระกูลที่แตกต่างกันจน
กระทั่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงบรมราชาภิเษกในปี 2493 แล้ว แต่
กระนั้นก็ดี พวกเขามีความเห็นที่ต้องตรงกันว่า ทั้ง “กลุ่มปรีดี” และ “กลุ่มจอมพล ป.” ทั้งคู่เป็นภัย
ต่อการความมั่นคงทางการเมืองของพวกตน โดยกลุ่มดังกล่าวแม้ในขณะนั้นจะยังไม่มีอำนาจทาง
การเมืองและ/หรือการทหารโดยตรง แต่ด้วยเหตุที่พวกเขามีความชอบธรรมทางการเมืองใน
ฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งหรือมีความเกี่ยวข้องโดยตรงหรืออ้อมที่ให้การสนับสนุนสถาบันกษัตริย์
ในทางการเมือง กลุ่มการเมืองนี้จึงเป็นตัวแปรสำคัญในการร่วมมือกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพื่อ
ทำลายกลุ่มที่เป็นปรปักษ์ทางการเมืองในขณะนั้นลงเพื่อสถาปนาความมั่นคงทางการเมืองให้
พวกของตนต่อไป

นอกจากนี้ ด้วยเหตุที่ช่วงเวลาของการศึกษาในหัวข้อดังกล่าวนี้เป็นช่วงเวลานานถึง 10
ปี ซึ่งบุคคลที่ถูกกล่าวถึงในงานวิจัยชิ้นนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่ดำรงตำแหน่งในราชการทหาร
และตำรวจย่อมมีความเปลี่ยนแปลงในยศ ในที่นี้ ผู้วิจัยจึงขอเรียกบุคคลต่างๆ ที่สำคัญด้วย ยศ
ทางการทหารหรือตำรวจในระดับสูงสุดที่เขาได้รับ

1.6 ขอบเขตการศึกษาวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ พยายามเสนอคำอธิบายใหม่ในการเมืองการปกครองไทยและความ
สัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยกับสหรัฐฯ ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงการรัฐประหาร
2500 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อได้แย้งคำอธิบายคำอธิบายการเมืองการปกครองไทย
แบบ “อำมาตยาธิปไตย” ที่ให้ภาพตัวแสดงทางการเมืองแต่เพียงบทบาทของกองทัพในทาง
การเมืองอันปราศจากบทบาทของสถาบันกษัตริย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” และบทบาทของสหรัฐฯ

ในฐานะตัวแสดงในการเมืองไทย ด้วยการพยายามนำตัวแสดงดังกล่าวข้างต้นกลับมาพิจารณาเป็นตัวแสดงทางการเมืองที่มีความสำคัญในการเมืองการปกครองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยภายใต้บริบทของระเบียบโลกของสหรัฐฯ ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงการล่มสลายของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามในปี 2500

งานวิจัยชิ้นนี้มี จำนวน 10 บท ดังนี้ บทที่ 1 เป็นบทนำที่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาของการศึกษาการเมืองการปกครองของไทยที่ตกอยู่ภายใต้คำอธิบายแบบ“อำมาตยาภิปไตย” โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเมืองไทยในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ.2491-2500 ที่มองเห็นแต่เพียงบทบาทของทหารซึ่งเป็นตัวแสดงในทางการเมืองเพียงตัวเดียวที่สร้างปัญหาให้กับการเมืองไทย แต่ปราศจากการนำบทบาทของสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” กับบทบาทของสหรัฐฯ ที่มีต่อการเมืองไทยเข้ามาเป็นปัจจัยความเข้าใจทางการเมืองไทย บทที่ 2 จากจุดเวลาที่ถึงทวูแมน: การเมืองไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นบทที่ให้อาการเริ่มให้ความสนใจของสหรัฐฯ ที่มีต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไทยในฐานะที่เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและตลาดรองรับสินค้าของสหรัฐฯ และญี่ปุ่นภายใต้ระเบียบโลกของสหรัฐฯ ที่ก่อตัวขึ้น และในบทดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าตัวแสดงทางการเมืองของไทยในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการเผชิญหน้ากันระหว่าง “กลุ่มปรีดี” ซึ่งเป็นกลุ่มที่สหรัฐฯ เคยให้ความช่วยเหลือในช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งมีความขัดแย้งกับ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ที่ได้ฟื้นตัวกลับมาช่วงชิงอำนาจทางการเมืองจาก “กลุ่มปรีดี” บทที่ 3 การรัฐประหาร 2490: จุดเริ่มต้นของความขัดแย้งภายในการเมืองไทย เป็นบทที่ให้อาการ “กลุ่มจอมพล ป.” ที่เคยหมดจากอำนาจไปหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ร่วมมือกับ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ทำการรัฐประหารขับไล่ “กลุ่มปรีดี” ออกจากการเมืองสำเร็จ โดยสหรัฐฯ มิได้มีนโยบายให้ความช่วยเหลือ “กลุ่มปรีดี” ที่มีนโยบายไม่สอดคล้องกับความต้องการของสหรัฐฯ ให้กลับมาใช้อำนาจในการเมืองไทยอีกต่อไป

สำหรับ บทที่ 4 สุภาวะกึ่งอาณานิคม: การมาถึงของสหรัฐฯ และการปราบปรามประชาธิปไตยทางการเมืองของไทย 2493-2495 นั้น เมื่อสหรัฐฯ ได้สูญเสียเงินไป สหรัฐฯ ได้เริ่มให้การสนับสนุนทางการทหารแก่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ทำให้รัฐบาลมีความสามารถทางการทหารในการปราบปราม “กลุ่มปรีดี” และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ซึ่งเป็นปรปักษ์ทางการเมืองลงได้อย่างง่ายดาย ส่วนบทที่ 5 ไชยสงครามกับการสร้างความแข็งแกร่งให้กับกลุ่มทหารและกลุ่มตำรวจไทย 2496-2497 นั้นเป็นบทที่ให้อาการว่า สหรัฐฯ ในสมัยประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ให้ความสำคัญกับไทยมากยิ่งขึ้นทางการทหาร โดยสหรัฐฯ ได้เข้ามาให้การสนับสนุนกลุ่มการเมืองสำคัญ คือ กลุ่มทหารและกลุ่มตำรวจให้ก้าวขึ้นมาใช้อำนาจทางการเมือง โดยสหรัฐฯ หวังให้กลุ่มทั้งสองรักษาเสถียรภาพทางการเมืองให้กับรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม แต่ในขณะเดียวกัน ภายใต้ความช่วยเหลือของสหรัฐฯ ทำให้กลุ่มทหารและกลุ่มตำรวจมีความสามารถในการแข่งขันทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

อันสร้างปัญหาให้กับรัฐบาลด้วยเช่นกัน สำหรับบทที่ 6 สหรัฐฯ สถาบันกษัตริย์ กับจุดเริ่มต้นสงครามจิตวิทยาในไทย 2497 นั้นแสดงให้เห็นว่าสหรัฐฯได้เริ่มหันมาให้ความสำคัญกับการสนับสนุนสถาบันกษัตริย์ด้วย แทนที่สหรัฐฯเคยให้การสนับสนุนแต่เพียงกลุ่มทหารและกลุ่มตำรวจเท่านั้น โดยการสนับสนุนสถาบันกษัตริย์ของสหรัฐฯ เนื่องจาก สหรัฐมุ่งหวังการบรรลุสงครามจิตวิทยาต่อต้านคอมมิวนิสต์ในไทย ส่งผลให้สถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”เริ่มมีโอกาสในการทำทนายทางการเมืองต่อรัฐบาลจอมพล ป.ได้อีกครั้ง

ส่วนบทที่ 7 ความเป็นกลางและการสร้างประชาธิปไตยของรัฐบาลจอมพล ป.ปลายทศวรรษ 2490 ให้ภาพการปรับเปลี่ยนทั้งนโยบายต่างประเทศและการเมืองภายในของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามที่เคลื่อนไปสู่การถอยห่างออกจากสหรัฐฯแต่หันไปเปิดมิตรกับจีนและการปฏิเสธการยอมรับแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจตามที่สหรัฐฯต้องการ พร้อมกับรัฐบาลได้สร้างบรรยากาศประชาธิปไตยที่ทำให้เกิดกระแสการโจมตีการครอบงำไทยของสหรัฐฯ ส่งผลให้สหรัฐฯไม่พอใจรัฐบาลมากยิ่งขึ้น บทที่ 8 การหวนคืนของพันธมิตรของรัฐบาลและ“กลุ่มปรีดี”กับความขัดแย้งต่อ“กลุ่มรอยัลลิสต์”นั้น แสดงให้เห็นถึงปัญหาทางการเมืองของรัฐบาลจอมพล ป.ที่เกิดขึ้นจากความเคลื่อนไหวทางการเมืองของสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”กับกลุ่มทหาร ทำให้รัฐบาลและกลุ่มตำรวจหันไปสร้างพันธมิตรกับ“กลุ่มปรีดี”เพื่อต่อต้านความเคลื่อนไหวข้างต้น ด้วยการพยายามนำปรีดี พนมยงค์กลับจากจีนมาไทยเพื่อรื้อฟื้นคดีสวรรคตขึ้นใหม่ซึ่งสร้างไม่พอใจให้กับสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” บทที่ 9 “ไตรภาคี” กับภาวะที่แกอานานิคมและการล่มสลายของประชาธิปไตยไทย บทดังกล่าวให้ภาพความร่วมมือระหว่างสหรัฐฯ สถาบันกษัตริย์และกองทัพในการตอบโต้การดำเนินการของรัฐบาลจอมพล ป. ด้วยการรัฐประหาร เมื่อ 16 กันยายน 2500 เพื่อทำให้ไทยกลับไปดำเนินนโยบายตามความต้องการของสหรัฐฯต่อไป และปิดท้ายด้วยบทที่ 10 ซึ่งเป็นบทสรุปที่ยืนยันว่า การเมืองไทยในช่วงดังกล่าวมิได้แต่เพียงบทบาทของกองทัพเท่านั้นที่สร้างปัญหาให้กับการเมืองไทย แต่สถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”และสหรัฐฯนั้นมีส่วนในการสร้างปัญหาให้กับการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าวอย่างสำคัญเช่นกัน

การวิจัยครั้งนี้ ข้าพเจ้าได้ค้นคว้าและใช้หลักฐานทั้งในประเทศไทย คือ หอจดหมายเหตุแห่งประเทศไทย หอจดหมายเหตุแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ และศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย(TIC)ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเอกสารจดหมายเหตุจากต่างประเทศของสหรัฐฯ เช่น หอจดหมายเหตุแห่งชาติสหรัฐฯ(NARA) ศูนย์ข้อมูลของสำนักงานข่าวกรองกลาง(CIA) ห้องสมุดแห่งรัฐสภาสหรัฐฯ(Library of Congress) หอสมุดประธานาธิบดีไอเซนฮาว์(Eisenhower Library) ห้องสมุดของสมาคมประวัติศาสตร์แห่งมลรัฐวิสคอนซิน(The Historical Society of Wisconsin) และเอกสารจดหมายเหตุของอังกฤษ คือ หอ

จดหมายเหตุแห่งชาติอังกฤษ(NA)เป็นหลักฐานชั้นต้นในการดำเนินการศึกษาวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ ยังใช้ข้อมูลชั้นต้นที่ตีพิมพ์แล้วและเอกสารชั้นรองจาก สำนักวิทยบริการ หอสมุด คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหอสมุดปริทัศน์นวมยงค์ และหอสมุดคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รวมทั้ง หอสมุดกลาง(Memorial Library)แห่งมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน-เมดิสัน ตลอดจนสัมภาษณ์บุคคลสำคัญเป็นแหล่งข้อมูลในการค้นคว้าวิจัยด้วย

1.7 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของสหรัฐฯที่มีต่อการเมืองและกลุ่มการเมืองต่างๆของไทยในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม(พ.ศ.2491-2500)
2. เพื่อศึกษากลุ่มการเมืองของไทยในช่วงเวลาดังกล่าวภายใต้ปฏิสัมพันธ์กับระเบียบโลกของสหรัฐฯ

1.8 ข้อยกจำกัดของการศึกษา

การศึกษาราชการเมืองไทยในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามภายใต้ระเบียบโลกของสหรัฐฯ พ.ศ.2491-2500 ขึ้นนี้เป็นการวิจัยที่มีความแตกต่างไปจากงานวิจัยส่วนใหญ่ที่ดำรงอยู่ก่อนหน้านี้ที่ให้ความสำคัญกับการใช้เอกสารและเอกสารจดหมายเหตุของไทยเป็นสำคัญ แต่การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เอกสารจดหมายเหตุจากหลายแหล่ง เช่น เอกสารทางการทูต เอกสารของกระทรวงการต่างประเทศ รายงานข่าวของสำนักข่าวกรอง รายงานระดับสูงของประธานาธิบดีของสหรัฐฯ และเอกสารทางการทูตของอังกฤษเป็นหลักฐานสำคัญในการสร้างคำอธิบายและให้ภาพการเมืองไทยในช่วงเวลาดังกล่าว นอกเหนือจากการค้นคว้าจากเอกสารของไทยแต่เพียงแหล่งเดียว เพื่อให้เกิดภาพพลวัตทางการเมืองของไทยที่มีความสลับ ซับซ้อนภายใต้ระเบียบโลกของสหรัฐฯในช่วงเวลาดังกล่าวที่มีอาจหาได้จากเอกสารของไทย กระนั้นก็ดี แม้ว่าเอกสารต่างๆจากสหรัฐฯและอังกฤษจะให้ข้อมูลที่มีความแตกต่างไปจากเอกสารของไทย แต่ควรตระหนักว่าหลักฐานเหล่านี้ย่อมมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ผู้บันทึกหรือผู้เขียนรายงานในขณะนั้นอาจตกอยู่ภายใต้อคติหรือการมุ่งบรรลุเป้าหมายบางประการ ฯลฯ ซึ่งข้อตระหนักเหล่านี้ย่อมไม่แตกต่างไปจากปัญหาที่ดำรงอยู่ในเอกสารของไทยเช่นเดียวกัน ดังนั้น ภาพการเมืองไทยที่ปรากฏจากงานวิจัยชิ้นนี้ ยังคงรอการยืนยันและโต้แย้งหรือถกเถียงจากการค้นคว้าวิจัยที่จะเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป

บทที่ 2

จากรูสเวลท์ถึงทรูแมน: การเมืองไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

2.1 นโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไทย

เมื่อสงครามสงครามโลกครั้งที่ 2 จบสิ้นลง สหรัฐฯเป็นประเทศฝ่ายชนะสงครามที่ได้รับความเสียหายจากภัยสงครามน้อย ในขณะที่อังกฤษเสียหายจากสงครามอย่างหนัก อีกทั้งสหรัฐฯมีศักยภาพทางการทหาร มีเศรษฐกิจที่ดีและมีความมั่งคั่ง ส่งผลให้สหรัฐฯมีศักยภาพที่จะผงาดขึ้นมีอิทธิพลต่อโลกภายหลังสงครามอย่างไม่มีที่ติ ทั้งนี้ ในเดือนกรกฎาคม 2488 ก่อนสงครามโลกจะจบสิ้นลงในเอเชียไม่นาน สหรัฐฯได้มีส่วนสำคัญในการผลักดันการจัดระเบียบโลกเพื่อให้เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจแบบทุนนิยมผ่านข้อตกลงเบรตตันวูดส์(Bretton Woods System)และการจัดระเบียบการค้าและการเงินระหว่างประเทศ¹ ด้วยเหตุที่ สหรัฐฯมีความต้องการส่งเสริมการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมของโลกภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้ในเวลาต่อมา สหรัฐฯไม่ต้องการให้ลัทธิคอมมิวนิสต์ขยายตัวซึ่งจะกลายมาเป็นอุปสรรคขัดขวางการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจโลก เนื่องจาก ขณะนั้นผู้กำหนดนโยบายระดับสูงของสหรัฐฯภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เห็นว่าการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์และชาตินิยมสุดขั้วที่เบ่งบานในประเทศยากจนและประเทศอาณานิคมในขณะนั้นเป็นอุปสรรคต่อผลประโยชน์ของสหรัฐฯ² ในเวลาต่อมา ข้อตกลงต่างๆและความต้องการของสหรัฐฯได้กลายเป็นระเบียบโลกที่มีผลกระทบกับส่วนต่างๆของโลก ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ควรบันทึกด้วยว่า ในฐานะที่ไทยเป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ไทยตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของจักรวรรดินิยมอังกฤษซึ่งเป็นเจ้าอาณานิคมที่มีดินแดนในอาณัติอย่างกว้างขวางในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น อินเดี๋ย พม่า และมาลาญ โดยอังกฤษมีอิทธิพลทางการเงินและการค้าต่อไทยในขณะนั้นอย่างมาก เมื่อเกิด

---

¹ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, *กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย: บทวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์การเมือง พ.ศ.2475-2530*, (กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2532), หน้า 3-13.

² Thomas G. Paterson, "The Quest for Peace and Prosperity: International Trade, Communism, and the Marshall Plan," in *Politics and Policies of the Truman Administration*, Barton J. Bernstein (Chicago: Quadrangle Books, 1972), p. 93.; นอม ชอมสกี(เขียน) ภควดี วีระภาสพงษ์(แปล) *อเมริกาอเมริกาอเมริกา*, (กรุงเทพฯ: โกลบอลมิกทอง, 2544), หน้า 94.

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ไทยได้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของญี่ปุ่น³ และในช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 นโยบายของสหรัฐฯภายใต้การนำของประธานาธิบดีแฟรงกลิน ดี. รูสเวลท์(Franklin D. Roosevelt)ที่มีต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่ออินโดจีนนั้น เขาให้ความเห็นใจขบวนการชาตินิยมต่อต้านอาณานิคมของเหล่าขบวนการกู้ชาติของเวียดนาม ลาว และกัมพูชาเป็นอย่างมาก สหรัฐฯในขณะนั้นมีความต้องการให้ภูมิภาคอินโดจีนอยู่ภายใต้ภาวะทรัสตีของสหประชาชาติ โดยสหรัฐฯสนับสนุนให้โอเอสเอส (the US Office of Strategic Services: OSS) ให้ความช่วยเหลือขบวนการกู้ชาติเหล่านั้นในการต่อสู้กับเจ้าอาณานิคมอย่างฝรั่งเศส อย่างไรก็ตาม นโยบายดังกล่าวได้ยุติลงพร้อมกับการอดสูกรรมของประธานาธิบดีรูสเวลท์⁴

เมื่อ แฮร์รี เอส. ทรูแมน(Harry S. Truman)รองประธานาธิบดีได้ขึ้นดำรงตำแหน่งแทนประธานาธิบดีรูสเวลท์ซึ่งถึงแก่อสัญกรรมอย่างฉับพลันในเดือนเมษายน 2488 และต่อมาเขาได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี(12 เมษายน 2488–20 มกราคม 2496) นโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯในสมัยประธานาธิบดีทรูแมนนั้นได้เปลี่ยนแปลงนโยบายจากการต่อต้านอาณานิคมไปสู่การพยายามแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ อุปสรรคทางการค้า และการดิ้อยความเจริญของโลกที่ประธานาธิบดีทรูแมนเห็นว่าเป็นอุปสรรคต่อสันติภาพ เขาได้แถลงให้มีความสำคัญกับเรื่องเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญลำดับแรกของรัฐบาลของเขาต่อสภาองเกรสในเดือนพฤษภาคม 2489 และ 2490 โดยขามีนโยบายรักษาสันติภาพให้กับโลก⁵ ต่อมาในเดือนตุลาคม 2490 เขาได้ประกาศนโยบายว่า สหรัฐฯต้องการแสวงหา“สันติภาพและความมั่งคั่ง” ด้วยการป้องกันการปฏิวัติมิให้เกิดขึ้นในโลก ดังนั้น สหรัฐฯจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าไปมีบทบาทจัดระเบียบเศรษฐกิจของโลก ดังนั้น นโยบาย ต่างประเทศสำคัญของสหรัฐฯในสมัยประธานาธิบดีทรูแมน คือ การผลักดันนโยบายการเปิดเสรีการค้าเพื่อขยายขอบเขตการค้าและโอกาสในการ

³ Herbert A. Fine, “The Liquidation of World War II in Thailand,” The Pacific Historical Review 34, 1 (February, 1965): 65.

⁴ George McT. Kahin, Intervention: How American become involved in Vietnam,(New York: Alfred A. Knopf, 1986),p. 3-4.; Gary R. Hess, “Franklin Roosevelt and Indochina,” The Journal of American History 59, 2 (September, 1972): 353-368.; Dixee R. Bartholomew-Feis, “The Man on The Ground: The OSS In Vietnam, 1944-1945,” (Doctoral dissertation, The Ohio State University, 2001).

⁵ Athan Theoharis, “The Rhetoric of Politics: Foreign Policy , Internal Security and Domestic Politics in the Truman Era,” in Politics and Policies of the Truman Administration, pp. 204-205.

ลงทุนด้วยการจัดอุปสรรคทางการค้า⁶ คำประกาศของประธานาธิบดีทรูแมนนั้นมีสอดคล้องกับเนื้อหาสาระในเอกสารวางแผนระดับสูงของสหรัฐฯที่มีร่องรอยของความวิตกกังวลถึงความเสื่อมโทรมทางเศรษฐกิจในโลกที่จะทำให้การดำรงอยู่ของประชาชนในสหรัฐฯเกิดความวุ่นวายจากพวกคอมมิวนิสต์และพวกชาตินิยมสุดขั้วในประเทศยากจน เอกสารดังกล่าวเห็นว่าพวกชาตินิยมสุดขั้วนั้นมีความมุ่งหมายให้มีการปรับปรุงมาตรฐานชีวิตของมวลชนอย่างทันทีและทำการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการภายในประเทศ ดังนั้น ในสายตาของผู้กำหนดนโยบายระดับสูงของสหรัฐฯขณะนั้นเห็นว่า พวกชาตินิยมสุดขั้วและลัทธิคอมมิวนิสต์ คือ ภัยคุกคามต่อระเบียบโลกของสหรัฐฯ⁷ จากนั้น ต้นทศวรรษที่ 2490 โวหารการต่อต้านคอมมิวนิสต์ของสหรัฐฯได้เริ่มขยายตัวทำให้คอมมิวนิสต์กลายเป็นภัยต่อสันติภาพของโลก⁸

ทั้งนี้ ในปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 ก่อนที่สงครามจะจบสิ้นลงในภูมิภาคเอเชีย สหรัฐฯได้เริ่มมองเห็นความสำคัญของไทย โดยในต้นปี 2488 เจ้าหน้าที่ในกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐฯ ได้เริ่มรายงานความเห็นที่เกี่ยวกับไทยว่า ไทยจะมีความสำคัญต่อนโยบายของสหรัฐฯในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากไทยสามารถเป็นตลาดสินค้าและผู้ขายวัตถุดิบได้เป็นอย่างดี เช่น ยางและดีบุกให้กับสหรัฐฯโดยตรง แทนที่สหรัฐฯจะต้องซื้อวัตถุดิบผ่านตลาดผูกขาดในดินแดนอาณานิคมของอังกฤษ อีกทั้ง การค้าระหว่างสหรัฐฯกับไทยซึ่งเป็นประเทศที่เป็นเอกราชจะทำให้สหรัฐฯไม่ถูกมองว่าเป็นจักรวรรดินิยม⁹ ต่อมาปลายปี 2488 สหรัฐฯได้เริ่มก่อตัว

⁶ Thomas G. Paterson, "The Quest for Peace and Prosperity : International Trade , Communism , and the Marshall Plan," in *Politics and Policies of the Truman Administration*, pp. 80-82. คำว่า "สันติภาพของโลก" ในความหมายของสภาที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจของสหรัฐฯ(The Council of Economic Advisers) หมายถึง สหรัฐฯจะปกป้องมิให้โลกเกิดการปฏิวัติ ส่วนคำว่า "การทำให้โลกมั่งคั่ง" หมายถึง การทำให้สหรัฐฯเป็นผู้นำของเศรษฐกิจทุนนิยมของโลก; William Borden, *The Pacific Alliance: United States Foreign Economic Policy and Japanese Trade Recovery, 1947-1955*, (London: University of Wisconsin Press, 1984); Jim Glassman, "The New Imperialism? On Continuity and Change in US Foreign Policy," *Environment and Planning* 37 (A 2005): 1527-1544.

⁷ Thomas G. Paterson, "The Quest for Peace and Prosperity : International Trade , Communism , and the Marshall Plan," p. 93.; นอม ชอมสกี(เขียน) ภควดี วีระภาสพงษ์(แปล) *อเมริกา อเมริกา อเมริกา*, หน้า 18-19.

⁸ Arlene Becker Neher, "Prelude to Alliance: The Expansion of American Economic Interest in Thailand During The 1940s," (Doctoral dissertation, Northern Illinois Univeristy, 1980), p. 567.

⁹ "Landon's Memorandum Postwar Status of Thailand, 10 January 1945," in *Intelligence and the War against Japan: Britain, America and the Politics of Secret Service*, Richard J. Aidrich (Cambridge: Cambridge University Press , 2000), pp. 320-321.

นโยบายต่างประเทศต่อไทย โดยสหรัฐฯยอมรับอำนาจอธิปไตยและความเป็นอิสระของไทย แต่สหรัฐฯมีความต้องการให้ไทยเปิดประตูให้สหรัฐฯเข้ามามีอิทธิพลทางการเมืองและเศรษฐกิจในไทย สหรัฐฯมีความต้องการให้ไทยผลิตข้าวป้อนให้กับตลาดโลก และต้องการสนับสนุนให้ไทยมีการปรับปรุงเศรษฐกิจและดำเนินการค้าระหว่างประเทศบนกรอบพหุภาคี กล่าวโดยสรุป นโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ต่อไทยนั้น สหรัฐฯมีความต้องการให้ไทยมีฐานะเป็นแหล่งทรัพยากร ธรรมชาติและเป็นตลาดรองรับสินค้า ตลอดจนสหรัฐฯต้องการเข้ามามีอิทธิพลเหนือไทย¹⁰ ภายหลังจากสงครามสิ้นสุด ความสัมพันธ์ไทยและสหรัฐฯได้เริ่มต้นขึ้นอีกครั้ง รัฐบาลทรูแมนได้ส่ง ชาร์ล ดับบลิว. โยสต์(Charles W. Yost) อัครราชทูต และเคนเนท พี. แลนดอน(Kenneth P. Landon)เจ้าหน้าที่มาเปิดสถานกงสุลสหรัฐฯขึ้นในไทยในเดือนสิงหาคม 2488¹¹ ในช่วงเวลาหลังสงคราม อดีตเจ้าหน้าที่ไอเอสเอสหลายคนที่เคยร่วมงานกับขบวนการเสรีไทยในช่วงสงครามยังคงปฏิบัติงานอยู่ในไทย¹² เช่น เจมส์ ทอมสัน(James Thomson)* อเล็กซานเดอร์ แมคโดนัลด์(Alexander MacDonald)* วิลลิส เบิร์ด(Willis Bird)* วิลเลียม ปาล์มเมอร์

¹⁰ Neher, "Prelude to Alliance: The Expansion of American Economic Interest in Thailand During The 1940s," p. 2-3.; Barton J. Bernstein, Politics and Policies of the Truman Administration, pp.3-4.

¹¹ Neher, "Prelude to Alliance: The Expansion of American Economic Interest in Thailand During The 1940s," pp. 25-26.

¹² E. Bruce Reynolds, "The Opening Wedge: The OSS in Thailand," in George C. Chalou, eds. The Secrets War: The Office of Strategic Services in World War II, (Washington D.C.: National Archives and Record Administration, 1992), pp. 328-350.

* เจมส์ ทอมสัน อดีตไอเอสเอสเคยช่วยงานสถานกงสุลสหรัฐฯภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 จบสิ้นลงในตำแหน่ง general attaché ต่อมาเขาได้เปิดธุรกิจผ้าไหมขึ้นในไทย เคนเนท พี. แลนดอน-อดีตมิสชันนารีช่วยให้เขามีความใกล้ชิดกับพวกเชื้อพระวงศ์ (Neher, "Prelude to Alliance: The Expansion of American Economic Interest in Thailand During The 1940s," p. 47.).

* อเล็กซานเดอร์ แมคโดนัลด์ อดีตไอเอสเอส ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เขาได้ร่วมทุนกับอดีตเสรีไทยตั้งหนังสือพิมพ์บางกอก โพสต์(Bangkok Post)โดยความคิดในการตั้งหนังสือพิมพ์มาจากการสนทนากับปริตี พนมยงค์ โดยเขาให้สนับสนุนปริตี และเขาเป็นแกนนำของกลุ่มชาวอเมริกันที่สนิทสนมกับอดีตเสรีไทยเมื่อจอมพล ป. พิบูลสงครามพยายามจะกลับมาสู่การเมือง บางกอก โพสต์ได้โจมตีจอมพล ป. เมื่อเกิดการรัฐประหาร 2490 แล้ว กระแสการวิจารณ์จอมพล ป. ก็ได้ลดลง(ibid., pp. 47-49.)และโปรดดูประวัติการจัดตั้งบางกอก โพสต์ในประสิทธิ์ ลูจิตานนท์, จดหมายเหตุแห่งอดีต(อนุสรณ์ในงานพระราชทานดินฝังศพ), (กรุงเทพฯ: โพสต์ พับลิชชิง, 2542).

(William Palmer)* และ โฮวาร์ด ปาล์มเมอร์(Howard Palmer)* เป็นต้น ต่อมาเอ็ดวิน เอฟ. สแตนตัน (Edwin F. Stanton)* ถูกส่งมารับตำแหน่งอัครราชทูตและเอกอัครราชทูตในเวลาต่อมา

* วิลลิส เบิร์ต อดีตโอเอสเอส เคยปฏิบัติงานในจีนช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 กับนายพลวี เดอร์เมอร์ เขาจบการศึกษาด้านการเงินจากวาร์ตัน(Wharton School of Finance) เข้ามาไทยทันทีภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เขาทำธุรกิจนำเข้าส่งออกสินค้า เช่น ยาฆ่าแมลง เครื่องแก้ว วัสดุก่อสร้าง กระดาษ อุปกรณ์สำนักงาน และเครื่องจักร ต่อมาเขาทำธุรกิจส่งออกดีบุกและยาง (ต่อมาเขาทำธุรกิจค้าอาวุธ) ในช่วงแรกภายหลังสงครามโลกนั้น เขาให้การสนับสนุนปรีดี พนมยงค์ จากนั้น เขาได้ให้การสนับสนุนจอมพล ป. พิบูลสงคราม เขาทำงานให้กับซีไอเอและมีความสนิทสนมกับพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ในปี 2502 เขาได้ตั้งบริษัทยูนิเวอร์แซลก่อสร้าง(Universal Construction Company) เพื่อรับงานก่อสร้างตามโครงการของยูเซด(USAID)เพื่อการสร้างถนนในลาวและไทย รวมทั้งได้ตั้งบริษัทเบิร์ดแอร์(Bird Air) รับจ้างขนอาวุธของสหรัฐฯให้กับลาวและกัมพูชา (Ibid., p. 49-51.) ต่อมาแต่งงานกับน้องสาวของพล.อ.อ.สิทธิ เสวตศิลา อดีตโอเอสเอส(พล.ต.ต.อำรุง สฤทธิรัตนะ, ใครว่า อตธ.เผ่าไม่ดี, [กรุงเทพฯ: บริษัท วงการ จำกัด, 2526], หน้า 74-75.) เขามีน้องชายชื่อวิลเลียม เอช. เบิร์ต (William H. Bird) อดีตโอเอสเอส เป็นผู้แทนของ บริษัทแคท แอร์(Civil Air Transport:CAT หรือ Air America)รับจ้างขนอาวุธของซีไอเอให้กับกองพล 93 ของก๊กมินตั๋งในจีนตอนใต้ (Peter Dale Scott, The War Conspiracy: The Secret Road to the Second Indochina War, [New York: The Bobbs-Merrill, 1972], p. 208.)

* วิลเลียม ปาล์มเมอร์ อดีตโอเอสเอส เคยปฏิบัติงานในไทย เขาจบกฎหมายจากฮาร์วาร์ด เคยร่วมงานกับวิลเลียม เจ. โดโนแวน(William J. Donovan) เขาเคยเป็นกงสุลไทยในสหรัฐฯระหว่างปี 2488-2493 ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของรัฐบาลไทยกับสหรัฐฯ (Neher, "Prelude to Alliance: The Expansion of American Economic Interest in Thailand During The 1940s," pp. 51-52).

* โฮวาร์ด ปาล์มเมอร์ อดีตโอเอสเอส น้องชายของวิลเลียม เขามีความสนิทสนมกับอดีตเสรีไทย ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เขาได้ทำธุรกิจเกี่ยวกับภาพยนตร์ โดยเป็นตัวแทนให้กับบริษัทอาร์.เค.โอ.ฟิล์ม (R.K.O Film) ในการนำภาพยนตร์เข้ามาเผยแพร่วิถีชีวิตแบบอเมริกัน(Ibid., pp. 51-52.).

* สหรัฐฯ ได้แต่งตั้ง เอ็ดวิน เอฟ. สแตนตัน มาเป็นอัครราชทูตต่อมา เขาดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตสหรัฐฯประจำไทยคนแรก เขาทำการถวายสาส์นเมื่อ 9 พฤษภาคม 2490 และดำรงตำแหน่งจนถึงมิถุนายน 2496 เขามีภูมิหลังเป็นมิสชันนารีมาก่อน เคยทำงานในจีน 20 ปี เขามีลักษณะการทำงานทางทูตแบบเก่า ไม่สันถัดเรื่องไทยมากนัก เขาไม่ชอบรัฐบาลทหารและไม่นิยมจอมพล ป. พิบูลสงคราม เขามีความสนใจปัญหาในจีน เมื่อจีนเป็นคอมมิวนิสต์ เขาเห็นว่า สหรัฐฯควรให้ความช่วยเหลือทางการทหารแก่ไทยในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ เขาเห็นว่า ความช่วยเหลือของสหรัฐฯจะสร้างมิตรภาพให้กับไทยซึ่งสหรัฐฯจะได้รับประโยชน์ในระยะยาว (กองสารบรรณ กระทรวงการต่างประเทศ I 0402-344-202-511-0004 ขอความเห็นชอบในการแต่งตั้งนายจอร์จ ฮัทเชสัน เป็นเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ อเมริกาประจำประเทศไทย, Yost to Direk Chaiyanam รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ 26 มีนาคม 2489.; Neher, "Prelude to Alliance: The Expansion of American Economic Interest in Thailand During The 1940s," pp. 25-29.).

สแตนต์ันได้บันทึกว่า เจ้าหน้าที่ของสถานทูตสหรัฐฯในไทยในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 มีเพียง 5 คน แต่ในปี 2489 ที่เขามารับตำแหน่งผู้แทนสหรัฐฯประจำไทยนั้น สถานทูตฯมีเจ้าหน้าที่ 12 คน ต่อมาปี 2496 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายที่เขาปฏิบัติหน้าที่นั้น เขามีเจ้าหน้าที่สังกัดสถานทูตฯ ภายใต้ความดูแลถึงเกือบ 200 คน¹³

2.2 การเมืองไทยภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

ควรบันทึกด้วยว่า โครงสร้างอำนาจทางการเมืองของคณะราษฎร ในช่วงที่กองทัพญี่ปุ่นเดินทัพเข้าไทยนั้นหรือในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 อยู่ในช่วงรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งเป็นรัฐบาลที่ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มทหารหรือ “กลุ่มจอมพล ป.” ในขณะที่กลุ่มพลเรือนหรือ “กลุ่มปรีดี” ซึ่งมีปรีดี พนมยงค์-คู่แข่งทางการเมืองคนสำคัญของจอมพล ป. เป็นผู้นำ-ได้ถูกกันออกจากอำนาจของรัฐบาลจอมพล ป. เนื่องจาก เขาไม่เห็นด้วยกับการเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นของรัฐบาล ต่อมาช่วงปลายสงครามโลกนั้น ปรีดีและกลุ่มของเขาให้การสนับสนุนฝ่ายสัมพันธมิตร จากนั้น “กลุ่มปรีดี” จึงได้แยกตัวออกจากรัฐบาลจอมพล ป. มาดำเนินการต่อต้านรัฐบาลและกองทัพญี่ปุ่น และต่อมา เขาและกลุ่มได้สร้างพันธมิตรเชื่อมต่อกับ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ที่อยู่ในประเทศและพวกที่ลี้ภัยอยู่นอกประเทศเกิดเป็น “ขบวนการเสรีไทย” จนสามารถทำให้รัฐบาลหมดอำนาจลงได้สำเร็จส่งผลให้ “กลุ่มจอมพล ป.” ที่เคยมีอำนาจในช่วงสงครามโลกถูกลดบทบาทหายไปในช่วงปลายสงครามโลกนั่นเอง¹⁴

นับแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงในกลางเดือนสิงหาคม 2488 จนถึงการรัฐประหาร 2490 นั้น ไทยมีรัฐบาลที่เข้าบริหารประเทศขณะนั้นถึง 8 คณะ ดังนี้ ควง อภัยวงศ์(1 สิงหาคม 2487-17 กรกฎาคม 2488) ทวี บุญยกเหตุ (31 สิงหาคม -16 กันยายน 2488) ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช(17 กันยายน 2488-24 มกราคม 2489) ควง(31 มกราคม -18 มีนาคม 2489) ปรีดี พนมยงค์(24 มีนาคม-8 มิถุนายน 2489, 11 มิถุนายน-29 สิงหาคม 2489) พล.ร.ต.ถวัลย์ ธำรง

¹³ Neher, Ibid.,p. 29-30.; Edwin F. Stanton, Brief Authority: Excursion of a Common Man in an Uncommon World,(New York: Harper & Brothers Publishers, 1956), p. 265.

¹⁴ Sorasak Ngamcachonkulkid, “The Seri Thai Movement: The First Alliance against Military Authoritarianism in Modern Thai Politics,” (Doctoral dissertation, University of Wisconsin-Madison, 2005).; สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ , ขบวนการเสรีไทยกับความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2481-2492.; E. Bruce Reynolds, Thailand's secret war: the Free Thai OSS, and SOE during World War II,(Cambridge: Cambridge University Press, 2005).

นาวาสวัสดิ์(23 สิงหาคม 2489–30 พฤษภาคม 2490, 30 พฤษภาคม–8 พฤศจิกายน 2490)¹⁵ ซึ่ง จะเห็นได้ว่า การเมืองในช่วงภายหลังสงครามโลกจนถึงการรัฐประหารนั้น เป็นเวลาไม่ถึง 2 ปีครึ่ง แต่มีความผันผวนอย่างมากจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลไปถึง 8 ชุด

ไม่นานหลังจากญี่ปุ่นประกาศยอมแพ้สัมพันธมิตรเมื่อ 14 สิงหาคม 2488 ไทยได้มีการ ประกาศสันติภาพ(16 สิงหาคม 2488) ซึ่งมีสาระสำคัญที่ทำให้คำประกาศสงครามระหว่างไทย กับฝ่ายสัมพันธมิตรเป็นโมฆะ ในขณะนั้น ไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายหลัง สงครามโลกครั้งที่ 2 อยู่ภายใต้การควบคุมของกองทัพอังกฤษ ซึ่งมีลอร์ด หลุย แมท์แบตแตนท์ (Louis Mountbatten) เป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดฝ่ายสัมพันธมิตรในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่อมา รัฐบาลทวี บุญยเกตุได้ส่งผู้แทนเดินทางไปเจรจากับอังกฤษที่เมืองแคนดี้ ศรีลังกา เพื่อยกเลิกสถานะสงครามระหว่างกัน แต่อังกฤษมีความประสงค์ที่จะลงโทษไทย เนื่องจากไทย เคยประกาศสงครามกับอังกฤษและทำให้อังกฤษได้รับเสียหายด้วยข้อตกลงสมบูรณแบบ (Formal Agreement) ที่มีข้อบังคับจำนวน 21 ข้อ ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมด้านกิจการทหาร การ จ่ายค่าปฏิกรรม สงคราม และการควบคุมการค้าข้าว ดีบุกและยางพารา ข้อตกลงของอังกฤษ เหล่านี้ทำให้ไทยตกอยู่ในฐานะผู้แพ้สงครามและเสียเปรียบอังกฤษเป็นอย่างมาก ความวิตกที่ อังกฤษจะลงโทษไทยทำให้ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช อดีตทูตไทยประจำสหรัฐฯ ในระหว่างการ เดินทางกลับมาไทยเพื่อดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนใหม่ เขาได้เสนอให้ข้าวให้อังกฤษโดยไม่ คิดมูลค่า จำนวน 1,500,000 ตันเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับอังกฤษเพิ่มเติมขึ้นอีก¹⁶

อย่างไรก็ตาม สหรัฐฯในฐานะแกนนำในฝ่ายสัมพันธมิตรมีความต้องการที่จะเข้ามา มี อิทธิพลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แทนอังกฤษจึงได้ให้ความช่วยเหลือไทยให้พ้นจาก ฐานะของผู้แพ้สงคราม โดยสหรัฐฯเห็นว่า ไทยมีฐานะเพียงรัฐที่ศัตรูยึดครอง(an enemy-occupied state)เท่านั้นและไทยมิได้เป็นศัตรูกับสหรัฐฯในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ดังนั้น สหรัฐฯ จึงไม่ต้องการเรียกร้องค่าเสียหายใดๆจากไทย นอกจากนี้ สหรัฐฯยังได้เข้ามาแทรกแซงความต กลงระหว่างไทยกับอังกฤษซึ่งทำให้ข้อตกลงสมบูรณแบบที่อังกฤษเสนอแก่ไทยถูกลดทอนความ

¹⁵ วิจิตร วิชัยสาร, “รัฐบาลไทยในสมัยนายทวี บุญยเกตุเป็นนายกรัฐมนตรี (31 สิงหาคม – 16 กันยายน 2488),” (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516).; สิริรัตน์ เรืองวงษ์วาร, “บทบาททางการเมืองของนายควง อภัยวงศ์ ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 – 2491,” (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521).; บุญศรีกา บูรณะบุตร, “บทบาททางการเมืองของพลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์,” (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร มหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534).

¹⁶ โปรดดูรายละเอียดสาระสำคัญของข้อตกลงสมบูรณแบบ ใน John Coast, *Some Aspects of Siamese Politics*, (New York: International of Pacific Relation, 1953), pp. 30-31.

แข็งกร้าวลง เนื่องจาก สหรัฐฯไม่ต้องการให้อังกฤษกลับเข้ามามีอิทธิพลทางการเมืองและเศรษฐกิจต่อไทยอีกครั้ง¹⁷ ในช่วงปลายสงครามโลกนั่นเอง สหรัฐฯได้เริ่มเห็นถึงความสำคัญของไทยในฐานะแหล่งทรัพยากรอันมีความอุดมสมบูรณ์ที่จะสามารถฟื้นฟูความอดอยากและฟื้นฟูเศรษฐกิจของโลกภายหลังสงครามได้

ในช่วงเวลานั้น รัฐบาลไทยหลายชุดหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยังคงต้องเผชิญหน้ากับปัญหาเศรษฐกิจและสังคม เช่น ภาวะเงินเฟ้อ ความขาดแคลนสินค้า และเงินตราต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาเรื่องการส่งข้าวจำนวนมหาศาลให้อังกฤษในราคาที่ตายตัวและทันเวลา ในขณะที่ ราคาข้าวในตลาดโลกมีราคาสูงกว่าราคาที่ต้องส่งมอบให้อังกฤษ ยิ่งส่งผลให้รัฐบาลต้องเผชิญหน้ากับปัญหาการกักตุนข้าวและลักลอบส่งออกนอกประเทศโดยผิดกฎหมาย อันก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนข้าวภายในประเทศและการเกิดตลาดมืดมากยิ่งขึ้น รวมทั้งปัญหาโจรผู้ร้ายมีความชุกชุมในช่วงเวลาดังกล่าวด้วย ปัญหาต่างๆเหล่านี้สร้างความปั่นป่วนให้แก่ไทยภายหลังสงครามโลกเป็นอย่างยิ่ง¹⁸

2.3 ความร่วมมือและแตกสลายของพันธมิตรช่วงสงครามระหว่าง“กลุ่มปรีดี” และ “กลุ่มรอยัลลิสต์”

เมื่อความร่วมมือระหว่าง“กลุ่มปรีดี”และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ในนาม“ขบวนการเสรีไทย”บรรลุเป้าหมายในการกดดันให้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามก้าวลงจากอำนาจและต่อต้าน

¹⁷ โปรดดู ความช่วยเหลือและความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเสรีไทยและไอเอเอส ใน E. Bruce Reynolds, *Thailand's secret war: the Free Thai OSS, and SOE during World War II*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2005).; “State Department Document -Postwar Status of Thailand, 10 January 1945,” อ้างใน *The United State and Thailand: Alliance Dynamics, 1950-1985*, Randolph ,R. Sean, p. 7.; วิจิตร วิชัยสาร, “รัฐบาลไทยในสมัยนายทวี บุณยเกตุเป็นนายกรัฐมนตรี(31 สิงหาคม-16 กันยายน 2488),” หน้า 52-54.; Coast, *Some Aspects of Siamese Politics*, pp.30-32.; Fine, “The Liquidation of World War II in Thailand,” p. 82.

¹⁸ สมศักดิ์ นิลนพคุณ, “ปัญหาเศรษฐกิจของไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และ การแก้ไขของรัฐบาล ตั้งแต่ พ.ศ.2488-2498,” (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2527), หน้า 96-105.; สุชิน ตันติกุล, “ผลสะท้อนทางการเมืองของการรัฐประหาร พ.ศ.2490,” หน้า 19-23.;โปรดดู การศึกษาปัญหาอาวุธขนาดเล็กที่แพร่หลายในไทยหลังสงครามใน Chalongs Soontravanich. “The small arms industry in Thailand and the Asian crisis,” in *Hegemony, Technocracy, Networks*, eds. Takeshi Hamashita and Takashi Shiraishi(Kyoto: The Networks, 2002), pp. 1-20.

กองทัพญี่ปุ่นสำเร็จ ต่อมา เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 จบสิ้นลง การเป็นพันธมิตรระหว่างกันก็แตกสลายลงด้วยเช่นกัน เนื่องจากทั้งสองกลุ่มต่างมีเป้าหมายทางการเมืองที่แตกต่างกัน โดย“กลุ่มรอยัลลิสต์”ที่เป็นเสรีไทยในอังกฤษ มีวัตถุประสงค์ทางการเมืองเพื่อปลดปล่อย พระราชวงศ์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์”ที่เคยต่อต้านการปฏิวัติ 2475 และได้เคยถูกคณะราษฎรเนรเทศออกไปไปนอกประเทศ และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”บางส่วนที่ถูกจองจำไว้ในเรือนจำให้ได้รับอิสรภาพให้กลับมาเป็นผู้นำในการเมืองไทยอีกครั้ง ในรายงานของนาย ทหารไทยผู้หนึ่งเสนอต่อกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ เขาได้รายงานว่ “กลุ่มรอยัลลิสต์”ที่เป็นเสรีไทยในอังกฤษมีแผนการทวงทรัพย์สินของของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯที่รัฐบาลยึดไปกลับคืนโดยแกนนำของกลุ่มดังกล่าว คือ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี อดีตสมเด็จพระราชินีของพระปกเกล้าฯและกลุ่มพระราชวงศ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งราชสกุลสวัสดิวัตน์¹⁹

ในรายงานจากนายทหารไทยถึงกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯฉบับดังกล่าวได้รายงานอีกว่า “กลุ่มรอยัลลิสต์”ในอังกฤษ มีเป้าหมายในการรื้อฟื้นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ให้เกิดขึ้นใหม่ พวกเขาได้เคยเคลื่อนไหวเจรจาขอการสนับสนุนจากอังกฤษและสหรัฐฯ ผ่าน ลอร์ด หลุยส์ เม้าท์แบตเตนและน.อ.มิลตัน ไมล์ แห่งไอเอสเอส เพื่อให้ทั้ง 2 ประเทศให้สนับสนุนการฟื้นฟูระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในไทยอีกครั้ง²⁰ นอกจากนี้ ในรายงานฉบับดังกล่าว รายงานว่า “กลุ่มรอยัลลิสต์”ในอังกฤษมีความต้องการเปลี่ยนแปลงการสืบสันตติวงศ์จากสายสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าหรือราชสกุลมหิดล กลับมาสู่สายของสมเด็จพระศรีสวรินทราบรม

¹⁹ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Major Arkadej Bijayendrayodhin to Gentleman of the Foreign Relations Washington D.C., 16 September 1945 ในรายงานเชื่อว่า กลุ่มดังกล่าวขอการสนับสนุนจากอังกฤษ และโปรตุเกส การฟ้องร้องคดีระหว่างรัฐบาลและพระปกเกล้าฯใน สุพรรณแจ้งเร็ว, “คดียึดพระราชทรัพย์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ,” ศิลปวัฒนธรรม 23, 8 (มิถุนายน, 2545): 63-80.

²⁰ “นายฉันทนา”(มาลัย ชูพินิจ), X.O.Group: เรื่องภายในขบวนการเสรีไทย, (พระนคร: โรงพิมพ์ไทยพานิช วรรณวิบูลย์และจำลองสาร, 2489), หน้า 264.;กลุ่มเสรีไทยในอังกฤษส่วนที่เป็น“กลุ่มรอยัลลิสต์” นั้นมีสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ทรงเป็นแกนนำ กลุ่มดังกล่าวประกอบขึ้นจาก พระราชวงศ์ที่หลบหนีออกจากไทยก่อนการถูกจับกุมความผิดฐานเกี่ยวข้องกับกรกบฏต่อต้านการปฏิวัติ 2475 เช่น ม.จ.ศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท สวัสดิวัตน์ และสมาชิกของกลุ่มที่เป็นพระราชวงศ์ เช่น ม.จ.กฤษตรีชัย สวัสดิวัตน์ ม.จ.การวิก จักรพันธ์ ม.จ.จิรัตน์ย กิตติยากร ม.จ.กิตตินัดดา กิตติยากร และม.จ.ภิศเดช รัชนี เป็นต้น; สรศักดิ์, ขบวนการเสรีไทยกับความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศไทย ระหว่างพ.ศ. 2481-2492, หน้า 120.

ราชินี หรือราชสกุลจักรพงษ์ ด้วยการกดดันให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลทรง
สละราชย์ และผลักดันให้พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ขึ้นครองราชย์แทน²¹

อย่างไรก็ตาม การกดดันรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามให้ลงจากอำนาจในช่วงปลาย
สงครามโลกครั้งที่ 2 สร้างได้เกิดความไม่พอใจอย่างรุนแรงให้กับ“กลุ่มจอมพล ป.”โดยเฉพาะ
อย่างกลุ่มทหารเป็นอันมาก เนื่องจาก รัฐบาลพลเรือนหลังสงครามที่ “กลุ่มปรีดี”ให้การสนับสนุน
ได้ทอดทิ้งกองทัพไทยไว้ในสมรภูมิที่เชียงตุง ทำให้กองทัพต้องหาหนทางเดินทางกลับกรุงเทพฯ
เองโดยมิได้รับความช่วยเหลือใดๆจากรัฐบาล พวกเขาเห็นว่ารัฐบาลไม่เคารพเกียรติภูมิของ
กองทัพ อีกทั้ง รัฐบาลได้ปลดทหารประจำการลงจำนวนมากและมีการประณามว่ารัฐบาลจอมพล
ป.และกองทัพเป็นผู้นำพาไทยเข้าร่วมสงครามโลกจนเกิดความเสียหายแก่ประเทศ ทั้งหมดนี้
ล้วนสร้างความไม่พอใจให้กับกองทัพเป็นอย่างมาก อีกทั้ง เสรีไทยได้ก้าวขึ้นมาเป็นผู้ถือครอง
อาวุธทัดเทียมกองทัพ ในขณะที่ ภาพลักษณ์ของกองทัพถูกเหยียดหยามจากเสรีไทยและนักการ
เมืองที่เคยเป็นเสรีไทย²²

เมื่อควง อภัยวงศ์ สมาชิกที่เป็นกลุ่มพลเรือนในคณะราษฎรได้รับการสนับสนุนจากปรีดี
พนมยงค์ให้ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีแทนจอมพล ป. พิบูลสงคราม เขาได้ออกพระราชบัญญัตินิร-
โทษกรรมความผิดในปี 2488 ให้กับ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ผู้เคยต่อต้านการปฏิวัติ 2475 ตามข้อตกลง
ต่างตอบแทนที่ม.จ.ศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท สวัสดิวัตน์ แกนนำของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ในอังกฤษได้ทรง
ร่วมมือกับขบวนการเสรีไทยในช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ 2²³ ส่งผลให้“กลุ่มรอยัลลิสต์”ซึ่งเป็น
ฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองกับคณะราษฎรสามารถเดินทางกลับยังประเทศและเข้าสู่การต่อสู้ทาง
การเมืองได้อีกครั้ง ซีไอเอรายงานว่าการนิรโทษกรรมครั้งนี้ทำให้ความขัดแย้งในการควบคุมการ
เมืองไทยระหว่างคณะราษฎรกับ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ที่เคยเป็นปัญหาที่ยังรากลึกนับแต่การปฏิวัติ
2475 นั้นได้กลับมาปะทุอีกครั้งภายหลังสงครามโลก ด้วยเหตุที่การปลดปล่อยนักโทษ“กลุ่มรอยัล

²¹ NARA , RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250 , Major Arkadej

Bijayendrayodhin to Gentleman of the Foreign Relations Washington D.C., 16 September 1945 ใน
รายงานบันทึกว่า สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีทรงต้องการให้พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์หย่ากับชายาที่เป็นชาว
ต่าง ประเทศ และมาเสกสมรสกับพระชนิษฐานคนเล็กต่างมารดาของพระองค์เพื่อให้เกิดความชอบธรรมในการ
สืบราชบัลลังก์ของสองราชตระกูล โดยพวกเขาต้องการให้อังกฤษสนับสนุนราชบัลลังก์ของพระมหากษัตริย์
ไทยพระองค์ใหม่ ในขณะนั้น ภาพลักษณ์ของพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์นั้นทรง“นิยมอังกฤษ เต็มอังกฤษ”(กนต์ธีร์
ศุภมงคล, การวิเทศนโยบายของไทย ระหว่างปีพุทธศักราช 2483 ถึง 2495,[กรุงเทพฯ: โฟสต์ พับลิชชิ่ง จำกัด,
2537],หน้า 71.).

²² สุชิน ตันติกุล, “ผลสะท้อนทางการเมืองของการรัฐประหาร พ.ศ.2490,” หน้า 54-55.

²³ ม.จ.ศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท สวัสดิวัตน์, 1 ศตวรรษ ศุภสวัสดิ์, (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง,
2543),หน้า 517-518.

ลิสต์”กระทำในสภาพการเมืองแบบเปิดกว้างและพวกเขายังคงมีความเจ็บแค้นคณะราษฎรอย่างลึกซึ้งซึ่งทำให้การปลดปล่อยดังกล่าวแทนที่จะกลายเป็นการปลดปล่อยพลังของความร่วมมือ แต่กลับกลายเป็นพลังของการต่อต้าน และพวกเขาได้ร่วมกันบ่อนทำลาย“กลุ่มปรีดี”ลงในที่สุด เนื่องจาก พวกเขาต้องการกำจัดคณะราษฎรทั้งหมด ทั้งนี้ ในรายงานของอดีตเจ้าหน้าที่ไอเอสเอสคนหนึ่งได้รายงานไว้ว่า ในช่วงสงครามไม่มี“กลุ่มรอยัลลิสต์” ผู้ใดที่จะกล้าต่อกรทางการเมืองกับจอมพล ป. ในขณะที่พวกเขาได้แต่เรียกร้องให้ปรีดี พนมยงค์ช่วย เหลือพวกเขาเท่านั้น แต่ในช่วงหลังสงครามนั้น พวกเขาพร้อมตัวกันมีอำนาจมากพอที่ทำลายอำนาจทางการเมืองของปรีดี ผู้ที่เคยช่วยปลดปล่อยพวกเขาแล้ว²⁴

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ความเป็นพันธมิตรระหว่าง“กลุ่มปรีดี”และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นเพียงความร่วมมือชั่วคราวที่ทั้งสองคู่ต่างได้รับประโยชน์ ทั้งนี้ การหมดอำนาจลงของ“กลุ่มจอมพล ป.” ทำให้“กลุ่มปรีดี” สามารถกลับเข้าสู่อำนาจทางการเมืองอีกครั้ง ส่วน“กลุ่มรอยัลลิสต์” ดูเหมือนจะได้ประโยชน์จากความร่วมมือมากกว่า เนื่องจาก ไม่แต่เพียงพวกเขาสามารถทำลายอำนาจของจอมพล ป. พิบูลสงครามและ“กลุ่มจอมพล ป.”ซึ่งเป็นกลุ่มที่แข็งแกร่งในคณะราษฎรและได้เคยมีบทบาทในการปราบปรามการต่อต้านของพวกเขาอย่างรุนแรงลงได้เท่านั้น แต่พวกเขายังได้รับเกียรติยศ บรรดาศักดิ์ต่างๆที่เคยถูกถอดลงจากการทำความผิดฐานก่อการกบฏในอดีตกลับคืนเท่านั้น แต่พวกเขารับสิทธิในการต่อสู้ทางการเมืองกลับคืนมา พร้อมกับได้ประโยชน์จากการที่รัฐบาลนิรโทษกรรมและปลดปล่อยสมาชิกของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ที่เคยพลาดพลังถูกจับกุมตกเป็นนักโทษการเมืองให้กลับมาเป็นกำลังหนุนให้กับกลุ่มของตนในการต่อสู้กับคณะราษฎรภายหลังสงครามโลกอีกด้วย ดังนั้น การต่อสู้ระหว่าง“กลุ่มรอยัลลิสต์”กับคณะราษฎรครั้งนี้ คณะราษฎรเหลือแต่เพียง“กลุ่มปรีดี”เท่านั้น

ทั้งนี้ โครงสร้างอำนาจทางการเมืองไทยภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีกลุ่มการเมืองสำคัญ 2 กลุ่ม คือ “กลุ่มปรีดี”ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกบางส่วนในคณะราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนฯ จากภาคอีสาน อดีตเสรีไทย และนักศึกษามหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง กับ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ซึ่งประกอบด้วย พระราชวงศ์ บุคคลผู้จงรักภักดี อดีตนักโทษการเมือง และอดีตเสรีไทย ทั้งสองกลุ่มนี้มีเป้าหมายทางการเมืองที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มแรกให้ความสำคัญกับหลัก 6 ประการของคณะราษฎรจนถึงมีความคิดที่โน้มเอียงไปในทางสังคมนิยม และพวกเขาสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย ส่วนกลุ่มหลังนั้น มีกลุ่มย่อยภายในหลายกลุ่มและขาดเอกภาพทางความคิดและการนำ เนื่องจาก พวกเขามีความคิดทางการเมืองที่แตกต่างกัน นับ ตั้งแต่การสนับสนุนการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ การเปลี่ยนแปลงการสืบสันตติวงศ์ การ

²⁴ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA- RDP 82-00457R001000520003-4, 30 October 1947, “The Political Situation ”.

ต่อต้านคณะราษฎร การทวงทรัพย์สินกลับคืน การฟื้นฟูเกียรติยศและเพิ่มอำนาจทางการเมือง ให้กับสถาบันกษัตริย์และการต้องกลับมาสู่การต่อสู้ทางการเมือง อีกทั้ง ภายใน“*กลุ่มรอยัลลิสต์*” เองนั้นยังคงอยู่ในระหว่างการช่วงชิงความเป็นผู้นำกลุ่มระหว่างสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ผู้ทรงสนับสนุนราชสกุลจักรพงษ์ กับ สมเด็จพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร ผู้สนับสนุนราชสกุลมหิดล จนกระทั่ง กรมพระยาชัยนาทนเรนทรได้รับการสนับสนุนจาก พระราชวงศ์ และ“*กลุ่มรอยัลลิสต์*”จำนวนหนึ่งให้ทรงเป็นคณะผู้สำเร็จราชการฯภายหลังการสวรรคตของ พระบาทสมเด็จพระเจ้า อยู่หัวอานันทมหิดล ดังจะกล่าวต่อไปข้างหน้า

หลังการปลดปล่อยนักโทษการเมืองได้ไม่นาน ม.ร.ว คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เป็นแกนนำใน รวบรวมอดีตนักโทษการเมืองที่เป็น“*กลุ่มรอยัลลิสต์*” เช่น ม.ร.ว นิมิตรมงคล นวรัตน์ ร.ท.จงกล ไกรฤกษ์ และสอ เสถบุตร มาร่วมจัดตั้งพรรคก้าวหน้าในปลายปี 2488 เพื่อการเคลื่อนไหวต่อต้านคณะราษฎรในช่วงที่ปริดี พนมยงค์เป็นผู้นำ โดยม.ร.ว.คึกฤทธิ์ แกนนาคคนหนึ่งของ“*กลุ่มรอยัลลิสต์*” ประกาศตัวตนในบทความเรื่อง “ข้าพเจ้าเป็นรอยัลลิสต์” ที่เรียกร้องการเพิ่มอำนาจ การเมืองให้พระมหากษัตริย์และรื้อฟื้นเกียรติยศของราชวงศ์กลับคืน²⁵ ทั้งนี้ สมาชิกของพรรค ก้าวหน้าเป็นพระราชวงศ์และ “*กลุ่มรอยัลลิสต์*” โดยพรรคการเมืองนี้มีนโยบายสำคัญ คือ ต่อต้าน คณะราษฎร²⁶ ในการต่อสู้ทางการเมืองกับรัฐบาล“*กลุ่มปริดี*” นั้น “*กลุ่มรอยัลลิสต์*”ได้ใช้แผนการ สกปรกเพื่อชัยชนะในการเลือกตั้งด้วยการสร้างความเสื่อมเสียให้กับผู้สมัครจากพรรคการเมืองที่ สนับสนุนรัฐบาล*

ทั้งนี้ รัฐบาลหลายชุดภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เช่น รัฐบาลทวี บุญยเกตุ รัฐบาล

²⁵ สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ, ขบวนการเสรีไทยกับความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2481-2492, หน้า 189-190.; ประชามิตร 12 ธันวาคม 2488 อ้างใน บุญทริกา บุญนุตร, “บทบาททางการเมืองของพลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์,” หน้า 63.

²⁶ Coast , Some Aspects of Siamese Politics, p. 31.

* เช่น แผนการต่อสู้ทางเมืองของโชติ คุ่มพันธ์จากพรรคก้าวหน้า กับทองเปลว ชลภูมิจากพรรคแนวรัฐธรรมนูญ ในการเลือกตั้งซ่อมในปี 2488 พรรคก้าวหน้าใช้แผนสร้างความเสื่อมเสียให้กับทองเปลว ด้วยการให้สมาชิกพรรคฯนำสีไปขีดเขียนตามที่สาธารณะ วัด เรียกร้องให้ประชาชนเลือกทองเปลวเลอะเทอะไปทั่วที่ สาธารณะ อีกทั้งได้ พวกเขาไปตะโกนให้ประชาชนเลือกหมายเลขคู่แข่งที่ก่อความรำคาญอันทำให้ประชาชน เกิดความรู้สึกรังเกียจทองเปลวอย่างมากและหันมาเลือกโชติซึ่งเป็นคู่แข่งชั้นแทน นอกจากนี้ ในเช้าตรู่วัน เลือกตั้ง พรรคก้าวหน้าได้ใช้ให้สมาชิกพรรคฯไปตบประตูและตะโกนเรียกให้ประชาชนตามบ้านเลือกทองเปลว พฤติกรรมเหล่านี้สร้างความโกรธให้กับประชาชนมาก ประชาชนจึงลงคะแนนให้กับโชติ พรรคตรงกันข้ามแทน (“นายประชาธิปไตย”, กลวิธีหาเสียงเลือกตั้ง [พระนคร: มิตรนราการพิมพ์, 2511], หน้า 124.; ร.ท.จงกล ไกรฤกษ์, ศิลปการเลือกตั้ง [พระนคร: สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น, 2517], หน้า 124-128.; ปริดี พนมยงค์, “คำนิยม” ใน ร.ท.สุภัทร สุคนธาภิรมย์, พุทธปรัชญาประยุกต์ [กรุงเทพฯ: ประจักษ์การพิมพ์, 2517], หน้า (6)-(7).)

ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช และรัฐบาลคง อภัยวงศ์ที่ถูกจัดตั้งขึ้นล้วนได้รับการสนับสนุนจากปรีดี พนมยงค์ เนื่องจากปรีดีมีกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ให้การสนับสนุนเขามาก ทำให้เขามีอิทธิพลที่สามารถให้การสนับสนุนการจัดตั้งรัฐบาลอย่างไม่ยากนัก อย่างไรก็ตามในเวลาต่อมา ปรีดีได้ตัดสินใจยุบ“ขบวนการเสรีไทย”ที่เป็นฐานให้การสนับสนุนอำนาจทางการเมืองของเขา ส่งผลให้อำนาจของเขาถูกทำทาจจากคง อภัยวงศ์ อันมีเหตุมาจากการที่เขาไม่ให้สนับสนุนให้คงกลับเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง เนื่องจาก เขาเห็นว่า คงมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจสูง ไม่ยอมทำตามคำแนะนำของเขา แต่สุดท้ายแล้ว คงได้รับการสนับสนุนจากสภาผู้แทนฯให้เป็นนายกรัฐมนตรีได้สำเร็จ²⁷ ความขัดแย้งครั้งนี้เป็นสาเหตุที่ทำให้คงแยกตัวออกจากคณะราษฎร ไปแสวงหาการสนับสนุนทางการเมืองจาก“กลุ่มรอยัลลิสต์” และคงสามารถจัดตั้งรัฐบาลของเขาที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจาก“กลุ่มปรีดี”ได้สำเร็จเมื่อต้นปี 2489 โดยคงได้รับความช่วยเหลือจาก“กลุ่มรอยัลลิสต์” หลายคนเข้าร่วมรัฐบาล เช่น พระยาศรีวิสารวาจา อธิบดีข้าราชการในระบอบเก่าที่มีความคิดอนุรักษนิยมอย่างมาก เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ พระยาอัครราชทรงศิริ และม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เป็นต้น²⁸ ด้วยเหตุที่ ปรีดีตัดสินใจยุบเลิกขบวนการเสรีไทย ซึ่งถือว่าเป็นกองกำลังที่มีส่วนในการปกป้องรัฐบาล“กลุ่มปรีดี”ลง ในขณะที่ “กลุ่มรอยัลลิสต์”กลับมีพลังทาง

²⁷ สิริวิรัตน์ เรื่องวงษ์วาร, “บทบาททางการเมืองของนายคง อภัยวงศ์ ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 – 2491,” หน้า 215-216.

²⁸ “A Memorandum on a Certain Aspect of the Siamese Politics for His Majesty The King, 20 June 1947,” ใน ม.จ.ศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท , 1 ศตวรรษ ศุภสวัสดิ์, หน้า 543.; ประสิทธิ์ ลูกลิตานนท์, จดหมายเหตุแห่งอดีต(อนุสรณ์ในงานพระราชทานดินฝังศพ), (กรุงเทพฯ: โพลด์ พับลิชชิ่ง, 2542), หน้า 156.; รายชื่อคณะรัฐมนตรีของคง อภัยวงศ์ชุดนี้ โปรดดู สิริวิรัตน์ , “บทบาททางการเมืองของนายคง อภัยวงศ์ ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 – 2491,” หน้า 219-220. คงได้ตั้งคณะรัฐมนตรีที่ไม่มี สมาชิก “กลุ่มปรีดี”และพรรคสหชีพ พรรคแนวรัฐธรรมนูญร่วมคณะรัฐมนตรีเลย แต่มี“กลุ่มรอยัลลิสต์”มากที่สุด เช่น พระยาศรีวิสารวาจาเป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม พระยาศรีเสนาฯเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย พระยาอัครราชทรงศิริเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรธิการ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ทั้งนี้ ในสายตาของโยสต์ อุปทูตสหรัฐฯเห็นว่า พฤติกรรมทางการเมืองดังกล่าวของคงนั้น สะท้อนให้เห็นว่า เขาได้แยกตัวออกจากคณะราษฎรแล้ว เนื่องจาก การที่คงนำพระยาศรีวิสารฯและ“กลุ่มรอยัลลิสต์”กลับเข้าร่วมคณะรัฐมนตรีเป็นการทำลายต่ออำนาจของปรีดี พนมยงค์เป็นอย่างมาก เนื่องจาก ปรีดี เห็นว่าพระยาศรีวิสารฯเป็นศัตรูที่ทำให้เขาต้องถูกเทรนตออกไปเมื่อ 2476 โยสต์ เห็นว่า คงนั้นปราศจากความรู้ในทางการเมือง และไม่ชวนชววยในการอ่านหาความรู้เพิ่มเติม จนเป็นที่รู้กันดีว่า เขาเป็นคนไม่อ่านหนังสือ แม้แต่รายงานจากหน่วยงานราชการถึงรัฐบาล หากเลี้ยงได้เขาก็จะไม่อ่านรายงานนั้น แต่เขาเป็นคนที่มิไหวพริบในการโต้เถียงและการย้อนคำพูด (NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Yost to Secretary of State, "Khuang Aphaiwong Cabinet", 6 February 1946).

การเมืองมากขึ้น ทำให้เขาตระหนักว่า กลุ่มการเมืองของตนปราศจากฐานสนับสนุนอำนาจ เวลาต่อมา ปรีดีและ“กลุ่มปรีดี”ได้จัดตั้งพรรคการเมืองขึ้น 2 พรรคที่สำคัญ คือ พรรคแนวรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกรรวม ตัวกันสมาชิกคณะราษฎรทั้งส่วนพลเรือนและทหารที่ยึดถือหลัก 6 ประการของคณะราษฎร²⁹ ส่วนพรรคสหชีพ เป็นการรวมตัวกันของสมาชิกสภาผู้แทนฯจากภาคอีสาน และอดีตเสรีไทย ยึดถือนโยบายสังคมนิยมและต่อต้านจอมพล ป. พิบูลสงครามเพื่อใช้พรรคการเมืองทั้งสองพรรคต่อสู้ทางการเมืองกับ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ที่เคลื่อนไหวรวมตัวกันทางการเมืองอย่างเข้มข้นภายหลังสงครามโลก³⁰

ในขณะเดียวกัน ต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2489 ก่อนที่จะมีการจัดตั้งพรรคประชาธิปไตยไม่นาน สถานทูตสหรัฐฯได้รายงานความเคลื่อนไหวทางการเมืองระหว่างควง อภัยวงศ์กับ พระราชวงศ์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ที่มีการพัฒนาความสัมพันธ์อันแนบแน่นมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ กลุ่มดังกล่าวประกอบด้วย พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ฯ เจ้าพระยาศรีธรรมธิเบศ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช สมบูรณ์ ศิริธร เทียม ชัยนันท์ เลียง ไชยกาล และใหญ่ ศวิตชาติ เป็นต้น ในเวลาต่อมา พวกเขาได้จัดประชุมทางการเมืองเพื่อเตรียมการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นที่บ้านของ พระพินิจชนคดีเพื่อร่วมมือกันต่อต้านคณะราษฎร โดยได้รับเงินทุนก้อนแรกในจัดตั้งพรรคการเมืองจากพระพินิจชนคดี³¹ ในที่สุด พรรคประชาธิปไตยได้ถูกจัดตั้งขึ้นในเดือนเมษายนปี

²⁹ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Stanton to Secretary of State, “Fortnightly Summary of Political event in Siam for the Period 1-15 April 1947”. ในรายงานฉบับนี้ให้ข้อมูลว่า แกนนำของพรรคแนวรัฐธรรมนูญ คือ ปรีดี พนมยงค์ โดยมีพล.ร.ต.ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นเลขาธิการทั่วไป ส่วนทองเปลว ชลภูมิเป็นเลขาธิการพรรคฯ ทั้งนี้ นโยบายของพรรคฯ คือ หลัก 6 ประการของคณะราษฎร

³⁰ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Stanton to Secretary of State, “Fortnightly Summary of Political event in Siam for the Period 1-15 April 1947”.: “เค้านโยบายของคณะพรรคสหชีพ,” ใน พรรคการเมือง, หยุด แสงอุทัย (พระนคร: โอเดียนสโตร์, 2494), หน้า 555-548. รายงานของสถานทูตสหรัฐฯให้ข้อมูลว่า เดือน บุนนาค และถวิล อุดล เป็นเลขาธิการพรรคฯ เป็นแกนนำของพรรคสหชีพ โดยมีสมาชิกสำคัญของพรรคฯ เช่น ทองอิน ภูริพัฒน์ ได้ ปาณิกบุตร จำลอง ดาวเรือง เตียง ศิริจันทร์ ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภาคอีสาน มีความใกล้ชิดคณะราษฎร ที่ทำการพรรคฯตั้งที่บ้านของทองอิน ภูริพัฒน์ ผู้เป็นแกนนำพรรคที่แท้จริง พรรคฯดังกล่าวนี้มีสมาชิกสภาผู้แทนฯราว 45-60 คน และสมาชิกพฤฒิสภาราว 9-15 คน นโยบายสำคัญของพรรคฯ คือ หลัก 6 ประการ และความคิดสังคมนิยม ที่ให้ความสำคัญกับสหกรณ์ การส่งเสริมการเกษตร มีความต้องการความรวดเร็วในการดำเนินการทางการเมือง และต่อต้านจอมพล ป. พิบูลสงคราม(NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP82-00457R001000520003-4, 30 October 1947, “The Political Situation”).

³¹ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Yost to Secretary of State ,26 April 1946.; ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, ชีวิตจิตใจ, (กรุงเทพฯ: ทิพยวงศ์ ปราโมช, 2543), หน้า 84.; อนุสรณ์ในงาน

เดียวกันนั่นเอง โดยปราศจากนโยบายพรรคที่มีความชัดเจน เนื่องจาก สมาชิกในพรรคมีความต้องการที่หลากหลาย เช่น สมาชิกบางส่วนมีความต้องการกลับสู่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ บางส่วนต้องการรัฐบาลที่ซื่อสัตย์ บ้างก็ต้องการมีผู้นำที่เข้มแข็งอย่างเช่นจอมพล ป. พิบูลสงคราม แต่บางส่วนก็ไม่ต้องการจอมพล ป.อีก อย่างไรก็ตาม กล่าวโดยสรุป นโยบายของพรรคประชาธิปัตย์ คือ ค้านเพื่อค้ำเท่านั้น³² จากรายงานของอดีตไอเอสเอสคนหนึ่งรายงานที่รัฐบาลควง อภัยวงศ์เป็นรัฐบาลอนุรักษ์นิยมและมีความพยายามทำลายฐานทางการเมืองของปรีดี พนมยงค์ที่มาจากอดีตเสรีไทยและนักการเมืองฝ่ายซ้าย จากนั้น “กลุ่มปรีดี” นำโดยพรรคสหชีพและสงวน ตุลารักษ์ ได้เริ่มดำเนินการตอบโต้รัฐบาลควง โดยได้สนับสนุนให้กรรมกรจีนและคนชั้นล่างในกรุงเทพฯลุกฮือขึ้นก่อความไม่สงบต่อต้านรัฐบาลควงเพื่อเป็นการโต้ตอบ³³ ไม่นานจากนั้น ความขัดแย้งดังกล่าวนำไปสู่การที่รัฐบาลควงพ่ายแพ้เสียงสนับสนุนในสภาผู้แทนฯ ทำให้ควงต้องลาออกตำแหน่งนายกรัฐมนตรีที่ดำรงตำแหน่งได้เพียงไม่ถึงสองเดือนนี้สร้างความไม่พอใจให้ควงเป็นอย่างมาก³⁴

จากนั้น ปรีดี พนมยงค์ได้ก้าวมาจับบทบาททางการเมืองโดยตรง ในฐานะนายกรัฐมนตรีคนถัดมา ด้วยเหตุความพ่ายแพ้ในสภาผู้แทนฯ ได้สร้างความไม่พอใจของควง อภัยวงศ์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”มาก ทำให้พวกเขาตัดสินใจจัดตั้งพรรคประชาธิปัตย์ขึ้นในเดือนเมษายน 2489 โดยผลงานทางการเมืองในช่วงแรกเริ่มของพรรคประชาธิปัตย์ คือ การตอบโต้รัฐบาลปรีดีทันที

พระราชทานเพลิงศพ ณ เมรุวัดธาตุทอง 4 มิถุนายน 2526.(กรุงเทพฯ: เรื่องซัยการพิมพ์, 2526).; อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายจำลอง ธนะโสภณ ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม 27 มีนาคม 2527.(กรุงเทพฯ: วรวิมลการพิมพ์ 2527).; NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250 , Memorandum of Conversation Kumut Chandruang, K.P. Landon, “Developing Political Party in Bangkok ,” 6 February 1946. พระพิณิจชนคดี(ด้านยกเซ่ง หรือเซื้อ อินทรทูต) เขาเป็นที่เขยของม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชและม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เขาเคยรับข้าราชการตำรวจ ต่อมาถูกปลดออกจากราชการ เขาเคยเป็นพ่อค้าที่แสวงหากำไรในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และเป็นหัวหน้าคนหนึ่งของกลุ่มคนจีนที่สนับสนุนก๊กมินตั๋ง และให้เงินสนับสนุนคนจีนในบันทึกการสนทนาฉบับนี้ สถานทูตสหรัฐฯระบุว่า กุมุท จันทรเรืองเป็นตัวแทนปรีดี พนมยงค์อย่างไม่เป็นทางการ

³² NARA, RG 59 Central Dicimal file 1945-1949 Box 7250, Stanton to Secretary of State, “Fortnightly Summary of Political event in Siam for the Period 1-15 April 1947”; Jayanta Kumar Ray, Portraits of Thai Politics,(New Delhi: Orient Langman, 1972), p. 119 .

³³ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Alexander McDonald to Campbell, 12 February 1946 .

³⁴ “A Memorandum on a Certain Aspect of the Siamese Politics for His Majesty The King, 20 June 1947,” ใน ม.จ.ศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท, 1 ศตวรรษ ศุภสวัสดิ์, หน้า 543.

โดยพรรคประชาธิปัตย์ได้กล่าวหารัฐบาลปรีดีและเหล่าเสรีไทยว่า ร่วมกันยกยอกเงินจากงบประมาณของเสรีไทย แต่ผลการสอบสวนโดยคณะกรรมการของสภาผู้แทนราษฎรว่า ข้อกล่าวหาจากพรรคประชาธิปัตย์ไม่เป็นความจริง อย่างไรก็ตาม ข้อกล่าวหาของพรรคประชาธิปัตย์ได้สร้างความเสื่อมเสียให้รัฐบาลปรีดีเป็นอย่างมาก และได้กลายเป็นชนวนของความขัดแย้งระหว่าง“กลุ่มปรีดี” กับ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ในเวลาต่อมา³⁵ ผนวกกับเมื่อรัฐธรรมนูญฉบับ 2489 ได้ถูกประกาศใช้นำไปสู่การเลือกตั้งนั้นยิ่งก่อให้เกิดการเผชิญหน้ากันโดยตรงระหว่าง“กลุ่มปรีดี”กับ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ผ่านพรรคการเมืองที่แต่ละฝ่ายสนับสนุนมากยิ่งขึ้น

สำหรับบทบาทในการต่อสู้ทางการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์ในช่วงแรกเริ่มของการก่อตัวนั้น พวกเขาพยายามโฆษณาชวนเชื่อในการหาเสียงการเลือกตั้งเมื่อต้นปี 2489 ว่า การเสด็จนิวัตพระนครในเดือนธันวาคม 2488และการเสด็จเยาวราชของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เป็นผลงานของพรรคประชาธิปัตย์เพื่อช่วงชิงผลงานจากรัฐบาลปรีดี พนมยงค์ นอกจากนี้ พวกเขายังได้พยายามอ้างว่า พระมหากษัตริย์เข้าทรงให้การสนับสนุนพรรคของตน แต่ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า พรรคสหชีพและแนวรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นพรรคที่สนับสนุนรัฐบาลปรีดี ยังคงได้รับชัยชนะ จากนั้น พวกเขาจึงได้เริ่มรณรงค์ต่อไปว่า การเลือกตั้งครั้งนี้ไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม พร้อมๆกับการโจมตีปรีดีว่าเป็นคอมมิวนิสต์ และการเริ่มต้นแผนการโกงการเลือกพหุติศกรม.จ.ศุภสวัสดิ์ฯทรงบันทึกว่าควง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์เป็นผู้ที่ไม่รู้จักผิดชอบชั่วดี³⁶

2.4 “กลุ่มรอยัลลิสต์” กับการเมืองในราชสำนักและการหาความสนับสนุนจากอังกฤษ

การกลับสู่การเมืองของไทยของ “กลุ่มรอยัลลิสต์”ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ไม่แต่เพียงสร้างปัญหาให้กับการเมืองไทยเท่านั้น แต่นำมาซึ่งปัญหาการเมืองภายในราชสำนักด้วยเช่นกัน เนื่องจาก “กลุ่มรอยัลลิสต์”ขณะนั้นมีหลายกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มก็ให้การสนับสนุนราชสกุล

³⁵ บุณชริกา บุรณะบุตร, “บทบาททางการเมืองของพลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์,” หน้า 72-73.

และ “A Memorandum on a Certain Aspect of the Siamese Politics for His Majesty The King, 20 June 1947,” ม.จ.ศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท, 1 ศตวรรษ ศุภสวัสดิ์, หน้า 544. ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชได้กล่าวหาว่าปรีดี พนมยงค์และเสรีไทยทุจริตเงินดำเนินการที่สหรัฐอเมริกาให้ 500,000 ดอลลาร์ ต่อมาคณะกรรมการสภาผู้แทนราษฎรได้ตรวจสอบโดยเชิญบุคคลจำนวนมากมาให้ปากคำ เช่น เจมส์ ทอมสัน หนึ่งในอดีตโอเอสเอสได้ให้ปากคำว่าการกล่าวหาของพรรคประชาธิปัตย์ทำให้เขาเจ็บปวดมาก แทนที่พรรคประชาธิปัตย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์”จะสำนึกในบุญคุณของเสรีไทยแต่กลับกล่าวหาว่าพวกเสรีไทยทุจริต สุดท้าย ผลการสอบสวนของสภาผู้แทนราษฎรว่า ปรีดีรับเงินมาเพียง 49,000 ดอลลาร์เท่านั้น และไม่มีการทุจริตเงินดังกล่าว

³⁶ “A Memorandum on a Certain Aspect of the Siamese Politics for His Majesty The King, 20 June 1947,” ใน ม.จ.ศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท, 1 ศตวรรษ ศุภสวัสดิ์, หน้า 547-549.

ที่แตกต่างกันให้ขึ้นมามีอำนาจในราชสำนัก เช่น ราชสกุลจักรพงษ์ บริพัตร หรือยุคล ซึ่งราชสกุลข้างต้นยังคงมีอิทธิพลและได้รับการสนับสนุนจาก“กลุ่มรอยัลลิสต์”มากกว่าราชสกุลมหิดลที่ห่างเหินจากการเมืองในราชสำนัก ท่ามกลางการแข่งขันภายในราชสำนักของเหล่าพระราชวงศ์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ต่างๆ ทำให้เกิดกระแสข่าวว่า ก่อนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลจะเสด็จนิวัตพระนคร ในเดือนธันวาคม 2488 นั้น สถานทูตสหรัฐฯ ได้รายงานว่า พระองค์อาจจะทรงสละราชย์สมบัติ และมีความเป็นไปได้ที่พระองค์เจ้าจุมภวฯ แห่งราชสกุลบริพัตรจะขึ้นครองราชย์แทน อีกทั้ง ในขณะนั้น ปรีดี พนมยงค์ในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระมหากษัตริย์ได้แสดงความสนิทสนมกับราชตระกูลอื่นที่มีโอกาสสืบสันตติวงศ์ในลำดับถัดไป เช่น การที่เขาได้เคยได้เดินทางไปพบพระองค์เจ้าจุมภวฯ และเขาเคยไปเที่ยวกับพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์แห่งราชสกุลยุคลด้วย³⁷

แม้ต่อมา เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเสด็จนิวัตพระนครในเดือนธันวาคม 2488 แต่ความขัดแย้งระหว่างคณะราษฎรและ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ก็มีได้ลบเลือนไป แต่กลับยิ่งปรี๊ดมากยิ่งขึ้น สถานทูตสหรัฐฯ ได้รายงานว่า ตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงต้นมิถุนายน 2489 เกิดความเหินห่างกันระหว่างพระมหากษัตริย์และปรีดี พนมยงค์ เนื่องจากเกิดการปล่อยข่าวภายในราชสำนักโดยพระราชวงศ์และพรรคประชาธิปัตย์ ทูตสหรัฐฯ และอังกฤษได้บันทึกถึงบรรยากาศที่เย็นชาในช่วงเวลาดังกล่าวที่พวกเขาได้รับจากพระมหากษัตริย์และพระราชชนนี เมื่อพวกเขากล่าวถึงปรีดี พนมยงค์ต่อหน้าพระพักต์ ในรายงานของสถานทูตฯ ได้วิเคราะห์ว่า พระราชวงศ์และพรรคประชาธิปัตย์พยายามใช้พระมหากษัตริย์เป็นเครื่องมือในการแบ่งแยกระหว่างคณะราษฎรและ“กลุ่มรอยัลลิสต์”เพื่อทำการต่อต้านรัฐบาลปรีดี ในรายงานได้แสดงความหวังว่า ปัญหาความเย็นชาและความขัดแย้งระหว่างราชสำนักและรัฐบาลจะลดลงเมื่อพระองค์ทรงเสด็จเดินทางไปยังต่างประเทศ³⁸

แต่ปัญหาดังกล่าวมิได้เป็นไปตามความคาดหวังที่สถานทูตสหรัฐฯ หวังไว้ แต่ความขัดแย้งกลับยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลทรงสวรรคตด้วยการถูกยิงด้วยพระแสงปืนอย่างมีเงื่อนไขในเช้าของวันที่ 9 มิถุนายน 2489 ไม่กี่วันก่อนพระองค์จะทรงออกเดินทางกลับไปยังสวิสเซอร์แลนด์* จากนั้น การสวรรคตที่เกิดขึ้นได้กลายเป็น

³⁷ NARA, RG 59 Central Decimal File 1945-1949 Box 7251, Yost to Secretary of State, 24 November 1945.

³⁸ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Yost to Secretary of State, 6 June 1946 .

* ทั้งนี้ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเสด็จสวรรคต รัฐบาลปรีดี พนมยงค์ได้เสนอให้สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดชสืบสันตติวงศ์ โดยรัฐสภาไม่มีมติเป็นเอกฉันท์ แต่ด้วยเหตุที่

เป็นจุดเปลี่ยนทางการเมืองที่สำคัญอันทำให้ปริดี พนมยงค์และกลุ่มของเขาหมดอำนาจลงอย่างรวดเร็ว และเหตุการณ์ดังกล่าวได้เปิดโอกาสให้“กลุ่มจอมพล ป.”กลับมามีโอกาสทางการเมืองอีกครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นโอกาสที่ดียิ่งของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ที่ใ้ประเด็นดังกล่าวเป็นหนทางในการกลับมาใช้อำนาจทางการเมืองของพวกเขาซึ่งนำไปสู่ปัญหาความปั่นป่วนทางการเมืองอย่างรุนแรงในการเมืองไทยนานกว่าทศวรรษต่อไป

ไม่นานหลังการสวรรคต รัฐบาลปริดี พนมยงค์ ได้แถลงข่าวดังกล่าวต่อสาธารณชนว่า พระมหากษัตริย์ทรงสวรรคตจากอุบัติเหตุ จากนั้น รัฐบาลได้สั่งให้คณะแพทย์และตำรวจเข้าชันสูตรพลิกศพ แต่ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร ผู้ทรงเป็นพระประยูรญาติชั้นผู้ใหญ่ที่ทรงมีความสนิทสนมกับราชสกุลมหิดล และต่อมาทรงเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระมหากษัตริย์นั้น พระองค์ทรงไม่อนุญาตให้คณะแพทย์และตำรวจของรัฐบาลเข้าทำหน้าที่³⁹ จากนั้น ปริดีได้ขอลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี อย่างไรก็ตาม รัฐสภายังคงเลือกเขากลับไปเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งในวันที่ 11 มิถุนายน 2489 การกลับมาสู่อำนาจของปริดีครั้งนี้ทำให้เกิดความเชื่อมโยงกันของพระราชวงศ์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ระหว่างพระองค์เจ้าธานีนิวัตฯ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชและพรรคประชาธิปัตย์ ได้ร่วมมือในการปล่อยข่าวลือโจมตีว่า ปริดีปลงพระชนม์พระมหากษัตริย์⁴⁰ การปล่อยข่าวดังกล่าวยังทำให้สาธารณชนที่ไม่มีโอกาสรับรู้ข้อเท็จจริงนั้นมีความสงสัยในรัฐบาลปริดีมากยิ่งขึ้น

พระองค์ยังทรงยังไม่บรรลุนิติภาวะ รัฐสภาจึงได้ตั้งคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว คือ พระสุธรรมวิจิตรชัย (ชม วณิกเกียรติ) พระยานลราชสุวัจน์ (ทองดี วณิกพันธุ์) และนายสงวน จูฑะเตมีย์ (ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์, รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี(2485-2517), [พระนคร: ชุมชุมช่าง, 2517], หน้า 535, 543.) จากกรณีที่รัฐบาลได้แต่งตั้งคณะผู้สำเร็จราชการฯ แทนนี้สร้างความไม่พอใจให้กับราชสำนัก เนื่องจาก ราชสำนักต้องการมีส่วนในการจัดการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการฯ ด้วยตนเอง (NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Yost to Secretary of State, 11 June 1946) ต่อมา เกิดการประนีประนอมระหว่างรัฐบาลปริดีกับราชสำนักด้วยการแต่งตั้งคณะผู้สำเร็จราชการฯ จำนวน 2 คน ในระหว่างนั้น สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีทรงเดินทางกลับมาไทยและทรงมีพระราชประสงค์เป็นคณะผู้สำเร็จราชการฯ ด้วย (NARA, RG 59 Central Dicimal file 1945-1949 Box 7250, Stanton to Secretary of State, “Fortnightly Summary of Political event in Siam for the Period 16-31 August 1946”). แต่สุดท้ายราชสำนัก ได้เสนอชื่อ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร เป็นตัวแทน ส่วนคนที่ 2 คือ พระยามานวราชเสวี (ปลอด ณ สงขลา) ตัวแทนของรัฐบาล (NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Yost to Secretary of State, 18 June 1946).

³⁹ “A Memorandum on a Certain Aspect of the Siamese Politics for His Majesty The King, 20 June 1947,” ม.จ.ศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท, 1 ศตวรรษ ศุภสวัสดิ์, หน้า 550.

⁴⁰ Ibid., หน้า 550, 558.

ในช่วงเวลาเดียวกัน สถานทูตอังกฤษได้รายงานว่า พระราชวงศ์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ใช้สถานทูตสหรัฐฯและอังกฤษเป็นเป้าหมายของการปล่อยข่าวลือโจมตีรัฐบาลปรีดี พนมยงค์ ภายหลังจากการสวรรคตได้เพียง 2 วัน ทูตอังกฤษได้รายงานเมื่อ 11 มิถุนายน 2489ว่า พระองค์เจ้าธานีนิวัตฯได้มาพบทูตอังกฤษอย่างรีบเร่งด้วยรถยนต์ทหารอังกฤษเพื่อแจ้งแก่เขาว่า พระองค์ทรงเชื่อว่าพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทฯ ทรงถูกลอบปลงพระชนม์ ทรงอ้างว่าทรงเห็นพระบรมศพด้วยพระองค์เอง แต่รัฐบาลปรีดีกลับประกาศว่า การสวรรคตเป็นอุบัติเหตุ ทรงแสดงความกังวลว่าพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่จะไม่ได้ทรงราชย์ เนื่องจาก ทรงเชื่อว่า มีนักการเมืองที่ครองอำนาจอยู่จะสถาปนาสาธารณรัฐขึ้น จึงทรงเรียกร้องให้กองทัพทหารอังกฤษประจำการอยู่ในประเทศไทยต่อไป⁴¹ แต่สถานทูตอังกฤษไม่ต้องการเกี่ยวข้องกับเรื่องลึกลับซับซ้อนภายในราชสำนักไทย และทูตอังกฤษได้เตือนพระองค์เจ้าธานีนิวัตฯว่า ไม่ทรงควรปล่อยให้อารมณ์ครอบงำจิตใจ ทูตอังกฤษเห็นว่า พระองค์ทรงมาจากฝ่ายที่ต้องการดำเนินการรุนแรง⁴² ในขณะเดียวกัน โยสต์ อุปทูตสหรัฐฯได้รายงานว่า ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ได้ส่งภรรยาและหลานของเขามายังสถานทูตฯ พร้อมกล่าวหาว่าปรีดีมีความเกี่ยวข้องกับการสวรรคต แต่เขาไม่เชื่อข่าวดังกล่าว⁴³ อย่างไรก็ตาม โยสต์ เห็นว่า มีความเป็นไปได้ที่กองทัพอังกฤษจะเข้าแทรกแซงหากรัฐบาลปรีดีไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้⁴⁴ นอกจากนี้ โยสต์ได้รายงานสถานการณ์การเมืองในราชสำนัก ภายหลังจากการสวรรคตต่ออีกว่า เกิดการเห่อเหิมของกลุ่มพระราชวงศ์หลายตระกูล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง“กลุ่มรอยัลลิสต์”ที่นำโดยราชสกุลสวัสดิวัตน์ ที่มีสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี และ ม.จ.ศุภสวัสดิ์ เป็นแกนนำที่ให้การสนับสนุนราชสกุลจักรพงษ์ให้ขึ้นมีอำนาจเหนือราชสำนักแทน

45

⁴¹ กนดิธีร์ ศุภมงคล, *การวิเทโศบายของไทยระหว่างปีพุทธศักราช 2483-2495*, หน้า 331.

⁴² Ibid., หน้า 332. ทั้งนี้ “พระองค์เจ้าไทย” ที่เอกสารอังกฤษรายงานนั้น ปรีดี พนมยงค์เห็นว่าเป็นหมายถึง พระองค์เจ้าธานีนิวัตฯ(ปรีดี พนมยงค์, *ชีวประวัติย่อของนายปรีดี พนมยงค์*, [กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการศึกษาวิจัยและประมวลผลงานของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์, 2544], หน้า 158-168).

⁴³ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Yost to Secretary of State, “Footnotes on the King’s Death,” 14 June 1946.; “A Memorandum on a certain aspect of the Siamese Politics for His Majesty The King, 20 June 1947,” ใน ม.จ.ศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท, 1 ศตวรรษ ศุภสวัสดิ์, หน้า 550.

⁴⁴ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Yost to Secretary of State, 11 June 1946 .

⁴⁵ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Yost to Secretary of State, 26 June 1946.

สแตนตัน ทูตสหรัฐฯเห็นว่า การสวรรคตของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเป็น ประหนึ่งเงาดำที่มืดบดบังทุกสิ่งทุกอย่าง เกิดการข่าวลือที่สกปรกที่เชื่อมโยงคดีไปสู่ปรีดี พนมยงค์และพวกมีความเกี่ยวข้องกับการสวรรคต⁴⁶ ต่อมา สแตนตันได้เข้าพบปรีดี นายกรัฐมนตรีใน ขณะนั้น และได้บันทึกการพบครั้งนั้นว่า ปรีดีอยู่ในอารมณ์โกรธเนื่องจากถูกกล่าวหาจากพระ ราชวงศ์และพรรคประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจาก ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ที่จะทำให้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ผู้ทรงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่และพระ ราชนนีให้ต่อต้านเขา ปรีดีแจ้งต่อไปอีกว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเขากับพระราชชนนีนั้นอยู่ใน ระดับแย่มาก และเขามีความวิตกว่า ความสัมพันธ์ที่ย่ำแย่นี้จะเกิดกับพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่ ด้วย เนื่องจาก เขากำลังถูกใส่ร้ายดุด่าเดียวกับเหมือนกับที่เคยเกิดขึ้นในสมัยพระมหากษัตริย์ใน พระบรมโกศ⁴⁷

หลังจาก ข่าวลือเกี่ยวกับการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลปลดพระ ชนมย์ได้แพร่สะพัดไปในสังคมก่อให้เกิดกระแสต่อต้านปรีดี พนมยงค์อย่างรุนแรง นักหนังสือพิมพ์ ร่วมสมัยชาวอเมริกันและอดีตไอเอสเอสคนหนึ่งได้บันทึกถึงบทบาทของหนังสือพิมพ์ท่ามกลาง การต่อสู้ทางการเมืองขณะนั้นว่า หนังสือพิมพ์ไทยจำนวน 35 ฉบับขณะนั้น มีเพียงไม่กี่ฉบับ เท่านั้นที่รายงานข่าวอย่างเที่ยงตรง นอกนั้นได้รับการอุดหนุนจากกลุ่มการเมืองที่เป็นปรปักษ์ต่อกันทั้งสิ้น เช่น “*กลุ่มรอยัลลิสต์*” รัฐบาลและกลุ่มทหาร การรายงานข่าวขณะนั้นดูเดือดและมุ่ง ทำลายล้างศัตรูทางการเมืองโดยไม่คำนึงถึงจริยธรรมใดๆ⁴⁸ และเมื่อเกิดวิกฤตการณ์การเมือง จากการสวรรคตที่รัฐบาลปรีดี ยังไม่สามารถสร้างความกระจ่างให้กับสาธารณชน ท่ามกลางการ ต่อสู้ทางการเมืองที่แหลมคมยิ่งทำให้หนังสือพิมพ์ที่ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มการเมืองต่างๆ เคลื่อนไหวสร้างข่าวที่เป็นปรปักษ์กับรัฐบาลมากยิ่งขึ้น เพียงไม่กี่วันภายหลังการสวรรคต เริ่มเกิด

⁴⁶ Stanton, Brief Authority: Excursion of a Common Man in an Uncommon World, p. 169.

⁴⁷ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Stanton to Secretary of State, “Death of the King of Siam,” 13 June 1946. ข้อความที่สแตนตัน ทูตสหรัฐฯรายงานการสนทนากับปรีดี พนมยงค์ไม่กี่วันหลังการสวรรคตมีว่า “...he (ปรีดี พนมยงค์) was violently angry at the accusation of foul play leveled against himself and most bitter at the manner in which he alleged that the Royal Family and the Opposition, particularly Seni Pramoj, had prejudiced the King and especially the Princess Mother against him... his relations with the Princess Mother were hopelessly bad and he feared greatly that his relations with the new King would be poisoned in the same manner as had his relations with King Ananda.”

⁴⁸ Alexander Macdonald, *Bangkok Editor*, (New York: The Macmillan Company, 1950), p.57.

ข่าวลือในสังคมว่า พระมหากษัตริย์ถูกปลงพระชนม์⁴⁹ แม้ในเวลาต่อมา รัฐบาลปรีดีจะได้ตั้ง คณะกรรมการสอบสวนกรณีสวรรคตขึ้นเพื่อดำเนินการสร้างความกระจ่างแก่สาธารณชน⁵⁰ แต่ก็ ดำเนินการสอบสวนไปด้วยความยากลำบาก ต่อมา รัฐบาลยังไม่สามารถสร้างความกระจ่างถึง สาเหตุการสวรรคตทำให้สาธารณชนได้ ยิ่งทำให้สาธารณชนเกิดความเคลือบแคลงสงสัยมาก ยิ่งขึ้น แม้ปรีดี จะสามารถรักษาตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไปท่ามกลางวิกฤติการณ์หลังการ สวรรคตได้ก็ตาม แต่ประชาชนทั่วไปยังคงเชื่อว่าพระมหากษัตริย์ถูกลอบปลงพระชนม์⁵¹

อย่างไรก็ตาม พระราชวงศ์หลายคน เช่น พระองค์เจ้าธานีนิวัตฯ พระองค์เจ้าจุมภฏฯ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ฯ ซึ่งเป็นกรรมการในคณะกรรมการสืบสวนกรณีสวรรคตนี้ต่างทรงมีเป้าหมายทางการเมืองร่วมกัน คือ ความไม่พอใจคณะราษฎร ดังรายงานของซีไอเอได้รายงานว่ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ ทรงเป็นหนึ่งในผู้ที่มีโอกาสขึ้นครองราชย์เป็นลำดับที่ 3 ต่อจากพระองค์ เจ้าจุมภฏฯ-ทรงไม่พอพระทัยปรีดี พนมยงค์ เพราะปรีดีไม่ได้ให้การสนับสนุนการอ้างส่วนพระองค์ ทรงกล่าวว่าทรงมีพระประสงค์ต้องการเล่นการเมือง⁵² จากนั้น พระองค์ทรงให้การสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ และทรงใช้หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือต่อสู้ทางการเมือง โดยทรงว่าจ้างให้ บรรณาธิการใช้หนังสือพิมพ์ทำลายล้างนักการเมืองของคณะราษฎร เนื่องจากทรงไม่พอพระทัยที่ คณะราษฎรโค่นล้มระบอบเก่าด้วยการโจมตีว่าคณะราษฎรเป็นศัตรูของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” อีกทั้ง ทรงได้เขียนบทความหลายชิ้นด้วยตนเอง โดยใช้นามปากกาว่า“จันทวาทิตย”⁵³ ทรงเคยกล่าวกับ

⁴⁹ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Yost to Secretary of State, 18 June 1946.; Macdonald, Bangkok Editor, p. 57-58.; ประจวบ อัมพะเสวต, พลิกแผ่นดินประวัติศาสตร์ เมืองไทย 24 มิถุนายน 2475-14 ตุลาคม 2516, (กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2543), หน้า 234. ทั้งนี้ หนังสือพิมพ์อิทธิธรรม ของชิน โรจนวิภาต เป็นหนังสือพิมพ์ฉบับแรกที่โจมตีรัฐบาลกรณีสวรรคต

⁵⁰ สุชิน ตันติกุล, “ผลสะท้อนทางการเมืองของการรัฐประหาร พ.ศ.2490,” หน้า 39-40. คณะ กรรมการฯ ชุดดังกล่าวมีประธานศาลฎีกาเป็นประธาน ประกอบด้วยตัวแทนมาจาก 4 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ พิพากษาและอัยการ ศาลอุทธรณ์ ศาลอาญา และกรมอัยการ กลุ่มผู้แทนรัฐสภาจากประธานพฤฒิสภาและสภา ผู้แทนฯ กลุ่มพระราชวงศ์ เช่น พระองค์เจ้าจุมภฏฯ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ฯ และพระองค์เจ้าธานีนิวัตฯ และ กลุ่มสุดท้ายมาจากตัวแทนของ 3 เหล่าทัพ โดยคณะกรรมการชุดนี้ถูกตั้งขึ้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2489

⁵¹ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP78-01617A005800020009-4, 4 July 1946, “Political crisis subside”.

⁵² NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP82-00457R000100410004-5, 13 November 1946, “Internal Politics”.

⁵³ Macdonald, Bangkok Editor, p. 58.

นักหนังสือพิมพ์ชาวอเมริกันว่า “กลุ่มรอยัลลิสต์” มีความภูมิใจที่ได้โจมตีรัฐบาลปรีดีและกลุ่มของเขา⁵⁴

นับแต่การสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัฐบาลปรีดี พนมยงค์สูญเสียความเชื่อมั่นและได้รับความไม่พอใจจากสาธารณชน ข้าราชการ และทหาร อีกทั้งถูกโจมตีจากหนังสือพิมพ์อย่างหนัก ทำให้รัฐบาลเกิดความวิตกกังวลถึงปัญหาความมั่นคงทางการเมือง ทำให้รัฐบาลแต่งตั้ง พล.อ.อดุล อดุลเดชจรัส อดีตอธิบดีกรมตำรวจและเสรีไทยให้เป็นผู้บัญชาการทหารบกในกลางเดือนมิถุนายน 2489 เพื่อควบคุมสถานการณ์และป้องกันการรัฐประหาร⁵⁵ ในปลายเดือนเดียวกัน รัฐบาลได้จับกุมนักการเมือง และนักหนังสือพิมพ์ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ที่ได้ปล่อยข่าวลือโจมตีรัฐบาลได้หลายคน⁵⁶ สถานทูตสหรัฐรายงานว่า เมื่อรัฐบาลประกาศภาวะ

---

⁵⁴ Ibid., p. 59. ต่อมา พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ทรงจัดตั้ง บริษัท สหอุปรกรณ์การพิมพ์ ขึ้นและทรงเป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์หลายฉบับ เช่น เกียรติศักดิ์ และ ประชาธิปไตย อีกทั้ง ทรงมีนักหนังสือพิมพ์ภายใต้การอุปถัมภ์ เช่น เช่น ร.ท. สัมพันธ์ ชันธะชวันะ (“สำเนียง‘ตาทมอหลอ’ ชันธชวันะ,” ใน ชีวิตการต่อสู้ของนักหนังสือพิมพ์ที่น่าสนใจ, ราเชนทร์ วัฒนปรีชากุล [กรุงเทพฯ: ศูนย์รวมชาวเอกลัทธิ, ไม่ปรากฏปีพิมพ์], หน้า 260-262). ประวัติของสำเนียง ชันธชวันะหรือ‘ตาทมอหลอ’ เขาจบการศึกษาระดับมัธยมปีที่ 4 เคยเป็นครูประจำโรงเรียนที่จังหวัดราชบุรี ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เขาได้เข้าสู่วงการหนังสือพิมพ์ เคยดำรงตำแหน่งบรรณาธิการ เกียรติศักดิ์ เขามีชื่อเสียงขึ้นมากจากการเขียนข่าวคดีสวรรคต ในช่วงปี 2490 เกียรติศักดิ์ มียอดจำหน่ายดีมาจากข่าวคดีสวรรคต ต่อมาหนังสือพิมพ์มีปัญหาทางการเงินในช่วง 2498 เขาจึงไปร่วมงานกับหนังสือพิมพ์ข่าวด่วนจนถึงปี 2500 เขาย้ายไปทำงานกับม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมชที่สยามรัฐ) และ ไสว พรหมมิ (อนุสรณ์ในงานณานาปนกิจศพ นายไสว พรหมมิ ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม 1 กุมภาพันธ์ 2526.(สระบุรี: โรงพิมพ์ปากเพรียว, 2526), หน้า 51.ประวัติของไสว พรหมมิ (2459-2525) เคยทำงานที่ เกียรติศักดิ์ และ ประชาธิปไตย ใช้นามปากกาว่า ‘อานนท์’ เป็นคอลัมนิสต์ที่เขียน “การเมืองนอกเวที” เคยเขียนบทความวิจารณ์รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามอย่างหนักในกรณีซื้อรถถังเบรกัน ในระหว่างที่เขาร่วมงานกับ เกียรติศักดิ์ นั้น หนังสือพิมพ์ฉบับดังกล่าวถูกปิดเนื่องจากไปโจมตีกรณีสวรรคต จากนั้น พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ได้ทรงซื้อกิจการ ประชาธิปไตย เพื่อให้เขาเขียนข่าวโจมตีปรีดี พนมยงค์ในกรณีสวรรคตและการสถาปนามหาชนรัฐต่อไป

⁵⁵ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Yost to Secretary of State, 28 June 1946.

⁵⁶ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Stanton to Secretary of State, “Fortnightly Summary of Political event in Siam for the Period 31 July-15 August 1946”.: สุวิมล รุ่งเจริญ, “บทบาทของนักหนังสือพิมพ์ในการเมืองไทยระหว่าง พ.ศ.2490-2501,” (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 30.; เขียบ (ชัยสงค์) อัมพุนันท์, มหาวิทยาลัยของข้าพเจ้า, (พระนคร: รวมสาส์น, 2501), หน้า 478-486. เช่น เลียง ไชยกาล ส.ส. โชติ คุ้มพันธุ์ ส.ส. ทองนันท วงศ์สังข์ ส.ส. สกลนคร ประยูร อภัยวงศ์ ส.ส. พิบูลสงคราม แดง วงศ์สุวรรณ ผู้สมัคร ส.ส. สงขลา ประชาธิปัตย์ ส่วนบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” เช่น ดำริห์ ปัทมะศิริ-บรรณาธิการ

ถูกเซ็นเมื่อ 1 กรกฎาคม และมีการเซ็นเซอร์หนังสือพิมพ์นั้น ไม่ได้ช่วยให้ความปั่นป่วนทางการเมืองที่ถูกปลุกเร้าจาก“กลุ่มรอยัลลิสต์”คลี่คลายลงไปได้เลย แต่กลับยิ่งทำให้สถานการณ์ย่ำแย่ลง เนื่องจาก“กลุ่มรอยัลลิสต์”ยังคงเคลื่อนไหวเพื่อก่อวินาศกรรมทางการเมืองต่อรัฐบาลบริติช โดยไม่คิดถึงผลประโยชน์ส่วนรวม ต่อมา ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชได้ประกาศว่า เขาจะถูกจับเร็ววันนี้ และแจ้งว่า พรรคประชาธิปไตยได้รับการติดต่อจากกองทัพให้ต่อต้านรัฐบาล⁵⁷

ต่อมา รัฐบาลบริติช พนมยงค์ได้จับสมาชิกแกนนำของพรรคประชาธิปไตยหลายคน เช่น คอง อภัยวงศ์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชและเลียง ไชยกาล กับบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” อีก 2 คน เนื่องจากร่วมกันขยายข่าวที่เป็นเท็จ บริติชได้แจ้งกับสแตนตัน ทูตสหรัฐฯ ในขณะ นั้นว่า หากข่าวลือเกี่ยวกับการสวรรคตไม่จบลงเร็วขึ้นนี้จะเกิดปัญหายุ่งยากทางการเมือง⁵⁸ สแตนตันยังคงรายงานต่อไปว่า การสนทนาครั้งนี้ บริติชอยู่ในอารมณ์โกรธ และบอกกับเขาว่า ข่าวลือเหล่านี้ เกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างพรรคประชาธิปไตยและ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ที่ต้องการปล่อยข่าวลือหวังสร้างความเคลือบแคลงใจต่อตัวเขาให้กับสาธารณชน โดยขณะนั้น รัฐบาลบริติชได้ตอบโต้ด้วยการใช้วิธีการเซ็นเซอร์หนังสือพิมพ์เพื่อต่อต้านการปล่อยข่าวลือดังกล่าว⁵⁹

หลังการสวรรคตของพระมหากษัตริย์เพียงหนึ่งเดือน สถานทูตสหรัฐฯ ได้รายงานว่า เกิดความเคลื่อนไหวของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ที่นำโดยพระองค์เจ้าจุมภฎ ผู้ทรงเป็นหนึ่งในกรรมการสืบสวนการสวรรคตและทรงมีสิทธิในการขึ้นครองราชลำดับที่ 2 ต่อจากราชสกุลมหิดลนั้น ได้ทรงให้การสนับสนุนการแจกอาวุธปืนคาบไซและกระสุนเพื่อเตรียมการรัฐประหารล้มรัฐบาลบริติช พนมยงค์ที่ยังไม่ยอมให้ความกระจ่างถึงสาเหตุการสวรรคตเพื่อผลักดันให้พระองค์เจ้าจุมภฎขึ้นครองราชย์แทนราชสกุลมหิดล อีกทั้ง พระองค์ทรงต้องการหมุ่ระบอบการเมืองของไทยให้กลับไปสู่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อีกครั้ง โดยทรงมีแผนเปิดโอกาสให้อังกฤษกลับมามีอิทธิพลต่อไทยอีกครั้ง สำหรับ คอง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปไตย มีท่าทีให้สนับสนุนการเตรียม

ประชาธิปไตย ยอดธรรม บุญบันดาล-บรรณาธิการ*เสรี* สมัย เรืองไกร-บรรณาธิการ*สหภาพ* และร.ท.สัมพันธ์ ชันระชนะ บรรณาธิการ*เกียรติศักดิ์* (NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP78-01617A005800020001-2, 1 April 1946- 29 June 1946, “Premier move to restrain Army”).

⁵⁷ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Yost to Secretary of State, 3 July 1946.; NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, “Forthnigty Summary of Political Events of Siam for the period 1-15 April 1948”.

⁵⁸ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Stanton to Secretary of State, 6 July 1946.

⁵⁹ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Stanton to Secretary of State, 8 July 1946 .

รัฐประหารของพระองค์เจ้าจุมภฏอย่างลับๆ อย่างไรก็ตาม แผนการรัฐประหารของพระองค์เจ้าจุมภฏและพรรคประชาธิปไตยถูกระงับไป เนื่องจาก รัฐบาลล່วงรู้ความเคลื่อนไหว และเตรียมการต่อต้านการรัฐประหารดังกล่าวแล้ว⁶⁰

เมื่อการรณรงค์เลือกตั้งทั่วไปตามรัฐธรรมนูญ 2489 เริ่มต้นขึ้น พรรคประชาธิปไตยซึ่งต้องการชัยชนะในการเลือกตั้งด้วยทุกวิธีการได้ใช้ประโยชน์จากการสวรรคตเป็นประเด็นในการโจมตีทางการเมือง โดยควง อภัยวงศ์ได้ร่วมมือกับ“กลุ่มรอยัลลิสต์”กล่าวหาว่า คณะราษฎรมีแต่ความผิดพลาด และปล่อยข่าวโจมตีว่าปรีดี พนมยงค์อยู่เบื้องหลังการสวรรคตผ่านการกระซิบบ และการเขียนข้อความสนเท่ห์แจกจ่ายไปตามหน่วยราชการและบุคคล⁶¹ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลปรีดีได้พยายามแก้ไขสถานการณ์ด้วยคำสั่งของกระทรวงมหาดไทยที่สั่งการให้ผู้ว่าราชการจังหวัดชี้แจงว่าข้อกล่าวหาที่ไม่ถูกต้องจากพรรคประชาธิปไตย ด้วยเหตุที่ พรรคประชาธิปไตยได้ใช้แผนการสกปรกในการโจมตีรัฐบาล รัฐบาลจึงมองว่าพรรคประชาธิปไตย คือ ศัตรูทางการเมือง⁶² ไม่แต่เพียง ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับพรรคประชาธิปไตยเท่านั้น แต่ภายในพรรคประชาธิปไตยเกิดความขัดแย้งภายในพรรคประชาธิปไตยระหว่าง โง่ง สุวรรณทัตกับพระยาศรีวิสารวาจา ซึ่งทั้งคู่ลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเดียวกันทำพรรคประชาธิปไตยตัดสินใจให้โง่งถอนตัวจากการแข่งขัน แต่โง่งปฏิเสธ ไม่นานจากนั้น เขาถูกขวางระเบิดในระหว่างการหาเสียงทำให้เขาเสียชีวิตข้างหนึ่งไป จากนั้น พรรคประชาธิปไตยได้ใช้รหาเสียงโฆษณากล่าวหาว่าปรีดีอยู่เบื้องหลังการระเบิดใส่โง่ง ด้วยเหตุที่ เหตุดังกล่าวเกิดก่อนลงคะแนนเสียงการเลือกตั้งเพียง 2 วัน แต่บางคนเห็นว่า คนที่ได้ประโยชน์จากเหตุการณ์นี้ คือ พรรคประชาธิปไตย นั่นเอง แม้ว่า ผลการเลือกตั้งในเดือนสิงหาคม 2489 ปรากฏว่าพรรคการเมืองที่สนับสนุนรัฐบาลพ่ายแพ้ให้กับพรรคประชาธิปไตยในเขตกรุงเทพฯ แต่รัฐบาลยังคงได้รับความนิยมจากประชาชนในเขตชนบท⁶³

⁶⁰ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Yost to Secretary of State, 30 July 1946 .

⁶¹ “A Memorandum on a Certain Aspect of the Siamese Politics for His Majesty The King, 20 June 1947,” ใน ม.จ.ศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท, 1 ศตวรรษ ศุภสวัสดิ์, หน้า 549. สุชิน ตันติกุล , “ผลสะท้อนทางการเมืองของการรัฐประหาร พ.ศ.2490,” หน้า 41.

⁶² “A Memorandum on a Certain Aspect of the Siamese Politics for His Majesty The King, 20 June 1947,” ใน ม.จ.ศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท, 1 ศตวรรษ ศุภสวัสดิ์, หน้า 561-562. และโปรดดู “คำสั่งกระทรวงมหาดไทย,” 29 กรกฎาคม 2489 ใน เบื้องหลังการเมืองยุคทมิฬ, ณรงค์ ไตรวัฒน์ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อุดมศึกษา, 2517), หน้า 53-58.

⁶³ “A Memorandum on a Certain Aspect of the Siamese Politics for His Majesty The King, 20 June 1947,” ใน ม.จ.ศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท, 1 ศตวรรษ ศุภสวัสดิ์, หน้า 563-564.

กระนั้นก็ดี “*กลุ่มรอยัลลิสต์*” และพรรคประชาธิปไตยยังไม่ล้มเลิกความพยายามในการทำลายปรีดี พนมยงค์และกลุ่มของเขา ต่อมาพรรคประชาธิปไตยและ “*กลุ่มรอยัลลิสต์*” ได้ส่งคนลักลอบบุกกรุกเข้าไปในพระบรมมหาราชวังเพื่อโจมตีรัฐบาลปรีดีด้วยข้อกล่าวหาว่า รัฐบาลบกพร่องที่ไม่สามารถรักษาความปลอดภัยให้พระมหากษัตริย์จนกระทั่งพระองค์ทรงถูกปลงประชนม์ได้⁶⁴ ตำรวจสันติบาลนายหนึ่งบันทึกว่า “*กลุ่มรอยัลลิสต์*” ได้ใช้กรณีสวรรคตโจมตีรัฐบาลโดยเริ่มจากประเด็นรัฐบาลถวายเป็นพระราชกุศลไม่เพียงพอ ต่อมากลายเป็นการโจมตีปรีดีว่าเป็นผู้บงการให้เกิดการสวรรคต เป็นพวกสาธารณรัฐ และเป็นคอมมิวนิสต์⁶⁵ แม้ปรีดีจะถูกโจมตีอย่างรุนแรงจากการสวรรคต แต่ปรากฏว่า เขามีได้เสนอคำอธิบายใดๆ ในการปฏิเสธข้อกล่าวหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น แต่เขากลับตัดสินใจลาออกในเมื่อ 21 สิงหาคม ด้วยเหตุผลที่เป็นทางการ คือ เขามีปัญหาสุขภาพและต้องการพักผ่อน แต่สถานทูตสหรัฐฯ รายงานว่า สาเหตุที่แท้จริง คือ เกิดความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดระหว่างปรีดีกับพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่และเหล่าพระราชวงศ์ เนื่องจาก ปรีดีได้ทราบว่าจะเกิดความร่วมมืออย่างลับๆ ภายในราชสำนักกับ “*กลุ่มรอยัลลิสต์*” และพรรคประชาธิปไตยเพื่อทำลายล้างเขา⁶⁶ แม้ ปรีดีจะลาออก โดยมีพล.ร.ต.ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ผู้ที่ปรีดีไว้วางใจและได้สนับสนุนให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทนก็ตาม แต่มิได้หมายความว่าแผนการของ “*กลุ่มรอยัลลิสต์*” ที่มุ่งทำลายล้างอำนาจทางการเมืองของปรีดีและกลุ่มของเขาจะยุติลงไปได้

⁶⁴ Ibid., ผลการสอบสวนในทางลับนั้น ม.จ.ศุภสวัสดิ์ฯ ทรงได้บันทึกว่า บุคคลที่บุกกรุกเข้าไปในพระบรมมหาราชวังมีความใกล้ชิดกับพรรคประชาธิปไตยและ “*กลุ่มรอยัลลิสต์*” โดยบุคคลดังกล่าวนั้นเคยทำงานกับควง อภัยวงศ์ ส่วนน้องสาวของเขาทำงานกับม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ดังนั้น การสร้างเหตุการณ์บุกกรุกดังกล่าว ม.จ.ศุภสวัสดิ์ฯ ทรงเห็นว่า พรรคประชาธิปไตยต้องการทำให้สาธารณชนเข้าใจว่ารัฐบาลปรีดี พนมยงค์นั้นชั่วช้า

⁶⁵ ฉียบ (ชัยสงค์) อัมพุนันท์, มหาวิทยาลัยของข้าพเจ้า, หน้า 451-452.; Coast, *Some Aspects of Siamese Politics*, p. 35.

⁶⁶ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Stanton to Secretary of State, “Fortnightly Summary of Political event in Siam for the Period 16-31 August 1946”.; NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP82-00457R000100410004-5, 13 November 1946, “Internal Politics”. ในรายงานฉบับนี้รายงานไว้ว่า ก่อนที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช-พระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่จะเสด็จจากไทยไปในกลางสิงหาคม 2489 นั้น ม.จ.ศุภสวัสดิ์ฯ ทรงเป็นพระราชวงศ์เพียงไม่กี่พระองค์ที่ทรงเห็นใจปรีดี พนมยงค์ทรงได้เริ่มสืบหาปริศนาของสาเหตุของการสวรรคต (NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP82-00457R001000520003-4, 30 October 1947, “The Political Situation”; “A Memorandum on a Certain Aspect of the Siamese Politics for His Majesty The King, 20 June 1947,” ใน ม.จ.ศุภสวัสดิ์ฯ วังศ์สนิท, *1 ศตวรรษ ศุภสวัสดิ์*, หน้า 564.)

2.5 การก่อตัวของ “พันธมิตรใหม่” ระหว่าง “กลุ่มรอยัลลิสต์” และ “กลุ่มจอมพล ป.”

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง รัฐบาลปรีดี พนมยงค์และกลุ่มของเขาต้องเผชิญหน้ากับศึกสองด้าน ด้านหนึ่ง คือ การกลับมาสู่การเมืองของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” และอีกด้าน คือ ความไม่พอใจของ “กลุ่มจอมพล ป.” ที่ต้องการกอบกู้เกียรติภูมิกองทัพกลับคืน ผนวกกับการสวรรคตที่รัฐบาลปรีดีและกลุ่มของเขายังไม่สามารถสร้างความกระจ่างแก่สาธารณชนได้ ยิ่งทำให้รัฐบาลสูญเสียความสามารถในการนำทางการเมือง ในขณะที่ การสวรรคตได้กลายเป็นเสมือนสิ่งดึงดูดให้เกิด “พันธมิตรใหม่” ที่ไม่น่าเป็นไปได้ระหว่าง “กลุ่มรอยัลลิสต์” กับ “กลุ่มจอมพล ป.” ได้ร่วมมือกันเพื่อโค่นล้มอำนาจทางการเมืองของปรีดีและกลุ่มของเขา ทั้งนี้ สถานทูตสหรัฐฯ ได้บันทึกเรื่องราวในช่วงเวลาดังกล่าวไว้ว่า เมื่อ 8 กรกฎาคม 2489 เพียงหนึ่งเดือนภายหลังการสวรรคต ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชได้ไปพบกับจอมพล ป. และชักชวนให้ “กลุ่มจอมพล ป.” ร่วมมือกับพรรคประชาธิปัตย์เพื่อขับไล่ปรีดีและกลุ่มของเขาให้ออกจากอำนาจทางการเมือง⁶⁷ จากนั้น “กลุ่มรอยัลลิสต์” ได้ขวนขวายโอกาสจากการสวรรคตมาเป็นประเด็นโจมตีรัฐบาลในขณะนั้นอย่างรุนแรง

หลังจากที่ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ได้เริ่มต้นปล่อยข่าวโจมตีรัฐบาลปรีดี พนมยงค์และกลุ่มของเขาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่กลางปี 2489 ทำให้สาธารณชนได้เสื่อมความนิยมในตัวปรีดีและรัฐบาลของกลุ่มของเขาลงมาก จนกระทั่งในปลายปีนั้นเอง หนังสือพิมพ์ของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ที่สนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ได้รายงานข่าวลือที่เกิดขึ้นขณะนั้นว่า จอมพล ป. พิบูลสงครามจะทำการรัฐประหาร โดยให้ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชเป็นนายกรัฐมนตรี สถานทูตสหรัฐฯ เห็นว่า ข่าวลือที่ปรากฏบนหน้าหนังสือพิมพ์ในช่วงนั้น สะท้อนให้เห็นว่า จอมพล ป. ยังคงได้รับความนิยมจากกองทัพและสังคม จากนั้น หลวงวิจิตรวาทการ หนึ่งในสมาชิก “กลุ่มจอมพล ป.” ได้ร่วมสร้างกระแสความต้องการผู้นำที่เข้มแข็งให้กับสาธารณชนเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ยังไม่บรรเทาลง โดยหลวงวิจิตรวาทการเรียกร้องให้จอมพล ป. กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง แต่จอมพล ป. ได้กล่าวปฏิเสธการกลับสู่การเมือง⁶⁸

⁶⁷ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, “Forthnigty Summary of Political Events of Siam for the period 1-15 April 1948”.

⁶⁸ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP82-00457R000200150009-8 , 17 December 1946, “Alleged Responsibility for Plot to Overthrow,”; NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP82-00457R000200470008-4, 18 January 1947, “Attack on Government by Pro-Phibun Element,”; NARA, RG 59 Central Dicimal file 1945-1949 Box 7251, “Forthnigty Summary of Political Events of Siam for the period 1-15 April 1948”.

ปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2490 พล.ท.ประยูร ภมรมนตรี สมาชิกคนหนึ่งใน“กลุ่มจอมพล ป.” ได้ซื้อศรีกรุง เพื่อใช้หนังสือพิมพ์ฉบับดังกล่าวเป็นกระบอกเสียงเรียกร้องให้จอมพล ป. พิบูลสงครามกลับสู่การเมือง⁶⁹ จากนั้น ชาวการพยายามหันกลับมาสู่การเมืองไทยอีกครั้งของ จอมพล ป. ได้กลายเป็นประเด็นสำคัญทางการเมืองผ่านหนังสือพิมพ์หลายฉบับ ต่อมา เมื่อ 11 มีนาคม ทอมสัน(Thompson) ทูตอังกฤษขณะนั้นได้เข้าพบกับ พล.ร.ต.ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี และปรีดี พนมยงค์ เขาได้แสดงความกังวลของอังกฤษต่อกิจกรรมทางการเมืองของจอมพล ป. และแจ้งต่อรัฐบาลไทยว่า อังกฤษไม่ต้องการให้จอมพล ป. กลับเข้าสู่การเมืองอีก⁷⁰ ความเคลื่อนไหวของ“กลุ่มจอมพล ป.”ที่ต้องการผลักดันให้จอมพล ป. กลับสู่การเมืองสร้างความวิตกให้กับทูตอังกฤษและสหรัฐฯ โดยทูตของทั้ง 2 มหาอำนาจได้ร่วมกันทำบันทึกช่วยจำ เสนอต่อรัฐบาลพล.ร.ต.ถวัลย์ว่า หากจอมพล ป. กลับมาสู่การเมืองจะมีผลต่อความสัมพันธ์ไทยกับสหรัฐฯและอังกฤษ⁷¹

ในขณะที่ยังมีความเห็นไม่ลงรอยบนหน้าหนังสือพิมพ์ต่อกรณีในการกลับเข้าสู่การเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เช่น มหาชน และสัจจา ที่มีเข็มมุ่งโน้มเอียงไปทางสังคมนิยมลง บทความโจมตีการพยายามกลับเข้าสู่การเมืองของจอมพล ป.⁷² ในขณะที่ศรีกรุงซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่ได้รับการสนับสนุนจาก“กลุ่มจอมพล ป.”ให้การสนับสนุนการกลับมาของจอมพล ป.⁷³ ต่อมาเมื่อ 17 มีนาคม 2490 จอมพล ป. ให้การสัมภาษณ์ขนาดยาวกับศรีกรุงว่า เขาอาจจะกลับเข้าสู่การเมืองเพื่อปกป้องชื่อเสียง⁷⁴ โดยเกียรติศักดิ์ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ให้การสนับสนุนการกลับมาของจอมพล ป. และพรรคธรรมาธิปไตยซึ่งมีนโยบายอนุรักษนิยมทางการเมือง⁷⁵ นอก จากนี้ แนวหน้าได้รายงานข่าวว่า การกลับสู่การเมืองของจอมพล ป. จะประสบ

⁶⁹ สยามนิกร, 23 กุมภาพันธ์ 2490.

⁷⁰ Nik Anuar Nik Mahmud, *The November 1947 Coup: Britain, Pibul Songgram and the Coup*, (Selangor Darul Ehasan: Center for Educational Technology Universiti Kebangsaan Malaysia, 1998), p.10.

⁷¹ *Ibid.*, p. 12-13.

⁷² มหาชน, 10 มีนาคม 2490.; สัจจา, 17 มีนาคม 2490.

⁷³ ศรีกรุง, 15 มีนาคม 2490.

⁷⁴ NARA, RG 59 Central Dicimal file 1945-1949 Box 7251, “Forthnigty Summary of Political Events of Siam for the period 1-15 April 1948,”; สุชิน ตันติกุล, “ผลสะท้อนทางการเมืองของการรัฐประหาร พ.ศ.2490,” หน้า 18.

⁷⁵ เกียรติศักดิ์, 22 มีนาคม 2490. ทั้งนี้ การกลับสู่การเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้น เขาได้จัดตั้งพรรคธรรมาธิปไตย (Conservative Party) ขึ้นในเดือนมีนาคม 2490 โดยมีนโยบายอนุรักษนิยมเช่น การประกาศนโยบาย“เทิดทูนองค์พระมหากษัตริย์และเชิดชูพระบุญญาบารมี” ให้การสนับสนุนก็กหมินตั้ง ต่อต้าน

ความสำเร็จหากร่วมมือกับพรรคประชาธิปัตย์⁷⁶ ทั้งนี้ ตลอดเดือนมีนาคมนั่นเอง หนังสือพิมพ์หลายฉบับเริ่มรายงานข่าวความเคลื่อนไหวของนักการเมือง“กลุ่มรอยัลลิสต์”เข้าพบจอมพล ป. อย่างลับๆอย่างต่อเนื่อง⁷⁷

ปลายเดือนมีนาคม 2490 ทูตอังกฤษได้รายงานกลับไปยังลอนดอนว่า จอมพล ป. พิบูลสงครามพยายามกลับสู่การเมืองอีกโดยมีนักการเมือง“กลุ่มรอยัลลิสต์”เช่น ควง อกภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ และทหารชั้นผู้ใหญ่หลายคนเข้าพบเสมอ โดยควงได้แสดงท่าทีสนับสนุนจอมพล ป.อย่างชัดเจน ทูตอังกฤษได้ความกังวลถึงการกลับมาของจอมพล ป.ว่าจะปกครองแบบเผด็จการและละเมิดสิทธิประชาชน และเห็นว่า จอมพล ป. ควรยุติการเคลื่อนไหวทางการเมือง⁷⁸

เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงครามแสดงความต้องการกลับสู่การเมือง ทำให้พรรคสหชีพซึ่งเป็น“กลุ่มปรีดี”ได้แสดงการต่อต้านการกลับมาของจอมพล ป. เมื่อ 7 เมษายน 2490 ที่ท้องสนามหลวง โดยร่วมมือกับนักศึกษาฝ่ายซ้ายในมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองหลายคนเข้าร่วมอภิปรายโจมตีจอมพล ป. ด้วยประเด็นการนำไทยเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 ส่งผลทำให้ญี่ปุ่นยึดครองไทย ทำให้คนไทยเสียเสรีภาพ และถูกทหารญี่ปุ่นฆ่าตายจำนวนมาก พร้อมมีการเขียนรูปจอมพล ป.ในชุดทหารยืนอยู่บนกองหัวกะโหลก ทั้งนี้ การต่อต้านดังกล่าวได้อยู่ในสายตาของจอมพล ป. โดยเขาได้นั่งรถยนต์สังเกตการณ์รอบสนามหลวง อย่างไรก็ตามกระแสต่อต้านครั้งนี้มีมติਾਰวจถือป็นรักษาการณ์อยู่อย่างใกล้ชิด แต่การต่อต้านจอมพล ป. ก็หาได้รับความเห็นพ้อง เนื่องจาก ในระหว่างการปราศรัยเกิดเหตุวิวาทระหว่างผู้สนับสนุนและคัดค้านการกลับมาของจอมพล ป.ด้วยเช่นกัน⁷⁹

คอมมิวนิสต์ และเรียกร้องให้สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องต่อจอมพล ป.ในช่วงสงครามเสียใหม่ โดยมีพระองค์เจ้าวรรณไวทยากรให้การสนับสนุนด้านการต่างประเทศ โดย จอมพล ป. เป็นหัวหน้าพรรค ส่วนแกนนำ คือ ชุน นิรันดร์ชัย พล.ท.ประยูร ภมรมนตรี และสมาชิกกลุ่มทหารในคณะราษฎร ซึ่งขณะนั้นเป็นสมาชิกพฤฒิสภาจำนวน 30-40 คน (หลักการและนโยบายของขบวนการรวมราษฎรมา ชีปัตย์, [พระนคร: โรงพิมพ์สหการพานิช], 2490.; NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Stanton to Secretary of State, “Fortnightly Summary of Political event in Siam for the Period 1-15 April 1947”).

⁷⁶ แนวหน้า, 22 มีนาคม 2490.

⁷⁷ สมุทร สุรักชกะ, 26 การปฏิวัติไทยและรัฐประหาร สมัย 2089 ถึง 2507, (พระนคร: โรงพิมพ์สื่อการพิมพ์, 2507), หน้า 377.

⁷⁸ กนต์ธีร์ ศุภมงคล, การวิเทโศบายของไทยระหว่างปีพุทธศักราช 2483-2495, หน้า 330-331.

⁷⁹ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, “Forthnightly Summary of Political Events of Siam for the period 1-15 April 1948,”; นครสาร, 7 เมษายน 2490.; กิตติศักดิ์ ศรีอำไพ, ประชาธิปไตยสมัย พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ (กรุงเทพฯ: กิตติศักดิ์ ศรีอำไพ, 2529), หน้า 38-39. กรุงเทพวาร

2.6 การล่มสลายทางการเมืองของ“กลุ่มปรีดี”

การเคลื่อนไหวเพื่อหยุดยั้งกระแสทางการเมืองในช่วงเดือนเมษายนของจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้น เขามีความมั่นใจในการได้รับการตอบรับจากสาธารณชน “กลุ่มรอยัลลิสต์”และพรรคประชาธิปัตย์มากขึ้น สถานทูตสหรัฐฯรายงานว่า 16 เมษายน 2490 มีข่าวว่า ควง อภัยวงศ์และจอมพล ป. ร่วมมือกัน⁸⁰ ในกลางเดือนเมษายน กระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ เห็นว่า การกลับมาสู่การเมืองของจอมพล ป. ครั้งนี้ ได้รับความร่วมมือและคุ้มกันจากควง และพรรคประชาธิปัตย์ และวิเคราะห์ต่อไปว่า มีความเป็นไปได้ที่จอมพล ป. จะมอบหมายให้พรรคประชาธิปัตย์จัดตั้งรัฐบาล เนื่องจากเป็นพรรคการเมืองที่มีความนิยมสหรัฐฯ โดยความร่วมมือดังกล่าวจะให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าให้กับจอมพล ป. ในการกลับสู่การเมืองและเป็นโอกาสทองของพรรคประชาธิปัตย์ที่จะได้เป็นรัฐบาล⁸¹ ดังนั้น การต่อสู้ทางการเมืองกลุ่มการเมืองสำคัญหลังสงครามได้ในช่วง 2490 จึงเป็นการต่อสู้ระหว่างกลุ่มการเมืองสำคัญ 3 กลุ่ม คือ“กลุ่มปรีดี” ซึ่งมีพรรคสหชีพและพรรคแนวรัฐธรรมนูญซึ่งเพิ่งก้าวเข้ามามีอำนาจทางการเมือง กับกลุ่มต่อต้านรัฐบาลเช่น “กลุ่มรอยัลลิสต์” ซึ่งมีพรรคประชาธิปัตย์และอดีตนักโทษการเมืองและ“กลุ่มจอมพล ป.” ซึ่งมีนายทหารนอกประจำการระดับสูงหลายคนที่เคยมีอำนาจในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2⁸² โดยสองกลุ่มหลังได้ร่วมมือเป็น“พันธมิตรใหม่”ขึ้นเพื่อโค่นล้มปรีดี พนมยงค์และกลุ่มของเขาให้ออกไปจากการเมือง

ควรบันทึกด้วยว่า การสวรรคตทำให้สาธารณชนมีความเห็นอกเห็นใจในความสูญเสียของสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”มาก และช่วงเวลาดังกล่าวได้กลายเป็นโอกาสสำคัญที่“กลุ่มรอยัลลิสต์”สามารถใช้เงื่อนไขดังกล่าวกลับมาใช้อำนาจทางการเมืองได้ แต่ปัญหาสำคัญสำหรับพวกเขา คือ ไม่มีกำลังในการยึดอำนาจ ในขณะที่“กลุ่มจอมพล ป.”มีความต้องการกลับสู่อำนาจทางการเมืองเช่นกัน แต่พวกเขาปราศจากข้ออ้างในการสร้างความชอบธรรมต่อ

ศัพท์, 9 เมษายน 2490. กลุ่มบุคคลที่ต่อต้านการกลับมาของจอมพลป. พิบูลสงครามนี้มาจากสมาชิกพรรคสหชีพ เช่น พร มะลิทอง ส่วนนักศึกษามหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองที่เข้าร่วมมี อันดับ รองเดช เสนาะ พานิชเจริญ และรวม วงศ์พันธ์ เป็นต้น

⁸⁰ NARA, RG 59 Central Dicimal file 1945-1949 Box 7251, “Forthnigty Summary of Political Events of Siam for the period 1-15 April 1948”.

⁸¹ Mahmud, *The November 1947 Coup: Britain, Pibul Songgram and the Coup*, p.17.

⁸² “A Memorandum on a certain aspect of the Siamese Politics for His Majesty The King, 20 June 1947,” ใน ม.จ.ศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท, *1 ศตวรรษ ศุภสวัสดิ์*, หน้า 542.

สาธารณชนทำให้ทั้งสองกลุ่มมีความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกันเป็นพันธมิตรเพื่อกลับคืนสู่การเมือง

ด้วยเหตุนี้ แกนนนำ“กลุ่มจอมพล ป.” ซึ่งมี จอมพลผิน ชุณหะวัณและพล ท.กาจ กาจสงคราม นายทหารนอกราชการ ได้เริ่มความเคลื่อนไหวทางลับเพื่อก่อการรัฐประหารขึ้น พวกเขาได้ติดต่อจอมพล ป.พิบูลสงครามให้รับรู้ถึงการพยายามรัฐประหารและได้ประสานงานกับพรรคประชาธิปัตย์ ต่อมา ควง อกัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ได้ให้สัมภาษณ์สนับสนุนจอมพล ป.ให้กลับมามีอำนาจอีกครั้ง⁸³ จากนั้น แผนการสันคลอนความชอบธรรมของรัฐบาลพล ร.ต.ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ก็เริ่มต้น ด้วยการที่พรรคประชาธิปัตย์เปิดอภิปรายทั่วไปเป็นเวลา 9 วัน ระหว่าง 19-27 พฤษภาคม 2490 โดยมีการถ่ายทอดวิทยุกระจายเสียงให้สาธารณชนรับฟังทำให้ความนิยมที่มีต่อรัฐบาลพล ร.ต.ถวัลย์เสื่อมมากยิ่งขึ้น แม้รัฐบาลขณะนั้นจะสามารถได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภาก็ตาม แต่รัฐบาลก็ไม่สามารถหยุดยั้งความไม่ไว้วางใจจากสาธารณชนได้⁸⁴ ทั้งนี้ ปลายเดือนพฤษภาคม 2490 ในรายงานของ คณะกรรมการประสานงานการสงครามของกองทัพเรือสหรัฐฯ(The State-War-Navy Coordinating Committee: SWNCC) ได้รายงานสภาพการเมืองไทยขณะนั้นว่า รัฐบาลของ“กลุ่มปรีดี”ยังไม่มี ความมั่นคง เนื่องจาก แต่เพียงรัฐบาลต้องเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจหลังสงครามเท่านั้น แต่ยังคงเผชิญกับปัญหาความแตกแยกระหว่าง“กลุ่มจอมพลป.”กับ“กลุ่มปรีดี” ซึ่งกลุ่มแรกมีอำนาจมากกว่าและมีความพยายามจะฟื้นฟูอำนาจทหารให้กลับขึ้นมาอีกครั้ง⁸⁵

⁸³ บุญทริกา บุรณะบุตร, “บทบาททางการเมืองของพลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์(พ.ศ.2475-2490),” หน้า 183. เลื่อน พงษ์โสภณ ส.ส.พรรคประชาธิปัตย์ เป็นผู้ประสานงานร่วมกับ “กลุ่มจอมพล ป.” ต่อมาเมื่อควง อกัยวงศ์ประกาศให้การสนับสนุนจอมพล ป. พิบูลสงครามและทำการฟ้องร้องให้การเลือกตั้ง ปี 2489 เป็นโมฆะ เขาจึงถูกจรรยา สืบแสง ผู้เป็น“กลุ่มปรีดี” ตบโหน่งที่บริเวณสภาผู้แทนราษฎร (สมุทร สุรักชกะ , 26 การปฏิวัติไทยและรัฐประหาร สมัย 2089 ถึง 2507, หน้า 379.; เกียรติศักดิ์, 13 พฤษภาคม 2490).

⁸⁴ สุชิน ตันติกุล, “ผลสะท้อนทางการเมืองของการรัฐประหาร พ.ศ.2490”, หน้า 18. ทั้งนี้ ประเด็นการเปิดอภิปรายโจมตีรัฐบาลพล ร.ต.ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ จากพรรคประชาธิปัตย์ คือ 1.รัฐบาลไม่สามารถรักษาความสงบเรียบร้อยได้มีใจผู้ร้ายเพิ่มมากขึ้น 2. รัฐบาลไม่สามารถรักษานโยบายการเงินของชาติได้ 3. รัฐบาลดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจผิดพลาด 4. รัฐบาลไม่อาจสร้างความน่าเชื่อถือจากนานาชาติได้ 5. รัฐบาลแทรกแซงข้าราชการประจำ 6. รัฐบาลไม่สามารถรักษาสถานะของข้าราชการให้อยู่ในระดับที่สมควรได้ 7. รัฐบาลไม่ปรับปรุงการศึกษาของชาติ 8. รัฐบาลไม่สามารถค้นหาข้อเท็จจริงกรณีสวรรคตได้(สรุปข้ออภิปรายของพรรคประชาธิปัตย์ในญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปในนโยบายของรัฐบาลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 34.[พระนคร: โรงพิมพ์ ยัมศรี, 2490]).

⁸⁵ NARA, RG 59 Record of Division of Research 2 Far East 1946-1952, Lot 58 d 245 Box 2, “SWNCC Second Phase Study on Siam,” 29 May 1947.

อย่างที่กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า ความรู้สึกของสาธารณชนภายหลังการสวรรคตนั้นได้กลายเป็นการเปิดทางโล่งให้กับการกลับคืนสู่อำนาจทางการเมืองของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” พวกเขาไม่แต่เพียงร่วมมือกันในการปล่อยข่าวโจมตี“กลุ่มปรีดี”เท่านั้น แต่พวกเขายังได้ใช้พรรคประชาธิปัตย์เพื่อต่อสู้ในทางการเมืองกับพรรคที่สนับสนุนรัฐบาลด้วย อีกทั้ง พระราชวงศ์ชั้นสูงอย่างพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ ทงต้องการสนับสนุนการตั้งพรรคแนวกษัตริย์นิยมเพิ่มขึ้นอีก⁸⁶ นอกจากนี้ “กลุ่มรอยัลลิสต์”ยังมีแผนที่ต้องการทำลายคณะราษฎรลง โดยพวกเขาส่งบุคคลต่างกายคล้ายตำรวจไปติดตามทหารเรือเพื่อให้เกิดความไม่ไว้วางใจกันระหว่างกัน⁸⁷

เมื่อความขัดแย้งระหว่าง “กลุ่มปรีดี”และ“กลุ่มจอมพล ป.” มีความแหลมคมมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ปรีดี พนมยงค์และกลุ่มของเขาต้องการสนับสนุนให้พล.อ.อดุล อดุลเดชจรัส ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีคนใหม่แทนพล ร.ต.ถวัลย์ อารังนาวาสวัสดิ์เพื่อแก้ปัญหาสถานการณ์ที่รัฐบาลตกเป็นรองทางการเมืองและทำการต่อต้านการรัฐประหารที่อาจจะเกิดขึ้น ด้วยการเตรียมใช้มาตรการต่อต้านที่ตรงไปยัง“กลุ่มจอมพล ป.”และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”⁸⁸ เมื่อโอกาสการรัฐประหารใกล้เข้ามา รัฐบาลได้รับรายงานความเคลื่อนไหวของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ที่เคยเป็นอดีตนักโทษการเมืองที่เคยต่อต้านการปฏิวัติ 2475 ได้มาร่วมมือกับ“กลุ่มจอมพล ป.”⁸⁹ โดยรัฐบาลได้สั่งการให้ตำรวจออกหาข่าวการโค่นล้มรัฐบาลจาก“กลุ่มรอยัลลิสต์” เช่น การติดตามโชติ คุ่มพันธุ์ อดีตนักโทษการเมืองและส.ส.พรรคประชาธิปัตย์ เป็นต้น⁹⁰

ในเดือนตุลาคม 2490 หนึ่งเดือนก่อนการรัฐประหารจะเกิดขึ้นนั้น การต่อสู้ทางการเมืองและการเมืองภายในราชสำนักยิ่งทวีความเข้มข้นมากขึ้น ซีไอเอได้รายงานว่า“กลุ่มรอยัลลิสต์”และพรรคประชาธิปัตย์กับม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมชมิได้มีความต้องการร่วมมือในพื้นที่ประเทศร่วมกับรัฐบาล แต่พวกเขาต้องการเพียงแก้แค้นคณะราษฎร โดยพวกเขาเห็นว่า จอมพล ป. พิบูลสงครามและปรีดี พนมยงค์ คือ ศัตรูคนสำคัญของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ที่ต้องทำลายคู่แข่งเดียวกัน

⁸⁶ ชาติไทย, 17 กรกฎาคม 2490. พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ทงประกาศว่า สาเหตุที่ทรงตั้งพรรคการเมืองเพื่อต้องการเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ “น้ำตาเห็ดหัวเขา” และรำลึกถึงคุณพระราชองค์จักรี

⁸⁷ ปรีดี พนมยงค์, “คำนิยม” ใน พุทธปรัชญาประยุกต์, ร.ท. สุภัทร สุคนธาภิรมย์ (กรุงเทพฯ: ประจักษ์การพิมพ์, 2517), หน้า (5)-(6).

⁸⁸ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Stanton to Secretary of State, “Fortnightly Summary of Political event in Siam for the Period 1-15 August 1947,”; NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP82-00457R000800350009-0, 12 August 1947, “Prospective Changes in Government ,”; กนต์ธีร์ ศุภมงคล, การวิเทโศบายของไทย ระหว่างปีพุทธศักราช 2483-2495, หน้า 333.

⁸⁹ ร.ต.อ.เจียบ (ชัยสงค์) อัมพุนันท์, มหาวิทยาลัยของข้าพเจ้า, หน้า 511-512.

⁹⁰ นครสาร, 11 สิงหาคม 2490.

เช่นที่พวกเขาได้เคยทำกับจอมพล ป. ในช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 มาแล้ว แต่ขณะนี้พวกเขา กำลังต้องการทำลายล้างปรีดี⁹¹ ในขณะเดียวกัน สถานทูตสหรัฐฯและกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯได้รายงาน ว่า ผลการสอบสวนคดีสวรรคตมีความคืบหน้ามากขึ้นจนมีแนวโน้มที่จะสามารถระบุผู้ที่ตกเป็นผู้ต้องสงสัยในคดีสวรรคตได้ แต่รัฐบาลพล.ร.ต.ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ยังไม่ดำเนินการใดๆเพราะหากรัฐบาลประกาศผลการสอบสวนออกไปจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในสถาบันกษัตริย์ จะทำให้พระองค์เจ้าจุมภวฯหรือพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์เป็นผู้มีสิทธิขึ้นครองราชย์สมบัติต่อไป⁹² ทั้งนี้ กลุ่มของพระองค์เจ้าจุมภวฯมีเพิ่มความคึกคักมากขึ้นในช่วงเวลาที่ผลการสอบสวนการสวรรคตมีความคืบหน้า ส่วนกลุ่มของม.จ.โสภณภวฯโดย สวัสดิ์วิวัฒน์ พระเชษฐาของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ทรงต้องการตั้งหนังสือพิมพ์ที่สนับสนุน“กลุ่มรอยัลลิสต์”ขึ้น⁹³ ต่อมา ตำรวจได้จับกุมบุคคลที่ปล่อยข่าวโจมตีรัฐบาล โดยสถานทูตสหรัฐฯและหนังสือพิมพ์ไทยขณะนั้นรายงาน ว่า พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ พระราชวงศ์หลายคนและ“กลุ่มรอยัลลิสต์” รวมทั้งพรรคประชาธิปัตย์มีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าว⁹⁴

ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างควง อภัยวงศ์กับ“กลุ่มรอยัลลิสต์”นั้น ปรีดี พนมยงค์ได้เคยกล่าวเตือนควงในฐานะเพื่อนที่เคยร่วมปฏิวัติ 2475 ว่าให้ควงระวังพี่น้องตระกูลปราโมชที่จะยุยงให้เขามีความทะเลาะทะยานและใช้เขาเป็นเครื่องมือทางการเมืองทำลายเจตนาารมณของการ

⁹¹ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP82-00457R001000520003-4, 30 October 1947, “The Political Situation”.

⁹² NARA, RG 59 Central Decimal File 1945-1949 Box 7251, Memorandum of Conversation Thamrong Nawasawat and Edwind F. Stanton, 31 March 1948.; Landon to Butterworth, “Assasination of King Ananda,” 22 April 1948. และโปรดดูการอภิปรายในเรื่องดังกล่าวอย่างพิสดารใน สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล, “ข้อมูลใหม่ กรณีสวรรคต: หลวงธำรงระบุชุดผลการสอบสวน ใคร คือ ผู้ต้องสงสัยที่แท้จริง,” “บันทึกของเคนเน็ธ แลนดอน เกี่ยวกับกรณีสวรรคตและข่าวลือเรื่องแผนการใหญ่ของพี่น้องปราโมช,” “ว่าด้วยจดหมายเปิดเผยความลับกรณีสวรรคตของ‘ปรีดี’ที่เพิ่งเผยแพร่,” ฟ้าเดียวกัน 7,3 (กรกฎาคม-กันยายน 2552): 60-93.

⁹³ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP82-0045R001000270005-0, 22 October 1947, “Activities of Royalist Groups”.

⁹⁴ NARA, RG 59 Central Decimal File 1945-1949 Box 7251, Stanton to Secretry of State, 10 October 1947.; ศรีกรุง, 3 ตุลาคม 2490. บุคคลที่ถูกจับ คือ พ.อ.พระยาวิชิตฯ ภรรยา และนางละหม่อม ในฐานหมิ่นประมาทและไซข่าวเท็จโจมตีรัฐบาลพล.ร.ต.ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์และปรีดี พนมยงค์ว่าอยู่เบื้องหลังการสวรรคต

ปฏิวัติ 2475 เพื่อบรรลุเป้าหมายของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”⁹⁵ ควบบันทึกด้วยว่า ซีไอเอวิเคราะห์ว่า คงผู้ได้เคยพ่ายแพ้ทางการเมืองให้กับปรีดีนั้น เขาได้พบโอกาสที่จะใช้การสวรรคตและความร่วมมือกับ“กลุ่มจอมพล ป.”เป็นเครื่องมือที่จะเปลี่ยนความพ่ายแพ้มาสู่ชัยชนะได้⁹⁶ ทั้งนี้ ซีไอเอได้รายงานในปลายเดือนตุลาคม 2490 ก่อนการรัฐประหารไม่นานว่า สถานการณ์การต่อสู้ในการเมืองไทยระหว่างคณะราษฎรและ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ที่เคยหยั่งรากลึกยังคงดำเนินต่อไป แม้ว่าปรีดีจะมีเพื่อนใน“กลุ่มรอยัลลิสต์”อยู่บ้าง เนื่องจาก เขาเคยช่วยเหลือพระราชวงศ์ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ให้รอดพ้นจากการปราบปรามจาก“กลุ่มจอมพล ป.”แต่“กลุ่มรอยัลลิสต์”ส่วนใหญ่ไม่เคยจดจำความช่วยเหลือจากปรีดีเลย⁹⁷

ช่วงเวลาดังกล่าว ซีไอเอรายงานว่า สถานการณ์ก่อนการรัฐประหารนั้น“กลุ่มรอยัลลิสต์”และพรรคประชาธิปัตย์ได้ทำการบิดเบือนทุกอย่างที่ปรีดี พนมยงค์ได้กระทำหรือกล่าวต่อสาธารณชน ดังนั้น สิ่งเดียวที่ปรีดีและกลุ่มของเขาจะสามารถรักษาอำนาจได้คือ การถอยไปอยู่เบื้องหลังทางการเมืองและผลักดันให้เกิดการแตกหักกับ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ด้วยการตัดสินใจสนับสนุนให้พล.อ.อดุล อดุลเดชจรัส ผู้ที่กล้าจับกุมเชื้อพระวงศ์ชั้นสูงอย่างกรมพระยาชัยนาทนเรนทร เมื่อครั้งที่ทรงเป็นแกนนำของ “กลุ่มรอยัลลิสต์”ในการต่อต้านการปฏิวัติ 2475 ในปี 2481⁹⁸ ในช่วงแห่งความคับหน้าในการสอบสวนการสวรรคต สถานทูตสหรัฐรายงานว่า นักการเมือง“กลุ่มปรีดี” ที่มีความคิดไปในทางสาธารณรัฐได้มาประชุมร่วมกันในปลายเดือนตุลาคม เพื่อเตรียมการจัดตั้งพรรคสาธารณรัฐขึ้น⁹⁹

ในช่วงตอนปลายของการมีอำนาจทางการเมืองของปรีดี พนมยงค์และกลุ่มของเขาเป็นช่วงที่พวกเขาไม่มีความมั่นคงทางการเมือง เนื่องจาก พวกเขาตกอยู่ภายใต้การทำลายอำนาจจาก“กลุ่มจอมพล ป.”และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ที่ต่างต้องการกลับมามีอำนาจทางการเมืองอีกครั้ง

⁹⁵ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP82-00457R001000520003-4 , 30 October 1947, “The Political Situation”.

⁹⁶ NARA, CIA Records Search Tool (CREST), CIA-RDP82-00457R001000270007-8, 21 October 1947, “Possible Political Developments”.

⁹⁷ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP82-00457R001000520003-4 , 30 October 1947, “The Political Situation”.

⁹⁸ Ibid.; NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP82-00457R001000680005-5, 5 November 1947, “The Political Situation-View of Nai Tieng Sirikhan”.

⁹⁹ NARA, RG 59 Central Dicimal file 1945-1949 Box 7251, “Forthnigty Summary of Political Events of Siam for the period 1-15 April 1948”. ในรายงานของสถานทูตสหรัฐฉบับดังกล่าวบันทึกความเคลื่อนไหวทางการเมืองของ “กลุ่มปรีดี”ในช่วงก่อนการรัฐประหาร 2490 ว่า ทงเปเลว ซลภูมิได้ให้สัมภาษณ์แก่หนังสือพิมพ์เมื่อ 29 ตุลาคม 2490 โดยกล่าวถึงการพยายามตั้งพรรคสาธารณรัฐว่า ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

และด้วยเหตุการณ์การสวรรคตอย่างปริศนาที่รัฐบาลบริติชและกลุ่มของเขายังไม่ยอมสร้างความกระจ่างให้กับสาธารณชน ทำให้ทั้งสองกลุ่มข้างต้นได้ใช้โอกาสดังกล่าวร่วมมือกันโจมตีและโค่นล้มอำนาจทางการเมืองของบริติชและกลุ่มของเขาลงในเวลาต่อมาอย่างไม่ยากนัก แม้ในต้นเดือนพฤศจิกายน 2490 ก่อนการรัฐประหารจะเกิดขึ้นไม่กี่วัน พล.อ.อดุล อดุลเดชจรัสได้กลายเป็นบุคคลที่บริติชและกลุ่มของเขาให้การสนับสนุนให้เป็นผู้นำใหม่เพื่อกอบกู้สถานการณ์ที่พวกเขาตกเป็นรองทางการเมืองให้กับ “กลุ่มรอยัลลิสต์” และ “กลุ่มจอมพล ป.”¹⁰⁰ อีกทั้ง รัฐบาลในขณะนั้นเตรียมแผนการแตกหักกับ “กลุ่มจอมพล ป.” ที่เตรียมการรัฐประหารขับไล่รัฐบาล¹⁰¹ แต่ดูเหมือนว่า การชิงไหวชิงพริบในการช่วงชิงอำนาจจะหว่างกันนั้น ฝ่ายต่อต้านรัฐบาลสามารถรัฐประหารโค่นล้มอำนาจของบริติชและกลุ่มของเขาลงได้สำเร็จในคืนวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490 อย่างง่ายดาย

นอกจากนี้ ควรบันทึกด้วยว่า ในด้านการเมืองระหว่างประเทศหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น ภายหลังจากที่สหรัฐฯ ได้เคยช่วยเหลือจากบริติช พนมยงค์ และกลุ่มของเขาเพื่อการต่อต้าน “กลุ่มจอมพล ป.” และญี่ปุ่น อีกทั้ง สหรัฐฯ ได้ช่วยเหลือมิให้ไทยตกเป็นผู้แพ้สงครามก็ตาม แต่ความร่วมมือระหว่างสหรัฐฯ และไทยที่เคยสนับสนุนขบวนการชาตินิยมปลดแอกเอกราชในอินโดจีนในช่วงปลายสงครามโลกได้แปรเปลี่ยนไป เมื่อสหรัฐฯ ภายใต้อำนาจของประธานาธิบดีทรูแมนให้การสนับสนุนให้ฝรั่งเศสได้กลับมาครองอินโด-จีนอีกครั้ง¹⁰² ส่งผลให้ไทยจำต้องคืนดินแดนบางส่วนในอินโดจีนที่ได้มาในช่วงสงครามโลกกลับคืนสู่ฝรั่งเศส แม้รัฐบาลไทยหลังสงครามโลกไม่มีความต้องการคืนดินแดนดังกล่าวจึงนำไปสู่ข้อพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ต่อมา แม้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างกัน แต่รัฐบาลไทยยังไม่สามารถเห็นถึงการสนับสนุนจากสหรัฐฯ ที่จะทำให้ไทยได้ประโยชน์ในข้อพิพาทดังกล่าว* ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นถึง

¹⁰⁰ “จดหมายของพลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ถึง นายสุชิน ตันติกุล วันที่ 1 มีนาคม 2514,” ใน “ผลสะท้อนทางการเมืองของรัฐประหาร พ.ศ.2490,” สุชิน ตันติกุล, หน้า 171.; ร.ต.อ.เจียบ (ชัยสงค์) อัมพุนันท์, มหาวิทยาลัยของข้าพเจ้า, หน้า 561.

¹⁰¹ วิชัย ประสงค์สีต, ปฏิวัติ รัฐประหาร และกบฏกลางใจในสมัยประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย (พระนคร: โรงพิมพ์บริษัทรัฐภักดี จำกัด, 2492), หน้า 192.; Coast, Some Aspects of Siamese Politics, p. 39.

¹⁰² Kahin, Intervention: How American become involved in Vietnam, p. 4.

* บริติช พนมยงค์ได้เดินทางไปร่วมเจรจากับฝรั่งเศสที่วอชิงตัน ดี.ซี. ในสหรัฐฯ ต่อมาเขาได้โทรเลขถึงคณะรัฐมนตรีในเดือนมิถุนายน 2490 เขารายงานผลการเจรจาข้อพิพาทเรื่องดินแดนกับฝรั่งเศสว่า “อิทธิพลในทางการเมืองยังครอบงำอยู่ เรื่องจึงไม่สำเร็จ เป็นธรรมดาที่ประเทศใหญ่ เขาจะต้องเอาใจเพื่อนประเทศใหญ่ด้วยกันไว้ก่อน เสียสละชาติเล็กไป” (สิริ เปรมาจิตต์, ชีวิตและงานของพลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์, [กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, 2521], หน้า 613)

ความไม่พอใจของสหรัฐที่มีต่อปรีดี พนมยงค์และรัฐบาลของพวกเขา ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น ปรีดีได้เคยให้การสนับสนุนทางอาวุธของเสรีไทยที่ได้รับมาจากสหรัฐในช่วงสงครามโลกให้กับ กองทัพเวียดมินห์อย่างลับๆ เพื่อสนับสนุนการปลดแอกจากฝรั่งเศส และเมื่อเกิดข้อพิพาทดินแดน ระหว่างไทยกับฝรั่งเศสขึ้น ทำให้ปรีดีเห็นด้วยกับแนวคิดในการจัดตั้งสันนิบาตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามข้อเสนอของเวียดมินห์ โดยรัฐบาล“กลุ่มปรีดี”รับอาสาเป็นแกนนำในการจัดตั้งองค์กร ดังกล่าวขึ้นในไทย เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองกับมหาอำนาจในภูมิภาคโดยมีไทยเป็นแกนนำ อีกทั้ง ไทยต้องการใช้อองค์กรดัง กล่าวในต่อรองกับฝรั่งเศสเรื่องข้อพิพาทดินแดนอีกทางหนึ่งด้วย¹⁰³

ต่อมา ผู้แทนจากขบวนการกู้ชาติในภูมิภาคหลายประเทศได้มาประชุมในไทย และได้ทำบันทึก เสนอขอจัดตั้งองค์กรให้แก่ สแตนต์น ทูตสหรัฐประจำไทยขณะนั้น โดยพวกเขาหวังส่งบันทึก การจัดตั้งองค์กรผ่านสหรัฐไปยังสหประชาชาติ แต่สหรัฐไม่เห็นด้วยในการจัดตั้งองค์กร ดังกล่าว โดยกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐสั่งการให้ทูตสหรัฐคนดังกล่าวส่งบันทึกขอจัดตั้ง องค์กรคืนกลับไปยังเหล่าขบวนการชาตินิยม เนื่องจาก สหรัฐไม่เห็นด้วยกับการจัดตั้งสหพันธ์ ทางการเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้¹⁰⁴

กระนั้นก็ดี รัฐบาลของ “กลุ่มปรีดี” ยังคงดำเนินการจัดตั้งสันนิบาตเอเชียตะวันออกเฉียง ใต้ในไทยต่อไปจนสามารถจัดตั้งได้สำเร็จเมื่อเดือนกันยายน 2490 ท่ามกลางความไม่พอใจในของ สหรัฐก็ตาม ต่อมา ต้นเดือนพฤศจิกายน 2490 ก่อนการรัฐประหารไม่กี่วัน จากรายงานของซีไอ เอได้รายงานทัศนะของ“กลุ่มปรีดี” ที่มีต่อขบวนการชาตินิยมเพื่อปลดแอกเอกราชจากฝรั่งเศส กลับไปยังวอชิงตัน ดี.ซี.ว่า “กลุ่มปรีดี” แสดงความคาดหวังว่า ไฮจิมีนจ์จะนำการปลดแอกในอิน

¹⁰³ ไปรอดู ปรีดี พนมยงค์, ชีวิตผืนผวนของข้าพเจ้าและ 21 ปีที่ลี้ภัยในสาธารณรัฐราชกุมารจีน, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เทียนวรรณ, 2529), หน้า 88-89.; ร.ต.อ.เจียบ (ชัยสงค์) อัมพูนันทน์, มหาวิทยาลัยของ ข้าพเจ้า, หน้า 562.; “นายเมือง เดิมชื่อเถื่อน”(ถวิล อุดล), กบฏแบ่งแยกอิสานในคดีเตี้ย ศิริขันธ์, (พระนคร: ประเสริฐอักษร , 2491), หน้า 19-23.; Charles F. Keyes, Isan: Regionalism in Northeastern Thailand, data paper no.65, Southeast Asia Program Department of Asian Studies, Cornell University (Ithaca, New York : Cornell University ,1967), p. 31.; E. Bruce Reynolds, “Thailand and The Southeast Asia League” paper presented at the International Conference on Thai Studies in Bangkok, 22-24 August 1984, pp.1-18.; Kobkua Suwannathat - Pain, Politics and National Interests: Negotiations for The Settlement of The Franco-Siamese Territorial Dispute 1945-1947, (Tokyo: Sophia University , 1994).

¹⁰⁴ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP78-01617A005900030003-8, 10 January 1947, “Request for U.N. intervention return to Indochinese nationalists”; กนต์ธีร์ ศุภมงคล, การวิโตบายของไทย ระหว่างปีพุทธศักราช 2483-2495, หน้า 404.; NARA, CIA Records search Tool (CREST) , CIA-RDP82-00457R000600330001-2, 27 May 1947, “ Notes on Current Situation”.

โดจิ้นได้สำเร็จ ในรายงานบันทึกต่อไปด้วยน้ำเสียงที่ไม่พอใจที่“กลุ่มปรีดี” เห็นโฮจิมินห์เป็นพวก
รักชาติบ้านเมือง และได้วิจารณ์ว่า“กลุ่มปรีดี” เป็นพวกไร้สำนึกที่มองไม่เห็นว่โฮจิมินห์ คือ
คอมมิวนิสต์¹⁰⁵

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ไม่แต่เพียงปรีดี พนมยงค์และกลุ่มของเขาจะต้องเผชิญหน้ากับ
ปรบักษ์ทางการเมืองภายในจาก“กลุ่มรอยัลลิสต์”และ“กลุ่มจอมพล ป.” เท่านั้น แต่การที่พวกเขา
ดำเนินนโยบายที่ขัดขวางความต้องการของสหรัฐทำให้พวกเขาต้องเผชิญหน้ากับศึกหลายด้าน
ทั้งนี้ ในช่วงเวลาแห่งการเริ่มต้นของสงครามเย็นนั้น ในสายตาของสหรัฐเห็นว่า ปรีดีและกลุ่ม
ของเขานั้นมีนโยบายบริหารประเทศโน้มเอียงไปในทางสังคมนิยม อีกทั้ง การดำเนินนโยบายต่าง
ประเทศของปรีดีและรัฐบาลของพวกเขาไม่สอดคล้องคล้อยกับความต้องการของสหรัฐอีกแล้ว
ดังจะเห็นได้จากความนิ่งเฉยของสหรัฐ เมื่อ ปรีดี อดีตพันธมิตรผู้เคยร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดใน
การต่อต้าน“กลุ่มจอมพล ป.”และญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ถูกรัฐประหารโค่นล้มให้พ้น
ออกไปจากอำนาจทางการเมืองไทย และตามด้วยการที่สหรัฐปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือเขา
และกลุ่มของเขาให้กลับคืนสู่อำนาจอีก อีกทั้ง เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป สหรัฐให้ความ
สนใจปัญหาคอมมิวนิสต์มากขึ้น ทำให้ปรีดีต้องเผชิญหน้ากับความแข็งแกร่งของ“กลุ่มจอมพล
ป.”ที่สหรัฐให้การสนับสนุนในเวลาต่อมา¹⁰⁶ ดังที่จะกล่าวต่อไปข้างหน้า

¹⁰⁵ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP82-00457R001000650008-5, 4
November 1947, “Free Thai view on Ho Chi Minh”.บุคคลในรายงาน คือ สุจิต หิริญพฤกษ์ เลขานุการของ
อรรถกิตติ พนมยงค์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศและเป็นน้องชายปรีดี พนมยงค์ ต่อมา ปรีดีได้
บันทึกความทรงจำว่า เขาเชื่อว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการจัดตั้งสันนิบาตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับการล่ม
สลายของอำนาจทางการเมืองเขา เนื่องจาก “นักล่าอาณานิคมทั้งรุ่นเก่าและใหม่ได้กล่าวหาข้าพเจ้าว่าเป็น
ผู้นำเหล่ากบฏในการต่อต้านรัฐบาลอาณานิคมและเป็นศูนย์กลางของลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคนี้”(ปรีดี
พนมยงค์, ชีวิตผันผวนของข้าพเจ้าและ 21 ปีที่ลี้ภัยในสาธารณรัฐราษฎรจีน, หน้า 90).

¹⁰⁶ Coast, *Some Aspects of Siamese Politics*, pp. 49-50.

บทที่ 3

การรัฐประหาร 2490: จุดเริ่มต้นของความขัดแย้ง ภายในการเมืองไทย

3.1 การรัฐประหาร 2490: ความสำเร็จของความร่วมมือของคณะรัฐประหารกับ “กลุ่มรอยัลลิสต์”

นับตั้งแต่ เมื่อเกิดการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทฯ กระแสความรู้สึกร่วมกันของสาธารณชนมีความเห็นอกเห็นใจสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ผู้เพิ่งกลับสู่จากการเมืองไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ไม่นานนั้นได้เพิ่มมากขึ้น ทำให้ตัวแสดงทางการเมืองเดิมที่เคยมีอำนาจในช่วงแห่งการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่ประสบความล้มเหลวในการกลับสู่อำนาจทางการเมืองภายหลังการพ่ายแพ้หลายครั้งในช่วงหลังปฏิวัติ 2475 สามารถกลับมาเป็นตัวแสดงทางการเมืองอีกครั้งภายหลังสงครามโลกได้อีกครั้ง พวกเขาได้ประโยชน์อย่างมากจากกระแสความเห็นอกเห็นใจที่เกิดขึ้นทำให้อิทธิพลทางการเมืองของพวกเขาได้แปรเปลี่ยนไปในทางเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และทำให้พวกเขามีความมั่นใจมากขึ้นในการชิงอำนาจทางการเมืองคืนจากคณะราษฎรด้วยการทำทลายอำนาจปรีดี พนมยงค์และรัฐบาลของ “กลุ่มปรีดี”

ความไม่สามารถของรัฐบาลของ “กลุ่มปรีดี” ในสร้างความกระจ่างในเรื่องการสวรรคตให้กับสาธารณชน ผนวกกับการแข่งขันทางการเมืองที่เข้มข้นเปิดโอกาสให้กับ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ใช้ประเด็นสวรรคตเป็นประเด็นโจมตีรัฐบาลอย่างต่อเนื่องนั้นทำให้พวกเขามีความเข้มแข็งทางการเมืองมากขึ้น อีกทั้ง ความไม่พอใจของ “กลุ่มจอมพล ป.” ที่คุกครุ่นจากการสูญเสียอำนาจและเกียรติภูมิภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีความต้องการกลับสู่อำนาจทางการเมืองอีกครั้งอันนำไปสู่การก่อตัวของ “พันธมิตรใหม่” ที่ไม่น่าเชื่อมาร่วมมือกันโค่นล้มอำนาจของ “กลุ่มปรีดี” ออกไปด้วยการรัฐประหารได้สำเร็จ แต่การรัฐประหาร 8 พฤศจิกายน 2490 เป็นการปิดฉากการเมืองที่อยู่ในมือของคณะราษฎร และได้กลายเป็นการเปิดฉากการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างคณะรัฐประหาร กับ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ที่แต่ละกลุ่มมีเป้าหมายทางการเมืองที่แตกต่างกันภายใน “พันธมิตรใหม่” ต่อไป

---

* คณะรัฐประหาร เป็นกลุ่มทหารที่สนับสนุนจอมพล ป. พิบูลสงครามประกอบขึ้นจากทหารบกเป็นสำคัญ โดยสามารถแบ่งออกได้เป็นสองส่วน คือ ส่วนหนึ่งมาจากคณะราษฎร เช่น จอมพล ป. พล ท.กาจ กาจสงคราม พ.ท.ก้าน จ้างงภูมิเวช พ.อ.น้อม เกตุญาติ ร.อ.ขุนปริชาธรณเสฏฐ์ แต่สมาชิกส่วนใหญ่เป็นนายทหารที่มีได้เป็นส่วนหนึ่งของคณะราษฎร เช่น จอมพลผิน ชุณหะวัณ พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ พล ท.สวัสดิ์ ส. สวัสดิ์

ดังนั้น การรัฐประหาร 2490 ถือได้ว่าเป็นจุดพลิกผันทางการเมืองที่สำคัญที่ทำให้เกิดการอำนาจอธิปไตยอยู่ในกลุ่มภายในของคณะราษฎรสิ้นสุดลง แต่กลับเป็นจุดเริ่มต้นกลุ่มผู้ถือครองอำนาจใหม่ คือ คณะรัฐประหารและสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ทั้งนี้ แม้การรัฐประหาร 2490 คณะรัฐประหารจะเป็นกลุ่มบุคคลผู้ดำเนินการยึดอำนาจด้วยกำลัง แต่การรัฐประหารครั้งนี้ไม่อาจสำเร็จได้ หากปราศจากสถาบันกษัตริย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของกรมพระยาชัยนาทนเรนทร ผู้สำเร็จราชการและทรงมีบทบาทในการรับรองการรัฐประหารอย่างแข็งขัน¹ ขณะนั้น กรมพระยาชัยนาทนเรนทรทรงเป็นเพียงหนึ่งในคณะผู้สำเร็จราชการตามรัฐธรรมนูญฉบับ 2489 แต่ทรงลงนามพระนามประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ 2490 ที่เกิดจากการรัฐประหารแต่เพียงผู้เดียวอย่างรวดเร็ว² ดังนั้น แม้ว่าตลอดคืนของวันยึดอำนาจนั้นจะปราศจากการต่อต้านของรัฐบาลชุดเก่า และการรัฐประหารสำเร็จได้อย่างง่ายดายจากการให้การรับรองของผู้สำเร็จราชการแล้วก็ตาม แต่สิ่งที่คณะรัฐประหารยังคงต้องการต่อไป คือ การได้รับการยอมรับจากสาธารณชน กองทัพและต่างประเทศ ด้วยเหตุนี้ นายทหารใน คณะรัฐประหารจึงไปเชิญจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นผู้นำของคณะรัฐประหาร³

ในช่วงเช้าวันรุ่งขึ้น 9 พฤศจิกายน “กลุ่มรอยัลลิสต์” นำโดยควง อภัยวงศ์และม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ได้เข้าแสดงความยินดีกับคณะรัฐประหาร จากนั้น พวกเขาได้รับมอบหมายจากคณะรัฐประหารให้จัดตั้งรัฐบาลใหม่ขึ้น ต่อมา ในช่วงบ่าย บ้านของควงเนื่องแน่นไปด้วยสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” เช่น ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ โขติ คุ่มพันธุ์ เลื่อน พงษ์โสภณ และขุนคองฤทธิศึกษากร เป็นต้น พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ ทรงให้สัมภาษณ์ว่า ทรงไม่เคยหัวเราะอย่างที่ต้องการมานานแล้ว และขณะนี้พระองค์ทรง

เกียรติ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร พล ต.อ.ไสว ไสวแสนยากร พล ท.บัญญัติ เทพหัสดินฯ พล ต.ท.ละม้าย อุทยานานนท์ พล ต.ประมาณ อติเรกสาร เป็นต้น ส่วนใหญ่ นายทหารในคณะรัฐประหารมิได้ผูกพันกับหลักการของการปฏิวัติ 2475 และการปฏิเสธอำนาจของสถาบันกษัตริย์ เว้นแต่นายทหารบางคนที่มีความใกล้ชิดกับแกนนำสำคัญในคณะราษฎร เช่น พล ต.อ.เผ่า ผู้เคยเป็นนายทหารติดตามจอมพล ป. เขาได้รู้เห็นและเคยร่วมต่อต้านอำนาจของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”มาก่อน

¹ Stanton, *Brief Authority: Excursion of a Common Man in an Uncommon World*, p. 210 .

² สุชาติ ยิ้มประเสริฐ, แผนชิงชาติไทย: ว่าด้วยรัฐและการต่อต้านรัฐสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ครั้งที่ 2 (พ.ศ.2491-2500), (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ 6 ตุลารำลึก, 2550), หน้า 96-100.

³ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส 17 มีนาคม 2507, (พระนคร : โรงพิมพ์สำนักนายกรัชมุนตรี, 2507), หน้า 47.

สามารถแย้มพระสรวลได้แล้ว⁴ ส่วนหลาย ศิริวัตร อดีตนักโทษการเมือง“กลุ่มรอยัลลิสต์” คนหนึ่ง ได้กล่าวสนับสนุนการขึ้นมามีอำนาจของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ว่า “ไม่มีใครดีกว่านายควงแล้ว”⁵

แม้บทบาทในการยึดอำนาจด้วยการใช้กำลังจะเป็นหน้าที่ของคณะรัฐประหาร แต่งานร่างรัฐธรรมนูญฉบับ 2490 ตกเป็นหน้าที่ของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” เนื่องจากพวกเขาต้องการแก้ไขรูปแบบการเมืองที่พวกเขาต้องการ* ส่งผลให้รัฐธรรมนูญฉบับนี้เพิ่มอำนาจทางการเมืองให้แก่สถาบันกษัตริย์มากขึ้น⁶ ความเคลื่อนไหวของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ในการฟื้นฟูอำนาจสถาบันกษัตริย์นั้นทำให้หนังสือพิมพ์ขณะนั้น เช่น สัจจา ได้วิจารณ์รัฐธรรมนูญฉบับนี้ว่า รัฐธรรมนูญได้เพิ่มอำนาจทางการเมืองให้สถาบันกษัตริย์มากกว่ารัฐธรรมนูญที่ถูกล้มไป⁷ สถานทูตอังกฤษได้รายงานผู้อยู่เบื้องหลังรัฐประหารครั้งนี้ว่า คือ พระราชชนนีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล⁸ โดยหนังสือพิมพ์ไทยร่วมสมัยได้พาดหัวข่าวขณะนั้นว่า“ในหลวงรู้ปฏิวัติ 2 เดือนแล้ว” ทั้งนี้

⁴ Bangkok Post, 10 November 1947.; นครสาร, 10 พฤศจิกายน 2490.; ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, ชีวลิขิต, หน้า 101.

⁵ เสรีภาพ, 15 พฤศจิกายน 2490.

* ข้อมูลที่ “กลุ่มรอยัลลิสต์” เข้าร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับ 2490 ทูตสหรัฐอเมริกาได้รับการบอกเล่าจาก จอมพล ผิน ชุณหะวัณ พลต.อ.เผ่า ศรียานนท์ และพล อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ แกนนำในคณะรัฐประหาร โดย “กลุ่มรอยัลลิสต์” ที่เข้าร่วมร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวมีรายชื่อต่อไปนี้ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช อดีตนายกรัฐมนตรีและม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นักการเมืองและนักหนังสือพิมพ์ พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ อธิบดีศาลฎีกา พระยารัศมีประจิตธรรมจรัส อดีตกรรมการศาลฎีกา พ.อ.สุวรรณ์ เพ็ญจันทร์ เจ้ากรมพระธรรมนูญทหารบก พระยาอรรถการีย์นิพนธ์ ร.อ.ประเสริฐ สุดบรรทัด เลื่อน พงษ์โสภณ สมาชิกสภาผู้แทนฯจากพรรคประชาธิปัตย์ และเขมชาติ บุญยรัตพันธุ์(NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Stanton to Secretary of State, “Fortnightly Summary of Political event in Siam for the Period 1-15 November 1947”; NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Stanton to Secretary of State, 25 November 1947, สยามนิกร, 11 พฤศจิกายน 2490.; ยวต เลิศฤทธิ์, “ระลึกถึงมือกฎหมายคณะรัฐประหาร 2490,” ใน อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายเขม ชาติ บุญยรัตพันธุ์ ณ เมรุ วัดธาตุทอง วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2538 (กรุงเทพฯ: 2538); Kobkua Suwanathat-Pian , King, Country and Constitution: Thailand's Political Development 1932 – 2000,(New York: Routledge Curzon, 2003), p. 223.

⁶ ข่าวโฆษณาการ 10, 11 (พฤศจิกายน 2490): 1063.; อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลโท กาจ กางสงคราม (เทียน เก่งระดมยิง) ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส 20 เมษายน 2510(กรุงเทพฯ: กรมการทหารสื่อสาร, 2510).

⁷ สัจจา, 10 พฤศจิกายน 2490.

⁸ Nicholas Tarling, “Britain and the Coup 1947 in Siam,” Paper presented to International Association of Historians of Asia, Chulalongkorn University, Bangkok 20-24 May 1996, p. 3.

พล.ท. กาจ กาจสงคราม ให้คำสัมภาษณ์แก่หนังสือพิมพ์ต่อมาว่า เขาได้เคยส่งโทรเลขลับรายงานแผนรัฐประหารให้พระองค์ทรงทราบล่วงหน้า 2 เดือนก่อนลงมือรัฐประหาร⁹

จากนั้น ม.จ.จักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ เป็นผู้แทนคณะรัฐประหารเดินทางไปรายงานความสำเร็จในการรัฐประหารและนำหนังสือพิมพ์ที่ลงข่าวการรัฐประหารถวายให้กับพระมหากษัตริย์ทรงทราบที่สวิสเซอร์แลนด์¹⁰ ไม่นานจากนั้น พระองค์ได้ทรงส่งพระราชหัตถเลขาถึงคณะรัฐประหารโดยทรงแสดงความพอพระราชหฤทัยกับการรัฐประหารครั้งนี้ว่า “...ฉันรู้สึกพอใจยิ่งนักที่ได้ทราบว่า เหตุการณ์ที่บังเกิดขึ้นนี้มีได้เสียเลือดเนื้อและชีวิตของคนไทยด้วยกันเลย”¹¹ ในขณะที่ สแตนตัน ทูตสหรัฐประจำไทยวิจารณ์ว่า การรัฐประหารที่เกิดขึ้นและสภาวะในรัฐธรรมนูญฉบับ 2490 เป็นการหมิ่นเวลาถอยหลัง¹² ราว 1 สัปดาห์หลังการรัฐประหาร จอมพลผิน ชุณหะวัณก็นำคนสำคัญในคณะรัฐประหารได้กล่าวอ้างว่า เขาได้ทำรัฐประหารตัดหน้าเสรีไทย “กลุ่มปรีดี” ที่มีแผนการจะประกาศว่า ใครคือบุคคลที่สังหารพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศ และจะทำการสถาปนาสาธารณรัฐขึ้น¹³

สำหรับท่าทีของประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐและอังกฤษมีท่าทีไม่รับรองรัฐบาลใหม่สองวันหลังการรัฐประหาร ทูตสหรัฐและอังกฤษได้เข้าพบจอมพล ป. พิบูลสงครามโดยสแตนตัน ทูตสหรัฐได้ปฏิเสธการรับรองรัฐใหม่หลังการรัฐประหาร¹⁴ ส่วนทูตอังกฤษให้ความเห็นว่า

⁹ เอกราช, 10 พฤศจิกายน 1947.

¹⁰ สัจจา, 15 พฤศจิกายน 2490.; สัจจา, 20 พฤศจิกายน 2490 .

¹¹ “(สำเนา) พระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ถึง จอมพล ป. พิบูลสงคราม 25 พฤศจิกายน 2490,” ใน เบื้องหลังการสวรรคต ร. 8, วิชัย ประสงค์ (พระนคร: ธรรมเสวี, 2498), หน้า 305. ต่อมา ฟิง ศรีจันท์ อดีตประธานสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ถูกโค่นล้มไปให้สัมภาษณ์กล่าวตำหนิพระองค์ที่มีเจตนาแสดงความยินดีกับการรัฐประหาร (ประชาธิปไตย, 2 ธันวาคม 2490) จากนั้น สัจจา, 6 ธันวาคม 2490 พาดหัวข่าวว่า “ในหลวงพอพระทัยที่ไม่ชิงอำนาจ”

¹² Stanton, Brief Authority: Excursion of a Common Man in an Uncommon World, p.209-210.

¹³ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Stanton to Secretary of State, 16 November 1947.

¹⁴ ไทยใหม่, 16 พฤศจิกายน 2490. ต่อมา วิลลิส เบิร์ต อดีตโอเอสเอสที่อยู่ในไทยขณะนั้น ได้รายงานการรัฐประหารครั้งนี้ กลับไปยังวิลเลียม เจ. โดโนแวน (William J. Donovan) อดีตหัวหน้าหน่วยโอเอสเอส (O.S.S.) ว่า กลุ่มทหารสมัยสงครามโลกได้ทำการรัฐประหารครั้งนี้สำเร็จอย่างไม่น่าเชื่อ (Richard J. Aldrich, “Legacies of Secret Service : Renegade SOE and the Karen Struggle in Burma, 1948-1950,” in The Clandestine Cold War in Asia, 1945-1965: Western Intelligence, Propaganda and Special Operation, eds. Richard J. Aldrich, Gary D. Rawnsley and Ming-Yeh T. Rawnsley [London: Frank Class, 2000], p. 132.)

อังกฤษยังไม่ควรรับรองรัฐบาลใหม่ที่ตั้งขึ้น และการรัฐประหารครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนจาก
 ผู้นำชั้นผู้ใหญ่¹⁵ ในบทบรรณาธิการของนิวยอร์กไทมส์(New York Times) ฉบับ 12
 พฤศจิกายน 2490 ได้วิจารณ์การรัฐประหารในไทยโดยพาดข้อความว่า “Setback in Siam” ซึ่ง
 เป็นการหมิ่นเวลาทางการเมืองย้อนหลังและรัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดพระมหากษัตริย์มีอำนาจ
 ทางการเมืองเป็นการเดินออกจากเส้นทางของระบอบประชาธิปไตย¹⁶

ด้วยเหตุนี้ คณะรัฐประหารต้องเผชิญหน้ากับปัญหาการรับรองรัฐใหม่หลังการรัฐประหาร
 จากนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับมหาอำนาจอย่าง สหรัฐฯ อังกฤษ และจีน สถานการณ์
 ดังกล่าวจึงเป็นโอกาสอีกครั้งของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ที่สามารถก้าวขึ้นมีอำนาจทางการเมืองได้
 สำเร็จ คณะรัฐประหารจำเป็นต้องผลักดันให้ควง อภัยวงศ์และพรรคประชาธิปัตย์เป็นตัวแทน
 ของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” จัดตั้งรัฐบาลใหม่ได้สร้างความพอใจให้กับ พระราชวงศ์และ “กลุ่มรอยัล
 ลิสต์” มาก¹⁷ จากนั้น คณะรัฐประหารได้ส่งผู้แทนหลายคนไปชี้แจงความจำเป็นในการรัฐประหาร
 กับสถานทูตมหาอำนาจต่าง เช่น พ.อ. หลวงสุรธรงค์และคณะ ไปพยายามโน้มน้าวสถานทูต
 สหรัฐฯ ควงไปทำความเข้าใจกับสถานทูตอังกฤษ ส่วน ม.จ. ภาศิโนย จักรพันธุ์ และ ม.จ. นิทัศน์
 จิระประวัติ ไปชี้แจงแก่สถานทูตจีน¹⁸ แต่มหาอำนาจต่างๆ ยังคงไม่ให้การรับรองรัฐบาลใหม่
 จนกว่าจะมีการจัดการเลือกตั้งให้แล้วเสร็จ¹⁹

3.2 ความล้มเหลวในการต่อต้านรัฐประหาร และการสิ้นสุดความช่วยเหลือ “กลุ่มปรีดี” ของสหรัฐฯ

การชิงรัฐประหารตัดหน้า ก่อนการเริ่มแผนการปราบปรามกลุ่มต่อต้านโดยรัฐบาล
 พล.ร.ต. ถวัลย์ อารังนาวาสวัสดิ์ทำให้ปรีดี พนมยงค์และกลุ่มของเขาตั้งตัวไม่ติดและแตกกระจัด
 กระจายอย่างฉับพลัน ปรีดีในฐานะหัวหน้ากลุ่มต้องหลบหนีการรัฐประหารจากกรุงเทพฯ ไปยัง
 หน่วยนาวิกโยธินของกองทัพเรือที่สัตหีบเพื่อตั้งหลักรวบรวมกำลังเพื่อเตรียมการต่อต้านการ
 รัฐประหารไม่กี่วันหลังการรัฐประหาร ปรีดีและพล.ร.ต. ถวัลย์ อดีตนายกรัฐมนตรียังคงถูกโค่นล้ม

¹⁵ กนต์ธีร์ ศุภมงคล, การวิเทศบาทยของไทยระหว่างปีพุทธศักราช 2483-2495, หน้า 335.

¹⁶ Bangkok Post, 13 November 1947.

¹⁷ Mahmud, The November 1947 Coup: Britain, Pibul Songgram and the Coup, p. 23-24.;
 สัจจา, 17 พฤศจิกายน 2490.

¹⁸ ประชาธิปไตย, 10 พฤศจิกายน 2490.; ประชากร, 11 พฤศจิกายน 2490.; Mahmud, The
 November 1947 Coup: Britain, Pibul Songgram and the Coup, p. 23 .

¹⁹ Stanton, Brief Authority: Excursion of a Common Man in an Uncommon World, p. 211.

อำนาจลง พวกเขาที่มีความคิดที่จะจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นและแผนการใช้กำลังจากนาวิกโยธิน ที่สตั๊มป์ จำนวน 3,700 คนและเรือรบจำนวน 5 ลำเข้าต่อต้านการรัฐประหาร²⁰ ในเวลาต่อมา เมื่อกลุ่มของเขาเริ่มรวมตัวกันได้ เตียง ศิริจันทร์ อดีตเสรีไทยและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคสหชีพรวมตัวจัดตั้ง“คณะพลเมืองใหม่”เพื่อต่อต้านรัฐประหารและทำการแจกใบปลิวต่อต้าน ในเขตกรุงเทพฯ-ธนบุรีประนามการรัฐประหารว่า “คณะทหารผู้ทำการรัฐประหารทั้งหลาย...การกระทำของท่านผู้อ้างว่าเป็นผู้รักชาติและกระทำการเพื่อประเทศชาติและปกป้องระบอบประชาธิปไตยนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง การกระทำของกรมขุนชัยนาทไม่ถูกต้องเพราะไม่ปฏิบัติตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ” และได้กล่าวประนามจอมพลผิน ชุณหะวัณว่า ทำเพื่อประโยชน์ส่วนตัว²¹ หนังสือพิมพ์ขณะนั้นได้รายงานว่ “กลุ่มปรีดี”อดีตเสรีไทยนำโดยเตียง ศิริจันทร์ จำลอง ดาวเรือง ทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ได้รวมกำลังคนในภาคอีสานเตรียมประกาศภาคอีสานให้เป็นอิสระ²²

การเกิดความเคลื่อนไหวต่อต้านการรัฐประหารของ“กลุ่มปรีดี” ในอีสานนั้นสร้างความวิตกให้กับทำให้รัฐบาลควง อภัยวงศ์และคณะรัฐประหาร รัฐบาลได้ออกพระราชกำหนดคุ้มครองความสุข 2490 ที่มอบอำนาจให้คณะรัฐประหารใช้อำนาจทางทหารปราบปรามผู้ที่มีพฤติกรรมเป็นภัยต่อรัฐบาล ด้วยอำนาจที่รัฐบาลมอบให้ทำให้ทหารสามารถตรวจค้นและได้จับ “กลุ่มปรีดี”ไปถึง 41 คน²³ ส่วนคณะรัฐประหารต้องจัดทำใบปลิวโปรยที่จังหวัดต่างๆในอีสานทำความเข้าใจกับประชาชนเพื่อระงับต่อต้านรัฐบาล²⁴ สำหรับความเคลื่อนไหวของ“กลุ่มปรีดี” นอกประเทศไทยนั้น ม.จ.ศุภสวัสดิ์ฯ ผู้แทนไทยประจำสหประชาชาติขณะนั้น พระองค์ได้ทรงขอลาออกจากตำแหน่ง เนื่องจาก ทรงไม่สามารถร่วมงานกับรัฐบาลใหม่ได้และทรงประกาศว่า

²⁰ พล.ร.ต.สังวร สุวรรณชีพ, “เกิดมาแล้วต้องเป็นไปตามกรรมคือกฎธรรมชาติ,” ใน อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเรือตรี หลวงสังวรยุทธกิจ ณ เมรุวัดธาตุทอง 27 ธันวาคม 2516, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2516), หน้า 159.; NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Stanton to Secretary of State, 18 December 1947.

²¹ หจช.สบ. 9.2.3/8 ข่าวรัฐประหาร 2490 แฟ้มเอก วิสกุล.; เสรีภาพ, 15 พฤศจิกายน 2490.

²² ประชากร, 12 พฤศจิกายน 2490.; เสรีภาพ, 12 พฤศจิกายน 2490.; เสรีภาพ, 25 พฤศจิกายน 2490.; ร.ต.อ.เจียบ (ชัยสงค์) อัมพูนันท์, มหาวิทยาลัยของข้าพเจ้า, หน้า 73.

²³ ราชกิจจานุเบกษา (แผนกกฎกระทรวง) 64, 56 (ฉบับพิเศษ 22 พฤศจิกายน 2490).; เสรีภาพ, 4 ธันวาคม 2490.; NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, Stanton to Secretary of State, “Fortnightly Summary of Political event in Siam for the Period 1-15 December 1947”; “Fortnightly Summary of Political event in Siam for the Period 15-31 December 1947”.

²⁴ ชาติไทย, 20 พฤศจิกายน 2490.

รัฐบาลชุดเก่ายังคงดำรงอยู่²⁵ ปลายเดือนพฤศจิกายน สงวน ตุลารักษ์ เอกอัครราชทูตไทยประจำ นานกิง กล่าววิจารณ์การรัฐประหารในไทยอย่างรุนแรงและประกาศไม่ยอมรับคำสั่งจากคณะ รัฐประหาร โดยเขายืนยันว่ารัฐบาลเก่ายังคงดำรงอยู่ในไทย และเขาได้ติดต่อกับปรีดี พนมยงค์ซึ่ง หลบหนือออกจากไทยแล้ว²⁶ ในขณะที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แกนนำของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” เรียกกร้องให้นานาชาติเข้าใจความจำเป็นในการรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาล²⁷

ปรีดี พนมยงค์ได้ตัดสินใจเดินทางออกจากไทยเมื่อ 19 พฤศจิกายน 2490 เพื่อเตรียม การจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นและการต่อต้านการรัฐประหารตามแผนการ ด้วยความช่วยเหลือจาก ร.อ.เดนิส(Dennis)ทูตทหารเรืออังกฤษและน.ท.กาเดส(Gardes)แห่งรัฐนาวิกสหประชาชาติ ผู้เป็นมิตรเก่า ในช่วงสงครามโลกได้ช่วยนำเขาออกนอกประเทศโดยเรือบรรทุกน้ำมันของสหรัฐฯเพื่อขึ้นฝั่งที่ มาลายา²⁸ จากนั้น ทอมสัน ทูตอังกฤษได้แจ้งให้ควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรีคนใหม่ทราบ ว่า อังกฤษได้ช่วยปรีดีออกนอกประเทศสำเร็จ โดยควงได้ตอบกลับว่าทูตอังกฤษว่า เขามีความยินดี ที่ปรีดีออกนอกประเทศแล้ว²⁹ ในปลายเดือนเดียวกันนั้น ทูตอังกฤษแสดงความไม่เห็นด้วยกับ แผนการต่อต้านการรัฐประหารของปรีดี จึงได้แนะนำให้เขากล่าวกับกลุ่มของเขาให้ยุติการ ต่อต้านผ่านวิทยุในสิงคโปร์³⁰

สำหรับแผนการของปรีดี พนมยงค์ในการจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นนั้น เขาคาดหวังความช่วยเหลือจากสหรัฐฯพันธมิตรเก่าในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ปรากฏว่า สหรัฐฯไม่รับการตอบรับ ความคาดหวังของเขา โดยในเดือนธันวาคม 2490 ปรีดีประสานงานให้อรรถกิตติ พนมยงค์ อดีต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ผู้เป็นน้องชายของปรีดีขณะนั้นอยู่ในต่างประเทศเข้า พบวิลเลียม เจ. โดโนแวน(William J. Donovan) อดีตหัวหน้าไอเอสเอสในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อขอให้สหรัฐฯสนับสนุนอาวุธให้ปรีดีกลับสู่อำนาจอีกครั้ง ปรีดีมีแผนตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นขึ้น ทางตอนเหนือของไทย แต่กระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯตัดสินใจไม่สนับสนุนปรีดีให้กลับสู่อำนาจอีกตามคำขอ สหรัฐฯได้แต่แสดงความเสียใจกับการรัฐประหารที่เกิดขึ้น และมีความ

²⁵ Bangkok Post, 11 November 1947.; ประชากร, 12 พฤศจิกายน 2490.; ประชากร, 25 พฤศจิกายน 2490.

²⁶ หจข.สพ. 9.2.3/8 ข่าวรัฐประหาร 2490 แฟ้มเอก วิสสุกุล.

²⁷ ประชากร, 25 พฤศจิกายน 2490.

²⁸ Richard J. Aldrich, “Legacies of Secret Service : Renegade SOE and the Karen Struggle in Burma, 1948-1950,” in *The Clandestine Cold War in Asia, 1945-1965: Western Intelligence, Propaganda and Special Operation*, eds. Richard J. Aldrich, Gary D. Rawnsley and Ming-Yeh T. Rawnsley (London : Frank Class, 2000), p. 132.

²⁹ Mahmud, *The November 1947 Coup: Britain, Pibul Songgram and the Coup*, p. 28.

³⁰ Ibid., p. 30.

ต้องการส่งเสริมให้ไทยมีเสถียรภาพทางการเมืองต่อไป³¹ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า สหรัฐฯ ได้เปลี่ยนแปลงนโยบายจากเดิมที่สหรัฐฯ เคยให้ความช่วยเหลือแก่เขาและกลุ่มในช่วงสงครามโลก ไปสู่ความนิ่งเฉยกับการรัฐประหารในไทยนี้อาจเป็นผลมาจากการที่รัฐบาลของ “กลุ่มปรีดี” ดำเนินนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของสหรัฐฯ ด้วยการจัดตั้งสันนิบาตเอเซียตะวันออกเฉียงใต้เมื่อกันยายนปีเดียวกัน

ไม่แต่เพียงการรับรู้และท่าทีของสหรัฐฯ ที่มีต่อปรีดี พนมยงค์และกลุ่มของเขาได้เปลี่ยนแปลงไป เห็นได้จากปรีดีประสบความล้มเหลวที่จะได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ ให้เขากลับสู่อำนาจอีกครั้ง ต่อมา ในปลายเดือนพฤษภาคม 2491 เขามีแผนการเดินทางจากสิงคโปร์ไปยังสหรัฐฯ ในระหว่างการเดินทาง เขาได้แสดงวีซ่าขอเข้าสหรัฐฯ ที่สถานกงสุลสหรัฐฯ ประจำเชียงใหม่และที่นั่น เขาได้พบกับนอร์แมน เอช. ฮันนาห์ (Norman H. Hannah) เจ้าหน้าที่ซีไอเอปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งรองกงสุลสหรัฐฯ ฮันนาห์ได้ปฏิเสธการอนุญาตให้เขาเดินทางเข้าสหรัฐฯ ด้วยการกระซอกหนังสือเดินทางไปจากมือเจ้าหน้าที่กงสุลและชี้ตมวีซ่าของเขามิให้เขาเดินทางเข้าสหรัฐฯ ได้อีก³² จะเห็นได้ว่า ท่าทีของสหรัฐฯ ที่มีต่อปรีดีและกลุ่มของเขานั้นมิได้เป็นไปในลักษณะเห็นอกเห็นใจเหมือนดังในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 อีก แม้ปรีดีและกลุ่มของเขาจะได้รับความช่วยเหลือจากอดีตเจ้าหน้าที่ไอเอสเอสหรือมิตรเก่าชาวอเมริกันที่เคยร่วมมือกันในการต่อต้านกองทัพญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกก็ตาม แต่เจ้าหน้าที่ของสหรัฐฯ ที่ปฏิบัติงานตามนโยบายใหม่ของสหรัฐฯ ในสมัยประธานาธิบดีทรูแมนนั้นกลับมีปฏิกิริยาต่อปรีดีและกลุ่มของเขาที่แข็งกร้าวและไม่เป็นมิตรอีก ดังนั้น จากสิ่งที่ปรีดีและกลุ่มของเขาได้รับการตอบสนองของสหรัฐฯ สะท้อนให้เห็นว่า ภายใต้อิทธิพลใหม่ในช่วงแรกเริ่มของสงครามเย็นนั้นสหรัฐฯ มิได้เลือกปรีดีและกลุ่มของเขาเป็นพันธมิตรเชกเช่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 อีกต่อไป

³¹ NARA, RG 59 Central Decimal File 1945-1949 Box 7251, Memorandum of Conversation Howard Palmer and Kenneth P. Landon, 21 December 1947.; Neher, “Prelude to Alliance : The Expansion of American Economic Interest in Thailand During The 1940s,” p.55-56.

³² ปรีดี พนมยงค์, ชีวิตฉันผวนของข้าพเจ้าและ 21 ปีที่ลี้ภัยในสาธารณรัฐราชกุมารจีน, หน้า 108-109. ปรีดี พนมยงค์ ได้บันทึกว่า ในเวลาต่อมาเขาได้ทราบว่า นอร์มัน ฮันนาห์ทำงานให้กับซีไอเอ และในเวลาต่อมา ฮันนาห์ได้ย้ายจากสถานกงสุลสหรัฐฯ ประจำฮ่องกงไปประจำที่สถานเอกอัครราชทูตกรุงเทพฯ โดยฮันนาห์มีบทบาทสนับสนุนให้ตำรวจลับรักษาและบุตรชายของเขาในกรณี “กบฏสันติภาพ” เมื่อปี 2495

3.3 การรุกคืบของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ในฐานะสถาปนิกทางการเมือง

ภายหลังจากรัฐประหารเสร็จสิ้น คณะรัฐประหารจำเป็นต้องสนับสนุนให้ คอง อภัยวงศ์ ซึ่งเป็นตัวแทนของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีและจัดตั้งรัฐบาลรอยัลลิสต์เพื่อการสร้างการยอมรับจากสาธารณชนและนานาชาติ โดยจอมพล ป. พิบูลสงครามในฐานะหัวหน้า คณะรัฐประหารได้ทำหนังสือมอบอำนาจของคณะรัฐประหารให้กับรัฐบาลคองเพื่อบริหารประเทศ การมอบอำนาจดังกล่าวจากคณะรัฐประหารได้สร้างความพอใจให้กับ “กลุ่มรอยัลลิสต์” มาก จากนั้น คองได้ประกาศความเป็นอิสระของรัฐบาลรอยัลลิสต์จากคณะรัฐประหาร³³ เขาได้จัดสรรตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีให้กับเชื้อพระวงศ์ดำรง ชุนนางในระบบเก่า และอดีตนักโทษการเมือง “กลุ่มรอยัลลิสต์” ให้ดำรงตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีมากยิ่งขึ้นไม่เคยมีมาก่อนนับตั้งแต่การปฏิวัติ 2475³⁴

ด้วยเหตุที่ทั้งสองกลุ่มมีเป้าหมายทางการเมืองที่แตกต่างกันและมีหวาดระแวงระหว่างกันจึงเป็นจุดเริ่มต้นของความแตกแยกภายใน “พันธมิตรใหม่” โดย “กลุ่มรอยัลลิสต์” มีความต้องการสถาปนาระบบอบการเมืองที่เพิ่มอำนาจให้กับสถาบันกษัตริย์และทำให้พวกเขามีอำนาจทางการเมืองอย่างยั่งยืน อีกทั้งสามารถจัดคู่แข่งทางการเมืองของพวกเขาออกไปจากการเมือง ในขณะที่จอมพล ป. พิบูลสงครามและคณะรัฐประหารกลับมีความต้องการกลับสู่อำนาจทางการเมืองและไม่ต้องการให้ “กลุ่มรอยัลลิสต์” เข้ามาเป็นคู่แข่งทางการเมืองที่พวกเขาเสี่ยงชีวิตในการใช้กำลังเข้ายึดอำนาจมา

สำหรับความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างคณะรัฐประหารกับ “กลุ่มรอยัลลิสต์” นั้น ฝ่ายหลังมิได้ไว้ใจ จอมพล ป. พิบูลสงคราม อดีตแกนนำของคณะราษฎรที่เคยปราบปรามการก่อกบฏของพวกเขาอย่างรุนแรงมาก่อน โดยกรมพระยาชัยนาทนเรนทร อดีตแกนนำการกบฏของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ผู้ที่เคยถูกถอดยศและถูกคุมขังจากการต่อต้านการปฏิวัติ 2475 และการต่อต้านรัฐบาลจอมพล ป. ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้รับการปลดปล่อยภายหลังสงคราม ต่อมา พระองค์ทรงก้าวขึ้นมาเป็นผู้สำเร็จราชการฯ ภายหลังจากการสวรรคต ในฐานะที่พระองค์ทรงเป็นพระราชวงศ์ชั้นผู้ใหญ่และมีความสนิทสนมกับราชสกุลมหิดลทรงได้แจ้งกับทูตอังกฤษเป็น

³³ ศรีกรุง, 15 พฤศจิกายน 2490.

³⁴ สุชาติ ยิ้มประเสริฐ, แผนชิงชาติไทย: ว่าด้วยรัฐและการต่อต้านรัฐสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2491-2500), หน้า 105 -106. เชื้อพระวงศ์ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีหลายคน เช่น ม.จ.วิวัฒน์ไชย ไชยันต์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช และม.ล.เดช สนิทวงศ์ ส่วนชุนนางในระบบเก่า เช่น พระยาศรีวิสารฯ (เทียนเลี้ยง ยุนตระกูล) รวมทั้งอดีตนักโทษการเมือง เช่น ม.จ.สิทธิพร กฤดากร พระยาตราภัยพิพัฒน์ (เลื่อน ศราภัยวานิช) และสอ เสถบุตร เป็นต้น

ส่วนตัวเมื่อกลางเดือนธันวาคม 2490 ว่า ทรงไม่เคยไว้วางใจ จอมพล ป. และปรีดี พนมยงค์โดย ทรงเห็นว่า ขณะนั้นรัฐบาลควง อภัยวงศ์ที่“กลุ่มรอยัลลิสต์”ให้การสนับสนุนนั้นถูกคณะ รัฐประหารครอบงำ ทรงมีความคิดต้องการกำจัดจอมพล ป.³⁵ ดังนั้น ความแตกแยกระหว่าง “พันธมิตรใหม่”เห็นได้จากรัฐบาลควง และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” มีความต้องการร่างรัฐธรรมนูญฉบับ ใหม่ขึ้นเพื่อจัดสรรอำนาจทางการเมืองให้กับสถาบันกษัตริย์และทำให้พวกเขาให้มีอำนาจทาง การเมืองอย่างลึกซึ้ง ตลอดจนต้องการกำจัดคณะรัฐประหารให้ออกไปจากการเมืองด้วยวิธีการ การเมืองที่พวกเขาจะรังสรรค์ขึ้นไป

แม้ในช่วงดังกล่าว คณะรัฐประหารจะอยู่เบื้องหลังจากการเมืองอย่างเงิบๆราวกับเป็นผู้ คุ่มครองรัฐบาลควง อภัยวงศ์ก็ตาม แต่พวกเขาได้เริ่มรับรู้ถึงการเริ่มถูกหักหลังจาก“กลุ่มรอยัล ลิสต์”ที่จะกีดกันให้พวกเขาออกไปจากการเมือง พวกเขาจึงได้ปลุกกระแสการต่อต้านรัฐบาลควง ด้วยการแจกจ่ายใบปลิวไปตามสถานที่ราชการและสาธารณะโจมตีควงและ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ว่า มีความต้องการทำลายจอมพล ป. ด้วยการพยายามทำให้พ้นจากอำนาจ³⁶ แม้รัฐบาลควงจะถูก โจมตีแต่ด้วยความสามารถของควงในการพูดหาเสียงและความช่วยเหลือทางการเงินจากพระ ราชวงศ์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ผู้มีความมั่งคั่ง ส่งผลให้การเลือกตั้งในปลายเดือนมกราคม 2491 นั้น พรรคประชาธิปไตยได้รับการเลือกตั้งมากที่สุด คือ ประมาณ 50 คน จากจำนวน 99 คน³⁷ จากนั้น ต้นเดือนมีนาคม สหรัฐฯและอังกฤษได้ให้การรับรองรัฐบาลควงที่มาจากการเลือกตั้งและ ติดตามด้วยประเทศอื่นๆให้การรับรองรัฐบาลในเวลาต่อมา³⁸

ชัยชนะในการเลือกตั้งในต้นปี 2491 ของพรรคประชาธิปไตยที่ได้รับความช่วยเหลือจาก พระราชวงศ์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์”เป็นเสมือนการประกาศอิสระจากการครอบงำของคณะ รัฐประหาร พวกเขามีความมั่นใจในการควบคุมการเมืองและกลไกทางการเมืองผ่านสภา ผู้แทนราษฎร วุฒิสภาและรัฐบาลแทนคณะรัฐประหารมากขึ้น จากนั้น โครงการคืนอำนาจ ทางการเมืองและเศรษฐกิจกลับสู่สถาบันกษัตริย์ก็ได้เริ่มต้นขึ้น รัฐบาลควง อภัยวงศ์ได้ออก

³⁵ Mahmud, The November 1947 Coup: Britain, Pibul Songgram and the Coup, p. 49.

³⁶ สุชาติ ยิ้มประเสริฐ, แผนชิงชาติไทย: ว่าด้วยรัฐและการต่อต้านรัฐสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ครั้งที่ 2 (พ.ศ.2491-2500), หน้า 124-125.

³⁷ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, Stanton to Secretary of State, “Fortnightly Summary of Political event in Siam for the Period 16-31 January 1948”; Coast, Some Aspects of Siamese Politics, p. 44.

³⁸ Mahmud, The November 1947 Coup: Britain, Pibul Songgram and the Coup, p. 60.;

กฎหมายคืนทรัพย์สินและให้ความเป็นอิสระแก่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่เป็นแหล่งผลประโยชน์สำคัญกลับคืนสู่สถาบันกษัตริย์อีกครั้งหลังจากที่หน่วยงานดังกล่าวเคยถูกคณะราษฎรโอนมาเป็นของรัฐบาลหลังการปฏิวัติ 2475³⁹ จากนั้น พวกเขาได้เปิดการรุดทางการเมือง ด้วยการเริ่มต้นออกแบบระบบการเมืองตามสิ่งทีพวกเขาต้องการอีกครั้งเพื่อสถาปนาระบบการเมืองที่ทำให้พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจทางการเมืองและทำให้“กลุ่มรอยัลลิสต์”มีความได้เปรียบในทางการเมืองกว่ากลุ่มการเมืองอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำจัดการรัฐประหารที่เป็นคู่แข่งทางการเมืองที่จะสร้างอุปสรรคให้กับพวกเขาในการครองอำนาจทางการเมืองอย่างถาวรให้ออกไปจากระบบการเมืองที่พวกเขาไฝ่ฝันผ่านการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ⁴⁰ ขึ้นเพื่อดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่อันจะสร้างกติกาทางการเมืองที่สถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ได้เปรียบขึ้น

สาระสำคัญในร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ซึ่งต่อมา คือ รัฐธรรมนูญฉบับ 2492 หรือ รัฐธรรมนูญฉบับรอยัลลิสต์เป็นการออกแบบที่พยายามสถาปนากองเมืองที่ให้อำนาจแก่สถาบันกษัตริย์และสร้างความได้เปรียบทางการเมืองให้กับ “กลุ่มรอยัลลิสต์” และพรรคประชาธิปไตยมาก เช่น ในร่างรัฐธรรมนูญที่พวกเขารังสรรค์ขึ้นนั้นจะเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่มีการประกาศชื่อระบบการเมืองที่พวกเขาต้องการขึ้นว่า“การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข” จากนั้น พวกเขาให้บัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจส่วนพระองค์ตามพระราชอัธยาศัยในทางการเมือง เช่น การกำหนดให้มีคณะองคมนตรีและสมาชิกวุฒิสภาที่มีมาจากพระราชอำนาจที่พระมหากษัตริย์ที่จะทรงเลือกและแต่งตั้งประธานองคมนตรี องคมนตรีตลอดจนทรงมีพระราชอำนาจในการทรงเลือกและแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดได้อย่างอิสระ โดยมีเพียงประธานองคมนตรีเป็นผู้สนองพระบรมราชโองการ การให้พระองค์ทรงมีพระราชอำนาจอำนาจทางการเมืองทหารด้วยการกำหนดให้ทรงเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของทหารทั้งปวงตลอดจนให้พระองค์ทรงมีพระราชอำนาจในการสถาปนาฐานันดรศักดิ์ เป็นต้น ในขณะที่ ร่าง

³⁹ พอพันธ์ อูยานนท์, “สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์กับบทบาทการลงทุนทางธุรกิจ”

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2549.; สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล, “สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์คืออะไร” ฟ้าเดียวกัน 4, 1 (2549): 67-93.

⁴⁰ โปรดดูรายชื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ ใน คำอธิบายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2475-2495, หยุค แสงอุทัย (พระนคร: โรงพิมพ์ชูสิน, 2495), หน้า 224-232.; แคมสุข นุ่มนนท์, “50 ปี พรรคประชาธิปไตยกับการเมืองไทย,” 2539, หน้า 51-52. คณะผู้ร่างรัฐธรรมนูญนี้ประกอบด้วยสมาชิก 9 คน คือ เจ้าพระยาศรีธรรมวิเศษ พระยาศรีวิสารวาจา พระยาเทพวิฑูรพหุลศรุตบาทดี พระยาอรรธการิณนิพนธ์ หลวงประกอบนิติสาร ม.ร.ว.เสนีย์ นายสุวิชัย พันธเศรษฐ และเพียร ราชธรรมนิเทศ โดยคณะผู้ร่างรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่เป็นขุนนางในระบบเก่าและนักกฎหมายที่เป็น“กลุ่มรอยัลลิสต์”

รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวกลับการพยายามจำกัดอำนาจของคณะรัฐประหารออกไปจากการเมือง ด้วยการห้ามข้าราชการประจำเป็นสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อีกทั้ง ข้าราชการประจำเป็นรัฐมนตรีมิได้ ซึ่งส่งผลให้คณะรัฐประหารถูกกีดกันออกไปจากการเมือง⁴¹

ในสายตาของทูตต่างประเทศอย่างสแตนตัน ทูตสหรัฐฯ ได้บันทึกความเห็นของเขาต่อ ผลการรัฐสภาระบบการเมืองของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ผ่านร่างรัฐธรรมนูญใหม่ว่า ร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ได้ฟื้นฟูอำนาจให้กับพระมหากษัตริย์ และร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวประสบความสำเร็จ ในอำนาจอำนาจทางการเมืองของพระมหากษัตริย์ที่เคยเห็นอย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญฉบับ 2490 ให้แทรกลงอย่างลึกซึ้งซึ่งยากแก่การสังเกตพบ เขาเห็นว่าแนวความคิดในการเพิ่มอำนาจทางการเมืองให้กับสถาบันกษัตริย์ในการควบคุมการเมืองไทยนั้นคล้ายคลึงกับสิ่งที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯทรงเคยมีพระราชดำริทางการเมืองถึงการปกครองในอุดมคติที่ทรงมีพระราช ประสงค์ไว้เมื่อก่อนการปฏิวัติ 2475⁴² ท่ามกลางการรุกคืบทางการเมืองของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ในการยึดอำนาจการเมืองจากคณะรัฐประหาร สแตนตัน ทูตสหรัฐฯได้ตั้งข้อสังเกตถึงเป้าหมายทางการเมืองของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ว่า พวกเขามีแผนการทางการเมืองที่ไปไกลเกินกว่าจะให้การ สนับสนุนคณะรัฐประหารดังเดิมแล้ว⁴³

ไม่แต่เพียง “กลุ่มรอยัลลิสต์”จะเข้าครอบงำการออกแบบระบอบการเมืองที่อำนวยให้ สถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ให้เป็นตัวแสดงทางการเมืองสำคัญแต่เพียงกลุ่มเดียว ด้วยการกีดกันคณะรัฐประหารออกจากการเมืองเท่านั้น แต่พวกเขายังมุ่งสร้างระบอบการเมืองที่ไม่ ประนีประนอมกับความคิดอื่น ๆ ในสังคมไทย เช่น เสรีนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมนิยม ด้วย เหตุที่ พวกเขาไม่ให้สนใจปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในภูมิภาค ทำให้สมาชิกสภาผู้แทน ขจากภาคอีสานไม่พอใจร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”อย่างมาก สแตนตัน ทูต สหรัฐฯเห็นว่า “กลุ่มรอยัลลิสต์”สนใจแต่เพียงประโยชน์จากการยึดกุมอำนาจทางการเมืองภายใต้ กติกาที่เขาออกแบบขึ้นให้มากที่สุด เพื่อให้พวกเขามีอำนาจได้อย่างมั่นคง ด้วยการจัดตั้ง พรรคการเมืองของพวกเขาชื่อ พรรคกษัตริย์นิยมตามแนวคิดของพวกเขาขึ้น เพื่อเข้าชิงชัยทาง

⁴¹ มุกดา เอนกผลาภากิจ, “รัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมือง: ศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542) .

⁴² NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, Stanton to Secretary of State, “Fortnightly Summary of Political event in Siam for the Period 1-15 January 1948”.

⁴³ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, Stanton to Secretary of State, “Fortnightly Summary of Political event in Siam for the Period 16-31 January 1948”.

การเมืองร่วมกับพรรคประชาธิปัตย์เพื่อให้พวกเขาสามารถครองเสียงในสภาผู้แทนฯให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้⁴⁴

3.4 แผนการใหญ่ทางการเมืองของ “กลุ่มรอยัลลิสต์”

สถานการณ์การเมืองหลังการรัฐประหาร 2490 ทำให้ “กลุ่มรอยัลลิสต์” กลับขึ้นมาเป็นตัวแสดงทางการเมืองที่สำคัญ และทำให้ “กลุ่มรอยัลลิสต์” มีส่วนสำคัญในการออกแบบระบบอบการเมืองที่อำนวยความสะดวกให้พวกเขากลายเป็นตัวแสดงทางการเมืองหลักและการสนับสนุนความมั่นคงทางการเมืองให้กับสถาบันกษัตริย์และพวกตน แต่ความเคลื่อนไหวของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” มิได้มุ่งให้การสนับสนุนราชสกุลมหิดลเพียงราชสกุลเดียว เนื่องจาก “กลุ่มรอยัลลิสต์” ขณะนั้นมีได้มีความเป็นเอกภาพ ทำให้ “กลุ่มรอยัลลิสต์” สำคัญที่นำโดยควง อภัยวงศ์และพรรคประชาธิปัตย์ที่เป็นรัฐบาลนั้นมีมั่นใจในอำนาจต่อรองและมีความอิสระในการตัดสินใจที่จะเลือกสนับสนุนราชสกุลใดให้อำนาจในราชสำนักได้ เนื่องจาก ขณะนั้นผลการสืบสวนกรณีสวรรคตมีแนวโน้มที่จะสามารถตั้งสมมติฐานผู้ต้องสงสัยที่จะต้องรับผิดชอบต่อการสวรรคตได้แล้ว ทำให้ควง ในฐานะนายกรัฐมนตรีมีความต้องการเปิดเผยผลการสอบสวนนี้ออกสู่สาธารณชนซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในราชสำนักอย่างใหญ่หลวง

ด้วยเหตุนี้ พรรคประชาธิปัตย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” มีอิทธิพลและเป็นตัวแปรสำคัญที่จะกำหนดทิศทางการเมืองของราชสำนักในขณะนั้น สถานทูตสหรัฐฯ ได้รายงาน ว่า ควง อภัยวงศ์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชและม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมชมีแผนการแตกหักกับคณะรัฐประหาร โดยพวกเขา มีแผนการสนับสนุนให้พระองค์เจ้าจุมภฏฯจากราชสกุลบริพัตรขึ้นครองราชย์แทนราชสกุลมหิดล เนื่องจาก ขณะนั้นยังไม่มีการบรมราชาภิเษกผู้ใดให้เป็นพระมหากษัตริย์อย่างเป็นทางการ และพวกเขามีต้องการฟื้นฟูอำนาจของพระมหากษัตริย์ที่มีอยู่ก่อนการปฏิวัติ 2475 ให้กลับมาอีกครั้งเพื่อสร้างอำนาจนำทางการเมืองที่ยั่งยืนให้แก่พวกเขาเพื่อทำให้กลุ่มของเขากลายเป็นแกนนำของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ทั้งหมดพร้อมกับเป็นผู้นำของประเทศ ด้วยแผนการหมุนกลับระบบการเมืองของควงทำให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ในฐานะหัวหน้าคณะรัฐประหารคัดค้านแผนทางการเมืองดังกล่าวอย่างหนักทำให้จอมพล ป. ต้องหันกลับไปเป็นพันธมิตรกับ “กลุ่มปรีดี” เพื่อ

⁴⁴ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, “Summary of Political events in Siam January 1948”; NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, Stanton to Secretary of State, 11 February 1949. ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2491 ในนามของพรรคกษัตริย์นิยม คือ ร.ท. สัมพันธ์ ชันระชนนะ ส.ส.นครราชสีมา (สุชาชัย ยิ้มประเสริฐ, แผนชิงชาติไทย: ว่าด้วยรัฐและการต่อต้านรัฐสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2491-2500), หน้า 435).

ร่วมกันขับไล่ควงและยุติแผนการของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ต่อมา แมคโดนัลด์ อดีตไอ.เอส.เอส.และมีความคุ้นเคยกับปรีดี พนมยงค์ได้แจ้งข่าวต่อ สแตนตัน ทูตสหรัฐฯว่า จอมพล ป.ได้ส่งผู้แทนมาแจ้งกับเขาว่า จอมพล ป.มีความคิดที่จะจัดตั้งรัฐบาลผสมระหว่างปรีดี พนมยงค์และพล ร.ต. ถวัลย์ อารณาวาสวัตต์กับกลุ่มของเขาเพื่อกันควงที่ได้รับการสนับสนุนจาก“กลุ่มรอยัลลิสต์” ออกจากการจัดตั้งรัฐบาล เนื่องจาก จอมพล ป.ต้องการคัดค้านแผนการของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ที่จะสถาปนาพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่ รายงานของสถานทูตสหรัฐฯบันทึกต่อไปว่า ควงต้องการจะเปิดเผยถึงบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบต่อการสวรรคต สแตนตันเห็นว่า การเปิดเผยดังกล่าวจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในราชสำนักอย่างสำคัญ ต่อมา แลนดอน เจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯที่วอชิงตัน ดี.ซี. ผู้คุ้นเคยกับการเมืองไทยเห็นว่า แม้จอมพล ป. และปรีดีจะเป็นคู่แข่งทางการเมืองกันภายในคณะราษฎร แต่ทั้งคู่แสดงการคัดค้านการรื้อฟื้นอำนาจของพระมหากษัตริย์ แลนดอนวิเคราะห์ว่า ทั้งจอมพล ป.และปรีดีไม่มีปัญหาเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์พระองค์ปัจจุบัน เพราะขณะนั้นพระองค์ทรงพระเยาว์และไม่มีฐานอำนาจการเมือง⁴⁵

ท่ามกลางการดำเนินการแผนการใหญ่ของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” สถานทูตสหรัฐฯรายงานไว้ในต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2491 มีสมาชิกคณะราษฎรจำนวนหนึ่งได้มาปรึกษาจอมพล ป. พิบูลสงครามถึงความกังวลการขยายอิทธิพลทางการเมืองของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ที่อยู่เบื้องหลังรัฐบาลควง อภัยวงศ์ ทำให้คณะราษฎรต้องการให้จอมพล ป. กับปรีดี พนมยงค์ร่วมมือกันต่อต้านแผนทางการเมืองดังกล่าว⁴⁶ ต่อมา มีการจัดประชุมร่วมกันระหว่างคณะราษฎรกับคณะรัฐประหารหลายครั้งภายในเดือนกุมภาพันธ์เพื่อไกล่เกลี่ยความขัดแย้งอันเกิดจากการรัฐประหาร 2490 และผนึกกำลังเพื่อต่อต้านแผนการใหญ่ของควงและ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ที่จะการฟื้นฟูระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ขึ้นใหม่ซึ่งพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ แกนนำคนหนึ่งของคณะรัฐประหารและนายทหารผู้ใกล้ชิดกับจอมพล ป.และคณะราษฎรเห็นว่า แผนการดังกล่าวเป็นการชิงอำนาจทางการเมืองไปจากคณะรัฐประหารและทำลายคุณภาพการทางการเมืองต่างๆทั้งหมดที่คณะราษฎรได้

⁴⁵ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, Stanton to Secretary of State, “Fortnightly Summary of Political event in Siam for the Period 16-31 January 1948”; NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, Stanton to Secretary of State, 5 February 1948.; NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, Landon to Butterworth, 20 February 1948.

⁴⁶ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, Stanton to Secretary of State, 9 February 1948.

สร้างมาตั้งแต่หลังการปฏิวัติ 2475 ให้มลายลง⁴⁷ คณะรัฐประหารต้องการให้มีแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่กว้างขึ้นจาก“กลุ่มรอยัลลิสต์”และสั่งการให้มีการสอดคล้องความเคลื่อนไหวทางการเมืองของ “กลุ่มรอยัลลิสต์”⁴⁸

แม้ว่า คณะราษฎรและคณะรัฐประหารจะพยายามกดดันควง อภัยวงศ์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ออกไปจากจัดตั้งคณะรัฐมนตรีเพื่อเปิดโอกาสให้จัดตั้งรัฐบาลผสมระหว่างจอมพล ป. พิบูลสงครามกับปรีดี พนมยงค์และพล ร.ต.ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ แต่ควงมีความมั่นใจการสนับสนุนทางการเมืองจาก“กลุ่มรอยัลลิสต์”ที่มีมากกว่าแรงกดดันดังกล่าว⁴⁹ ต่อมา เมื่อควงได้รับชัยชนะการเลือกตั้งเมื่อปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2491 ท่ามกลางแรงกดดันจากคณะราษฎรและคณะรัฐประหารก็ตาม แต่เขายังคงได้รับการสนับสนุนจากสถาบันกษัตริย์ผ่านจากอภิรัฐมนตรี(หรือองคมนตรีในเวลาต่อมา)และจาก“กลุ่มรอยัลลิสต์”ในวุฒิสภาที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งทั้งหมดกับสมาชิกสภาผู้แทนฯของพรรคชาติปัตย์ในสภาผู้แทนฯทำให้เขาสามารถจัดตั้งรัฐบาลของเขาได้สำเร็จ⁵⁰ ในขณะเดียวกัน ท่าทีของกรมพระยาชัยนาथ ในฐานะผู้สำเร็จราชการฯ ยังคงทรงไม่พอพระทัยต่อจอมพล ป. และทรงไม่เห็นกับความคิดของจอมพล ป. ในการฟื้นฟูคณะราษฎรที่เคยโค่นล้มอำนาจของสถาบันกษัตริย์ให้กลับมาทำทนายพวกเขาอีกครั้ง⁵¹

⁴⁷ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, Stanton to Secretary of State, “Fortnightly Summary of Political event in Siam for the Period 1-15 February 1948”. มีการประชุมคณะราษฎรและคณะรัฐประหารที่บ้านของร.ท.ขุนนิรันดร์ชัยหลายครั้ง สมาชิกที่เข้าร่วมประชุม เช่น พล.ท. พระประศาสน์พิทยกุล พล.ท. มังกร พรหมโยธี พล.ท. ประยูร ภมรมนตรี และหลวงนฤเบศมานิตย์ ในการประชุมครั้งหนึ่งเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ ได้มีความพยายามไกล่เกลี่ยความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการรัฐประหาร 2490 และยืนยันหลักการของการปฏิวัติ 2475 ต่อไป โดยผู้แทนของคณะรัฐประหาร คือ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ พล.ต.ท.ละม้าย อุทยานานนท์ และนายทหารระดับกลางอีก 6 คน โดย พล.ร.ต.สังวร สุวรรณชีพ สมาชิกคณะราษฎรคนหนึ่งซึ่งเข้าร่วมได้บันทึกการประชุมที่นำโดยพล.ท. มังกร พรหมโยธี พล.ต.อ.เผ่า และ พล.ต.ท.ละม้าย ว่า “แลเสียที่คุณเผ่า คุณละม้ายว่า นายควงไปไม่รอด เดินกับพวกเจ้า 100% ” (อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเรือตรี หลวงสังวรยุทธกิจ ณ เมรุวัดธาตุทอง 27 ธันวาคม 2516, [กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์], หน้า 159)

⁴⁸ หจข.สร. 0201.18/5 สำนักงานโฆษณาการคัดและตัดข่าวหนังสือพิมพ์ (เมษายน – กันยายน 2492).;เกียรติศักดิ์, 20 กุมภาพันธ์ 2492.

⁴⁹ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, Stanton to Secretary of State, 17 February 1948 .

⁵⁰ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, Stanton to Secretary of State, “Fortnightly Summary of Political event in Siam for the Period 16-29 February 1948”.

⁵¹ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, Memorandum of Conversation Prince Rangsit and Stanton, 10 March 1948.

3.5 จอมพล ป.กับการล้มแผนทางการเมืองของ “กลุ่มรอยัลลิสต์”

เมื่อการก่อกวนของคณะราษฎรและคณะรัฐประหารที่มีต่อความเคลื่อนไหวและแผนการทางการเมืองของควง อภัยวงศ์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ไม่ได้ผล เนื่องจาก ควงมีความได้เปรียบเหนือกว่าในฐานะผู้ที่กำหนดอนาคตของสถาบันกษัตริย์ให้ไปในทิศทางใด ทำให้พวกเขาได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มราชสกุลและพระราชวงศ์ที่ต้องการมีอำนาจในราชสำนักใหม่หรือคงยังมีอำนาจต่อไป ควงและ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ยังคงเดินหน้าออกแบระบบการเมืองด้วยการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ที่เพิ่มอำนาจให้สถาบันกษัตริย์ และทำให้พวกเขาได้เปรียบในการแข่งขันทางการเมือง ตลอดจนการกำจัดคู่แข่งให้ออกไปจากการเมือง

ในที่สุด เมื่อคณะรัฐประหารยื่นคำขาดให้ควง อภัยวงศ์ในฐานะนายกรัฐมนตรีลาออกในวันที่ 6 เมษายน 2491 ทั้งนี้ การยื่นคำขาดขั้บไล่รัฐบาลควงที่“กลุ่มรอยัลลิสต์”ให้การสนับสนุนลงจากอำนาจครั้งนี้ สถานทูตสหรัฐฯรายงานว่า เหตุการณ์ดังกล่าวสร้างความไม่พอใจให้กับกรมพระยาชัยนาทนาค ผู้สำเร็จราชการฯเป็นอย่างมาก โดยทรงพยายามให้ความช่วยเหลือควงด้วยการทรงไม่รับจดหมายลาออก และทรงสั่งการให้วุฒิสภามีมติให้ระงับการลาออกของควงเพื่อท้าทายอำนาจของคณะรัฐประหารแต่ความพยายามของพระองค์ไม่เป็นผล ทำให้ทรงบริพาทย่อมพล ป. พิบูลสงครามและคณะรัฐประหารว่า “ปัญหาทางการเมืองเกิดจากทหารและนักการเมืองที่ชั่วร้าย” ทรงกล่าวว่า รัฐบาลของจอมพล ป. และคณะรัฐประหารจะต้องถูกโค่นล้มลง สถานทูตรายงานต่อไปว่า ทรงมีแผนการที่ใช้ฐานกำลังทางการเมืองของสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ในรัฐสภาทั้งสมาชิกวุฒิสภาที่ทรงแต่งตั้งและสมาชิกสภา ผู้แทนของพรรคประชาธิปัตย์ ดำเนินการต่อต้านรัฐบาลต่อไป⁵²

การกลับเข้ามามีอำนาจของจอมพล ป. พิบูลสงครามสร้างความไม่พอใจให้กับสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”อย่างมาก แต่กลับไม่ได้รับการต่อต้านจากประเทศมหาอำนาจอย่างรุนแรงเหมือนการรัฐประหาร 2490 อีก เนื่องจาก ประเทศต่างๆมีความวิตกกังวลกับผลประโยชน์ที่ประเทศของตนอาจได้รับการกระทบกระเทือนหากไม่ให้การรับรองรัฐบาลจอมพล ป. สำหรับอังกฤษมีความกังวลเรื่องการส่งข้าวตามข้อตกลงสมบูรณัมแบบกับไทยว่าจะได้รับผลกระทบ ส่วนฝรั่งเศสกังวลเรื่องดินแดนในอินโดจีนที่ไทยคืนให้กับฝรั่งเศสจะกลายเป็นประเด็นความขัดแย้งระหว่างกันขึ้นอีก ส่วนสหรัฐฯวิตกว่าหากไม่รับรองรัฐบาลใหม่จะทำให้สหภาพโซเวียตเท่านั้นที่มี

⁵² NARA, RG 59 Central Decimal File 1945-1949 Box 7251, Stanton to Secretary of State, 7 April 1948.; NARA, RG 59 Central Decimal File 1945-1949 Box 7251, Stanton to Secretary of State, 8 April 1948.; NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, Memorandum of Conversation Prince Rangsit and Stanton, 9 April 1948.

ความสัมพันธ์กับไทย ดังนั้น สหรัฐฯ เห็นว่าการไม่รับรองรัฐบาลจอมพล ป. จะสร้างปัญหาที่ไม่จำเป็นตามมามากกว่า ไม่กี่วันต่อมา เมื่อรัฐบาลจอมพล ป. ได้รับการลงมติรับรองจากรัฐสภา และมีการประกาศการดำเนินการตามพันธสัญญานานาชาติดั้งเดิม การประกาศดังกล่าวทำให้มหาอำนาจต่าง ๆ ล้วนรับรองรัฐบาลจอมพล ป. ทันที⁵³ ควบบันทึกด้วยว่านโยบายของสหรัฐฯ ที่วอชิงตัน ดี.ซี. ในช่วงสงครามเย็นได้เปลี่ยนแปลงจากช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งในอดีต สหรัฐฯ เคยต่อต้านรัฐบาลจอมพล ป. มาเป็นการให้การรับรองรัฐบาลของเขา เนื่องจาก ช่วงเวลาดังกล่าว สถานการณ์การต่อสู้ระหว่างก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนมีแนวโน้มที่ฝ่ายแรกกำลังเสียเปรียบ ทำให้สหรัฐฯ มีความต้องการมีอิทธิพลต่อไทยเพื่อทำให้ไทยร่วมมือกับสหรัฐฯ ในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในเอเชียมีผลทำให้สแตนตัน ทูตสหรัฐฯ ที่เคยแสดงการต่อต้านจอมพล ป. ได้เปลี่ยนท่าทีที่เคยแข็งกร้าวมาเป็นการกล่าวชื่นชมจอมพล ป. ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามทิศทางของนโยบายใหม่ของสหรัฐฯ ว่า จอมพล ป. มีความเป็นผู้นำและให้การสนับสนุนสหรัฐฯ⁵⁴

แม้รัฐบาลควง อภัยวงศ์จะพ้นจากอำนาจไป แต่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ยังคงทำงานต่อไป เนื่องจาก จอมพล ป. พิบูลสงครามมิได้ล้มเลิกรัฐธรรมนูญฉบับ 2490 ล้มเลิกรัฐสภา และคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ที่ “กลุ่มรอยัลลิสต์” สนับสนุนการจัดตั้ง เนื่องจาก จอมพล ป. อาจจะเชื่อมั่นว่า เขาจะสามารถควบคุมสมาชิกสภาผู้แทนฯ ได้ และอาจมีความวิตกว่า หากล้มเลิกรัฐธรรมนูญจะทำให้รัฐบาลของเขาต้องกลับไปเผชิญหน้ากับการไม่ได้รับการรับรองจากนานาชาติอีก ต่อมา บางกอกโพสต์ (Bangkok Post) ได้รายงานข่าวว่า “กลุ่มรอยัลลิสต์” และพรรคประชาธิปไตยยังคงมีอิทธิพลในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งแนวโน้มของสาระในรัฐธรรมนูญนั้นจะสกัดกั้นการมีอำนาจทางการเมืองของคณะรัฐประหาร⁵⁵ แม้ จอมพล ป. นายกรัฐมนตรีคนใหม่ได้เสนอให้ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญที่ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ให้การสนับสนุนให้ยึดถือรัฐธรรมนูญ 2475 เป็นแบบในการร่างก็ตาม⁵⁶ แต่การดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญภายใต้แนวคิดของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ยังดำเนินไปในทิศทางที่เพิ่มอำนาจให้กับสถาบันกษัตริย์และสร้างความได้เปรียบทางการเมืองให้กับ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ต่อไป

⁵³ Mahmud, *The November 1947 Coup: Britain, Pibul Songgram and the Coup*, p. 67-68.

⁵⁴ Kullada Kesboonchoo Mead, “A revisionist history of Thai-U.S. relation,” *Asian Review* 16 (2003), p. 52.

⁵⁵ *Bangkok Post*, 10 April 1948.

⁵⁶ นครสาร, 27 เมษายน 2491.

3.6 รัฐบาลจอมพล ป.กับความล้มเหลวในการเปิดไมตรีกับ “กลุ่มปรีดี”

การกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งของจอมพล ป. พิบูลสงครามในครั้งนี้ เขาได้รับความชื่นชมจากมหาอำนาจตะวันตก เนื่องจาก เขาได้ประกาศยอมรับและทำตามพันธสัญญาต่างๆที่ไทยได้เคยตกลงกับนานาชาติ ให้การสนับสนุนสหประชาชาติ และที่สำคัญรัฐบาลของเขาประกาศความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับสหรัฐฯ⁵⁷ อย่างไรก็ตามรัฐบาลของเขายังคงต้องเผชิญหน้ากับการต่อต้านจากปรปักษ์ทางการเมืองหลายกลุ่ม เช่น “กลุ่มรอยัลลิสต์” และ “กลุ่มปรีดี” ไม่แต่เพียง ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเท่านั้น แต่ยังมี ความขัดแย้งระหว่างกองทัพและภายในกองทัพบก มีผลทำให้รัฐบาลของเขาในช่วง 2491จนถึง 2494 ถูกต่อต้านจากกลุ่มต่างๆอย่างมาก

การทำทลายอำนาจรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามครั้งแรก ซึ่งต่อมาเรียกว่า “กบฏเสนาธิการ” ได้เริ่มก่อตัวขึ้นในกลางปี 2491 ไม่กี่เดือนหลังจากที่เขาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี การต่อต้านรัฐบาลเกิดจากความร่วมมือระหว่าง “กลุ่มปรีดี” กับ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ที่เคยร่วมมือกันใน “ขบวนการเสรีไทย” ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2⁵⁸ ซีไอเอได้รายงานว่ แผนการรัฐประหารดังกล่าวว่ามี 2 วิธี คือ การใช้กำลังทหารจากกรมปืนต่อสู้อากาศยานภายใต้การสั่งการของพล.ท. ชิต มั่นศิลป์ สีนาดโยธารักษ์ เพื่อจับกุมนายกรัฐมนตรีและแกนนำคณะรัฐประหารและแผนที่สองคือ การใช้กำลังโดยตรงต่อคณะรัฐมนตรีของจอมพล ป.ทั้งหมด หากแผนการสำเร็จจะมีการจัดตั้งรัฐบาลผสมระหว่าง “กลุ่มปรีดี” และ “กลุ่มรอยัลลิสต์”⁵⁹ อย่างไรก็ตาม แผนการรัฐประหารดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากรัฐบาลรู้ความเคลื่อนไหวล่วงหน้าจึงทำการจับกุม

⁵⁷ “Department of State Policy Statement on Indochina, 27 September 1948” in Foreign Relations of the United States 1948 Vol.6, (Washington: Government Printing Office, 1974), p. 47.; แถมสุข นุ่มนนท์, “ขบวนการต่อต้านอเมริกา สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม,” ใน รวมบทความประวัติศาสตร์ 2 (มกราคม 2524): 50.

⁵⁸ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79-01082A000100010020-7, 11-17 May 1948, “Intelligence Highlights”.

⁵⁹ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP82-00457R002100340008-7, 1 December 1948, “Operational Plans of the Abortive Countercoup d’etat Group” รัฐบาลชุดใหม่ตามรายงานฉบับนี้ระบุว่าพล.ท. ชิต มั่นศิลป์ สีนาดโยธารักษ์ จะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยมีดวง อภัยวงศ์ เป็นรองนายกฯ ทวี บุญยเหตุเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร ดิเอก ชัยนามเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และประภาศ วัฒนสารเป็นรัฐมนตรีช่วยมหาดไทยแต่เมื่อแผนรัฐประหารล้มเหลว ดวง อภัยวงศ์ ถูกจับตามองจากรัฐบาลเป็นอย่างมาก

ผู้เกี่ยวข้องเมื่อ 1 ตุลาคม 2491 ตัดหน้าแผนรัฐประหารจะเกิดขึ้น⁶⁰ จากนั้น รัฐบาลได้นำกำลังทหารไปเฝ้าที่หน้าสถานทูตอังกฤษและสหรัฐอเมริกาเพื่อป้องกันการกลุ่มผู้เกี่ยวข้องหลบหนีเข้าไปในสถานทูต⁶¹ สถานทูตสหรัฐฯเห็นได้ว่า เสถียรภาพทางการเมืองของจอมพล ป. ในฐานะนายกรัฐมนตรีครั้งนี้ห่างไกลจากในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 มาก⁶²

ท่ามกลางความขัดแย้งหลายด้านที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามต้องเผชิญทั้งจาก “กลุ่มปรีดี” และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” แต่จอมพล ป. เลือกว่าจะมีไม่ตรงกับปรีดี พนมยงค์อดีตนายกรัฐมนตรี 2475 เพื่อร่วมมือในการต่อต้านการขยายอำนาจของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2492 จอมพล ป. ได้แถลงข้อความผ่านวิทยุที่สื่อถึง “กลุ่มปรีดี” ว่า ปรีดี คือ สมาชิก

---

⁶⁰ ในทางเปิดเผยนั้น นายทหารสำคัญที่เกี่ยวข้อง คือ พล.ต.สมบุญธรรม ทรานูชิตและพล.ต.เนตร เขมะโยธิน แต่จากรายงานจากสถานทูตสหรัฐฯได้รายงานว่าการพยายามรัฐประหารครั้งนี้ มีกลุ่มที่เกี่ยวข้อง คือ “กลุ่มรอยัลลิสต์” นำโดยพล.ท.ชิต มั่นศิลป์ สินาดโยธารักษ์ เป็นแกนนำ และมีควง อภัยวงศ์ พ.ท.รอย อภัยวงศ์ และพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ฯ เข้าร่วม และกลุ่มที่ 2 คือ “กลุ่มปรีดี” มี พล.ร.ต.ถวัลย์ อัจฉรวา สวัสดิ์ พล.อ.อดุล อดุลเดชจรัส ดิเรก ชัยนาม หลวงอรธกิตติ พล.ร.ต.สังวร สุวรรณชีพ หลวงนฤเบศมานิต พล.ร.ท.ทหาร ขำ หิรัญ พ.ต.อ. บรรจงศักดิ์ ชีพเป็นสุข พ.ต.ต.จำเนียร วาสนาสมสิทธิ์ พ.ต.ต.หลวงสัมฤทธิ์สุขุมวาท พล.ต.เนตร เขมะโยธิน โดยมีปรีดี พนมยงค์อยู่เบื้องหลัง (NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, Bangkok to Secretary of State, 7 October 1948.) จากบันทึกของตำรวจนายหนึ่งชื่อว่า “กลุ่มปรีดี” ติดต่อกับพล.ต.หลวงสรานูชิตและพล.ต.เนตร ผ่าน ร.ต.ต. สุจิตร์ สุพรรณวัฒน์ อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ภายหลังพ่ายแพ้ ร.ต.ต.สุจิตร์ หนีกลับไปหาปรีดีที่จีน (โปรดดู พล.ต.ต.อำรุง สุกุลรัตน์, ใคร เผ่าไม่ตี ว่า ออตร., หน้า 52-53). ซึ่งสอดคล้องกับบันทึกของปรีดีได้บันทึกถึงเหตุการณ์นี้ว่า “...คนที่หลบหนีการจับกุม [กรณี “กบฏเสนานิการ”] มาได้ ได้ส่งตัวแทนมาหาข้าพเจ้าเพื่อวางแผนก่อการอภิวัฒน์โค่นล้มรัฐบาลปฏิกริยาอีกครั้งหนึ่ง [กรณี “กบฏวังหลวง”] ...” (ปรีดี พนมยงค์, ชีวิตผันผวนของข้าพเจ้าและ 21 ปีที่ลี้ภัยในสาธารณรัฐราชวูจิ้น, หน้า 112-116. โดยพล.ท.ชิต มั่นศิลป์ สินาดโยธารักษ์นั้นมีความสนิทกับควงมานาน เมื่อพ.ท.รอย ถูกรัฐบาลจอมพล ป. จับกุมในเหตุการณ์ครั้งนี้ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ฯ ได้ออกมาคัดค้านการจับกุมดังกล่าว (NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, Stanton to Secretary of State, “Political Survey of the First Six Months of the Phibun Regime May-October 1948,” 22 November 1948).

⁶¹ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, Bangkok to Secretary of State , 7 October 1948.

⁶² NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, Stanton to Secretary of State, “Political Survey of the Frist Six Months of the Phibun Regime May-October 1948,” 22 November 1948.

แรกเริ่มของคณะราษฎรและเป็นเพื่อนเขา เขาต้องการให้ปรีดีกลับมาร่วมงานกับรัฐบาลเพื่อให้งานเมืองมีความเป็นเอกภาพ⁶³

ท่ามกลางช่วงเวลาที่คุณรัฐประหารไม่สามารถควบคุมกลไกทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญได้ “กลุ่มปรีดี” ยังคงท้าทายอำนาจรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามต่อไป ประกอบกับ “กลุ่มรอยัลลิสต์” สามารถยึดกุมกลไกทางการเมือง ที่สำคัญเอาไว้ได้ อีกทั้งพวกเขากำลังสร้างระบอบการเมืองที่จะเอื้อประโยชน์ให้กับสถาบันกษัตริย์และพวกเขาให้ได้เปรียบทางการเมืองอย่างถาวรเหนือกลุ่มต่างๆ แม้กระทั่งคุณรัฐประหารผ่านการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ที่จำกัดคุณรัฐประหารให้ออกไปจากการเมือง ทำให้จอมพล ป. มีความต้องการร่วมมือกับปรีดี พนมยงค์และกลุ่มของเขาเพื่อต่อสู้กับ “กลุ่มรอยัลลิสต์” แต่ความร่วมมือระหว่างกันไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจาก ปรีดีและกลุ่มมีแผนการตรงกันข้ามกับความต้องการของจอมพล ป.⁶⁴ ต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2492 กระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ ได้รายงานว่า ปรีดีได้เดินทางกลับเข้ามาในประเทศไทยเป็นครั้งแรกหลังการรัฐประหาร 2490 แต่มิได้มุ่งมาเพื่อเจรจากับจอมพล ป. แต่เขามาเพื่อทวงอำนาจคืนจากจอมพล ป.⁶⁵ ไม่กี่วันจากนั้น เมื่อรัฐบาลได้ล่วงรู้ความเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลของปรีดีและกลุ่มทำให้จอมพล ป. ออกแถลงการณ์ทางวิทยุเพื่อเตือนความเคลื่อนไหวดังกล่าว⁶⁶

⁶³ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, Stanton to Secretary of State , 8 February 1949.

⁶⁴ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79-01082A000100020022-4, 9–15 February 1949, “Intelligence Highlights No.39”; NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, Stanton to Secretary of State, 9 February 1949. สถานทูตสหรัฐฯ และซีไอเอรายงานตรงกันว่า แกนนำคนหนึ่งของ “กลุ่มปรีดี” แจ้งว่า จอมพล ป. พิบูลสงครามได้ส่งผู้แทนไปพบกับแกนนำของกลุ่มเพื่อขอให้พวกเขากลับมาร่วมมือกับจอมพล ป. โดยพวกเขาตีความว่า การส่งสัญญาณของจอมพล ป. ผ่านวิทยุในต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2492 คือ ความพยายามสื่อถึงพวกเขาถึงความตั้งใจของจอมพล ป. ที่มีต่อปรีดี พนมยงค์และกลุ่ม อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอจากจอมพล ป. ไม่สามารถตกลงกันได้เป็นมติของ “กลุ่มปรีดี” ได้

⁶⁵ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, Reed to Butterworth, “Siam Politics,” 9 February 1949.

⁶⁶ จอมพลป. พิบูลสงครามได้แถลงผ่านวิทยุเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2492 ในหัวข้อ “ประเทศจะมีจลาจลหรือไม่” โดยแถลงการณ์ดังกล่าวได้เปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีเหตุการณ์จลาจลและประเทศไทยกำลังจะมีขึ้น และเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2492 เรื่อง “สถานการณ์ของโลกเกี่ยวกับการจลาจลในประเทศอย่างไร” เนื้อหากล่าวถึงอันตรายของคอมมิวนิสต์ที่เข้าแทรกซึม (สมุทร สุรักขะ, 26 การปฏิวัติไทยและรัฐประหาร สมัย 2089 ถึง 2507, หน้า 447).

เมื่อการเจรจาระหว่างกันไม่เป็นผลและมีแนวโน้มจะเกิดความรุนแรงขึ้น รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามได้ขออนุมัติต่อ กรมพระยาศัยนาทฯ ผู้สำเร็จราชการฯ เพื่อประกาศภาวะฉุกเฉิน แต่ผู้สำเร็จราชการฯ และพระราชวงศ์ทรงไม่เห็นด้วยกับการประกาศภาวะฉุกเฉินของรัฐบาล เนื่องจาก พวกเขาไม่ต้องการให้จอมพล ป.มีอำนาจเด็ดขาดจากการประกาศภาวะฉุกเฉิน⁶⁷ อย่างไรก็ตาม ในที่สุดรัฐบาลสามารถประกาศภาวะฉุกเฉินได้สำเร็จ และนำไปสู่การจับกุม “กลุ่มปริดี” ได้บางส่วน⁶⁸ แต่กระนั้น ปริดี พนมยงค์ยังคงเดินหน้าแผนการกลับสู่อำนาจต่อไปด้วยการขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลก๊กมินตั๋ง เนื่องจากจีนไม่พอใจรัฐบาลจอมพล ป. และต้องการสนับสนุนการโค่นล้มรัฐบาล⁶⁹ ไม่แต่เพียง ความไม่พอใจของรัฐบาลก๊กมินตั๋งต่อการกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีของจอมพล ป.เท่านั้น แต่ยังสามารถสร้างความไม่พอใจให้กับชุมชนชาวอเมริกัน ผู้เคยเป็นโอเอสเอส.ที่เคยร่วมงานกับเสรีไทยในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 อีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิลลิส เบิร์ต⁷⁰ ในขณะที่ในระดับนโยบายนั้น สหรัฐฯนอกจากจะไม่ให้การสนับสนุนการโค่นล้ม

⁶⁷ NA, FO 371/76281, Thompson to Foreign Office, 21 February 1949.; NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79-01082A000100020021-5, 16-23 February 1949, “National emergency declaration believed cover for domestic unrest” .

⁶⁸ NA, FO 371/76281, Thompson to Foreign Office, 25 February 1949.; NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP82-00457r002600450006-2, 25 April 1949, “ Additional Information Concerning the 26 February 1949”. พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ได้เข้าจับกุม “กลุ่มปริดี” เช่น พ.อ.ทวน วิชัยทัตคะและนายทหารระดับกลางอีก 2-3 คน เนื่องจากเคลื่อนไหวเตรียมการรัฐประหาร

⁶⁹ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79-01090A000500010009-7, 7-13 September 1948, “The Chinese National Government regards Siam with increasing disfavor”. สำหรับเงินทุนในการดำเนินกรนั้นในเอกสารดังกล่าวรายงาน ว่า ปริดี พนมยงค์ได้ยืมเงินจากเค. ซี. เยห์ (K. C. Yeh) ผู้ช่วยรัฐมนตรีฝ่ายการเมืองของกิจการระหว่างประเทศของรัฐบาลก๊กมินตั๋ง จำนวน 50,000 เหรียญสหรัฐฯ และจากสงวน ตูลารักษ์ ที่ฝากไว้ที่ National City Bank of New York จำนวน 40,000 เหรียญสหรัฐฯ เพื่อซื้อเรือจากฮ่องกง กระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯวิเคราะห์ว่า สาเหตุที่ รัฐบาลจีนให้การสนับสนุน เนื่องจากต้องการมีอิทธิพลเหนือไทย โดยปริดีมีแผนการที่จะกลับกรุงเทพฯ ด้วยการก่อการรัฐประหาร(NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 box 7251, Reed to Butterworth, “Political Intervention of Pridi Banomyong,” 30 September 1948)

⁷⁰ NA, FO 371/84348, Thompson to Mr. Bevin, “Siam: Annual Review for 1949,” 10 May 1950 .; Anusorn Chinvanno, *Thailand's Policies toward China, 1949-1954*, (Oxford: St. Antony's College, 1992), p. 51.

รัฐบาลจอมพล ป.แล้ว แต่สหรัฐอเมริกากลับมีความต้องการสนับสนุนให้รัฐบาลจอมพล ป. มีความเข้มแข็ง⁷¹

เมื่อ ปรีดี พนมยงค์และกลุ่มของเขาเดินทางจากจีนมาไทยเพื่อปฏิบัติการทวงอำนาจคืนในเหตุการณ์ที่เรียกกันต่อมาว่า “กบฏวังหลวง” ด้วยการโดยสารเรือปราบเรือดำน้ำ(Submarine Chaser)ชื่อ เอส.เอส. บลูเบิร์ด(S.S. Bluebird) ซึ่งมีกัปตันเรือ ชื่อ จอร์จ นิลลิส(George Nellis) และนายเรือทั้งหมดเป็นชาวอเมริกัน เรือดังกล่าวได้แล่นออกจากฮ่องกง มารับปรีดีและคณะจำนวน 8-9 คนที่กวางตุ้ง ประเทศจีน พร้อมลำเลียงอาวุธหลายชนิด เช่น ปืนบาร์ซูกา ปืนสะเต็น ปืนการ์บิน ลูกกระเบิดมือ และกระสุนจำนวน 40 หีบที่ได้รับการสนับสนุนจากไอเอสเอสในจีน จากนั้น เรือก็มุ่งตรงมายังสัตหีบ⁷²

สำหรับการเตรียมแผนเคลื่อนไหวในประเทศนั้น ปรีดี พนมยงค์ติดต่อกับกลุ่มผ่านวิจิตร ลulitanนท์อย่างต่อเนื่อง และมีการประชุมวางแผนกันภายในกลุ่ม เขาได้ให้ทวี ตะเวทิกุล ทาบตามขอความสนับสนุนจากพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์แต่ได้รับการปฏิเสธ ทั้งนี้ แผนการใช้กำลังในการกลับคืนสู่อำนาจของปรีดีนี้ ทวีไม่เห็นด้วยและพยายามโน้มน้าวให้ปรีดีล้มเลิกแผนดังกล่าวเพื่อให้เขาสามารถกลับมาไทยต่อไปได้ แต่เขาคงยืนยันดำเนินแผนการชิงอำนาจคืนต่อไป⁷³ แม้เป็นที่รับรู้กันว่ากำลังหลักของการพยายามรัฐประหารดังกล่าวคือ ทหารเรือจากหน่วยนาวิกโยธิน ชลบุรี ของพล.ร.ต.ทหาร ข้าราชการและเหล่าเสรี ประกอบด้วย

⁷¹ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79-01090A000500010009-7, 7-13 September 1948, “The Chinese National Government regards Siam with increasing disfavor”.

⁷² NARA, CIA Records search Tool (CREST),CIA-RDP82-00457R002700370010-5, 4 May 1949, “Participation of Former United States Navy Ship in the Attempted 26 February Coup”; อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเรือตรี หลวงสังวรยุทธกิจ ณ เมรุวัดธาตุทอง 27 ธันวาคม 2516, หน้า 173-174.;ประสิทธิ์ ลulitanนท์, จดหมายเหตุแห่งอดีต(อนุสรณ์ในงานพระราชทานดินฝังศพ) (กรุงเทพฯ: โฟสต์ พับลิชชิง, 2542),หน้า 162-163.; พล.ต.ต.อำรุง สกุศลธนะ, ใครว่า อตว.เผ่าไม่ดี, หน้า 53).จากเอกสารซีไอเอ ให้ข้อมูลว่า ภายหลังจากความพ่ายแพ้ กัปตันนิลลิสได้หลบซ่อนที่บ้านของประสิทธิ์ ลulitanนท์ จากนั้น เขาได้รับการช่วยเหลือเดินทางกลับไปสู่ฮ่องกงและกลับสู่สหรัฐฯ ส่วนเรือเอส.เอส.บลูเบิร์ดนั้นได้เข้าสู่น่านไทยเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2492 เพื่อส่งปรีดี พนมยงค์และลำเลียงอาวุธขึ้นฝั่งเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ จากนั้นออกจากฝั่งไทยเมื่อ 2 มีนาคม มุ่งหน้าสู่ไซ่ง่อน อินโดจีน ภายหลังจากเรือดังกล่าวถูกขายให้กองเรือลาดตระเวนของฝรั่งเศสต่อไป

⁷³ ประสิทธิ์ ลulitanนท์, จดหมายเหตุแห่งอดีต(อนุสรณ์ในงานพระราชทานดินฝังศพ), หน้า 150,161-162.; อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเรือตรี หลวงสังวรยุทธกิจ ณ เมรุวัดธาตุทอง 27 ธันวาคม 2516, หน้า 180.

ทหารบก ตำรวจ และนักศึกษามหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง⁷⁴ แต่จากหลักฐานในการสนทนาระหว่างปรีดีและพล.ร.ต.สังวร สุวรรณชีพได้ให้ข้อมูลที่สอดคล้องกับหลักฐานของซีไอเอว่า การพยายามรัฐประหารครั้งนี้ได้รับความช่วยเหลือจากก๊กมินตั๋งและอดีตไอเอสเอส⁷⁵ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลจอมพล ป.สามารถปราบปรามการต่อต้านครั้งนี้ลงได้⁷⁶ ไม่กี่วันจากนั้น คณะรัฐประหารตัดสินใจปราบปรามแกนนำของ“กลุ่มปรีดี” ด้วยการสังหารอดีตรัฐมนตรี 4 คนที่บริเวณบางเขนอย่างเหี้ยมโหด รวมทั้ง การสังหารทวี ตะเวทีกุลและพ.ต.อ.บรรจงศักดิ์ ชีพเป็นสุข

77

แม้สหรัฐจะมีนโยบายสนับสนุนรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามก็ตาม แต่ความช่วยเหลือของอดีตไอเอสเอสที่ให้แกปรีดี พนมยงค์และกลุ่มของเขาในการต่อต้านรัฐบาล ทำให้จอมพล ป.เกิดความไม่ไว้วางใจสหรัฐเป็นอย่างมาก ประกอบกับช่วงเวลาดังกล่าว สหรัฐได้ส่งทูตทหารเดินทางเข้ามาประจำการในไทยจำนวนมากขึ้น ยิ่งสร้างความกังวลให้กับจอมพล ป. มากยิ่งขึ้นว่า สหรัฐสนับสนุนปรีดีและหันหลังให้กับรัฐบาลของเขา⁷⁸

⁷⁴ สุเพ็ญ ศิริคุณ, “กบฏวังหลวง (26 กุมภาพันธ์ 2492),” (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2518), หน้า 54-55.

⁷⁵ โปรดดู การบอกเล่าของความช่วยเหลือของปรีดี พนมยงค์ถึง ความช่วยเหลือจากก๊กมินตั๋งและอดีตไอเอสเอสใน อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเรือตรี หลวงสังวรยุทธกิจ ณ เมรุวัดธาตุทอง 27 ธันวาคม 2516, หน้า 175, 181.

⁷⁶ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP82-00457R002600450003-5, 25 April 1949, “Political Activities Resultant on the 26 February Coup”. การประชุมกลุ่มเล็กระหว่างภายใน คณะรัฐประหารมี พล.ร.ต.หลวงพลสินธวานัติกั พล.ท.ผิน และน.อ. ม.จ.แรงอากาศ โดยม.จ.แรงอากาศ เห็นว่าการเมืองไทยจะไม่สงบจนกว่าปรีดีและแกนนำจะถูกกำจัด

⁷⁷ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ อังรงค์ดี เพชรเลิศอนันต์ บรรณาธิการ, ปรีดี พนมยงค์ และ 4 รัฐมนตรีอีสาน + 1, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ หอจดหมายเหตุธรรมศาสตร์, 2544). ซีไอเอรายงานว่า ผู้ลงมือสังหาร 4 รัฐมนตรี คือ พ.ต.ลั่นทม จิตรวิมล โดยมี พ.ต.อ.หลวงพิชิตธุการเป็นผู้สั่งการให้ พ.ต.ลั่นทม ลงมือสังหาร(NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP82-00457R002600450004-4, 25 April 1949, “Added Information Concerning the Murder of the Ex-Minister”).

⁷⁸ NA, CO 54462/3, Thompson to Foreign Office, 29 November 1949.; NA, FO 371/84348, Thompson to Mr. Bevin,” Siam: Annual Review for 1949,” 10 May 1950.

3.7 “กลุ่มรอยัลลิสต์” กับการสถาปนารัฐธรรมนูญที่ปฏิเสธกองทัพ

ความเคลื่อนไหวทางการเมืองของสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ในช่วงเวลาดังกล่าวได้สร้างความไม่พอใจให้กับจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นอย่างมาก สแตนตัน ทูตสหรัฐฯ ได้รายงาน ว่า จอมพล ป. ได้เคยถกเถียงกับกรมพระยาชัยนาथ ผู้สำเร็จราชการฯ เกี่ยวกับเนื้อหาสาระในร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่“กลุ่มรอยัลลิสต์”ดำเนินการร่างและเรียกร้องให้พระองค์ในฐานะผู้สำเร็จราชการฯ มีความระมัดระวังในการได้รับคำปรึกษาและการให้ข้อแนะนำต่อองคมนตรี ตลอดจนการมีบทบาทในทางการเมืองของสถาบันกษัตริย์ ในขณะนี้ เขาเริ่มเห็นความผันผวนทางการเมืองของ “กลุ่มรอยัลลิสต์”ในการร่างรัฐธรรมนูญ เขาจึงมีความต้องการให้มีการตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญใหม่อีกครั้ง หรืออย่างน้อยขอให้รัฐสภาทำการแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่“กลุ่มรอยัลลิสต์”ได้ร่างขึ้น⁷⁹

ในระหว่างที่รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ถูกร่างโดย “กลุ่มรอยัลลิสต์” ถูกเสนอเข้าสู่การพิจารณาในรัฐสภาที่ดาราตซาไปด้วย“กลุ่มรอยัลลิสต์”ทั้งในวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร จอมพล ป. พิบูลสงครามยังคงยืนยันกับทูตสหรัฐฯ ว่า เขานิยมรัฐธรรมนูญฉบับ 10 ธันวาคม 2475 มากกว่าเพราะมีความเป็นประชาธิปไตยมากกว่าฉบับของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” เขาเห็นว่า สาระในร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เป็นการลดอำนาจของประชาชนแต่กลับไปขยายอำนาจของสถาบันกษัตริย์ เขาเห็นว่าเป็นทิศทางการเมืองที่ไม่ถูกต้องและมีข้อความที่ซ่อนเร้นบางประการอยู่ภายในรัฐธรรมนูญ เขาเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้จะนำไปสู่ปัญหาทางการเมือง⁸⁰ ในที่สุดรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวหรือ รัฐธรรมนูญ 2492 ที่เพิ่มอำนาจให้พระมหากษัตริย์ในทางการเมืองแต่กีดกันคณะรัฐประหารออกไปจากการเมืองได้ถูกประกาศใช้สำเร็จ⁸¹ แม้ในระหว่างการพิจารณาจะมีการคัดค้านจากนายทหารจำนวนหนึ่งในคณะรัฐประหารและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากอีสานที่นำโดยเสียง ไชยกาล ฟอง สิทธิธรรม ชื่น ระวีวรรณ และสมาชิกสภาผู้แทนจากภาคอีสานอื่นๆก็ตาม⁸² แต่ก็ไม่อาจต้านทานเสียงให้การสนับสนุนรัฐธรรมนูญจาก“กลุ่มรอยัล

⁷⁹ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 725, Stanton to Secretary of State, 9 February 1949.

⁸⁰ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7250, Memorandum of Conversation Phibun and Stanton, 1 March 1949.

⁸¹ ราชกิจจานุเบกษา 66, 17 (23 มีนาคม 2492).

⁸² ในการประชุมรัฐสภาเพื่อพิจารณารับรัฐธรรมนูญ 2492 นี้ ชื่น ระวีวรรณ และเสียง ไชยกาล ได้อภิปรายวิจารณ์รัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจพระมหากษัตริย์มีอำนาจในทางการเมืองว่า “ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่ใช่ประชาธิปไตยอันแท้จริง แต่มีลัทธิการปกครองแปลกประหลาดแทรกซ่อนอยู่ ลัทธินี้ คือ ลัทธินิยมกษัตริย์” และ “ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้เขียนไว้โดยปรารถนาจะเห็นยวรั้งพระมหากษัตริย์ เข้ามาพัวพันกับการเมืองมาก

ลิสต์”ที่ท่วมท้นในรัฐสภาได้ ไม่แต่เพียงเท่านั้น “กลุ่มรอยัลลิสต์”ยังได้รุกคืบทางการเมืองด้วยการเตรียมจัดตั้งพรรคการเมืองที่มีแนวทางแบบกษัตริย์นิยมเพิ่มเติมขึ้นอีก จากเดิมที่มีมีเพียงพรรคประชาธิปไตยและพรรคกษัตริย์นิยม⁸³ ซีไอเอรายงานว่ เมื่อรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวผ่านการพิจารณาของรัฐสภา “กลุ่มรอยัลลิสต์”มีความมั่นใจมากขึ้นในการคุมกลไกทางการเมือง ทำให้พวกเขาเริ่มใช้อำนาจที่เหนือกว่าคณะรัฐประหารด้วยการเสนอแนวคิดจัดตั้งรัฐบาลผสมรอยัลลิสต์ ระหว่างพรรคประชาธิปไตยและคณะรัฐประหาร โดยพวกเขามีแผนผลักดันให้เจ้าพระยาศรัทธมราธิเบศ แกนนำสำคัญใน“กลุ่มรอยัลลิสต์” เป็นนายกรัฐมนตรีแทนจอมพล ป. และลดตำแหน่งจอมพล ป.ลงเป็นเพียงเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ส่วนตำแหน่งรัฐมนตรีอื่นๆ จะตกเป็นของพรรคประชาธิปไตยทั้งหมด⁸⁴ ความสำเร็จในการสถาปนาระบอบการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวที่เพิ่มอำนาจทางการเมืองให้สถาบันกษัตริย์สร้างความพอใจให้กับพระราชวงศ์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”เป็นอันมาก⁸⁵

ดังนั้น นับแต่หลังการรัฐประหาร 2490 “กลุ่มรอยัลลิสต์”มีความได้เปรียบทางการเมืองเหนือคณะรัฐประหาร เนื่องจาก พวกเขาสามารถเข้าคุมกลไกทางการเมืองและการออกแบบระบอบการเมืองผ่านรัฐธรรมนูญ 2492 ทำให้พวกเขาได้เปรียบในการแข่งขันและมีอำนาจที่ยั่งยืน การรุกคืบของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ทำให้จอมพล ป. พินูลสงครามในฐานะหัวหน้าคณะรัฐประหารและนายกรัฐมนตรีแสวงหาความร่วมมือกับ“กลุ่มปรีดี”เพื่อต่อต้านการขยายอำนาจของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” แต่ไม่ประสบความสำเร็จ อีกทั้ง“กลุ่มปรีดี”ได้ก่อการรัฐประหารที่ล้มเหลวเพื่อต่อต้านรัฐบาลจอมพล ป. พินูลสงคราม ไม่แต่เพียงทำให้กลุ่มของเขาบอบช้ำจากการต่อสู้และเสียแกนนำที่สำคัญไปหลายคนเท่านั้น แต่ยังทำลายโอกาสในการพยายามสร้างความร่วมมือระหว่าง รัฐบาลจอมพล ป.กับ“กลุ่มปรีดี”เพื่อยุติแผนการขยายอำนาจของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ประสบความสำเร็จล้มเหลว แต่กลับเปิดทางให้กับ“กลุ่มรอยัลลิสต์” เดินแผนการทางการเมืองของตนเองต่อไปได้

เกินไป โดยการขยายอำนาจมากกว่าเดิม ... ยังไม่ใช้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย มันเป็นรัฐธรรมนูญพระมหากษัตริย์อย่างชัดๆทีเดียว” (ธงชัย วินิจจะกุล, ข้ามให้พ้นประชาธิปไตยแบบหลัง 14 ตุลาคม, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิ 14 ตุลา อนุสรณ์สถาน 14 ตุลา, 2548), หน้า 21.

⁸³ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, Stanton to Secretary of State, 11 February 1949.

⁸⁴ NARA, CIA Records search Tool (CREST) ,CIA-RDP82-00457R002500140001-2, 15 March 1949, “Faction involved in political maneuvering in connection with the draft constitution and the amnesty bill”. อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวประกาศใช้สำเร็จเมื่อ 23 มีนาคม 2492

⁸⁵ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร, เจ็ดรอบอายุกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร, (พระนคร: พระจันทร์, 2512), หน้า 118. พระองค์ทรงเรียกขานการเมืองหลังการรัฐประหาร 2490 ว่า “วันใหม่ของชาติ”

บทที่ 4

สู่ภาวะกึ่งอาณานิคม: การมาถึงของสหรัฐฯและการปราบปรามปรักษ์ ทางการเมืองของไทย 2493-2495

4.1 สัญญาจากวอชิงตัน ดี.ซี.ถึงไทย

จากการที่สหรัฐฯ มีความต้องการสนับสนุนการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมไปทั่วโลก ประธานาธิบดีทรูแมนได้เริ่มต้นแผนกระตุ้นการขยายตัวของเศรษฐกิจโลกผ่านโครงการข้อที่สี่ สหรัฐฯมีความต้องการสนับสนุนให้โลกก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการพัฒนาโดยให้มีโครงการโยกย้ายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นายทุน เกษตรกรและชาวนาสหรัฐฯไปยังภูมิภาคต่างๆเพื่อขยาย การลงทุนของสหรัฐฯออกไปทั่วโลก โดยผ่านการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศกำลังพัฒนาให้สามารถใช้จ่ายจากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในประเทศนั้นและขยายอิทธิพลของการใช้สกุลเงินดอลลาร์ออกไปยังส่วนต่างๆทั่วโลก โครงการของประธานาธิบดีทรูแมนเป็นการผสมผสานกิจกรรมระหว่างประเทศเพื่อให้เกิดการขยายตัวการค้าและลดอุปสรรคการลงทุนของภาคเอกชนสหรัฐฯที่จะเคลื่อนย้ายการลงทุนไปยังในส่วนต่างๆของโลกให้ได้รับสะดวกมากยิ่งขึ้น¹

สำหรับนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯต่อไทยภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น สหรัฐฯต้องการให้ไทยยอมรับระเบียบการเงินระหว่างประเทศที่มีสกุลดอลลาร์เป็นหลักเพื่อลดอิทธิพลของอังกฤษและสกุลเงินปอนด์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ลง และพยายามผลักดันให้ไทยกลายเป็นแหล่งทรัพยากรและเป็นตลาดรองรับสินค้าจากประเทศอุตสาหกรรม เมื่อไทยต้องเผชิญหน้ากับปัญหาการรักษาเงินบาทภายหลังสงครามโลก หลังการรัฐประหาร 2490 รัฐบาลควง อภัยวงศ์ได้ขอคำปรึกษาการแก้ปัญหาเงินบาทจากสถานทูตสหรัฐฯ และด้วยเหตุที่ สหรัฐฯมีนโยบายส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจของโลกแบบทุนนิยมที่มีสหรัฐฯเป็นผู้นำ สถานทูตสหรัฐฯจึงสนับสนุนให้ไทยเปลี่ยนการผูกเงินบาทจากเงินปอนด์ไปสู่สกุลดอลลาร์ได้สำเร็จในปี

---

¹ Gilbert Rist, *The History of Development: From Western Origins to Global Faith*, (London: Zed Books, 1999), pp. 71-77.; Samuel P. Hayes, Jr., "The United States Point Four Program," *The Milbank Memorial Fund Quarterly* 28, 3 (July 1950): 27-35, 263-272.

2492² จากการเปลี่ยนแปลงนี้ ซีไอเอรายงานว่า สหรัฐฯสามารถเข้ามาอิทธิพลต่อไทยแทนที่อังกฤษได้สำเร็จ³

ตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษ 2490 สหรัฐฯได้เริ่มเข้ามาครอบงำระบบการเงิน การค้าของไทย และทำให้ไทยกลายเป็นแหล่งทรัพยากรและเป็นตลาดรองสินค้าของสหรัฐฯและญี่ปุ่น และต่อจากนั้น สหรัฐฯก็เริ่มเข้ามาครอบงำทางการทหารของไทยด้วยความช่วยเหลือทางการทหาร และข้อตกลงทางการทหารเพื่อทำให้ไทยกลายเป็นป้อมปราการทางการ ทหารของสหรัฐฯในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีผลทำให้ไทยมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจลดน้อยลงเรื่อยๆ แม้สหรัฐฯจะมีได้ใช้รูปแบบการเข้ายึดครองดินแดนเพื่อป้องกันการปกครองอย่างเบ็ดเสร็จเฉกเช่นที่จักรวรรดินิยมกระทำในอดีต แต่ด้วยนโยบายและบทบาทของสหรัฐฯที่มีต่อไทยในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2491-2500 ซึ่งมีส่วนสำคัญในฐานะปัจจัยชี้ขาดชัยชนะของกลุ่มการเมืองของไทยที่จะต้องดำเนินการตามความต้องการของสหรัฐฯเท่านั้นถึงจะสามารถมีอำนาจทางการเมืองต่อไปได้ อันสะท้อนให้เห็นว่า ในช่วงเวลาดังกล่าวไทยได้เคลื่อนเข้าสู่ภาวะที่ดูประหนึ่งกิ่งอาณานิคมภายใต้ระเบียบโลกของสหรัฐฯที่เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นในการเมืองไทยในสมัยถัดมา

บริบทการเมืองระหว่างประเทศในช่วงเวลาดังทศวรรษที่ 2490 สถานการณ์ในจีนเริ่มเข้าสู่ภาวะคับขัน เนื่องจากกองทัพของก๊กมินตั๋งที่สหรัฐฯให้การสนับสนุนนั้นได้เริ่มสูญเสียพื้นที่ในการครอบครองให้กับกองทัพของพรรคคอมมิวนิสต์จีนมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้สหรัฐฯเริ่มมีความวิตกในชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์จีนและชัยชนะนี้ย่อมหมายถึงการขยายตัวของลัทธิทางการเมืองที่เป็นภัยต่อการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตามที่สหรัฐฯต้องการ ด้วยเหตุนี้สหรัฐฯดำเนินการยับยั้งการขยายตัวของสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อความต้องการของสหรัฐฯ ในเดือนกุมภาพันธ์ 2492 ดิน จี. อซ์เชอร์สัน(Dean G. Acheson) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้สั่งการถึงสถานทูตสหรัฐฯในไทยว่า สถานการณ์ในเอเชียมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เขาต้องการจัดให้มีการประชุมคณะทูตสหรัฐฯประจำภูมิภาคเอเชียที่กรุงเทพฯหรือการประชุมที่นำโดยฟิลลิปส์ ซี. เจสซัพ(Phillip C. Jessup) นี้ได้เกิดขึ้นในกลางเดือนกุมภาพันธ์ปีถัดไป การประชุมดังกล่าวเป็นไปเพื่อระดมความคิดเห็นในการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ และต่อต้าน

² Neher, "Prelude to Alliance: The Expansion of American Economic Interest in Thailand During The 1940s," p. 72, 328-329, 391.

³ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP67-00059A000500080009-9, 17 May 1948, "Review of the World Situation".

ปฏิรูปที่ดินทุกรูปแบบในภูมิภาค อัสเซอร์สันต้องการให้คอมมิวนิสต์กลายเป็นภัยคุกคามอย่างแท้จริงต่อภูมิภาคเอเชีย⁴

เมื่อสหรัฐฯมีนโยบายต้องการส่งเสริมการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม สหรัฐฯจึงต้องทำให้คอมมิวนิสต์กลายเป็นภัยที่คุกคามสันติภาพและภูมิภาคต่างๆของโลกและด้วยโครงการข้อที่สี่ทำให้สหรัฐฯเริ่มต้นให้ความสนใจที่จะปรับปรุงเศรษฐกิจของไทย ในเดือนมิถุนายน 2492 ทูตพาณิชย์ของสหรัฐฯในกรุงเทพฯได้กล่าวถึงแนวทางการดำเนินการตามแนวทางโครงการข้อที่สี่ในไทยว่า สหรัฐฯต้องการให้ไทยมีความมั่นคงทางการเมืองและเศรษฐกิจ ตลอดจนมีการส่งเสริมการซื้อขายวัตถุดิบในการผลิตสินค้าระหว่างไทยกับสหรัฐฯ ด้วยการช่วยเหลือแก่ไทยนี้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายเศรษฐกิจระดับโลกของสหรัฐฯเพื่อส่งเสริมการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจโลก⁵ ในช่วงต้นๆทศวรรษ 2490 สหรัฐฯยังคงเห็นว่าไทยเป็นเพียงแหล่งทรัพยากร และตลาดรองรับสินค้าที่สำคัญสำหรับสหรัฐฯเท่านั้น แต่สำหรับทางด้านความมั่นคงนั้น สหรัฐฯยังคงมองว่าไทยยังไม่มียุทธศาสตร์ที่อยู่อันเคียงข้างกับสหรัฐฯอย่างชัดเจน⁶

จากโครงการข้อที่สี่ ทำให้สหรัฐฯได้มีนโยบายต่อไทยจำนวน 4 ประการ คือ ทำให้ไทยมีการพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้ไทยเป็นมิตรที่ซื่อสัตย์ ทำให้ไทยร่วมมือในต่อต้านคอมมิวนิสต์ และทำให้ไทยเป็นช่องทางการค้าที่สำคัญระหว่างสหรัฐฯกับญี่ปุ่น⁷ สหรัฐฯได้ให้สนับสนุนการเพิ่มผลผลิตการเกษตรด้วยเทคโนโลยีชลประทาน ปรับปรุงระบบการขนส่ง ผลักดันให้ไทยมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนในแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ขจัดกาผูกขาดทางการค้าที่เป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการเอกชนของสหรัฐฯ และทำให้ไทยร่วมมือกับสหรัฐฯในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ ทั้งนี้ สหรัฐฯได้กำหนดเงื่อนไขในความช่วยเหลือต่อไทยว่า ไทยจะได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐฯอย่างต่อเนื่อง “*ตราบเท่าที่รัฐบาลไทย ยังยอมรับและหลีกเลี่ยงที่จะขัดแย้งอย่างสำคัญต่อ*

⁴ NARA, RG 84 box 6 Top Secret General Records 1947-1958 Acherson to American Embassy Bangkok , 4 February 1949

⁵ Neher, “Prelude to Alliance: The Expansion of American Economic Interest in Thailand During The 1940s,” pp. 159-160.

⁶ “Basic U.S. Security Resource Assumptions, 1 June 1949,” in Foreign Relations of the United States 1949 Vol.1, (Washington DC.: Government Printing Office, 1976), pp.339-340.

⁷ Neher, “Prelude to Alliance : The Expansion of American Economic Interest in Thailand During The 1940s,” p. 171.

ประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ”⁸ ต่อมาไทยเป็นประเทศแรกที่ได้รับความช่วยเหลือในโครงการเงินกู้จากธนาคารโลกเพื่อสร้างระบบชลประทานและทางรถไฟเพื่อปรับปรุงเศรษฐกิจ⁹

เมื่อกองทัพของพรรคคอมมิวนิสต์จีนมีชัยชนะอย่างต่อเนื่องเหนือกองทัพก๊กมินตั๋ง กระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ ที่วอชิงตัน ดี.ซี. มีคำสั่งถึงสถานทูตและกงสุลสหรัฐฯ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่า สหรัฐฯ มีนโยบายเศรษฐกิจที่คาดหวังกับเอเชียได้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยสหรัฐฯ มีแผนความช่วยเหลือที่มีใช้เป็นเพียงการช่วยเหลือเท่านั้น แต่เป็นการช่วยเหลือที่เตรียมความพร้อมให้กับสหรัฐฯ ในการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้ต่อไป¹⁰ ในที่สุดเมื่อ สาธารณรัฐประชาชนจีนสถาปนาขึ้นเมื่อเดือนตุลาคม 2492 ในปลายเดือนธันวาคม ประธานาธิบดีทรูแมนได้อนุมัติให้สภาความมั่นคงแห่งชาติ สหรัฐฯ (National Security Council: NSC) เริ่มต้นการศึกษาการวางนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ต่อภูมิภาคเอเชีย ซึ่งมีผลทำให้นโยบายป้องกันการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ในเอเชียของสหรัฐฯ มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น¹¹

4.2 การถูกต่อต้านกับการก้าวเข้าหาสหรัฐฯ ของรัฐบาลจอมพล ป.

การก้าวขึ้นมาใช้อำนาจทางการเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงครามด้วยการรัฐประหารรัฐบาล “กลุ่มปรีดี” และล้มรัฐบาลควง อภัยวงศ์ ที่ได้รับการสนับสนุนจาก “กลุ่มรอยัลลิสต์” ทำให้รัฐบาลจอมพล ป. ต้องเผชิญหน้ากับการถูกทำลายจากกลุ่มการเมืองหลายกลุ่มมีผลทำให้ตั้งแต่ปี 2491 รัฐบาลจอมพล ป. มีความจำเป็นที่จะต้องแสวงหาอาวุธที่ทันสมัยเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการทหารเพื่อปราบปรามกลุ่มต่อต้านด้วยหลายวิธีการ เช่น การจัดซื้ออาวุธจากต่างประเทศ¹²

⁸ “Policy Statement Prepared in the Department of State, 15 October 1950,” in *Foreign Relations of the United States 1950 Vol.6*, (Washington D.C.: Government Printing Office, 1976), pp. 1533-1534.

⁹ กุลลดา เกษบุญชู มีดี, “ธนาคารโลกกับพัฒนาการเศรษฐกิจของไทย,” (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517).

¹⁰ Neher, “Prelude to Alliance: The Expansion of American Economic Interest in Thailand During The 1940s,” p. 166.

¹¹ *The Pentagon Papers*, (New York: The New York Times, 1971), p. 9.

¹² เริ่มมีหลักฐานการแสวงหาอาวุธให้กับกองทัพเพื่อป้องกันการต่อต้านรัฐบาลตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2491 ต่อมาต้นปี 2492 จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ส่งนายทหารไปติดต่อ วิลลิส เบิร์ต เพื่อให้ช่วยซื้ออาวุธมูลค่า 1,000,000 เหรียญให้กองทัพไทย (NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP82-00457R001600460010-7, 28 June 1948, “Colonel Phao Sriyanon possible trip to the United state for

และการส่งผู้แทนรัฐบาลเดินทางไปขอความช่วยเหลือจากสหรัฐฯตั้งแต่ 2491 แต่การขอความช่วยเหลือทางอาวุธจากสหรัฐฯ ในช่วงแรกไม่ได้รับการตอบสนอง เนื่องจาก สหรัฐฯยังไม่เห็นความจำเป็นในการให้ความช่วยเหลือและรัฐบาลไทยไม่มีเหตุผลที่ชัดเจนในการขออาวุธ¹³

จวบกระทั่ง สถานการณ์ในจีนเมื่อกองทัพก๊กมินตั๋งถอยร่นจากการรุกรานของกองทัพพรรคคอมมิวนิสต์จีนอย่างต่อเนื่อง สหรัฐฯได้เปลี่ยนแปลงการสนับสนุนทางการทหารมูลค่า 75,000,000 ดอลลาร์ที่เคยให้กับกองทัพก๊กมินตั๋งไปสู่การให้การความช่วยเหลือแก่ประเทศต่างๆในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์แทน ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามจึงสบโอกาสที่จะได้รับอาวุธสมัยใหม่ตามที่คาดหวัง ในปลายเดือนกันยายน 2492 รัฐบาลได้รับรายงานจากสถานทูตไทยในสหรัฐฯว่า สหรัฐฯจะให้ความช่วยเหลือทางอาวุธแก่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แต่ประเทศนั้นๆจะต้องมีภัยคอมมิวนิสต์คุกคามและต้องมีการลงนามข้อตกลงความร่วมมือกับสหรัฐฯก่อน กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์(พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร)เอกอัครราชทูตไทยประจำสหรัฐฯ ได้แจ้งเรื่องดังกล่าวให้รัฐบาลทราบ ไม่นานจากนั้น จอมพล ป. ให้ความเห็นชอบที่จะขอความช่วยเหลือทางอาวุธจากสหรัฐฯเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์คุกคาม¹⁴

ด้วยเหตุที่ สหรัฐฯมีนโยบายให้การสนับสนุนให้ฝรั่งเศสคงมีอำนาจเหนืออาณานิคมในอินโดจีนต่อไปได้ โดยสหรัฐฯส่งสัญญาณในปลายปี 2492 ที่ให้การสนับสนุนรัฐบาลจักรพรรดิเบาไตที่ฝรั่งเศสตั้งขึ้น จากนั้น สหรัฐฯได้ให้การสนับสนุนทางการทหารแก่ฝรั่งเศสเพื่อต่อต้านเวียดมินห์ที่สหรัฐฯเห็นว่าเป็นพวกคอมมิวนิสต์มากยิ่งขึ้น¹⁵ เดือนตุลาคมปีเดียวกัน สหรัฐฯได้หยั่ง

arms purchases”; CIA-RDP82-00457R002400490002- 4, 4 Mar 1949, “Siamese Requests for Arms through Willis H. Bird”).

¹³ รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามได้เคยส่ง พล.ต.หลวงสุภนรงค์ พ.ต.ม.จ.นิทัศน์จร จิระประวัติ และ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ เดินทางไปขอความช่วยเหลือทางอาวุธจากสหรัฐฯใน ต้นเดือน เมษายน 2491แต่ไม่มีความคืบหน้าใด(หจช.(3) สร. 0201.13.1/2 ขออาวุธจากอเมริกา หรือเรื่องอเมริกาให้อาวุธแก่ไทย, พจน์ สารสิน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ถึง นายกรัฐมนตรี 21 พฤษภาคม 2492).

¹⁴ กองสารบรรณ กระทรวงการต่างประเทศ I 1102-344-301-401-9301 ไทยขอความช่วยเหลือด้านอาวุธยุทโธปกรณ์จากสหรัฐฯ 2493-2494, พจน์ สารสิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ 1 สิงหาคม 2492.; หจช.(3) สร. 0201.13.1/2 ขออาวุธจากอเมริกา หรือเรื่องอเมริกาให้อาวุธแก่ไทย, เอกอัครราชทูตไทยประจำ วอชิงตัน ดีซี ถึง กระทรวงการต่างประเทศ 30 กันยายน 2492.; เอกอัครราชทูตไทยประจำ วอชิงตัน ดี.ซี. ถึง กระทรวงการต่างประเทศ 30 กันยายน 2492. โดยจอมพล ป. พิบูลสงครามตอบรับความคิดเห็นเมื่อ 5 ตุลาคม 2492

¹⁵ Kahin, *Intervention: How American become involved in Vietnam*, p. 35.; *The Pentagon Papers*, p. 5.

ท่าที่ไทยผ่านพจน์ สารสิน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศขณะนั้นว่า รัฐบาลไทย จะให้สนับสนุนรัฐบาลเขาได้ตามสหรัฐฯหรือไม่¹⁶ อย่างไรก็ตาม เมื่อสหรัฐฯยังไม่อนุมัติความช่วยเหลือทางอาวุธที่รัฐบาลไทยร้องขอ จอมพล ป.พิบูลสงครามในฐานะนายกรัฐมนตรีจึงยังคง สงวนท่าที่ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของสหรัฐฯในเรื่องดังกล่าว

การรับรองรัฐบาลเขาได้ของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามได้เกิดขึ้นท่ามกลางการประชุมทูตสหรัฐฯในเอเชียที่ฟิลลิปส์ ซี. เจสส์ป เป็นเอกอัครราชทูตผู้มีอำนาจเต็มเป็นหัวหน้าการประชุมในเดือนกุมภาพันธ์ 2493 และกลายเป็นประเด็นการต่อรองระหว่างสหรัฐฯกับรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม เนื่องจาก เมื่อรัฐบาลโฮจิมินห์ได้รับการรับรองจากจีนและสหภาพโซเวียต แต่สหรัฐฯกลับให้การรับรองรัฐบาลเขาได้ที่ฝรั่งเศสให้การสนับสนุนในต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2493 ทั้งนี้ พร้อมการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการทหารแก่ฝรั่งเศสจำนวน 10,000,000 ดอลลาร์เพื่อปราบปรามขบวนการของโฮจิมินห์¹⁷ ในวันรุ่งขึ้น หลังจากที่สหรัฐฯ รัฐบาลเขาได้แล้ว สแตนตัน ทูตสหรัฐฯได้เข้าพบจอมพล ป.และพจน์ สารสิน เพื่อโน้มน้าวให้ไทยรับรองรัฐบาลเขาได้ตามสหรัฐฯ โดยจอมพล ป. ได้ประกาศว่ารัฐบาลไทยจะรับรองเขาได้ แต่ พจน์ สารสินไม่เห็นด้วย เนื่องจาก เขาเห็นว่ารัฐบาลเขาได้จะพ่ายแพ้แก่โฮจิมินห์¹⁸

ในช่วงเวลาดังกล่าว เมื่อประธานาธิบดีทรูแมนดำเนินนโยบายตามโครงการข้อที่สี่และการเริ่มต้นการสกัดกั้นการแพร่ขยายของคอมมิวนิสต์ที่ขัดขวางการขยายตัวของทุนนิยม จากนั้น เขาได้ส่งคณะทูตที่นำโดย ฟิลลิปส์ ซี. เจสส์ป ที่ปรึกษาด้านนโยบายต่างประเทศของเขาเป็นเอกอัครราชทูตผู้มีอำนาจเต็มมาสำรวจสภาพทั่วไปของภูมิภาคเอเชียและจัดประชุมคณะทูตสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่กรุงเทพฯ ระหว่าง 13-15 กุมภาพันธ์ 2493¹⁹ เมื่อเจสส์ป

¹⁶ หจข.(3) สร. 0201.13.1/2 ขออาวุธจากอเมริกา หรือเรื่องอเมริกาให้อาวุธแก่ไทย, พจน์ สารสิน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ถึง นายกรัฐมนตรี 15 ตุลาคม 2492.

¹⁷ *The Pentagon Papers*, p. 9-10.

¹⁸ "The Ambassador in Thailand (Stanton) to the Secretary of State, 8 February 1950," *Foreign Relations of the United States 1950 Vol.6*, p. 724.

¹⁹ หจข.กต. 73.1.1 / 77 กล่อง 5 การประชุมหัวหน้าคณะทูตอเมริกันในตะวันออกเฉียงใต้ที่กรุงเทพฯ (2492-2493) วรรณไวทยาการ เอกอัครราชทูต ประจำอชิงตัน ถึง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ วันที่ 29 พฤศจิกายน 2492.; ในต้นเดือนมกราคม 2493 พล.ร.ท. รัสเซลล์ เอส. เบอริกี ผู้บัญชาการกองเรือพิเศษที่ 7 แห่งคาบสมุทรแปซิฟิกได้เดินทางมาไทยเพื่อสำรวจปากน้ำเจ้าพระยาและได้แจ้งกับจอมพล ป. พิบูลสงครามว่า ปากแม่น้ำเจ้าพระยาต้นเกินไปสำหรับเรือเดินสมุทร สหรัฐฯจะให้ความช่วยเหลือทางเทคนิค ในการขุดลอกสันดอนปากแม่น้ำ จากนั้น เขาได้เดินทางไปพบ ฟิลลิปส์ ซี. เจสส์ปที่ฮ่องกง(ไทยประเทศ, 11 มกราคม 2493.; ประชาธิปไตย, 14 มกราคม 2493). และโปรดดูรายชื่อ คณะทูตจำนวน 14 คน ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เดินทางมาถึงไทยเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ เขาแจ้งแก่จอมพล ป.พิบูลสงครามว่า สหรัฐฯได้ให้การรับรองรัฐบาลเขาได้แล้ว และสหรัฐฯต้องการให้ไทยรับรองตามสหรัฐฯ แต่จอมพล ป. ได้ยื่นข้อแลกเปลี่ยนกับสหรัฐฯว่ารัฐบาลของเขาต้องการความช่วยเหลือทางอาวุธจากสหรัฐฯให้กับกองทัพและตำรวจของไทยเพื่อใช้ในการป้องกันการแทรกซึมของคอมมิวนิสต์²⁰

ประเด็นหลักในการประชุมคณะทูตสหรัฐฯที่นำโดยฟิลลิปส์ ซี. เจสส์ปครั้งสำคัญนี้ คือ ปัญหาจีนคอมมิวนิสต์ และขบวนการชาตินิยมที่ต่อต้านอาณานิคม พวกเขาเห็นว่าขบวนการชาตินิยมในอินโดจีนได้รับการสนับสนุนจากคอมมิวนิสต์²¹ และเห็นร่วมกันถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการใช้สงครามจิตวิทยาในภูมิภาค ความช่วยเหลือที่สหรัฐฯจะให้กับประเทศในภูมิภาคจะต้องตอบสนองต่อผลประโยชน์ทางการเมืองของสหรัฐฯในระยะยาว ส่วนปัญหาเฉพาะหน้านั้นให้สหรัฐฯใช้ปฏิบัติการจิตวิทยาเพื่อสร้างความชอบธรรมในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ โดยสหรัฐฯจะต้องรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในภูมิภาคและสร้างแบบแผนการค้ากับภูมิภาคตะวันออกไกลขึ้นใหม่²² นอกจากนี้ ที่ประชุมเห็นพ้องกันว่า สหรัฐฯควรให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจผ่านองค์การระหว่างประเทศเพื่อเบี่ยงเบนไม่ให้เห็นวัตถุประสงค์ทางการเมืองของสหรัฐฯ²³ สแตนตัน ทูตสหรัฐฯประจำไทยในฐานะเจ้าภาพการจัดประชุม บันทึกว่า การประชุมคณะทูตครั้งนี้ มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการกำหนดนโยบายระยะยาวต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของสหรัฐฯ²⁴

ออก ออสเตรียเลีย และนิวซีแลนด์ ได้ใน หจข.กต.73.1.1 / 77 กล่อง 5 การประชุมหัวหน้าคณะทูตอเมริกันในตะวันออกไกลที่กรุงเทพฯ(2492-2493).

²⁰ “The Ambassador in Thailand (Stanton) to the Secretary of State, 17 February 1950,” in *Foreign Relations of the United States 1950 Vol.6*, p. 739.; NARA, RG 84 box 6 Top Secret General Records 1947-1958, Stanton to Secretary of State, 27 February 1950.; Stanton, *Brief Authority: Excursion of a Common Man in an Uncommon World*, p. 238.

²¹ Ibid., p. 234-235.

²² NARA, RG 84 box 6 Top Secret General Records 1947-1958, Stanton to Secretary of State 13 February 1950.; NARA, RG 84 box 6 Top Secret General Records 1947-1958, Stanton to Secretary of State, 15 February 1950.

²³ NARA, RG 84 box 6 Top Secret General Records 1947-1958, Stanton to Secretary of State 15 February 1950. ความเห็นของคณะทูตส่วนใหญ่ที่เสนอให้สหรัฐฯอำพรางตนเองอยู่เบื้องหลังองค์การระหว่างประเทศนั้น มีผลทำให้คณะทูตบางส่วนเห็นว่าแผนดังกล่าวคือการที่สหรัฐฯพยายามเป็น “จักรวรรดินิยม”

²⁴ Stanton, *Brief Authority: Excursion of a Common Man in an Uncommon World*, p. 235.

ทันทีที่ จอมพล ป. พิบูลสงครามได้เสนอข้อแลกเปลี่ยนในการได้รับความช่วยเหลือทางอาวุธจากสหรัฐฯ แลกกับการรับรองรัฐบาลเบาใต้ ฟิลลิปส์ ซี. เจสส์ป ได้ยอมรับข้อแลกเปลี่ยนจากไทย จากนั้น รัฐบาลจอมพล ป. ได้จัดมีการประชุมคณะรัฐมนตรีขึ้นเมื่อ 13 กุมภาพันธ์ 2493 ซึ่งมีผู้บัญชาการ 3 เหล่าทัพเข้าประชุมร่วมด้วย ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเห็นพ้องกับการรับรองรัฐบาลเบาใต้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าไทยเข้าร่วมต่อต้านคอมมิวนิสต์กับสหรัฐฯ²⁵ อย่างไรก็ตาม คณะรัฐมนตรียังคงไม่ประกาศมติดังกล่าว ในขณะที่เดียวกัน มีข่าวรั่วไหลออกมาสู่สาธารณะว่า รัฐบาลจอมพล ป. จะให้การรับรองรัฐบาลเบาใต้ เสียงไทย ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีจุดยืนไปในทางต่อต้านสหรัฐฯ ได้วิจารณ์ว่า “กอดเบาใต้ เพื่อเงินก้อนใหญ่”²⁶ แต่ต่อมา รัฐบาลได้ออกแถลงการณ์ปฏิเสธก็ตาม²⁷ แต่สุดท้ายแล้ว รัฐบาลได้ประกาศรับรองรัฐบาลเบาใต้อย่างเป็นทางการเมื่อ 28 กุมภาพันธ์²⁸ ต่อมาอีกไม่กี่วัน ต้นเดือนมีนาคม ประธานาธิบดีทรูแมนได้อนุมัติความช่วยเหลือทางการทหารในรูปอาวุธให้กับกองทัพไทยมูลค่า 10,000,000 ดอลลาร์ในทางลับทันที²⁹ อัสเซอร์สัน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้บอกเหตุผลแก่สแตนตัน ทูตสหรัฐฯ ประจำไทยว่า สาเหตุที่สหรัฐฯ ให้ความช่วยเหลือทางอาวุธแก่ไทยนั้นเพื่อเป็นการจูงใจไทยให้มีความมั่นใจที่จะตอบสนองต่อนโยบายสหรัฐฯ ต่อไป³⁰ ทั้งนี้ ความช่วยเหลือทางอาวุธแก่ไทยนี้สหรัฐฯ ต้องการให้เป็นความลับ³¹ แต่ปรากฏว่า หนังสือพิมพ์ไทยหลายฉบับได้นำข่าวดังกล่าวไปตีพิมพ์ ต่อมารัฐบาลขอร้องให้หนังสือพิมพ์อย่าลงข่าวดังกล่าว³²

²⁵ แนวหน้า, 15 กุมภาพันธ์ 2493. ผู้บัญชาการ 3 เหล่าทัพที่เข้าร่วม คือ จอมพลผิน ชุณหะวัณ พล.ร.อ.สินธุ์ กมลนาวิน และพล.อ.ท.ขุนรณนภากาศ

²⁶ เสียงไทย, 23 กุมภาพันธ์ 2493.

²⁷ ธรรมาธิปไตย, 24 กุมภาพันธ์ 2493.

²⁸ Stanton, Brief Authority: Excursion of a Common Man in an Uncommon World, p. 238.; J. Alexander Caldwell, American Economic Aid to Thailand, (London: Lexington Books, 1974), p.4. กนต์ธีร์ ศุภมงคล, การวิเทโศบายของไทยระหว่างปีพุทธศักราช 2483-2495, หน้า 410. ต่อมา พจน์ สารสินได้ขอลาออกในวันที่ 1 มีนาคม 2493

²⁹ NARA, RG 84 box 6 Top Secret General Records 1947-1958, Webb to American Embassy Bangkok, 7 March 1950.

³⁰ NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4190, Acheson to Bangkok, 12 April 1950.

³¹ หจข.(3) สร. 0201.13.1/2 ขออาวุธจากอเมริกา หรือเรื่องอเมริกาให้อาวุธแก่ไทย, นายวรการบัญชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ถึง นายกรัฐมนตรี วันที่ 11 เมษายน 2493.

³² หจข.(2)สร. 0201.96 / 3 กล่อง 1 การแพร่ข่าวเกี่ยวกับอเมริกาช่วยเหลือแก่ไทย(21 เมษายน - 9 พฤษภาคม 2493) เช่น เกียรติศักดิ์ ฉบับ 22 เมษายน 2493 พาดข่าวว่า “กองทัพไทยจะฟื้นด้วยอาวุธ 10 ล้าน

หลังการจัดประชุมคณะทูตของฟิลิปปินส์ ซี. เจสส์ปี เพื่อกำหนดนโยบายทางการเมืองและเศรษฐกิจของสหรัฐฯต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สหรัฐฯได้ส่งคณะกรรมการพิเศษทางเศรษฐกิจที่มีนายอาร์. อัลแลน กริฟฟิน(R. Allen Griffin) นักธุรกิจด้านสื่อมวลชนทั้งหนังสือพิมพ์และวิทยุในแคลิฟอร์เนียผู้มั่งคั่งเป็นหัวหน้าเดินทางมาสำรวจสภาพเศรษฐกิจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเขามาสำรวจไทยในช่วง 4-12 เมษายน 2493³³ เขาได้เสนอให้สหรัฐฯให้ความช่วยเหลือแก่ไทยโดยมีเป้าหมายทางการเมืองและการเมือง ด้วยการทำให้ไทยกลายเป็นพื้นที่ทางยุทธศาสตร์ในการต่อต้านการขยายอิทธิพลของจีนที่จะแผ่ลงมาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และสหรัฐฯจะต้องทำให้ไทยคงการต่อต้านคอมมิวนิสต์เอาไว้เพื่อทำให้ความสัมพันธ์ไทยและสหรัฐฯแนบแน่นยิ่งขึ้น³⁴ นิวยอร์ก ไทมส์(New York Times) หนังสือพิมพ์ชั้นนำในสหรัฐฯได้รายงาน ว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯให้การยกย่องข้อเสนอของกริฟฟินเป็นอย่างมาก³⁵

4.3 สหรัฐฯกับความช่วยเหลือทางการทหารแก่ไทย

เมื่อสงครามเกาหลีปะทุขึ้นในเดือนมิถุนายน 2493 ประธานาธิบดีทรูแมนได้วางแผนปฏิบัติการลับด้วยการจัดตั้งกองกำลังกึ่งทหารเพื่อสกัดกั้นการแผ่ของคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชีย³⁶ โดยให้เจ้าหน้าที่การทหารและซีไอเอเดินทางมากรุงเทพฯเพื่อพบวิลลิส เบิร์ต อดีตโอเอสเอสเพื่อประสานงานการสืบความเคลื่อนไหวของกองทัพโฮจิมินต์ในอินโดจีนร่วมกับกองทัพฝรั่งเศส การพบกันครั้งนี้ เบิร์ตได้แจ้งกับตัวแทนซีไอเอว่า รัฐบาลไทยพร้อมจะร่วมมือกับสหรัฐฯ แต่ขาดประสบการณ์และอุปกรณ์ แต่ผู้แทนจากสหรัฐฯชุดนี้ยังไม่ตอบรับข้อเสนอดังกล่าว ต่อมาเบิร์ตได้จัดการให้ผู้แทนซีไอเอพบกับตัวแทนจากตำรวจและทหารไทยเป็นการส่วนตัว เมื่อผู้แทนซีไอเอเดินทางกลับไปแจ้งการให้ความช่วยเหลือจากซีไอเอ ขณะนั้นไทยและสหรัฐฯยังไม่มี

ดอลลาร์” เสียงไทย ฉบับ 26 เมษายน มีบทความเรื่อง “การช่วยเหลือของใจร” และหลักชัย ฉบับ 23 เมษายน พาดหัวข่าวว่า “ไทยจะเป็นฐานทัพช่วยเราได้” เป็นต้น

³³ “The Ambassador in Thailand(Stanton)to the Secretary of State, 12 April 1950,” in Foreign Relations of the United States 1950 Vol.6, p.79.; Stanton, Brief Authority: Excursion of a Common Man in an Uncommon World, pp. 249-250.

³⁴ NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4190, Lacy to Rusk, “Thailand Military Aid Program,” 25 July 1950.

³⁵ New York Times, 15 September 1950.

³⁶ Harry Rositzke, The CIA's Secret Operations Espionage, Counterespionage and Covert Action,(London: Westview Press, 1988), p. 174.

ข้อตกลงทางการทหาร ซีไอเอจึงได้หลบเลี่ยงปัญหาดังกล่าว ด้วยการให้ความช่วยเหลือทางการทหารแก่ไทยในทางอ้อมผ่านการจัดตั้งบริษัทเอกชน ชื่อ เซ้าทีอีส เอเชีย สัพพลาย(South East Asia Supplies)หรือซีดีสัพพลายที่เมืองไมอามี ฟลอริดา ด้วยเงินจำนวน 35,000,000 ดอลลาร์ เพื่อให้การสนับสนุนทางการทหารแก่ไทยในทางลับ³⁷ ต่อมาในปลายปี 2493 กรมตำรวจไทยได้เสนอให้กระทรวงการต่างประเทศแต่งตั้ง พอล โลไอเนล เอ็ดเวิร์ด เฮลลิวเวล (Paul Lionel Edward Helliwell)* เป็นกงสุลกิตติมศักดิ์ของไทย ณ เมืองไมอามี เพื่อเป็นผู้ประสานงานระหว่างซีไอเอและกรมตำรวจ³⁸ จากนั้น ต้นปี 2494 เบิร์ตได้ตั้งบริษัทชื่อเดียวกันขึ้นในไทยโดยจดทะเบียนเป็นบริษัทการค้าที่นำเข้าและส่งออกสินค้าเพื่อปกปิดภารกิจลับ ในทางเปิดเผยแล้วซีดีสัพพลายทำงานตามสัญญาให้กับรัฐบาลไทย แต่ภารกิจที่แท้จริง คือ ทำหน้าที่รับขนส่งอาวุธของสหรัฐฯรายใหญ่ที่สุดในไทยด้วยเครื่องบินขนาด 4 เครื่องยนต์ให้แก่ออกทัพอากาศก๊กมินตั๋งในจีนตอนใต้และให้การสนับสนุนตำรวจไทยในทางลับ ด้วยการจัดตั้ง การฝึกและสนับสนุนอาวุธให้กับตำรวจพลร่มและตำรวจตระเวนชายแดน³⁹

ทั้งนี้ ซีดีสัพพลายมีภารกิจคู่ขนานในไทยมี 2 ประการ ประการแรก คือ การให้ความช่วยเหลือกองพล 93 ของก๊กมินตั๋งภายใต้การนำของนายพลหลี่มี้ ที่เริ่มต้นในปี 2494 ให้ทำ

³⁷ Thomas Lobe and David Morell, "Thailand's Border Patrol Police : Paramilitary Political Power " in Supplemental Military Forces: Reserve , Militarias, Auxiliaries Louis A. Zurcher and Gwyn Harries Jenkins (Berkeley Hills and London: SAGE,1978), p.156.

* พอล โลไอเนล เอ็ดเวิร์ด เฮลลิวเวล อดีตโอเอสเอสในจีน เป็นคนกว้างขวางและมีอิทธิพลในการกำหนดนโยบายของสหรัฐฯ เขามีลัทธิบี้ยิสต์ที่ใกล้ชิดกับรองประธานาธิบดีจอห์นสัน(Lyndon Baines Johnson) เช่น ทอมมี่ คอโคลัน(Tommy Corcoran) และเจมส์ โรว์(James Rowe)ที่ปรึกษาของรองประธานาธิบดีจอห์นสัน(Scott, The War Conspiracy: The Secret Road to the Second Indochina War, p. 211) เขามีเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างซีไอเอและซีดีสัพพลายกับองค์กรอาชญากรรมในการค้าฝิ่น สำนักงานใหญ่ของซีดีสัพพลายที่ไมอามี โดยมีเขาเป็นหัวหน้า และเขาเคยเป็นกงสุลไทยประจำไมอามี ตั้งแต่ 2494 เขามีบทบาทสำคัญในการประสานงานระหว่างสหรัฐฯและไทย ทั้งนี้ ระหว่างที่เขาเป็นกงสุลให้ไทยช่วง 2498-2499 เขาได้เป็นเลขานุการบริษัท American Banker's Insurance Company ในรัฐฟลอริดาทำหน้าที่ส่งผ่านเงินจำนวน 30,000ดอลลาร์ในการจัดหาบริษัทลัทธิบี้ยิสต์ในวอชิงตัน ดี.ซี. เพื่อค้าฝิ่น (Ibid., p. 211).

³⁸ กองสารบรรณ กระทรวงการต่างประเทศ I 1102-344-202-522-9401 กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ กองอเมริกาเหนือ การแต่งตั้ง กงสุลใหญ่กิตติมศักดิ์ ณ เมือง ไมอามี สหรัฐอเมริกา 2494-2522, นายวรการบัญชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ถึง เลขาธิการคณะรัฐมนตรี 16 ธันวาคม 2493.

³⁹ Scott , The War Conspiracy: The Secret Road to the Second Indochina War, p. 194.; Nicholas Tarling, Britain, Southeast Asia and the Impact of Korean War, (Singapore: Singapore University Press, 2005), p.159 .

หน้าที่โจมตีและก่อวินาศกรรมของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในแถบตอนใต้ของจีน โดยซีส์ฟพลายร่วมมือกับตำรวจไทยได้ส่งกำลังอาวุธและกำลังบำรุงให้กองพล 93 ผ่านบริษัทแคท แอร์(Civil Air Transport :CAT หรือ Air America)ที่รับจ้างทำงานให้กับซีไอเอ โดยมีตำรวจพลร่มและตำรวจตระเวนชายแดนที่ซีส์ฟพลายให้การฝึกการรบแบบกองโจรได้เข้าร่วมปฏิบัติภารกิจร่วมกับกองพล 93 ในการแทรกเข้าซึ่มตามชายแดนของไทยกับเพื่อนบ้าน เช่น หน่วยก๊กหมิ่นตั้งที่รัฐฉานมีกำลังพล 400 คนทำหน้าที่หาข่าวในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว และกัมพูชา ซึ่งดำเนินการด้วยเงินราชการลับของสหรัฐฯจำนวน 300,000บาทต่อเดือน⁴⁰

สำหรับภารกิจประการที่สองของซีส์ฟพลาย คือ การสนับสนุนตำรวจไทยนั้น เบิร์ต อีดีโอเอสเอส เป็นผู้รับผิดชอบการฝึกปฏิบัติการตำรวจพลร่ม(Parachute Battalion)รุ่นแรกขึ้นที่ค่ายเอราวัณ ลพบุรีในเดือนเมษายน 2494⁴¹ ต่อมาซีไอเอได้ส่ง ร.อ.เจมส์ แลร์(James William Lair) และร.อ.เออร์เนส ชีคค์(Ernest Jefferson Cheek) เข้ามาเป็นครูฝึกซึ่งมีฐานะเป็นข้าราชการตำรวจ ทำหน้าที่ฝึกตำรวจพลร่มตามหลักสูตรการรบแบบกองโจร มีการฝึกการใช้อาวุธพิเศษ การวางระเบิดทำลาย การก่อวินาศกรรม ยุทธวิธีและการกระโดดร่ม⁴² ต่อมามีการ

⁴⁰ พ.อ.กาญจนะ ประกาศวุฒิสาร, ทหารจีนคณะชาติ ก๊กหมิ่นตั้ง ตกค้างทางภาคเหนือประเทศไทย, (กรุงเทพฯ: สยามรัตน์พริ้นติ้ง, 2546), หน้า 39-40.; พ.ต.อ.พุ่ม บุรณสมภพ, 13 ปี กับบุรุษเหล็กแห่งเอเชีย, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ พีวาทิน พับลิเคชั่น จำกัด, 2532), หน้า 169.

⁴¹ พล.ต.ต. นายแพทย์ นคร ศรีวานิช, กำเนิดพลร่มไทย, (กรุงเทพฯ: กองบรรณาธิการนิตยสารโล่ให้เงิน , 2530), หน้า 10.; Thomas Lobe, United States National Security Policy and Aid to The Thailand Police, (Monograph Series in World Affaires University of Denver, 1977), p. 19 ,fn.13, P.129.; พันศักดิ์ วิญญูรัตน์, "CIA ข่าวจากสกลนคร: ของฝากถึงสภาคความมั่นคงแห่งชาติ," สังคมศาสตร์ปริทัศน์ (กุมภาพันธ์ 2517): 17-18. เดือนตุลาคม 2493 มีรายงานของฝรั่งเศสว่า ฝรั่งเศสได้ส่งปฏิบัติการลับเข้าไปในภาคอีสานของไทยเพื่อติดตามกิจกรรมของพวกเวียดมินห์(Christopher E. Goscha, Thailand and the Southeast Asian Networks of the Vietnamese Revolution, 1885-1954, [Richmond, Surrey: Curzon, 1999], p. 324.; Tarling, Britain, Southeast Asia and the Impact of Korean War, p.159.)

⁴² หจข.(3) สร. 0201.14 / 14 กล่อง 1 จ้างชาวต่างประเทศเป็นครูฝึกหัดตำรวจพลร่ม(21 ธันวาคม 2496-18 มกราคม 2502) พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ถึง เลขาธิการคณะรัฐมนตรี วันที่ 15 ธันวาคม 2496.; 40 ปี ตชด.(6 พฤษภาคม 2536), (กรุงเทพฯ: กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน, 2536), หน้า 68 . เจ้าหน้าที่ที่ซีไอเอหรือซีส์ฟพลายส่งเข้ามาปฏิบัติงานในไทย เช่น เจมส์ วิลเลียม แลร์(James William Lair) สอนการใช้อาวุธ , จอห์น แอล. ฮาร์ท(John L. Hart), ปีเตอร์ โจสต์(Pete Joost), เออร์เนส เจฟเฟอร์สัน ชีคค์(Ernest Jefferson Cheek), วอลเตอร์ พี. คูซมุก(Walter P. Kuzmuk) สอนการกระโดดร่ม, นายแพทย์จอห์นสัน(Dr. Johnson), พอล(Paul), โรว ร็อกเกอร์(Rheu Rocker) สอนกระโดดร่ม, กรีน(Gene), ริชาร์ด ฟาน วินสกี(Richard Van Winkee) และ ชาร์ล สตีน์(Charle Steen) บุคลากรเหล่านี้ เคยทำงานกับกระทรวงกลาโหม สหรัฐฯมาก่อน พวกเขามีประสบการณ์มากในปฏิบัติการกึ่งทหาร ด้านการใช้อาวุธ การข่าว การบำรุงรักษาวิทยุสื่อสารและ

ขยายโครงการฝึกตำรวจตระเวนชายแดนอย่างเร่งด่วนในค่ายฝึกที่อำเภอจอนหอ นครราชสีมา จำนวน 7,000 คนเพื่อป้องกันการแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ทางอีสานและทางใต้ของไทย⁴³ ตั้งแต่นั้นมา กรมตำรวจและที่ปรึกษาอเมริกันที่เข้ามาในฐานะเจ้าหน้าที่ของซีส์ฟพลาย ได้ร่วมมือได้ขยายค่ายฝึกในอีกหลายแห่ง เช่น อุบลราชธานี อุตรธานี และเชียงใหม่⁴⁴ นอกจากนี้ ซีส์ฟพลายได้ช่วยเหลือในการฝึกกองกำลังพลเรือนกึ่งทหารในการรบนอกแบบ การแทรกซึม และการให้อาวุธแก่ตำรวจตระเวนชายแดน เช่น ปืนคาร์ไบน์ มอร์ตา บาซูกา ระเบิดมือ อุปกรณ์การแพทย์ ต่อมาพัฒนาเป็น เป็นรถเกราะ รถถัง และเฮลิคอปเตอร์⁴⁵ ทั้งนี้ ความช่วยเหลือของซีไอเอที่ให้กับตำรวจนั้นเป็นความลับมาก แม้แต่ สแตนตัน ทูตสหรัฐฯก็ไม่รู้เรื่องความช่วยเหลือดังกล่าว ต่อมาเมื่อเขารู้เรื่องราวดัง กล่าว แต่เขาก็ไม่มีอำนาจแทรกแซงกิจกรรมต่างๆได้ ความช่วยเหลือในทางลับนี้สร้างความไม่พอใจให้กับเขามาก⁴⁶

สำหรับความช่วยเหลือทางการทหารของสหรัฐฯแก่กองทัพไทยนั้น เมื่อกองทัพเกาหลีเหนือบุกเกาหลีใต้ในเดือนมิถุนายน 2493 นั้น กระทรวงการต่างประเทศและกลาโหม สหรัฐฯได้ตกลงกันในต้นเดือนกรกฎาคมปีเดียวกันที่จะส่งคณะกรรมการร่วมระหว่างกระทรวงการต่างประเทศ และกลาโหม(United States Military Survey Team)เดินทางมาสำรวจเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีจอห์น เอฟ. เมลบี(John F. Melby)ผู้ช่วยพิเศษของผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ฝ่ายกิจการตะวันออกไกล และพล.ร.อ.เกรฟ บี. เออร์สกิน(Graves B. Erskine) ผู้บังคับการกองพลนาวิกโยธินที่ 1 ค่ายเพลเดลตัน แคลิฟอร์เนีย เพื่อสำรวจสถานะทางทหารในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่จะถูกคอมมิวนิสต์คุกคาม โดยสหรัฐฯมีแผนการให้ความช่วยเหลือทางการทหารแก่กองทัพบกไทยด้วยอาวุธสำหรับ 9 กองพล และสำหรับกองทัพเรือและ

พาหนะ การกระโดดร่ม แต่พวกเขาไม่มีประสบการณ์ด้านงานตำรวจเลย นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ของซีส์ฟพลายมาจาก สายลับ และเจ้าหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม สหรัฐฯ(พล.ต.ต นายแพทย์ นคร ศรีวณิช, กำเนิดพลร่มไทย, หน้า 209.; Lobe ,United States National Security Policy and Aid to The Thailand Police, p. 23).

⁴³ Ibid., p.20. ต่อมาได้จัดตั้งตำรวจตระเวนชายแดนขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อ 5 มีนาคม 2495 เพื่อทำหน้าที่ตรวจตราและระวังรักษาชายแดน(หจช.มท. 0201.7/17 กรมตำรวจแจ้งว่าเนื่องจากกรมตำรวจได้ตั้งกองตำรวจรักษาดินแดนขึ้นใหม่จึงขอให้นำเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ถึง เลขธิการคณะรัฐมนตรี 28 เมษายน 2495).

⁴⁴ พล.อ.อ.สิทธิ เสวตศิลา, “บันทึกความทรงจำ,” ใน 40 ปี ตชด.(6 พฤษภาคม 2536), หน้า 39.

⁴⁵ Thomas Lobe and David Morell, “Thailand’s Border Patrol Police: Paramilitary Political Power,” in Supplemental Military Forces: Reserve, Militarias, Auxiliaries, Louis A. Zurcher and Gwyn Harries Jenkins (Beverly Hills and London: SAGE,1978), p. 157.

⁴⁶ Tarling , Britain, Southeast Asia and the Impact of Korean War, p. 158.

กองทัพอากาศเป็นอาวุธและการฝึกการทหาร⁴⁷ จากนั้น รัฐบาลจอมพล ป. ได้ตอบสนองท่าทีของ สหรัฐฯ ด้วยการตัดสินใจเสนอที่จะส่งทหารไทย 4,000 คนเข้าร่วมสงครามเกาหลี⁴⁸ ท่าทีดังกล่าวของรัฐบาลจอมพล ป. สร้างความประทับใจให้ประธานาธิบดีทรูแมน เป็นอันมาก⁴⁹

เมื่อคณะกรรมการร่วมระหว่างกระทรวงการต่างประเทศและกลาโหม สหรัฐฯ เดินทางเข้ามาสำรวจฐานทัพอากาศดอนเมือง กรมอู่ทหารเรือ และกรมทหารปืนใหญ่ ฯลฯ ในช่วง 21 สิงหาคม – 28 สิงหาคม 2493 คณะกรรมการฯ ประเมินว่ากองทัพไทยเหมาะสมที่จะเข้าร่วมสงครามเกาหลี⁵⁰ ต่อมา สหรัฐฯ ได้ส่งคณะที่ปรึกษาให้ความช่วยเหลือทางการทหารแห่งสหรัฐฯ หรือแมค (United States Military Assistance Advisory Group: MAAG)^{*} เดินทางมาถึงไทยในเดือนตุลาคม เพื่อเตรียมการทำข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางการทหารระหว่างไทยและสหรัฐฯ ซึ่งต่อมา สหรัฐฯ และไทยได้ลงนามในข้อตกลงดังกล่าวเมื่อ 17 ตุลาคมปีเดียวกัน⁵¹ สำคัญในข้อตกลง คือ สหรัฐฯ จะให้ความช่วยเหลือทางการทหาร โดยอาวุธยุทโธปกรณ์ทั้งหมดจะโอนกรรมสิทธิ์ไม่ได้หากไม่ได้รับความยินยอมจากสหรัฐฯ⁵² ข้อตกลงทางการทหารระหว่างไทยกับสหรัฐฯ ฉบับนี้มีความสำคัญมากในฐานะที่เป็นจุดเริ่มต้นของการที่ไทยได้ตกเข้าสู่ระเบียบโลกของสหรัฐฯ

⁴⁷ Library of Congress, Declassified CK3100360771, Memorandum For President, 10 July 1950.; กองสารบรรณ กระทรวงการต่างประเทศ I 1105-344-301-401-9301 ไทยขอความช่วยเหลือด้านอาวุธยุทโธปกรณ์จากสหรัฐฯ เพื่อร่วมรบในสงครามเกาหลี 2493-2494, วรรณปัญญา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ถึง เลขาธิการคณะรัฐมนตรี 26 กรกฎาคม 2493.

⁴⁸ เดลิเมล์, 21 กรกฎาคม 2493.

⁴⁹ Harry S. Truman, *Years of Trial and Hope, 1946-1952 Vol 2.*, (New York: A Signet Book, 1965), p. 423.

⁵⁰ หจข.กต. 73.7.1/87 กล่อง 6 คณะสำรวจอเมริกันเดินทางมาประเทศไทย(2493), Stanton to Minister of Foreign Affaire, 9 August 1950.; หจข.(3) สร. 0201.13.1/2 ขออาวุธจากอเมริกา หรือเรื่องอเมริกาให้อาวุธแก่ไทย, นายเขมชาติ บุณยรัตพันธุ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ถึง นายกรัฐมนตรี 26 กันยายน 2493.

^{*} ต่อมาแมค (MAAG) ได้เปลี่ยนชื่อเป็น คณะที่ปรึกษาให้ความช่วยเหลือทางการทหารของสหรัฐอเมริกาหรือจัสแมค (Joint United States Military Advisory Group: JUSMAG) ในเดือนกันยายน 2497

⁵¹ จันทรา บุรณฤกษ์ และปิยะนาถ บุนนาค, “เรื่อง ผลกระทบทางการเมืองจากความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐอเมริกา (พ.ศ.2463-2506)” รายงานวิจัยทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521, หน้า 152.

⁵² หจข.สร. 0201.96 / 8 กล่อง 2 ข้อตกลงเกี่ยวกับการช่วยเหลือทางการทหารแก่ประเทศไทยของสหรัฐฯ (6 กันยายน 2493-28 กันยายน 2498).

ในช่วงเวลานั้น สหรัฐเห็นว่า นโยบายต่างประเทศของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามที่ได้ให้การรับรองรัฐบาลเบาได้ การไม่รับรองเงินแดง และการกระตือรือร้นในการส่งทหารเข้าสงครามเกาหลีนั้น สหรัฐถือว่า รัฐบาลได้แสดงการผูกพันตนเข้ากับการต่อต้านคอมมิวนิสต์และเป็นการแสดงความมิตรกับสหรัฐอย่างชัดเจน ดังนั้น สหรัฐต้องการสร้างความแนบแน่นระหว่างกันเพื่อให้รัฐบาลสนับสนุนนโยบายของสหรัฐต่อต้านคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้ดำรงอยู่ต่อไป แต่การเมืองไทยที่ผ่านมามีภายใต้รัฐบาลจอมพล ป. กลับไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง เนื่องจาก รัฐบาลต้องเผชิญหน้ากับการพยายามรัฐประหารบ่อยครั้ง เป็นเหตุให้รัฐบาลไม่มีความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบายตามสหรัฐ ดังนั้น สหรัฐต้องการที่จะทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพทางการเมืองและมีเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง⁵³ ทั้งนี้ ไทมส์(Time) ซึ่งเป็นนิตยสารชั้นนำวิเคราะห์ว่า รัฐบาลของจอมพล ป. ได้แสดงท่าทีอย่างชัดเจนในการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์เพื่อหวังที่จะได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐ⁵⁴

ดังที่ได้เห็นมาแล้วว่า รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามตั้งอยู่ท่ามกลางการทำทลายอำนาจจากกลุ่มการเมืองต่างๆ และเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในจีน ส่งผลให้สหรัฐมีนโยบายขยายการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อปกป้องการขยายตัวของเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ทำให้รัฐบาลจอมพล ป. เห็นหนทางที่จะได้รับการสนับสนุนอาวุธแบบใหม่จากสหรัฐ เพื่อปรับปรุงสมรรถนะทางการทหารอันจะทำให้รัฐบาลสามารถรักษาอำนาจทางการเมืองไว้ได้ แต่ในขั้นแรกนั้น สหรัฐยังคงไม่ตอบสนองต่อคำขอความช่วยเหลือทางอาวุธจากไทย และเมื่อสหรัฐต้องการให้ไทยรับรองรัฐบาลเบาได้ รัฐบาลได้เสนอข้อแลกเปลี่ยนให้สหรัฐให้การสนับสนุนทางการทหารของไทย อีกทั้ง เมื่อรัฐบาลตัดสินใจส่งทหารไปสงครามเกาหลียิ่งสร้างความมั่นใจให้กับสหรัฐมากยิ่งขึ้น สแตนตัน ทูตสหรัฐเห็นว่า トラบเท่าที่ รัฐบาลจอมพลป. ยังคงสนับสนุนสหรัฐ トラบเท่านั้น สหรัฐยังสามารถให้ความช่วยเหลือต่อไปได้⁵⁵

⁵³ "Policy Statement Prepared in the Department of State, 15 October 1950," in Foreign Relations of the United States 1950 Vol.6, pp.1529-1530.

⁵⁴ หจข.กต. 80 / 29 กล่อง 3 บทความเกี่ยวกับประเทศไทยในหนังสือพิมพ์, Times, 17 October 1950.

⁵⁵ "Stanton to The Secretary of States, 19 March 1951," in Foreign Relations of the United States 1950 Vol.6, pp. 1599-1601.; Coast, Some Aspects of Siamese Politics, p. 51.

4.4 ความขัดแย้งในคณะรัฐประหารท่ามกลางการรุกของ “กลุ่มรอยัลลิสต์”

โครงสร้างอำนาจในคณะรัฐประหารช่วง 2490-93 ตั้งอยู่บนฐานของอำนาจของ จอมพล ผิน ชุณหะวัณในฐานะเป็นผู้บัญชาการทหารบกและผู้นำของค่ายราชครู และค่ายของพล ท.กาจ กาจสงครามรองผู้บัญชาการทหารบกซึ่งมีนายทหารบกจำนวนหนึ่งที่ทำให้การสนับสนุนเขา โดยมี จอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นแกนกลางของความสัมพันธ์ทางอำนาจ ความขัดแย้งระหว่างจอมพล ผินและพล ท.กาจได้เพิ่มขึ้น เนื่องจาก พล ท.กาจมีความต้องการดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกแทนจอมพล ผิน เขาได้เริ่มขยายอำนาจทางการเมืองด้วยการให้การสนับสนุนพรรค ประชาธิปัตย์และทางเศรษฐกิจเพื่อทำลายค่ายราชครูทำให้จอมพล ป.ต้องเล่นบทบาทความขัดแย้งระหว่างจอมพล ผินและพล ท.กาจเสมอ⁵⁶ ต่อมา พล ท.กาจได้พยายามโจมตีจอมพล ผิน ด้วยการเขียนหนังสือชุด “สารคดีใต้ตุ่ม” เพื่อกล่าวหาว่าจอมพล ผินฉ้อราษฎร์บังหลวงทำให้จอมพล ผินไม่พอใจในการเปิดโปงจากพล ท.กาจ⁵⁷ ปลายเดือนสิงหาคม 2492 จอมพล ป.ต้องการให้ พล ร.ต.ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ อดีตนายกรัฐมนตรีก่อน “กลุ่มปรีดี” เข้าร่วมคณะรัฐมนตรี โดยหวังว่าจะทำให้สหรัฐมีความพึงพอใจในการที่จะให้ความช่วยเหลือทางการทหารและนำนักการเมือง “กลุ่มปรีดี” กลับมาสู่การเมืองเพื่อบั่นทอนอำนาจการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์ แต่ข้อเสนอดังกล่าวถูกขัดขวางโดยพล ท.กาจและสมาชิก บุญยรัตนพันธ์ เนื่องจาก กลุ่มของเขาสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์จึงไม่ต้อง การให้พล ร.ต.ถวัลย์กลับมาฟื้นฟูพรรคสหชีพและแนวรัฐธรรมนูญ ขึ้นมาเป็นคู่แข่งทางการเมืองกับพรรคประชาธิปัตย์อีก ซึ่งเหตุเหล่านี้จึงได้กลายเป็นชนวนความแตกแยกภายในคณะรัฐประหารหรือในกองทัพบกระหว่างจอมพล ป. จอมพล ผิน และพล ท.กาจ

58

ไม่แต่เพียงความแตกแยกในกองทัพบกเท่านั้น แต่การที่คณะรัฐประหารกลับขึ้นมาใช้อำนาจอีกครั้งภายหลังการรัฐประหาร 2490 ทำให้กองทัพเรือซึ่งได้เคยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล “กลุ่มปรีดี” ให้ขึ้นมาใช้อำนาจแทนกองทัพบกตกจากอำนาจลงไปอีก ซึ่งสร้างความไม่พอใจให้กับกองทัพเรือเป็นอย่างมากและพวกเขามีความต้องการที่จะทำลายอำนาจของกองทัพบก นอกจากนี้ ในห้วงเวลาดังกล่าว รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามต้องเผชิญหน้ากับปัญหาความขัดแย้งภายในกองทัพบกซึ่งเป็นฐานกำลังที่ให้การสนับสนุนรัฐบาล มิพักที่จะต้องรวมถึงการ

⁵⁶ “ฟรีเพรสส์”, เนรเทศหลวงกาจ, (พระนคร: สหกิจ, 2493), หน้า 42-45, 60.

⁵⁷ พล.ท.กาจ กาจสงคราม, สารคดี เรื่อง สถานะการณ์ของผู้ล้มตัว, (พระนคร: โรงพิมพ์รัฐภักดี, 2492); “ฟรีเพรสส์”, เนรเทศหลวงกาจ, (พระนคร: สหกิจ, 2493), หน้า 54.; เสียงไทย, 1 พฤศจิกายน 2492.

⁵⁸ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP82-00457R003300290006-5, 22 September 1949, “Communist Strategy and Tactics in Thailand”.

ต่อต้านจาก“กลุ่มรอยัลลิสต์”ภายในระบบราชการด้วย โดยม.จ.ปรีดีเทพพงศ์ เทวกุล ปลัดกระทรวงการต่างประเทศได้พยายามขับไล่นายวรการบัญชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ผู้เป็นคนสนิทของจอมพล ป.ออกไป ด้วยทรงเห็นว่า นายวรการบัญชาไม่มีความสามารถในด้านการต่างประเทศเท่าพระองค์⁵⁹

ท่ามกลางศึกภายนอกหลายด้านของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามที่มาจากการทำลายรัฐบาลของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”และ“กลุ่มปรีดี”⁶⁰ ซีไอเอยังคงรายงานว่า จอมพล ป. ยังคงเลือกที่จะร่วมมือกับ“กลุ่มปรีดี”ผู้เป็นมิตรเก่าของเขามากกว่า“กลุ่มรอยัลลิสต์” เขาได้ประกาศทางวิทยุในเดือนธันวาคม 2492 ด้วยน้ำเสียงที่ชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ที่จะขอคืนดีกับปรีดี พนมยงค์ โดยสาเหตุอาจมาจาก เขาตระหนักถึงพลังทางการเมืองของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ที่เข้มแข็งขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งในรัฐบาล รัฐสภาและในสังคม ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับ 2492 ที่ให้อำนาจทางการเมืองแก่พระมหากษัตริย์และสร้างความได้เปรียบแก่“กลุ่มรอยัลลิสต์”มากกว่ากลุ่มการเมืองอื่น⁶¹

ในขณะที่ ศึกภายในคณะรัฐประหารนั้นยังคงคุกรุ่นต่อไป โดย พล.ท.กาจ กาจสงคราม ประกาศเป็นปรปักษ์กับจอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพลผิน ชุณหะวัณ และพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์อย่างชัดเจน จากนั้น เขาได้ร่วมมือกับ“กลุ่มรอยัลลิสต์”และพรรคประชาธิปัตย์เสนอญัตติอภิปรายเพื่อล้มรัฐบาล⁶² ต่อมา สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้งของพระมหากษัตริย์ได้เคลื่อนไหวขัดขวางการบริหารของรัฐบาลด้วยการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติงบประมาณปี 2493 ทำให้สมาชิกคณะรัฐประหารและอดีตคณะราษฎรบางคน เช่น พล.ต.อ.เผ่าและพล.ท.มังกร พรหมโยธีไปเจรจากับเตียง ศิริขันธ์ อดีตเสรีไทยและแกนนำสำคัญคนหนึ่งใน“กลุ่มปรีดี”เพื่อขอการสนับสนุนรัฐบาลจอมพล ป. เตียงตัดสินใจให้สมาชิกสภาผู้แทนฯในกลุ่มของเขามีมติยืนยัน

⁵⁹ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP82-00457R002800780003-7, 20 July 1949, “Opposition to M.C. Pridithepong Devakul”.

⁶⁰ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 box 7251, Hannah to Secretary of State, “View of a Pridi Supporter on Political event in Thailand-Summary of Paper on Thai Political Development written by a Supporter of Pridi Phanomyong,” 30 December 1949.

⁶¹ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79-0108A000100020022-4, 12 December 1949, “Phibul paves way for Pridi reconciliation”.

⁶² นครสาร, 1 พฤศจิกายน 2492.; NA, FO 371/76277, Thompson to Foreign Office, 6 December 1949.

การประกาศใช้งบประมาณเพื่อล้มล้างมติของสมาชิกวุฒิสภาได้สำเร็จ เนื่องจากเขาไม่ต้องการให้พล.ท. กาจขึ้นมามีอำนาจ⁶³

สำหรับความขัดแย้งระหว่างกองทัพนั้น กลางธันวาคม 2492 ซีไอเอรายงานข่าวว่า กองทัพเรือและกองทัพอากาศมีแผนการรัฐประหาร แต่แผนการรั่วไหลเสียก่อน โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้รายงานเรื่องดังกล่าวให้กับจอมพล ป. พิบูลสงครามรับทราบทำให้รัฐบาลประกาศปลดพล.อ.ท. เทวฤทธิ์ พันลึกลงจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารอากาศ สำหรับสาเหตุของการพยายามรัฐประหารครั้งนี้ มาจากปัญหาการคอร์รัปชันของจอมพลผิน ชุณหะวัณและจอมพลสฤษดิ์ในการจัดซื้ออาวุธให้กองทัพหลายกรณี เช่น รถถังเบรนคินที่ผู้อาวุโสนายทหารในกองทัพบกจำนวนหนึ่งไม่พอใจ การพยายามรัฐประหารครั้งนี้ ซีไอเอเห็นว่ามีความแตกแยกในกองทัพบกและระหว่างกองทัพด้วยเช่นกัน⁶⁴

เมื่อรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามรอดพ้นจากการพยายามรัฐประหารที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างกองทัพลงได้ก็ตาม แต่ปัญหาที่เขาต้องดำเนินการแก้ไขอย่างรวดเร็ว คือ ปัญหาความแตกแยกภายในคณะรัฐประหารซึ่งเป็นฐานอำนาจที่ค้ำจุนรัฐบาลของเขานั้น ทำให้จอมพล ป. ตัดสินใจเลือกที่จะสนับสนุนจอมพลผิน ชุณหะวัณมากกว่าพล.ท. กาจ กาจสงคราม ดังนั้น เขาสั่งการให้พล.ท. กาจยุติการให้สัมภาษณ์ เขียน และตีพิมพ์ "สารคดีใต้ตุ่ม" ที่ทำลาย

⁶³ NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, Memorandum of Conversation James Thompson and R.H. Bushner, 12 August 1949.; Hannah to Secretary of State, 14 December 1949.

⁶⁴ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP82-00457R004000600004-1, 27 December 1949, "Current Political Crisis in Thailand". ในรายงานฉบับนี้รายงานว่า พล.อ.อดุล อดุลเดชจรัสมีความเกี่ยวข้องกับการพยายามรัฐประหารครั้งนี้ด้วย นอกจากนี้ จอมพล ป. พิบูลสงครามได้แจ้งกับสแตนต์ัน ทูตสหรัฐฯ ว่า จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์มีความเกี่ยวข้องกับการคอร์รัปชันภายในกองทัพบกในการจัดซื้อรถถังเบรนคิน จำนวน 250 คันและเขามีธุรกิจการค้าฝิ่นจากรัฐฐานส่งไปขายยังฮ่องกง (NARA, RG 59 General Records of Department of State, Central Decimal file 1950-1954 Box 4184, Memorandum of Conversation P. Phibunsonggram and Stanton, "Corruption in Army and Government service," 16 June 1950.; NA, FO 371/84348, Thompson to Mr. Bevin, "Siam: Annual Review for 1949," 10 May 1950.; FO 371/92952 Whittington to Foreign Office (Morrison), 16 April 1951). สถานทูตอังกฤษในไทยได้รายงาน ว่า รถถังเบรนคินเป็นยุทโธปกรณ์ตกค้างจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่บริษัทสายฟ้าแลบซึ่งเป็นบริษัทของจอมพลผิน ชุณหะวัณและจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เป็นนายหน้าสั่งมาจากศรีลังกา จำนวน 250 คัน แต่รถถังเหล่านี้ใช้การไม่ได้ถึง 210 คัน

ความน่าเชื่อถือของคณะรัฐประหารแต่พล ท.กาจปฏิเสฐ⁶⁵ เขายังคงเคลื่อนไหวเพื่อทำทนายอำนาจของจอมพลผืนต่อไป จากนั้น กลางดึกของ 26 มกราคม 2493 จอมพลผืนและพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ได้รายงานแผนการรัฐประหารของพล ท.กาจต่อจอมพล ป. ในวันรุ่งขึ้น พล ท.กาจถูกจับกุมฐานกบฏ โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และพล ต.อ.เผ่าร่วมมือกันจับกุมเขา จากนั้นจอมพล ป.ได้สั่งปลดพล ท.กาจจากรองผู้บัญชาการทหารบกและให้เขาเดินทางออกนอกประเทศ ความพ่ายแพ้ของพล ท.กาจทำให้ความแตกแยกภายในคณะรัฐประหารลดลง⁶⁶

ภายใต้ระบอบการเมืองที่“*กลุ่มรอยัลลิสต์*”ออกแบบผ่านรัฐธรรมนูญฉบับ 2492 ทำให้จอมพล ป. พิบูลสงครามหันมาสร้างความแข็งแกร่งของรัฐบาลของเขาในทางการเมืองผ่านสภาผู้แทนฯ ด้วยการพยายามจัดตั้งกลุ่มการเมืองฝ่ายรัฐบาลชื่อพรรคประชาธิปไตยเพื่อต่อสู้กับพรรคประชาธิปัตย์⁶⁷ ความเคลื่อนไหวดังกล่าวทำให้“*กลุ่มรอยัลลิสต์*”ที่เป็นสมาชิกวุฒิสภานำโดย พระยาอรรถการีย์นิพนธ์ หลวงประภอบนิติสาร และพระยาศรีธรรมราช วิจาร์ณัฐบาลว่า จอมพล ป. ควรลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และให้มีจัดตั้งรัฐบาลผสมที่มีพรรคประชาธิปัตย์เข้าร่วมรัฐบาลแทน และให้คณะรัฐประหารต้องออกไปจากการเมือง⁶⁸ ความเคลื่อนไหวของสมาชิกวุฒิสภาดัง กล่าวทำให้ประเทือง ธรรมสาลี สมาชิกสภาผู้แทนฯ จังหวัดศรีสะเกษ ได้วิจาร์ณัฐบาลของสมาชิกวุฒิสภาว่า “*ไม่มีความจำเป็น ไม่ได้เป็นตัวแทนประชาชน ไม่มีประโยชน์และการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญ 2492 นี้ไม่เป็นประชาธิปไตย*”⁶⁹ หนังสือพิมพ์ไทยขณะนั้นได้รายงานว่าการเคลื่อนไหวทางการเมืองของสถาบันกษัตริย์และ“*กลุ่มรอยัลลิสต์*”ในหลายทางเพื่อโค่นล้มรัฐบาลนั้น ทำให้ พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ได้สั่งการให้ตำรวจสันติบาลสกัดรอยความเคลื่อนไหวของ กรมพระยาชัยนาทนาค ผู้สำเร็จราชการฯ และนักการเมือง“*กลุ่มรอยัลลิสต์*”อย่างใกล้ชิด⁷⁰

⁶⁵ พิมพ์ไทย, 10 มกราคม 2492.; “ฟรีเพรสส์”, แนวเทศหลวงกาจ, (พระนคร: สหกิจ, 2493), หน้า 74-75.

⁶⁶ NARA, RG 319 Entry 57, Sgd. Cowen Military Attache Bangkok to CSGID Washington D.C., 28 January 1950.; “รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 12/2493 (วิสามัญ) ชุดที่ 1 10 กุมภาพันธ์ 2493,” ใน รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยวิสามัญ พ.ศ.2493 เล่ม 1, (พระนคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2497), หน้า 1624-1627.; “ฟรีเพรสส์”, แนวเทศหลวงกาจ, (พระนคร: สหกิจ, 2493), หน้า 78-82.

⁶⁷ เกียรติศักดิ์, 12 มกราคม 2493.; สายกลาง, 14 มกราคม 2493.

⁶⁸ หลักเมือง, 17 มกราคม 2493.

⁶⁹ เสียงไทย, 19 มกราคม 2493.

⁷⁰ ประชาธิปัตย์, 20 มกราคม 2493.

แม้สถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” จะประสบความสำเร็จในการรักษาอำนาจให้กับรัฐบาลควง อภัยวงศ์ซึ่งเป็นรัฐบาลตัวแทนของพวกตนที่ถูกบังคับลงด้วยอำนาจของคณะรัฐประหารก็ตาม แต่พวกเขายังคงประสบความสำเร็จในฐานะที่เป็นสถาปนิกทางการเมืองในการออกแบบระบบการเมืองที่ทำให้พวกตนได้เปรียบภายใต้รัฐธรรมนูญ 2492 ต่อไปซึ่งนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้สำเร็จราชการฯ สมาชิกวุฒิสภากับ รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม จากการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาเข้ามาใหม่ สถานทูตสหรัฐอเมริการายงานว่า ผู้สำเร็จราชการฯ ทรงพยายามรักษาฐานอำนาจทางการเมืองของพวกตนในรัฐสภาเอาไว้อย่างต่อเนื่อง โดยทรงได้ตั้งบุคคลที่เป็น“กลุ่มรอยัลลิสต์”กลับเข้ามาเพื่อขัดขวางการทำงานของรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง โดยมีได้ปรึกษาหารือกับรัฐบาลทั้งทางตรงหรือทางอ้อม อีกทั้ง ที่ผ่านมาก็ได้ทรงขยายบทบาททางการเมือง ด้วยการเข้าประทับในการประชุมคณะรัฐมนตรีของจอมพล ป. เสมอๆ ด้วย สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ล้วนสร้างความไม่พอใจให้กับจอมพล ป. เป็นอย่างมาก ต่อมาเขาจึงตอบโต้กลับด้วยการเรียกร้องว่า หากผู้สำเร็จราชการฯยังทรงแทรกแซงทางการเมืองผ่านรัฐสภาและรัฐบาล นายกรัฐมนตรีก็มีความต้องการที่จะเข้าร่วมประชุมคณะองคมนตรีด้วยเช่นกัน⁷¹

4.5 “กลุ่มรอยัลลิสต์” กับ “กบฏแมนฮัตตัน”: แผนซ่อนแผนในการโค่นล้มรัฐบาล

กล่าวได้ว่า ในช่วงต้นทศวรรษ 2490 อำนาจทางการเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงครามที่ตั้งอยู่ท่ามกลาง“กลุ่มรอยัลลิสต์”และ“กลุ่มปรีดี” เกิดลักษณะความสัมพันธ์ทางการเมืองของกลุ่มการเมืองเหล่านี้ที่ในบางครั้งก็มีความร่วมมือกันเพื่อต่อสู้กับอีกกลุ่มหนึ่ง ในกลางปี 2493 ซีไอเอรายงานข่าวว่า “กลุ่มปรีดี”และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ได้เตรียมการรัฐประหาร โดย“กลุ่มรอยัลลิสต์”ที่มีพรรคประชาธิปัตย์ ข้าราชการจำนวนหนึ่งที่เคยให้สนับสนุนปรีดี พนมยงค์และกองทัพเรือที่สนับสนุน“กลุ่มรอยัลลิสต์”ต้องการทำการรัฐประหารตัดหน้า“กลุ่มปรีดี”⁷² อย่างไรก็ตาม สิ่งจำเป็นที่จะเป็นเครื่องชี้ขาดในความสำเร็จในการรัฐประหารขับไล่รัฐบาลจอมพล ป. แต่

⁷¹ Bangkok Post, 18 December 1950.; NARA, RG 59 General Records of Department of State, Central Decimal file 1950-1954 Box 4184, William T. Turner to Secretary of State, “Political Report for November 1950,” 26 December 1950.

⁷² NARA, RG 59 General Records of Department of State, Central Decimal file 1950-1954 Box 4184, William T. Turner to Secretary of State, Monthly Political Report for May 1950, 15 June 1950 .

เป็นสิ่งที่ทั้งสองกลุ่มขาดอย่างมากที่สุดคือ กำลังที่จะใช้ยึดอำนาจ ทำให้เวลาต่อมา ทั้งสองกลุ่มได้ร่วมมือกันวางแผนการรัฐประหารล้มรัฐบาล⁷³

ปลายปี 2493 การต่อสู้ทางการเมืองระหว่าง รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามกับ“กลุ่มปรีดี”และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ยังคงดำเนินการไปอย่างแหลมคม มีกระแสข่าวว่าจะเกิดการรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาล⁷⁴ ท่ามกลางสถานการณ์ดังกล่าว หนังสือพิมพ์ที่สนับสนุนรัฐบาล ตั้งแต่ปลายปี 2493 ถึงต้น 2494 เช่น ธรรมาธิปไตย และ บางกอก ทริบูน(Bangkok Tribune) ได้ลงข่าวประณามบทบาททางการเมืองของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” พรรคประชาธิปไตยและสมาชิกวุฒิสภาอย่างหนัก แม้กระทั่งหนังสือพิมพ์ที่มีจุดยืนทางการเมืองแบบกลางๆ ก็มีความเห็นใจรัฐบาลที่ถูก“กลุ่มรอยัลลิสต์”โจมตีอย่างไม่มีเหตุผล ในขณะที่หนังสือพิมพ์ฝ่ายซ้ายได้ประณามสมาชิกวุฒิสภาว่าเป็นเครื่องมือที่ไม่ซื่อสัตย์ประชาธิปไตยของชนชั้นปกครอง ดังนั้น การเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญ 2492 หรือรัฐธรรมนูญรอยัลลิสต์ที่ให้อำนาจทางแก่พระมหากษัตริย์ในการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมด การแต่งตั้งองคมนตรีให้เป็นพระราชอำนาจโดยแท้ และการแทรกแซงทางการเมืองจากผู้สำเร็จราชการฯ ได้สร้างปัญหาให้กับการบริหารงานของรัฐบาลเป็นอันมาก รัฐบาลจึงมีความต้องการยุติอำนาจของสมาชิกวุฒิสภาและบทบาททางการเมืองของผู้สำเร็จราชการฯ ด้วยการใช้

⁷³ NARA, CIA Records search Tool (CREST),CIA-RDP82-00457R006100010001-6, 17 October 1950, “Coup plans by Thai Navy Group”.

⁷⁴ NARA, RG 468 Mission to Thailand 1950-1954, Entry 1385 Box 7, “Brief Political Survey of Thailand,” 20 November 1950. ในรายงานฉบับนี้ รายงานว่า ฝ่ายค้านขณะนั้น มี 2 กลุ่ม คือ พรรคประชาธิปไตย ซึ่งมีส.ส.จำนวน 30-35 คน มีนโยบายสนับสนุนผลประโยชน์ของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”และเจ้าที่ดินต่อต้านคอมมิวนิสต์และนิยมตะวันตก แต่พรรคฯไม่เข้าใจสถานการณ์ของโลก พรรคฯรับการสนับสนุนจาก“กลุ่มรอยัลลิสต์” เช่น พระยาศรีวิสารฯผู้มีบทบาทอย่างมากในการร่างรัฐธรรมนูญ 2492 สมาชิกส่วนใหญ่ของพรรคฯมาจากพระราชวงศ์ที่มีบทบาทอย่างสูงในวุฒิสภา ส่วน“กลุ่มปรีดี”เป็นกลุ่มที่กระจัดกระจายจนไม่มีประสิทธิภาพในสภาผู้แทนฯ พวกเขาให้การสนับสนุนปรีดี พนมยงค์และต่อต้านจอมพล ป. พิบูลสงคราม พวกเขามีความคิดเสรีนิยม หรือเรียกว่า ความคิดก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและปฏิรูประบบสังคมซึ่งได้รับผลจากแนวคิดในเค้าโครงเศรษฐกิจของปรีดี สมาชิกส่วนใหญ่จบมาจากมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง เคยเป็นเสรีไทยมาก่อน ต่อมาได้เคยให้ช่วยเหลือพวกเวียดนามหรืออย่างใกล้ชิด กลุ่มนี้ได้รับการสนับสนุนจากกองทัพเรือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคคนวิภโยธิน มีสมาชิกที่เป็นส.ส.จำนวน 12-15 คนในสภาผู้แทนฯ, NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP78-01617A006100020023-4, 4 December 1950, “Reported plan for coup”.

แก่รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวแต่ไม่สำเร็จ เนื่องจาก “กลุ่มรอยัลลิสต์” จำนวนมากที่อยู่ในกลไกทางการเมืองนั้นทำการขัดขวางแผนการลดอำนาจของพวกเขา⁷⁵

ในขณะที่ “กลุ่มปรีดี” กับ “กลุ่มรอยัลลิสต์” มีแผนการร่วมกันในการรัฐประหารรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้น สมาชิกสภาผู้แทนฯ จำนวนหนึ่งที่นำโดยเตียง ศิริขันธ์ แกนนำคัญสำคัญใน “กลุ่มปรีดี” ไม่เห็นด้วยกับแผนการดังกล่าวของปรีดี พนมยงค์ เนื่องจาก เตียงและพวกเขามีความเห็นว่า ความร่วมมือดังกล่าวจะนำไปสู่สถานการณ์ทางการเมืองที่แย่งกว่าที่เป็นอยู่ ดังนั้น พวกเขาจึงพยายามหาหนทางสร้างความปรองดองระหว่างจอมพล ป. และปรีดีเพื่อประโยชน์ของประเทศมากกว่าแผนการใช้กำลัง⁷⁶ การพยายามสร้างความปรองดองระหว่างกันโดยรัฐบาลดำเนินการผ่านพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ โดยเขาได้ให้ความช่วยเหลือทางการเมืองแก่นักการเมืองกลุ่มของเตียง⁷⁷ อย่างไรก็ตาม การเจรจาระหว่างทั้งสองกลุ่มไม่สำเร็จ เนื่องจาก ปรีดียังคงดำเนินแผนการดังกล่าวต่อไป สถานทูตอังกฤษและซีไอเอรายงานว่า ปรีดีได้ลี้ภัยเดินทางกลับมาไทยในเดือนกุมภาพันธ์ 2494 เพื่อเตรียมแผนการรัฐประหาร โดยได้รับความช่วยเหลือจากเจมส์ ทอมสัน-เพื่อนสนิทของเตียง และอเล็กซานเดอร์ แมคโดนัล อดีตไอเอสเอสและบรรณาธิการ บางกอก โพสต์⁷⁸ โดยปรีดีพยายามโน้มน้าวให้พล.ร.ต.ทหาร ขำหิรัญ อดีตผู้บังคับการพรคนาวิกโยธินที่เคยให้การสนับสนุนปรีดีในการก่อ “กบฏวังหลวง” ให้เข้าร่วมแผนการ

⁷⁵ NARA, RG 59 General Records of Department of State, Central Decimal file 1950-1954 Box 4184, William T. Turner to Secretary of State, “ Political Report for December 1950 and January 1951,” 21 February 1951.

⁷⁶ NA, FO 371/84352, Far Eastern Department to U.K. High Commissioner in Canada, Australia, New Zealand, India, Pakistan, Ceylon, 14 December 1950.

⁷⁷ พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ได้ให้การสนับสนุนจากรัฐบาล เรื่องสุวรรณ นักการเมืองกลุ่มของเตียง ศิริขันธ์ ลงสมัครสมาชิกสภาผู้แทนฯ (NARA, RG 59 General Records of Department of State, Central Decimal file 1950-1954 Box 4184, William T. Turner to Secretary of State, “Political Report for December 1950 and January 1951,” 21 February 1951). สถานทูตอังกฤษรายงานว่า เตียงกำลังหาหนทางให้เกิดการเจรจาคืนดีกันระหว่างจอมพล ป. พิบูลสงครามและปรีดี พนมยงค์ (NA, CO 537/7115, Whittington to Foreign Office, 27 February 1951.; NA, FO 371/92954, Whittington to Foreign Office, 28 February 1951).

⁷⁸ NA, CO 537/7115, Whittington to Foreign Office, 26 February 1951. ทูตอังกฤษได้รายงานว่า ร.อ.เดนิส (S.H. Denis)-อดีตทูตทหารเรืออังกฤษ-ได้พบสนทนากับปรีดี พนมยงค์ในกรุงเทพฯ ปรีดีได้กล่าวกับเดนิสว่า เขามีความหวังว่าจะกลับมาสู่การเมืองในเร็ววัน ต่อมา ทูตอังกฤษได้แจ้งข่าวลับมาเรื่องการมาถึงไทยของปรีดีให้ทูตสหรัฐฯทราบเช่นกัน (NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79T01146A000100040001-7, 5 March 1951, “Pridi-Phibul Negotiations”).

รัฐประหารอีกครั้ง⁷⁹ ทั้งนี้ ในปลายเดือนเมษายน 2494 พล.ท.กาจ กาจสงคราม ผู้เป็นคู่แข่งชั้นใน ตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกและตำแหน่งทางการเมืองกับจอมพลผิน ชุณหะวัณและพล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์หรือค่ายราชครู เขาได้ลี้ภัยกลับมาไทยเพื่อรวบรวมกำลังทหารบกที่ภักดีเพื่อก่อการรัฐประหาร ด้วยเหตุที่ “กลุ่มปรีดี” ไม่มีกำลังที่เพียงพอจึงได้มาเจรจาขอร่วมมือกับเขาแต่การตกลงไม่ประสบความสำเร็จ⁸⁰

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ความพยายามในการก่อการรัฐประหารของ “กลุ่มปรีดี” “กลุ่มรอยัลลิสต์” และค่ายของพล.ท.กาจ กาจสงคราม แม้ทั้งหมดจะมีเป้าหมายร่วมกันคือ โค่นล้มรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามและคณะรัฐประหาร แต่ปัญหาหลัก คือ พวกเขาไม่มีกำลังมากเพียงพอในการรัฐประหาร ดังนั้น กองทัพเรือในฐานะคู่แข่งชั้นของคณะรัฐประหารหรือกองทัพบกจึงเป็นตัวแปรสำคัญในความสำเร็จดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ภายในกองทัพเรือนั้นก็มีความแตกแยกในความนิยมที่มีต่อปรีดี พนมยงค์ กล่าวคือ พรรคนาวิกโยธินนำโดยพล.ร.ต.ทหาร ขำหิรัญให้การสนับสนุน “กลุ่มปรีดี” แต่พรรคนาวินนำโดยพล.ร.อ.สินธุ์ กมลนาวิน ผู้บัญชาการกองทัพเรือไม่นิยมทั้งจอมพล ป. พิบูลสงคราม ปรีดี และพล.ท.กาจ กาจสงคราม แต่เขาต้องการให้กองทัพเรือขึ้นมาใช้อำนาจแทนคณะรัฐประหารหรือทหารบกซึ่งเป็นคู่แข่งชั้น ด้วยเหตุนี้ กองทัพเรือจึงโน้มเอียงไปในการสนับสนุน “กลุ่มรอยัลลิสต์” และพรรคประชาธิปไตยมากกว่า

การจับกุมตัวจอมพล ป. พิบูลสงครามในพิธีมอบเรือชุดสันดอน ชื่อ แมนฮัตตัน เมื่อ 29 มิถุนายน 2494 โดยนายทหารเรือกลุ่มหนึ่งซึ่งต่อมาถูกเรียกว่า “กบฏแมนฮัตตัน” นั้น โดยทั่วไปมักรับรู้กันว่าเป็นความพยายามก่อการรัฐประหารโดยนายทหารเรือสองคน คือ น.อ.อานนท์ ปุณ-ชกริกานนท์และน.ต.มนัส จารุภาจนนำไปสู่ความบอบช้ำของกองทัพเรือ แต่จากหลักฐานในรายงานของสถานทูตสหรัฐฯ ในช่วงดังกล่าว นั้น การพยายามรัฐประหารครั้งนี้เป็นการพยายามก่อการที่มีความสลับซับซ้อนมากจนถูกเรียกว่าเป็น “แผนสมคบคิดที่ลึกลับซับซ้อน” (Machiavellian Conspiracy)⁸¹ จากรายงานหลายหน่วยงานของสหรัฐฯ ทั้งสถานทูตสหรัฐฯ และซีไอเอ ตลอดจน

⁷⁹ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79T01146 A0001000 80001-3, 9 March 1950, “Coup Attempt Possibly in Progress”.

⁸⁰ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79T01146A000200010001-9, 28 April 1951, “General Kach’s Return Rumored”.

⁸¹ NARA, RG 59 General Records of Department of State, Central Decimal file 1950-1954 Box 4184, R. H. Bushner to Secretary of State, “Current Thai Political Potting,” 26 April 1951. ทั้งนี้ รายชื่อผู้ที่คณะรัฐมนตรียกเลิกประกาศในวันนั้น มีหลายกลุ่ม ทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่า การพยายามรัฐประหารนี้มีความร่วมมือของหลายกลุ่ม เช่น “กลุ่มปรีดี” มี พล.ร.ต. ทหาร ขำหิรัญ เป็นรองนายกฯ “กลุ่มรอยัลลิสต์” เช่น ม.ร.ว.เสนีย์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ พล.ท.สินาดโยธารักษ์ เป็นรัฐมนตรี

บันทึกการสนทนากับบุคคลสำคัญของไทย สรุปได้ว่า “กฎแมนฮัตตัน” เป็นแผนการร่วมกันเพื่อโค่นล้มรัฐบาลจอมพล ป. ระหว่าง “กลุ่มปรีดี” “กลุ่มรอยัลลิสต์” ค่ายของพล ท.กาจ และกองทัพเรือ อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่แต่ละกลุ่มก็มีความขัดแย้งและหวาดระแวงกันระหว่างกัน ดังนั้น แต่ละกลุ่มจึงมีแผนที่จะรัฐประหารตลบหลังซึ่งกันและกัน และเมื่อไม่มีกลุ่มใดมีกำลังเพียงพอในปฏิบัติการยึดอำนาจ ทำให้กองทัพเรือกลายเป็นตัวแปรสำคัญ ด้วยเหตุที่ ผู้บัญชาการทหารเรือขณะนั้น ไม่พอใจความเป็นอิสระของพรรคนาวิกโยธินที่ให้สนับสนุนปรีดี พนมยงค์ อีกทั้ง เขาต้องการให้กองทัพเรือมีอำนาจแทนคณะรัฐประหารเขาจึงให้การสนับสนุน “กลุ่มรอยัลลิสต์” ให้มีอำนาจทางการเมืองแทน เขาได้นำแผนการที่ทุกกลุ่มมาขอความช่วยเหลือจากกองทัพเรือแจ้งให้ควง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์และแกนนำคนหนึ่งใน “กลุ่มรอยัลลิสต์” ทราบ ต่อมา ควงได้นำแผนการทั้งหมดทูลต่อพระองค์เจ้าธานี ผู้สำเร็จราชการฯ ผู้ที่ไม่ทรงโปรดจอมพล ป. และปรีดี พนมยงค์ให้ทรงทราบถึงแผนการต่างๆ จากนั้น แผนซ่อนแผนของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ก็ถูกเตรียมการขึ้น

ทั้งนี้ ตามแผนซ่อนแผนของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” นั้น สถานทูตสหรัฐอเมริการายงานว่า กองทัพเรือจะแสดงท่าทีให้ความช่วยเหลือแก่ทุกกลุ่ม แต่ไม่ให้แต่ละกลุ่มรู้ความเคลื่อนไหวซึ่งกันและกัน โดยขั้นแรกกำหนดให้ค่ายของพล ท.กาจ กาจสงครามเข้าจับกุมตัวจอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพลผิน ชุณหะวัณและพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ที่เรือแมนฮัตตัน จากนั้นจะให้ “กลุ่มปรีดี” ยึดอำนาจซ่อนกลุ่มของพล ท.กาจ และสุดท้าย “กลุ่มรอยัลลิสต์” และกองทัพเรือฝ่ายพรรคนาวิกโยธินจะยึดอำนาจตลบหลัง “กลุ่มปรีดี” อีกทีหนึ่ง⁸² แต่ปรากฏว่า ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงนั้น กลุ่มที่ลงมือจับกุมตัวจอมพล ป. ไม่เป็นไปตามแผน เนื่องจากกลุ่มที่ลงมือกลับกลายเป็นทหารเรือของ “กลุ่ม

มหาดไทย ส่วนนายกรัฐมนตรีนคร คือ พระสารสาสน์ประพันธ์ ซึ่งอดีตข้าราชการอาวุโส ที่ไม่สังกัดกลุ่มใด (“ไทยน้อย”, กฎ 29 มิถุนายน, [พระนคร: โอเดียนสโตร์, 2494], หน้า 54-55).

⁸² NARA, RG 59 General Records of Department of State, Central Decimal file 1950-1954 Box 4184, Memorandum of Conversation Nai Tula Bunnag and Hannah, “Current Thai Political Potting,” 26 April 1951. ตูลย์ บุนนาค เป็นบุคคลที่ให้ข่าวนี้นี้ เขาเป็นข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศและเลขาธิการของควง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ; NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP82-00457R008000720001-7, 6 July 1951, “Seizure of Premier Phibul by the Thai Navy”.; NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4185, Memorandum of Conversation General Phao, Major Thana Posaynon and N.B. Hannah, “Recent Attempted Coup d’etat,” 16 July 1951.; NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4185, Memorandum of Conversation Luang Sukhum Naipradit, Nai Charoon Suepsaeng and N.B. Hannah, “Recent Attempted Coup,” 7 August 1951.

ปรีดี* ท่ามกลางความสับสนในวันนั้น รัฐบาลที่ปราศจากผู้นำได้ส่งผู้แทนไปหาพระองค์เจ้าธานี ๗ ผู้สำเร็จราชการฯ ถึง 3 ครั้งเพื่อขอให้ทรงสนับสนุนรัฐบาล แต่ทรงปฏิเสธ เนื่องจากขณะนั้น ทรงไม่แน่ใจว่ากลุ่มที่ลงมือเป็นไปตามแผนที่พวกตนตกลงกันไว้หรือไม่ สถานทูตสหรัฐฯตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับว่า แทนที่พระองค์จะติดต่อกับรัฐบาล แต่ปรากฏว่าทรงติดต่อกับควง อภัยวงศ์ ผู้นำฝ่ายค้าน เพื่อสอบถามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยควงได้บอกกับพระองค์ว่า เขา“กำลังรอบางสิ่งบางอย่างอยู่”(a waiting one) ต่อมา ควงได้พูดต่อพระองค์ว่า“มันไม่ใช่”(this is not it) จากนั้นผู้สำเร็จราชการฯได้ประกาศสนับสนุนฝ่ายรัฐบาลทันที ด้วยการทรงลงพระนามประกาศกฎอัยการศึกตามคำขอของรัฐบาล⁸³ หลังความล้มเหลวของแผนการรัฐประหารของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ควงได้กล่าวอย่างหัวเสีย และกล่าวประนามการเคลื่อนไหวของนายทหารเรือสองคนนั้นว่า “โง่เขลาและปัญญาอ่อน”เป็นการลงมือรัฐประหารอย่างไร้หลักการ⁸⁴ ควรบันทึกด้วยว่า การปราบปรามการพยายามก่อการรัฐประหารครั้งนี้ กำลังของที่เข้าปฏิบัติการปราบปราม“กบฏแมนฮัตตัน”มาจากกองทัพผสมกับตำรวจ โดยพลร่มและตำรวจตระเวนชายแดนมีบทบาทอย่างมากในการเข้าปราบปราม ทั้งนี้ ตำรวจชุดดังกล่าวได้รับการฝึกจากซีไอเอและได้ใช้อาวุธที่ได้รับการสนับสนุนจากจากซีไอเอผ่านวิลลิส เบิร์ต เช่น ปืนบาซูก้า ปืนคาร์บิน จำนวน 500 กระบอกและกระสุนจำนวนมากทำให้รัฐบาลสามารถปราบปรามการรัฐประหารครั้งนี้ลงได้อย่างง่ายดาย

---

* สาเหตุที่นายทหารเรือกลุ่มที่ลงมือในวันนั้นถูกพิจารณาเป็น“กลุ่มปรีดี” เนื่องจาก สุภัทร สุคนธาภิรมย์ อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง อดีตเสรีไทย ผู้มีความใกล้ชิดกับปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้หนึ่งอยู่เบื้องหลัง“กบฏแมนฮัตตัน” เขามีความสัมพันธ์ที่ดีกับน.ต.มนัส จารุกา หนึ่งในทหารเรือผู้ลงมือจับตัวจอมพล ป. พิบูลสงคราม(Somsak, “The Communist Movement in Thailand,” p.340.;วิวัฒน์ คติธรรมนิศย์, กบฏสันติภาพ, หน้า 229.) ทั้งนี้ น.ต.มนัส เป็นนายทหารเรือคนสนิทของพล ร.ต.ผั่น นาวาวิจิตร ผู้ให้การสนับสนุนปรีดี พนมยงค์ (สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, แผนชิงชาติไทย, หน้า 36,206) โปรดดูรายละเอียดเหตุการณ์ดังกล่าวโดยละเอียดใน “ไทยน้อย”, กบฏ 29 มิถุนายน; สุดา กาเตอร์, “กบฏแมนฮัตตัน,” (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2516).

⁸³ NARA, RG 59 General Records of Department of State, Central Decimal file 1950-1954 Box 4184, Memorandum of Conversation Nai Khuang and Hannah, “ Attempted Coup d’etat 29-31 June 1951,” 9 July 1951.; NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4185, Bushner to Secretary of State, “ Attempted Coup d’etat of 22-30 June and its Aftermath,” 19 September 1951.

⁸⁴ NARA, RG 59 General Records of Department of State, Central Decimal file 1950-1954 Box 4184, Memorandum of Conversation Nai Khuang and Hannah, “Attempted Coup d’etat 29-31 June 1951,” 9 July 1951.

⁸⁵ สถานทูตอังกฤษรายงานว่ หน่วยงานของสหรัฐฯได้ให้ความช่วยเหลือรัฐบาลในการปราบปรามการพยายามรัฐประหารครั้งนี้⁸⁶ ภายหลังจากสำเร็จในการปราบปราม จอมพลผิน ชุณหะวัณได้แสดงความประทับใจต่อความช่วยเหลือทางอาวุธอย่างมากจากสหรัฐฯ เขาเห็นว่า ความช่วยเหลือทางอาวุธจากสหรัฐฯมีส่วนสำคัญในการปราบปรามดังกล่าวลงได้สำเร็จ⁸⁷

ผลที่ตามมาหลังเหตุการณ์ คือ บทบาทของปรีดี พนมยงค์ในการชิงอำนาจคืนครั้งนี้จึงเป็นการต่อสู้ที่จะกลับสู่การเมืองด้วยกำลังครั้งสุดท้ายของเขา อีกทั้ง กองทัพเรือในฐานะคู่แข่งกับคณะรัฐประหารได้ถูกลดความเข้มแข็งลงอย่างรวดเร็ว อาวุธของกองทัพเรือที่ทันสมัยได้ถูกกองทัพบกและตำรวจยึดไป ในขณะที่ แม้รัฐบาลจะปราบปรามปรักษ์ทางการเมืองลงได้ แต่ปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นภายในคณะรัฐประหารก็มีความเด่นชัดมากขึ้น คือ การแข่งขันทางการเมืองระหว่างจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ที่มีการเมืองมากยิ่งขึ้น สถานทูตอังกฤษรายงานว่ ความเข้มแข็งของทั้งสองคนทำให้จอมพล ป. พิบูลสงครามต้องประสบปัญหาการรักษาอำนาจของเขาด้วยเช่นกัน⁸⁸

ต้นเดือนกรกฎาคม 2494 หนังสือพิมพ์ในไทยได้รายงานข่าวอย่างต่อเนื่องหลายวันว่ สหรัฐฯได้ให้ความช่วยเหลือทางอาวุธแก่รัฐบาลในการปราบ"กบฏแมนฮัตตัน" เกิดกระแสวิพากวิจารณ์ในสังคมว่ "อาวุธอเมริกันฆ่าเรา"⁸⁹ ท่ามกลางข่าวในทางลบต่อสหรัฐฯที่แพร่สะพัด เทอร์เนอร์ อุปทูตสหรัฐฯได้เข้าพบจอมพล ป. พิบูลสงครามและได้แสดงความกังวลต่อข่าวดังกล่าวบนหน้าหนังสือพิมพ์ไทย⁹⁰ ในวันเดียวกันนั้น กองทัพบกได้ปฏิเสธการใช้อาวุธที่ได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐฯในปราบปราม "กบฏแมนฮัตตัน"⁹¹ ต่อมา สถานทูตสหรัฐฯได้รับโทรศัพท์ต่อว่าการให้การสนับสนุนทางการทหารแก่กองทัพและตำรวจไทยจากสตรีไทยคนหนึ่ง

⁸⁵ "Turner The Charge in Thailand to Mr. Robertson P. Joyce Policy Planning Staff, 7 November 1951," in Foreign Relations of the United States 1950 Vol.6, p. 1634.; พล.ต.ต. อ่ำรุ้ง สกุลรัตน์ะ, *ใครว่า อตร.เผาไม่ดี*, หน้า 73-74, 92.

⁸⁶ NA, FO 628/79, Minutes, 1 July 1951.

⁸⁷ NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 5625, Memorandum of Conversation Phin, E.O'Connor and R.H. Bushner, 24 July 1951.

⁸⁸ NA, FO 371/92956, Whittington to Foreign Office, "Siam: Political Summary," 13 July 1951.

⁸⁹ New York Times, 5 July 1951.

⁹⁰ "Turner The Charge in Thailand to The Secretary of States, 2 July 1951," in Foreign Relations of the United States 1950 Vol.6, p.1616.

⁹¹ "ไทยน้อย", กบฏ 29 มิถุนายน, หน้า 168-169.

ด้วยเสียงสะท้อนว่า “ทำไม อเมริกาจึงให้อาหารทำให้คนไทยต้องต่อสู้กัน”⁹² หลัง “กบฏแมนฮัตตัน” แม้ สแตนตัน ทูตสหรัฐฯ ผู้ช่วยทูตทหาร และแมค(MAAG) ได้เสนอให้สหรัฐฯ ระบุระดับความช่วยเหลือทางทหารแก่ไทยก็ตาม⁹³ แต่ รัฐบาลที่วอชิงตัน ดี.ซี. ยังคงยืนยันความช่วยเหลือทางการทหารและเศรษฐกิจแก่ไทยต่อไป โดยได้ให้เหตุผลว่า สหรัฐฯ ต้องการให้ไทยมีเสถียรภาพทางการเมือง เพื่อที่จะทำให้ไทยเป็นพันธมิตรที่มีความเข้มแข็งในการรักษาเสถียรภาพในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อไป⁹⁴

ดังนั้นกล่าวได้ว่า ภายหลัง “กบฏแมนฮัตตัน” เมื่อปีที่ดี พนมยงค์ประสบความสำเร็จและหมดโอกาสในการกลับสู่อำนาจทางการเมือง แต่สำหรับ “กลุ่มรอยัลลิสต์” นั้น แม้พวกเขาจะถูกจับตามองจากรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามอย่างมากก็ตาม แต่โอกาสทางการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับ 2492 ยังคงอยู่ข้างพวกเขา และพวกเขายังรอเวลาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่จะทรงนิวัตพระนครในเร็ววัน ทำให้สถานการณ์ทางการเมืองไทยในขณะนั้น เป็นช่วงเวลาที่ดีที่จะคั่นทางการเมืองทั้งระหว่างรัฐบาลกับ “กลุ่มรอยัลลิสต์” รอเวลาซึ่งชี้ยกันทางการเมืองระหว่างกันและกันอีกครั้ง

4.6 การรัฐประหาร 2494 กับการยุติบทบาททางการเมืองของ “กลุ่มรอยัลลิสต์”

ความพยายามใช้กำลังเข้าเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ที่ประสบความสำเร็จล้มเหลวไปในเหตุการณ์ “กบฏแมนฮัตตัน” มิได้ทำให้พวกเขายุติบทบาททางการเมือง แต่พวกเขายังคงพยายามรักษาฐานอำนาจในกลไกทางการเมืองที่พวกเขาสามารถควบคุมได้ต่อไปเพื่อโจมตีรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามจนนำไปสู่ความขัดแย้งกับรัฐบาลอีกครั้ง สถานทูตสหรัฐฯ รายงานว่า กรมพระยาชัยนาทนเรนทร ผู้สำเร็จราชการฯ และพระองค์เจ้าธานีฯ องคมนตรีในขณะนั้น สั่งการให้สมาชิกวุฒิสภาเข้าขัดขวางการทำงานของรัฐบาล⁹⁵ ต่อมา สถานทูตสหรัฐฯ ได้

⁹² NARA, RG 84 General Records, Thailand 1945-1953, Entry UD 3267 Box 93, R.H. Bushner to Political Section, “Thai Reaction to Coup d’etat,” 11 July 1951. สตรีไทยคนดังกล่าวได้โทรศัพท์มาต่อว่าสถานทูต ชื่อ นางสาว สุวรรณ มาลิก เป็นครูที่สอนในโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ

⁹³ “Turner The Charge in Thailand to The Secretary of States, 12 July 1951,” in Foreign Relations of the United States 1950 Vol.6, pp. 1620-1621.

⁹⁴ “Analysis and Appreciation of Foreign Military and Economic Assistance Programs for Thailand, 17 July 1951,” in Foreign Relations of the United States 1950 Vol.6, pp.1623-1625.

⁹⁵ NARA, RG 59 General Records of Department of State, Central Decimal file 1950-1954 Box 4184, William T. Turner to Secretary of State, “Political Report for December 1950 and January 1951,” 21 February 1951.; NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4185, Memorandum

รายงานว่า ภายหลังจากที่รัฐบาลปราบ “กบฏแมนฮัตตัน” ลง “กลุ่มรอยัลลิสต์” ได้ สมาชิกวุฒิสภาซึ่งเป็น “กลุ่มรอยัลลิสต์” ในรัฐสภาได้โจมตีรัฐบาล เนื่องจาก พวกเขาไม่พอใจที่ความพยายามก่อการรัฐประหารของพวกเขาล้มเหลว⁹⁶ พวกเขาได้อภิปรายวิจารณ์รัฐบาลที่ปราบปรามการพยายามรัฐประหารดังกล่าว และโจมตีความผิดพลาดในการปฏิวัติ 2475 ที่ผ่านมาอย่างรุนแรง จอมพล ป. พิบูลสงครามมีความไม่พอใจอย่างยิ่งต่อการโจมตีจาก “กลุ่มรอยัลลิสต์” และได้กล่าวตอบโต้ว่า วุฒิสภามุ่ง “ด่า” รัฐบาลแต่ฝ่ายเดียว และหากสมาชิกวุฒิสภาเห็นว่าประชาธิปไตยไม่เหมาะสมกับการปกครองของไทยก็ให้สมาชิกวุฒิสภาคำเนินการถวายอำนาจการปกครองคืนพระมหากษัตริย์ไป⁹⁷

ทั้งนี้ สถานการณ์ทางการเมืองในปี 2494 ภายใต้อำนาจรัฐธรรมนูญ 2492 หรือรัฐธรรมนูญ รอยัลลิสต์คงมีความคุกกรุ่นอยู่ภายในตลอดเวลา แม้รัฐบาลจะสามารถปราบปราม “กบฏแมนฮัตตัน” พร้อมกับการปิดโอกาสทางการเมืองของปรีดี พนมยงค์และจำกัดอำนาจของกองทัพเรือลงแล้วก็ตาม แต่ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ยังคงอยู่และพวกเขามีโอกาสในการทำทลายอำนาจรัฐบาลอยู่ตลอดเวลา สถานทูตสหรัฐฯ รายงานว่า ด้วยเหตุที่ รัฐธรรมนูญ 2492 เป็นผลงานของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ที่พวกเขาได้ออกแบบระบอบการเมืองขึ้นมาเพื่อยึดอำนาจจากคณะรัฐประหาร ด้วยการสร้างกติกากการ เมืองที่ทำให้สถาบันกษัตริย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ได้เปรียบทางการเมืองเหนือกลุ่มการเมืองอื่นๆ อย่างมาก⁹⁸ ดังนั้น บทบาทของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ภายใต้อำนาจรัฐธรรมนูญนี้จึงเป็นเสมือนหนึ่งหอกข้างแคร่ของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีครั้งหนึ่ง

---

of Conversation Nai Sang Pathanotai and N.B. Hannah,” 29 November 1951 Coup d’etat,” 11 December 1951. การขัดขวางการทำงานของรัฐบาลโดย “กลุ่มรอยัลลิสต์” เช่น บทบาทของวุฒิสภาที่ยับยั้งร่างกฎหมายของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามถึง 31 ฉบับจาก 57 ฉบับ และได้ยับยั้งกฎหมายที่สภาผู้แทนฯ เสนอ 10 จาก 16 ฉบับ รวมทั้งการตั้งกระทู้ถามรัฐบาลถึง 67 กระทู้ (สุชิน ตันติกุล, “ผลสะท้อนทางการเมืองของการรัฐประหาร พ.ศ.2490,” หน้า 150-153).

⁹⁶ “Turner The Charge in Thailand to The Secretary of States, 24 August 1951,” in *Foreign Relations of the United States 1950 Vol.6*, p. 1632.

⁹⁷ “รายงานการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ 3 / 2494 วันที่ 27 ตุลาคม 2494,” ใน รายงานการประชุมวุฒิสภา สมัยสามัญ ชุดที่ 2 พ.ศ.2494, (พระนคร: โรงพิมพ์อำพลวิทยา, 2495), หน้า 412-415. วุฒิสภาได้วิจารณ์การปฏิวัติ 2475 ว่า เป็นการกบฏอันเป็นเหตุให้ให้คุณภาพของสมาชิกสภาผู้แทนฯ มีคุณภาพต่ำ เนื่องจากประชาชนไม่มีคุณภาพ ไม่มีการศึกษาจึงเลือกสมาชิกสภาผู้แทนฯ ที่ไม่ดี

⁹⁸ NARA, RG 59 General Records of Department of State, Central Decimal file 1950-1954 Box 4184, William T. Turner to Secretary of State, “Political Report for November 1950,” 26 December 1950.

ในกลางเดือนสิงหาคม 2494 ได้มีหารือถึงปัญหาทางการเมืองดังกล่าว ที่ประชุมเห็นว่า ควรรัฐประหารล้มรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวเพื่อเขียนรัฐธรรมนูญใหม่⁹⁹

สถานทูตสหรัฐฯได้รายงาน ว่า รัฐบาลจอมพล ป.ต้องการสร้างความเข้าใจถึงปัญหาการเมืองที่เกิดขึ้นให้กับพระมหากษัตริย์ทรงทราบจึงส่ง พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ไปเจรจากับพระองค์ที่ไลซาน สวิสเซอร์แลนด์ในเดือนสิงหาคม 2494 เพื่ออธิบายปัญหาที่เกิดขึ้นจากรัฐธรรมนูญและบทบาทของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ให้พระองค์ทรงทราบเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างกัน¹⁰⁰ ต่อมา หนังสือพิมพ์ เอกสารฝ่ายไทยและสถานทูตสหรัฐฯได้รายงานที่สรุปได้ว่า ในเดือนตุลาคม รัฐบาลได้ส่ง พล.ต.อ.เผ่าและกลุ่มตำรวจของเขาได้เดินทางกลับไปเข้าเฝ้าพระองค์อีกครั้งเพื่อรับทราบพระบรมราชวินิจฉัย แต่ปรากฏว่า พระองค์ทรงไม่เห็นด้วยกับความเห็นของรัฐบาลที่เห็นว่า ปัญหาการเมืองเกิดจากรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวและจากบทบาทของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” แต่พระองค์ได้ทรงกล่าววิจารณ์ คณะรัฐประหารและนายกรัฐมนตรี โดยทรงมีแผนการทางการเมืองที่จะจัดตั้งรัฐบาลขึ้นใหม่ภายหลังทรงเสด็จนิวัตพระนครในปลายปี 2494 แล้ว โดยทรงมีพระราชประสงค์ให้พระองค์เจ้าธานี เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ หรือ พล.ท.ชิต มั่นศิลป์ สีนาด โยธารักษ์ ผู้เป็นแกนนำสำคัญของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” เป็นนายกรัฐมนตรีคนใหม่แทนจอมพล ป.¹⁰¹ ในช่วงเดือนพฤศจิกายน สถานทูตสหรัฐฯรายงาน ว่า “กลุ่มรอยัลลิสต์” มีการ

⁹⁹ เสวต เปียมพงศ์สานต์, “เสวต เปียมพงศ์สานต์,” ใน บันทึก 25 นักการเมือง วิเคราะห์การเลือกตั้งในไทย, “ใหม่ รักหมู่” และรัชชัช พิจิตร, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ นพรัตน์, 2522), หน้า 597.

¹⁰⁰ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP82-00457R008300700010-6, 16 August 1951, “Departure of Lt. Gen. Phao Sriyanon for Europe and England ”.; NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4185, Memorandum of Conversation Nai Sang Pathanotai and N.B. Hannah, “29 November 1951 Coup d’etat,” 11 December 1951.

¹⁰¹ ชาวไทย, 20 ตุลาคม 2494.; พ.ต.อ.พุ่ม บุรณสมภพ, ชัยชนะและความพ่ายแพ้ของบุรุษเหล็กแห่งเอเชีย, หน้า 150-151. กลุ่มตำรวจที่เดินทางไปกับ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ในเดือนตุลาคม 2494 มี พ.ต.ท.เย็น ประภาวัตร์ พ.ต.ต.พุ่ม บุรณสมภพ พ.ต.ต.อรรรณพ พุกประยูร พ.ต.ต.วิจิต รัตนานุก พ.ต.ต.ธนา โปษยานนท์ และพ.ต.ต.พจน์ เกกะนันท์.; NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4185, Memorandum of Conversation Nai Sang Pathanotai and N.B. Hannah, “29 November 1951 Coup d’etat,” 11 December 1951. รายงานฉบับนี้ รายงานว่า สังข์ พิธินทัย บุคคลใกล้ชิดจอมพล ป. พิบูลสงครามได้แจ้งกับฮันนาห์ว่า บุคคลที่อยู่เบื้องหลังในการแนะนำให้พระมหากษัตริย์กลับมาต่อต้านรัฐบาล คือ ม.จ.นักขัตตมงคล กิตติยการ ฮันนาห์ได้บันทึกในรายงานว่า ข้อมูลจากสังข์นี้ เขาได้ตรวจสอบกับแหล่งข่าวอื่นๆของเขาแล้ว พบว่ามีความแม่นยำ

เคลื่อนไหวทางการเมืองที่คึกคักมาก พวกเขาหวังจะใช้การเสด็จนิวัตพระนครของ พระมหากษัตริย์เป็นพลังสนับสนุนบทบาททางการเมืองของพวกเขา¹⁰²

ปลายเดือนพฤศจิกายน 2494 สถานทูตสหรัฐฯ ได้รายงานกระแสข่าวการพยายาม รัฐประหารโดยฝ่ายรัฐบาลก่อนพระองค์เสด็จนิวัตพระนคร เพื่อป้องกันมิให้ *กลุ่มรอยัลลิสต์* ร่วมมือกับพระองค์ต่อต้านการยุติการใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับ 2492 หรือรัฐธรรมนูญรอยัลลิสต์ โดย เป้าหมายของการรัฐประหารครั้งนี้ คือ การแก้ไขรัฐธรรมนูญใหม่ที่จะลดอำนาจพระมหากษัตริย์ และวุฒิสภากลาง โดยจอมพล ป. มีความคิดในการนำรัฐธรรมนูญ 2475 กลับมาใช้ใหม่¹⁰³ แต่คณะ รัฐประหารยังไม่พร้อมด้วยถึงทิศทางในอนาคต จวบกระทั่งช่วงบ่ายของ 29 พฤศจิกายน ทั้งหมด จึงเห็นพ้องกับความคิดของจอมพล ป. จากนั้น การรัฐประหารก็เริ่มต้นขึ้นในเย็นวันนั้นเอง ด้วยการ ที่จอมพลผิน ชุณหะวัณ ในฐานะหัวหน้าคณะรัฐประหารที่เรียกตนเองว่า คณะผู้บริหาร ประเทศชั่วคราวไปเข้าเฝ้าพระองค์เจ้าธานี ผู้สำเร็จราชการฯในเวลา 18.00 ขอให้ทรงลงนาม ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ 2475 และยุบรัฐสภา แต่พระองค์เจ้าธานีทรงกลัวมากที่คณะ รัฐประหารต้องการล้มรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว และทรงตรัสถามจอมพลผิน ชุณหะวัณว่า จอมพล ป. พิบูลสงครามในฐานะนายกรัฐมนตรีทราบการดำเนินการนี้หรือไม่ จอมพลผินมิได้ตอบ คำถามพระองค์เจ้าธานีนี้ด้วย แต่ต่อมา จอมพล ป. จอมพลผินและพล ท.บัญญัติ เทพหัสดินฯ ได้เดินทางกลับมาเพื่อแสดงความพร้อมเพียงของความเห็นชอบของรัฐบาลต่อหน้าพระพักตร์ และทาบทามให้พระองค์ทรงยอมรับการเป็นผู้สำเร็จราชการฯต่อไป แต่ทรงปฏิเสธ¹⁰⁴

¹⁰² “Turner The Charge in Thailand to The Secretary of States, 29 November 1951,” in Foreign Relations of the United States 1950 Vol.6, p. 1638.; PRO, FO 371/92957, Murray to Foreign Office, “Coup d’etat in Siam,” 3 December 1951.; Scott to Foreign Office, 4 December 1951.

¹⁰³ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP82-00457R009400250011-3, 27 November 1951, “Possible Coup d’etat”.; NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4185, Memorandum of Conversation Nai Sang Pathanotai and N.B. Hannah, “29 November 1951 Coup d’etat,” 11 December 1951. ในเอกสาร รายงานว่า จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ยังไม่พร้อมที่จะเข้าร่วมการรัฐประหาร อย่างไรก็ตามมีรายงานว่า ในกลางเดือนพฤศจิกายน ก่อนการรัฐประหารล้มรัฐธรรมนูญ ฉบับ 2492 จอมพลสฤษดิ์ได้รับแต่งตั้งจากรัฐบาลให้เป็นประธานกองสลาคนใหม่ (NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79T01146A000500260001-9, 16 November 1951, “Sarit’s position enhanced”).

¹⁰⁴ NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4185, Memorandum of Conversation Nai Sang Pathanotai and N.B. Hannah, “29 November 1951 Coup d’etat,” 11 December 1951. จอมพลผิน ชุณหะวัณได้บันทึกความทรงจำถึงสาเหตุของการรัฐประหารครั้งนี้ว่า เกิดจากปัญหาของการเมืองที่เกิดจากรัฐธรรมนูญที่ร่างโดย “กลุ่มรอยัลลิสต์” ที่คัดค้านทหารออกจากการเมือง แต่กลับให้อำนาจมากกับ

4.7 ความขัดแย้งระหว่างสถาบันกษัตริย์กับรัฐบาลจอมพล ป.

การรัฐประหารที่เกิดเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2494 มีผลให้รัฐธรรมนูญ ฉบับ 2492 หรือ รัฐธรรมนูญรอยัลลิสต์ถูกยกเลิก และมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 10 ธันวาคม 2475 ขึ้นใหม่ แทนนั้นมีผลให้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามชุดเดิมและรัฐสภาที่ถูก“กลุ่มรอยัลลิสต์”ครอบงำ ได้สิ้นสุดลง โดยคณะผู้บริหารประเทศชั่วคราวในฐานะองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดได้ประกาศไม่ เปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศ และอ้างสาเหตุของการรัฐประหารครั้งนี้ว่า เพื่อเป็นการต่อต้านคอมมิวนิสต์ แต่ในรายงานของสถานทูตสหรัฐฯและอังกฤษวิเคราะห์ว่า เบื้องหลังที่แท้จริง ของการรัฐประหารครั้งนี้ คือ การต่อต้าน“กลุ่มรอยัลลิสต์”นั่นเอง ด้วยเหตุนี้ การรัฐประหารครั้งนี้ จึงเป็นการชิงไหวชิงพริบตัดหน้าแผนการขยายอำนาจของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ที่จะเข้มแข็งมากขึ้น จากการกลับมาของพระมหากษัตริย์¹⁰⁵

พระมหากษัตริย์ ทำให้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามบริหารงานได้ยากลำบาก จนทำให้“เกือบตั้งตัวไม่ติด” คณะรัฐประหารเห็นว่า หากปล่อยให้การเมืองเป็นเช่นนี้ต่อไป รัฐบาลจะไม่สามารถทำงานได้จึงทำการ รัฐประหาร(จอมพล ผิน ชุณหะวัณ, ชีวิตกับเหตุการณ์, [พระนคร: โรงพิมพ์ประเสริฐศิริ, 2513], หน้า 95).

¹⁰⁵ “Turner The Charge in Thailand to The Secretary of States, 29 November 1951,” in Foreign Relations of the United States 1950 Vol.6, p. 1638.; NA, FO 371/92957, Murray to Foreign Office, “Coup d’etat in Siam,” 3 December 1951.; Scott to Foreign Office, 4 December 1951. สำหรับ ความเห็นของประชาชนต่อสภาวะในรัฐธรรมนูญ ฉบับ 2475 ที่ถูกประกาศใช้ใหม่หลังการรัฐประหารนั้น เจ้าหน้าที่สถานทูตสหรัฐฯได้รายงาน ว่า นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2 คน ที่มีความเห็นไปในทางฝ่ายซ้าย ให้การสนับสนุนรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวว่า ดีกว่ารัฐธรรมนูญฉบับ 2492 มาก แต่นายทหารที่มีความสัมพันธ์ กับ“กลุ่มรอยัลลิสต์” และพรรคประชาธิปไตยกลับเห็นว่า รัฐธรรมนูญฉบับที่ถูกล้มไปนั้นดีกว่า(NARA, RG 84 General Records, Thailand 1945-1953, Entry UD 3267 Box 93, R.H. Bushner to Political Section, “Public Opinion regarding 29 November Coup,” 11 December 1951.; NA, FO 371/92957, Wallinger to Foreign Office, “Coup d’etat in Siam,” 5 December 1951.; NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4185, Turner to Secretary of State, 30 November 1951.; NARA, RG 84 General Records, Thailand 1945-1953, Entry UD 3267 Box 99, Colonel D.W. Stonecliffe to Secretary of Defense, “Thailand-Military significance 29 November 1951 Coup d’etat,” 4 January 1952.; NA, FO 371/92957, Foreign Office to Bangkok, 4 December 1951.; Stanton, Brief Authority: Excursion of a Common Man in an Uncommon World, p. 270. สังข์ พัธโนทัย คนใกล้ชิดจอมพล ป. พิบูลสงคราม เห็นว่า เหตุผลส่วนหนึ่งของรัฐประหารครั้งนี้ จอมพล ป. ต้องการเยียวยาความขัดแย้งระหว่างคณะราษฎรและคณะ รัฐประหาร(NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4185, Memorandum of Conversation Nai Sang Pathanotai and N.B. Hannah, “29 November 1951 Coup d’etat,” 11 December 1951).

เมื่อการรัฐประหารเกิดขึ้น สถานทูตอังกฤษรายงานว่า พระองค์เจ้าธานีฯ ผู้สำเร็จราชการฯ พยายามติดต่อแจ้งข่าวการรัฐประหารให้พระมหากษัตริย์ทรงทราบ โดยพระองค์เจ้าธานีฯ ได้ทรงแจ้งต่อสถานทูตสหรัฐฯว่า พระมหากษัตริย์ทรงไม่ยอมรับรัฐธรรมนูญ 2475 และทรงแจ้งว่า พระมหากษัตริย์อาจจะสละราชย์สมบัติ โดยพระองค์เจ้าธานีฯจะได้ทรงให้คำปรึกษาทางการเมืองแก่พระองค์ที่จะมีต่อไปภายหลังที่ทรงเสด็จนิวัตพระนครแล้ว¹⁰⁶ สำหรับท่าทีของฝ่ายรัฐประหาร คือ หากพระมหากษัตริย์ไม่รับรองรัฐธรรมนูญใหม่และสละราชย์นั้น ไทยก็อาจจะเป็นสาธารณรัฐ¹⁰⁷

สถานทูตอังกฤษรายงานว่า เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงเสด็จนิวัตพระนครเมื่อ 2 ธันวาคม 2494 ด้วยเรือพระที่นั่ง พระองค์เจ้าธานีฯทรงมิได้ขึ้นไปเข้าเฝ้าเพื่อรับเสด็จ แต่จอมพล ป.พิบูลสงครามในฐานะนายกรัฐมนตรีชั่วคราวและรักษาการผู้สำเร็จราชการตามรัฐธรรมนูญฉบับ 2475 ซึ่งไปรอเข้าเฝ้าแทน แต่พระองค์ไม่มีทรงพระราชปฏิสันถารด้วย ต่อมา จอมพล ป.ได้ไปเข้าเฝ้าพระองค์เป็นเวลาสั้นๆเพื่อขอให้ทรงรับรองรัฐบาลใหม่ แต่พระองค์ไม่ทรงตอบรับข้อเสนอจากรัฐบาล ในวันรุ่งขึ้น พระองค์เจ้าธานีฯได้เข้าเฝ้าให้คำปรึกษาเป็นการส่วนตัวพระองค์อีก จากนั้นพระองค์เจ้าธานีฯได้ทรงแจ้งแก่ สถานทูตสหรัฐฯและอังกฤษว่า พระมหากษัตริย์กำลังทรงหาหนทางที่จะคว่ำบาตรการรัฐประหารครั้งนี้ด้วยการทรงไม่ลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ 2475 ที่จำกัดอำนาจทางการเมืองของพระองค์ อย่างไรก็ตาม พระองค์เจ้าธานีฯทรงเห็นว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะมีการประนีประนอมรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับเข้าหากัน¹⁰⁸

สถานทูตสหรัฐฯ ซีไอเอและสถานทูตอังกฤษได้รายงานสถานการณ์ช่วงเวลาดังกล่าวว่า จอมพล ป. พิบูลสงครามและจอมพลผิน ชุณหะวัณได้เข้าเฝ้าพระมหากษัตริย์ถึง 2 ครั้งเพื่อขอให้ทรงลงพระปรมาภิไธยรับรองรัฐบาลใหม่และประกาศใช้รัฐธรรมนูญแต่ทรงปฏิเสธ ทรงมีพระราชประสงค์ให้นำรัฐธรรมนูญฉบับ 2492 ที่ถูกล้มไปกลับมาใช้ใหม่ แต่จอมพล ป. ไม่เห็นด้วย เมื่อการเจรจาไม่สำเร็จ พระองค์ทรงใช้การสละราชย์เป็นเงื่อนไขเพื่อต่อรองกับจอมพล ป. อันนำไปสู่การร่างรัฐธรรมนูญใหม่ในเวลาต่อมา¹⁰⁹ ในช่วงเวลาดังกล่าว รัฐบาลมีแผนเตรียมรับมือการ

¹⁰⁶ NA, FO 371/92957, Whittington to Foreign Office, 30 November 1951.; NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4185, Turner to Secretary of State, 30 November 1951 .

¹⁰⁷ NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4185, Memorandum of Conversation Nai Sang Pathanotai and N.B. Hannah, "29 November 1951 Coup d'etat," 11 December 1951.

¹⁰⁸ NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4190, Turner to Secretary of State, 3 December 1951.; NA, FO 371/92957, Whittington to Foreign Office, 5 December 1951.

¹⁰⁹ NA, FO 371/92957, Whittington to Foreign Office, 7 December 1951.; NARA, RG 59 General Records of Department of State, Central Decimal File 1950-1954 Box 4188, Turner to

ต่อตำนานจาก “กลุ่มรอยัลลิสต์” โดยพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ได้ส่งตำรวจไปควบคุมและติดตามความเคลื่อนไหวของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” และแกนนำพรรคประชาธิปัตย์ที่บ้านพักของพวกเขา เช่น พระองค์เจ้าธานีฯ ควง อกภัยวงศ์และม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช¹¹⁰ ต่อมา พระมหากษัตริย์ได้ยินยอมทรงประกาศรับรองรัฐบาลใหม่และรัฐธรรมนูญ 2475 ให้ใช้ชั่วคราวในระหว่างการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญฉบับร่างใหม่หรือรัฐธรรมนูญ 2475 แก้ไข 2495 ที่รัฐบาลจอมพล ป. ได้มีส่วนสำคัญในการร่างนั้นยินยอมตามสนองพระราชประสงค์แต่บางประการเท่านั้น เช่น การให้ทรงมีอำนาจในกิจการส่วนพระองค์ เช่น การแต่งตั้งองคมนตรี เท่านั้น แต่รัฐบาลไม่อนุญาตให้ทรงมีอำนาจในการการแต่งตั้งวุฒิสภาซึ่งจะสร้างปัญหาทางการเมืองให้กับรัฐบาลดังที่ผ่านมามีอีก *

ด้วยเหตุที่สาระที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับ 2475 แก้ไข 2495 นั้น สถานทูตสหรัฐฯ ได้รายงานว่ ก่อนการประกาศใช้และงานเฉลิมฉลองรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวเพียงหนึ่งวัน ราชสำนักได้แจ้งกับรัฐบาลว่า พระองค์ไม่เห็นด้วยกับถกษยามในการประกาศใช้รัฐธรรมนูญและทรงมีพระราชประสงค์ไม่เข้าร่วมงานเฉลิมฉลองตามหมายกำหนดการ สถานทูตสหรัฐฯ เห็นว่า ทรงต้องการให้การประวิงเวลาเป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อการต่อรองใหม่ แต่ รัฐบาลจอมพล ป.

Secretary of State, 8 December 1951.; NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79T01146A000600190001-6, 18 December 1951, “King reported prepared to abdicated”.

¹¹⁰ NA, FO 371/92957, Wallinger to Foreign Office, “Coup d’etat in Siam,” 5 December 1951. ในรายงานของซีไอเอรายงานว่า เพียงหนึ่งเดือนหลังการรัฐประหาร มีข้าราชการระดับสูง “กลุ่มรอยัลลิสต์” หลายคนเตรียมแผนก่อการรัฐประหารซ้อนขึ้นโดยอาจร่วมมือกับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79T01146A000700010001-4, 2 January 1952, “Split in ruling clique presages early Coup”).

* รัฐธรรมนูญฉบับนี้ประกาศใช้เมื่อ 8 มีนาคม 2495 ด้วยเหตุที่ รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมจากรัฐธรรมนูญฉบับ 2475 ที่ลงพระปรมาภิไธยโดยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ และไม่เคยถูกยกเลิก ดังนั้น การแก้ไขรัฐธรรมนูญดังกล่าวจึงเป็นอำนาจของสภาผู้แทนราษฎรเป็นสำคัญ ในคำปรารภมีข้อความว่า “สภาผู้แทนราษฎรได้ประชุมปรึกษาว่าร่างรัฐธรรมนูญสนองพระเดชพระคุณสำเร็จลงด้วยดี จึงนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายคำปรึกษาแนะนำด้วยความยินยอม พร้อมทั้งจะตราเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๙๕ ได้ เมื่อและทรงพระราชวิจารณ์ถี่ถ้วนทั่วกระบวนความแล้ว ทรงพระราชดำริเห็นสมควรพระราชทาน พระบรมราชานุมัติ” (โปรดดู [Online] เพิ่มเติม รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวใน เว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา www.krisdika.go.th [11 มกราคม 2553]) ดังนั้น จากรายงานทางการทูตหลายชิ้นที่ว่า พระองค์ทรงไม่พอพระราชหฤทัยรัฐธรรมนูญฉบับใหม่อย่างมากนั้นอาจมาจากสาเหตุที่ ทรงไม่สามารถใช้การลงพระปรมาภิไธยเป็นเครื่องมือในการควบคุมทิศทางในการร่างให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ได้

พิบูล-สงครามและคณะรัฐประหารได้ตัดสินใจยืนยันการประกาศใช้รัฐธรรมนูญในเมื่อ 8 มีนาคมต่อไป ทั้งนี้ ในเวลาบ่ายของ 7 มีนาคม เมื่อรัฐบาลทราบถึงการไม่เสด็จเข้าร่วมงาน รัฐบาลได้ส่งผู้แทนเดินทางไปวังไกลกังวล หัวหิน เพื่อทูลเชิญพระองค์ทรงมาร่วมงานประกาศใช้รัฐธรรมนูญตามหมายกำหนดการของพระองค์ที่รัฐบาลกำหนดซึ่งพระองค์ก็ทรงยินยอมทำตาม¹¹¹ สถานทูตสหรัฐฯได้รายงานว่าการที่พระองค์ทรงปฏิเสธการเข้าร่วมงานตามหมายกำหนดการนั้นประสบความสำเร็จ ความล้มเหลว¹¹² ในสายตาของพระองค์เจ้าธานีฯ ประธานองคมนตรี ทรงเห็นว่า เหตุการณ์นี้เป็น การประลองกำลังระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาล แม้ต่อจะทรงผ่อนตามความต้องการของ รัฐบาลก็ตาม แต่พระองค์เจ้าธานีฯ ทรงเห็นว่าการโอนอ่อนผ่อนตามของพระมหากษัตริย์เป็นสิ่งที่ ถูกต้อง เนื่องจากเวลาที่สมควรในการแตกหักกับคณะรัฐประหารยังไม่มาถึง¹¹³

แม้ขณะนั้น สหรัฐฯจะไม่มีปฏิกริยาอันใดต่อการรัฐประหารที่เกิดขึ้นในปลายปี 2494 แต่ ภายหลังจากการรัฐประหาร รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้พยายามให้ความสำคัญกับนโยบาย การต่อต้านคอมมิวนิสต์มากขึ้นเพื่อสร้างความไว้วางใจจากสหรัฐฯ¹¹⁴ สถานทูตอังกฤษ ได้ตั้งข้อ สงเกตที่น่าสนใจว่า ภายหลังจากที่รัฐบาลจอมพล ป. สามารถปราบปรามกลุ่มต่อต้านรัฐบาล ทั้ง “กลุ่มปรีดี” “กลุ่มรอยัลลิสต์” และกองทัพเรือลงได้ก็ตาม แต่ การปราบปรามดังกล่าวกลับทำให้ เขาต้องพึ่งพิงอำนาจจากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ที่ควบคุมการสั่งการ กองทัพและตำรวจมากยิ่งขึ้น¹¹⁵

¹¹¹ NARA , RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4185 , Memorandum of Conversation ; Nai Sang Pathanotai, N.B. Hannah , 8 March 1951. คณะผู้แทนดังกล่าวมี พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ จอมพลเรือยุทธศาสตร์โกศล พัน-ผู้บัญชาการทหารอากาศ น.อ.ทิว จุลทรัพย์; NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4185, Bangkok to Secretary of State, "Monthly Political Report for March 1952," 21 April 1952.

¹¹² NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4185, Bangkok to Secretary of State, "Monthly Political Report for March 1952," 21 April 1952.

¹¹³ NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4185, Memorandum of Conversation Nai Sang Pathanotai and N.B. Hannah, "King, Constitution, Phibun and Coup Group," 7 March 1951.; NA, FO 371/101166, Whittington to Foreign Office, 10 March 1952.

¹¹⁴ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79T01146A000600200001-4, 19 December 1951, "1947 coup group gains complete dominance of government"; NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4185, Bangkok to Secretary of State, "Monthly Political Report for March 1952," 21 April 1952.

¹¹⁵ Tarling, Britain, Southeast Asia and the Impact of Korean War, p. 206.

4.8 การแข่งขันและสร้างพันธมิตรทางการเมืองของกลุ่มตำรวจและกลุ่มทหาร

อาจกล่าวได้ว่า แม้การรัฐประหาร 2494 จะเป็นการทำลายฐานอำนาจของสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ที่ทำลายอำนาจรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม และคณะรัฐประหารซึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มลงก็ตาม แต่ความขัดแย้งภายในกลุ่มระหว่างค่ายราชครูที่มีจอมพลผิน ชุณหะวัณและพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์เป็นแกนนำ และค่ายสี่เสาเทเวศน์ที่มีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เป็นผู้นำมีความเข้มข้นขึ้น ซีไอเอรายงานว่า จอมพลสฤษดิ์ได้พยายามแสวงหาการสนับสนุนจากสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”¹¹⁶ ในขณะที่ พล ต.อ.เผ่าในฐานะทนายทางการเมืองคนสำคัญได้พยายามการขยายฐานอำนาจทางการเมืองของเขาออกไปด้วยพยายามเป็นมิตรและแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับ“กลุ่มปรีดี” ผ่านเตียง ศิริขันธ์ โดย พล ต.อ.เผ่าให้การสนับสนุนกลุ่มของเตียงในการเลือกตั้งในปี 2495 ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภาคอีสานกลุ่มของเตียงมีจำนวนเพิ่มขึ้น ส่งผลให้รัฐบาลมีเสถียรภาพมากขึ้น จากนั้นรัฐบาลสนับสนุนให้เตียงเข้าไปมีบทบาทในการจัดสรรงบประมาณให้กับภาคอีสาน อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างเตียงและพล ต.อ.เผ่า นั้นยังคงวางอยู่บนความไม่วางใจกันและกัน¹¹⁷

หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ 2475 แก้ไข 2495 แล้ว ทำให้คณะรัฐมนตรีชุดเก่าต้องพ้นจากตำแหน่ง นำไปสู่การช่วงชิงอำนาจทางการเมืองในการจัดตั้งรัฐบาลอีกครั้ง จอมพลผิน ชุณหะวัณในฐานะแกนนำของค่ายราชครูได้รับการผลักดันจาก พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ให้ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี ในขณะที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์กลับให้สนับสนุน ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชแกนนำคนสำคัญของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีคนใหม่เข้าแข่งขันสะท้อนให้เห็นว่าคุณอำนาจภายคณะรัฐประหารยังมีได้ตกเป็นของค่ายราชครูเสียทั้งหมด ทำให้ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมีอาจตกเป็นของจอมพลผินได้ เนื่องจาก แกนนำบางคน เช่น จอมพลสฤษดิ์ และ

¹¹⁶ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79T01146A000700010001-4 , 2 January 1952, “Split in ruling clique presages early Coup”; NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79T00975A000500340001-8, 23 January 1952, “Reports of Political unrest in Thailand continue”.

¹¹⁷ NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4185, Memorandum of Conversation Nai Tiang Sirikhan and Robert Anderson, “Internal Political Situation ,” 31 March 1952. ในรายงานฉบับนี้ให้ข้อมูลว่า สมาชิกสภาผู้แทนฯในกลุ่มของเตียง ศิริขันธ์ได้รับการเลือกตั้งถึง 25 คนมากเป็น 2 เท่านับแต่การรัฐประหาร 2490 เนื่องจาก พวกเขาได้รับการสนับสนุนจากพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ โดยเตียงได้แจ้งว่าแม้พล ต.อ.เผ่าจะรู้สึกเสียดายว่า เขาสนับสนุนปรีดี พนมยงค์ แต่พล ต.อ.เผ่าจำเป็นต้องเป็นพันธมิตรกับเขาเพื่อจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนฯที่จะสนับสนุนรัฐบาลให้มีความมั่นคง โดยเตียงให้เหตุผลถึงการที่เขา่วมงานกับรัฐบาล เพราะเขารู้ดีว่าไม่สามารถเปลี่ยนแปลงรัฐบาลได้จนกว่าคุณอำนาจจะเปลี่ยนไป

พล.ท.บัญญัติ เทพหัสดินดิษฐ์ และไม่ต้องการให้คำยราชครุมีอำนาจทางการเมืองมากกว่านี้ สุดท้ายแล้ว ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจึงตกกลับไปสู่จอมพล ป.พิบูลสงครามอีกครั้ง¹¹⁸ ดังนั้นจะ เห็นได้ว่า การกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีของจอมพล ป. หลังการรัฐประหาร 2494 นั้น เขามี อำนาจทางการเมืองลดลง โดยอำนาจของเขาอยู่บนความสามารถในการดูแลอำนาจภายใน คณะรัฐประหาร

ช่วงเวลาดังกล่าว พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ไม่แต่เพียงพยายามผลักดันให้ตนเองก้าวขึ้นไป มีบทบาททางการเมืองภายในอย่างโดดเด่นด้วยการเป็นมิตรกับ“กลุ่มปรีดี”ผ่านเตียง ศิริขันธ์เท่านั้น แต่เขายังได้พยายามเข้าไปมีอิทธิพลในกองทัพอีกครั้ง หลังจากที่เขาได้หันมาทำ หน้าที่ตำรวจเป็นเวลานาน¹¹⁹ อีกทั้ง เขายังได้พยายามขยายเครือข่ายอำนาจทางการเมือง ออกไปนอกประเทศ ด้วยการติดต่อกับกลุ่มฝ่ายซ้ายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น การอนุญาต ให้ชั้น หงอก ทัน ผู้นำฝ่ายซ้ายในกัมพูชาเข้ามาในไทย และร่วมมือกับอารีย์ ลีวีระ บุคคลที่สหรัฐฯ เห็นว่าเป็นคอมมิวนิสต์ ทั้งนี้ การขยายเครือข่ายไปยังกลุ่มการเมืองต่างๆของเขาเป็นการสร้าง ฐานอำนาจที่มั่นคงที่ยากแก่การโค่นล้มในอนาคต¹²⁰

ไม่แต่เพียงพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์เท่านั้นที่พยายามเป็นมิตรกับเตียง ศิริขันธ์ แต่จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ก็มีความพยายามเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ที่จอมพลสฤษดิ์จะพยายามสร้าง พันธมิตรกับ“กลุ่มรอยัลลิสต์” แล้วเขายังพยายามผูกมิตรกับสมาชิกสภาผู้แทนภาคอีสานกลุ่ม ของเตียงด้วยการประกาศแก้ไขปัญหาของภาคอีสานและเรียกร้องให้เตียงช่วยเหลือเขาในทาง การเมือง จนนำไปสู่การประชุมระหว่างจอมพลสฤษดิ์และเตียง 2 ครั้ง อย่างไรก็ตามในทาง เปิดเผยนั้น เตียงปฏิเสธความช่วยเหลือจอมพลสฤษดิ์ เนื่องจากเขาร่วมมือกับพล.ต.อ.เผ่าแล้ว แต่ในทางลับนั้น เขาได้ส่งพวกของเขาไปช่วยจอมพลสฤษดิ์¹²¹ ในที่สุดพันธมิตรทางการเมือง

¹¹⁸ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79T00975A000600110001-2, 7 March 1952, “Political showdown in Thailand reportedly imminent”; NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4185, Bangkok to Secretary of State, “Monthly Political Report for March 1952,” 21 April 1952.

¹¹⁹ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79T01146A001200230001-4, 10 September 1952, “General Phao reportedly negotiating with former Thai army leaders”. พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์พยายามเจรจากับอดีตนายทหารที่เกี่ยวข้องกับการ“กบฏเสนาริกการ” โดยเขาสัญญาว่าจะผลักดันให้ อดีตนายทหารกลับเข้าสู่ราชการอีกครั้ง แต่นายทหารหนึ่งในนั้นปฏิเสธ ส่วนอีกคนหนึ่งต้องการกลับเข้ารับ ราชการเมื่อได้รับการนิรโทษกรรม

¹²⁰ NA, FO 371/101168, Chancery to Foreign Office, 21 July 1952.

¹²¹ NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4185, Memorandum of Conversation Nai Tiang Sirikhan and Robert Anderson, “Internal Political Situation,” 9 October 1952.; NARA, RG

ระหว่างเตียงและพล ต.อ.เผ่าก็หักสะบั้นลง โดยเตียงหันมาสนับสนุนจอมพลสฤษดิ์เพื่อในการ
ทำพยายอำนาจค่ายราชครูอย่างเต็มที่¹²²

4.9 การปราบปรามขบวนการต่อต้านสหรัฐและรัฐบาลจอมพล ป.

ตั้งแต่ สงครามเกาหลีเริ่มต้นขึ้นและรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ส่งทหารเข้าร่วม
ในสงครามดังกล่าว นั้น ปัญญาชนฝ่ายซ้ายหลายกลุ่มได้เคลื่อนไหวต่อต้านสงครามเกาหลี
สหรัฐและรัฐบาลภายใต้ชื่อว่า “ขบวนการสันติภาพ” และ “ขบวนการกู้ชาติ”¹²³ แต่ความเคลื่อนไหว
ดังกล่าวกลับมิได้ถูกปราบปรามจากรัฐบาลจอมพล ป. ทำให้ สหรัฐเริ่มเกิดความไม่ไว้วางใจ
ต่อความมุ่งมั่นในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ของไทย เนื่องจาก สหรัฐได้รับรายงานเสมอๆ ว่า
พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์มีการติดต่อกับ “กลุ่มปรีดี”¹²⁴ ฮันนาห์ เลขาธิการโทประจำสถานทูต
สหรัฐ* ได้พบพล ต.อ.เผ่าในเดือนสิงหาคม 2495 เพื่อสอบถามถึงท่าทีของรัฐบาลไทยในการ
ต่อต้าน “ขบวนการสันติภาพ” และ “ขบวนการกู้ชาติ” ที่มีคอมมิวนิสต์อยู่เบื้องหลัง เขาได้แจ้งกับ
พล ต.อ.เผ่าว่า “หากมีการคุกคามใดๆ หรือการลुकฮือใดๆ ในไทย ตำรวจไทยจะทำอย่างไรกับภัย
ร้ายแรงที่เกิดขึ้น” อีกทั้ง “ผู้มีอำนาจในวอชิงตัน ดี.ซี. คาดหวังว่าตำรวจจะสามารถรักษาเสถียร
ภาพทางการเมืองภายในของไทยได้” พล ต.อ.เผ่า ได้ตอบเขาว่า ขบวนการสันติภาพเป็นเพียง
“เสือกระดาษ” การรักษาเสถียรภาพการเมืองภายในของไทยเกิดขึ้นจาก “เพื่อนอเมริกันและไทย

---

59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4185, Bangkok to Secretary of State, "Monthly Political Report for August-September 1952," 27 October 1952.

¹²² NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4185, Memorandum of Conversation Nai Tiang Sirikhan and Robert Anderson, "Internal Political Situation," 9 October 1952.

¹²³ ไปรอดดู ความเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์และกลุ่มฝ่ายซ้ายในช่วงเวลาดังกล่าวเพิ่มเติมใน Somsak, "The Communist Movement in Thailand".

¹²⁴ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79T01146A001300150001-2, 13 August 1952, "Phao denies Thai police knew of departure of Peiping delegates".

* นอร์แมน ฮันนาห์ ทำงานให้กับซีไอเอ มีบทบาทในการสนับสนุนให้ตำรวจจับภริยาและบุตรชายของเขาในกรณี “กบฏสันติภาพ” ในปี 2495 (ปรีดี พนมยงค์, ชีวิตผืนผวนของข้าพเจ้าและ 21 ปีที่ลี้ภัยในสาธารณรัฐราชอาณาจักรจีน, หน้า 108-109). พูนศุข พนมยงค์ ภริยาของปรีดี ได้บันทึกว่า ในระหว่างที่เธอจับกุมถูกคุมขังที่สันติบาลเธอได้เคยเห็น พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ต้อนรับชาวอเมริกัน 2 คน ในยามดึก คนแรกเป็นชาวอเมริกันที่เคยเป็นอดีตโอเอสเอสที่เข้ามาไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 คนที่สองคือ ฮันนาห์ เจ้าหน้าที่สถานทูตสหรัฐที่ทำหน้าที่การข่าว ซึ่งเคยเป็นกงสุลสหรัฐผู้เคยขีดฆ่าวีซ่าปรีดีที่เชียงใหม่ (พูนศุข พนมยงค์, 101 ปรีดี-90 พูนศุข, [กรุงเทพฯ: ลลิตา สุดา สุปริดา ดุษฎี วาณี พนมยงค์, 2545], หน้า 125).

ที่จะร่วมมือกันในการป้องกันภัยคุกคามนี้” พล ต.อ.เผ่าได้กล่าวย้ำกับเขาว่า ขอให้รักษาการสนทนาฉบับสุดท้ายเอาไว้ นอกจากนี้ พล ต.อ.เผ่าได้บอกต่อไปว่า สิ่งสำคัญสำหรับนโยบายของพล ต.อ.เผ่า คือ ความจริงใจระหว่างเขากับฮันนาห์และสหรัฐอเมริกา พล ต.อ.เผ่าขอให้การสนทนานี้เป็นความลับสุดยอด ฮันนาห์ตอบเขาว่า ความร่วมมือที่ใกล้ชิดระหว่างกันนี้จะต่อเนื่องและขยายตัวต่อไป¹²⁵

จากการที่ สหรัฐฯ ได้เริ่มสงสัยความเคลื่อนไหวของ พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ติดต่อกับเตียง ศิริพันธ์ และสุรีย์ ทองวาณิช ซึ่งเป็น “กลุ่มปรีดี” ทำให้กระทรวงกลาโหม สหรัฐฯ เริ่มเกิดความสงสัยต่อท่าทีของรัฐบาลไทยที่กำลังจะเปลี่ยนฝ่ายจากตะวันตกไปตะวันออกอันจะมีผลต่อความช่วยเหลือทางการทหารที่สหรัฐฯ จะให้แก่ไทย ในต้นเดือนพฤศจิกายน 2495 จอมพล ป. พิบูลสงครามสั่งให้ทูตทหารที่วอชิงตัน ดี.ซี. ไปชี้แจงให้กระทรวงกลาโหม สหรัฐฯ มีเข้าใจที่ถูกต้องต่อไทย¹²⁶ ในที่สุด ต้นเดือนพฤศจิกายนนั่นเอง รัฐบาลจำเป็นต้องแสดงความชัดเจนในการดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ให้ประจักษ์แก่สหรัฐฯ นำไปสู่การแตกหักกับ “ขบวนการสันติภาพ” และ “ขบวนการกู้ชาติ” ที่ได้รับการสนับสนุนจากพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย¹²⁷ จากนั้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน พล ต.อ.เผ่าได้เสนอพระราชบัญญัติการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์เข้าสู่สภาและผ่าน 3 วาระรวดในวันเดียวอย่างไม่เคยมีมาก่อน สแตนตัน ทูตสหรัฐฯ เห็นว่า การจับกุมนายทหาร และปัญญาชน นักหนังสือพิมพ์ไทยฝ่ายซ้ายจำนวนมาก และการออกกฎหมายนี้เป็นการแสดงความจริงใจเป็นครั้งแรกของรัฐบาลจอมพล ป. ในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ หลังจากที่รัฐบาลเข้าร่วมต่อต้านคอมมิวนิสต์กับสหรัฐฯ มานานหลายปี¹²⁸ เข้า ฉบับ 13

¹²⁵ NARA, RG 59 General Records of Department of State, Central Decimal file 1950-1954 Box 4186, Memorandum of Conversation General Phao and Hannah, “Current Politics,” 16 August 1952.

¹²⁶ NA, FO 371/101168, Wallinger to Foreign Office, 27 November 1952.; Wallinger to Foreign Office, 28 November 1952.

¹²⁷ Somsak, “The Communist Movement in Thailand,” pp. 335-340. ความเคลื่อนไหวของทั้งสองขบวนการนี้เป็นส่วนหนึ่งของพรรคคอมมิวนิสต์ที่มุ่งโจมตีสหรัฐฯ และรัฐบาล มีการออกไปปลิวที่ปลิวโจมตีสหรัฐฯ เป็น “จักรวรรดินิยม” “นักบุญที่มีมือถือสากปากถือศีล โจมตีรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามว่า “ทำตัวเป็นสมุนรับใช้จักรวรรดินิยมอเมริกา” “ทำตัวไปอยู่ใต้เบื้องบาทบาทของจักรวรรดินิยม” ต้องการให้ไทยเป็นฐานทัพในเอเชียและต้องการ “สูบ” ทรัพยากรธรรมชาติ และใช้ไทยเป็นฐานทำ “ทำสงครามประสาธ” ต่อต้านคอมมิวนิสต์ ไปปลิวเหล่านี้ สถานทูตสหรัฐฯ ได้ส่งกลับไปไปยังวอชิงตัน ดี.ซี. (NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4189, “แถลงการณ์ขบวนการกู้ชาติ ฉบับที่ 7,” 24 มิถุนายน 2495).

¹²⁸ “Stanton to The Secretary of States, 14 November 1952,” in Foreign Relations of the United States 1952-1954 Vol.12, (Washington D.C.: Government Printing Office, 1987), p.657.;

พฤศจิกายน ลงการให้สัมภาษณ์ของพล ต.อ.เผ่าว่า การจับกุมครั้งนี้ได้รับแรงกดดันจากสหรัฐฯ และอังกฤษในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ ต่อมาสแตนตัน ทูตสหรัฐฯ ได้นำคำให้สัมภาษณ์ของ พล ต.อ.เผ่าที่กล่าวว่า สหรัฐฯ อยู่เบื้องหลังการจับกุม “ขบวนการสันติภาพ” แจ้งให้จอมพล ป. ทราบ แต่จอมพล ป. ไม่ได้ปฏิเสธข้อเท็จจริงดังกล่าว เขากล่าวว่า คำให้สัมภาษณ์ของ พล ต.อ. เผ่า “ไม่เป็นการดี”¹²⁹ ในขณะที่ วิทยุปักกิ่งได้กล่าวโจมตีการจับกุม “ขบวนการสันติภาพ” ว่า การจับกุมครั้งนี้ได้รับคำสั่งจากจักรวรรดินิยมตะวันตก¹³⁰

ภายหลังการจับกุมขบวนการต่อต้านสหรัฐฯ และรัฐบาลครั้งใหญ่แล้ว ในต้นปี 2496 สแตนตัน ทูตสหรัฐฯ ได้เรียกร้องให้ สหรัฐฯ ให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการทหารแก่ รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ต่อไป เขารายงานว่า จอมพล ป. ไม่แต่เพียงมีท่าทางที่เป็นมิตร และให้ความร่วมมือกับสหรัฐฯ เท่านั้น แต่ยังสามารถถ่วงดุลอำนาจระหว่างกลุ่มทหารได้ ดังนั้น การทำงานร่วมกันระหว่างสหรัฐฯ และรัฐบาลจอมพล ป. จะทำให้นโยบายของสหรัฐฯ สำเร็จได้ อย่างไรก็ตาม สแตนตัน ได้เสนอแนะกลับไปยังกระทรวงการต่างประเทศว่า สหรัฐฯ ควรลดการแทรกแซงทางการเมืองภายในของไทย เพราะขณะนี้ คนไทยมีความรู้สึกชาตินิยมเพิ่มขึ้น เนื่องจาก พวกเขามองว่า รัฐบาลได้กลายเป็นหุ่นเชิดของสหรัฐฯ แล้ว¹³¹

NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79T00975A000900470001-0, 6 December 1952, “Thai Premier concerned over Communist activities”; หจข.บก.สูงสุด 1 / 668 ก่อง 24 เรื่อง พระราชบัญญัติการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ.2495 (13-21 พฤศจิกายน 2495).

¹²⁹ “Stanton to The Secretary of States, 14 November 1952,” in Foreign Relations of the United States 1952-1954 Vol.12, p.656.; NA, FO 371/101168, Whittington to Foreign Office, 13 November 1952.

¹³⁰ หจข.(2) สร. 0201.89 / 10 การสนับสนุนสันติภาพของคอมมิวนิสต์(23 พฤศจิกายน 2493-13 มีนาคม 2496) นายวรการบัญชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี 29 พฤศจิกายน 2495.

¹³¹ “Stanton to The Department of States-Summary of Thai Political and Economic Situation as of January 1953-23 January 1953,” in Foreign Relations of the United States 1952-1954 Vol.12, pp.659-660.

บทที่ 5

ไอเซนฮาวร์กับการสร้างความแข็งแกร่งให้ กลุ่มทหารและกลุ่มตำรวจไทย 2496-2497

5.1 นโยบายต่างประเทศของไอเซนฮาวร์ต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไทย

สหรัฐอเมริกาได้การนำของประธานาธิบดี ดไวต์ ดี. ไอเซนฮาวร์ (Dwight D. Eisenhower) (20 มกราคม 2496-20 มกราคม 2504) เป็นช่วงเวลาที่ดีได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของนโยบายต่างประเทศสหรัฐฯต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจาก ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์มีนโยบายที่เข้มแข็งและมุ่งตรงต่อภูมิภาคและไทยเป็นอย่างมากผ่านความช่วยเหลือทางการทหารและการดำเนินสงครามจิตวิทยาในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ สาเหตุสำคัญของการตัดสินใจดำเนินนโยบายต่างประเทศดังกล่าวต่อภูมิภาคนั้น นับตั้งแต่การล่มสลายของจีน การเกิดสงครามเกาหลี และการดำเนินนโยบายปราบปรามคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนอย่างรุนแรงเนื่องจากสหรัฐฯวิตกถึงการล่มสลายของภูมิภาคตามทฤษฎีโดมิโน ซึ่งมีผลทำให้สหรัฐฯสูญเสียแหล่งผลประโยชน์ของสหรัฐฯในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยเหตุนี้ สหรัฐฯจึงจำเป็นต้องทุ่มงบประมาณลงในภูมิภาคเพื่อเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ที่ไหลกลับคืนมาสู่สหรัฐฯในเวลาต่อไป¹ และเมื่อสถานการณ์ในอินโดจีนตึงเครียดมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเวียดนามที่มีแนวโน้มที่จะชนะฝรั่งเศส สหรัฐฯประเมินว่า เวียดนามจะบุกเข้าไทยทางอีสานด้วยการสนับสนุนจากจีนเป็นเหตุให้สภาความมั่นคงแห่งชาติ สหรัฐฯมีนโยบายทำให้การเมืองของไทยมีเสถียรภาพ หากไม่แล้วไทยอาจไม่สามารถต้านทานการรุกรานจากคอมมิวนิสต์ได้²

ด้วยเหตุนี้ กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ โดย วอลเตอร์ เบลเดล สมิธ (Walter Bendell Smith) ปลัดกระทรวงฯ ได้สั่งการให้สถานทูตสหรัฐฯไทยดำเนินการตามนโยบาย ดังนี้ ทำให้รัฐบาลไทยและการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในไทยมีเข้มแข็ง เพิ่มการรับรู้เกี่ยวกับสหรัฐฯในทางบวกให้กับคนไทย และเพิ่มโอกาสให้นโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯประสบความสำเร็จในไทยแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลก็ตาม³ ทั้งนี้ นับตั้งแต่ไทยได้ลงนามในข้อตกลงทางการทหาร

¹ The Pentagon Papers, p. 6.

² The Dwight D. Eisenhower Library, Paper as President of United States 1953-1961 (Ann Whitman file) box 4 NSC summary of discussion, National Intelligence Estimate Resistance of Thailand, Burma, and Malaya to Communist Pressures in the event of a Communist Victory in Indochina in 1951, 15 March 1951.

³ NARA, RG 469 Entry 1385, U.S. Policy in Thailand, 7 August 1951.

สหรัฐฯ ในปี 2493 ทำให้สหรัฐฯ ได้เริ่มเข้ามาจำกัดความเป็นอิสระในการตัดสินใจของไทยมากขึ้นเรื่อยๆ⁴

พร้อมกันนั้น สหรัฐฯ ยังคงผลักดัน โครงการข้อที่สี่ต่อไปด้วยการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี เพื่อกระตุ้นให้ภูมิภาคนี้สามารถฟื้นฟูการค้าระหว่างกันและเพิ่มการค้าโลกเสรี ตลอดจนให้มีการต่อต้านคอมมิวนิสต์ด้วยการเริ่มนโยบายความช่วยเหลือทางการทหารต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยแผนปฏิบัติการทางการทหาร และการโฆษณาชวนเชื่อผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรมให้กับผู้คนภายในภูมิภาคให้มากขึ้นเพื่อเป็นพลังเกื้อหนุนให้ประเทศต่างๆ ที่เป็นพันธมิตรกับโลกเสรีต่อไป สำหรับนโยบายของสหรัฐฯ ต่อไทยนั้น สหรัฐฯ เห็นว่า ไทยมีความสำคัญในฐานะประเทศส่งออกข้าวและมีทรัพยากร-กรที่จะช่วยฟื้นฟูญี่ปุ่น และประเทศอื่นๆ ในเอเชีย ดังนั้น หากสหรัฐฯ สูญเสียเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไทยไปจะมีผลกระทบอย่างมากทางการเมืองและเศรษฐกิจของญี่ปุ่นและเอเชียในภาพรวม⁵

ดังนั้น สหรัฐฯ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์จึงเป็นช่วงที่ซีไอเอมีบทบาทอย่างมากในการดำเนินการสงครามจิตวิทยา การปฏิบัติการลับ การจัดตั้งกองกำลังกึ่งทหารเพื่อทำสงครามกองโจร การโฆษณาชวนเชื่อ การดำเนินการทางการเมืองทั่วโลกเพื่อป้องกันมิให้เกิดทฤษฎีโดมิโนตามที่สหรัฐฯ มีความวิตก⁶ สำหรับไทยนั้น สหรัฐฯ ได้ให้ความสนใจในไทยในฐานะเป็นแหล่งยุทธศาสตร์ที่สำคัญในภูมิภาคอันสะท้อนให้เห็นจากสหรัฐฯ มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติในไทยทั้งประจำสถานทูต การข่าว การทหารในกลางปี 2496 มีจำนวนถึง 245 คน⁷

ต้นเดือนพฤษภาคม 2496 สถานการณ์การสู้รบระหว่างเวียดนามกับฝรั่งเศส มีแนวโน้มที่ฝรั่งเศสจะพ่ายแพ้ สแตนตัน ทูตสหรัฐฯ และหัวหน้าหน่วยแมก(MAAG) ได้เรียกร้องให้สหรัฐฯ

⁴ Neher, "Prelude to Alliance: The Expansion of American Economic Interest in Thailand During The 1940s," p. 327.

⁵ "1952 Policy Statement by U.S. on Goals in Southeast Asia," in *The Pentagon Papers*, pp. 27-29.

⁶ Michael J. Hogan, Thomas G. Patterson, *Explaining the History of American Foreign Relation*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1991), p. 155.

⁷ Dwight D. Eisenhower Library, White House Office, National Security Council Staff: Papers, 1953 -1961, Psychological Strategy Board Central Files Series Box 16, Summary of Department of State Revision of PSB-D 23, 24 July 1953. อดีตตำรวจของไทยระดับสูงคนหนึ่งได้บันทึกว่า เปอริรี ฟิลลิปส์ เป็นเจ้าหน้าที่ซีไอเอแต่แฝงเข้ามาในตำแหน่งเจ้าหน้าที่สถานทูต ทำหน้าที่จารกรรมข่าวจากสถานทูตสหภาพโซเวียตในไทย โดยเจ้าหน้าที่คนดังกล่าวปฏิบัติหาข่าวในไทยด้วยการดักฟังโทรศัพท์ของสถานทูตสหภาพโซเวียตในกรุงเทพฯ (พ.ต.อ. พุฒ บุรณสมภพ, 13 ปี กับบุรุษเหล็กแห่งเอเชีย, หน้า 226, 157-165).

สนับสนุนทางการทหารแก่ไทยเพิ่มขึ้น ต่อมา จอห์น เอฟ. ดัลเลส(John F. Dulles) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ ได้เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีกลาโหมให้เพิ่มสนับสนุนทางการทหารแก่ไทย เขาให้เหตุผลสนับสนุนว่า ไทยเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในการต่อต้านการขยายตัวคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไทยกำลังถูกคุกคามจากพวกคอมมิวนิสต์ตามพรมแดนในภาคอีสาน⁸ ด้วยสถานการณ์ที่เลวร้ายต่อความต้องการของสหรัฐฯ ที่ต้องการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในเอเชีย ทำให้ไอเซนฮาวร์ อนุมัติแผนการสนับสนุนอย่างเร่งด่วนทางการทหารแก่ไทย ด้วยการส่งเสนาธิการทหารสนับสนุนการฝึกการใช้อาวุธและเร่งให้การสนับสนุนอาวุธยุทโธปกรณ์แก่ไทย⁹ จากนั้น ดัลเลส ได้แจ้งต่อพจน์ สารสิน ทูตไทยประจำสหรัฐฯ ว่า สหรัฐฯ จะให้ความช่วยเหลือในหลายรูปแบบแก่ไทย เช่น อาวุธ การส่งนายทหารระดับสูงเข้ามาให้ความช่วยเหลือ การส่งเจ้าหน้าที่ไปสังเกตการณ์ชายแดนไทยถึงความเคลื่อนไหวของพวกคอมมิวนิสต์ที่ชายแดน และสหรัฐฯ จะส่งอาวุธ กระสุน ให้แก่ไทยอย่างเร่งด่วนที่สุด¹⁰

รายงานการข่าวระดับสูงของสหรัฐฯ ขณะนั้นประเมินสถานการณ์ว่า หากเวียดนามหันบุกเข้าลาวจะทำให้ความสามารถในการต้านทานของไทยสิ้นสุดลง เนื่องจาก กองทัพบกไทย แม้จะมีกำลังพล ประมาณ 50,000 คน แต่มีอาวุธ ยุทโธปกรณ์ต่ำกว่ามาตรฐานของสหรัฐฯ ส่วนตำรวจมีกำลังพล 38,000 คน แต่มีภาระกิจหน้าที่กว้างขวางตั้งแต่ การรักษาความสงบภายใน และการรักษาชายแดน แต่ขาดแคลนอาวุธหนัก ไม่มีหน่วยฝึกเฉพาะ ขาดแคลนพาหนะ กล่าวสรุปสหรัฐฯ เห็นว่า กองทัพและตำรวจของไทยไม่สามารถปราบปรามคอมมิวนิสต์ที่จะแทรกซึมเข้ามาได้¹¹ ดังนั้น ด้วยเหตุการณ์ที่แปรผันอย่างรวดเร็วในอินโดจีนทำให้ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ได้อนุมัติแผนการของกระทรวงกลาโหมที่มีการคาดการณ์ตามทฤษฎีมีโนว่า การสูญเสียประเทศใดๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะนำไปสู่การสูญเสียทั้งภูมิภาค และยอมมีผลกระทบที่ร้ายแรงต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของยุโรปด้วย¹²

⁸ "Dulles to Wilson-The Secretary of Defense, 5 May 1953," in Foreign Relations of the United States 1950 Vol.6, p. 666.

⁹ The Dwight D. Eisenhower Library, Paper as President of United States 1953-1961 (Ann Whitman file) box 4 NSC summary of discussion, Minutes of the 143 rd Meeting of the National Security Council, 6 May 1953.

¹⁰ "Memorandum of Conversation by the officer in charge of Thai and Malayan Affairs (Landon), May 6 , 1953," in Foreign Relations of the United States 1950 Vol.6, p. 672.

¹¹ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79T01146A001200150001-3, 19 May 1953, "NIE-96: Thailand's Ability to withstand Communist Pressure or attacks".

¹² The Pentagon Papers, p. 7.

ต่อมา ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์มอบหมายให้ ซี. ดี. แจคสัน (C.D. Jackson) ที่ปรึกษาประธานาธิบดีเตรียมการเสนอแผนการใช้ไทยเป็นฐานปฏิบัติการจิตวิทยาเพื่อต้านคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้¹³ เขาได้สอบถามโรเบิร์ต คัตเลอร์ (Robert Cutler) ผู้ช่วยพิเศษของเขาถึงบุคคลที่เหมาะสมในการดำเนินงานแผนสงครามจิตวิทยาระหว่างไทยและสหรัฐฯ คัตเลอร์ได้เสนอชื่อ วิลเลียม เจ. โดโนแวน (William J. Donovan) * เป็นทูตสหรัฐฯ ประจำคนใหม่แทนสแตนตัน เนื่องจากโดโนแวนมีประสบการณ์ และมีความคุ้นเคยบุคคลสำคัญต่างๆ ในไทยมากกว่า เขาจึงมีความเหมาะสมที่จะดำเนินการประสานแผนการที่มีความหลากหลายระหว่างสหรัฐฯ และไทยให้สำเร็จได้¹⁴

กระแข่าวการตั้งโดโนแวนมาเป็นทูตสหรัฐฯ คนใหม่ประจำไทยได้สร้างความวิตกให้กับรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามมาก เนื่องจากรัฐบาลจอมพล ป. เห็นว่าโดโนแวน เคยให้การสนับสนุน “กลุ่มปรีดี” ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้รัฐบาลไทยระแวงว่า โดโนแวนจะสนับสนุนปรีดี พนมยงค์ให้กลับมามีอำนาจทางการเมืองไทยอีก ด้วยเหตุนี้ โดโนแวนจึงแสดงออกต่อรัฐบาลว่า เขาไม่สนใจความขัดแย้งทางการเมืองภายในและเขาไม่ใช่พวกปรีดี และได้แสดงให้เห็นว่า ความเคลื่อนไหวของอดีตไอเอสเอสพยายามโค่นล้มรัฐบาลจอมพล ป. นั้น

¹³ Dwight D. Eisenhower, Paper as President of United States 1953-1961 (Ann Whitman file) box 4 NSC summary of discussion, Minutes of the 143 rd Meeting of the National Security Council, 6 May 1953.

* วิลเลียม เจ. โดโนแวน (2426-2502) เป็นทูตสหรัฐฯ ประจำไทยระหว่างสิงหาคม 2496-สิงหาคม 2497 เขาเป็นคณนิวยอร์ก จบกฏหมายจากมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย เคยเป็นอัยการ ต่อมาเดินทางมาตะวันออกไกลในปี 2463 เคยเป็นที่ปรึกษาเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำญี่ปุ่น เคยเข้าไปสืบราชการลับในรัสเซียหลังการปฏิวัติ ประธานาธิบดีรูสเวลต์ได้ส่งไปยุโรปสืบราชการลับจากนาซีและทำหน้าที่สืบราชการลับตั้งแต่ปี 2483 (Brown, The Last Hero: Wild Bill Donovan. (New York: Vintage Books, 1982), p. 824.

¹⁴ The Dwight D. Eisenhower Library, White House Office, Office of the Special Assistant for National Security Affairs: Record 1952-1961 NSC series, Briefing Notes Subseries box 16 file: Southeast Asia (1953-1961), Memorandum for General Smith-Chairman of Operations Coordinating Board from Robert Cutler-Special Assistant to the President, 10 September 1953.; Memorandum by Robert Cutler, Special Assistant to The President for National Security Affairs to The Chairman of The Operations Coordination Board (Smith), 10 August 1953, in Foreign Relations of the United States 1950 Vol.6, pp.686-687.; Brown, The Last Hero: Wild Bill Donovan, p. 824.

ไม่ใช่สิ่งที่เขาให้การสนับสนุนเลย¹⁵ ต่อมา สมิธ ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ได้เรียกพจน์ สารสิน ทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกามาพบเพื่อยังทำที่ไทยต่อการที่สหรัฐฯจะแต่งตั้งโดโนแวนอีกครั้งหนึ่ง พจน์ได้โทรเลขด่วนกลับกรุงเทพฯ ไม่กี่วันหลังจากนั้น รัฐบาลไทยได้ตอบรับทูตสหรัฐฯคนใหม่¹⁶

ทั้งนี้ ภารกิจสำคัญที่ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์มอบหมายให้ วิลเลียม โดโนแวน ปฏิบัติการในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะต่อในไทย คือ การสร้าง“ป้อมปราการ”(Bastion of resistance)ของการต่อต้านคอมมิวนิสต์ของสหรัฐฯประจำภูมิภาคขึ้นในไทย โดยให้เขาดำเนินงานร่วมกับหลายหน่วยงานของสหรัฐฯ ดังนั้น เขาจะต้องทำงานประสานงานหลายหน่วยงานทางลับในปฏิบัติการทางสงครามจิตวิทยาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างความเป็นไปได้ที่จะให้สหรัฐฯเข้ามาปฏิบัติการหลายรูปแบบในไทยและให้ใช้ประโยชน์จากคนไทยให้มากที่สุด เพื่อรองรับภารกิจอื่นๆของสหรัฐฯในภูมิภาคที่จะมีต่อไป¹⁷ เขาเห็นว่า ภารกิจใหม่ของเขาในไทย คือ “เอกอัครราชทูตนักรบ”(Warrior-Ambassador)¹⁸

5.2 “เอกอัครราชทูตนักรบ”กับสร้าง “ป้อมปราการ” ทางทหารในไทย

สาเหตุ สำคัญที่สหรัฐฯเลือกไทยเพื่อสร้างป้อมปราการในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ไม่แต่เพียงภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมเท่านั้น แต่ซีไอเอได้เคยรายงาน มุมมองของสภาความมั่นคงแห่งชาติสหรัฐฯต่อไทยว่า ที่ผ่านมามีไทยดำเนินนโยบายต่างประเทศตามสหรัฐฯ โดยไทยได้ยอมรับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการทหารจากสหรัฐฯ และไทยไม่พยายามเข้าไปมีอิทธิพลเหนือ

¹⁵ Dwight D. Eisenhower Library, John Foster Dulles Paper 1951-1959, Personnel Series Box 1, Robertson to Secretary of State, Possible designation of General William Donovan as Ambassador to Thailand, 2 June 1953.

¹⁶ กองสารบรรณ กระทรวงการต่างประเทศ I 0402-344-202-511-0005 ขอความเห็นชอบในการแต่งตั้งนายวิลเลียม เจ. โดโนแวน เป็นเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย พจน์ สารสิน ถึงรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการต่างประเทศ 28 มิถุนายน 2496 และ วรณไวทยากร ถึง เอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน 2 มิถุนายน 2493 ถวายสาส์น 4 กันยายน 2496 , “Memorandum of Conversation by the officer in charge of Thailand and Malayan Affairs (Landon), 29 July 1953,” in Foreign Relations of the United States 1950 Vol.6, pp.679-680.

¹⁷ The Dwight D. Eisenhower Library, White House Office, Office of the Special Assistant for National Security Affairs : Record 1952-1961 NSC series, Briefing Notes Subseries box 16 file: Southeast Asia (1953-1961), Memorandum for General Cutler from W.B. Smith, 11 September 1953.; Anthony Cave Brown, The Last Hero: Wild Bill Donovan, p. 824.

¹⁸ Ibid., pp. 822-823.

ประเทศเพื่อนบ้านมากเกินไปจนกระทั่งถูกมองจากประเทศอื่นๆว่าไทยเป็นรัฐบริวารของสหรัฐฯ ดังนั้น ไทยจึงมีความเหมาะสมในทางยุทธศาสตร์ที่สหรัฐฯจะดำเนินการสร้างป้อมปราการต่อต้านคอมมิวนิสต์ให้เกิดขึ้น¹⁹ ต่อมา ต้นเดือนสิงหาคม 2496 สภาความมั่นคง สหรัฐฯได้อนุมัติให้ใช้แผนสงครามจิตวิทยาในประเทศไทย(U.S. Psychological Strategy based on Thailand) โดยโดโนแวนเป็นผู้ที่สำคัญในการเสนอแผนสงครามจิตวิทยาต่อไทย²⁰ แผนสงครามจิตวิทยานี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณประจำปี 1954 จำนวน 1,500,000 ดอลลาร์²¹ โดยมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม สำนักข่าวสารอเมริกกัน(USIA) และซีไอเอ²²

ภารกิจสำคัญของแผนสงครามจิตวิทยาในไทย คือ สหรัฐฯมีความต้องการทำให้กองทัพและประชาชนไทยให้ความร่วมมือกับสหรัฐฯในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ ด้วยการลดทอนโอกาสที่ไทยจะถูกคุกคามจากคอมมิวนิสต์ การให้ความช่วยเหลือทางการทหารและขยายปฏิบัติการกองกำลังกึ่งทหาร(Para-military)เพื่อทำให้ไทยกลายเป็น “ป้อมปราการ”ทางการทหาร การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจะขยายที่มุ่งเน้นไปยังภาคอีสานเพื่อลดทอนการต่อต้านสหรัฐฯ การใช้โครงการจิตวิทยาทำให้คนไทยมีความผูกพันเป็นหนึ่งเดียวเพื่อให้ความร่วมมือและสนับสนุนในสิ่งที่สหรัฐฯต้องการ อีกทั้ง การขยายกิจกรรมของสหรัฐฯในไทยผ่านแผนสงครามจิตวิทยา และการกระตุ้นให้ไทยขยายโครงการสงครามกองโจรและกองกำลังกึ่งทหาร ตลอดจน การทำให้ไทย

¹⁹ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP80R01443R000100300007-2, 13 August 1953, “NSC briefing Thailand”.

²⁰ “Memorandum of Conversation at the 161 st Meeting of the National Security , 9 August 1953,” in Foreign Relations of the United States 1950 Vol.6, p. 685.; Dwight D. Eisenhower Library, White House Office, National Security Council Staff: Papers, 1948-1961, Operations Coordinating Board Central File Service Box 2, Memorandum for James S. Lay, Jr.-Executive Secretary National Security Council, Special Report on Thailand, 12 July 1954.

²¹ The Dwight D. Eisenhower Library, White House Office, Office of the Special Assistant for National Security Affairs: Record, 1952-1961 NSC series, Briefing Notes Subseries box 16 file: Southeast Asia (1953-1961), U.S. Psychological Strategy based on Thailand, 8 September 1953.

²² The Dwight D. Eisenhower Library, White House Office, Office of the Special Assistant for National Security Affairs: Record, 1952-1961 NSC series, Briefing Notes Subseries box 16 file: Southeast Asia (1953-1961), Memorandum for General Smith-Chairman of Operations Coordinating Board from Robert Cutler-Special Assistant to the President, 10 September 1953.

เป็นฐานปฏิบัติการสงครามจิตวิทยาตลอดทั่วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อขยายอิทธิพลของ
สหรัฐฯต่อไป²³

ในรายงานของพล.ต.วิลเลียม เอ็น. กิลโมร์(Maj. Gen William N. Gillmore)หัวหน้าแมค
ได้ประเมินว่า ความสามารถในการรักษาความมั่นคงภายในและภายนอกของไทยมีไม่เพียงพอ
ดังนั้น สหรัฐฯจะต้องให้ความช่วยเหลือทางอาวุธและที่ปรึกษาทางการทหารแก่รัฐบาลไทยซึ่งยัง
ผูกพันกับการต่อต้านคอมมิวนิสต์ โดยทั่วไปแล้วคนไทยนิยมและนับถือคนอเมริกัน สังคมไทย
ไม่มีปัญหาความยากจนและความรู้สึกต่อต้านอาณานิคม ส่วนนายกรัฐมนตรี้และคณะรัฐมนตรี
มีความนิยมสหรัฐฯ ด้วยเหตุนี้ ไทยสามารถที่เป็นแหล่งทรัพยากรและฐานปฏิบัติการจิตวิทยาที่
ตอบสนองผลประโยชน์ของสหรัฐฯในภูมิภาคได้เป็นอย่างดี²⁴ ต่อมา โดโนแวน ทูตสหรัฐฯ
ประเมินว่า รัฐบาลไทยมีทัศนคติที่เป็นมิตรกับสหรัฐฯ และยอมรับคำแนะนำและข้อเสนอแนะจาก
สหรัฐฯ รัฐบาลไทยยังคงต้องการความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและอาวุธจากสหรัฐฯ²⁵ ส่วน
รายงานของคณะกรรมการพิเศษของสภาผู้แทนราษฎรสหรัฐฯประเมินว่า ไทยยังคงมี
เสถียรภาพทางการเมืองมากกว่าประเทศเพื่อนบ้าน แม้ไทยจะมีได้เป็นประชาธิปไตย แต่ไทยมี
องค์ประกอบที่เข้มแข็งจากการมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ทำให้ไทยมีความเหมาะสมที่สหรัฐฯจะ
ใช้เป็นพันธมิตรที่มีประสิทธิภาพได้ ในขณะที่ประเทศในแถบนี้ส่วนใหญ่มีนโยบายต่างประเทศ
เป็นกลาง สำหรับท่าทีของไทยนั้นมีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมกับประเทศที่มีความเข้มแข็งทาง
การทหารมากกว่า ในรายงานเสนอให้สหรัฐฯเพิ่มความช่วยเหลือทางการทหารแก่ไทยให้มากขึ้น
และย้ำว่าการให้ความช่วยเหลือจะให้กับประเทศที่อยู่ฝ่ายสหรัฐฯมากกว่าให้ประเทศที่เป็นกลาง

26

การประชุมสภาความมั่นคงแห่งชาติ สหรัฐฯ ครั้งหนึ่งในปี 2497 เห็นว่า หากสหรัฐฯ
สูญเสียเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีผลกระทบต่อหลายประเทศในโลกเสรี เนื่องจากภูมิภาค

²³ "U.S. Psychological Strategy Based on Thailand"(PSB-D23), 14 ,August 1953," in
Foreign Relations of the United States 1952-1954 Vol.12,(Washington : Government Printing
Office,1987), pp. 688-691.

²⁴ "Gillmore-The Chief of the Joint Military Mission to Thailand to The Joint Chief Staff, 30
September 1953," in *Foreign Relations of the United States 1952-1954 Vol.12*, pp. 695-697.

²⁵ NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 box 4187, Donovan to Secretary of State,
17 October 1953.

²⁶ *Special Study Mission to Southeast Asia and The Pacific report by Walter H. Judd*.
Minnesota; Margerite Stitt Church, Illinois; E. Ross Adair, Indiana; Clement J. Zablocki, Wisconsin.
29 January 1954, printed for the used of the Committee on Foreign Affaire,(WashingtonD.C.: United
States Government Printing Office, 1954), pp. 56-59.

ดังกล่าวเป็นแหล่งทรัพยากร ธรรมชาติที่สำคัญ เช่น ยาง ดีบุก ข้าว การผลิตน้ำมัน และสินค้า ยุทธปัจจัย รวมทั้งศักยภาพของการเป็นตลาดให้กับสินค้าอุตสาหกรรมจากประเทศในโลกเสรี ดังนั้น วัตถุประสงค์ของสหรัฐฯ คือ การปกป้องและโน้มน้าวให้ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกเฉียงใต้อ่วมมือกับประเทศโลกเสรี สำหรับนโยบายของสหรัฐฯต่อไทย คือ การทำให้การเมืองไทยมีเสถียรภาพ และทำให้ไทยยังคงผูกพันกับสหรัฐฯต่อไป ด้วยการควบคุมทิศทางการทหาร เศรษฐกิจ ความช่วยเหลือทางเทคนิค และการสนับสนุนโครงการโฆษณาชวนเชื่อและกิจกรรมทางวัฒนธรรมรวมทั้งปฏิบัติการลับต่อไป²⁷

ด้วยเหตุที่ การตัดสินใจด้านการทหารของสหรัฐฯขณะนั้น ตั้งอยู่บนข้อมูลและคำแนะนำจากชุมชนของสายลับของสหรัฐฯ²⁸ ทำให้ตลอดระยะเวลาที่โดโนแวนดำรงตำแหน่งทูตสหรัฐฯประจำไทย เขาดำเนินการตอบสนองต่อความต้องการของสหรัฐฯเป็นอย่างดี โดยการเรียกร้องให้สหรัฐฯให้การสนับสนุนทางการทหารแก่ไทยให้มากขึ้นควบคู่ไปกับการผลักดันให้ซีไอเอขยายกลไกในไทยอย่างกว้างขวาง โดยเขาได้เริ่มจากการประสานกับอดีตไอเอสเอสกลุ่มเล็กๆและทำการขยายเครือข่ายปฏิบัติการของซีไอเอออกไปจากนั้น เขาได้ใช้วิธีสมัยใหม่ทางการเมืองและการทหารในการปราบปรามการก่อกบฏและการต่อต้านคอมมิวนิสต์ภายในและตามชายแดนของไทย²⁹ ในช่วงที่เขาปฏิบัติหน้าที่ทูตสหรัฐฯ เขาได้ริเริ่มงานหลายประการ เช่น การจัดตั้งหมู่บ้านการทหาร การใช้สื่อสารมวลชนสมัยใหม่ทำสงครามจิตวิทยา การให้การสนับสนุนอาวุธสมัยใหม่ เครื่องบินไอพ่น และเรือเร็วให้กับกองทัพและตำรวจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกอบรมให้กับตำรวจ และการจัดตั้งการข่าวทางการทหารขึ้นในประเทศไทย³⁰

ในสายตาของทูตอังกฤษได้ประเมินอิทธิพลของสหรัฐฯต่อไทยในช่วงเวลานั้นว่า สหรัฐฯมีอิทธิพลต่อไทยทางเศรษฐกิจและการทหารมากขึ้น เห็นได้จาก การที่สหรัฐฯส่งบุคคลสำคัญเดินทางมาไทยหลายคน เช่น รองประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน วุฒิสมาชิก วิลเลียม โนวแลนด์ (William F. Knowland) รวมทั้งการส่งโดโนแวนมาเป็นทูตประจำไทยนั้นย่อมสะท้อนให้เห็นว่าสหรัฐฯมีความต้องการมีอิทธิพลโดยตรงต่อไทย โดยสหรัฐฯต้องการเปลี่ยนให้ไทยเป็น“ป้อม

²⁷ NARA, RG 84 box 2, Top Secret General Record 1947-1958, Statement of Policy by the National Security Council on United States objectives and courses of action with respect to Southeast Asia ,1954.

²⁸ The Pentagon Papers, p.6 .

²⁹ *ibid.*, p. 825.

³⁰ *ibid.*, p. 825.

ปราการ”ในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในภูมิภาค ทูตอังกฤษสรุปว่า การดำเนินการต่างๆของสหรัฐฯ ในไทยเป็นนโยบายต่างประเทศที่สำคัญของวอชิงตัน ดี.ซี.³¹

5.3 เพนตากอนกับการสถาปนาอำนาจให้กลุ่มทหาร

ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ได้ส่งสัญญาณสองช่วงในต้นปี 2497 ให้ฝรั่งเศสทราบว่า สหรัฐฯพร้อมที่จะช่วยเหลือฝรั่งเศสด้วยการเข้าแทรกแซงอินโดจีนด้วยกำลัง แม้ว่าขณะนั้น กองทัพฝรั่งเศสจะอ่อนกำลังลงในอินโดจีนแล้วก็ตาม การส่งสัญญาณจากสหรัฐฯให้กับฝรั่งเศส ช่วงแรกเริ่มต้นในเดือนมีนาคมซึ่งเป็นช่วงเวลาก่อนที่เดียนเบียนฟูจะแตก เนื่องจาก สหรัฐฯ ไม่ต้องการให้ฝรั่งเศสแพ้เพื่อให้ฝรั่งเศสสามารถรักษาสถาน ภาพของการเป็นหนึ่งในสามมหาอำนาจต่อไป³² ต่อมา สหรัฐฯส่งสัญญาณอีกครั้ง ในเดือนพฤษภาคม เนื่องจากสหรัฐฯไม่เห็นด้วยการเปิดการเจรจาสงบศึกของฝรั่งเศสกับเวียดนามห์ แต่ฝรั่งเศสขณะนั้นไม่สามารถต้านทานการ โจมตีของกองทัพเวียดนามห์ได้อีกต่อไป จึงนำไปสู่การเจรจาสงบศึก ณ กรุงเจนีวาที่เกิดขึ้นใน ปลายเดือนเมษายน แต่สุดท้ายแล้ว ฝรั่งเศสจำต้องลงนามยุติการรบกับเวียดนามห์จนไปสู่การ แบ่งเวียดนามออกเป็น 2 ส่วน คือ เวียดนามเหนือ และเวียดนามใต้ที่เส้นขนานที่ 17 จากเหตุ- การณ์นี้ทำให้รัฐบาลของประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ได้สร้างแนวคิดทฤษฎีโดมิโนส่งผลให้สหรัฐฯมี นโยบายจะเข้ามามีบทบาทต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้³³ ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์มีความคิดว่า หากสหรัฐฯสูญเสียอินโดจีนจะนำไปสู่การสูญเสียเอเชียไทย พม่า มาเลเซียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมดในเวลาต่อไป³⁴ ด้วยเหตุนี้ สหรัฐฯจึงได้ให้ความช่วยเหลือทางการทหารเพิ่มให้แก่ กลุ่มทหารไทย ตั้งแต่ปี 2495, 2496 และ 2497 มีมูลค่า 12,000,000 ดอลลาร์ 55,800,000 ดอลลาร์ และ 38,900,000 ดอลลาร์ตามลำดับ³⁵ อีกทั้ง กลุ่มทหารยอมรับให้จัสแมค (JUSMAG)มีฐานะที่ปรึกษาทางการทหาร และสามารถส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปในหน่วยงานต่างๆของ

³¹ NA, FO 371/112261, Wallinger to Foreign Office, Annual Report on Thailand for 1953, 18 January 1954.

³² Kahin, *Intervention: How American become involved in Vietnam*, p. 3.; *The Pentagon Papers*, p. 5-7.

³³ David L. Anderson, *Trapped by Success: The Eisenhower Administration and Vietnam, 1953-1961*, (New York: Columbia University Press, 1991), p. 73.

³⁴ Dwight D. Eisenhower, *Mandate For Change, 1953-1956*, (New York: Doubleday & Company, 1963), p. 333.

³⁵ Surachart Bamrungasuk, *United States Foreign Policy and Thailand Military Rule 1947-1977*, p. 57.

กองทัพไทย จากนั้น กระทรวงกลาโหม สหรัฐฯ และกลุ่มทหารไทยร่วมกันก่อตั้งกองบิน ยุทธศาสตร์สำหรับชายแดนไทยขึ้น³⁶

ในต้นเดือนเมษายน 2497 พล.ร.อ.เออร์สกิน ผู้ช่วยปลัดกระทรวงกลาโหมฝ่าย ปฏิบัติการพิเศษ สหรัฐฯ เรียกร้องให้ซีไอเอขยายบทบาทที่อยู่เบื้องหลังปฏิบัติการลับในไทยให้ มากขึ้น เนื่องจาก กระทรวงกลาโหม สหรัฐฯ เห็นว่า ที่ผ่านมามหาภัยของซีไอเอจำกัดบทบาท เพียงปฏิบัติการสงครามกองโจรต่อต้านคอมมิวนิสต์เท่านั้น³⁷ ต่อมา สภาความมั่นคงแห่งชาติ สหรัฐฯ มีนโยบายสนับสนุนให้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามมีเสถียรภาพทางการเมืองเพื่อ ความร่วมมือกับสหรัฐฯ ในการทำให้เกิดเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้ไทย ผูกพันกับการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคและเป็นมิตรกับโลกเสรีต่อไป โดยสหรัฐฯ ให้การ สนับสนุนทางการทหาร เศรษฐกิจ เทคโนโลยีที่เหมาะสม และให้ความสำคัญกับการโฆษณาชวน เชื้อในการต่อต้านคอมมิวนิสต์และปฏิบัติการลับของไทยในประเทศเพื่อนบ้านต่อไป³⁸ อย่างไรก็ตาม ตาม รายงานสำหรับประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ขณะนั้น ได้ประเมินความสามารถทางการทหาร ของไทยขณะนั้นยังคงอยู่ในระดับศูนย์ แม้ว่า สหรัฐฯ จะให้ความช่วยเหลือทางการทหารแก่กลุ่ม ทหารที่ผ่านมามากมายก็ตาม แต่กลุ่มทหารสร้างแต่เรื่องอื้อฉาว³⁹

5.4 ซีไอเอกับการสถาปนาอำนาจให้กลุ่มตำรวจ

สาเหตุที่สหรัฐฯ ให้การสนับสนุนกลุ่มตำรวจเพื่อทำหน้าที่ปฏิบัติการลับและการรักษา ชายแดนที่ประชิดกับอินโดจีน เนื่องจาก สนธิสัญญาระหว่างไทย-ฝรั่งเศสที่ทั้งสองฝ่ายลงนาม ตั้งแต่ปี 2436 นั้นได้ห้ามทั้งสองประเทศมีกำลังทหารตามชายแดนในรัศมี 25 กิโลเมตร ดังนั้น กองทัพจึงไม่สามารถทำหน้าที่รักษาดินแดนในบริเวณดังกล่าวได้ ด้วยเหตุนี้ สภาความมั่นคง

³⁶ พล.อ. จิระ วิชิตสงคราม, “การช่วยเหลือทางการทหารของสหรัฐอเมริกา,” *กลาโหม* 1, 1 (มกราคม 2497): 76.; หจช.บ.ก.สูงสุด 7 / 5 กล่อง 4 รวมเรื่องเกี่ยวกับยศทหาร เช่น กฎหมาย ขอบังคับการแต่งตัว ชาว เกี่ยวกับการแต่งตั้งทหาร ฯลฯ (5 กุมภาพันธ์ 2495 – 5 เมษายน 2500), บันทึกย่อรายงานการประชุมสภา กลาโหม ครั้งที่ 3 เมื่อ 27 เมษายน 2497.; Brown, *The Last Hero: Wild Bill Donovan*, p. 826.

³⁷ NARA, RG 84 box 1, Top Secret General Records 1947-1958, Memorandum G.B. Erskine to Donovan, 6 April 1954.

³⁸ Dwight D. Eisenhower Library, White House Office, National Security Council Staff: Papers 1948-1961, Operations Coordinating Board Central File Service Box 2, Memorandum for James S. Lay, Jr.-Executive Secretary National Security Council, Special Report on Thailand, 12 July 1954.

³⁹ Library of Congress, CK3100297663, October 1954, Thailand: An American Dilemma.

แห่งชาติ สหรัฐฯเห็นว่า กลุ่มตำรวจของพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์มีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติการลับและเปิดที่รับภารกิจใหม่ในการจารกรรมและการรบแบบกองโจรมากกว่าทหารที่ถนัดการรบในแบบ จึงมอบหมายให้ซีไอเอปรับปรุงกำลังตำรวจด้วยการผลักดันให้จัดตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้น เช่น ตำรวจพลร่มเพื่อให้ตำรวจมีกำลังที่เปี่ยมด้วยสมรรถนะทั้งการรุกและการรับ มีความสามารถแทรกซึมไปจารกรรมแนวหลังของข้าศึกได้ รวมทั้ง การสนับสนุนจัดตั้งตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อดูแลชายแดนของไทยแทนทหาร⁴⁰

ด้วยเหตุที่ ปฏิบัติการของซีไอเอในไทยและภูมิภาคเป็นการหาข่าวเพื่อช่วยการกำหนดนโยบายของสหรัฐฯ ส่งผลให้หน่วยสืบราชการลับของสหรัฐฯที่อยู่ในไทยทั้งในสถานทูตฯและหน่วยงานนอกสถานทูตฯในรูปแบบกิจกรรมต่างๆซึ่งมีมากมายจนกระทั่ง “เกลื่อนไปหมด”⁴¹ ทั้งนี้ ปฏิบัติการของซีไอเอมีทั้งการหาข่าว การส่งอาวุธ การใช้ไทยเป็นฐานปฏิบัติการลับ การสนับสนุนกลุ่มการเมืองต่างๆ การโฆษณาชวนเชื่อ ภารกิจเหล่านี้เป็นความลับมาก⁴² ในปี 2495 ซีไอเอได้ส่งเจ้าหน้าที่จำนวน 76 คน แฝงเข้ามาเป็นพนักงานของซีดีฟพลายเพื่อฝึกการรบให้ตำรวจและมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการลับอีกกว่า 200 คนนำโดยจอห์น ฮาร์ท(John Hart) * หัวหน้าเจ้าหน้าที่ซีไอเอซึ่งมีความสนิทสนมกับพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เขาจึงให้การสนับสนุนกลุ่มตำรวจอย่างเต็มที่

⁴⁰ Lobe and Morell, “Thailand’s Border Patrol Police: Paramilitary Political Power,” in Supplemental Military Forces: Reserve, Militaries, Auxiliaries, eds. Louis A. Zurcher and Gwyn Harries Jenkins(Beverly Hills and London: SAGE, 1978), p.158.; Lobe, United States National Security Policy and Aid to The Thailand Police, p. 20-23.; พล.ต.ต นายแพทย์ นคร ศรีวานิช, กำเนิดพลร่มไทย, หน้า 3.; พล.อ.อ.สิทธิ เศวตศิลา, “บันทึกความทรงจำ,” ใน 40 ปี ตชด.(6 พฤษภาคม 2536), หน้า 39.; ต่อมา เมื่อกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน(ตชด.)ย้ายไปหัวหินในปี 2496 ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับตชด.ได้เริ่มขึ้น (Lobe, United States National Security Policy and Aid to The Thailand Police, p. 24).

⁴¹ พ.ต.อ.พุด บวรณสมภพ, ชัยชนะและความพ่ายแพ้ของบุรุษเหล็กแห่งเอเชีย, (กรุงเทพฯ: ไม่ปรากฏปีพิมพ์), หน้า 207.

⁴² ประดาบ พิบูลสงคราม, “ซี.ไอ.เอ กับประเทศไทย,” สรวณรมย์ 24 (2517): 334.

* จอห์น ฮาร์ทเคยร่วมงานกับโดโนแวน ทูตสหรัฐฯ เมื่อครั้งที่โดโนแวนเป็นหัวหน้าหน่วยสืบราชการลับของสหรัฐฯหรือโอเอสเอสในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ต่อมาในช่วง 2495 หน่วยงานของซีดีฟพลายได้ขยายตัว รวมทั้งความสัมพันธ์ที่แนบแน่นระหว่าง พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์กับเขา นอกจากนี้ ทั้งคู่มีผลประโยชน์ร่วมทางการเงินและธุรกิจนอกกฎหมาย เช่น การค้าประเวณีในกรุงเทพฯ(Lobe, United States National Security Policy and Aid to The Thailand Police, p. 24.; E. Thadeus Flood, The United States and the Military Coup in Thailand : A Background Study,[California: Indochina Resource Center, 1976], p. 1).

ด้วยเหตุที่ สหรัฐฯ มีแผนกำหนดให้ตำรวจพลร่มรับผิดชอบปฏิบัติการลับและสงครามนอกแบบ โดโนแวน ทูตสหรัฐฯ จึงแนะนำให้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่ง ชื่อว่า “คณะกรรมการนเรศวร” เป็นเสมือนผู้ว่าจ้างซีสัฟพลายให้ทำงานตามโครงการที่ซีไอเอให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มตำรวจเพื่อเป็นการอำพรางบทบาทของซีไอเอ ดังนั้น การฝึกและความช่วยเหลือของซีไอเอจึงเป็นความลับ อาวุธที่ซีไอเอส่งมาให้แก่กลุ่มตำรวจมีปืนคาร์ไบน์ ปืนมอร์ต้า ปืนต่อต้านรถถัง ระเบิดมือ อุปกรณ์เสนาธิการ ร่มชูชีพ อุปกรณ์ตั้งค่ายที่พึก ตลอดจน ปืนใหญ่ รถถังและเฮลิคอปเตอร์⁴³ ต่อมา สหรัฐฯ ได้ส่งเจ้าหน้าที่ระดับสูงของสหรัฐฯ ได้ตรวจค่าปฏิบัติการค่ายนเรศวรที่ฝึกตำรวจพลร่มและตำรวจตระเวนชายแดนหลายคน เช่น อัลแลน เวลช ดัลเลส(Allen Welsh Dulles) ผู้อำนวยการซีไอเอ แมกซ์ บิชอป(Max Bishop)ทูตสหรัฐฯ ประจำไทยคนถัดมา และพล.ร.อ.เออร์สกิน ผู้แทนประธานาธิบดี ฝ่ายกิจการทหาร เป็นต้น⁴⁴

ดังนั้น ความช่วยเหลือของซีไอเอมีผลทำให้กลุ่มตำรวจของพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์มีอำนาจทางการเมืองมากขึ้น⁴⁵ ทั้งนี้ กำลังพลของตำรวจของพล ต.อ.เผ่าในปี 2496 นั้นประกอบด้วย ตำรวจพลร่มจำนวน 300 คน และตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 4,500 คน ซึ่งกองกำลังตำรวจที่สหรัฐฯ ให้การสนับสนุนนี้ติดอาวุธประจำกายและประจำหน่วยที่ทันสมัย มีวิทยุสนาม ทำให้ตำรวจหน่วยนี้มีความสามารถในการปราบปรามความไม่สงบ การหาข่าว ทำการปฏิบัติการ

⁴³ พล.ต.ต นายแพทย์ นคร ศรีวานิช, กำเนิดพลร่มไทย, หน้า 2, 8, 76-77. คณะกรรมการนเรศวร มีสมาชิกในคณะรัฐประหารหลายคนเข้าร่วม เช่น จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จอมพลถนอม กิตติขจร พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ จอมพลอากาศพื้น รณนภาภาค ฤทธาคณี พล ร.ต.หลวงชำนาญอรุณฤทธิ์ สำหรับวิชาที่ซีไอเอฝึกให้ตำรวจ เช่น ความรู้เกี่ยวกับอาวุธ การใช้อาวุธ การรบนอกแบบ การหาข่าว การกระโดดร่ม แผนที่ การปฐมพยาบาล อาวุธที่ใช้ประจำกายและประจำหน่วยพลร่มและตำรวจตระเวนชายแดน เช่น ปืน M3-A คาร์ไบน์ บราวนิ่ง ปืนน้ำหนกเบา บาซูก้า มอร์ต้า ระเบิดมือ และวัตุระเบิดอื่นๆ.; Lobe , United States National Security Policy and Aid to The Thailand Police, p. 23.

⁴⁴ พล.ต.ต นายแพทย์ นคร ศรีวานิช, กำเนิดพลร่มไทย, หน้า 225-226. อัลแลน ดัลเลส ผู้อำนวยการซีไอเอได้กล่าวชมค่ายนเรศวรว่า “...ผลงานที่ข้าพเจ้าได้เห็นนี้เป็นความชำนาญที่ยากจะหาเสมอเหมือน และยังเป็นการดำเนินกิจการที่นับว่าเป็นเอก ข้าพเจ้าภูมิใจที่มีส่วนร่วมในกิจการนี้ ...” ส่วนบุคคลสำคัญอื่นๆ ที่มาเยี่ยมชม เช่น วอลเตอร์ พี. คูสมูล (Walter P. Kusmule) ผู้จัดการบริษัทซีสัฟพลายสาขาซีไอเอ อัลเฟรด ซี. อัลเมอร์ จูเนียร์ (Alfred C. Ulmer Jr.) เจ้าหน้าที่ซีไอเอ พ.อ.แฮร์รี แลมเบิร์ต(Harry Lambert)หัวหน้าคณะเสนาธิการทหารประจำ ฮาวาย พ.อ.อีเบน เอฟ.สวิฟท์(Eben F. Swift)กองทหารพลร่มที่ 3 พ.อ.โรเบิร์ต เอช. ซิมเมนน์ (Robert H. Zimmern)ที่ปรึกษาทางการทหารประจำไทย; หจข.(3) สร. 0201.21.3/101 กลอง 5 นายอลัน ดัลเลส ผู้อำนวยการองค์การซีไอเอ (8-11 กันยายน 2499).

⁴⁵ Flood, The United States and the Military Coup in Thailand: A Background Study, p. 1.

ต่อสู้และลาดตระเวนตลอดแนวชายแดนไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁴⁶ ต่อมา ในช่วง 2498-2499 พล.ต.อ.เผ่า มีกำลังตำรวจทั้งหมดทั่วประเทศถึง 48,000 คนแบ่งเป็นตำรวจในกรุงเทพฯ จำนวน 10,000 คน การที่ตำรวจของพล.ต.อ.เผ่ามีอาวุธประจำกายและอาวุธหนักรวมทั้งรถถังที่สหรัฐฯให้การสนับสนุน⁴⁷ ตรงข้ามกับกลุ่มทหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในขณะนั้น เขามีทหารเพียง 45,000 คนและมีอาวุธที่ด้อยกว่า เนื่องจาก ที่ผ่านมาก็ที่ปรึกษาการทหารจากสหรัฐฯปฏิเสธที่จะให้อาวุธแก่กลุ่มทหารอย่างทีกลุ่มตำรวจได้รับ⁴⁸ ต่อมา 2497 สหรัฐฯให้ความช่วยเหลือด้วยการมอบอุปกรณ์สื่อสารและอุปกรณ์ในการสืบราชการลับเพื่อหาข่าวให้แก่อำนาจเพิ่มเติม ตลอดจนการสนับสนุนการตั้งกรมประมวลราชการแผ่นดินซึ่งเป็นหน่วยงานทำหน้าที่ข่าวกรอง เพื่อเพิ่มสมรรถนะในการหาข่าวนี้ ยิ่งทำให้กลุ่มตำรวจมีศักยภาพเหนือกว่ากลุ่มทหารมีส่วนทำให้กลุ่มทหารเริ่มหวาดระแวงกลุ่มตำรวจมากยิ่งขึ้น⁴⁹

5.5 ความช่วยเหลือจากสหรัฐฯกับการแข่งขันระหว่างกลุ่มตำรวจและกลุ่มทหาร

ความช่วยเหลือของสหรัฐฯมีส่วนทำให้การแข่งขันระหว่างกลุ่มตำรวจที่นำโดยพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์และกลุ่มทหารที่นำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์มีความรุนแรงมากขึ้น เช่น กรณีการจัดตั้งหน่วยพลร่ม(Parachute Battalion) ในเบื้องต้น จอมพลสฤษดิ์ให้ความสนับสนุนเป็นอย่างดี เนื่องจาก เขาหวังว่าหน่วยดังกล่าวจะกลายเป็นฐานกำลังของกลุ่มทหารต่อไป แต่ปรากฏว่าต่อมาหน่วยพลร่มได้กลายเป็นฐานกำลังให้กับกลุ่มตำรวจแทน อีกทั้งการสรรหาบุคลากรในการฝึกที่เคยมาจากหลายหน่วยงานเช่น กองทัพบก กองทัพเรือและตำรวจได้เปลี่ยนแปลงไป

⁴⁶ “Lansdale Memo for Taylor on Unconventional Warfare, July 1961,” in The Pentagon Papers, p.133-134.; Lobe and Morell, “Thailand’s Border Patrol Police: Paramilitary Political Power,” *Supplemental Military Forces: Reserve, Militarias, Auxiliaries*, p. 157.

⁴⁷ Flood, *The United States and the Military Coup in Thailand: A Background Study*, p. 1.

⁴⁸ Alfred W. McCoy, *The Politics of Heroin in Southeast Asia*, (New York: Harper Colophon Books, 1973), p.138. ตำรวจนายหนึ่งได้บันทึกความก้าวหน้าของตำรวจไทยขณะนั้นว่า “...กำลังตำรวจของเราเป็นหน่วยแรกและหน่วยเดียวในขณะนั้นที่มีเครื่องแต่งกาย มีเครื่องใช้ประจำกายดีเท่ากำลังพลสหรัฐฯและมีเครื่องใช้ประจำหน่วยก็เหมาะสมกับภูมิประเทศและเหตุการณ์ ตลอดจนอาวุธยุทธภัณฑ์ที่สมบูรณทันสมัยกว่าหน่วยอื่นๆในสมัยนั้น..” (พล.ต.ต.ทักษ์ ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา, “บันทึกความทรงจำ,” ใน 40 ปี ตชด.(6 พฤษภาคม 2536), [กรุงเทพฯ: กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน, 2536], หน้า 75).

⁴⁹ Lobe, *United States National Security Policy and Aid to The Thailand Police*, p. 23.; พ.ต.อ.พุด บวรณสมภพ , 13 ปี กับบุรุษเหล็กแห่งเอเชีย, หน้า 171.; พล.ต.ท.ชัยยงค์ ปฏิพิมพาคม, *อธิบดีตำรวจสมัยหนึ่ง*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, 2522), หน้า 79.

ต่อมา หลัง 2496 กองทัพถูกกันออกจากการฝึกตามหลักสูตรพลร่มทั้งหมดได้สร้างความไม่พอใจให้กับจอมพลสฤษดิ์และกลุ่มทหารเป็นอย่างมาก⁵⁰ ทั้งนี้ ไม่แต่เพียงความจำเป็นที่มาจากข้อสนธิสัญญาไทย-ฝรั่งเศสเท่านั้นที่ทำให้สหรัฐฯให้การสนับสนุนกลุ่มตำรวจอย่างมากเท่านั้น แต่สาเหตุอีกประการมาจากความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างพล ต.อ.เผ่า จอมพลสฤษดิ์และเจ้าหน้าที่ของสหรัฐฯด้วย โดยโดโนแวน ทูตสหรัฐฯมีส่วนสำคัญในทำให้เกิดการเผชิญหน้าทางการเมืองกันระหว่างกลุ่มทหารและกลุ่มตำรวจ เนื่องจาก ในระหว่างที่เขาเป็นทูตสหรัฐฯประจำไทย เขาให้ความสนิทสนมกับกลุ่มตำรวจของพล ต.อ.เผ่ามากกว่ากลุ่มทหารของจอมพลสฤษดิ์ ดังนั้น โดโนแวน ทูตสหรัฐฯและฮาร์ท หัวหน้าเจ้าหน้าที่ซีไอเอกับบรรดาเจ้าหน้าที่ของซีไอเอในไทยจึงให้สนับสนุนกลุ่มตำรวจมากกว่า ทำให้กลุ่มตำรวจของพล ต.อ.เผ่าสามารถมีกองกำลังที่เข้มแข็งทัดเทียมกับกลุ่มทหาร⁵¹

อย่างไรก็ตาม การที่ ซีไอเอ เล่นบทสำคัญในปฏิบัติการลับและทุ่มความช่วยเหลือให้กับกลุ่มตำรวจ ทั้งอาวุธและอาวุธหนักนั้นสร้างความไม่พอใจให้กับกระทรวงกลาโหม สหรัฐฯด้วยเช่นกัน กระทรวงกลาโหมได้เริ่มทำทาบทบาทของซีไอเอที่มีอิทธิพลเหนือไทย ด้วยความช่วยเหลือให้กับกลุ่มทหารของจอมพลสฤษดิ์อย่างมากในเวลาต่อมาด้วยเช่นกัน⁵² แม้ว่าอดีตที่ปรึกษาประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์คนหนึ่งเคยแนะนำโดโนแวน ทูตสหรัฐฯว่า อย่าให้ความสำคัญเฉพาะแต่กลุ่มตำรวจของพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์เท่านั้น แต่ต้องให้ความสำคัญกับกลุ่มทหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ด้วย แม้ในเวลาต่อมา โดโนแวนจะพยายามกระจายความช่วยเหลือทางการทหารและสมานไมตรีกับกลุ่มทหารของจอมพลสฤษดิ์ก็ตาม แต่การแข่งขันทางการเมืองระหว่างกลุ่มตำรวจของพลต.อ.เผ่าและกลุ่มทหารของจอมพลสฤษดิ์ก็บาดหมางเกินกว่าที่โดโนแวนจะช่วยให้เยยวยาความขัดแย้งได้ และมีความเป็นไปได้ว่าซีไอเอช่วยเหลือกลุ่มตำรวจมากเท่าใด กลุ่มทหารยิ่งใกล้ขีดจัสแมกมากขึ้นเท่านั้น⁵³

⁵⁰ NARA, RG 469 Entry Thailand subject files 1950-1957 box 7, Charles N. Spinks to Secretary of State , 6 October 1952.; Conversation with General Sarit Thanarat.; Memorandum of Conversation with General Sarit , General Thanom and Colonel Gerald W. David-MAAG, 4 October 1952.; พันศักดิ์ วิญญูรัตน์, CIA ชาวจากสกลนคร: ของฝากถึงสภาความมั่นคงแห่งชาติ, สังคมศาสตร์ปริทัศน์ (กุมภาพันธ์ 2517): 17-18.

⁵¹ Flood, The United States and the Military Coup in Thailand: A Background Study, p. 2, 129.; Lobe, United States National Security Policy and Aid to The Thailand Police, pp. 23-24.

⁵² Flood, The United States and the Military Coup in Thailand: A Background Study, p. 1.

⁵³ พันศักดิ์ วิญญูรัตน์, “CIA ชาวจากสกลนคร: ของฝากถึงสภาความมั่นคงแห่งชาติ,”: 19.; ต่อมาจัสแมค(JUSMAG)ได้แนะนำให้กองทัพไทยจัดตั้งหน่วยงานเพื่อต่อต้านข่าวกรอง(Counterintelligence Agency) และทำสงครามจิตวิทยา(Psychological Warfare)ด้วยการตั้งข้อหาว่าโรงเรียนรักษาความปลอดภัย

5.6 ถนนทุกสายมุ่งสู่วอชิงตัน ดี.ซี.

เมื่อแหล่งทรัพยากรสำคัญในการก้าวขึ้นมาเป็นอำนาจมาจากสหรัฐฯ คู่แข่งขันทางการเมืองทั้งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ก็ได้เริ่มแข่งกันการเข้าหาสหรัฐฯมากขึ้น ในปี 2497 ทั้งจอมพลสฤษดิ์ และพล ต.อ.เผ่าได้เดินทางไปเจรจาขอความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ เนื่องจาก สหรัฐฯได้ลดความช่วยเหลือทางการทหารแก่ไทยจากเดิมปี 2496 จำนวน 55,800,000 ดอลลาร์เหลือเพียง จำนวน 38,900,000 ในปี 2497⁵⁴ เนื่องจาก สหรัฐฯเห็นว่า การให้ความช่วยเหลือที่สหรัฐฯให้กับมิตรประเทศที่ไม่ดีสิ้นสุด ไม่แต่เพียงทำให้มิตรประเทศไม่สามารถต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ได้ด้วยตนเองแล้วยังทำให้งบประมาณสหรัฐฯเพิ่มสูงด้วย⁵⁵ ดังนั้น คณะเสนาธิการทหารของไทยนำโดยจอมพลสฤษดิ์ และพล.ต. กิลเมอร์ หัวหน้าจัสแมคเดินทางไปวอชิงตัน ดี.ซี. (27 มิถุนายน-9 กรกฎาคม 2497)ด้วยเครื่องบินของสหรัฐฯเพื่อขอความช่วยเหลือทางการทหารเพิ่มเติมจากสหรัฐฯ โดยจอมพลสฤษดิ์และคณะของเขาได้ประชุมที่ตึกเพนตากอน ซึ่งเป็นที่ทำการของกระทรวงกลาโหม สหรัฐฯกับพล.ร.อ.อาเธอร์ ดับบลิว. แรดฟอร์ด ประธานคณะเสนาธิการผสมของสหรัฐฯ เอช. สตรูฟฟ์ เฮนเซล(H. Struve Hensel) ผู้ช่วยรัฐมนตรีกลาโหม ฝ่ายกิจการความมั่นคงระหว่างประเทศ นายพล แมทธิว บี. ริดจ์เวย์ เสนาธิการทหารบก และประชุมหารือกับคณะเสนาธิการผสม พบกับ สมิท ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ และได้เข้าพบสนทนากับประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์⁵⁶ จอมพลสฤษดิ์ให้สัมภาษณ์เป็นภาษาไทยผ่านวิทยุเสียงอเมริกาว่า ขณะนี้ไทยและสหรัฐฯได้ตกลงกันที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ไทยในการป้องกันภัยคอมมิวนิสต์ ด้วยการทำให้ไทยเป็น “ป้อมค่าย” ที่แข็งแกร่งของโลกเสรี โดยสหรัฐฯจะส่งเจ้าหน้าที่การทหารจำนวน 400 นายมาฝึกหัดทางการทหารให้กับกองทัพไทยเพื่อขยายกำลังรบใหม่เพิ่มอีก 4 กองพล และจะส่งเครื่องบินฝึกมาให้อีก 30 ลำ ส่วนกองทัพเรือจะได้รับเรือรบใหม่

เพื่ออำพรางปฏิบัติการให้กับทั้ง 3 เหล่าทัพและโรงเรียนเสนาธิการ โรงเรียนดังกล่าวมีเป้าหมายการจัดตั้งเพื่อป้องกันและรักษาความลับทางการทหารให้พ้นจากการจารกรรม และต่อต้านการก่อวินาศกรรม(หจช.บก.สูงสุด 7 / 6 กล่อง 4 รวมเรื่องเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ การให้ข่าวและการสื่อสารต่างๆ (19 ตุลาคม 2497 – 18 เมษายน 2500) รายงานการประชุมสภากลาโหม ครั้งที่ 6 / 2499 13 มิถุนายน 2499).

⁵⁴ Surachart Bamrungsuk, United States Foreign Policy and Thailand Military Rule 1947–1977, p. 57.

⁵⁵ พล.อ. จิระ วิชิตสงคราม, “นโยบายป้องกันประเทศสหรัฐอเมริกา,” กลาโหม 1, 4 (เมษายน 2497): 29-30.

⁵⁶ หจช.สร. 0201.15 /5 การจัดคณะทูตทหารไปวอชิงตัน(30 มิถุนายน – 10 สิงหาคม 2497).; สยามนิกร, 4 กรกฎาคม 2497.; เข้า, 26 มิถุนายน 2497. คณะเสนาธิการที่ไปด้วยมี พล.ท.สุทธิ สุทธิสารธรรมา พล.ร.ต.หลวงวิเชียรนาว่า พล.อ.อ.ทวี จุลทรัพย์ พล.อ.ชาติชาย ชุมมะหะวัน และพล.ต.อนันต์ พิบูลสงคราม

3 ลำ⁵⁷ ต่อมา แอนเดอร์สัน รัฐมนตรีช่วยกระทรวงกลาโหม สหรัฐฯผลักดันความช่วยเหลือทางการทหารแก่รัฐบาลไทยเพิ่มอีก 25,000,000 ดอลลาร์ เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้กองทัพในด้านการปรับปรุงการฝึกการให้ยุทธโศปกรณ์ และการเสริมความเข้มแข็งให้หน่วยรบ⁵⁸

ต่อมา เมื่อโดโนแวน ทูตสหรัฐฯขอลาออกจากตำแหน่งภายหลังฝรั่งเศสพ่ายแพ้ที่สมรภูมิตีเยนเบียนฟู สหรัฐฯได้ส่งจอห์น อี. พีวรีฟอย(John E. Peurifoy)^{*} มาดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตแทนโดโนแวน ทั้งนี้ พีวรีฟอย ทูตสหรัฐฯคนใหม่มีประวัติการทำงานที่ใกล้ชิดร่วมกับซีไอเอในการสนับสนุนนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯให้บรรลุด้วยการใช้กำลังโค่นล้มด้วยการสนับสนุนให้ พ.อ.คารอส คาสติลโล-อาฆาส (Carlos Castillo-Armas) รัฐประหารล้มรัฐบาลฝ่ายซ้ายของประธานาธิบดีจาโคโบ อาร์เบนซ กูซแมน(Jacobo Arbenz Guzman)แห่งกัวเตมาลา⁵⁹ ดังนั้น การที่สหรัฐฯตัดสินใจเลือกตัดสินใจเลือกนักการทูตสายเหยี่ยวตั้งแต่โดโนแวน อดีตหัวหน้าไอเอสเอส และต่อมาพีวรีฟอยเข้ามาประจำการในไทยนั้น ย่อมสะท้อนให้เห็นว่า สหรัฐฯมีความต้องการบรรลุภารกิจที่สำคัญยิ่งในภูมิภาคและในไทย

เมื่อสหรัฐฯเป็นเสมือนดังแหล่งชุมทรัพย์การในการสร้างฐานอำนาจทางการเมือง พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์และคณะของเขาก็ได้ออกเดินทางไปการเดินทางไปยุโรปและมีเป้าหมายที่สหรัฐฯ (20ตุลาคม-12 ธันวาคม 2497)เช่นกัน^{*} พล ต.อ.เผ่าเดินทางไปพบอีเดน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ อังกฤษ จากนั้น เขาเดินทางต่อไปสหรัฐฯเพื่อพบประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ จอห์น ดัลเลส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ อัลแลน ดัลเลส ผู้อำนวยการซีไอเอ โรเบิร์ตสัน ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ฝ่ายตะวันออกไกล

⁵⁷ เทอดไทย, 13 กรกฎาคม 2497.; ข่าวพาณิชย์, 20 กรกฎาคม 2497.

⁵⁸ NARA , RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4190 , R.B. Anderson to Sarit , 19 July 1954 .

^{*} จอห์น อี. พีวรีฟอย (John E. Peurifoy)(2440-2498) มีฉายา“Smiling Jack” จบการศึกษาด้านการบริหารธุรกิจจากมหาวิทยาลัยอเมริกัน และกฎหมายระหว่างประเทศจาก มหาวิทยาลัยจอร์จ วอชิงตัน รับราชการในกระทรวงการต่างประเทศตั้งแต่ปี 2471 เคยเป็นเอกอัครราชทูตประจำกรีซ(2493) กัวเตมาลา(2496) เขาเป็นนักการทูตสายเหยี่ยวผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติงานร่วมกับซีไอเอในการโค่นล้มรัฐบาลกูซแมนในกัวเตมาลา ต่อมาได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งทูตประจำไทย และเสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุ(15 สิงหาคม 2497 – 12 สิงหาคม 2498)(หจข.(3)กต. 0201.16/9 กล่อง 1 ทูตอเมริกันประจำประเทศไทย (30 ธันวาคม 2496 – 14 กุมภาพันธ์ 2501).; David Wise and Thomas B. Ross , The Invisible Government,(New York: Vintage Books,1974), p.170.

⁵⁹ Ibid., p. 165.

^{*} คณะของพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ประกอบด้วย พ.ต.ท. ธนา โปษยานนท์ พ.ต.ต สุนิตย์ บัณยวณิช ร.ต.ท. พิษิต วิชัยธนพัฒน์ ส.ต.อ. สามารถ ชลานุเคราะห์ ป่วย อังภาภรณ์ และประพนธ์ บุญนา

แอนเดอสัน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม โดโนแวน อดีตทูตสหรัฐฯประจำไทย และสแตสเซน(Stassen) ผู้อำนวยการ FOA เพื่อขอความช่วยเหลือเพิ่มให้กับไทย

ในการสนทนาระหว่างพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์กับประธานาธิบดีนั้น ไอเซนฮาวร์เห็นว่าไทยเป็นมิตรที่ดีกับสหรัฐฯ ดังนั้น สหรัฐฯจะพิจารณาให้ความช่วยเหลือไทยด้วยความเห็นอกเห็นใจยิ่ง และไอเซนฮาวร์ได้กล่าวเสริมว่า การปฏิบัติงานระหว่างไทยและสหรัฐฯในประเทศไทยนั้นได้รับทราบจากโดโนแวน อดีตทูตสหรัฐฯประจำไทยเสมอ⁶⁰ ต่อมา เขาได้พบ จอห์น ดัลเลส รัฐมนตรีว่าการและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของกระทรวงการต่างประเทศ จอห์น ดัลเลสได้แจ้งกับเขาว่า สหรัฐฯมีต้องการช่วยเหลืออินโดจีนโดยตรงไม่ต้องผ่านฝรั่งเศสอีกและโน้มน้าวให้ไทยเข้าร่วมสนธิสัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่จะลงนามที่กรุงมะนิลา โดยสหรัฐฯพร้อมจะให้ความช่วยเหลือทางการ ทหาร การเมือง เศรษฐกิจแก่ประเทศไทยต่อไป⁶¹ ต่อมา เขาได้พบอัลแลน ดัลเลส ผู้อำนวยการซีไอเอ เขาได้ร้องขอให้สหรัฐฯเพิ่มความช่วยเหลือตามที่เขาร้องขอ อัลแลน ดัลเลส กล่าวให้การสนับสนุนว่า “สหรัฐฯจะสนับสนุนทุกอย่างและพอใจในผลงานที่ไทยได้ปฏิบัติมา และไม่มีประเทศใดแข็งแกร่งเท่ากับไทย”⁶² ต่อมา เขาได้พบกับโดโนแวน อดีตทูตสหรัฐฯเพื่อทาบถามให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจให้รัฐบาลไทย* โดโนแวนได้แนะนำ

⁶⁰ หจข.(2)กต. 14.3/26 กล่อง 4 พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์เข้าพบบุคคลสำคัญของสหรัฐฯ(4-14 พฤศจิกายน 2497), รายงานการสนทนาของพล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ 10 พฤศจิกายน 2497.; หจข.กค. 0301.9 กล่อง 2 / 8 เอกสารส่วนตัวนายปวย อึ้งภากรณ์, ขอความช่วยเหลือทางการเงินจากสหรัฐฯ(9 พฤศจิกายน 2497-14 ธันวาคม 2498).

⁶¹ หจข.(3)กต. 0201.20.1.1/8 กล่อง 1 การเดินทางไปต่างประเทศของนายพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ (29 ตุลาคม 2497-7 เมษายน 2498), บันทึกเรื่องการพบและสนทนาระหว่าง พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ หม่อมหลวงชวนชื่น กำภู และน.อ.สิทธิ เสวตศิลา กับนายดัลเลส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ 4 พฤศจิกายน 2497, รายงานเดินทางฉบับที่ 5 พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ถึง เลขาธิการคณะรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง วันที่ 16 พฤศจิกายน 2497.; หจข.กค. 0301.9 กล่อง 2 / 8 เอกสารส่วนตัวนายปวย อึ้งภากรณ์ ขอความช่วยเหลือทางการเงินจากสหรัฐฯ(9 พฤศจิกายน 2497-14 ธันวาคม 2498).

⁶² หจข.(3)กต. 0201.20.1.1/8 กล่อง 1 การเดินทางไปต่างประเทศของนายพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ (29 ตุลาคม 2497-7 เมษายน 2498), รายงานเดินทางฉบับที่ 3 พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ถึง เลขาธิการคณะรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง วันที่ 7 พฤศจิกายน 2497.; หจข.กค. 0301.9 กล่อง 2 / 8 เอกสารส่วนตัวนายปวย อึ้งภากรณ์ ขอความช่วยเหลือทางการเงินจากสหรัฐฯ(9 พฤศจิกายน 2497-14 ธันวาคม 2498).

* เมื่อโดโนแวนพ้นจากตำแหน่งทูตสหรัฐฯแล้ว รัฐบาลไทยได้ตั้งโดโนแวนเป็นที่ปรึกษาทั่วไปของรัฐบาลในทางกฎหมายและเศรษฐกิจให้ปฏิบัติหน้าที่ในสหรัฐฯ เขายอมรับตำแหน่งนี้ด้วยความเต็มใจ แต่ไม่รับค่าตอบแทนประจำตำแหน่ง นอกจากค่าใช้จ่ายในการเดินทาง(สยามนิกร, 19 ธันวาคม 2497)ในบทบรรณาธิการพิมพ์ไทยได้เขียนบทความประชดประชันว่า สำนักงานที่ปรึกษาของไทยนี้มีได้ตั้งในไทยแต่ตั้งที่

เขาให้รู้จักบุคคลสำคัญทางการเมืองเช่น พล.ร.อ. เบอ์เกิน(Bergen) เพื่อนสนิทของรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหมและสมาชิกในสภาของเกรสอีกหลายคน โดโนแวนแจ้งว่า เขาได้ประสานงานให้ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ทราบความต้องการของรัฐบาลไทยแล้ว สำหรับความช่วยเหลือทางการทหารนั้น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหมจะช่วยเหลือแก่รัฐบาลไทยให้ได้มากที่สุด⁶³

ต่อมา ดิ อีโคโนมิสต์ (The Economist) นิตยสารที่มีชื่อเสียงของอังกฤษฉบับต้นเดือนพฤศจิกายน 2497 ได้รายงานข่าวการเดินทางเยือนต่างประเทศและพบปะคณะผู้บริหารของหลายประเทศของพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ว่าเป็นการเปิดตัวของผู้ปกครองที่แท้จริงของไทย⁶⁴ ต้นเดือนธันวาคม ในระหว่างที่พล ต.อ.เผ่าอยู่ที่สหรัฐฯ เขาได้กล่าวปราศรัยผ่านวิทยุเสียงอเมริกา (VOA) มายังไทยเพื่อรายงานถึงการเข้าพบบุคคลสำคัญของสหรัฐฯหลายคน เช่น ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ โดโนแวน อดีตทูตสหรัฐฯ และนักธุรกิจที่เคยเกี่ยวข้องกับไทย และกล่าวว่า ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ได้แนะนำให้เขารู้จักบุคคลสำคัญหลายคน⁶⁵ เมื่อ พล ต.อ.เผ่าเดินทางถึงไทย เขาประกาศถึงความสำเร็จในการเดินทางไปขอความช่วยเหลือจากสหรัฐฯว่า สหรัฐฯจะให้ความช่วยเหลือเศรษฐกิจไทยจำนวน 28,000,000 ดอลลาร์ภายใน 6 เดือน และสหรัฐฯให้

สำนักงานของโดโนแวนในสหรัฐฯและหลายปีที่ผ่านมาสหรัฐฯได้ให้ความช่วยเหลือไทยทุกอย่างตั้งแต่การทหารอาวุธ ด้านเศรษฐกิจไทยส่งวัตถุดิบไปขายสหรัฐฯแต่ต้องซื้อสินค้าอุตสาหกรรมของสหรัฐฯกลับมา ตลอดจนการทำสงครามจิตวิทยาผ่านยูนิสเช่น หนังสือ ภาพยนตร์(พิมพ์ไทย, 19 ธันวาคม 2487) ด้วยเหตุที่ โดโนแวนยอมรับตำแหน่งที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจให้กับไทย พิธีพอย ทูตสหรัฐฯประจำไทยคนใหม่ไม่เห็นด้วยที่เขารับตำแหน่งดังกล่าว ต่อมา จอห์น ดัลเลส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้แจ้งให้ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ทราบว่า โดโนแวนยอมเป็นตัวแทนให้รัฐบาลไทยด้วยค่าจ้าง 100,000 ดอลลาร์ต่อปี โดยประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์แสดงความไม่เห็นกับการตัดสินใจของโดโนแวนเลย (NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 5625, Peurifoy to Secretary of State, 22 December 1954.; Dwight D. Eisenhower Library, Paper of John Foster Dulles 1951-1959, White House Memorandum Series box 1, Memorandum of Conversation with The President, 4 April 1955.; หจข.กต. 81.35 / 50 กล่อง 3 ตั้งนายพลโดโนแวนเป็นที่ปรึกษาสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ (2497-2498), เกา เพียร์เล็ค บริกษณ์ทัยุทธกิจ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังถึง รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศ 21 มกราคม 2498.; รัฐบาลได้ออมงบประมาณให้กับสถานทูตไทยประจำวอชิงตัน ดีซี จำนวน 500,000 ดอลลาร์ เอกสารระบุว่า ค่าใช้จ่ายในราชการลับ(หจข.กต. 81.35 / 50 กล่อง 3 ตั้งนายพลโดโนแวนเป็นที่ปรึกษาสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ (2497-2498).

⁶³ หจข.(3)กต. 0201.20.1.1/8 กล่อง 1 การเดินทางไปต่างประเทศของนายพล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ (29 ตุลาคม 2497-7 เมษายน 2498), รายงานเดินทางฉบับที่ 3 พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ถึง เลขาธิการคณะรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง 7 พฤศจิกายน 2497.

⁶⁴ The Economist , 6 November 1954.

⁶⁵ ศรีกรุง, 11 ธันวาคม 2497.; เช้า, 13 ธันวาคม 2497.

ช่วยเหลือด้านอาวุธแก่กองอาสาสมัครรักษาดินแดนเป็นจำนวนมากโดยสหรัฐผู้มีเป้าหมายการฝึกอาสาสมัครป้องกันตนเองให้ได้ 120,000 แแสนคนใน 40,000 หมู่บ้านต่อไป⁶⁶

อย่างไรก็ตาม ปัญหาจากการที่พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ แข่งขันกันเพื่อช่วงชิงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ยังคงถูกรายงานต่อประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์อย่างต่อเนื่องว่า ทั้งคู่ยังไคน้ล้มกันไม่ได้ ในขณะที่จอมพล ป. พิบูลสงครามไม่สามารถควบคุมกลุ่มตำรวจและกลุ่มทหารได้ ทั้ง พล ต.อ.เผ่าและจอมพลสฤษดิ์ต่างพยายามรัฐประหารไคน้ล้มกันเพื่อควบคุมรัฐบาล แต่หากทั้งคู่ต่อสู้กันต่อไปนั้น ในรายงานเห็นนว่า กำลังกลุ่มตำรวจของพล ต.อ.เผ่าจะต้านทานความแข็งแกร่งของกลุ่มทหารของจอมพลสฤษดิ์ได้ยาก รายงานวิจารณ์ว่า แม้พวกเขาทั้งสองจะขึ้นมามีอำนาจด้วยการวางตัวกักขฬะ แต่พวกเขายังร่วมมือสนับสนุนรัฐบาลจอมพล ป.ต่อไป โดยสหรัฐผู้มีแผนให้ความช่วยเหลือทางการทหารแก่กลุ่มทหารและกลุ่มตำรวจจำนวน 80,000คน โดยแยกความช่วยเหลือแก่กลุ่มตำรวจ จำนวน 43,000คนให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ชายแดนทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ และสำหรับกลุ่มทหาร จำนวน 37,000 คน อย่างไรก็ตาม สหรัฐยังคงให้การสนับสนุนทั้งสองคนต่อไป⁶⁷

---

⁶⁶ ข่าวภาคพิเศษ, 12 ธันวาคม 2497.; NARA , RG 469 Entry Thailand subject files 1950-1954 Box 35 , Donovan to Secretary of State, 22 July 1954.; The Dwight D. Eisenhower Library, Paper as President of United States 1953-1961 (Ann Whitman file) box 4, NSC summary of discussion, Potential Political Difficulties for the United States inherent in Supplying Arms to the Thai National Police and Army, 20 December 1954.

⁶⁷ NARA, RG 469 Entry Thailand subject files 1950-1954 box 35, Donovan to Secretary of State, 22 July 1954.; The Dwight D. Eisenhower Library, Paper as President of United States 1953-1961 (Ann Whitman file) box 4, NSC summary of discussion, Potential Political Difficulties for the United States inherent in Supplying Arms to the Thai National Police and Army , 20 December 1954.; Library of Congress, CK3100007533, 20 December 1954, Potential Political Difficulties for the United States Inherent in Supplying Arms to the Thai National Police and Army.

บทที่ 6

สหรัฐฯ สถาบันกษัตริย์ กับ

จุดเริ่มต้นสงครามจิตวิทยาในไทย 2497

6.1 สหรัฐฯกับการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในไทย

ไม่แต่เพียงนโยบายการต่อต้านคอมมิวนิสต์ของประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์จะให้ความสำคัญกับความช่วยเหลือทางการทหารเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญอย่างมากกับการใช้ยุทธศาสตร์การโฆษณาชวนเชื่อ (Psychological Strategy) คู่ขนานไปด้วย เนื่องจากคณะที่ปรึกษาของเขามีความตระหนักว่า สงครามเย็นเป็นหนึ่งการแข่งขันในการทำสงครามจิตวิทยาและสงครามอุดมการณ์ที่เป็นเสมือนเครื่องมือในการต่อสู้คู่เคียงกับการใช้กำลังทางการทหารและเศรษฐกิจ ต่อมา คณะกรรมการประสานปฏิบัติการ (Operations Coordinations Board: OCB) ถูกจัดตั้งขึ้น หน่วยงานนี้รับผิดชอบแผนปฏิบัติการโฆษณาชวนเชื่อและการปฏิบัติการทางการเมืองอย่างลับๆ กว่า 50 แผนการในยุโรปและประเทศโลกที่สามซึ่งเป็นพันธมิตรกับโลกเสรี ส่งผลให้ช่วงเวลาดังกล่าว สหรัฐฯ ได้เข้าแทรกแซงการเมืองภายในประเทศต่างๆ อย่างมากรวมทั้งการขยายงานด้านปฏิบัติการลับด้วยการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อสร้างภัยคอมมิวนิสต์คุกคามโลกให้เกิดขึ้น¹

ด้วยนโยบายของประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ทำให้อัลเลน ดัลเลส ผู้อำนวยการซีไอเอ ในฐานะหน่วยงานสำคัญที่รับผิดชอบปฏิบัติการลับของสหรัฐฯ ได้ประกาศว่า สหรัฐฯ มีนโยบายต่อสู้

---

¹ Kenneth A. Osgood, "Total Cold War: U.S. Propaganda in the Free World 1953-1960," (Doctoral dissertation, University of California Santa Barbara, 2001).; Alfred W. McCoy, A Question of Torture: CIA Interrogation from the Cold War to the War on Terror, (New York: Metropolitan Books, 2006), pp. 24-25. ปี 2494 ประธานาธิบดีทรูแมนได้ตั้งสภายุทธศาสตร์ทางจิตวิทยา (The Psychological Strategy Board: PSB) มีหน้าที่ประสานงาน วางแผนและจัดทำข่าวโฆษณาชวนเชื่อให้กับรัฐบาล หน่วยงานนี้อยู่ภายใต้การดูแลของผู้อำนวยการซีไอเอ ในยุคประธานาธิบดีทรูแมน ปฏิบัติการลับของสหรัฐฯ นั้นสาธารณชนแทบไม่มีใครล่วงรู้ เช่น การที่ซีไอเอได้จัดอบรมนักจิตวิทยาสหรัฐฯ จำนวน 200 คนที่ไปปฏิบัติการทั่วโลก (ประเวศ ศรีพิพัฒน์ (แปล) พอล เอ็ม. เอ. ไลน์เบอร์เกอร์ (Paul M.A. Linebarger) (เขียน) สงครามจิตวิทยา (Psychological Warfare), [พระนคร: สำนักพิมพ์วิริยธรรม, 2507], หน้า 397-400).; Harry Rositzke, The CIA's Secret Operations Espionage, Counterespionage and Covert Action, (London: Westview Press, 1988), pp. 154-156).

กับคอมมิวนิสต์ด้วยสงครามจิตวิทยา* คณะกรรมการประสานงานปฏิบัติการ(OCB) ได้วางแผนให้ใช้ผู้นำของประเทศเป้าหมายที่มีฐานะเป็นศูนย์กลางของความเชื่อ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ในการทำสงครามจิตวิทยาผ่านวัตถุประสงค์ทางการ เช่น สิ่งพิมพ์ หนังสือ และภาพยนตร์ เป็นต้น² ทั้งนี้ที่ผ่านมากลไกของซีไอเอในสถานที่ทำงานเป็นนักหนังสือพิมพ์ได้พยายามสร้างกระแสการรับรู้ในสังคมให้หวาดกลัวภัยคอมมิวนิสต์ ผ่านวรรณกรรมที่เป็นวัตถุประสงค์ทางการ เช่น งานเขียนของเอ็ดเวิร์ด ฮันเตอร์(Edward Hunter) นักหนังสือพิมพ์ไมอามี เดลินิวส์(Miami Daily News) ได้เขียนบทความที่ต่อมาพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ Brain Washing in Red China เขาเห็นว่า งานเขียนของเขา คือ ปฏิบัติการสำคัญที่มีต่อจีนเมื่อคอมมิวนิสต์เข้ายึดครองจีนได้สำเร็จเพื่อทำให้ประชากรทั่วโลกเกลียดชังคอมมิวนิสต์ เขาเรียกปฏิบัติการนี้ว่า สงครามจิตวิทยาที่จะมีผลอย่างมากเหนือคนนับมากเสียยิ่งกว่าปฏิบัติการทางทหารในอดีตที่ได้ทำมา ต่อมา งานชิ้นนี้ถูกตีพิมพ์ในภาษาไทยในชื่อ ล้างสมองในจีนแดง โดยพิมพ์จากนิวยอร์ก เข้ามาเผยแพร่ในไทย³ ต่อมา 2496 ในสมัยประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ งานด้านโฆษณาชวนเชื่อได้ถูกผนวกเป็นงานของคณะกรรมการประสานงานปฏิบัติการ(OCB) โดยคณะกรรมการชุดนี้ปฏิบัติงานภายใต้สภาความมั่นคงแห่งชาติ สหรัฐฯ(National Security Council: NSC) โดยมี ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ เป็นประธานฯ และกรรมการคนอื่นๆ เช่น ผู้อำนวยการซีไอเอ ปลัดกระทรวงกลาโหม และผู้อำนวยการยูซิส(USIS)⁴

---

* ความหมายของคำว่า สงครามจิตวิทยา ในปี 2497 คือ สงครามจิตวิทยาประกอบด้วยการใช้การโฆษณาชวนเชื่อที่ได้วางแผนไว้แล้ว รวมทั้งกระบวนการการใช้ข่าวสารที่สัมพันธ์กับการโฆษณาชวนเชื่อในเรื่องนั้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะจูงใจ ความคิดเห็น อารมณ์ ทศนวิสัย และพฤติกรรมของข้าศึกหรือกลุ่มต่างดาวอื่นๆในแนวทางสนับสนุนให้เกิดสัมฤทธิ์ผลแก่ประโยชน์แห่งชาติ ต่อเป้าหมายหรือภารกิจทางการทหารของสหรัฐฯ (ประเวศ ศรีพิพัฒน์ (แปล), สงครามจิตวิทยา(Psychological Warfare), หน้า 400).

² Osgood, "Total Cold War: U.S. Propaganda in the Free World 1953-1960," (Doctorial dissertation, University of California Santa Barbara, 2001),pp.289-307.; ประเวศ ศรีพิพัฒน์(แปล), สงครามจิตวิทยา(Psychological Warfare), หน้า 301-315.

³ Edward Hunter, Brain Washing in Red China: the calculated destruction of men's minds, (New York: Vanguard Press, 1951).; เอ็ดเวิร์ด ฮันเตอร์, การล้างสมองในจีนแดง, (นิวยอร์ก: แวนการ์ดอินคอร์ปอเรชั่น, 2494).

⁴ ประเวศ ศรีพิพัฒน์ (แปล), สงครามจิตวิทยา(Psychological Warfare), หน้า 397-400.; Rositzke, The CIA's Secret Operations Espionage, Counterespionage and Covert Action, pp. 154-156.

เมื่อสภาความมั่นคงแห่งชาติ สหรัฐฯ ได้อนุมัติให้ใช้แผนสงครามจิตวิทยาสำหรับประเทศไทย (PSB-D23) ในต้นเดือนสิงหาคม 2496⁵ ในปลายปีนั้นเอง โครงการศึกษาลักษณะทางสังคมไทยอย่างเป็นทางการเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ในไทยของสหรัฐฯ ก็ได้เริ่มต้นขึ้น ด้วยการที่สหรัฐฯ ส่ง ลูเซียน เอ็ม. แสงค์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยจากมหาวิทยาลัยคอร์เนลเข้ามาทำวิจัย ทศนคติและความเชื่อของชุมชนเกษตรกรบางชั้น มีนบุรี เป็นต้น⁶ และรวมทั้ง การเข้ามาสำรวจทัศนคติของคนไทยเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ โดยมหาวิทยาลัยจอร์จ วอชิงตัน ในพื้นที่ กรุงเทพฯ ภูมิภาคและเขตชายแดน โดยร่วมมือกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกระทรวงวัฒนธรรม⁷ ต่อมา โดโนแวน ทูตสหรัฐฯ แนะนำให้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งทำหน้าที่พัฒนาสงครามจิตวิทยาร่วมกับสหรัฐฯ เพื่อดำเนินการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในไทยผ่านสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยูและการอบรมความรู้ โดยให้วัด มหาวิทยาลัย กลุ่มเยาวชน กลุ่มวัฒนธรรม ข้าราชการและกองทัพเป็นกลุ่มเป้าหมายร่วมมือกับสหรัฐฯ ในการต่อต้านและทำการหาข่าวเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ในไทย⁸

ในสายตาของสหรัฐฯ ความพ่ายแพ้ของฝรั่งเศสที่สมรภูมิตีเยนเบียนฟูเป็นความน่าอัปอายที่จะมีผลทำให้ประเทศในเอเชียหันไปมีนโยบายให้การสนับสนุนคอมมิวนิสต์แทน ดังนั้นสหรัฐฯ มีนโยบายสกัดกั้นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวด้วยทุกวิถีการ ต่อมา สหรัฐฯ ได้ผลั

---

⁵ "Memorandum of Conversation at the 161 st Meeting of the National Security ,9 August 1953," in *Foreign Relations of the United States 1950 Vol.6*, p.685.; The Dwight D. Eisenhower Library , White House Office, Office of the Special Assistant for National Security Affaire: Record 1952-1961 NSC series, Briefing Notes Subseries box 16, file: Southeast Asia (1953-1961), U.S. Psychological Strategy based on Thailand, 8 September 1953.; The Dwight D. Eisenhower Library, White House Office, Office of the Special Assistant for National Security Affaire: Record 1952-1961 NSC series, Briefing Notes Subseries box 16, file: Southeast Asia (1953-1961), Memorandum for General Smith- Chairman of Operations Coordinating Board from Robert Cutler-Special Assistant to the President, 10 September 1953.

⁶ หจข.มท. 0201.2.1/375 กล่อง 4 โครงการศึกษาอบรมระเบียบวิธีวิจัยและปฏิบัติงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์สังคม(2496), ลูเซียน เอ็ม แสงค์ ถึง ปลัดกระทรวงมหาดไทย 30 พฤศจิกายน 2496.; ไปรอดดู รายละเอียดใน แกมสุข นุ่มนนท์, "เมื่ออเมริกันศึกษาประวัติศาสตร์ไทย," *การทูตสมัยรัตนโกสินทร์*, หน้า 57-66.; และ อานันท์ กาญจนพันธุ์, "บทบาทของนักวิจัยและทุนวิจัยอเมริกันในการสร้างกระบวนทัศน์ด้านไทยศึกษา," ใน *บทบาทของต่างประเทศในการสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย*, หน้า 308-347.

⁷ *เทอดไทย*, 1 กันยายน 2497.

⁸ "Parson to The Secretary of States, the Charge in Thailand, 7 December 1953," in *Foreign Relations of the United States 1952-1954 Vol.12*, p. 698.

ต้นให้มีการจัดตั้งองค์การสนธิสัญญาป้องกันภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia Treaty Organization: SEATO) หรือซีโต้ เพื่อการสร้างความมั่นใจให้เกิดในภูมิภาคอีกครั้ง * อย่างไรก็ตาม สหรัฐฯ เห็นว่าในช่วงเวลาดังกล่าวจะเป็นสัญญาภาคของอิทธิพลทางการเมืองระหว่างประเทศมีผลทำให้คอมมิวนิสต์มีโอกาสสร้างบรรยากาศความรู้สึกเป็นกลางขึ้น เพื่อสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของสหรัฐฯ ในภูมิภาค และสถานการณ์ดังกล่าวจะทำให้ไทยเปลี่ยนนโยบายจากการสนับสนุนสหรัฐฯ ไปสู่นโยบายที่เป็นกลางด้วยเช่นกัน⁹

ต่อมา สภาความมั่นคงแห่งชาติ สหรัฐฯ ได้รายงานว่าอิทธิพลของคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความเข้มแข็งมากขึ้น ดังนั้น สหรัฐฯ ตัดสินใจให้การสนับสนุนทางการทหารและเศรษฐกิจให้แก่ไทยต่อไปเพื่อให้ไทยมีความเข้มแข็งและมีเสถียรภาพทางการเมืองและทำให้นโยบายที่ต้องการทำให้ไทยเป็นจุดเน้นพิเศษในปฏิบัติการลับและปฏิบัติการสงครามจิตวิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของสหรัฐฯ ดำเนินต่อไปได้¹⁰ ทั้งนี้ ในช่วงเวลาดังกล่าว มีรายงานลับหลายฉบับได้เสนอให้ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์มีท่าทีที่แข็งกร้าวในการปฏิบัติการลับทางจิตวิทยา รวมทั้ง การสนับสนุนให้สหรัฐฯ เข้าจัดตั้งองค์การทางการเมืองและกองกำลังกึ่งทหารเพื่อทำลายศัตรูของสหรัฐฯ¹¹

6.2 จากความล้มเหลวสู่โอกาส: สถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”กับการเข้าหาสหรัฐฯ

ควรบันทึกด้วยว่า สถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองอย่างชัดเจนตั้งแต่ต้นทศวรรษ 2490 แม้พวกเขาจะมีความได้เปรียบที่ได้ทำหน้าที่สถาปนิกทางการเมืองด้วยการร่วมร่างรัฐธรรมนูญถึง 2 ฉบับ คือ ฉบับ 2490 และ 2492 ซึ่งพวกเขาหวังว่าผลจากรัฐธรรมนูญ 2492 หรือรัฐธรรมนูญรอยัลลิสต์ ที่ถูกสร้างขึ้นมาใหม่จะสร้างความมั่นคง

---

* ซีโต้เป็นองค์การที่ก่อตั้งขึ้นตามสนธิสัญญามะนิลา ลงนามเมื่อ 8 กันยายน 2497 ณ กรุงมะนิลา ฟิลิปปินส์ และมีผลบังคับใช้เมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2498 ในช่วงสงครามเย็น มีประเทศสมาชิก จำนวน 8 ประเทศ คือ สหรัฐฯ อังกฤษ ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ปากีสถาน ไทยและฟิลิปปินส์ โดยสำนักงานใหญ่ตั้งที่กรุงเทพฯ มีพจน์ สารสิน ดำรงตำแหน่งเลขาธิการทั่วไปคนแรก

⁹ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP80R01443R000300010010-8, 4 August 1954, “ NSC Briefing–Probable Post–Geneva Communist Policy”.

¹⁰ NARA, RG 84 box 2, Top Secret General Record 1947-1958, National Policy approved on 20 August 1954 in connection with a review of U.S. Policy toward the Far East .

¹¹ Rositzke, The CIA’s Secret Operations Espionage, Counterespionage and Covert Action, p. 155.

ทางการเมืองให้กับพวกเขา แต่สถานการณ์การเมืองก็ได้เป็นอย่างที่พวกเขาหวัง เมื่อรัฐบาล
คง อกัยวงศ์ที่พวกเขาให้การสนับสนุนถูกคณะรัฐประหารบังคับให้ลงจากอำนาจ(2491) การอยู่
เบื้องหลัง“กบฏแมนฮัตตัน”(มิถุนายน 2494)ที่ล้มเหลว และรัฐธรรมนูญที่พวกเขาฝากความหวัง
ถูกรัฐประหารโค่นล้มลง(ปลาย 2494) มีผลทำให้พวกเขาต้องหันกลับมาทบทวนวิธีการต่อสู้ใหม่
แทนการปะทะโดยตรงกับรัฐบาล เหมือนดังที่ พระองค์เจ้าธานีนิวัตฯ ประธานองคมนตรี และ
แกนนำสำคัญในสถาบันกษัตริย์ ทรงเคยเปิดเผยต่อทูตอังกฤษว่า พวกเขากำลังแสวงหาหนทาง
การต่อสู้ทางการเมืองแบบใหม่(2495)¹²

กระนั้นก็ดี ในกลางปี 2496 สถานทูตสหรัฐฯได้รายงานว่า ในช่วงดังกล่าว เกิดกระแส
ข่าวความเคลื่อนไหวของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ได้เตรียมการก่อการรัฐประหาร ทำให้เจ้าหน้าที่
สถานทูตสหรัฐฯได้สอบถามเรื่องดังกล่าวจากพระยาศรีวิสารวาจา องคมนตรี แกนนำสำคัญอีก
คนหนึ่ง ในสถาบันกษัตริย์ ในรายงานฉบับนี้บันทึกว่า พระยาศรีวิสารฯได้แสดงอารมณ์โกรธและ
ปฏิเสธแผนการดังกล่าว พร้อมกล่าวว่า การพยายามก่อการรัฐประหารนี้เป็นข้อกล่าวหาจาก
รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม¹³ อีกไม่กี่วันต่อมา ซีไอเอได้รายงาน ว่ากระแสข่าวที่พวกเขา
ได้รับรู้มากกลับไปยังวอชิงตัน ดี.ซี.ดังนี้ว่า มีข่าวว่าสถาบันกษัตริย์ให้การสนับสนุนการเตรียมการ
ก่อการรัฐประหาร และในรายงานวิเคราะห์ว่า หากข่าวนี้เป็นความจริง จอมพล ป.อาจจะขอให้
พระมหากษัตริย์ทรงสละราชย์¹⁴ อย่างไรก็ตาม สุดท้ายแล้ว การเตรียมรัฐประหารของ “กลุ่ม
รอยัลลิสต์”ที่รัฐบาลล่วงรู้มิเกิดขึ้นแต่อย่างใด

อาจกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามและสถาบัน
กษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ในช่วงทศวรรษที่ 2490 นั้นมีลักษณะเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน โดยทั้งสอง
ฝ่ายต่างมีความหวาดระแวงทางการเมืองซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ นับตั้งแต่ พระมหากษัตริย์ทรง
เสด็จนิวัตพระนครเป็นการถาวรในปลายปี 2494 นั้นทรงได้มีบทบาทในด้านการคัดค้านหรือ
ขัดขวางการดำเนินงานของรัฐบาลในด้านต่างๆในช่วงนั้น จนอาจจะวิเคราะห์ได้ว่า ทรงกลายเป็น
ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในลักษณะเสมือนหนึ่งทรงเป็นแกนของพลังต่อต้านรัฐบาล เช่น การทรงไม่
รับรองการประกาศใช้รัฐธรรมนูญใหม่หลังการรัฐประหาร 2494 การไม่เสด็จเข้าร่วมการเฉลิม
ฉลองการใช้รัฐธรรมนูญฉบับ 2495 (มีนาคม 2495) และการไม่ยอมลงพระปรมาภิไธย
ประกาศใช้พระราช- บัญญัติที่มุ่งปฏิรูปที่ดินของรัฐบาล(2496)ซึ่งจะมีผลกระทบต่อผลประโยชน์

¹² NA , FO 371/101168 , Chancery to Foreign Office , 21 July 1952.

¹³ NARA , RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4187 , Memorandum of Conversation
; Phya Srivisam , George M. Widney , 1 September 1953.

¹⁴ NARA , CIA Records search Tool (CREST) ,CIA-RDP79R00890A000100080021-5 , 9
September 1953 , “ Thailand ”.

ของสถาบันกษัตริย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ซึ่งถือครองที่ดินจำนวนมากในประเทศไทย ทั้งนี้ จากหลักฐานการสนทนาระหว่างความพระยาศรีวิสารฯ องคมนตรี ในฐานะที่ปรึกษาของพระมหากษัตริย์ กับเจ้าหน้าที่สถานทูตสหรัฐฯ เขาได้แสดงความเห็นคัดค้านว่า ประเทศไทยไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายปฏิรูปที่ดินเพราะไทยไม่มีปัญหาความขาดแคลนที่ดิน¹⁵ ดังนั้น การแสดงทัศนะดังกล่าวของที่ปรึกษาส่วนพระองค์อาจเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงทัศนะของสถาบันกษัตริย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” โดยรวมที่คัดค้านการดำเนินการของรัฐบาลจอมพล ป. ในการปฏิรูปที่ดินได้เป็นอย่างดี

จากความล้มเหลวในการต่อต้านรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามที่สถาบันกษัตริย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” อยู่เบื้องหลังความพยายามใช้กำลังเข้าปะทะรัฐบาล เช่น กรณี “กบฏแมนฮัตตัน” (มิถุนายน 2494) ที่ผ่านมาอาจมีผลทำให้รัฐบาลไม่ไว้วางใจและมีการควบคุมกิจกรรมของพระมหากษัตริย์ ทั้งนี้ ในช่วงเวลานั้น สถานทูตอังกฤษรายงานสถานการณ์ว่า ในช่วงเวลาดังกล่าว พระองค์ปรากฏต่อสาธารณชนน้อยครั้ง ทรงมีความเคร่งขรึม และทรงพยายามควบคุมบุคลิกภาพให้เป็นไปตามลักษณะแบบจารีตประเพณีเพื่อให้เกิดความเคารพจากประชาชน¹⁶

ด้วยเหตุที่ สถาบันกษัตริย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ประสบความพ่ายแพ้ทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง อาจมีผลทำให้พวกเขาได้เปลี่ยนวิธีการต่อสู้กับรัฐบาลขึ้นใหม่ ด้วยการหันไปสร้างพันธมิตรกับสหรัฐฯ ซึ่งในช่วงเวลานั้น สหรัฐฯ ตกเป็นเป้าหมายสำคัญของพวกเขาในการแสวงหาการสนับสนุนทางการเมือง เนื่องจาก ในช่วงเวลาดังกล่าว ไม่มีใครปฏิเสธได้ว่า สหรัฐฯ มีบทบาทสำคัญยิ่งในการเมืองระหว่างประเทศ อีกทั้ง แกนนำสำคัญหลายคนในสถาบันกษัตริย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” เป็นบุคคลที่เคยมีตำแหน่งสูงในทางการเมืองและระบบราชการที่เคยมีส่วนร่วมกำหนดวิเทศนโยบายของไทยและมีทักษะในการวิเคราะห์และมีความเข้าใจสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศเป็นอย่างดี มีความเป็นไปได้ที่พวกเขาเห็นช่องทางในสถานการณ์ระหว่างประเทศที่อาจจะเอื้อประโยชน์ให้กับพวกเขาได้ เช่น พระยาศรีวิสารฯ องคมนตรี อดีตปลัดทูลฉลองและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช อดีตเอกอัครราชทูตไทยประจำอชิงตัน ดี.ซี. อดีตนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ

¹⁵ NARA , RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4187 , Memorandum of Conversation ; Phya Srivisarn , George M. Widney , 1 September 1953. โปรดดูการศึกษาในประเด็นบทบาทของพระมหากษัตริย์ในช่วงเวลาดังกล่าวเพิ่มเติมใน Kobkua Suwanathat-Pian, King , Country and Constitution : Thailand's Political Development 1932 – 2000, (New York: Routledge Curzon, 2003), pp.137-155.

¹⁶ NA , FO 371/112262 , Wallinger to Foreign Office, ” Annual Report on Thailand for 1953”, 4 November 1952.

ต่างประเทศและรองหัวหน้าพรรคประชาธิปไตย ทั้งนี้ คนแรกมีฐานะเป็นที่ปรึกษาอย่างเป็นทางการของพระมหากษัตริย์ ส่วนคนหลังเป็นแกนนำคนสำคัญของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ซึ่งไม่น่าประหลาดใจแต่ประการใดที่พวกเขาจะสามารถที่จะคิดวิเทโศบายของพวกเขาต่อมหาอำนาจอย่างเช่นสหรัฐฯ เพื่อให้ได้ประโยชน์ทางการเมือง ซึ่งเห็นได้จากต่อมาพวกเขาได้พยายามสร้างความสนิมสนมใกล้ชิดระหว่างสถาบันกษัตริย์กับสหรัฐฯ ขึ้น ดังปรากฏในรายงานทางทหารที่มาจากสถานทูตอังกฤษประจำกรุงเทพฯ ได้รายงานเรื่องดังกล่าวว่า ในกลางปี 2496 ได้เกิดเหตุการณ์ที่พระมหากษัตริย์ได้ทรงจัดเลี้ยงอำลาตำแหน่งทูตให้กับสแตนตันเป็นการส่วนตัว นอกจากนี้ ในรายงานฉบับดังกล่าวได้รายงานข้อมูลจากการบอกเล่าของ สแตนตันว่า พระองค์ทรงสนพระทัยในความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ ที่ให้กับไทยมาก และที่สำคัญสถานทูตอังกฤษได้ตั้งข้อสังเกตการเข้าใกล้ชิดระหว่างพระองค์กับสหรัฐฯ ครั้งนี้ว่า เป็นเรื่องไม่ปกติทั่วไป¹⁷

ต่อมา เมื่อสหรัฐฯ ได้ประกาศดำเนินการแผนสงครามจิตวิทยาในไทยแล้ว โดโนแวน ทูตสหรัฐฯ คนใหม่ ผู้มีความคุ้นเคยกับการเมืองไทยเป็นอย่างดี เนื่องจากเขาเคยร่วมมือกับเสรีไทยในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้เขามีส่วนในการร่างแผนสงครามจิตวิทยาที่สหรัฐฯ จะดำเนินการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในไทย โดยเขาได้รับความไว้วางใจจากพระมหากษัตริย์เป็นอย่างยิ่ง ทำให้เขาได้รับโอกาสเข้าเฝ้าเป็นการส่วนตัวอย่างน้อยถึง 5 ครั้งในช่วงเวลาที่เขาดำรงตำแหน่งเพียงปีเดียว¹⁸ เขาได้บันทึกการเข้าเฝ้าครั้งหนึ่งในเดือนตุลาคม 2496 ว่า พระองค์ทรงมีความกระตือรือร้นที่จะมีบทบาททางการเมือง แต่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามไม่อนุญาตให้ทรงมีบทบาททางการเมืองตามที่ทรงมีพระราชประสงค์ และเมื่อเขาได้เล่าความช่วยเหลือทางการทหารและการต่อต้านคอมมิวนิสต์ของสหรัฐฯ แก่ไทยถวายให้พระองค์ทรงทราบ ทรงให้ความสนใจในเรื่องดังกล่าวมาก¹⁹

เกือบทุกครั้งที่ โดโนแวน ทูตสหรัฐฯ เดินทางกลับไปรายงานและรับทราบนโยบายของสหรัฐฯ ต่อไทยที่วอชิงตัน ดี.ซี. เขามักจะเข้าพบสนทนากับพระองค์เสมอ ทั้งนี้ การเดินทางกลับไปสหรัฐฯ ครั้งหนึ่งในเดือนธันวาคม 2496 เขาได้เข้าเฝ้าเป็นการส่วนตัวก่อนออกเดินทาง และที่วอชิงตัน ดี.ซี. เขาได้เสนอแนวคิดให้สหรัฐฯ ใช้ประเด็นการคุกคามสถาบันกษัตริย์เป็นประเด็น

¹⁷ NA, FO 371/106890 , Whitteridge to Foreign Office , 10 July 1953.

¹⁸ กองสารบรรณ กระทรวงการต่างประเทศ I 0402-344-202-511-0002 ขอความเห็นชอบในการแต่งตั้งนายจอห์น อี. เพอร์ฟอย เป็นเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย วรณไวทยากร ถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี 31 มกราคม 2498. โดโนแวนเข้าเฝ้า ครั้งแรกเมื่อ ตุลาคม 2496 ครั้งที่สองเมื่อ 3 ธันวาคม 2496 ครั้งที่สามเมื่อ 30 มกราคม ครั้งที่สี่เมื่อ 13 มีนาคม และครั้งที่ห้าเมื่อ 14 สิงหาคม 2497

¹⁹ NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 box 4187, Donovan to Secretary of State, 17 October 1953.

สำคัญของปฏิบัติการสงครามจิตวิทยาในไทย สมิท ปลัดกระทรวงการต่างประเทศเห็นด้วยกับข้อเสนอของเขา²⁰ ต่อมา เขาได้เสนอความคิดต่อประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ว่า สถาบันกษัตริย์จะทำให้สหรัฐฯบรรลุแผนสงครามจิตวิทยาในการทำให้คนไทยต่อต้านคอมมิวนิสต์ ซึ่งประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์เห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าว และสั่งการให้เขาประสานงานแผนดำเนินการกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ²¹ การกลับไปวอชิงตัน ดี.ซี.ครั้งนี้ เขาได้ผลักดันให้สหรัฐฯ ให้ทุ่มงบประมาณจำนวน 150,000,000 ดอลลาร์ในการทำสงครามจิตวิทยาผ่านสื่อต่างๆ ในสังคมไทยเพื่อสร้างความมุ่งมั่นให้คนไทยร่วมในการต่อต้านคอมมิวนิสต์กับสหรัฐฯ²² ทันทีที่เขาเดินทางกลับมาถึงกรุงเทพฯ เขาได้เข้าเฝ้าพระองค์ อีกครั้ง เพื่อรายงานความคืบหน้าของแผนสงครามจิตวิทยาต่อต้านคอมมิวนิสต์ให้ทรงทราบ²³

โดโนแวน ทูตสหรัฐฯ เสนอแนวคิดให้สหรัฐฯ ผลักดันให้สถาบันกษัตริย์เป็นแกนกลางสำคัญในการดำเนินการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในไทยมีความสอดคล้องกับนโยบายของสหรัฐฯ เป็นอย่างยิ่ง เนื่องจาก ในขณะนั้น ธรรมชาติการพิเศษว่าด้วยภัยคุกคามคอมมิวนิสต์ของกระทรวงกลาโหม สหรัฐฯ ได้เสนอชุดปฏิบัติการทางการเมืองและการทหาร ที่กำหนดให้ กระทรวงการต่างประเทศ และซีไอเอ ดำเนินการสร้างแนวคิดทำให้คอมมิวนิสต์กลายเป็นภัยคุกคามภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อสร้างความหวาดวิตกให้กับประชาชนประเทศเป้าหมายที่สหรัฐฯ จะทำสงครามจิตวิทยาต่อต้านคอมมิวนิสต์²⁴

ภายใต้การนำของโดโนแวน ทูตสหรัฐฯ ปฏิบัติการลับและสงครามจิตวิทยาของสหรัฐฯ ในไทยได้ถูกเชื่อมโยงเข้าหากัน ในปลายปี 2496 เขาและซีไอเอได้พยายามสร้างความคิดแบบเทิดทูลสถาบันกษัตริย์ให้กลายเป็นอุดมการณ์สำคัญของตำรวจตระเวนชายแดนและตำรวจพลร่มที่สหรัฐฯ ให้สนับสนุนให้จัดตั้งขึ้น ไม่นานจากนั้น กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนได้ถูกย้าย

²⁰ "Smith to Donovan, 7 December 1953," in Foreign Relations of the United States 1952-1954 Vol.12, pp.704-705.

²¹ NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 box 4190, Memorandum of Conversation ; General Donovan Philip W. Bonsal Director PSA Lieut. William Vanderheuveil Aid to Ambassador Donovan K.P. Landon officer in charge Thai and Malayan Affaires PSA, 4 January 1954.; NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 box 4190, Donovan to Secretary of State, 8 January 1954.

²² Foreign Relations of the United States 1952-1954 Vol.12 (Washington : Government Printing Office, 1987), Parson , the Charge in Thailand to The Secretary of States , December 8 , 1953, p.699.

²³ กองสารบรรณ กระทรวงการต่างประเทศ I 0402-344-202-511-0002 ขอความเห็นชอบในการแต่งตั้งนายจอห์น อี เพอร์รี่พอย เป็นเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย วรณไวทยากร ถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี 31 มกราคม 2498.

²⁴ The Pentagon Papers, p. 37.

ไปที่ตั้งหัวหิน ใกล้วังไกลกังวล โดยสหรัฐฯมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้ตำรวจตระเวนชายแดนและ ตำรวจพลร่มมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับสถาบันกษัตริย์²⁵

การเดินทางผ่านสงครามจิตวิทยาในไทยของสหรัฐฯได้เริ่มต้นขึ้นในต้นปี 2497 นั้นเอง โดโนแวน ทูตสหรัฐฯได้สั่งการปรับปรุงภารกิจหน้าที่ของยูชีสในไทยจากเดิมที่เคยทำหน้าที่แต่เพียงเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสหรัฐฯให้ยูชีสกลายเป็นเป็นกลไกลใหม่ที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการ สงครามจิตวิทยาเชิงรุกผ่านการโฆษณาชวนเชื่อผ่านสื่อต่างๆ และขยายเครือข่ายปฏิบัติการของ ยูชีสออกไปยังภูมิภาคของไทย พร้อมการมีหน่วยโฆษณาชวนเชื่อย่อยๆที่เคลื่อนที่เข้าไปในเขต ชนบทโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคอีสานของไทยในเวลาต่อมา

ไม่กี่เดือนหลังจากที่ โดโนแวน ทูตสหรัฐฯได้นำเสนอแนวคิดในการสนับสนุนสถาบัน กษัตริย์เพื่อทำสงครามจิตวิทยาให้คนไทยให้ตระหนักในการเข้าร่วมต่อต้านคอมมิวนิสต์กับ สหรัฐฯ ในกลางเดือนพฤษภาคม 2497 พระมหากษัตริย์ได้ทรงส่งพระยาศรีวิสารัช องคมนตรี เป็นผู้แทนส่วนพระองค์เดินทางไปพบประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ที่วอชิงตัน ดี.ซี. จากหลักฐาน จากกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯได้บันทึกเหตุการณ์ดังกล่าวว่า พระยาศรีวิสารัชได้แจ้งกับ เจ้าหน้าที่ที่ทำเนียบขาวว่า เขาเป็นผู้แทนของพระมหากษัตริย์ไทยมีความต้องการเข้าพบ ประธานาธิบดีเพื่อนำพระบรมฉายาลักษณ์มาพระราชทานให้และมีข้อความที่ทรงฝากข้อความ ถึงประธานาธิบดีบางประการด้วย ทั้งนี้ ในช่วงแรก เจ้าหน้าที่ที่ทำเนียบขาวไม่อนุญาตเขาให้เข้า พบ เนื่องจากไม่มีการนัดหมายประธานาธิบดีอย่างเป็นทางการจากรัฐบาลไทย แต่อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมา กระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯได้สั่งการให้ ผู้แทนของพระมหากษัตริย์ไทยเข้า พบประธานาธิบดีได้ โดยกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯให้เหตุผลว่า ไทยมีความสำคัญทาง การเมืองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และไทยจะมีความสำคัญต่อนโยบายต่างประเทศ ของสหรัฐฯต่อไปในอนาคต²⁶

ดังนั้น จากหลักฐานของกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯฉบับดังกล่าวนี้ทำให้สามารถ วิเคราะห์ได้ว่า การที่สถาบันกษัตริย์ได้ส่งองคมนตรีเป็นผู้แทนส่วนพระองค์ เดินทางออกไปพบ กับประธานาธิบดีสหรัฐฯที่วอชิงตัน ดี.ซี. โดยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามไม่รับรู้นี้ เป็นเหตุ การณ์สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการวิเทโศบายด้านการต่างประเทศของสถาบันกษัตริย์เป็นครั้งแรก

²⁵ Lobe, United States National Security Policy And Aid to The Thailand Police, pp.24-29,fn.16.

²⁶ NARA , RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4190 , Everett F. Drumright to Merphy, " Presentation of the King of Thailand's Photograph to the President ", 21 May 1954 .อย่างไรก็ตามผู้เขียนยังค้นไม่พบบันทึกการสนทนาระหว่าง พระยาศรีวิสารัชกับประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ ว่ามีสาระเป็นเช่นไร

หลังการปฏิวัติ 2475 ที่สถาบันกษัตริย์ได้แสดงเจตจำนงคัดออกไปภายนอกประเทศไทยโดยรัฐบาลไทย ในฐานะฝ่ายบริหารที่ต้องรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎรไม่อาจล่วงรู้การกระทำที่ละเมิดรัฐธรรมนูญดังกล่าวได้เลย ทั้งนี้ เหตุการณ์ดังกล่าวอาจเป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามแสวงหาการสนับสนุนจากสหรัฐฯของสถาบันกษัตริย์ ซึ่งอาจจะเป็นหนทางใหม่ของการต่อสู้ทางการเมืองของสถาบันกษัตริย์ที่จะได้ประโยชน์จากบริบททางการเมืองระหว่างประเทศ ในช่วงสงครามเย็น ดังที่พระองค์เจ้าธานีนิวัตฯ ประธานองคมนตรี แกนนำสำคัญของสถาบันกษัตริย์ได้เคยกล่าวไว้กับสถานทูตอังกฤษก็เป็นไปได้²⁷ ซึ่งต่อมา การสนับสนุนของสหรัฐฯที่มีต่อสถาบันกษัตริย์ได้กลายมาเป็นพลังสนับสนุนที่มีความสำคัญในการชี้ขาดชัยชนะการต่อสู้ทางการเมืองภายในระหว่างสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”กับรัฐบาลจอมพล ป. ต่อไป

6.3 ยูซิสกับสงครามจิตวิทยา

ความคิดของโดโนแวน ทูตสหรัฐฯที่มีความต้องการให้ยูซิสทำหน้าที่การปฏิบัติสงครามจิตวิทยาเชิงรุกในเขตพื้นที่ชายแดนของไทย และปฏิบัติการผ่านสื่อต่างๆ เพื่อให้คนไทยเห็นภาพภัยจากการคุกคามของคอมมิวนิสต์ โดยเขาต้องการจัดตั้งหน่วยงานโฆษณาชวนเชื่อเคลื่อนที่ของยูซิสในภาคอีสานและภาคเหนือ เช่น อุบลราชธานี อุตรดิตถ์ นครราชสีมา และลำปาง²⁸ แต่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอที่ให้ยูซิสตั้งหน่วยเคลื่อนที่อิสระในภูมิภาคโดยปราศจากการควบคุมของรัฐบาล อย่างไรก็ตาม รัฐบาลจะจัดตั้งหน่วยงานของกรมประชาสัมพันธ์ในภูมิภาคขึ้นและให้ยูซิสเข้าร่วมงานด้วย โดยยูซิสจะต้องสำหรับค่าใช้จ่ายหมดทั้งวัสดุ อุปกรณ์ การดูแลเนื้อหาสาระในการกระจายเสียงการต่อต้านคอมมิวนิสต์²⁹ ข้อเสนอของรัฐบาล สร้างความพอใจให้กับยูซิสมากที่รัฐบาลให้กรมประชาสัมพันธ์ออกหน้าแทนยูซิส³⁰

²⁷ NA, FO 371/101168 , Chancery to Foreign Office , 21 July 1952.

²⁸ หจข.กต. 81.35 / 42 กล่อง 2 สำนักข่าวอเมริกันขอตั้งสาขาที่อุบล อุตร โคราซ และลำปาง(2497) Donovan to His Royal Highness The Foreign Minister Aide-Memoire, 29January 1954.; หจข.กต. 81.35 / 42 กล่อง 2 สำนักข่าวอเมริกันขอตั้งสาขาที่อุบล อุตร โคราซ และลำปาง(2497), วรรณไวยากรณ์ ถึง นายกรัฐมนตรี 30 มกราคม 2497.

²⁹ หจข.กต. 81.35 / 42 กล่อง 2 สำนักข่าวอเมริกันขอตั้งสาขาที่อุบล อุตร โคราซ และลำปาง(2497), หลวงชำนาญอักษร เลขาธิการคณะรัฐมนตรี ถึง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ 11 กุมภาพันธ์ 2497 .

³⁰ หจข.กต. 81.35 / 42 กล่อง 2 สำนักข่าวอเมริกันขอตั้งสาขาที่อุบล อุตร โคราซ และลำปาง(2497) อธิปไตย กรมยุโรป และอเมริกา ถึง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ 17 กุมภาพันธ์ 2497.

ต่อมา ในกลางปี 2497 ยูซิสได้ตั้งหน่วยงานประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ขึ้น โดยมีโรเบิร์ต ลาชเซอร์ และเจมส์ เฮนเดอร์(James Hender)รับผิดชอบในการดำเนินการโฆษณาชวนเชื่อตามหมู่บ้านในภาคอีสานด้วยกองคาราวานรถจี๊ปที่มีคณะผู้เชี่ยวชาญในการทำสงครามจิตวิทยาออกเดินทางไปทั่วเขตชนบทเพื่อแจกโปสเตอร์ และสมุดคู่มือการต่อต้านคอมมิวนิสต์ให้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและประชาชนในเวลากลางวัน ส่วนกิจกรรมในเวลากลางคืนมีการฉายภาพยนตร์ต่อต้านคอมมิวนิสต์ให้กับประชาชนในชนบทรับชม ทั้งนี้ งานโฆษณาชวนเชื่อของยูซิสผ่านการกระจายเสียงทางวิทยุในภูมิภาคของไทยนั้น ประสบความสำเร็จมาก อดีตเจ้าหน้าที่ของยูซิสคนหนึ่งบันทึกว่า รายการต่างๆที่ออกอากาศเป็นการโฆษณาชวนเชื่ออ่อนๆ แต่ไม่มีคนไทยคนใดรู้สึกว่าเป็นโฆษณาชวนเชื่อแต่อย่างใด เนื่องจากยูซิสสามารถดำเนินการได้อย่างแนบเนียน ทำให้ผู้ฟังคนไทยส่วนมากไม่รู้ว่า เป็นรายการที่สหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง³¹

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการฉายภาพยนตร์ของยูซิสในภูมิภาคนั้น นำไปสู่การตั้งกระทู้ต่อรัฐบาลในสภาผู้แทนราษฎรครั้งหนึ่ง แต่รัฐบาลชี้แจงอย่างเรียบง่ายว่า รัฐบาลมีนโยบายบำรุงครุฑเวียน ส่งเสริมการศึกษา อบรมและสงเคราะห์หัวหน้าครอบครัว จึงให้ดำเนินการสร้างสถานที่ฝึกอบรมหัวหน้าครอบครัวในจังหวัดและอำเภอต่างๆ และมีการนำภาพยนตร์เรื่องเสียงสาบจากโลกันต์ออกไปฉายในภูมิภาค³² ต่อมา รัฐบาลได้อนุมัติให้นำวิชาสงครามจิตวิทยาเข้ามาสอนในระดับมหาวิทยาลัย โดยมีกรมประมวลราชการแผ่นดินรับผิดชอบการสอนที่ คณะรัฐศาสตร์และอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะรัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อย นายเรือ นายเรืออากาศและตำรวจ³³ ไม่แต่เพียงเท่านั้น ยูซิสได้จัดทำภาพยนตร์

³¹ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ร.ท.เฉลิม สติธาวร ณ เมรุ วัดเทพศิรินทราวาส 27 มีนาคม 2512, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารเรือ, 2512), หน้า 26-27. พล.ร.ท.เฉลิมได้แปลบทความของเมเนาร์ด ปาร์คเกอร์ โดยปาร์คเกอร์มีภูมิหลังเคยเป็นนายทหารประชาสัมพันธ์ในไทย รับรู้การปฏิบัติงานสงครามจิตวิทยาในภาคอีสานของไทย ต่อมา เขาผันตัวเองมาเป็นนักหนังสือพิมพ์นิตยสารไลฟ์ ได้เขียนบทความลง Atlantic ว่า การต่อต้านคอมมิวนิสต์ในภาคอีสานเป็นหน้าที่ของหน่วยงานพลเรือน 2 หน่วย คือ สำนักข่าว สารอเมริกันยูซิส กับสำนักงานพัฒนาระหว่างชาติ(Agency for International Development: AID) ลงในนิตยสารนาวิกศาสตร์ เดือนมีนาคม 2510 ต่อมาถูกพิมพ์ในหนังสืองานศพเล่มดังกล่าว

³² รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 11 / 2496 (สามัญ) ชุดที่ 1 10 กันยายน 2496 ในรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญ พ.ศ.2496, (พระนคร: บริษัท เสนาการพิมพ์, 2499), หน้า 860-863.

³³ สารเสรี, 28 กรกฎาคม 2497.

สงครามจิตวิทยาเรื่อง From Mao to Mekong มีการนำเสนอเรื่องปรีดี พนมยงค์กับพวกคอมมิวนิสต์ไปภายในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร³⁴

การดำเนินการสงครามจิตวิทยาของยูซีเอสในไทยช่วง 2496-97 นั้น ยูซีเอสได้จัดพิมพ์หนังสือต่อต้านคอมมิวนิสต์ฉบับกระเป๋า แจกจ่ายให้วัดทั่วประเทศ จำนวน 19,000 แห่ง ภายในมีบทความที่เขียนกระตุ้นให้คนไทยตระหนักถึงคอมมิวนิสต์เป็นศัตรูที่อยู่ภายในและภายนอกที่จะมาคุกคามไทย โดยยูซีเอสได้คัดสรรหนังสือที่จะแปลที่สอดคล้องกับการทำสงครามจิตวิทยาในไทยตามที่สหรัฐฯต้องการเพื่อสร้างให้คนไทยเห็นปัญหาทางสองแพร่ง สื่อผ่านการสื่อสารกับมวลชนด้วยหนังสือราคาถูกลงที่ไม่ได้เน้นกำไรและแจกจ่ายให้กับคนไทยทั่วประเทศ³⁵ ทั้งนี้ ควรบันทึกด้วยว่า ในช่วง 2496-2500 การปฏิบัติการสงครามจิตวิทยาด้วยการใช้สื่อในฐานะเป็นอาวุธทางอุดมการณ์ของยูซีเอสในไทย นั้น สามารถจำแนกสื่อออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มแรกเป็นเอกสารสิ่งพิมพ์ต่อต้านคอมมิวนิสต์ที่ยูซีเอสสนับสนุนการจัดพิมพ์เพื่อแจกจ่ายให้แก่ประชาชน และข้าราชการทั่วประเทศ และสำหรับห้องสมุดต่อต้านคอมมิวนิสต์³⁶ เช่น หนังสือโฆษณาชวนเชื่อ ความก้าวหน้าและยิ่งใหญ่ของสหรัฐฯ หนังสือหนังสือ สมุดภาพ โปสเตอร์-แผ่นปลิวต่อต้านคอมมิวนิสต์และภาพยนตร์ต่อต้านคอมมิวนิสต์ ทั้งนี้ การนำเสนอภาพภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ในช่วงการนำแผนสงครามจิตวิทยาไปปฏิบัตินี้ได้เริ่มเห็นร่องรอยของการพยายามทำให้สถาบันกษัตริย์ให้กลายเป็นศูนย์กลางของต่อต้านคอมมิวนิสต์ เช่น หนังสือเล่มเล็ก เรื่อง ชะตากรรมของราชะ โปสเตอร์และแผ่นปลิว เรื่อง ลัทธิคอมมิวนิสต์คุกคามพระมหากษัตริย์เป็นภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระแก้วมรกต และภาพยนตร์ชุดเพื่อไทยเป็นไท มีการนำเสนอเรื่องราวพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์เรื่องทรงเสด็จเปิดงานวันเกษตรแห่งชาติปี

³⁴ นายกรัฐมนตรีให้สัมภาษณ์แก่ผู้แทนหนังสือพิมพ์และผู้สื่อข่าวต่างประเทศ, (พระนคร : โรงพิมพ์มหาตไทย, 2498), หน้า 197-198.

³⁵ Leo Bogart, Premises for propaganda : the United States Information Agency's operating assumptions in the Cold War, (New York: Free Press, 1976), pp. xiii, 61-62

³⁶ หจข.(3) สร.0201.23/10 ห้องสมุดหนังสือสำหรับต่อต้านคอมมิวนิสต์(26 กันยายน – 22 พฤศจิกายน 2498) บุญย์ เจริญไชย รักษาการรองอธิบดี กรมประมวลราชการแผ่นดิน ฝ่ายต่างประเทศ ถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง วันที่ 26 กันยายน 2498 , รัฐบาลสั่งการให้มีการตั้งห้องสมุดหนังสือต่อต้านคอมมิวนิสต์ขึ้นในกรุงเทพฯที่ห้องสมุดประชาชนของสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม (หจข.(3) สร.0201.23/10 ห้องสมุดหนังสือสำหรับต่อต้านคอมมิวนิสต์(26 กันยายน – 22 พฤศจิกายน 2498) , หลวงวิเชียรแพทยาคม ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ถึง เลขาธิการคณะรัฐมนตรี ฝ่ายการเมือง วันที่ 22 พฤศจิกายน 2498).

2497³⁷ ทั้งนี้ รายงานถึงประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ในปลายปี 2498 มีการรายงานว่า ยูทิสได้สนับสนุนสนับสนุนให้รัฐบาลไทยทำสงครามจิตวิทยาเพื่อครอบงำลึกลงไปถึงในระดับหมู่บ้านแล้ว³⁸

6.4 สงครามจิตวิทยากับการสถาปนาอำนาจของสถาบันกษัตริย์

การดำเนินการตามแผนสงครามจิตวิทยาในไทยของสหรัฐมีวัตถุประสงค์ที่จะครอบงำการรับรู้ของคนไทยในเขตชนบทจนถึงระดับหมู่บ้านในภาคเหนือและอีสานของไทย ด้วยการสร้างภาพภัยจากคอมมิวนิสต์ที่จะคุกคามสถาบันกษัตริย์ จารีตประเพณีและเอกราชของไทยที่เคยมีมาอย่างยาวนานให้ล่มสลายลง³⁹ อย่างไรก็ตาม ความมั่งหวังของสหรัฐที่จะทำให้คนไทยให้เห็นภัยคอมมิวนิสต์ที่คุกคามสถาบันกษัตริย์ในขณะนั้นไม่มีสัมฤทธิ์ผลนัก เนื่องจากที่ผ่านมาเป็นเวลานาน รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามมิได้ให้ความสนับสนุนให้สถาบันกษัตริย์มีความสำคัญ ซึ่งเห็นได้จาก การสำรวจความรู้ของคนไทยในชนบทภาคอีสานในปี 2497 ของสหรัฐนั้นคนไทยในภาคอีสานไม่รู้ถึงความหมายของสถาบันกษัตริย์ถึงร้อยละ 61⁴⁰

ด้วยเหตุที่ สหรัฐต้องการสนับสนุนสถาบันกษัตริย์ให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งในการทำสงครามจิตวิทยาในไทยจึงเป็นจังหวะเวลาสำคัญที่เปิดโอกาสทางการเมืองให้กับสถาบันกษัตริย์และ “กลุ่มมรอยัลลิสต์” กลับมามีโอกาสทางการเมืองอีกครั้ง ดังความคิดของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

³⁷ โปรดดูรายละเอียดใน ณัฐพล ใจจริง, “จากสงครามจิตวิทยาแบบอเมริกันสู่การสร้างสัญลักษณ์แห่งชาติภายใต้เงาอินทรี” การสัมมนาวิชาการ สงครามเย็นในประเทศไทย วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2553 อาคารมหาจุฬาลงกรณ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

³⁸ Dwight D. Eisenhower Library , White House Office, National Security Council Staff : Papers, 1948-1961 , Operations Coordinating Board Central File Service box 80, Memorandum for The Operations Coordinating Board Assistants, ”Progress Report on Southeast Asia (NSC 5405 AND portion of NSC 5429/5)”, 2 December 1955.

³⁹ Dwight D. Eisenhower Library, White House Office, National Security Council Staff: Papers 1948-1961, Operations Coordinating Board Central File Service box 2, Special Report to The National Security Council 1954.; “Parson to The Secretary of States, the Charge in Thailand, 9 December 1953,” in Foreign Relations of the United States 1952-1954 Vol.12, p. 700.; Library of Congress, CK3100288451, 28 December 1953, Memorandum of Meeting-Operations Cooperating Board Working Group on PSB D-23 – Thailand.; PRO, FO 371/117338, Gage to Foreign Office, 2 August 1955.

⁴⁰ Bowie, Ritual of National Loyalty: An Anthropology of the State and the Village Scout Movement in Thailand, p. 87.

สมาชิกสำคัญคนหนึ่งของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ได้เปิดเผยกับเจ้าหน้าที่สถานทูตสหรัฐฯ ในเดือน เมษายน 2497 ซึ่งเป็นช่วงเวลาก่อนที่พระยาศรีวิสารฯ ผู้เป็นองคมนตรี จะเดินทางไปพบ ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ว่า พระองค์กำลังแสวงหาความนิยมจากประชาชน เนื่องจาก “กลุ่ม รอยัลลิสต์” เห็นว่าอำนาจทางการเมืองของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามกำลังอ่อนตัวลง⁴¹ จากคำบอกเล่าของควง อภัยวงศ์ แกนนำคนหนึ่งใน “กลุ่มรอยัลลิสต์” และหัวหน้าพรรค ประชาธิปัตย์ ได้ให้กับสถานทูตสหรัฐฯ รับฟังว่า พระองค์ทรงพยายามเข้ามามีบทบาททางการเมือง ด้วยการทรงขอให้เขาเป็นที่ปรึกษาทางการเมืองส่วนพระองค์ จากนั้น ทรงได้เริ่มต้นทำทนาย อำนาจของรัฐบาลจอมพล ป. ด้วยการคัดค้านและชลอการลงพระปรมาภิไธยในกฎหมายปฏิรูป ที่ดินเพื่อช่วยเหลือคนยากจนของรัฐบาล เนื่องจาก ทรงเห็นว่า กฎหมายดังกล่าวไม่มีความ จำเป็นเพราะที่ดินในประเทศมีราคาถูกลงและมีมากมายในชนบท และควงได้เล่าต่ออีกว่าพระองค์ ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยว่า การควบคุมการถือครองที่ดินตามกฎหมายของรัฐบาลจะสร้างความ ไม่พอใจให้กับเจ้าที่ดิน⁴²

สถานทูตสหรัฐฯ รายงานว่า ไม่แต่เพียง สถาบันกษัตริย์เริ่มต้นการทำทนายอำนาจของ รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามเท่านั้น แต่ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ยังมีแผนการสร้างกระแสความนิยม ในพระมหากษัตริย์ให้เกิดในหมู่ประชาชนเพื่อทำทนายอำนาจของรัฐบาลจอมพล ป. ในอีกทาง หนึ่งด้วยการให้จัดโครงการให้พระองค์เสด็จเยี่ยมประชาชนในชนบท⁴³ ควง อภัยวงศ์ในฐานะที่ ปรึกษาทางการเมืองส่วนพระองค์ให้ความเห็นว่า แผนการการเสด็จเยี่ยมประชาชนที่ “กลุ่มรอยัล ลิสต์” ผลักดันขึ้นนั้นจะสร้างความนิยมให้กับพระองค์เป็นอย่างมาก เขาเห็นว่า การเสด็จชนบท เป็นการแสดงการทำทนายอำนาจรัฐบาล⁴⁴ อย่างไรก็ตาม ในขณะนั้น รัฐบาลปฏิเสธที่จะให้การ สนับสนุนในการเดินทางเสด็จเยี่ยมประชาชนในชนบท อาจมีผลทำให้พระยาศรีวิสารฯ วาจา องคมนตรี แกนนำคนสำคัญในสถาบันกษัตริย์ ที่ได้เดินทางไปพบประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ที่

⁴¹ NARA , RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4187 , Memorandum of Conversation ; Kukrit Pramote , George M. Widney , 29 April 1954.

⁴² NARA , RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4187 , Memorandum of Conversation ; Nai Kwaung , Pierson M. Hall , 12 May 1954 , NARA , RG 59 General Records of Department of State , Central Decimal File 1950-1954 Box 4188 , Bangkok to Secretary of Stat , 4 December 1954 . อย่างไรก็ตาม สภาผู้แทนราษฎรได้ยืนยันการใช้กฎหมายดังกล่าวจนสามารถประกาศใช้ได้สำเร็จ.

⁴³ NARA , RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4187 , Memorandum of Conversation ; Kukrit Pramote , George M. Widney , 29 April 1954.

⁴⁴ NARA , RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4187 , Memorandum of Conversation ; Nai Kwaung , Pierson M. Hall , 12 May 1954.

วอชิงตัน ดี.ซี.ในเดือนพฤษภาคมปีเดียวกัน⁴⁵ ซึ่งการแสดงการวิเทโศบายของสถาบันกษัตริย์ในลักษณะดังกล่าวเช่นนี้ออกไปนั้น อาจพิจารณาได้ว่า การกระทำดังกล่าวเป็นแสดงเจตนารมณ์ที่ดูเสมือนหนึ่งมีความปิดลับบางประการออกไปภายนอกประเทศโดยไม่ให้รัฐบาลล่องรู้ในลักษณะที่อาจมีการตกลงบางประการ และ/หรือ ขอความช่วยเหลือจากมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ ให้ช่วยผลักดันความต้องการของพวกเขาให้สำเร็จ เช่น โครงการเสด็จชนบทของพระมหากษัตริย์ เป็นต้น

ไม่นานจากที่พระยาศรีวิสารขเดินทางไปพบประธานาธิบดี พระมหากษัตริย์ได้ทรงจัดงานเลี้ยงอำลาตำแหน่งทูตให้กับโดโนแวนเป็นการส่วนพระองค์ เขาได้แจ้งให้พระองค์ทรงทราบว่า สหรัฐฯมีนโยบายสนับสนุนแผนสงครามจิตวิทยาต่อต้านคอมมิวนิสต์ในภาคอีสานของไทย พระองค์ทรงให้ความสนใจแผนสงครามจิตวิทยาในภาคอีสานนี้มาก ทรงกล่าวว่า ทรงมีพระราชประสงค์เสด็จภาคอีสาน ทูตอังกฤษเห็นว่า หากพระองค์เข้าร่วมแผนการต่อต้านคอมมิวนิสต์กับสหรัฐฯนั้น จะเกิดผลทางบวกแก่สหรัฐฯเป็นอย่างมาก อีกทั้งจะเป็นสาเหตุที่ทำให้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามไม่สามารถที่จะควบคุมพระราชกรณียกิจของพระองค์ให้ปลอดภัยจากสายตาประชาชนได้ และการร่วมโครงการต่อต้านคอมมิวนิสต์กับสหรัฐฯจะทำให้พระองค์มีโอกาสปรากฏพระองค์ต่อสาธารณชนได้บ่อยครั้งอีกด้วย⁴⁶

อย่างไรก็ตาม จากหลักฐานร่วมสมัยของคณะทูตประเทศมหาอำนาจได้บันทึกพัฒนาการของบุคลิกภาพของพระองค์ว่า ในต้นทศวรรษ 2490 ทูตสหรัฐฯบันทึกว่า พระองค์ทรงเป็นคนขี้อาย(Shyness)⁴⁷ แต่ต่อมาในปลายทศวรรษ 2490 ทูตอังกฤษได้บันทึกในทางกลับกันกับที่ทูตสหรัฐฯบันทึกว่า พระองค์ทรงสามารถเอาชนะความขี้อาย และเริ่มกล้าปรากฏพระองค์ต่อสาธารณชนมากขึ้น อีกทั้ง กลุ่มราชวงศ์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ร่วมมือกันในการผลักดันแผนประชาสัมพันธที่จะการสร้างกระแสความนิยมของพระองค์ให้เกิดกับคนไทยในชนบท ทูตอังกฤษประเมินว่า แผนการของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”เป็นเสมือนการหว่านเมล็ดพันธุ์เพื่อสร้างอิทธิพลที่มั่นคงให้กับพระองค์นี้จะประสบความสำเร็จอย่างมาก⁴⁸

ต่อมา รายงานถึงประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ในปลายปี 2497 ได้ประเมินการเมืองไทยว่าการเมืองยังคงไม่มีเสถียรภาพต่อไป ดังนั้น สหรัฐฯควรให้การสนับสนุนบทบาทสถาบันกษัตริย์

⁴⁵ NARA , RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4190 , Everett F. Drumright to Merphy, “ Presentation of the King of Thailand’s Photograph to the President ”, 21 May 1954 .

⁴⁶ NA, FO 371/112262 , Gage to Foreign Office , 21 August 1954.

⁴⁷ NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 Box 4190 , Stanton to Secretary of State , 4 May 1950.

⁴⁸ NA, FO 371/106884 , Wallinger to Foreign Office , 19 December 1954.

ในรายงานเสนอแนะว่า แม้พระมหากษัตริย์จะทรงไร้อำนาจและยังไม่มีทิศทางชัดเจนทาง
 สัญลักษณ์ในการเมืองของไทย แต่ทรงมีความกระตือรือร้นอย่างยิ่ง⁴⁹ ในต้นเดือนกุมภาพันธ์
 2498 เอช. สตรูฟว์ เฮนเซล (H. Struve Hensel) ผู้ช่วยรัฐมนตรีกระทรวงกลาโหมได้เสนอความคิด
 ต่อกระทรวงการต่างประเทศ ว่า ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงมีปัญหาล่องหนของอุดมการณ์
 ดังนั้น สหรัฐฯจะต้องใช้ประโยชน์จากผู้นำและความเชื่อในผู้นำของพวกเขา ชักนำให้พวกเขาร่วม
 ต่อต้านคอมมิวนิสต์ แต่ต้องอำพรางมิให้พวกเขามองเห็นบทบาทสหรัฐฯ อาณานิคมและคนขาว
⁵⁰ ต่อมา กระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯได้ สั่งการให้ยูซีเอสในไทยเร่งปฏิบัติการครอบงำคนไทย
 ให้มากขึ้น โดยให้ประเด็นจากจารีตประเพณี และความมีเอกราชของชาติเป็นประเด็นในการปลูก
 ฝังให้คนไทยเห็นภาพร่วมกันถึงความชั่วร้ายของคอมมิวนิสต์ที่กำลังคุกคามไทย⁵¹

เมื่อ สหรัฐฯมีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ด้วยการสนับสนุนให้สถาบันกษัตริย์มี
 ความสำคัญนั้นมีส่วนทำให้แผนการเสด็จเยี่ยมประชาชนในชนบทของพระมหากษัตริย์ไทยที่
 “กลุ่มรอยัลลิสต์”พยายามผลักดันมีความชัดเจนยิ่งขึ้น ในเวลาต่อมา รัฐบาลจอมพล ป. พิบูล
 สงครามยอมเปลี่ยนท่าทีจากที่เคยคัดค้านโครงการเสด็จเยี่ยมประชาชนมาเป็นความยินยอมให้
 พระองค์เสด็จเยี่ยมประชาชน ในกลางปี 2498 ทูตอังกฤษรายงานว่า แผนเสด็จเยี่ยมประชาชน
 ของพระองค์ที่ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ผลักดันขึ้นนั้นเป็นแผนประชาสัมพันธ์ที่จะประสบความสำเร็จ
 อย่างมาก⁵² จากนั้น โครงการเสด็จเยี่ยมประชาชนได้เริ่มต้นในช่วงปลายกันยายนจนถึงปลาย
 พฤศจิกายน 2498 ทั้งนี้ ช่วงแรกของการเสด็จนั้น ทรงเสด็จเยี่ยมประชาชนในภาคกลางเป็น
 ช่วงเวลาสั้นๆครั้งละ 1-2 วัน ต่อมา การเสด็จครั้งสำคัญ คือ การเสด็จภาคอีสาน ในช่วงเดือน
 พฤศจิกายน 2498⁵³

⁴⁹ Dwight D. Eisenhower Library , White House Office , National Security Council Staff :
 Papers, 1948-1961 , Operations Coordinating Board Central File Service Box 2 , “ Thailand : An
 American Dilemma ” , October 1954.

⁵⁰ NARA, RG 84 ,Top Secret General Records 1947-1958 Box 3 , Hensel to Dulles , 4
 February 1955 .

⁵¹ “U.S. Assistance in the Development of Force Adequate to Provide Security in Countries
 Vulnerable to Communist Subversion(Thailand)1955,” in Foreign Relations of the United States
 1955-1957 Vol.22,(Washington D.C.: Government Printing Office,1989), p. 820.

⁵² NA, FO 371/117360 , Gage to Tomlinson , 29 April 1955.

⁵³ ปราการ กลิ่นพุ้ง, “การเสด็จพระราชดำเนินท้องที่ต่างจังหวัดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิ
 พลอดุลยเดช พ.ศ.2493-2530,” (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), หน้า
 121.

หลังจากที่ทรงเริ่มต้นโครงการการเสด็จเยี่ยมประชาชนในเขตภาคกลางของไทยเมื่อปลายเดือนกันยายน 2498 ทำให้พระองค์เริ่มกลายเป็นจุดสนใจ และแกนกลางของจารีตประเพณีไทย พระยาศรีวิสารฯ องคมนตรีได้บอกต่อสถานทูตสหรัฐฯในเดือนตุลาคมว่า “กลุ่มรอยัลลิสต์” กำลังวางแผนให้พระองค์ทรงเสด็จเยี่ยมเยียนประชาชนในทุกภาคเพื่อสนับสนุนการต่อต้านคอมมิวนิสต์ตามความต้องการของสหรัฐฯ⁵⁴ ทั้งนี้ ความนิยมของประชาชนที่มีต่อพระองค์ทำให้รัฐบาลพยายามคัดค้านแผนการเสด็จเยี่ยมประชาชนด้วยการตัดลดงบประมาณและการรับรองความปลอดภัยลงทำให้พระองค์ทรงไม่พอใจรัฐบาล⁵⁵ อย่างไรก็ตาม แผนการเสด็จภาคอีสานในเดือนพฤศจิกายนดำเนินต่อไปทำให้พระองค์ทรงกลายเป็นศูนย์กลางของความสนใจของคนไทยอย่างมาก⁵⁶

เดือนธันวาคม 2498 สภาความมั่นคงแห่งชาติ สหรัฐฯ ประเมินว่ากิจกรรมสงครามจิตวิทยาในไทยที่สหรัฐฯ ผลักดันนั้นสามารถกระตุ้นให้ชาวบ้านในระดับหมู่บ้านตระหนักถึงภัยที่จะมาคุกคามสถาบันกษัตริย์ จารีตประเพณี และความมีเอกราชของไทยได้⁵⁷ ต่อมาเมื่อ ดัลเลส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเดินทางมาไทยเมื่อเดือนมีนาคม 2499 เขาได้เข้าเฝ้าพระมหากษัตริย์ และกราบบังคมทูลให้พระองค์ทรงตระหนักถึงความสำคัญของการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ว่า พระองค์จะต้องทรงมีความแข็งแกร่ง กระฉับกระเฉงและมีกิจกรรมที่เปี่ยมไปด้วยจิตวิญญาณของการต่อต้านคอมมิวนิสต์ต่อไป⁵⁸

ในขณะที่ สหรัฐฯ ชื่นชมและให้ความสำคัญกับการร่วมต่อต้านคอมมิวนิสต์ของสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่ในทางกลับกัน ในเวลาต่อมา รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามกลับเริ่มถอยห่างออกจากสหรัฐฯ ด้วยการเริ่มต้นการมีนโยบายต่างประเทศที่เป็นกลางและกระบวนกร

⁵⁴ NARA , RG 59 Central Decimal File 1955-1959 Box 3908 , Memorandum of Conversation ; Phya Srivisarn Vacha , Robert N. Magill , “ The Current Political Situation ” , 12 October 1955.

⁵⁵ NA, FO 371/117360 , Gage to Tomlinson , 29 April 1955, NARA , RG 59 Central Decimal File 1955-1959 Box 3908 , Memorandum of Conversation ; Phya Srivisarn Vacha , Robert N. Magill , “ The Current Political Situation ” , 12 October 1955.

⁵⁶ โปรดดูภาพการเสด็จดังกล่าวท่ามกลางประชาชนใน เสด็จเยี่ยมราษฎร, (กรุงเทพฯ: สำนักพระราชวัง, 2532).

⁵⁷ Dwight D. Eisenhower Library , White House Office , National Security Council Staff : Papers, 1948-1961 , Operations Coordinating Board Central File Service Box 80 , Memorandum for The Operations Coordinating Board Assistants , “Progress Report on Southeast Asia (NSC 5405 AND portion of NSC 5429/5) ” , 2 December 1955.

⁵⁸ “Memorandum of a Conversation at Government House-Bangkok, 13 March 1956,” in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, p. 862.

ประชาธิปไตยที่มีการแข่งขันทางการเมืองอันนำไปสู่การวิจารณ์สหรัฐฯและรัฐบาลจอมพล ป. อย่างหนัก อีกทั้ง กระบวนการทางการเมืองในการเตรียมการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในต้นปี 2500 นั้น ทำให้รัฐบาลต้องหันไปประนีประนอมกลุ่มการเมืองต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “กลุ่มปรีดี” และ กลุ่มฝ่ายซ้ายในสังคมไทยเพื่อชัยชนะในการเลือกตั้ง ทำให้สหรัฐฯเริ่มมองเห็นความอ่อนแอของ รัฐบาลในฐานะพันธมิตรที่ร่วมต่อต้านคอมมิวนิสต์ ทั้งนี้ ในบันทึกของรักษาการรัฐมนตรีกระทรวง การต่างประเทศถึงสถานทูตสหรัฐฯในกรุงเทพฯในปลายปี 2499 ได้แสดงความกังวลใจถึงความ อ่อนแอของรัฐบาลในการต่อต้านคอมมิวนิสต์⁵⁹

---

⁵⁹ NARA, RG 59 General Records of Department of State, Central Decimal File 1955-1959

box 3908, Hoover(Acting of Secretary of State) to Bangkok, 4 August 1956.

บทที่ 7

ความเป็นกลางและการสร้างประชาธิปไตย ของรัฐบาลจอมพล ป.ปลายทศวรรษ 2490

7.1 บริบทการก่อตัวของนโยบายเป็นกลางของรัฐบาลจอมพล ป.

นับตั้งแต่ การยุติการยิงในสงครามเกาหลี(2496)ที่ไม่ปรากฏผู้ชนะและติดตามด้วยความพ่ายแพ้ของฝรั่งเศสที่เดียนเบียนฟู (2497) มีผลทำให้รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงครามเกิดความลังเลในการสนับสนุนที่สหรัฐฯจะให้แก่ไทยเพื่อต่อต้านการรุกรานของกองทัพของพรรคคอมมิวนิสต์จีน¹ ในปลายปีเดียวกันสหรัฐฯได้ตั้งข้อสังเกตถึงท่าทีของรัฐบาลไทยว่า แม้ในด้านที่เป็นทางการไทยยังประกาศดำเนินการตามนโยบายของสหรัฐฯต่อไป แต่ในความคิดเห็นของผู้นำไทยบางคนนั้น พวกเขาเริ่มตั้งคำถามถึงความเป็นไปได้ที่สหรัฐฯจะให้การคุ้มครองความมั่นคงของไทยหลังข้อตกลงที่เจนีวาต่อไป สหรัฐฯเชื่อว่า ความเป็นไปได้ที่รัฐบาลไทยจะแสวงหาทางเลือกใหม่²

เมื่อฝรั่งเศสพันธมิตรสำคัญของสหรัฐฯต้องถอนตัวออกไปจากอินโดจีนส่งผลให้สหรัฐฯเกิดความวิตกว่า อาจเกิดสุญญากาศทางอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทำให้สหรัฐฯสูญเสียอิทธิพลในภูมิภาคไป เนื่องจากภูมิภาคนี้อาจจะถูกคอมมิวนิสต์ยึดครองตามทฤษฎีโดมิโนด้วยความวิตกเช่นนี้ทำให้สหรัฐฯเสนอจัดตั้งระบบความมั่นคงร่วมกันระหว่างสหรัฐฯกับประเทศในเอเชียหรือองค์การสนธิสัญญาป้องกันภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้(SEATO)หรือซีโต้ในเวลาต่อมา เพื่อการสร้างความมั่นใจให้เกิดในภูมิภาคอีกครั้ง³ รัฐบาลไทยได้แสดงให้สหรัฐฯเห็นว่าไทยยังคงมีความความสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับสหรัฐฯต่อไป ด้วยการประกาศตัวเป็นประเทศแรกที่ให้สัตยาบันในสนธิสัญญาก่อตั้งซีโต้ ทำให้สหรัฐฯมีความพอใจมาก⁴

ในขณะที่ภูมิภาคเผชิญหน้ากับสภาวะสุญญากาศของอำนาจในการเมืองระหว่างประเทศ จีนได้เริ่มต้นโครงการชักชวนให้ประเทศต่างๆในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้

¹ NA, FO 371/117338, Gage to Foreign Office, 2 August 1955.

² NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79R00890A000300050008-1, 5 August 1954 , “NSC briefing”.

³ Leszek Busynki, *SEATO: The Failure of an Alliance Strategy*, (Singapore: Singapore University Press, 1983), p. 6.

⁴ สยามรัฐ, 24 กันยายน 2497.

ความสำคัญกับสันติภาพขึ้น⁵ ต่อมา รูปธรรมของการรณรงค์สันติภาพได้เกิดขึ้นเมื่อ เยวาระฮะวาล เนห์รู นายกรัฐมนตรีอินเดียและอู๋ นายกรัฐมนตรีพม่าได้เดินมาวะเยื่อนไทยก่อนเดินทางไปประชุมของกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด(Non-Aligned Movement: NAM) * ที่กรุงโคลัมโบ ศรีลังกา จอมพล ป.พิบูลสงครามให้การต้อนรับ โดยผู้นำทั้งสองได้กล่าวสุนทรพจน์เพื่อโน้มน้าวให้ไทยเห็นด้วยกับการรักษาสันติภาพท่ามกลางความขัดแย้งของโลก⁶ หนังสือพิมพ์ขณะนั้น เช่น เทอดไทย เห็นว่า การมาเยือนของผู้นำทั้งสองเป็นการมายังท่าที่ไทยให้โน้มเอียงไปกับกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด⁷

ในสายตาของสหรัฐฯ แม้การเมืองไทยในช่วงปลายปี 2497 จะปลอดจากการทำทลายทางการเมืองจากกลุ่มภายนอกรัฐบาลก็ตามแต่ภายในกลับมีความขัดแย้งที่เข้มข้นระหว่างจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจทางการเมืองอย่างแท้จริง ในรายงานวิเคราะห์แม้จอมพล ป.พิบูลสงครามจะเป็นนายกรัฐมนตรีแต่เขาไม่มีอำนาจทางการเมือง และแม้เขาจะมียศจอมพลแต่เขากลับไม่มีกำลังทหารสนับสนุน ท่ามกลางความขัดแย้งภายในเช่นนี้ สหรัฐฯเห็นว่าไทยกำลังตกอยู่ในสภาวะแห่งความเสี่ยงที่จะคอมมิวนิสต์คุกคามได้ง่าย และหากสหรัฐฯสูญเสียไทยย่อมหมายถึงสหรัฐฯสูญเสียทั้งภูมิภาคตามทฤษฎีโดมิโน อย่างไรก็ตาม ในขณะนั้นสหรัฐฯยังไม่ตัดสินใจสนับสนุนผู้ใดระหว่างจอมพลสฤษดิ์ และพล ต.อ.

⁵ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79T00975A001600530001-5, 25 July 1954 , “Communists pleased with ‘neutralization’ campaign in Southeast Asia”.

* กลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด(Non-Aligned Movement :NAM) ได้รับการก่อตั้งขึ้นเมื่อ 2497 เริ่มต้นจากการที่ผู้นำของประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย พม่า อินเดีย ปากีสถาน และศรีลังกา ได้มาประชุมกันที่กรุงโคลัมโบเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ระหว่างประเทศในขณะนั้น และเห็นว่า ควรมีการขยายกรอบการประชุมให้กว้างออกไป ต่อมา ในปี 2498 มีการประชุมกลุ่มประเทศเอเชีย-แอฟริกาที่เมืองบันดุง อินโดนีเซีย (Bundung Conference) โดยมีผู้เข้าร่วมการประชุมเพิ่มขึ้นเป็น 29 ประเทศ ประเทศที่เข้าร่วมการประชุมได้เห็นพ้องกันว่า ประเทศในเอเชียและแอฟริกาควรมีการรวมตัวกันเพื่อไม่ต้องถูกรอบงำโดยสหรัฐฯและสหภาพโซเวียตในยุคนสงครามเย็น และเพื่อเป็นพลังร่วมกันในการต่อต้านการเป็นอาณานิคมของประเทศมหาอำนาจ ในกรณี ที่ประชุมได้ยอมรับหลักการ 5 ประการ(หลักปัญจศีล)เป็นหลักการร่วมที่สมาชิกยึดถือกัน ดังนี้ การเคารพในบูรณภาพและอธิปไตยซึ่งกันและกัน การไม่รุกรานซึ่งกันและกัน การไม่แทรกแซงซึ่งกันและกันทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและความเชื่อ การให้ความเสมอภาคและผลประโยชน์อันเท่าเทียมกันและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

⁶ ศรีกรุง, 26 ธันวาคม 2497.; โปรดดูสุนทรพจน์ของอู๋ นายกรัฐมนตรีพม่าและเนห์รู นายกรัฐมนตรีอินเดียในงานเลี้ยงต้อนรับครั้งนี้ ใน ข่าวพาณิชย์, 29 ธันวาคม 2497.; ประชาธิปไตย, 30 ธันวาคม 2497.; ประชาธิปไตย, 31 ธันวาคม 2497.

⁷ เทอดไทย, 28 ธันวาคม 2497.

เผ่าให้ขึ้นมาเป็นผู้มีอำนาจคนใหม่ เนื่องจาก สหรัฐฯยังคงมองว่าทั้งคู่อ้วนแสดงตนเป็น“เด็กดี” (Fair-haired boy)ของสหรัฐฯ ในขณะที่กองทัพไทยตกอยู่ในการควบคุมของเหล่านายพลที่มีความเฉื่อยชาและไม่เข้าใจนโยบายของสหรัฐฯ แม้สหรัฐฯยังคงสนับสนุนทั้งสองคนต่อไปแต่สหรัฐฯมีความต้องการผลักดันปลดระวางนายทหารระดับสูงของไทยหลายคนที่ย้ายจากออกไปจากกองทัพ⁸

ต้นเดือนมกราคม 2498 เมื่อจีนได้เริ่มรณรงค์เชิญชวนให้ประเทศต่างๆเข้าประชุมกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดที่บันดง อินโดนีเซียนั้น รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามยังมีท่าทีเป็นปรปักษ์กับการเชิญดังกล่าว⁹ แม้ว่ารัฐบาลยังคงมีความลังเลต่อสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาค แต่ในระดับที่เป็นทางการแล้ว รัฐบาลยังพยายามสร้างความมั่นใจกับสหรัฐฯถึงความสัมพันธ์ที่แนบแน่นต่อไป ด้วยการแสดงความต้องการเยือนสหรัฐฯ และพบปะสนทนากับประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ ด้วยเหตุผลว่า จอมพล ป. ไม่เคยเดินทางออกไปต่างประเทศนานกว่า 27 ปีตั้งแต่เรียนเขาจบการศึกษาด้านการทหารปืนใหญ่จากฝรั่งเศส เขามีความต้องการทำ ความคุ้นเคยกับรัฐบาลในเอเชียและยุโรปที่ร่วมเป็นมิตรกันในสหประชาชาติและร่วมการต่อต้านคอมมิวนิสต์¹⁰

เมื่อความผันผวนของบริบทการเมืองระหว่างประเทศมีสูง ทำให้จอมพล ป. พิบูลสงครามเริ่มมีความไม่มั่นใจในความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนี้ ทำให้จอมพล ป. เริ่มตัดสินใจส่งสัญญาณการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทยขึ้น เห็นได้จาก เขาได้เริ่มต้นแสดงทัศนคติทางการเมืองในการประชุมข้าราชการครั้งหนึ่งในต้นเดือนมกราคม 2498 โดยเขาแนะนำให้ข้าราชการอย่าห่วงเรื่องการอนุรักษ์สิ่งเดิมๆเพราะไม่มีทางรักษาไว้ได้ แต่ให้คิดและมองไปข้างหน้า ส่วนพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ได้กล่าวว่ โลกเปลี่ยนไป ข้าราชการต้องหมุนให้ทันโลก และควรมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่ให้ประชาชนมีอำนาจในการปกครองมากขึ้น

⁸ Dwight D. Eisenhower Library, White House Office, National Security Council Staff: Papers 1948-1961, Operations Coordinating Board Central File Service box 2, “Thailand: An American Dilemma, October 1954.

⁹ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79T00975A001800560001-0, 5 January 1955, “Invitees initially wary of Asian-African Conference”.

¹⁰ “Memorandum from the Deputy Under Secretary of State for Political Affairs(Murphy) to The Secretary of States, 5 January 1955,” in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, p. 807.

หนังสือพิมพ์ในขณะนั้น เห็นว่าทัศนคติทางการเมืองที่สำคัญของผู้นำทั้งสอง คือ การไปสู่ “ยุคประชาชน”¹¹

ต่อมา จอมพล ป. พิบูลสงครามประกาศในการประชุมสมาชิกสภาผู้แทนที่สนับสนุนรัฐบาลว่า เขาจะเร่งรัดแผนการปกครองใหม่ที่จะกระจายอำนาจไปสู่ประชาชน เลิกระบบราชการที่เป็น “ขุนน้ำขุนนาง” แต่ข้าราชการจะต้องเป็นผู้รับใช้ประชาชน¹² จากนั้น เขาได้วิจารณ์สาเหตุแห่งความล้มเหลวของการปกครองของไทยว่า เกิดจาก “ระบบศักดินา” ทำให้ข้าราชการเห็นห่างจากประชาชน ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลของเขามีความต้องการทำลายระบบดังกล่าวหายไปในที่สุด¹³ ทั้งนี้ แผนการปรับปรุงการปกครองใหม่ภายใต้รัฐบาลของเขา คือ การเปลี่ยนแปลงการปกครองที่ยังคงมีความคิดตามแบบระบบศักดินาไปสู่การปกครองที่มีความเสมอภาคเท่าเทียมและมุ่งไปสู่ความเจริญ¹⁴ โดยพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เห็นว่า “ระบบศักดินา” หรือ “ระบบขุนนาง” เป็นอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลง เขาเห็นว่า หลังการปฏิวัติ 2475 ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการปกครอง¹⁵ จากนั้นพล ต.อ.เผ่า ได้เสนอแผนที่เรียกว่า “แผนปฏิรูปการปกครอง” ตามความต้องการของรัฐบาลที่ต้องการให้การกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาค ผ่านรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นและกระบวนการเลือกตั้ง¹⁶

7.2 นโยบายการทูตสองทางของรัฐบาลจอมพล ป.

แม้ว่าสหรัฐมีความต้องการทำให้ไทยกลายเป็นแหล่งทรัพยากร และตลาดรองรับสินค้า การผลักดันให้ไทยเปิดรับทุนจากสหรัฐเข้ามาลงทุนในไทยจะประสบความสำเร็จบางส่วนด้วยการที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามยอมออกกฎหมายส่งเสริมการลงทุนตามที่สหรัฐผลักดันก็ตาม แต่รัฐบาลยังคงควบคุมการลงทุนอยู่ เนื่องจากรัฐบาลยังคงรักษาการประกอบกิจการทางเศรษฐกิจของรัฐในรูปรัฐวิสาหกิจต่อไป¹⁷ ทำให้สหรัฐมีความต้องการผลักดันให้ไทยเปิดการ

¹¹ “บทบรรณาธิการ,” ใน *สยามนิกร*, 19 มกราคม 2498.

¹² *สยามรัฐ*, 22 มกราคม 2498.

¹³ *ประชาธิปไตย*, 15 กุมภาพันธ์ 2498

¹⁴ *ไทยใหม่*, 16 มกราคม 2498

¹⁵ *ชาวไทย*, 18 มกราคม 2498

¹⁶ หจช.มท.0201.2.1/571 กล่อง 18 แผนปฏิรูปการปกครอง(2498)

¹⁷ กุลลดา เกษบุญชู มัด, “การเมืองไทยในยุคสฤษดิ์-ถนอมภายใต้โครงสร้างอำนาจโลก,” (กองทุนปริทัศน์ พนมยงค์ มูลนิธิ 50 ปี ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2550), หน้า 6-8.; อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, “สหรัฐอเมริกา กับเศรษฐกิจไทย(1960-1970),” (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526).

ลงทุนให้มากขึ้นอีก ดัลเลส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเข้าพบจอมพล ป. เพื่อผลักดันแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจให้กับไทยอีกครั้ง ภายหลังจากที่เขาเข้าร่วมการเปิดประชุมซีโต้ครั้งแรกในไทยเมื่อปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2498 เขาแจ้งต่อจอมพล ป. ว่า สหรัฐฯ ต้องการให้รัฐบาลไทยทบทวนกฎระเบียบเพื่อดึงดูดการลงทุนจากสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นอีก แต่จอมพล ป. ไม่แสดงท่าทีตอบรับความต้องการจากสหรัฐฯ ดังกล่าวแต่อย่างใด¹⁸ แม้พิวริฟอย ทูตสหรัฐฯ ประจำไทยได้พยายามเสนอให้รัฐบาลไทยมีการพัฒนาระบบการคลัง การตั้งสำนักงานงบประมาณ การส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันทางการค้าและอุตสาหกรรมด้วยการลดอุปสรรคในการค้าและการลงทุนเพื่อส่งเสริมการลงทุนจากสหรัฐฯ ให้เข้ามาลงทุนในไทยอีกก็ตาม แต่ จอมพล ป. มิได้ตอบรับข้อเสนอกล่าวเช่นเดิม¹⁹ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า แม้รัฐบาลจอมพล ป. ยอมรับการเข้าร่วมในซีโต้ แต่รัฐบาลของเขากลับไม่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเปิดการลงทุนจากต่างประเทศ เนื่องจากจะมีผลกระทบต่อฐานทางเศรษฐกิจของกลุ่มผู้นำของรัฐบาล เช่น ค่ายราชครูที่มีจอมพลผิน ชุณหะวัณกับพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ที่ให้การค้ำจุนรัฐบาลอยู่

การเดินทางไปเยือนสหรัฐฯ และประเทศต่างๆ (เมษายน-มิถุนายน 2498) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐฯ ของจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้น เขามีความต้องการขอบคุณความช่วยเหลือที่สหรัฐฯ ได้ให้แก่ไทย และดูงานการบริหารงานและระบบเศรษฐกิจของสหรัฐฯ และพบปะสนทนากับประธานาธิบดีและบุคคลสำคัญของรัฐบาลสหรัฐฯ เพื่อปรึกษาปัญหาความไม่เพียงพอของงบประมาณของไทย เนื่องจากไทยใช้งบประมาณไปทางการทหารถึงร้อยละ 40 ทำให้เขามีความต้องการขอให้สหรัฐฯ เพิ่มความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจมากกว่าการทหาร²⁰ ทั้งนี้ ก่อนที่เขาจะออกเดินทาง เจ้าหน้าที่ของสหรัฐฯ พยายามโน้มน้าวเขาให้ดำเนินการปรับปรุงระบบการบริหารและนโยบายทางเศรษฐกิจตามที่สหรัฐฯ ต้องการอีกครั้ง²¹

¹⁸ “Memorandum of Conversation between The Secretary of States and Field Marshal P. Pibulsonggram at Government House-Bangkok, 22 February 1955,” in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, p. 809.

¹⁹ NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 box 3913, Peurifoy to Secretary of State, 21 March 1955.; “Peurifoy to Prime Minister Pibulsonggram, 21 March 1955,” in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, pp. 813-814.; NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 box 3913, Pibulsonggram to Peurifoy, 13 April 1955.

²⁰ ข่าว, 22 ธันวาคม 2497.; หจข.(3)สร. 0201.20.1.1/16 กล่อง 2 นายกรัฐมนตรี จอมพล ป. ไปเยือนอเมริกา พ.ศ.2498 (1 เมษายน – 15 พฤษภาคม 2498).; Evening News, 22 April 1955

²¹ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3913, Anschutz to Secretary of State, 29 April 1955.

แม้ในด้านหนึ่ง จอมพล ป. พิบูลสงครามพยายามแสดงการกระชับไมตรีกับสหรัฐฯ ด้วยการเดินทางไปเยือนสหรัฐฯ ก็ตาม แต่เขามิได้ยอมรับการผลักดันข้อเสนอจากสหรัฐฯ ให้ไทยปรับปรุงการบริหารและนโยบายเศรษฐกิจตามที่สหรัฐฯ ต้องการ อีกทั้งเขาได้เริ่มต้นการถอยห่างออกจากสหรัฐฯ ด้วยการส่งกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นตัวแทนไปประชุมกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดที่บันดุง อินโดนีเซีย (18- 24 เมษายน 2498) ในช่วงเวลาเดียวกัน²² อย่างไรก็ตาม ก่อนที่คณะผู้แทนไทยจะเดินทางไปประชุมที่บันดุง อินโดนีเซีย สหรัฐฯ ได้พยายามเข้ายับยั้งการเข้าร่วมประชุมของไทย โดยส่งการให้พิวริฟอย ทูตสหรัฐฯ เข้าพบกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ในเย็นของ 9 เมษายน 2498 ที่สนามบินดอนเมือง ก่อนคณะผู้แทนฯ ทั้งหมดออกเดินทางไปบันดุง แต่การยับยั้งจากสหรัฐฯ ไม่เป็นผล²³

การประชุมที่บันดุง อินโดนีเซียนั้น ที่ประชุม จำนวน 29 ประเทศได้ร่วมรับรับรอง "หลักปรัชญาสี่" ที่มีสาระสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและการไม่แทรกแซงกิจการภายในระหว่างกัน อีกทั้งที่ประชุมได้ร่วมกันประณามลัทธิอาณานิคมในทุกรูปแบบ ในวันสุดท้ายของการประชุม กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ได้บันทึกว่า โจวเอินไหล นายกรัฐมนตรีจีนไม่ทำที่คัดค้านการจัดตั้งซีโต้แต่อย่างใด ทรงเห็นว่า คำปราศรัยของโจวเอินไหลกลับทำให้บรรยากาศการเมืองระหว่างประเทศในเอเชียผ่อนคลายลง พระองค์ได้หาโอกาสสนทนาส่วนตัวกับโจวเอินไหลเพื่อซักถามถึงความข้องใจของไทยที่มีต่อจีนบางประการ เช่น ชาวที่จีนให้การสนับสนุนทางการเมืองให้กับปรีดี พนมยงค์ โจวเอินไหลได้กล่าวปฏิเสธโดยบอกว่า ปรีดีเป็นเพียงผู้พำนักอาศัยคนหนึ่งในจีนเท่านั้น และต่อคำถามที่ว่า จีนให้สนับสนุนให้เกิดรัฐไทยอิสระทางตอนใต้ของจีน เขาตอบพระองค์ว่า จีนไม่มีนโยบายที่จะสนับสนุนรัฐไทยอิสระให้แพร่ออกไป จากนั้น เขาได้เชิญคณะผู้แทนไทยไปเยือนจีน²⁴ จากท่าทีของจีนที่มีต่อไทยนั้นสร้างความมหัสจรรย์ให้กับพระองค์

²² หจข.ส.บ. 5.1.1.2/1 กล่อง 1 รายงานการประชุมกลุ่มประเทศเอเชีย-อัฟริกา(พ.ศ.2498-2508), ฉบับมาก(ภาคผนวก)สรุปผลการประชุมอัฟโร-เอเชียน ครั้งที่ 1 ประกอบด้วยคณะผู้แทนฝ่ายไทย มี กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ม.จ.ดิลกฤทธิ กฤดากร หลวงรัตนธิป หลวงวิเชียรแพทยาคม มนุ อมาตยกุล ป่วย อึ้งภากรณ์ สุวิทย์ บวรวัฒนา วัฒนา อิศรภักดีและเสวี โกมลภูมิ

²³ สยามนิกร, 11 มิถุนายน 2498

²⁴ Selected Documents of The Bandung Conference Texts of Selected Speeches and Final Communique of The Asian-African Conference Bandung Indonesia, 18-24 April 1955,(New York: Institution of Pacific Relations,1955).; หจข.ส.บ. 5.1.1.2/1 กล่อง 1 รายงานการประชุมกลุ่มประเทศเอเชีย-อัฟริกา(พ.ศ.2498-2508), ฉบับมาก(ภาคผนวก)สรุปผลการประชุมอัฟโร-เอเชียน ครั้งที่ 1.; สยามรัฐ, 28 เมษายน 2498.; กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์, "พบจูลินไหลที่บันดุง," *สยามรัฐ* 25 (2518): 4.; George McT. Kahin, *The Asian-African Conference Bandung Indonesia, April 1955*, (Ithaca, New York: Cornell University Press, 1955), pp. 26-27.

มาก ทรงบันทึกว่า “ โจวเอนไหลแสดงอหยาศัยไมตรีอันดีแก่ข้าพเจ้า...มีการกระจายข่าวดังกล่าวมาไทย ต่อมาเมื่อจอมพล ป. ได้ยินข่าวกระจายเสียงแล้ว รีบโทรศัพท์มาถามข้าพเจ้า ให้ข้าพเจ้ารายงานให้ทราบ”²⁵ ดังนั้น เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงครามรับรู้ถึงท่าทีที่เป็นมิตรของจีนแล้วก็ตาม แต่ท่าทีของจอมพล ป. ในอีกฝากหนึ่งของโลก เมื่อเขาอยู่ในสหรัฐนั้น เขายังคงให้สัมภาษณ์ว่า ไทยยังคงต้องการความช่วยเหลือจากสหรัฐต่อต้านคอมมิวนิสต์ต่อไปและสำหรับการประชุมบันดุงนั้น เขา “ไม่หวังผลอย่างจริงจังนัก”²⁶ ในขณะที่ ซีไอเอประเมินว่า ท่าทีของไทยหลังการประชุมบันดุง คือ ไทยมีแนวโน้มที่จะมีนโยบายเป็นกลาง²⁷

กระนั้นก็ดี จอมพล ป. พิบูลสงครามยังคงยืนยันนโยบายที่แนบแน่นต่อสหรัฐต่อไป²⁸ เขาได้ ให้สัมภาษณ์ที่ วอชิงตัน ดี.ซี. ผ่านวิทยุเสียงอเมริกาว่า “ข้าพเจ้ามาให้คำประกันแก่ท่านอีกครั้งว่า ประเทศไทยจะอยู่เคียงข้างสหรัฐเสมอไป”²⁹ และยังได้กล่าวให้ความมั่นใจกับสภาของเกรสว่า “ประเทศของเราจะอยู่กับท่านเสมอ”³⁰ ในขณะที่ ในสายตาของเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศที่วอชิงตัน ดี.ซี. ได้ตั้งข้อสังเกตว่า การที่จอมพล ป. มาเยือนสหรัฐในขณะที่ส่งกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์เข้าประชุมที่บันดุงนั้น สหรัฐเห็นว่า รัฐบาลไทยกำลังพยายามอย่างยิ่งที่จะอาศัยสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศเป็นเหตุในการบายเบี่ยงการมีความสัมพันธ์กับสหรัฐ และสหรัฐมีความสงสัยว่าอาจมีการตกลงกันบางอย่างระหว่างจอมพล ป. กับกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์เกี่ยวกับการประชุมบันดุงซึ่งเป็นผลมาจากปัญหาการเมืองภายในไทย สหรัฐเห็นว่า การดำเนินนโยบายของไทยลักษณะเช่นนี้ เกิดจากความไม่มั่นใจของไทยว่า ซีไอเอ

²⁵ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์, “พบจูนเอนไหลที่บันดุง,” สราวุธมย์ 25 (2518): 5.

²⁶ สยามนิกร, 26 เมษายน 2498.

²⁷ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79T00975A002000150001-2, 26 April 1955, “Thai foreign minister reported to have become more neutralist at Bandung”.

²⁸ The Dwight D. Eisenhower Library, Papers as President 1953-1961(Ann Whitman file), International Series box 48, file Thailand(3), Dulles’s Memorandum for The President , Visit of P. Phibulsonggram, 2 May 1955.

²⁹ เช้า, 4 พฤษภาคม 2498.

³⁰ หจข.(3)สร. 0201.20.1.1/16 กล่อง 2 นายกรัฐมนตรี จอมพล ป. ไปเยือนอเมริกา พ.ศ.2498 (1 เมษายน–15 พฤษภาคม 2498).; United Press, 5 May 1955.

จะสามารถปกป้องไทยให้รอดพ้นหากเกิดปัญหาการรุกรานได้³¹ สอดคล้องกับการวิเคราะห์ของทูตอังกฤษว่าท่าทีของโจวเินไหลที่มั่นคงทำให้รัฐบาลไทยคลายความเชื่อมั่นที่มีต่อซีโต้³²

ทันทีที่ จอมพล ป. พิบูลสงครามกลับมาไทย เขาได้สอบถามรายละเอียดถึงความเป็นมิตรของโจวเินไหลที่มีต่อไทยจากกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงได้แจ้งว่า จีนยินดีต้อนรับผู้แทนไทยไปเยือนจีน³³ จากนั้น จอมพล ป. ได้นำเรื่องดังกล่าวมาปรึกษาสังข์ พัธโนทัย คนสนิทของเขา สังข์ให้ความเห็นว่า ไทยไม่ควรเป็นศัตรูกับประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะจีน ดังนั้น เมื่อจีนแสดงท่าทีเปิดกว้าง ไทยควรลองเชื่อมไมตรีกับจีน จากนั้น จอมพลป.ได้กล่าวว่า“โลกกำลังเปลี่ยนแปลงใหม่อีกแล้ว”³⁴

7.3 วิสัยทัศน์ใหม่ของจอมพล ป.ท่ามกลางความขัดแย้งระหว่าง “ขุนศึก”

นับตั้งแต่กลางปี 2498 การเมืองไทยท่ามกลางการแข่งขันระหว่างจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์นั้น พล ต.อ.เผ่าได้ก้าวขึ้นมามีอำนาจเหนือจอมพลสฤษดิ์อย่างรวดเร็วเนื่องจากความสามารถในการบริหารของเขาและการสนับสนุนจากซีไอเอ ทำให้เขามีแผนการขจัดคู่แข่งชั้นทางการเมืองด้วยการรัฐประหารและจับตัวสฤษดิ์ ก่อนที่จอมพล ป. พิบูล

³¹ “the Acting Officer in Charge of Thailand and Malayan Affaires(Foster) to The Ambassador in Thailand(Peurifoy), 22 June 1955,” in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, pp. 825-827.

³² Nicholas Tarling, “Ah-Ah: Britain and the Bandung Conference of 1955,” Journal of Southeast Asian Studies, 23, 1 (March 1992): 108.

³³ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์, “พบจูเินไหลที่มั่นคง,” สราญรมย์ 25 (2518): 5.; อารี ภิรมย์, เบื้องหลังการสถาปนาสัมพันธภาพ ยุคใหม่ ไทย-จีน, (กรุงเทพฯ: มิตรนราการพิมพ์, 2524), หน้า 6.

³⁴ สังข์ พัธโนทัย, “อ่านเบื้องหลังสถาปนาสัมพันธไทย-จีน,” ประโคนชัย 26 (กรกฎาคม 2525) อ้างถึงใน กฤดา กุศลาลัย, ชีวิตที่เลือกไม่ได้: อดีตชีวิตของผู้ที่เกิดในแผ่นดินไทยคนหนึ่ง(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แม่มคำฝาง, 2532), หน้า 258-260. สังข์ พัธโนทัยเห็นว่า ความช่วยเหลือทางการทหารของสหรัฐฯสร้างความเข้มแข็งให้กับคณะรัฐประหาร มิใช่ รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม(NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 box 4190, Memorandum of Conversation Nai Sang Pathanotai and N.H. Hannah, 24 March 1952). สังข์ ยอมรับว่า เขาเคยร่วมมือกับสหรัฐฯในการต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่าง“ลึกซึ้ง” ต่อมา เขาเห็นว่าการดำเนินตามสหรัฐฯมิได้เกิดประโยชน์กับไทย ในขณะที่สหรัฐฯมี “แผนยึดครอง”ไทย โดยเขาได้รับทราบเรื่องดังกล่าวจากเจ้าหน้าที่ซีไอเอคนหนึ่ง ต่อมา เขาได้นำเรื่องดังกล่าวเล่าให้จอมพล ป. พึง และสนับสนุนให้จอมพล ป. ต่อสู้กับสหรัฐฯ(ทองใบ ทองเปาด์, คอมมิวนิสต์ลาดยาว, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คนหนุ่ม, 2517), หน้า 271-272.

สงครามจะเดินทางกลับจากสหรัฐฯเพื่อยุติการแข่งขันในการเป็นผู้นำทางการเมืองคนถัดไป³⁵ ในคืน 13 กรกฎาคม 2498 เขาได้มาที่สถานทูตสหรัฐฯเพื่อขอการสนับสนุนการรัฐประหารจากพิวริฟอย ทูตสหรัฐฯ แต่ทูตสหรัฐฯปฏิเสธการสนับสนุนและได้บอกกับพล ต.อ.เผ่าว่า สหรัฐฯยังคงสนับสนุนรัฐบาลจอมพล ป.ต่อไป เขาเห็นว่าพล ต.อ.เผ่ายังไม่เหมาะสมกับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่พล ต.อ.เผ่ามีความเหมาะสมที่จะอยู่เบื้องหลังมากกว่า³⁶ และเขาได้แจ้งต่อพล ต.อ.เผ่าเพิ่มเติมว่า หากกลุ่มตำรวจพยายามรัฐประหารเพื่อกำจัดจอมพลสฤษดิ์และกลุ่มทหารได้สำเร็จก็ยากที่จะได้รับการยอมรับจากจัสแมค เนื่องจาก จัสแมคสนับสนุนจอมพลสฤษดิ์และกลุ่มทหาร³⁷ เมื่อจอมพล ป.เดินทางกลับมาไทย พิวริฟอยได้นำเรื่องความพยายามรัฐประหารของพล ต.อ.เผ่าแจ้งให้เขาทราบ³⁸

เมื่อดัลเลส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้รับรายงานในไทยถึงความพยายามก่อการรัฐประหารของพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เขาได้แจ้งกับพิวริฟอย ทูตสหรัฐฯว่า สหรัฐฯไม่ต้องการให้มีการโค่นล้มรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม³⁹ พิวริฟอยได้แสดงความเห็นกลับไปยังวอชิงตัน ดี.ซี.ว่า เขาเห็นด้วยกับดัลเลสที่สหรัฐฯควรให้การสนับสนุนรัฐบาลจอมพล ป.ต่อไป และสหรัฐฯจะยังคงได้รับประโยชน์หากสนับสนุนให้ทั้ง พล ต.อ.เผ่าและจอมพลสฤษดิ์ อนุรักษ์ให้มีการร่วมมือกันต่อไป อย่างไรก็ตาม เขาเสนอแนะต่อดัลเลสว่า หากมีความจำเป็นที่สหรัฐฯจำเป็นต้องเลือกสนับสนุนคนใดคนหนึ่งให้ขึ้นมาเป็นอำนาจแล้วนั้น“จะต้องเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ระยะยาวของสหรัฐฯเท่านั้น”⁴⁰

ไม่แต่เพียงโลกทัศน์ที่เปลี่ยนไปของจอมพล ป. พิบูลสงครามจากการที่เขาได้เดินทางไปเห็นความเปลี่ยนแปลงของโลกจากการเดินทางไปเยือนต่างประเทศและสหรัฐฯเท่านั้น แต่ปัญหาการแข่งขันระหว่างพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์และจอมพลสฤษดิ์ อนุรักษ์ ที่ทั้งคู่ได้รับการสนับสนุนจากซีไอเอและเพนตากอนก็มีความแหลมคมมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้จอมพล ป. ในฐานะหัวหน้ารัฐบาลตระหนักดีถึงความมีเสถียรภาพของรัฐบาลของเขาที่วางอยู่บนความเปราะบางที่ดำรงอยู่

³⁵ NA, FO 371/106890, Whitteridge to Foreign Office, Annual Review: Report on the general situation in Thailand for 1955, 3 January 1956.

³⁶ “Peurifoy to the Department of States, 14 July 1955,” in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, pp. 827-828.; NA, FO 371/117346, Gage to Tomlinson, 27 July 1955.

³⁷ NA, FO 371/117346, Gage to Tomlinson, 27 July 1955.

³⁸ Ibid.

³⁹ NARA, RG 59 General Records of Department of State, Central Decimal File 1955-1959 Box 3908 , Dulles to Peurifoy , 28 July 1955 .

⁴⁰ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Peurifoy to Secretary of State, 4 August 1955.

ภายในคณะรัฐประหารระหว่างกลุ่มตำรวจและกลุ่มทหาร ดังนั้น เขาจึงจำเป็นต้องแสวงหาทางออกทางการเมืองที่จะทำให้เขาได้รับการสนับสนุนจากประชาชนอย่างกว้างขวางมีผลทำให้เขาตัดสินใจเปิดกว้างทางการเมือง การให้มีบรรยากาศของประชาธิปไตย และให้เสรีภาพในการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์อย่างเต็มที่เพื่อนำไทยเข้าสู่วิถีทางประชาธิปไตยและโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง⁴¹ การเปลี่ยนในท่าทีของจอมพล ป. ครั้งนี้ ทำให้หนังสือพิมพ์ขณะนั้น เช่น สารเสรี ประเมินว่า หลังการกลับจากการเดินทางต่างประเทศของจอมพล ป. ทำให้เขามีความคิดใหม่ที่มีความเป็นมิตรและให้ความสำคัญของหนังสือพิมพ์ต่อประชาธิปไตย โดยเขาได้กล่าวในวันชาติ ประจำปี 2498 ว่า “ไม่มีใครอยู่ค้ำฟ้า” และได้เคยกล่าวในที่ประชุมคณะรัฐประหารว่า ประเทศไทยยังล้าหลังอยู่มาก เขาต้องให้สมาชิกคณะรัฐประหารช่วยสร้างความสำเร็จให้กับประเทศและมองไปข้างหน้า⁴² และ พิมพ์ไทย ได้ให้ฉายากับจอมพล ป. ว่า “จอมพลคนใหม่” และเห็นว่า “นายกฯของเรามีชีวิตทัศน์และโลกทัศน์ที่เปลี่ยนไปจากเดิมมาก”⁴³ เป็นต้น

ในขณะที่ การแข่งขันระหว่างกลุ่มตำรวจและกลุ่มทหารยังไม่มีฝ่ายใดมีชัยอย่างเด็ดขาด ทำให้พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์พยายามที่จะขอความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ ให้มากขึ้นอีก แต่พิวริฟอย ทูตสหรัฐฯ ไม่สนับสนุนให้พล ต.อ.เผ่าเดินทางไปสหรัฐฯ เพื่อขอเงินสนับสนุนเพิ่มเติมอีก⁴⁴ เนื่องจาก พิวริฟอยเห็นว่า สหรัฐฯ ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ทั้งกลุ่มทหารและกลุ่มตำรวจตามข้อตกลงที่เรียกว่า “*Sarit and Phao*” ที่มีมูลค่ารวมถึง 53,000,000 ดอลลาร์เป็นพิเศษแล้ว นอกเหนือความช่วยเหลือทางการเงินและอาวุธตามปกติ อีกทั้ง เงินจำนวนพิเศษก่อนหน้านี้ยังไม่ถูกใช้⁴⁵ อย่างไรก็ตาม พล ต.อ.เผ่ายังคงยืนยันแผนการเดินทางไปสหรัฐฯ ในต้นเดือนสิงหาคม 2498 เพื่อขอความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ อีก⁴⁶ ในที่สุด เขาได้เดินทางไปขอความช่วยเหลือจาก

⁴¹ สยามนิกร, 24 มิถุนายน 2498.

⁴² สารเสรี, 30 มิถุนายน 2498.

⁴³ พิมพ์ไทย, 3 กรกฎาคม 2498.

⁴⁴ หจข.(2)กต. 1.1/ 48 กล่อง 5 การเจรจาขอเพิ่มการให้ความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ อเมริกา(25 กรกฎาคม-8 สิงหาคม 2498), บันทึก เอกอัครราชทูตอเมริกัน ได้มาเข้าเฝ้าเสด็จในกรมฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ 28 กรกฎาคม 2498.

⁴⁵ หจข.กค. 0301.9 กล่อง 2 / 8 เอกสารส่วนตัวนายปวิญ อึ้งภากรณ์ ขอความช่วยเหลือทางการเงินจากสหรัฐฯ(9 พฤศจิกายน 2497-14 ธันวาคม 2498), เพอร์ฟอย ถึง จอมพลอากาศ พัน รณนากาศฤทธาคนี 30 มิถุนายน 2498.

⁴⁶ หจข.กค. 0301.9 กล่อง 2 / 8 เอกสารส่วนตัวนายปวิญ อึ้งภากรณ์ ขอความช่วยเหลือทางการเงินจากสหรัฐฯ(9 พฤศจิกายน 2497-14 ธันวาคม 2498) พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ถึง นายกรัฐมนตรี 22 ตุลาคม 2498. การเดินทางไปของ พล ต.อ.เผ่า ครั้งนี้ ไทยได้รับเงินช่วยเหลือพิเศษจำนวน 2,200,000 ดอลลาร์ เงินช่วยเหลือจากงบประมาณด้านวิชาการ(Technology Cooperation)จำนวน 4,800,000 ดอลลาร์ ด้านการ

สหรัฐฯ สำเร็จ การเยือนสหรัฐฯ ครั้งนี้ เขาได้พบบุคคลสำคัญหลายคน เช่น ดัลเลส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นายพลแมกซ์เวลล์ เทย์เลอร์(Maxwell Taylor)เสนาธิการทหารบก พล.ร.อ.เออร์สกิน ผู้ช่วยรัฐมนตรีกลาโหมด้านช่วยเหลือทางอาวุธ กอนดอน เกรย์(Gordon Grey) ผู้ช่วยรัฐมนตรีกลาโหมฝ่ายการป้องกัน เป็นต้น⁴⁷

ในระหว่างที่พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์อยู่ในสหรัฐฯ พิธีพอย ทูตสหรัฐฯ ที่ไม่สนับสนุนพล ต.อ.เผ่าได้ถึงแก่กรรมอย่างฉับพลัน(12 สิงหาคม 2498)จากอุบัติเหตุจากการขับรถด้วยความเร็วสูงรถชนกับรถบรรทุก ภายหลังจากเขาเดินทางกลับจากการชมการกระโดดร่มของ ตำรวจพลร่มที่ค่ายนเรศวร หัวหิน ทำให้เขาและบุตรชายคนหนึ่งเสียชีวิตในที่เกิดเหตุทันที⁴⁸ แม้ความตายของเขาจะสร้างความตกตะลึงและความสนเท่ห์ให้กับสหรัฐฯ ก็ตาม แต่เจ้าหน้าที่ซีไอพี หลายที่ช่วยงานกลุ่มตำรวจ อย่างฮิว แมคคาฟฟี(Hugh McCaffrey) แจ็ค เชอร์ลี(Jack Shirley) ที่โดยสารรถกับพิริฟอยด้วย พวกเขาได้รายงาน ว่า ความตายของทูตสหรัฐฯ เป็นอุบัติเหตุ⁴⁹ ความตายของพิริฟอยที่กรุงเทพฯ ได้สร้างความกดดันให้กับพล ต.อ.เผ่าที่วอชิงตัน ดี.ซี. มาก เขาได้บันทึกถึงเรื่องดังกล่าวว่า “ในตอนต้นมีผู้สงสัยระแวงอยู่บ้าง แต่เมื่อสถานีวิทยุและโทรทัศนได้ประกาศอย่างละเอียด ทำให้เจ้าหน้าที่ CIA หายสงสัย และเมื่อมีรายงานยืนยันจากเจ้าหน้าที่สหรัฐฯ ที่ปฏิบัติงานในหน่วยพลร่ม ซึ่งอยู่ในเหตุการณ์อย่าง ร.ต.อ.แจ๊ค เชอร์ลี และนายแมคคาฟฟี เป็นผู้ลงนามแล้ว ความคลี่คลายจึงเกิดขึ้น”⁵⁰ อย่างไรก็ตาม การข่าวทางการทหารของสหรัฐฯ ให้นำ นักความตายของพิริฟอย ทูตสหรัฐฯ ว่า เกิดจากอุบัติเหตุด้วยความเป็นไปได้เพียงห้าสิบ

ป้องกัน(Defense Support) 29,500,000 ดอลลาร์ เงินช่วยเหลือกองทัพโดยตรง(Direct Forces Support) จำนวน 10,400,000 ดอลลาร์ และกรมประมงฯ ได้ให้สายงานของพล เสลีเวลดำเนินการประชาสัมพันธ์ โดย จ้างวิลเลียม คอสเทลโล ประธานกรรมการบริษัท Television and Radio Correspondent's Association ประชาสัมพันธ์ประเทศไทยในสหรัฐฯ

⁴⁷ หจข. สร. 0201.17/16 กล่อง 1 การพบปะสนทนาทางราชการในสหรัฐฯ ของนายพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์(19-30 สิงหาคม 2498), บันทึกการสนทนา ระหว่างรัฐมนตรีเผ่า นายพจน์ สารสิน และน.อ. สิทธิ เสวตศิลา กับนายฮอลลิสเตอร์(Hollister)หัวหน้า ICA และ ฟิชเชอร์รีล ลอเรนซ์(Filzgerald Lorenz) 12 สิงหาคม 2498 เวลา 10-10.30 น.

⁴⁸ หจข.(3) สร. 0201.21/ 10 เอกอัครราชทูตอเมริกันและบุตรชายคนเล็กถึงแก่กรรมโดยอุบัติเหตุ(12 สิงหาคม - 28 ตุลาคม 2498).

⁴⁹ หจข.(2)กต. 1.1.6 / 21 กล่อง 2 คำตอบกระทู้ถามของนายอารีย์ ตันติเวทกุล ส.ส. เรื่องการ มรณะกรรมของนาย จอห์น อี. พิริฟอย เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำประเทศไทย(23-31 สิงหาคม 2498).

⁵⁰ หจข.(3)สร. 0201.20.1.1/ 20 รายงานการเดินทางไปปฏิบัติราชการต่างประเทศของนายพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ (25 สิงหาคม-17 กันยายน 2498), พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ถึง เลขาธิการคณะรัฐมนตรีฝ่าย การเมือง 17 กันยายน 2498.

เปอร์เซ็นต์เท่านั้น⁵¹ ไม่นานจากนั้น สหรัฐฯ ได้ส่งแมกซ์ วอลโด บิชอป(Max Waldo Bishop) * เข้ามาเป็นเอกอัครราชทูต(ธันวาคม 2498 – ธันวาคม 2500)คนใหม่ต่อไป

สถานทูตอังกฤษวิเคราะห์ว่า ในสายตาของจอมพล ป.พิบูลสงครามเห็นว่า ค่ายราชครูที่น่าโดยจอมพลผิน ชุณหะวัณและพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์เป็นกลุ่มที่แสดงการทำทลายอำนาจของเขาอย่างเปิดเผย ทำให้เขามีความต้องการลดทอนอำนาจของกลุ่มดังกล่าวลงด้วยการปรับคณะรัฐมนตรีในเดือนสิงหาคม 2498 ด้วยการย้าย พล ต.อ.เผ่าจากรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลังซึ่งเป็นตำแหน่งที่พล ต.อ.เผ่าหาประโยชน์จากการค้าทองและฝิ่น และใช้ตำแหน่งเป็นช่องทางในการติดต่อรับความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ ให้เป็นรัฐมนตรีช่วยมหาดไทยแทน และการปรับจอมพลผินจากการควบตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นรองนายกรัฐมนตรีเพียงตำแหน่งเดียว ในขณะที่เขาเปิดโอกาสจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หัวหน้าค่ายสี่เสาเทเวศน์เข้าไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหมแทนจอมพลผิน ทำให้ค่ายราชครูเสียใจกับการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งดังกล่าว⁵² อย่างไรก็ตาม แม้การปรับคณะรัฐมนตรีครั้งนี้จะเป็นความพยายามลดอำนาจของค่ายราชครูลง แต่ดัลเลส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ เห็นว่า พล ต.อ.เผ่าเป็นคนที่ไม่ธรรมดา เขามีความสามารถทั้งการบริหารและศักยภาพในการทำงาน พล ต.อ.เผ่ายังสามารถเป็นคู่แข่งชั้นทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ต่อไป⁵³

แผนการต่อไปในการจัดดุลอำนาจในรัฐบาลโดยจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ดำเนินต่อไปด้วยการที่เขาพยายามปรับปรุงการควบคุมกลุ่มทหารและกลุ่มตำรวจใหม่ด้วยการปฏิเสธแรงกดดันจากค่ายราชครูที่ต้องการกำจัดจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ออกจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกและให้พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์เข้าดำรงตำแหน่งแทนจอมพลสฤษดิ์ อีกทั้ง จอมพล ป.ได้

⁵¹ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP75-00149R000600300030-3, 15 August 1955, "Probe Envoy's Death Ride".

* แมกซ์ ดับบลิว บิชอป (Max Waldo Bishop)(2451-)จบการศึกษาด้านปรัชญาจากมหาวิทยาลัยชิคาโก ปฏิบัติงานในกระทรวงการต่างประเทศที่ญี่ปุ่นในฐานะล่าม(2478-2481) กงสุลโคลัมโบ-ชิลอน(2488) หัวหน้ากิจการเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ(2491-2492) เอกอัครราชทูตประจำไทย(ธันวาคม 2498 – ธันวาคม 2500) (หจข. (3)กต.0201.16/9 กล่อง 1 ทูตอเมริกันประจำประเทศไทย (30 ธันวาคม 2496 – 14 กุมภาพันธ์ 2501).

⁵² NA, FO 371/117346, Whitteridge to Foreign Office, 6 August 1955.; NA, FO 371/117338 , Whitteridge to Foreign Office, 11 August 1955.

⁵³ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Dulles to Bangkok, Relationship between General Phao and Prime Minister Phibun, 20 October 1955.

ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเพื่อควบคุมกรมตำรวจซึ่งเป็นฐานอำนาจของพล ต.อ.เผ่าโดยตรง⁵⁴ จากนั้น เขาได้ลดทอนอำนาจของพล ต.อ.เผ่าในกรมประมวลาชการแผ่นดินที่ สหรัฐฯให้การสนับสนุนจัดตั้งขึ้นด้วยการสั่งให้ข้าราชการที่เคยถูกยืมตัวไปช่วยราชการที่กรม ประมวลาชกลับไปปฏิบัติงานที่ต้นสังกัดเดิม แม้จอมพล ป.ได้พยายามปรับดุลอำนาจทาง การเมืองระหว่างสองกลุ่มใหม่แล้วก็ตาม แต่เขาก็ยังคงไม่ไว้วางใจในฐานอำนาจทางเศรษฐกิจ ของทั้งสองกลุ่ม จากนั้น เขาดำเนิน การทอนฐานอำนาจทางเศรษฐกิจของทั้งสองกลุ่มลงอีกด้วย มติคณะรัฐมนตรี 14 สิงหาคม 2498 ให้สมาชิกคณะรัฐมนตรีต้องไม่ดำรงตำแหน่งในธุรกิจของรัฐ และเอกชน⁵⁵ จากนั้น จอมพล ป. ได้เปิดกว้างทางการเมือง ด้วยการให้ตั้งพรรคการเมือง ให้ เสรีภาพแก่หนังสือพิมพ์ เขาพยายามมีความใกล้ชิดประชาชน และสนับสนุนการต่อต้านการ ผูกขาดอำนาจเศรษฐกิจและการคอร์รัปชัน ตลอดจน เขาได้ปฏิเสธร่างชัดเจนถึงแรงกดดันของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ที่ต้องการฟื้นฟูรัฐธรรมนูญฉบับ 2492 หรือรัฐธรรมนูญรอยัลลิสต์ขึ้นมาใหม่ สถานทูตสหรัฐฯเรียกนโยบายการเปลี่ยนแปลงข้างต้นของจอมพล ป.ว่า วิสัยทัศน์ใหม่⁵⁶

ด้วยเหตุที่ การแข่งขันระหว่างขุนศึกทั้งสองนั้นยากแก่การเข้าใจ ส่งผลให้ ดัลเลส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ มีบันทึกถึงบิชอป ทูตสหรัฐฯคนใหม่ โดยให้ข้อมูลพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขุนศึกทั้งสองว่า ทั้งคู่เป็นเพื่อนร่วมรุ่นที่โรงเรียน นายร้อยทหารบกและมีธุรกิจบางอย่างร่วมกัน แต่ก็มีแข่งขันอย่างเข้มข้นเพื่อหาความสนับสนุน จากจอมพล ป.พิบูลสงคราม แม้พวกเขาสู้กันแต่ไม่ได้เป็นศัตรูกัน ทั้งสองคนยังคงสนับสนุนจอม พล ป. แต่จอมพลสฤษดิ์มักชอบเยาะเย้ยความภักดีของพล ต.อ.เผ่าที่มีต่อจอมพล ป.อย่างแนบ แน่น อย่างไรก็ตาม จอมพล ป. กลับมีความระแวงพล ต.อ.เผ่ามากกว่าจอมพลสฤษดิ์ โดยจอม พล ป. ต้องการผนึกอำนาจทางการเมืองของเขาโดยไม่ต้องการอิงกับอำนาจของสองขุนศึกอีก ต่อไป ด้วยการใช้นโยบายประชาธิปไตยเป็นแนวทางการเสริมสร้างอำนาจและความชอบธรรม

⁵⁴ หจข.มท.0201.2.1.23 / 4 กลอง 3 คำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย(จอมพล ป.) เรื่อง ของอำนาจในการออกข้อบังคับของมหาดไทยว่าด้วยการเคลื่อนย้ายกำลังและเตรียมพร้อม(2498). จอมพล ป. พิบูลสงครามได้ออกคำสั่งให้อำนาจในการสั่งการใช้กำลัง เคลื่อนย้ายกำลังและการเตรียมพร้อมของตำรวจ ที่ เคยเป็นอำนาจของรัฐมนตรีช่วยมหาดไทยให้เป็นของรัฐมนตรีมหาดไทยแทน

⁵⁵ หจข.(3)สร. 0201.45/51 กลอง 4 การควบคุมองค์กรของรัฐและบริษัทในความควบคุมของรัฐ(20 ธันวาคม 2498 – 15 สิงหาคม 2500), สุนทร หงส์ลดากรมย์ เลขานุการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ถึง เลขานุการ คณะรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง 20 ตุลาคม 2498.

⁵⁶ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Magill to Secretary of State , Phibun-The New Look, 24 August 1955.; NARA, RG 59 General Records of The Department of State ,Central Decimal File 1955-1959 Entry Thailand 1955-1959 box 3910, Anschuetz to Secretary of State, 17 September 1955.

ให้กับตนเอง อย่างไรก็ตาม ดัลเลส ตั้งข้อสังเกตว่า ท่ามกลางการต่อสู้ระหว่างพล ต.อ.เผ่าและจอมพล สฤษดิ์ เมื่อใดจอมพล ป. ไม่มีอำนาจเมื่อนั้นเขายังรักษาตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ แต่หากเมื่อใด เขาต้องการอำนาจมากขึ้น เมื่อนั้นเขาจะเสียทั้งตำแหน่งและอำนาจไป⁵⁷

เมื่อพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์เดินทางกลับจากวอชิงตัน ดี.ซี.และภายหลังการมรณกรรมของทูตสหรัฐฯแล้ว เขารู้สึกได้ถึงความเห็นห่างระหว่างเขากับสหรัฐฯ เขาได้เคยกล่าวกับบอร์แมน แอนชูทซ์(Norman Anshuetz) อุปทูตรักษาการฯ ในเดือนกันยายน 2498 ว่า เขามีความต้องการใกล้ชิดกับผู้แทนของสหรัฐฯต่อไป แต่เขาคิดว่า เขาอาจไม่ได้รับสิทธิแน่นอนจากตัวแทนของสหรัฐฯเหมือนเช่นในอดีตอีก⁵⁸ แอนชูทซ์ได้รายงานในฉบับต่อมาว่า เมื่อมีใดที่เขามีโอกาสสนทนากับพล ต.อ.เผ่า นั้น พล ต.อ.เผ่ามักจะกล่าวชื่นชมความสัมพันธ์ของเขากับสหรัฐฯที่ผ่านมายาวนานอยู่เสมอๆ แอนชูทซ์เห็นว่า การที่พล ต.อ.เผ่าแสดงท่าทีดังกล่าวเพื่อต้องการได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯต่อไป⁵⁹

ปลายเดือนพฤศจิกายน 2498 สถานทูตสหรัฐฯเห็นว่า การทำทนายพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ต่อจอมพล ป. พิบูลสงครามดูเหมือนใกล้จบสิ้นลง พล ต.อ.เผ่าได้ถูกหนังสือพิมพ์ของจอมพล ป. วิจารย์อย่างหนัก ทำให้เกิดสภาพตึงเครียดไปทั่วการเมืองของไทย เห็นได้จาก สำนักงานตำรวจที่วังปารุสก์ของพล ต.อ.เผ่าได้รับการคุ้มกันอย่างแน่นหนาโดยกลุ่มตำรวจหรือพวกอัครวินแหวนเพชร เนื่องจาก ขณะนั้น จอมพล ป. ได้รับการสนับสนุนจากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เพื่อจำกัดอำนาจของพล ต.อ.เผ่า⁶⁰ ต่อมา จอมพล ป. บอกกับแอนชูทซ์ว่า กลุ่มตำรวจพยายามสร้างความตึงเครียดทางการเมืองขึ้น เนื่องจาก พวกเขาอาจจะถูกจับกุมในฐานะเกี่ยวข้องกับการฆาตกรรมหลายคดี รวมทั้งการทำธุรกิจผิดกฎหมาย เช่น การขนส่งสินค้าเถื่อน การปลอมแปลงธนบัตรและการค้าฝิ่น พวกเขาได้ส่งจดหมายคุกคามไปยังจอมพลสฤษดิ์จึงทำให้เกิดการเตรียมความพร้อมของกลุ่มทหาร แอนชูทซ์แจ้งกับ จอมพล ป.ว่า สหรัฐฯไม่ต้องการให้เกิดความรุนแรงในการต่อสู้กันเพื่อช่วงชิงอำนาจทางการเมือง เนื่องจาก การต่อสู้ของผู้นำกลุ่มในรัฐบาลไทยจะทำให้สหรัฐฯและไทยสูญเสียความน่าเชื่อถือในซีโต้ และความขัดแย้งจะนำไปสู่การแทรกซึมของ

⁵⁷ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Dulles to Bangkok, Relationship between General Phao and Prime Minister Phibun , 20 October 1955.

⁵⁸ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Anshuetz to Secretary of State, 8 September 1955.

⁵⁹ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Anshuetz to Secretary of State, 20 September 1955.

⁶⁰ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79T00975A002300130001-1, 29 November 1955, "Political showdown in Bangkok may be near".

คอมมิวนิสต์ได้⁶¹ แต่การแข่งขันระหว่างกลุ่มทหารและกลุ่มตำรวจยังคงดำเนินต่อไป เช่น ในปลายเดือนธันวาคม 2498 กองทัพบกภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ได้เคลื่อนกำลังอย่างไม่มีสาเหตุเข้าคุมสถานที่สำคัญในกรุงเทพฯ โดยมีกำลังหน่วยทหาร การแข่งขันดังกล่าวส่งผลให้จอมพล ป. ต้องมีความระมัดระวังตัวมากขึ้นโดยเขาได้เปลี่ยนที่พักในเวลากลางคืนอยู่เสมอ⁶²

ด้วยเหตุที่ พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์พยายามขอการสนับสนุนจากสหรัฐฯบ่อยครั้ง และการที่เขามีความสัมพันธ์กับซีไอเอ ทำให้จอมพล ป. พิบูลสงครามมีความไม่ไว้วางใจพล ต.อ.เผ่า เนื่องจาก เขามีความใกล้ชิดกับสหรัฐฯมากเกินไป ทั้งนี้ พจน์ สารสิน ทูตไทยประจำสหรัฐฯ ได้เคยบอกกับแลนดอน เจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศ แผนกกิจการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่วอชิงตันดี.ซี. ถึงการขยายบทบาททางการเมืองของพล ต.อ.เผ่าผ่านการขอการสนับสนุนจากสหรัฐฯว่า จอมพล ป.ได้เคยบอกโดยอ้อมกับเจ้าหน้าที่สหรัฐฯกรุงเทพฯว่า เขา คือ หัวหน้ารัฐบาลซึ่งเป็นตำแหน่งที่เป็นทางการของช่องทางความสัมพันธ์ระหว่างกัน ดังนั้น สหรัฐฯควรติดต่อผ่านเขามากกว่าการติดต่อผ่านพล ต.อ.เผ่า จอมพล ป.ได้ยกตัวอย่างตำแหน่งของโดโนแวน อดีตทูตสหรัฐฯประจำไทยและที่ปรึกษาของรัฐบาลไทย ที่มักติดต่อโดยตรงกับพล ต.อ.เผ่า มากกว่าเขา พจน์ เห็นว่า จอมพล ป.มีความระแวงความทะเยอทะยานทางการเมืองของพล ต.อ.เผ่าที่จะชิงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไปจากเขา นอกจากนี้ พจน์เห็นว่า การที่พล ต.อ.เผ่าเดินทางไปเยือนต่างประเทศเพื่อกระชับมิตรกับประเทศต่างๆและสหรัฐฯเป็นการเตรียมตัวเป็นนายกรัฐมนตรี นอกจากนี้ แลนดอนได้ตั้งข้อสังเกตในการสนทนากับพจน์ว่า พจน์ไม่พอใจที่พล ต.อ.เผ่า ขยายอำนาจของมายังกิจกรรมด้านการต่างประเทศ พจน์มีความระแวงว่าพล ต.อ.เผ่าต้องการเป็นทูตไทยประจำสหรัฐฯแทนเขา⁶³

7.4 : การสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยทางออกการเมือง

ควรบันทึกด้วยว่า หลายปีที่ผ่านมา รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามต้องเผชิญหน้ากับปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มการเมืองต่างๆ แม้ต่อมา เขาจะสามารถปราบปรามกลุ่มการเมืองต่างๆลงได้ก็ตาม แต่เขาย่อมตระหนักดีถึงการเปลี่ยนแปลงของปัญหาการ

⁶¹ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Anschuetz to Secretary of State, 1 December 1955.

⁶² พิมพ์ไทย, 30 ธันวาคม 2498.; สารเสรี, 30 ธันวาคม 2498.

⁶³ The Dwight D. Eisenhower Library, OCB Central File Series, OCB 091 Thailand, Landon to Kenneth T. Young, Conversation with Thai Ambassador Sarasin and Kenneth P. Landon, 9 February 1956.

เนื่องจากความขัดแย้งภายนอกคณะรัฐประหารมาสู่ความขัดแย้งภายในระหว่างขุนศึกที่สำคัญสองคนที่ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น คือ พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งมีความล่อแหลมต่อความมั่นคงของรัฐบาลของเขา อีกทั้ง ปัญหาความขัดแย้งภายในคณะรัฐประหารซึ่งเป็นพลังที่ค้ำจุนรัฐบาลที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นทำให้เขาตระหนักดีถึงปัญหาที่เปราะบางที่เป็นเงื่อนไขของเสถียรภาพของรัฐบาล ดังนั้น การเดินทางไปต่างประเทศของจอมพลป.ทำให้เขาได้เห็นความเปลี่ยนแปลงของโลกและเห็นหนทางใหม่ในการแก้ไขปัญหาการเมือง เขามีความจำเป็นต้องแสวงหาการสนับสนุนจากประชาชนอย่างกว้างขวางเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับตัวเขาในฐานะผู้นำรัฐบาลมากกว่าการพึ่งพิงอำนาจจากสองขุนศึกในการค้ำจุนรัฐบาลที่ทำให้เขาเป็นเสมือนหนึ่งหุ่นเชิดของสองขุนศึก สำหรับจอมพล ป.อดีตแกนนำของคณะราษฎรและอดีตนายกรัฐมนตรีในช่วงการสร้างกระแสชาตินิยมในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น เขามีความคุ้นเคยกับการแสวงหาความสนับสนุนจากประชาชนอยู่ก่อนแล้ว ด้วยเหตุผลเหล่านี้ ทำให้เขาตัดสินใจเปิดกว้างทางการเมือง สนับสนุนให้มีบรรยากาศของประชาธิปไตย และการให้เสรีภาพในการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์อย่างเต็มที่ เพื่อนำประเทศไทยไปสู่วิถีทางประชาธิปไตยและให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง ตลอดจนการสร้างบรรยากาศแห่งเสรีภาพด้วยการเปลี่ยนสนามหลวงให้กลายเป็นเวทีไฮด์ปาร์คแบบที่เกิดในลอนดอน⁶⁴

นอกจากการไฮด์ปาร์คที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามมุ่งสร้างให้เกิดบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตยได้เกิดขึ้นครั้งแรกในปลายปี 2498 แล้วเท่านั้น แต่จอมพล ป.ยังหวังว่าบรรยากาศดังกล่าวจะทำให้รัฐบาลจะได้รับการสนับสนุนจากประชาชนให้มีฐานะที่เข้มแข็งขึ้น ทั้งนี้ การเปิดปราศรัยในครั้งแรกๆ เริ่มต้นจากการวิจารณ์นโยบายรัฐบาล เช่น การศึกษา การประกันสังคม ต่อมาได้เปลี่ยนการปราศรัยไปสู่การโจมตีที่ตัวของจอมพล ป.สลับกับพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับพล ต.อ.เผ่า นั้น ถูกโจมตีจากประเด็นเรื่องการฆาตกรรมการเมือง รัฐมนตรี 4 คนและการโจมตีค่ายราชครู ต่อมาการไฮด์ปาร์คได้เปลี่ยนเป็นการปราศรัยวิจารณ์นโยบายต่างประเทศของรัฐบาลจอมพล ป. และเรียกร้องให้ไทยมีนโยบายที่เป็นอิสระจากสหรัฐฯ

65

การที่จอมพล ป. พิบูลสงครามพยายามผลักดันให้มีการสร้างเวทีไฮด์ปาร์คออกไปทั่วประเทศเพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตย แต่เวทีการสร้างประชาธิปไตยดังกล่าวกลับกลายเป็นเวทีที่กลุ่มการเมืองต่างๆ ใช้เป็นโอกาสในการเปิดสงครามโจมตีคู่แข่งทางการเมือง เช่น

⁶⁴ Newsweek, 21 November 1955.

⁶⁵ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Bangkok to Secretary of State, Thailand's Hyde Park-The Phramane Ground Orations, 4 January 1956 , ประจวบ อัมพะเสวต, พลิกแผ่นดินประวัติศาสตร์เมืองไทย 24 มิถุนายน 2475-14 ตุลาคม 2516, (กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2543), หน้า 390.

จอมพล ป. และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ร่วมมือในการโจมตีพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ และค่ายราชครู ส่วนพล ต.อ.เผ่าใช้เวทีในการโจมตีคู่แข่งในคณะรัฐมนตรี ในขณะที่ กลุ่มฝ่ายซ้าย ใช้เป็นเวทีในการโจมตีรัฐบาลจอมพล ป. พล ต.อ.เผ่าและสหรัฐฯ ส่วน “กลุ่มรอยัลลิสต์” ใช้เป็นเวทีดังกล่าวในการโจมตีรัฐบาล รายงานจากสถานทูตสหรัฐฯ เห็นว่า จอมพล ป. ไม่สามารถควบคุมการไฮด์ปาร์คได้⁶⁶

การปราศัยทางการเมืองภายใต้บรรยากาศที่มีเสรีภาพนั้นทำให้มีคนมาร่วมฟังจำนวนมาก ตั้งแต่จำนวนนับพันคนและเพิ่มขึ้น “เป็นหมื่นและกว่าแสนคน” ในเวลาต่อมา⁶⁷ บรรยากาศทางการเมืองที่เกิดขึ้นนี้ นำมาสู่ความตื่นตัวทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาด้วยกัน สถานทูตสหรัฐฯ ได้รายงาน ว่า นิสิตนักศึกษาเริ่มมีความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น พวกเขาได้มีการรวมกลุ่มนิสิตนักศึกษาเคลื่อนไหวที่แม้จะเป็นในประเด็นเกี่ยวกับการศึกษา แต่สหรัฐฯ เห็นว่า การรวมตัวเหล่านี้มีศักยภาพที่จะนำไปสู่การก่อตัวของความเห็นสาธารณะและการเคลื่อนไหวทางการเมืองต่อไป ทั้งนี้ พวกเขาได้ตระหนักถึงอำนาจในการต่อรองมากขึ้นจากเดิมที่เคยเป็นแต่เพียงผู้ยอมรับคำสั่งไปสู่การเรียกร้องและแสดงให้เห็นถึงความไม่พอใจ ดังเช่น เหตุการณ์การประท้วงม.ร.ว.สลับ ลดาวัลย์ เลขาธิการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อ 11 สิงหาคม 2498 ของเหล่านิสิตและเหตุ การณ์นักศึกษาธรรมศาสตร์ได้ประท้วงขู่นประเสริฐสุภามาตรา คณบดี เศรษฐศาสตร์ เมื่อ 18 สิงหาคม และกรณีนักศึกษาธรรมศาสตร์ กว่าหนึ่งพันคนได้รวมตัวประท้วงที่หน้ารัฐสภาเมื่อ 24 สิงหาคม เรียกร้องให้จอมพล ป. พิบูลสงครามลาออกจากอธิการบดี โดยต่อมา จอมพล ป. ยอมลาออก เขาให้เหตุผลว่า เขาไม่สามารถอุทิศเวลาให้กับหน้าที่อธิการบดีได้อย่างเพียงพอในการบริหารงานมหาวิทยาลัย โดยจอมพล ป. เห็นว่า การเคลื่อนไหวของนิสิตนักศึกษาเป็นการกระทำที่เป็นประชาธิปไตย⁶⁸ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ภายใต้การสร้าง

⁶⁶ พิมพ์ไทย, 5 ตุลาคม 2498. เริ่มลงข่าวการเริ่มต้นการจัดไฮด์ปาร์คที่ลำปาง; NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Bangkok to Secretary of State, Thailand's Hyde Park-The Phramane Ground Orations, 4 January 1956.

⁶⁷ Ibid. สำหรับข้อมูลจำนวน “เป็นหมื่นและกว่าแสนคน” (โปรดดู ประจวบ อัมพะเสวต, พลิกแผ่นดินประวัติศาสตร์เมืองไทย 24 มิถุนายน 2475-14 ตุลาคม 2516, หน้า 390).

⁶⁸ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Magill to Secretary of State, Thai Students Re-emerge as a Significant Political Force ?, 5 October 1955.; NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Anschuetz to Secretary of State, 27 August 1955. เหตุการณ์การประท้วงของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเกิดจากเลขาธิการมหาวิทยาลัยมีนโยบายที่เข้มงวดกับนิสิตมากเกินไป ส่วนการประท้วงของนักศึกษาธรรมศาสตร์ เนื่องจากคณบดี คณะเศรษฐศาสตร์มีนโยบายที่จะรับนักเรียนจากวิทยาลัยการพาณิชย์อัสสัมชัญเข้ามาศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยซึ่งนักศึกษาไม่เห็นด้วย เนื่องจากพวกเขาเห็นว่า นักเรียนพาณิชย์เหล่านั้นมีระดับความรู้ต่ำกว่ามาตรฐาน

บรรยากาศที่ให้เสรีภาพในการแสดงออกทำให้บัณฑิตนักศึกษได้เริ่มแสดงออกถึงความคิดเห็นและพลังทางการเมืองของพวกเขาที่พร้อมจะกลายเป็นพลังการเมืองที่สำคัญต่อไป

แม้บรรยากาศของการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนและบัณฑิตนักศึกษได้ขยายตัวอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน แต่กระนั้นก็ดี ความตื่นตัวดังกล่าวได้ถูกชี้แนะโดยกลุ่มทางการเมืองที่ขัดแย้งแย่งชิงกัน โดยแกนนำไฮด์ปาร์คหลายคนได้รับการสนับสนุนทางการเมืองจากบุคคลในรัฐบาลหลายคนที่ยึดแย้งกันในขณะนั้น รวมทั้ง“กลุ่มรอยัลลิสต์”ได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าวด้วย สถานทูตสหรัฐอเมริการายงานว่า จอมพล ป. พิบูลสงครามให้การสนับสนุนนักการเมืองหลายคนให้ขึ้นเวทีไฮด์ปาร์ค เช่น พีร์ บุนนาค และทองอยู่ พุฒพัฒน์ รวมทั้งนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายซ้ายหลายคน พวกเขาได้พยายามเรียกร้องให้ไทยมีนโยบายต่างประเทศที่เป็นกลางและมีการปราศัยโจมตีพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ผู้ที่กำลังขึ้นมาท้าทายอำนาจทางการเมืองของจอมพล ป. ส่วนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้ให้การสนับสนุนนักการเมืองฝ่ายซ้ายหลายคน เช่น เทพ โชติดิษฐ์ิต เพทาย โชติดิษฐ์ิต และชวน รัตนะวราหะ เป้าหมายของจอมพล สฤษดิ์เน้นการวิจารณ์พล ต.อ.เผ่า ผู้เป็นคู่แข่งทางการเมืองของเขาเป็นสำคัญ ในขณะที่ “กลุ่มรอยัลลิสต์”และพรรคประชาธิปัตย์ให้การสนับสนุน ไถงสุวรรณทัต กิตติศักดิ์ ศรีอำไพ และเพิ่ม วงศ์ทองเหลือเน้นการโจมตีทั้งรัฐบาลและตัวบุคคลเช่น จอมพล ป. และพล ต.อ.เผ่า แต่พวกเขาหลีกเลี่ยงการโจมตีจอมพลสฤษดิ์ และเรียกร้องให้นำรัฐธรรมนูญ ฉบับ 2492 หรือรัฐธรรมนูญ รอยัลลิสต์กลับมาใช้ใหม่⁶⁹

ในขณะนั้น ประชาชนที่เริ่มตื่นตัวทางการเมืองจากความไม่พอใจที่ถูกปกครองภายใต้คณะรัฐประหารมานานหลายปี ความอัดอั้นดังกล่าวได้นำไปสู่รวมตัวกันของประชาชนหลายพันคนเพื่อท้าทายอำนาจของคณะรัฐประหารที่บริเวณท้องสนามหลวง พวกเขาเรียกร้องให้คณะรัฐประหารสลายตัว และมีการปราศัยโจมตีไปที่กลุ่มตำรวจของพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ที่เคยปราบปรามศัตรูทางการเมืองอย่างความน่าสะพรึงกลัวและมีการแสวงหาประโยชน์จากรูจิกนอกกฎหมาย จากนั้น พวกเขาได้เดินขบวนไปวางพวงหรีดที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย และร่วมตระโกนว่า “ประชาธิปไตย จงเจริญ คณะรัฐประหารไม่เอา คณะรัฐประหารออกไป เราไม่ต้องการคณะรัฐประหาร”⁷⁰ ต่อมา 10 ธันวาคม เพิ่ม วงศ์ทองเหลือ นักไฮด์ปาร์คที่ได้รับการ

⁶⁹ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Bangkok to Secretary of State, Thailand's Hyde Park-The Phramane Ground Orations, 4 January 1956.; พิมพ์ไทย, 6 พฤศจิกายน 2498.

⁷⁰ สยามนิกร, 10 พฤศจิกายน 2498.; NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Bangkok to Secretary of State, Thailand's Hyde Park-The Phramane Ground Orations, 4 January 1956.

สนับสนุนจาก“กลุ่มรอยัลลิสต์”และพรรคประชาธิปัตย์ได้นำการชุมนุมกันของประชาชนที่สนามหลวงและมีการถือป้ายข้อความหลายข้อความว่า “เราต้องการประชาธิปไตย”, “เลิกลัทธิโจรครองเมือง”, “ประชาธิปไตยด้วยปืนจิงฉิบหาย” มีกล่าวโจมตีบ ประมาณการทหารรัฐบาล และพาฝูงชนเดินไปยังลานพระบรมรูปทรงม้า ตำรวจได้เข้าสกัดการชุมนุม ต่อมาเกิดความวุ่นวายขึ้นเมื่อทหารนอกเครื่องแบบหลายคนให้ความคุ้มครองการชุมนุมที่นำโดยแกนนำที่“กลุ่มรอยัลลิสต์”ให้การสนับสนุนนั้น โดยทหารนอกเครื่องแบบจะใช้ขวนขวามกับตำรวจนอกเครื่องแบบ⁷¹

การเปิดบรรยากาศประชาธิปไตยและไฮด์ปาร์คนำไปสู่การการเติบโตของพลังประชาธิปไตยและการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนและนิสิตนักศึกษา โดยพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ได้ตกเป็นเป้าหมายของการโจมตีจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” เนื่องจาก เขาพยายามท้าทายอำนาจทางการเมืองของจอมพล ป. ทำให้จอมพล ป. ไม่ไว้ใจและต้องการทำให้พล ต.อ.เผ่าเสื่อมอำนาจลง ในช่วงเวลานั้นจอมพล ป. จึงหันไปแสวงหาการสนับสนุนจากจอมพลสฤษดิ์เพื่อลดอำนาจของพล ต.อ.เผ่า ส่งผลให้ทั้งสองคนร่วมมือกันในการโจมตีพล ต.อ.เผ่า ในขณะที่ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ไม่ชอบพล ต.อ.เผ่าด้วยเช่นกัน เนื่องจาก เขาเป็นบุคคลที่แสดงตนเป็นปรปักษ์กับ“กลุ่มรอยัลลิสต์”อย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง กิจการตำรวจและบทบาทของกลุ่มตำรวจเกี่ยวข้องกับการควบคุมประชาชนโดยตรงมากกว่าทหาร ทำให้ประชาชนไม่พอใจพล ต.อ.เผ่ามากกว่าจอมพลสฤษดิ์ ดังนั้น เขาจึงตกเป็นเป้าหมายการโจมตีและเกลียดชังจากรอบทิศ ดังเช่น การปราศรัยครั้งหนึ่งมีการเรียกร้องให้จับพล ต.อ.เผ่ามาแขวนคอที่ต้นมะขามสนามหลวง และเอามีดเขียดเนื้อออกที่ละชิ้นจนขาดใจตาย⁷² นักหนังสือพิมพ์ร่วมสมัยบันทึกว่า การไฮด์ปาร์คได้ทำลายความชอบธรรมของพล ต.อ.เผ่าลง จนกระทั่ง ครั้งหนึ่ง พล ต.อ.เผ่าเคยกล่าวถึงการไฮด์ปาร์คว่า “จอมพล ป.ทำอะไรไม่รู้ทำให้ตำรวจเสียหาย”⁷³

การตกเป็นเป้าหมายการโจมตีจากรอบทิศทำให้พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ตระหนักดีว่า เขากำลังตกอยู่ในวงล้อมของการไฮด์ปาร์คที่ทำให้เขาเสื่อมอำนาจลง ดังนั้น เขาจึงต้องการตอบโต้ด้วยเช่นกัน ดังการไฮด์ปาร์คครั้งหนึ่งในเดือนธันวาคม 2498 ชวน รัตนวราหะ แกนนำไฮด์ปาร์คที่สนับสนุนจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้ไฮด์ปาร์คโจมตีการทำงานของตำรวจต่อผู้ฟังราว 30,000

⁷¹ สารเสรี, 12 ธันวาคม 2498.

⁷² สารเสรี, 14 ธันวาคม 2498.; NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908,

Magill to Secretary of State, Indication of relaxation in Political tensions, 10 February 1956.

⁷³ สมบูรณ์ วรพงศ์, ยี่ตรีฐบาล: รัฐประหาร 16 กันยายน ล้มรัฐบาลพิบูลฯ, (พระนคร: โรงพิมพ์เจริญธรรม, 2500), หน้า 98.; ประจวบ อัมพะเสวต, พลิกแผ่นดินประวัติศาสตร์การเมืองไทย 24 มิถุนายน 2475-14 ตุลาคม 2516, หน้า 391.; อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายศักดิ์ ไทยวัฒน์ ณ เมรุพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร 30 มิถุนายน 2544, (กรุงเทพฯ: 2544), หน้า 152.

คน พล ต.อ.เผ่าได้ตอบโต้การโจมตีด้วยการใช้กำลังในระหว่างการปราศัย โดยใช้กลุ่มชายฉกรรจ์สวมชุดสีน้ำเงินเป็นเครื่องแบบของคณาธิการรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์(ร.ส.พ.)ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจที่อยู่ภายใต้การดูแลของค่ายราชครูและพล ต.อ.เผ่าทำให้บุญยัง สันธนะวิทย์ นักพูดคนหนึ่งถูกแทงบาดเจ็บ⁷⁴ ต่อมา ชวนได้ทำหน้าที่สื่อเรียกร้องให้จอมพลสฤษดิ์สังหารมาคุ้มครองการปราศัยโจมตีกลุ่มตำรวจ⁷⁵

สำหรับบทบาทของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ที่ได้ในการเข้าร่วมการสงครามทำลายความชอบธรรมรัฐบาลครั้งนั้น เนื่องจาก พวกเขามีผลประโยชน์เป็นของตนเองเช่นกัน โดยควง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์และแกนนำคนหนึ่งของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ได้เคยประกาศว่า พรรคไม่เคยห้ามสมาชิกสภาผู้แทนและสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ร่วมไฮด์ปาร์ค⁷⁶ ต่อมา กิตติศักดิ์ ศรีอำไพ นักไฮปาร์คที่รับการสนับสนุนจาก“กลุ่มรอยัลลิสต์”ได้ขึ้นปราศัยเรียกร้องประชาชนควรรื้อถอนรัฐธรรมนูญฉบับ 2492 หรือรัฐธรรมนูญฉบับรอยัลลิสต์มากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับ 2475⁷⁷ เนื่องจาก รัฐธรรมนูญฉบับ 2492 นั้นเป็นสิ่งที่ “กลุ่มรอยัลลิสต์”ได้ออกแบบขึ้นซึ่งเป็นประโยชน์กับพรรคประชาธิปัตย์ที่จะรื้อฟื้นรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวและต่อมารื้อฟื้นรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้กลายมาเป็นนโยบายหาเสียงในการเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์ ไม่นานจากนั้น กิตติศักดิ์ทำหายพล ต.อ.เผ่าให้ขึ้นปราศัยแข่งกับเขา เมื่อพล ต.อ.เผ่าตกลงขึ้นปราศัยแข่ง เขาได้ทำให้พล ต.อ.เผ่ากลายเป็นตัวตลกบนเวทีไฮปาร์คด้วยการสาบานบนเวทีเมื่อต้นเดือนมกราคม 2499⁷⁸ การต่อสู้ทางการเมืองในไทยที่ในบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตยเกิดขึ้นตั้งแต่ปลายปี 2498 นั้น สภาความมั่นคงแห่งชาติ สหรัฐฯ เห็นว่า การต่อสู้ในลักษณะดังกล่าวจะทำให้การเมืองไทยอ่อนแอลงมาก⁷⁹

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การไฮด์ปาร์คจึงเป็นเหมือนเวทีในการทำลายความชอบธรรมของพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ซึ่งเป็นผู้ทำหายอำนาจทางการเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงครามให้เกิดแก่สาธารณชนที่จะมีผลทำให้จอมพล ป.เป็นผู้มีความชอบธรรมที่โดดเด่นและปลดปล่อย

⁷⁴ สารเสรี, 18 ธันวาคม 2498.; พิมพ์ไทย, 19 ธันวาคม 2498.; สารเสรี, 19 ธันวาคม 2498.

⁷⁵ สารเสรี, 20 ธันวาคม 2498.

⁷⁶ ลมูล อติพยัคฆ์, ร่อนไปปารีสกับนายควง อภัยวงศ์,(พระนคร: คลังวิทยา, 2499), หน้า 170.

⁷⁷ สยามนิกร, 31 มกราคม 2499.

⁷⁸ ประจวบ อัมพะเสวต, พลิกแผ่นดินประวัติการเมืองไทย 24 มิถุนายน 2475-14 ตุลาคม 2516, หน้า 392.; สยามนิกร, 4 มกราคม 2499.; ชาวไทย, 10 มกราคม 2499.

⁷⁹ “Staff Study Prepared by an Interdepartment Working Group for the Operations Coordinating Board, 4 January 1956, Analysis of Internal Security in Thailand(Pursuant to NSC Action 1290-d)and Recommend Action,” in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, p. 845.

พันธนาการพึ่งพิงทางการเมืองของเขาออกจากค่ายราชครูไปสู่การได้รับการสนับสนุนจากประชาชนแทน อีกทั้ง ก่อให้เกิดกระแสการต่อต้านสหรัฐฯขึ้นในสังคมไทยเพื่อจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของสาเหตุที่รัฐบาลจอมพล ป. จะใช้เป็นข้ออ้างในการถอยห่างออกจากสหรัฐฯต่อไป

7.5 การพยายามเปิดไมตรีกับจีนของรัฐบาลจอมพล ป.

ควรกล่าวด้วยว่า บริบทการเมืองระหว่างประเทศนับตั้งแต่การหยุดยิงในสงครามเกาหลี ทำให้จีนเริ่มมีอิทธิพลมากขึ้นและติดตามด้วยการพ่ายแพ้ของฝรั่งเศสที่สมรภูมิดียนเบียนฟูในอินโดจีน ทำให้สหรัฐฯเริ่มสูญเสียอิทธิพลทางการเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ลง ส่งผลให้ จอมพล ป. พิบูลสงครามมีความวิตกถึงความเปลี่ยนแปลงการเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาค ประกอบกับท่าทีที่เป็นมิตรของโจวเอินไหล นายกรัฐมนตรีของจีนที่มีต่อไทยในการประชุมบันดุง(เมษายน 2498) และปลายปี 2498 นั้นเอง สหรัฐฯและจีนมีการประชุมร่วมกันที่กรุงเจนีวาเพื่อตกลงกันแลกเปลี่ยนพลเรือนของทั้งสองประเทศที่ตกค้างอยู่ในทั้งสองประเทศ โดยจีนเรียกร้องให้มีการประชุมในระดับรัฐมนตรีต่างประเทศระหว่างกันต่อไป เพื่อให้มีการยกเลิกการควบคุมสินค้าที่สหรัฐฯใช้กับจีนตั้งแต่สงครามเกาหลี โดยสหรัฐฯยินดีประชุมในระดับรัฐมนตรีแต่สหรัฐฯยังคงต้องการควบคุมการค้ากับจีนเช่นเดิม⁸⁰

ไม่แต่เพียงความเปลี่ยนแปลงของบริบทการเมืองระหว่างประเทศที่เริ่มดูเหมือนมีความคลี่คลายของความขัดแย้งลงเท่านั้น แต่บริบทดังกล่าวก็มีผลกระทบต่อการค้าของไทยในฐานะผู้ส่งออกข้าวรายสำคัญด้วย เนื่องจากนับตั้งแต่สงครามอินโดจีนยุติลงปริมาณการส่งออกของข้าวไทยลดลงเช่นกัน รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามได้เริ่มมองเห็นว่า จีนจะเป็นตลาดช่วยในการระบายข้าวที่ล้นตลาดของไทยได้ รัฐบาลจึงมีความคิดส่งออกสินค้าที่ไม่ใช่ยุทธปัจจัยไปยังกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าว ซึ่งขณะนั้นสหรัฐฯมีเห็นว่า ไทยเริ่มมีความต้องการค้ากับกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ที่สหรัฐฯไม่อนุญาต⁸¹

ในปลายปี 2498 หอการค้าจีนในไทยได้รับจดหมายจากรัฐบาลจีนเรียกร้องให้มีการเปิดการค้าระหว่างกัน หนังสือพิมพ์จีนและไทยได้รายงานจดหมายฉบับดังกล่าวอย่างคึกโครม

⁸⁰ สร้อยมุกข์ ยิ่งชัยะกมล, “นโยบายต่างประเทศของไทยของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามต่อสาธารณรัฐประชาชนจีน(1948 - 1957),” (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 84-100.

⁸¹ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79T00975A001600530001-5, 25 July 1954, “Thailand may look to Communist China as market for surplus rice”.

สถานทูตสหรัฐฯเห็นว่า มีความเป็นไปได้ที่จะมีการค้าระหว่างไทยและจีน⁸² แม้จอมพล ป. ประกาศคัดค้านการเปิดการค้าระหว่างกัน แต่หนังสือพิมพ์ชิเจียนยิดเป่า(Shih Chien Jih Pao) ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ของพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ตลอดจนหนังสือพิมพ์จีนฉบับอื่นๆให้การสนับสนุนการเปิดการค้าระหว่างกันว่า แม้ว่าไทยและจีนจะไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตแต่ไทยสามารถค้ากับจีนได้ เนื่องจากที่ผ่านมามีการค้าอย่างลับๆระหว่างกันด้วยใช้การชำระเงินผ่านผ่านธนาคารในลอนดอนและนิวยอร์ก และใช้เรือของประเทศที่สามขนสินค้าเข้ามาผ่านฮ่องกงและสิงคโปร์เข้าสู่ไทยได้ ทั้งนี้ ปริมาณสินค้าจากจีนที่เข้าสู่ตลาดของไทยในปี 2497 มีมูลค่าถึง 70,000,000บาท ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่มีราคาถูกทำให้พ่อค้าจีนในไทยสามารถขายได้อย่างรวดเร็วและมีกำไร⁸³ ดังนั้น ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในการเมืองระหว่างประเทศนี้ เป็นเหตุให้รัฐบาลจอมพล ป. ต้องตัดสินใจเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของไทยใหม่

ด้วยเหตุที่ ปรวิพการการเมืองระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้ รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามตีความว่าเหตุการณ์การเจรจาระหว่างสหรัฐฯและจีนที่เกิดขึ้นเป็นเสมือนสัญญาณของการผ่อนคลายความขัดแย้งระหว่างประเทศในภูมิภาค ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจอมพล ป. จึงเริ่มหันมาเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศจากที่เคยเป็นปรปักษ์กับจีนมาเป็นมิตร ทั้งนี้ ในเดือนตุลาคม 2498 จอมพล ป. ได้ยังทำที่ต่อแอนชูทส์ อุปทูตรักษาการฯถึงการปรับเปลี่ยนท่าทีของสหรัฐฯต่อจีน แต่แอนชูทส์ยืนยันว่า สหรัฐฯมีนโยบายต่อต้านจีนเช่นเดิม กระนั้นก็ดี สิ่งที่แอนชูทส์ยืนยันนั้น หาได้สร้างความมั่นใจให้กับจอมพล ป. ผู้ที่ตีความปรวิพการการเมืองระหว่างประเทศช่วงเวลานั้นว่าเป็นช่วงโอกาสที่ไทยควรปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศเสียใหม่ การยังทำที่สหรัฐฯจากจอมพล ป. นี้ แอนชูทส์ได้รายงานเรื่องดังกล่าวกลับไปยังกระทรวงการต่างประเทศว่า รัฐบาลไทยตีความว่าการเจรจาระหว่างสหรัฐฯและจีนเป็นความปรองดองระหว่างกันและรัฐบาล

⁸² NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 Entry Thailand 1955-1959 box 3910, Harry Conover to Secretary of State, 20 September 1955.; 23 September 1955.

⁸³ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 Entry Thailand 1955-1959 box 3910, Harry Conover to Secretary of State, 30 September 1955.; ไทยใหม่, 27 พฤศจิกายน 2498. สินค้าจากจีนหลายประเภทเข้าขายในกรุงเทพฯ เช่น ปากกา หมึก ดินสอสิ่งทอ แปรงสีฟัน กระดิกน้ำร้อน ปากกาหมึกซึม ดินสอ หมึก แปรงสีฟัน จักรยาน จักรเย็บผ้า ลวดโลหะ สิ่งทอ กระดาษ ยาจีน อาหารกระป๋อง อาหารแห้ง ทั้งนี้ เหตุผลที่สหรัฐฯไม่ต้องการให้ไทยค้ากับจีนนอกจาก สหรัฐฯไม่ต้องการให้จีนมีเงินตราต่างประเทศแล้ว สหรัฐฯยังไม่ต้องการให้ สินค้าต่างๆของจีนมีผลกระทบต่อจิตวิทยาของพ่อค้าจีนโพ้นทะเลที่จะทำให้จีนอ้างได้ว่า เนื่องจาก อำนาจอุตสาหกรรมจากจีนใหม่(NARA, RG 84 box 1, Top Secret General Records 1947-1958, Memorandum from Norbert L. Anschuetz to John Jarman, Chinese Communist Trade with Thailand, 26 April 1954).

ไทยเกรงว่า หากไทยยังคงมีนโยบายที่ไม่เป็นมิตรกับจีนต่อไป ไทยอาจเป็นประเทศเดียวที่ถูกกันออกจากความสัมพันธ์ระหว่างประเทศใหม่ที่ก่อตัวขึ้นในภูมิภาค⁸⁴

ที่วอชิงตัน ดี.ซี. ในเดือนพฤศจิกายน 2498 อัลแลน ดัลเลส ผู้อำนวยการซีไอเอได้ รายงานต่อประธานคณะเสนาธิการร่วมสหรัฐฯว่า สถานทูตสหรัฐฯประจำไทยและแหล่งข่าวของ สหรัฐฯสรุปว่า รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามกำลังทบทวนนโยบายการต่อต้านคอมมิวนิสต์ แม้กระทั่ง กรมหมื่นนราธิปฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศก็มีทัศนคติในทางบวกต่อการผ่อนคลายการมีความสัมพันธ์กับจีน อีกทั้ง ข้าราชการไทยได้เริ่มเรียกร้องให้ไทยมีนโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระ ตลอดจน การควบคุมหนังสือพิมพ์ของรัฐบาลจอมพล ป. ได้ผ่อนคลายลงทำให้มีการวิพากษ์วิจารณ์สหรัฐฯมากขึ้นพร้อมกับเสียงเรียกร้องให้ไทยมีความสัมพันธ์กับจีน ในสายตาของสหรัฐฯเห็นว่า รัฐบาลยอหย่อนในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้จัดตั้งพรรคการเมืองที่เรียกร้องให้ไทยมีนโยบายถอยห่างออกจากความแนบแน่นกับสหรัฐฯ ไปสู่นโยบายต่างประเทศเป็นกลาง สหรัฐฯเห็นว่า จอมพล ป.และผู้นำหลายคนในรัฐบาลต้องการ แสดงให้คนไทยเห็นว่า พวกเขามีความเป็นอิสระตามหลัก“จิตวิญญาณแห่งบ้านดุง”⁸⁵

ไม่แต่เพียง สหรัฐฯเริ่มเห็นสัญญาณการถอยห่างออกจากความแนบแน่นกับสหรัฐฯ เท่านั้น แต่สหรัฐฯยังได้เห็นการขยายการติดต่อทางการค้าระหว่างจีนกับไทยด้วย แม้การค้าดังกล่าวจะไม่ใช้สินค้ายุทธปัจจัยและเป็นการค้าทางอ้อมก็ตาม นายวรการบัญชา อติตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้เคยกล่าวให้การสนับสนุนการเปิดการค้ากับจีนว่า การค้าทางตรงกับจีนจะได้กำไรมากกว่าการค้าทางอ้อม ทั้งนี้ หนังสือพิมพ์ของพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ล้วนให้การสนับสนุนการดำเนินการดังกล่าวของรัฐบาล⁸⁶ ต่อมา*นิวยอร์กไทมส์*(New York Times)ฉบับ 19 พฤศจิกายน 2498 ได้ลงข่าววิจารณ์รัฐบาลไทยว่า ไทยกำลังเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศไปสู่ความเป็นกลาง เนื่องจาก“ประเทศไทยกลัวจะกลายเป็นประเทศเดียวที่ถูกทอดทิ้งไว้แต่ลำพังในเอเชีย และรู้สึกไม่แน่ใจว่าใครจะชนะ จึงค่อยๆเปลี่ยนแปลงท่าทีอย่างเงียบๆ”⁸⁷

การเริ่มเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามครั้งนี้ นำมาสู่ความเคลื่อนไหวในทางลับที่เป็นรูปธรรมด้วยการส่งทูตลับของรัฐบาลไปยังจีน โดย

⁸⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 103-106.

⁸⁵ “Memorandum From the Director of Central Intelligence (Dulles) to the Chairman of the Joint Chiefs Staff(Radford), 18 November 1955,” in *Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22*, pp. 840-841.

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ *New York Times*, 19 November 1955.

สถานทูตอังกฤษที่ฮ่องกงได้รายงานไว้ตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2498 มีกลุ่มคนไทยได้ข้ามฝั่งจาก ฮ่องกงไปจีนหลายคน เช่น กลุ่มสีจิ้ง มารีงกูร์และอัมพร สุวรรณบล สมาชิกสภาผู้แทนฯ กลุ่ม เทพ โชตินุชิต หัวหน้าพรรคเศรษฐกิจกับคณะคนไทย จำนวน 10 คนได้เข้าพบเหมาเจ๋อตง พวกเขาได้ปราศรัยผ่านวิทยุปักกิ่ง เล่าถึงสิ่งที่พบเห็นและได้ติดต่อกับชกชวอนปรีดี พนมยงค์และกลุ่มผู้ลี้ภัยทางการเมืองเดินทางกลับไทย เนื่องจากรัฐบาลไทยจะนิรโทษกรรมความผิดให้ สถานทูต อังกฤษเห็นว่า ทูตลับเหล่านี้ ได้รับการสนับสนุนจากจอมพล ป.และพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์⁸⁸

อย่างไรก็ตาม ความเคลื่อนไหวดังกล่าวก็มีอาจเล็ดลอดไปจากสายตาของสหรัฐฯได้ บิชอป ทูตสหรัฐฯ ได้รายงานข่าวดังกล่าวกลับไปยังวอชิงตัน ดี.ซี. ว่า รัฐบาลไทยอยู่เบื้องหลังการ ติดต่อกับจีน ทูตลับเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากจอมพลผิน ชุณหะวัณและพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ในรายงานตั้งข้อสังเกตว่า เมื่อทูตลับเดินทางกลับจากจีนมาไทย พวกเขาได้ถูกจับกุม ในทันที แม้ต่อมา พวกเขาจะถูกจับกุมด้วยข้อหาละเมิดพระราชบัญญัติการกระทำอันเป็น คอมมิวนิสต์ แต่ก็ถูกปล่อยตัวในเวลาต่อมา โดยทูตลับทั้งสองชุดได้ทำให้สัมพันธภาพที่สร้างความ พ้อใจให้กับชุมชนชาวจีนในไทยเป็นอย่างมาก⁸⁹

การถอยห่างออกจากความสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับสหรัฐฯไปสู่การเปิดไมตรีกับจีน หารใช้เกิดจากบริบทการเมืองระหว่างประเทศแต่เพียงประการเดียว แต่การตัดสินใจดังกล่าว เกิด จากปัญหาภายในของไทยด้วยเช่นกัน เนื่องจาก อำนาจของกลุ่มการเมืองในไทยขณะนั้นวางอยู่ บนความสัมพันธ์ผลประโยชน์กับพ่อค้าจีนในไทย ดังนั้น การเปิดไมตรีกับจีนจะกลายเป็นแหล่ง ผลประโยชน์ทางการค้าใหม่ที่จะเกิดขึ้นกับค่ายราชครู เช่น ประโยชน์จากค่าพรีเมียมข้าวและการ แลกเปลี่ยนเงินตราในการค้ากับจีน⁹⁰ นอกจากนี้ สถานทูตสหรัฐฯวิเคราะห์ว่า การเปิดไมตรีกับจีน ของรัฐบาลไทยภายใต้การสนับสนุนของจอมพล ป. พิบูลสงครามและพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์นั้น

⁸⁸ NA, FO 371/123645, Thai Nationals Visiting China, 22 February 1956.; โปรดดู ฐัฐพล ใจจริง, “ความสัมพันธ์ไทย-จีน กับความขัดแย้งทางการเมือง: ‘การทูตใต้ดิน’(2498-2500)ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม,” รัฐศาสตร์สาร 29 (ฉบับพิเศษ 2551): 29-80.

⁸⁹ “the Embassy in Thailand (Bishop) to the Department of State, 23 May 1956,” in *Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22*, pp. 875-876. นอกจากพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์และจอมพลผิน ชุณหะวัณอยู่เบื้องหลังแล้ว ยังมี เลื่อน บัวสุวรรณ ผู้เป็นนายทุนและผู้จัดการทางการเมืองให้กับค่ายราชครูเป็นคนออกเงินทุนในการเดินทางครั้งนี้

⁹⁰ Ibid., p.878.; โปรดดู Kevin Hewison, Bankers and Bureaucrats Capital and the Role of the State in Thailand, (Connecticut : Yale University, 1989).; สังคิต พิริยะรังสรรค์, ทุนนิยมขุนนางไทย พ.ศ. 2475-2503, (กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์, 2526).

จะทำให้รัฐบาลจะได้ประโยชน์จากการแสวงหาการสนับสนุนทางการเมืองจาก“กลุ่มปรีดี”ในการเลือกตั้งที่จะมาถึงในต้นปี 2500 ด้วย⁹¹

การพยายามถอยห่างจากสหรัฐฯแต่กลับพยายามเปิดไมตรีกับจีนของไทยนั้น สภาความมั่นคงแห่งชาติ สหรัฐฯ เห็นว่า จอมพล ป. พิบูลสงครามตีความบริบทการเมืองระหว่างประเทศผิดที่คิดว่า สหรัฐฯให้ความสนใจการสกัดกั้นคอมมิวนิสต์ให้กับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และไทยน้อยลงจึงหันไปติดต่อกับจีน⁹² ต่อมาในต้นปี 2499 สถานทูตสหรัฐฯยังคงรายงานว่ามีสัญญาณหลายอย่างที่ทำให้สหรัฐฯเชื่อว่ารัฐบาลจอมพล ป. กำลังปรับนโยบายต่างประเทศไปสู่ทางซ้ายและกำลังเพิ่มระดับความสัมพันธ์กับจีน โดยพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์จะได้รับประโยชน์จากการมีความสัมพันธ์กับจีนในทางการเมือง สถานทูตสหรัฐฯเห็นว่า การดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยเป็นการแสดงให้สหรัฐฯเห็นว่ารัฐบาลไทยไม่ยอมผูกมัดกับอำนาจของโลกเสรีอีกต่อไป⁹³

7.6 การค้ากับจีนและความไม่พอใจของสหรัฐฯ

อย่างที่ได้อธิบายมาแล้วว่า นโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯของประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ได้ให้ความสำคัญกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งเศรษฐกิจและการทหารและได้มีการผสมผสานทั้งสองสิ่งเข้ากันอย่างแนบแน่นมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากในปลายปี 2498 สภาความมั่นคงแห่งชาติ สหรัฐฯ ได้เสนอแผนการค้าและการลงทุนของสหรัฐฯที่มุ่งตรงต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยสหรัฐฯเห็นว่า อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจในภาพของภูมิภาครวมอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น แผนระยะสั้นของสหรัฐฯจะส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกในการระดมการลงทุน และส่งเสริมการค้ากับสหรัฐฯ โดยให้สถานทูตสหรัฐฯในภูมิภาคเป็นผู้ดำเนินการ โดยสหรัฐฯต้องการให้ความช่วยเหลือทางการทหารมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

⁹¹ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Magill to Secretary of State, Report of Thai contracts with The Chinese Communist , 21 March 1956. รายงานฉบับนี้ ให้ข้อมูลว่า อัมพร สุวรรณกุล สมาชิกสภาผู้แทนภาคอีสาน ที่รับหน้าที่เดินทางไปจีนนั้นเป็นเพื่อนของพล.ร.ท.ทหาร ข้าราชการ “กลุ่มปรีดี”

⁹² The Dwight D. Eisenhower Library, White House Office, National Security Council Staff: Paper 1948-1961, OCB Central File Series box 55, National Security Council: Progress Report on United States Objective and Courses of Action with Respect to Southeast Asia by The Operations Coordinating Board (No.5405), 21 December 1955.

⁹³ “the Embassy in Thailand (Magill) to the Department of State , February 8, 1956,” in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, pp. 855-856.

ตามแผนระยะยาวของสหรัฐฯ และให้หน่วยงานต่างๆของสหรัฐฯรักษาความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายทางการทหารและโครงการพัฒนาเศรษฐกิจกับทุนท้องถิ่นและรักษาความเป็นไปได้ในการลงทุนของสหรัฐฯในภูมิภาค⁹⁴

ในขณะที่สหรัฐฯมีความต้องการเดินหน้าแผนการค้า การลงทุนและการพัฒนาเศรษฐกิจต่อไทย แต่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามกลับมีนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของสหรัฐฯ ด้วยการเดินหน้าเปิดการค้ากับจีนแทนที่จะทำตามความต้องการของสหรัฐฯ ติดตามด้วยการที่รัฐบาลจอมพล ป. สั่งให้พจน์ สารสิน ทูตไทยเข้าเข้าพบซีบัลด์ ผู้ช่วยรองรัฐมนตรีต่างประเทศฝ่ายกิจการตะวันออกไกล เมื่อ 6 มีนาคม 2499 เพื่อชี้แจงให้สหรัฐฯทราบถึง ความจำเป็นของไทยที่ต้องขายข้าวให้กับจีน เนื่องจาก ข้าวมีใช้สินค้ายุทธปัจจัยและไทยมีสิทธิที่จะขอถอนตัวออกจากบัญชีรายชื่อประเทศที่ไม่ค้ากับจีนของสหประชาชาติเมื่อใดก็ได้ แต่ซีบัลด์ให้เหตุผลกับพจน์ว่า สหรัฐฯไม่เห็นด้วยกับการกระทำของไทย เพราะการค้ากับจีนจะเป็นการสนับสนุนให้จีนมีความสามารถในการคุกคามไทยเอง แต่พจน์แจ้งต่อสหรัฐฯว่า ไทยตระหนักในสิ่งที่สหรัฐฯเตือน แต่ไทยไม่มีทางเลือกอื่นที่ดีไปกว่านี้⁹⁵ ในวันรุ่งขึ้นที่กรุงเทพฯนั่นเอง รัฐบาลจอมพล ป. ได้ตัดสินใจว่าไทยจะค้ากับจีน⁹⁶

⁹⁴ The Dwight D. Eisenhower Library, White House Office, National Security Council Staff: Paper 1948-1961, OCB Central File Series box 55, National Security Council: Progress Report on Future United States Economic Assistance For Asia by The Operations Coordinating Board (No.5506), 7 December 1955.

⁹⁵ "Memorandum of a Conversation Between the Thai Ambassador (Pote) and the Deputy Assistant Secretary of State for Far Eastern Affairs (Sebald), 6 March 1956," in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, p.858.

⁹⁶ หจข.(2)กต. 14.3.3/8 กล่อง 3 การกักกันสินค้าไปยังดินแดนคอมมิวนิสต์(22 เมษายน 2497-17 พฤษภาคม 2499), ปุ่น จาติกวณิช เลขานุการคณะรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง ถึง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ 8 มีนาคม 2499. ความเห็นกระทรวงต่างประเทศ ที่เสนอรายงานเข้าสู่การประชุมคณะรัฐมนตรีคือการค้ากับจีนมีได้นำมาซึ่งการรับรองเงิน เช่นในอดีตไทยก็เคยค้ากับจีน แต่ไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางการทูตและการค้าระหว่างกันที่เกิดขึ้นกระทำในนามเอกชนมิใช้รัฐ ในรายงานเห็นว่า สินค้าจากจีนถูกมากกว่าสินค้าจากญี่ปุ่นซึ่งเป็นประโยชน์กับคนไทยมากกว่า เพราะฉะนั้น กระทรวงฯเห็นว่า การค้ากับจีนพึงทำได้ตามระเบียบของไทยเอง ไม่ขัดกับข้อห้ามของสหประชาชาติและสหรัฐฯ โดยไทยสามารถส่งออกสินค้าที่ไม่ใช่ยุทธปัจจัยได้ เนื่องจากไม่มีข้อห้ามกำหนดไว้ แต่ส่งออกอย่างไม่ได้(หจข.(3)สร. 0201.45/42 กล่อง 4 เรื่องการลดรายการสินค้าที่ไทยห้ามส่งไปประเทศจีนคอมมิวนิสต์ และแถลงการณ์เรื่องนโยบายการค้าระหว่างประเทศ(15 กุมภาพันธ์ 2499-26 กุมภาพันธ์ 2500).

การตัดสินใจของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามในการเปิดการค้ากับจีนนั้นได้สร้างความไม่พอใจให้กับสหรัฐฯมาก ไม่กี่วันหลังจากนั้น ดัลเลส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้ถือโอกาสที่เดินทางมาแวะเยือนไทยระหว่าง 13-14 มีนาคม 2499 ภายหลังจากเสร็จสิ้นการประชุมซีโต้ที่กรุงการาจี ปากีสถาน เขาได้ขอพบจอมพล ป.เป็นการส่วนตัว หลังจากพบปะกันแล้ว จอมพล ป. ได้แถลงสุนทรพจน์ยืนยันการเป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯต่อไป แม้ขณะนั้นจะมีชาวโคมตีไทยว่า ไทยกำลังโน้มเอียงไปสู่ความเป็นกลางเนื่องจากไทยไม่พอใจความช่วยเหลือจากสหรัฐฯและไทยมีความต้องการค้าขายกับจีนก็ตาม โดยดัลเลส ได้กล่าวตอบจอมพล ป.โดยเปรียบเทียบว่า ไทยเป็นเสมือนประเทศที่อยู่กึ่งกลางระหว่างสหรัฐฯกับภูมิภาคเอเชีย และย้ำว่า “...เราเป็นพันธมิตรกันและการเป็นพันธมิตรกัน มิใช่เพียงเพราะว่า เราได้ร่วมลงนามกันในกระดาษแผ่นหนึ่งเท่านั้น หากเราได้ลงนามในกระดาษแผ่นนั้นด้วยเหตุที่เรามีความรู้สึกร่วมกัน และด้วยเหตุที่เราเชื่อมั่นว่ามีภัยอันตรายอยู่ในโลก...”⁹⁷ ในวันรุ่งขึ้น ดัลเลส ได้รายงานการสนทนากับนายกรัฐมนตรียกกลับไปประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ว่า จอมพล ป.ได้ปฏิเสธการมีนโยบายต่างประเทศที่เป็นกลางและไม่ต้องการดำเนินนโยบายออกไปจาก“อุ้งปีก”ของสหรัฐฯ แม้ขณะนี้ไทยจะมีแนวโน้มมีความสัมพันธ์กับจีนแต่ยังอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาล⁹⁸

แม้จอมพล ป. พิบูลสงครามจะแสดงให้เห็นสหรัฐฯมั่นใจว่า ไทยจะดำเนินนโยบายต่างประเทศตามสหรัฐฯต่อไปก็ตาม ในเดือนมิถุนายน 2499 รัฐบาลจอมพล ป.ประกาศถอนการควบคุมสินค้าที่ไม่ใช่ยุทธปัจจัยกับจีนเพื่อเดินหน้านโยบายการเปิดการค้ากับจีนอย่างเต็มตัว ต่อมา เจ้าหน้าที่จากสถานทูตสหรัฐฯได้เข้าพบกรมหมื่นนราธิป รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเพื่อแสดงความเสียใจอย่างสุดซึ้งต่อนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลไทย นอกจากนี้เขาได้แจ้งกับฝ่ายไทยว่า เมื่อ ดัลเลส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯได้ทราบข่าวการเปิดการค้ากับจีนนั้น ดัลเลสเกือบจะโทรเลขเพื่อขอให้ยับยั้งการดำเนินการของไทย ในทันที⁹⁹ ต่อมา จอมพล ป. ให้เหตุผลถึงการเปิดการค้ากับจีนแก่นักข่าวไทยและต่างประเทศว่า ไทยจำเป็นต้องปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของโลกว่า “ในยุโรปและเอเชียมีแต่ไทยเท่านั้นที่ห้าม

⁹⁷ “Memorandum of a Conversation at Government House-Bangkok , 13 March 1956,” in *Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22*, p. 861.; หจช.(3)สร. 0201.21.3/ 58 กล่อง 3, วิทยุสาร (15 มีนาคม 2499).

⁹⁸ “the Secretary of State to the Department of State to Mr. President , 14 March 1956,” in *Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22*, p. 865.

⁹⁹ หจช. กต. 87/46 บันทึกการสนทนาระหว่างเสด็จในกรมฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ กับ นายแอนชูตส์ 13 มิถุนายน 2499.; “the Embassy in Thailand (Bishop) to the Department of State , June 13, 1956,” in *Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22* , pp. 889-890.

การค้ากับจีน ดังนั้นเราไม่อาจฝันโลกได้”¹⁰⁰ สุดท้าย รัฐบาลจอมพล ป.ได้แถลง การณ์เรื่องนโยบายการค้าระหว่างประเทศ เมื่อ 21 มิถุนายน 2499 เพื่อเปิดการค้ากับจีน¹⁰¹

เกือบจะทันทีที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามประกาศเปิดการค้ากับจีน ดัลเลส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯมีปฏิกิริยาต่อรัฐบาลไทยทันทีว่า เขา”รู้สึกผิดหวัง” เขาเห็นว่า การกระทำของรัฐบาลไทยแสดงให้เห็นถึงความอ่อนแอของโลกเสรี¹⁰² ไม่นานจากนั้น เขาได้โทรเลขถึง บิชอป ทูตสหรัฐฯประจำไทยว่า สหรัฐฯไม่เคยร้องขอให้ประเทศพันธมิตรฝันใจทำในสิ่งที่ไม่อยากทำ แต่สหรัฐฯ”ไม่เห็นด้วยกับการกระทำของไทยอย่างมาก” และได้ฝากจดหมายถึงจอมพล ป.ว่า สหรัฐฯไม่เห็นด้วยกับไทยมีการค้าระดับปกติกับจีน¹⁰³ หลังจากที่ เขาได้ทิ้งช่วงการตอบจดหมายถึงดัลเลส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯเป็นเวลา 2 เดือน จอมพล ป. ได้ตอบกลับดัลเลสว่า ไทยยังคงยืนยันการเปิดการค้ากับจีนเนื่องจากสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาคได้เริ่มมีนโยบายเป็นกลาง และคนไทยมีความ

¹⁰⁰ สยามนิกร, 16 มิถุนายน 2499.

¹⁰¹ “Memorandum of a Conversation Between the Thai Ambassador (Pote) and the Deputy Assistant Secretary of State for Far Eastern Affairs (Sebald), 6 March 1956,” in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, p. 858. ก่อนรัฐบาลไทยแถลงการณ์ดังกล่าว จอมพล ป. พิบูลสงครามได้สั่งการให้กระทรวงการต่างประเทศจัดรวบรวมปัญหาข้อเท็จจริงและข้อดีและเสียเกี่ยวกับรายการค้าสินค้าที่ไทยจะค้ากับจีน กระทรวงการต่างประเทศไทยได้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีโดยอ้างอิงกับข้อผูกพันของสหประชาชาติ ตามมติสมัชชาที่ 500 (สมัยที่ 5) 18 พฤษภาคม 2494 สาระสำคัญข้อผูกพันนั้นห้ามส่งยุทธปัจจัยรวมทั้งยางและดีบุกค้ากับประเทศคอมมิวนิสต์แต่ไม่ได้ห้ามข้าวและไม้ อีกทั้ง สหประชาชาติได้ให้แต่ละประเทศกำหนดเองว่าสินค้าใดเป็น”ข้อยกเว้น” ส่วนข้อผูกพันของสหรัฐฯ ตามรัฐบัญญัติเบตเตล 2494 ได้กำหนดว่ายุทธปัจจัยที่ห้ามคือ ยางและดีบุก แต่ไม่ได้ห้ามข้าวและไม้และสินค้าอื่นที่ไม่ใช่ยุทธปัจจัยแต่อย่างใด ทั้งนี้ แถลงการณ์เรื่องนโยบายการค้าระหว่างประเทศของสำนักนายกรัฐมนตรีเมื่อ 21 มิถุนายน 2499 ได้ประกาศยกเลิกการควบคุมสินค้าที่ไม่ใช่ยุทธปัจจัย โดยให้เหตุผลว่าสงครามเกาหลีได้สงบศึกแล้ว ดังนั้น การห้ามสินค้าที่ไม่ใช่ยุทธปัจจัยจึงไม่มีความจำเป็น ฉะนั้นเพื่อประโยชน์ทางการค้าทั่วไปสำหรับประชาชนไทย รัฐบาลเห็นว่า การส่งสินค้าไปจำหน่ายต่างประเทศควรยึดหลักปฏิบัติทางการค้าทั่วไป กล่าวคือ การเปิดเสรีทางการค้าที่อนุโลมตามนานาประเทศ(หจช. (2)กต. 1.1.5/19 กล่อง 3 สาส์นของรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศ อเมริกันเกี่ยวกับการค้ากับสาธารณรัฐประชาชนจีน(9 มิถุนายน – 3 สิงหาคม 2499), แถลงการณ์เรื่องนโยบายการค้าระหว่างประเทศสำนักนายกรัฐมนตรี 21 มิถุนายน 2499).

¹⁰² Ibid.

¹⁰³ “the Department of State to the Embassy in Thailand (Bishop), 23 June 1956,” in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, pp.892-894.; หจช.(2)กต. 1.1.5 / 19 กล่อง 3 สาส์นของรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศ อเมริกันเกี่ยวกับการค้ากับสาธารณรัฐประชาชนจีน(9 มิถุนายน – 3 สิงหาคม 2499) โทรเลขลับเฉพาะของดัลเลส ถึง จอมพล ป. 25 มิถุนายน 1956.

ต้องการให้ค้ากับจีนเพราะปริมาณการส่งออกของไทยลดน้อยลง รัฐบาลจึงต้องทำตามความต้องการของประชาชน การค้าระหว่างกันนี้เป็นการค้าตามหลักสากลที่ไม่มียุทธปัจจัย ไม่มีการสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างกัน และไทยยืนยันว่าไทยยังคงรักษาความสัมพันธ์กับสหรัฐตามเดิมและยืนยันว่า “หากจีนมุ่งมาทางใต้ มิใช่ประเทศไทยเป็นผู้จูงให้มาแต่ตลาด”¹⁰⁴ จากหลายเหตุการณ์ที่ผ่านมา ทำให้สหรัฐเริ่มมีความไม่แน่ใจในนโยบายในการเป็นพันธมิตรกับสหรัฐของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามมากยิ่งขึ้น อีกทั้ง เมื่อรองประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสันได้เดินทางมาเยือนไทยในช่วงเวลานั้น เขาพบจอมพล ป. จากนั้น เขาได้ให้สัมภาษณ์กับหนังสือพิมพ์ว่า “ไทยจะเป็นกลางไม่ได้”¹⁰⁵

7.7 หนังสือพิมพ์กับต่อสู่ทางการเมืองและการต่อต้านสหรัฐ

ภายใต้บริบทของความผันผวนของการเมืองระหว่างประเทศที่ไทยได้เริ่มแสดงท่าทีถอยห่างออกจากความต้องการของสหรัฐ ในขณะที่ การต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มการเมืองต่างๆ ทั้ง จอมพล ป. พิบูลสงคราม พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ “กลุ่มรอยัลลิสต์” และกลุ่มฝ่ายซ้าย ขณะนั้นยังคงดำเนินไปอย่างเข้มข้น ไม่แต่เพียงพวกเขาได้เข้าต่อสู้ทางการเมืองผ่านบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตยด้วยการโจมตีซึ่งกันและกันบนเวทีการไฮด์ปาร์กเท่านั้น แต่พวกเขายังมีหนังสือพิมพ์ฉบับต่างๆ เป็นกระบอกเสียงของกลุ่มตนเองด้วยเช่นกัน โดยจอมพล ป. ได้ให้การสนับสนุนหนังสือพิมพ์หลายฉบับเพื่อสนับสนุนรัฐบาลและวิจารณ์ พล ต.อ. เผ่าและจอมพลสฤษดิ์ เช่น ธรรมาธิปไตย เสถียรภาพ บางกอก ทริบูน(Bangkok Tribune) ประชาศักดิ์ และ ไฮด์ปาร์ควัยบักซ์¹⁰⁶ สำหรับ พล ต.อ.เผ่าให้การสนับสนุนหนังสือพิมพ์หลายฉบับด้วย

¹⁰⁴ หจข.(2)กต. 1.1.5 / 19 กล่อง 3 สาส์นของรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศ อเมริกันเกี่ยวกับการค้ากับสาธารณรัฐประชาชนจีน(9 มิถุนายน – 3 สิงหาคม 2499) นายกรัฐมนตรี ถึง รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ 2 สิงหาคม 2499.

¹⁰⁵ หจข.(3)สร. 0201.21.3/ 89 กล่อง 5 รองประธานาธิบดีแห่งสหรัฐฯ จะมากรุงเทพฯ(4 – 10 กรกฎาคม 2499), วิทวัสสาร (10 กรกฎาคม 2499).; หจข.(2)กต. 1.2 / กล่อง 9 สรุปรข่าวในประเทศประจำสัปดาห์ ของกรมประชาสัมพันธ์ ระหว่างวันที่ 4 ธันวาคม 2498–2 กันยายน 2499.

¹⁰⁶ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Bangkok to Secretary of State, "Thailand's Hyde Park-The Phramane Ground Orations, 4 January 1956.; สุวิมล รุ่งเจริญ, “บทบาทของนักหนังสือพิมพ์ในการเมืองไทยระหว่าง พ.ศ.2490-2501,” (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 51. สุพจน์ ด้านตระกูล(2466-2552)เป็นคนนครศรีธรรมราช เขาเคยเข้าร่วมขบวนการเสรีไทย หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เขาทำงานกับหนังสือพิมพ์หลายฉบับ ต่อมาถูกจับ 10 พฤศจิกายน 2495 ในข้อหาทักท้วงในและนอกราชอาณาจักรกรณี“กบฏสันติภาพ” จากนั้น

งบราชการลับเพื่อใช้หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือในการโจมตีจอมพลสฤษดิ์ เช่น ชาวไทย เผ่าไทย เสรีไทย ไทยเสรี ข่าวด่วน เช้า 2500 และซีเจียนยิดเป่า¹⁰⁷ ส่วนจอมพลสฤษดิ์ให้การสนับสนุนหนังสือพิมพ์หลายฉบับเพื่อสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของเขาด้วยการทำลายพล ต.อ.เผ่าเช่นกัน โดยใช้เงินจากสำนักงานกองสลาก จำนวน 30 ล้านบาทสนับสนุนหนังสือพิมพ์ เช่น สารเสรี ไทรยวันและไทรยสัปดาห์¹⁰⁸ ครอบงำที่กีดกันด้วยว่า หนังสือพิมพ์ฉบับต่างๆที่ทั้งจอมพล ป. พล ต.อ.เผ่า และจอมพลสฤษดิ์ให้การสนับสนุนนั้นมีท่าทีต่อต้านสหรัฐฯ เนื่องจาก พวกเขาต้องการแสวงหาการสนับสนุนจากประชาชนในทางการเมือง

ด้วยเหตุที่ ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์และจอมพลสฤษดิ์ ธารัฐชาติมีสูง ทำให้หนังสือพิมพ์ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการต่อสู้ทางการเมืองด้วยเช่นกัน เช่น

เขาได้รับนิรโทษกรรมโดยรัฐบาลจอมพล ป. ทั้งนี้ เขาเคยร่วมงานหนังสือพิมพ์หลายฉบับ เช่น เกียรติศักดิ์ สยามรัฐ สยามใหม่ และงหวอบปอ หลังนิรโทษกรรมกลับนครศรีธรรมราช และออกหนังสือพิมพ์เสียงชาวใต้ ต่อมาเขามาร่วมงานกับประชาศักดิ์ที่จอมพล ป. สนับสนุนการจัดตั้งขึ้นในตำแหน่งคอลัมน์นิสต์ (สุพจน์ ด้านตระกูล, 80 ปี สุพจน์ ด้านตระกูล, [นนทบุรี: สถาบันวิทยาศาสตร์สังคม, 2546], หน้า 25, 59-60).

¹⁰⁷ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Peurifoy to Secretary of State, 6 August 1955 . พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์เตรียมการออกหนังสือพิมพ์จีนชื่อซีเจียนยิดเป่าตั้งแต่มิถุนายนปี 2497 เพื่อให้เป็นกระบอกเสียงของรัฐบาลในหมู่คนจีน(NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 box 4188, Donovan to Secretary of State, 8 May 1954).; NARA, RG 84 General Record, Thailand 1956-1958 Entry UD 3267 box 112, D.H. Rochlen to The Ambassador, Change in ownership of Sri Krung and Liberty Newspapers, 4 January 1957. กลุ่มตำรวจของพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ที่เข้าควบคุมทิศทางหนังสือพิมพ์ สำหรับไทยเสรีนั้นมีกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่บริหารหนังสือพิมพ์มีทั้ง “กลุ่มปรีดี”และกลุ่มตำรวจเช่น พ.ต.อ.ชมพู อรรถจินดา ผู้อำนวยการ พ.ต.อ.พันศักดิ์ วิเศษภักดี ผู้ช่วยผู้อำนวยการ โกมุท จันทร เรื่อง หัวหน้าบรรณาธิการ (ผู้เป็น“กลุ่มปรีดี”) แสวง ตุงคะบรรหาร บรรณาธิการ(อดีตบรรณาธิการเช้า) ทั้งนี้ ร็อกเลน ผู้เขียนรายงานฉบับนี้เป็นเจ้าหน้าที่ซีไอเอ.; หจข.บก.สูงสุด 7/6 กลอง 4 รวมเรื่องเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ การให้ข่าวและการสื่อสาร(19 ตุลาคม 2497 – 18 เมษายน 2500).; สมบูรณ์ วรพงษ์, บนเส้นทางหนังสือพิมพ์ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เพื่อนชีวิต, 2527), หน้า 35-36. โชติ มณีน้อย, “ตั๋อยๆตามกันมากกว่า 30 ปี,” ใน อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ เฉลิมวุฒิ ไซษิต ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม 19 มีนาคม 2526, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมดา, 2526).พล ต.อ.เผ่าได้ตั้งหนังสือพิมพ์ชาวไทยไว้ต่อสู้กับสารเสรีและไทรยวัน ของจอมพลสฤษดิ์ ธารัฐชาติ ทั้งนี้ พ.ต.อ.พุม บูรณสมภพ ตำรวจที่ใกล้ชิดพล ต.อ.เผ่าได้เคยรับผิดชอบหนังสือพิมพ์ชาวไทยและเคยร่วมเขียนบทความโจมตีจอมพล ป.มากกว่าจอมพลสฤษดิ์ ทำให้พล ต.อ.เผ่าเรียกเขามาตักเตือน (พ.ต.อ. พุม บูรณสมภพ, ชัยชนะและความพ่ายแพ้ของบุรุษเหล็กแห่งเอเชีย, หน้า 234-235).

¹⁰⁸ สมบูรณ์ วรพงษ์, บนเส้นทางหนังสือพิมพ์, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เพื่อนชีวิต, 2527), หน้า 35-36. มีบริษัทธนการพิมพ์ เป็นเจ้าของ พล.ต.เนตร เขมะโยธิน เป็นผู้จัดการ(เสถียร จันทิมาธร และชรรค์ชัย บุณปาน , กองทัพพบกับประเทศไทย, (กรุงเทพฯ: มติชน, 2526), หน้า 83.

สารเสรีของจอมพล สฤษดิ์ ได้เริ่มวิจารณ์พล ต.อ.เผ่าตั้งแต่ปลายปี 2498 และต่อมาก็ได้โจมตีพล ต.อ.เผ่าอย่างหนักและรวมถึงวิพากษ์รัฐบาลและเริ่มลงข่าวโจมตีเชิงไปทางสังคมนิยม¹⁰⁹ การที่หนังสือพิมพ์ของทั้งพล ต.อ.เผ่าและจอมพลสฤษดิ์ต่างโจมตีกันอย่างรุนแรง แม้พล ต.อ.เผ่าจะมีหนังสือพิมพ์ที่ใช้ตอบโต้หลายฉบับมากกว่าจอมพลสฤษดิ์ก็ตาม แต่สารเสรีได้รับความนิยมจากผู้อ่านมากกว่า เนื่องจากกล้าขุดคุ้ยพล ต.อ.เผ่า แต่ในบางครั้งสารเสรีก็ลงข่าวบิดเบือน อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่สาธารณชนให้ความเชื่อถือสารเสรีมากกว่าหนังสือพิมพ์ของพล ต.อ.เผ่า ทำให้หนังสือพิมพ์ของจอมพลสฤษดิ์จึงเป็นเสมือนเป็นหัวหอกในการสร้างความเกลียดชังพล ต.อ.เผ่าให้กับประชาชน แต่ในขณะเดียวกันก็ได้สร้างกระแสจอมพลสฤษดิ์ให้กลายเป็นขวัญใจของประชาชน¹¹⁰

สำหรับกระบอกเสียงของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” เช่น สยามรัฐ และประชาธิปไตย นั้น หนังสือพิมพ์เหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อต่อต้านทั้งรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม และตัวบุคคลในรัฐบาล เช่น จอมพล ป.กับพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์แต่ไม่ต่อต้านจอมพลสฤษดิ์ ธนรัศม์และไม่ต่อต้านสหรัฐ¹¹¹ สำหรับสยามรัฐนั้นมี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แกนนำคนหนึ่งของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” เป็นเจ้าของโดยมีนักหนังสือพิมพ์ที่มีความคิดคล้ายคลึงกันในสังกัด เช่น สละ ลิขิตกุล และประหยัด ศ.นาคะนาท¹¹² ส่วนหนังสือพิมพ์ของกลุ่มฝ่ายซ้าย เช่น สยามนิกร และ พิมพ์ไทย มีนโยบายต่อต้านการดำเนินนโยบายตามสหรัฐฯ เรียกร้องนโยบายที่เป็นกลาง และคัดค้านการเป็นพันธมิตรทางการทหารของไทยกับสหรัฐฯ อย่างไรก็ตาม ประเด็นการคัดค้านการดำเนินนโยบาย

¹⁰⁹ ประจวบ อัมพะเสวต, พลิกแผ่นดินประวัติศาสตร์การเมืองไทย 24 มิถุนายน 2475-14 ตุลาคม 2516, หน้า 412.; สุกัญญา ตีระวนิช, หนังสือพิมพ์ไทย จากปฏิวัติ 2475 สูปฏิวัติ 2516, (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2526), หน้า 96.

¹¹⁰ ประจวบ อัมพะเสวต, พลิกแผ่นดินประวัติศาสตร์การเมืองไทย 24 มิถุนายน 2475-14 ตุลาคม 2516, หน้า 413, 459-460.

¹¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 413.

¹¹² “นายรำคาญ” หรือประหยัด ศ.นาคะนาท(2457-2545) เคยเรียนกฎหมายแต่ไม่จบการศึกษา เริ่มต้นทำงานหนังสือพิมพ์ตั้งแต่ปี 2477 เขามีความถนัดงานเขียนแนวขบขัน เสียดสี ล้อเลียนลงในหนังสือพิมพ์หลายฉบับ เช่น บางกอกรายวัน(2490) สยามสมัย(2491) พิมพ์ไทยวันจันทร์(2493) เขาร่วมงานกับกับ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช สละ ลิขิตกุล อบ ไชยวสุที่ สยามรัฐสืบตาหิววิจารณ์ตั้งแต่ปี 2497 เขาถนัดเขียนเรื่องแนวลิเก เสียดสีล้อเลียนจอมพล ป.(อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายประหยัด ศ.นาคะนาท ณ ฌาปนสถานกองทัพอากาศ วัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร 22 กรกฎาคม 2545, [กรุงเทพฯ: ไม่ปรากฏโรงพิมพ์, 2545]).

¹¹² ประจวบ อัมพะเสวต, พลิกแผ่นดินประวัติศาสตร์การเมืองไทย 24 มิถุนายน 2475-14 ตุลาคม 2516, หน้า 412.

ต่างประเทศตามสหรัฐฯ หนังสือพิมพ์หลายฉบับให้การสนับสนุนด้วย เช่น สารเสรีไทยรายวัน และ เสรีภาพ เป็นต้น¹¹³

การต่อสู้ทางการเมืองที่เกิดขึ้นได้กลายมาเป็นประเด็นการต่อต้านสหรัฐฯอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจาก หนังสือพิมพ์และปัญญาชนฝ่ายซ้ายของไทย ไม่พอใจรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามที่เข้าไปมีความสนิทแนบแน่นกับสหรัฐฯ พวกเขาได้เรียกร้องให้ไทยมีนโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระและวิจารณ์บทบาทสหรัฐฯมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความช่วยเหลือทางการทหารของสหรัฐฯ¹¹⁴ ทำให้การวิพากษ์วิจารณ์บทบาทของสหรัฐฯบนหน้าหนังสือพิมพ์ฝ่ายซ้ายได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น เห็นได้จาก สยามนิกร ได้ใช้คำว่า “จักรวรรดินิยมดอลลาร์” ในการวิพากษ์วิจารณ์ความช่วยเหลือของสหรัฐฯว่ามีผลทำให้ไทยถูกควบคุมทางเศรษฐกิจและต้องพึ่งพาสหรัฐฯและพวกเขาได้เรียกร้องให้ไทยเป็นอิสระจากสหรัฐฯ¹¹⁵ กลางเดือนมิถุนายน 2499 กรมตำรวจได้ประกาศยกเลิกคำสั่งห้ามหนังสือพิมพ์การวิจารณ์การเมืองระหว่างประเทศ¹¹⁶ สถานทูตสหรัฐฯได้รายงานบรรยากาศของหนังสือพิมพ์ไทยขณะนั้นมีการโจมตีสหรัฐฯอย่างหนักเนื่องมาจากการผ่อนคลายการควบคุมหนังสือพิมพ์ของรัฐบาล โดยมีหนังสือพิมพ์ฝ่ายซ้ายเป็นหัวหอกของการต่อต้านสหรัฐฯ รวมทั้ง พวกฉวยโอกาสกับพวกนิยมคอมมิวนิสต์ร่วมการต่อต้านสหรัฐฯด้วย โดยกระแสการโจมตีสหรัฐฯผ่านหนังสือพิมพ์ประกอบขึ้นจากหลายกลุ่มย่อยที่มีลักษณะเป็นอิสระ อีกทั้ง หนังสือพิมพ์บางฉบับที่ได้รับการสนับสนุนจากบุคคลหลายคนในรัฐบาลรวมทั้งนายกรัฐมนตรีด้วย¹¹⁷

ท่ามกลางบรรยากาศการโจมตีกันทางการเมืองและการต่อต้านสหรัฐฯของหนังสือพิมพ์ไทยนั้น นิวยอร์ก ไทมส์ (New York Times) ฉบับปลายเดือนสิงหาคม 2499 ได้พาดหัวข่าวว่า

¹¹³ เรื่องเดียวกัน, กระจับ อัมพะเสวต, หน้า 412.; สุวิมล รุ่งเจริญ “บทบาทของนักหนังสือพิมพ์ในการเมืองไทยระหว่าง พ.ศ.2490-2501,” (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 126-128.

¹¹⁴ Dwight D. Eisenhower Library, White House Office, National Security Council Staff: Papers 1948-1961, Operations Coordinating Board Central File Service box 2, Analysis of International Security in Thailand and Recommended Action, 4 January 1956.; NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3913, Robert N. Magill to Secretary of State, Press criticism of U.S. Aid Program, 11 January 1956.; Rockwood H. Foster to Young, 23 January 1956.

¹¹⁵ สยามนิกร, 15 มกราคม 2499.

¹¹⁶ หจช.(2)กต. 1.2 /กลอง 9 สรุปข่าวในประเทศประจำสัปดาห์ ของกรมประชาสัมพันธ์ ระหว่างวันที่ 4 ธันวาคม 2498–2 กันยายน 2499.

¹¹⁷ “the Embassy in Thailand (Bishop) to the Department of State, 23 May 23, 1956,” in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, p. 878.

หนังสือพิมพ์ไทยเป็นปรปักษ์กับสหรัฐฯ และรายงานว่ หนังสือพิมพ์ที่ต่อต้านสหรัฐฯ ส่วนใหญ่ อยู่ใต้อิทธิพลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ โดยได้ตั้งข้อสังเกตว่ แม้ทั้งสามคนจะประกาศอย่างเป็นทางการว่ ให้การสนับสนุนตะวันตก อย่างแข็งขัน แต่หนังสือพิมพ์ของพวกเขา นั้นกลับทำในสิ่งตรงกันข้าม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ ต่อต้านสหรัฐฯ นิวยอร์ก ไทมส์ ได้วิเคราะห์ว่ เติมมุ่งของหนังสือพิมพ์ขณะนั้นมี 3 กลุ่ม กลุ่มแรก เป็นหนังสือพิมพ์แบบกลางๆ กลุ่มที่ 2 เป็นปรปักษ์กับสหรัฐฯ ในระดับปานกลาง กลุ่มที่ 3 เป็นปรปักษ์กับสหรัฐฯ อย่างรุนแรง เช่น สารเสรีของจอมพลสฤษดิ์ มีการใช้คำว่ “ขุนศึกอเมริกัน” ส่วนเสถียรภาพของจอมพล ป. ก็โจมตีสหรัฐฯ ซีเอ็นเอ็นยึดเป้าหนังสือพิมพ์จีนของพล.ต.อ.เผ่าก็ โน้มเอียงไปทางการต่อต้านสหรัฐฯ และนิยมคอมมิวนิสต์เช่นกัน¹¹⁸

สำหรับสาเหตุที่จอมพล ป. พิบูลสงครามให้การสนับสนุนหนังสือพิมพ์ฝ่ายซ้ายให้โจมตี สหรัฐฯ นั้น สุพจน์ ด้านตระกูล ปัญญาชนฝ่ายซ้าย อดีตผู้เคลื่อนไหวโค่นล้มรัฐบาลจอมพล ป. ผู้เคยถูกจับใน “กบฏสันติภาพ” หลังได้รับนิรโทษกรรมแล้ว เขาได้ร่วมงานกับหนังสือพิมพ์ที่จอมพล ป. สนับสนุนให้จัดตั้ง ชื่อ ประชาศักดิ์ เขาได้บันทึกว่ หลังจากทีจอมพล ป. ได้เห็นบรรยากาศของประชาธิปไตยในที่ต่างๆ ของโลก จอมพล ป. ตระหนักถึงปัญหาเอกราชของไทยภายใต้การ อำนาจสหรัฐฯ จอมพล ป. เกิดแนวคิดทีพยายามเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และจอมพล ป. ไม่พอใจการที่สหรัฐฯ ครอบงำไทยมากเกินไปจึงมีความคิดทีจะค่อยๆ เปลี่ยนนโยบายต่างประเทศให้ ถอยห่างออกจากสหรัฐฯ อย่างค่อยเป็นค่อยไป ด้วยการสร้างกระแสประชามติผ่านการใช้น้หนังสือพิมพ์ปลุกเร้า ต่อมาในปี 2499 จอมพล ป. ให้การสนับสนุนทุนจัดตั้งหนังสือพิมพ์และตั้งชื่อให้ว่ ประชาศักดิ์ ต่อมา จอมพล ป. ได้รับอดีตนักโทษการเมืองกรณี “กบฏสันติภาพ” หลายคนมา ร่วมงานรวมทีเขาเพื่อร่วมกันสร้างกระแสประชามติให้ประชาชนคล้อยตามเพื่อให้รัฐบาลใช้มติ มหาชนดังกล่าวเป็นข้ออ้างกับสหรัฐฯ ในการถอยห่างจากการดำเนินนโยบายตามทีสหรัฐฯ ต้องการ¹¹⁹

ทั้งนี้ นิวยอร์ก ไทมส์ (New York Times) ในช่วงเวลาดังกล่าวได้รายงานข่าวว่ คนไทย ส่วนมากไม่พอใจความช่วยเหลือทางการทหารจากสหรัฐฯ นี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญญาชน และกลุ่มคนทำงาน พวกเขาเห็นว่า สหรัฐฯ ทำให้กลุ่มตำรวจและกลุ่มทหารมีอำนาจมากมีผลกระทบ

¹¹⁸ New York Times, 26 August 1956.

¹¹⁹ สุพจน์ ด้านตระกูล, นายจำเริญ, (กรุงเทพฯ: ประจักษ์การพิมพ์, 2516), หน้า 16-18, 22-27. สุพจน์ เห็นว่ จอมพล ป. ไม่สามารถถอนหน้าในการต่อต้านสหรัฐฯ ได้ เนื่องจากจอมพล ป. เป็นนายกรัฐมนตรีที ต้องรักษาความไว้วางใจจากสหรัฐฯ แต่จอมพล ป. ได้ ดำเนินการทางลับด้วยให้ข้อมูลแก่หนังสือพิมพ์และการ ไฮด์ปาร์คเพื่อการเปิดความไม่เป็นที่สหรัฐฯ ทำกับไทย สุพจน์เห็นว่าเป้าหมายของจอมพล ป. และเขาต้อง ตรงกัน เขาจึงร่วมงานคุมทิศทางหนังสือพิมพ์ให้กับจอมพล ป.

ให้เกิดการวิตรอนเสรีภาพของประชาชน พวกเขาเห็นว่า สหรัฐฯทำผิดพลาดที่ให้ความช่วยเหลือทางการทหารมากกว่าการสร้างความสำเร็จทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ สหรัฐฯยังได้แทรกแซงเสรีภาพของไทยด้วยการมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในไทยจำนวนมาก¹²⁰

7.8 ความไม่พอใจของสหรัฐฯต่อการเปิดรับวัฒนธรรมจีนของไทย

ดังได้เห็นมาแล้วว่า การดำเนินการแผนสงครามจิตวิทยาในไทยไม่ประสบผลสำเร็จตามที่สหรัฐฯหวังไว้ เนื่องจากรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามย่อหย่อนในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ ด้วยการพยายามเปิดไมตรีกับจีน เปิดการค้าและรับวัฒนธรรมจากจีนเข้ามาในไทย ทำให้ในต้นปี 2499 สหรัฐฯได้ส่งดร.ไรเดคเกอร์(Leidecker)นักสังคมวิทยาที่เชี่ยวชาญศาสนาพุทธเข้ามาศึกษาทัศนคติของคนไทยต่อความเชื่อที่ยึดเหนี่ยวเพื่อใช้ในการวางแผนสงครามจิตวิทยาต่อต้านคอมมิวนิสต์ต่อไป เนื่องจากที่ผ่านมา เมื่อยูนิสดำเนินการสงครามจิตวิทยาต่อประชาชน มักจะถูกคัดค้านจากผู้เข้ารับฟังเสมอ¹²¹ เช่น ในการอบรมสงครามจิตวิทยาครั้งหนึ่งในไทย นิวยอร์ก ไทมส์(New York Times) รายงานว่า ชาวนาไทยส่วนใหญ่ไม่เคยได้ยินเรื่องคอมมิวนิสต์มาก่อน แต่การอบรมไม่มีผลครอบงำคนทั้งหมดได้ เนื่องจากยังคงมี คนไทยบางส่วนไม่เห็นด้วย ทำให้ผู้เข้าอบรมคนไทยบางคนถามเจ้าหน้าที่ยูนิสว่า“ถ้าคอมมิวนิสต์ไม่ดีแล้วจะอบรมให้คนไทยรู้ทำไม ทำไมไม่อบรมในสิ่งที่ดีซึ่งชาติเสรีมีมากกว่า แต่กลับมาอบรมเรื่องคอมมิวนิสต์และหากคอมมิวนิสต์ไม่ดีทำไมคอมมิวนิสต์จึงขยายตัวมาก อะไรเป็นจุดอ่อนของเสรีประชาธิปไตย และทำไมชาติเสรีจึงกลัวคอมมิวนิสต์จนตัวสั่น ทำไมสหรัฐฯไม่ทิ้งระเบิดในประเทศคอมมิวนิสต์ไปเลย ทำไมไม่แจกอาวุธให้คนไทยป้องกันตนเอง และบางคนถามว่า สหรัฐฯต้องการอะไรจากประเทศไทย หรือต้องการครอบครองประเทศไทยหรือ”¹²² นอกจากนี้ ในการอบรมสงครามจิตวิทยาให้กับประชาชนของยูนิสครั้งหนึ่งที่อำเภอราชบุรีบูรณะ กรุงเทพฯในปี 2499 เมื่อการอบรมเสร็จสิ้นลง ชาวสวนคนหนึ่งได้ถามเจ้าหน้าที่ยูนิสว่า การที่สหรัฐฯส่งอาวุธและเจ้าหน้าที่เข้ามาในไทยนั้นมุ่งจะยึดครองไทยหรือ¹²³ นอกจากนี้ ในชวเวลาดังกล่าว สถานทูตสหรัฐฯแจ้งต่อรัฐบาลว่า กลุ่มฝ่ายซ้ายได้เข้าแทรกซึมเข้าขัดขวางการทำงานของยูนิส¹²⁴

¹²⁰ New York Times, 21 September 1956.

¹²¹ สยามนิกร, 18 กุมภาพันธ์ 2499.

¹²² New York Times, 18 May 1956.

¹²³ ประชาธิปไตย, 5 พฤษภาคม 2499.

¹²⁴ หจข.(2)กต. 14.3/76 กล่อง 8 หนังสือพิมพ์กล่าวหาว่ายูนิสช่วยหาเสียงให้ฝ่ายค้าน(1 ธันวาคม 2499 – 13 กุมภาพันธ์ 2500), บิซอป ถึง นายวรการบัญชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ 12

ท่ามกลางความล้มเหลวในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามที่ไม่แต่เพียงเริ่มมีนโยบายต่างประเทศถอยห่างออกจากสหรัฐฯ เท่านั้น แต่ยังพยายามมีไมตรีและมีการค้ากับจีน อีกทั้ง การยินยอมของรัฐบาลให้มีการนำเข้าวัฒนธรรมจากจีนด้วยการให้ภาพยนตร์จากจีนเข้ามาฉายในกรุงเทพฯ หลายเรื่อง¹²⁵ ทำให้ ฮูเวอร์(Hoover)รักษาการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ แสดงความกังวลใจถึงความย่อหย่อนการต่อต้านคอมมิวนิสต์ของรัฐบาลไทย¹²⁶ จากนั้น รายงานความเคลื่อนไหวของการฉายภาพยนตร์จีนในกลางกรุงเทพฯ ที่มีอย่างต่อเนื่องถูกรายงานกลับไปยังวอชิงตัน ดี.ซี. ทำให้สหรัฐฯ เกิดความวิตกต่อผลกระทบที่จะมีต่อความสำเร็จของการดำเนินการตามแผนสงครามจิตวิทยาที่กำหนดไว้ ต่อมา 16 พฤษภาคม 2500 โรเบิร์ตสัน รองอธิบดีกรมการเมืองตะวันออก ได้เรียก พจน์ สารสินทูตไทยประจำสหรัฐฯ เข้าพบเพื่อแจ้งความกังวลของสหรัฐฯ ต่อความเปลี่ยนแปลงของไทยเริ่มเห็นห่างจากความต้องการของสหรัฐฯ และตั้งคำถามต่อไทย 4 ประการ คือ เหตุใดรัฐบาลจอมพล ป. จึงอนุญาตให้คณะคนไทยการเดินทางไปจีน เหตุใดหนังสือพิมพ์ไทยจึงเป็นปฏิปักษ์ต่อสหรัฐฯ และซีโต้มาก เหตุใด บุคคลชั้นนำในรัฐบาลจึงให้การสนับสนุนหนังสือพิมพ์ที่โจมตีสหรัฐฯ และเหตุใด ไทยจึงยินยอมให้มีการฉายภาพยนตร์จีนที่มุ่งโฆษณาชวนเชื่อในกรุงเทพฯ¹²⁷ คำถามของสหรัฐฯ ที่ไม่พอใจไทยเหล่านั้น พจน์ได้รายงานกลับมายังไทย ในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อเดือนพฤษภาคม ที่ประชุมได้มีมติให้พจน์ แจ้งยืนยันต่อสหรัฐฯ ว่า ไทยยังคงมีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ และจะดำเนินการควบคุมการฉายภาพยนตร์จีนต่อไป¹²⁸ อย่างไรก็ตาม การฉายภาพยนตร์จากจีนในกลางกรุงเทพฯ ยังคงมีอย่างต่อเนื่อง ทำให้ สถานทูตสหรัฐฯ ได้ประท้วงการที่รัฐบาลย่อหย่อนให้มีการฉายภาพยนตร์ดังกล่าวและได้กล่าวประณามภาพยนตร์เรื่องหนึ่งที่กำลังฉายที่โรงภาพยนตร์บรอดเวย์ แถบเยาวราชขณะนั้นว่า เป็นภาพยนตร์ที่โฆษณาชวนเชื่อปลุกปั่นคน

ธันวาคม 2499. ในกลางเดือนตุลาคม 2499 สถานทูตสหรัฐฯ รายงานว่า มหาหัด ดาวเรือง สมาชิกของกลุ่มฝ่ายซ้ายได้แทรกซึมเข้าสู่กระบวนการทำงานของยูนิสที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในฐานะล่าม จากนั้น เขาทำการเปลี่ยนแปลงข้อความที่เจ้าหน้าที่ยูนิสบรรยายแก่คนไทยไปในทางตรงข้าม

¹²⁵ โปรดดูรายชื่อภาพยนตร์จีนที่ฉายในกรุงเทพฯ ใน ญัฐพล ใจจริง, “จากสงครามจิตวิทยาแบบอเมริกันสู่การสร้างสัญลักษณ์แห่งชาติภายใต้เงาอินทรี”.

¹²⁶ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Hoover(Acting of Secretary of State) to Bangkok, 4 August 1956 .

¹²⁷ หจข.(3)สร. 0201.23/21 การฉายภาพยนตร์เกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ หรือนโยบายควบคุมหนังสือพิมพ์และภาพยนตร์จีนแดง(การสนทนาระหว่างเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน กับ ผู้ช่วยรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา)(24 พฤษภาคม – 14 สิงหาคม 2500), โทรเลขจากเอกอัครราชทูต ประจำกรุงวอชิงตัน ถึง กระทรวงการต่างประเทศ วันที่ 16 พฤษภาคม 2500.

¹²⁸ หจข.คค. 0201.1.1 กล่อง 5 บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 8/2500(29 พฤษภาคม 2500).

จีนให้มีความเชื่อว่า “ระบบเก่าทำให้คนเป็นผี ระบบใหม่ทำให้ผีเป็นคน”¹²⁹ จากนั้น รัชช ปันยา
 รุณ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศมีบันทึกถึงจอมพล ป. พิบูลสงครามรายงานเรื่อง
 การประท้วงจากสถานทูตสหรัฐฯ แม้ต่อมา กระทรวงมหาดไทยได้ดำเนินการสั่งการให้ควบคุม
 การฉายภาพยนตร์จากจีนแดงตามคำประท้วงจากสถานทูตสหรัฐฯ แล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงมีการ
 ลักลอบนำเข้าและฉายภาพยนตร์จากจีนในพื้นที่นอกกรุงเทพฯต่อไป จนกระทั่งเดือนสิงหาคม
 2500 จอมพล ป. จึงสั่งการห้ามฉายภาพยนตร์จากจีนทั้งหมด¹³⁰

ทั้งนี้ สแตนตัน อดีตทูตสหรัฐฯประจำไทยได้บันทึกถึงรอยต่อของการเปลี่ยนแปลง
 นโยบายของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามในช่วงดังกล่าวว่า ตั้งแต่ไทยเข้าร่วมการประชุมบัน
 ดุง อินโดนีเซียทำให้ไทยมีท่าทีโน้มเอียงไปทางจีน ประกอบกับการเดินทางกลับมาจากกา
 เตินทางต่างประเทศของรัฐบาลจอมพล ป. ทำให้เกิดการผ่อนคลายทางการเมือง การให้เสรีภาพ
 แก่หนังสือพิมพ์ รวมทั้ง การผ่อนคลายการค้ากับจีนส่งผลให้สินค้าจีนท่วมตลาดในไทย ในทัศนะ
 ของอดีตทูตสหรัฐฯเห็นว่า รัฐบาลจอมพล ป.มีความย่อหย่อนในการต่อต้านคอมมิวนิสต์¹³¹ ดังนั้น
 จะเห็นได้ว่า ในช่วงปลายรัฐบาลจอมพล ป. ได้เกิดความพยายามถอยห่างออกจากสหรัฐฯ ด้วย
 การเปิดไมตรีและการค้ากับจีน รวมทั้งการยินยอมให้มีการนำเข้าวัฒนธรรมจากจีนเข้ามา
 เผยแพร่ในไทยด้วย ในขณะที่ สหรัฐฯต้องการที่จะครอบงำไทยด้วยสงครามจิตวิทยาที่มุ่งสร้างภัย
 คอมมิวนิสต์ที่น่าสพึงกลัวให้เกิดขึ้นกับคนไทย แต่ปรากฏว่า สิ่งที่เกิดขึ้นในไทยท่ามกลางบรรยากาศ
 ที่เริ่มเป็นประชาธิปไตยกลับกลายเป็นไปทางตรงข้ามกับความต้องการของสหรัฐฯ นั่นก็คือ เกิด
 กระแสการต่อต้านสหรัฐฯขึ้นแทน ยิ่งทำให้สหรัฐฯมีความไม่พอใจการดำเนินการที่ย่อหย่อนของ
 รัฐบาลไทยในการดำเนินการตามความต้องการของของสหรัฐฯมากยิ่งขึ้น

¹²⁹ หจข.(3)สร. 0201.23/21 การฉายภาพยนตร์เกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ หรือนโยบายควบคุมหนังสือพิมพ์
 และภาพยนตร์จีนแดง(การสนทนาระหว่างเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน กับ ผู้ช่วยรัฐมนตรีกระทรวงการ
 ต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา)(24 พฤษภาคม – 14 สิงหาคม 2500), Bishop to Rak, 29 May 1957.

¹³⁰ หจข.(3)สร. 0201.23/21 การฉายภาพยนตร์เกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ หรือนโยบายควบคุมหนังสือพิมพ์
 และภาพยนตร์จีนแดง(การสนทนาระหว่างเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน กับ ผู้ช่วยรัฐมนตรีกระทรวงการ
 ต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา)(24 พฤษภาคม – 14 สิงหาคม 2500), รัชช ถึง นายกรัฐมนตรี 3 มิถุนายน 2500.

¹³¹ เอ็ดวิน เอฟ สแตนตัน, “ความกดดันของคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย ใน พ.ศ.2492-2496,”
 รัฐสารวิรัช 3, 1 (มกราคม 2504): 14.

บทที่ 8

การหวนคืนของพันธมิตรท่ามกลางความขัดแย้งกับ“กลุ่มรอยัลลิสต์”

8.1 การต่อต้าน“กลุ่มรอยัลลิสต์” ของรัฐบาลจอมพล ป.

แม้สภาพการเมืองภายในไทยต้น 2499 นั้นมีการแข่งขันทางการเมืองระหว่างกลุ่มตำรวจของพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์กับกลุ่มทหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์กันอย่างเข้มข้น แต่จอมพล ป. พิบูลสงครามยังคงมีความต้องการให้มีการเปลี่ยนผ่านอำนาจทางการเมืองอย่างสันติด้วยการเลือกตั้งที่จะมีขึ้นในช่วงต้นปี 2500 ในสายตาของสหรัฐนั้น พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์มีคாதหวังที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีคนต่อไป ในขณะที่ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ต้องการรักษาอำนาจในการสั่งการกองทัพต่อไป แม้ว่าเสถียรภาพทางการเมืองของไทยจะขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพของกลุ่มการเมืองต่างๆก็ตามที่ แต่สหรัฐยังคงยืนยันว่า ไม่ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างไร ผู้นำคนใหม่ของไทยจะต้องผูกพันกับสหรัฐต่อไป¹

ท่ามกลางการแข่งขันทางการเมืองกำลังดำเนินอยู่นั้น รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามสนับสนุนให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นอย่างเสรี ทำให้ในขณะนั้น ไทยมีพรรคการเมืองจำนวนถึง 25 พรรคซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ พรรคการเมืองที่สนับสนุนรัฐบาล เช่น พรรคเสรีมนังคศิลา มีนโยบายเสรีนิยม ให้ความสำคัญกับการสร้างสวัสดิการสังคม ส่วนพรรคฝ่ายค้านที่เป็นอนุรักษนิยม เช่น พรรคประชาธิปไตย มีนโยบายสนับสนุนประโยชน์ของชนชั้นสูง และผูกตนเองเข้ากับสถาบันกษัตริย์ และพรรคค้านที่เป็นฝ่ายซ้าย เช่น พรรคเสรีประชาธิปไตย พรรคเศรษฐกร สมาชิกมาจากภาคอีสาน ต่อมารวมตัวเป็นพรรคแนวร่วมสังคมนิยม นโยบายสำคัญคือ ต้องการให้ไทยมีนโยบายเป็นกลาง²

เมื่อการเลือกตั้งใกล้เข้ามาถึง กลุ่มการเมืองต่างๆในไทยต่างมีความเคลื่อนไหวในการแสวงหาการสนับสนุนเพื่อชัยชนะทางการเมือง ดัลเลส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศแจ้งให้สถานทูตสหรัฐที่กรุงเทพฯ ในเดือนพฤษภาคม 2499 ทราบถึงสถานการณ์การเมืองไทยว่า

---

¹ “Staff Study Prepared by an Interdepartment Working Group for the Operations Coordinating Board -Analysis of Internal Security in Thailand (Pursuant to NSC 1290-D) and Recommend Action, 4 January 1956 ,” in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, pp. 850-851.

² ข้อบังคับว่าด้วยการจัดการ พรรคเสรีมนังคศิลา และกำหนดนโยบายของพรรค พ.ศ.2498 กับพระราชบัญญัติพรรคการเมืองพ.ศ.2498. (พระนคร: บริษัท ประชาช่าง จำกัด, 2499).; David A. Wilson, Politics in Thailand, (Ithaca, New York: Cornell University Press, 1962), pp.31, 241.

สถาบันกษัตริย์อาจจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งของไทยที่จะมาถึง³ ไม่กี่เดือนต่อมา หนังสือพิมพ์ไทยขณะนั้นได้รายงานข่าวการหาเสียงของพรรคประชาธิปัตย์ว่า พรรคฯได้นำพระบรมฉายาลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ไปใช้ในการหาเสียงการเลือกตั้งในภาคอีสาน และรายงานต่อไปอีกว่า พระมหากษัตริย์ทรงให้การสนับสนุนทางการเมืองแก่พรรคประชาธิปัตย์โดยตรง พระราชทานเงินและเสด็จมาเยี่ยมอีสานเพื่อสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ จากปัญหาดังกล่าว จอมพล ป. พิบูลสงครามได้ให้สัมภาษณ์ว่า รัฐบาลกำลังสืบสวนข้อเท็จจริงอยู่ หากได้ความจริงมาจะกราบบังคมทูลให้พระองค์ทรงทราบ แต่เขามั่นใจว่าพระองค์ไม่มีพระราชประสงค์ที่จะทรงเข้าเกี่ยวข้องกับทางการเมือง⁴ อย่างไรก็ตาม ในระหว่างการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ในปลายเดือนกรกฎาคม สถานทูตสหรัฐฯรายงานยืนยันสิ่งที่เกิดขึ้นขณะนั้นว่า พรรคประชาธิปัตย์ได้เริ่มอ้างในระหว่างการหาเสียงในภาคอีสานว่า “พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคของกษัตริย์”(King’s Party)⁵ ควรบันทึกด้วยว่า เมื่อจอมพล ป.พิบูลสงครามได้ประกาศเริ่มต้นกระบวนการประชาธิปไตยในไทยและต้องการลาออกจากตำแหน่งจอมพลเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้ง ทำให้สยามรัฐซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้โจมตีคำประกาศของจอมพล ป.ว่าเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม เนื่องจาก ตำแหน่งจอมพลซึ่งเป็นตำแหน่งพระราชทาน และโจมตีว่า จอมพล ป.จะลงสมัครรับเลือกตั้งไม่ได้รับหากไม่ได้รับความยินยอมจากพระมหากษัตริย์⁶ เมื่อการพยายามขัดขวางและโจมตีรัฐบาลจอมพล ป.จาก “กลุ่มรอยัลลิสต์” ได้กลับมาเริ่มต้นอีกครั้ง พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ได้เปิดฉากตอบโต้ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ในทันที สยามนิกร ฉบับ 4 ธันวาคม 2498 พาดหัวข่าวบทสัมภาษณ์ของ พล ต.อ.เผ่า แกนนำของกลุ่มตำราจว่า “ไทยไม่เจริญเท่าสหรัฐฯ เพราะคักดินา” พล ต.อ.เผ่าได้กล่าวเปรียบเทียบการตั้งกรุงเทพฯกับสหรัฐฯในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกัน แต่เขาเห็นว่า ไทยมีความเจริญไม่มาก ในขณะที่สหรัฐฯมีเจริญมากกว่ามากมาย เขาเห็นว่า ปัญหาหลักที่ถ่วงความเจริญ คือ ไทยนั้นมีพวกคักดินาเป็นผู้ปกครอง คนเหล่านี้แสวงหาแต่มั่งคั่งและเอาแต่ประโยชน์ส่วนตน⁷ สถานทูตสหรัฐฯได้เคยรายงานท่าทีของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ที่มีต่อรัฐบาลว่า พระยาศรีวิสารฯ องคมนตรี แกนนำคนหนึ่งใน “กลุ่มรอยัลลิสต์” ผู้ให้การสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ได้แสดงความรู้สึกที่มีต่อรัฐบาลว่า เขาไม่ชอบจอมพล ป.และพล ต.อ.เผ่า เขา

³ NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 box 3908, Dulles to Bangkok, 23 May 1956.

⁴ ศรีกรุง, 21 กรกฎาคม 2499.

⁵ NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 box 3910, Bangkok to Secretary of State, 30 July 1956.

⁶ สยามรัฐ, 16 กรกฎาคม 2498.

⁷ สยามนิกร, 4 ธันวาคม 2498.

วิจารณ์ว่า จอมพล ป.ว่าเป็นคนโง่เง่าเหมือนกับเหล่าสมาชิกสภาผู้แทนฯ ส่วนพล ต.อ.เผ่านั้นเป็นคนที่ขี้อายและเป็นเผด็จการ⁸ ด้วยเหตุที่ พล ต.อ.เผ่ามักจะเป็นหัวหน้าในการตอบโต้ “กลุ่มรอยัลลิสต์” เสมอทำให้พวกเขาเกลียดชังพล ต.อ.เผ่ามาก⁹

การคุกคามทางการเมืองของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” และพรรคประชาธิปัตย์ทำให้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามจำเป็นต้องแสวงหาการสนับสนุนให้กว้างขวางด้วยการหันไปหาปรีดี พนมยงค์เพื่อชัยชนะในการเลือกตั้งที่จะมาถึง ต่อมาเดือนกุมภาพันธ์ 2499 พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ส่งตัวแทนไปติดต่อกับปรีดีที่จีน สถานทูตสหรัฐฯและซีไอเอเห็นว่า แกนนำสำคัญในรัฐบาลคือ จอมพล ป.และพล ต.อ.เผ่าร่วมมือกันในการส่งผู้แทนลับๆหลายชุดไปเยือนจีนเพื่อประโยชน์ทางการเมือง 2 ประการ คือ ประการแรก รัฐบาลต้องการนำปรีดีกลับมาไทยเพื่อต่อต้าน “กลุ่มรอยัลลิสต์” และประการที่สอง รัฐบาลต้องการปูทางสู่การเปิดไมตรีกับจีนเพื่อถอยห่างออกจากอิทธิพลของสหรัฐฯ¹⁰ อย่างไรก็ตาม ต่อกระแสข่าวการจะกลับมาของปรีดีนั้น ทำให้ควง อภัยวงศ์ แกนนำคนหนึ่งของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” และหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ให้สัมภาษณ์ว่า เขาไม่เชื่อว่า จอมพล ป.จะสามารถคืนดีกับปรีดีได้¹¹

ต่อมา พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์และกลุ่มตำรวจของเขา เช่น พ.ต.อ พันศักดิ์ วิเศษภักดี และพ.ต.อ. พุฒ บวรณสมภพ ได้เริ่มต้นโครงการนำปรีดี พนมยงค์กลับมา ด้วยการใช้หนังสือพิมพ์ของกลุ่มตำรวจ เช่น ไทยเสรี สร้างกระแสข่าวเพื่อทำให้ปรีดีให้กลับมาสู่ความสนใจของสาธารณชนอีกครั้งด้วยการตีพิมพ์ผลงานของปรีดีเรื่องเค้าโครงเศรษฐกิจกลับมาเผยแพร่แก่สังคมอีกครั้ง¹² ควบคู่กับการใช้ เสรีไทย ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีเข็มมุ่งเป็นสังคมนิยมมากกว่าฉบับข้างต้น ลงข่าวให้การสนับสนุนการค้าระหว่างไทยกับจีนโดยตรง และการเรียกร้องให้คนไทยเปิดรับฟังวิทยุจากปักกิ่ง สถานทูตสหรัฐฯเห็นว่า หนังสือพิมพ์ 2 ฉบับที่พล ต.อ.เผ่าให้การสนับสนุนมีความโน้มเอียงไปทางสังคมนิยม ในรายงานของสถานทูตสหรัฐฯเห็นว่า มีความเป็นไปได้ที่

⁸ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Memorandum of Conversation Phya Srivisarn Vacha and Robert N. Magill, The Current Political Situation, 12 October 1955.

⁹ พ.ต.อ.พุฒ บวรณสมภพ, ชัยชนะและความพ่ายแพ้ของบวรชนเหล็กแห่งเอเชีย, หน้า 156-157.

¹⁰ “the Embassy in Thailand (Magill) to the Department of State, 8 February 1956,” in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, pp. 854-855.; NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79T00975A002400330001-8, 28 Feb 1956, “Arrested Thai MP reportedly to be charge with treason”.

¹¹ ประชาธิปัตย์, 22 เมษายน 2499.

¹² NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Magill to Secretary of State, 7 December 1956.; “the Department of State to the Embassy in Thailand(Bishop), 3 May 1957,” in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, pp. 917-918.

รัฐบาลจอมพล ป. จะเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศด้วยการแสวงหาความมั่นคงใหม่ โดยเปิดความสัมพันธ์กับจีน อีกทั้งจะได้ประโยชน์จากการนำบริติกลับมาเพื่อประโยชน์ทางการเมืองภายใน¹³

ท่ามกลางการแข่งขันทางการเมืองในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อก่อนการเลือกตั้งจะมาถึงนั้น “กลุ่มรอยัลลิสต์” และพรรคประชาธิปัตย์ได้เคลื่อนไหวร่วมมือกันวิจารณ์รัฐบาลอย่างหนัก โดยพรรคประชาธิปัตย์ได้กล่าวปราศรัยที่พิษณุโลกโจมตีรัฐบาลว่าเป็น “เผด็จการรัฐสภา” ล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาค่าครองชีพ การคอร์รัปชัน¹⁴ ต่อมา คอง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ได้ประกาศนโยบายการหาเสียงสำคัญ คือ การเรียกร้องให้นำรัฐธรรมนูญฉบับ 2492 หรือรัฐธรรมนูญรอยัลลิสต์กลับมาใช้ใหม่ ซึ่งเขาเห็นว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่สมบูรณ์ที่สุด เขาให้เหตุผลว่า “รัฐธรรมนูญ 2492 เป็นประชาธิปไตย ไม่ใช่รัฐธรรมนูญเจ้า ประชาชนเป็นผู้ร่าง ที่ให้อำนาจกษัตริย์มากเป็นเพราะความปรารถนาของประชาชน (สภาร่างรัฐธรรมนูญ) ส่วนการมีวุฒิสภาที่ตั้งโดยกษัตริย์นั้นเป็นเพียง ที่ปรึกษาไม่มีอำนาจอย่างใด ส่วนเศรษฐกิจนั้น ปัจจุบันผู้สมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองไม่ได้ สมัยเจ้าดีกว่า ” ในด้านนโยบายต่างประเทศของพรรคฯ จะยึดตามกลุ่มโลกเสรี และการไม่ยอมรับจีน¹⁵

ต่อมา พรรคประชาธิปัตย์ได้เปิดเวทีปราศรัยที่สนามหลวงโจมตี รัฐบาลและจอมพล ป. พิบูลสงคราม เช่น การนำเรื่องการเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 2 กับญี่ปุ่น การทำให้ประชาชนเสียชีวิตจากการสร้างเมืองใหม่ที่เพชรบูรณ์ การทำให้ประเทศเป็นหนี้เงินกู้สหรัฐฯ 7,000,000,000 บาท การเรียกร้องให้รัฐบาลคืนพระที่นั่งอนันตสมาคมให้กับพระมหากษัตริย์ และกล่าวหาว่า รัฐบาลทรยศต่อประชาธิปไตยบิดเบือนสัจจะที่ให้กับพระมหากษัตริย์¹⁶ ชาวไทยได้วิจารณ์นโยบายและข้อเรียกร้องของพรรคประชาธิปัตย์ว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสถาบันกษัตริย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” อีกทั้งสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์คนหนึ่งเปิดเผยว่า หากพรรคฯ ได้รับชัยชนะการเลือกตั้ง คอง อภัยวงศ์มีแผนที่จะเชิญพระวรวงศ์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” เช่น

¹³ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Magill to Secretary of State,

Possible contracts between The Thai Government and Communist China, 8 February 1956. เจ้าของหนังสือพิมพ์และบรรณาธิการเสรีไทย คือ สนิท ธนจันทร์ เขาเป็นข้าราชการของบริษัท ไทยโทรทัศน์ ที่พล ต.อ.

เผ่า ศรียานนท์ ควบคุมอยู่ และมีสมุทร สุรักขะ อดีตทบภูสันติภาพเป็นผู้ช่วยบรรณาธิการ

¹⁴ ประชาธิปไตย, 15 ธันวาคม 2498.

¹⁵ เข้า, 2 กุมภาพันธ์ 2499.; สยามนิกร, 12 สิงหาคม 2499.

¹⁶ พิมพ์ไทย, 5 กุมภาพันธ์ 2499.

พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย และพระยาศรีวิสารัช ซึ่งดำรงตำแหน่งองคมนตรีอยู่ในขณะนั้นให้เข้ามาดำรงในคณะรัฐมนตรี¹⁷

ท่าทีของจอมพล ป. พิบูลสงครามต่อแนวทางการรณรงค์หาเสียงของพรรคประชาธิปัตย์ ที่ให้การสนับสนุนผลประโยชน์ของสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”นั้น จอมพล ป. ได้วิจารณ์พรรคประชาธิปัตย์ในต้นเดือนกรกฎาคม 2499ว่า คง อภัยวงศ์เป็นนักขวยโอกาสที่มักจะเข้ากับฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลเสมอ¹⁸ ต่อมา ปลายเดือนเดียวกันนั่นเอง ข่าวพาณิชย์ ได้รายงานข่าวว่า คง และพรรคประชาธิปัตย์ยังคงอ้างพระนามพระมหากษัตริย์ไปใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งต่อไป¹⁹ สยามนิกร รายงานว่า สมาชิกพรรคประชาธิปัตย์คนหนึ่งได้เคยวิจารณ์แนวทางการเมืองของพรรคที่ร่วมมือกับสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ว่า “พอได้เป็นรัฐบาลก็จะไปเอาพวกเจ้าศักดิ์นาเข้ามาเป็นใหญ่ ดูหมิ่นลูกพรรคตัวเอง ขอบะไรก็ไม่ให้มัน ” ทำให้คงตอบข้อวิจารณ์จากสมาชิกพรรคดังกล่าวว่า “เป็นความจริง เพราะผู้ใหญ่นั้นมีคุณวุฒิดี เป็นที่น่าเชื่อถือของต่างประเทศ”²⁰

ในสายตาของจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีมาหลายสมัยและผู้นำการต่อสู้กับ“กลุ่มรอยัลลิสต์”มายาวนาน เขาได้วิเคราะห์ภาพกลุ่มการเมืองไทยขณะนั้นแก่ บิชอป ทูตสหรัฐฯ ว่า การเมืองไทยมีกลุ่มการเมือง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก คือ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ตั้งอยู่ปีกขวาของการเมืองไทย กลุ่มฝ่ายซ้ายตั้งอยู่ปีกฟากหนึ่ง โดยรัฐบาลตั้งอยู่ตรงกลาง สำหรับจอมพล ป. แล้วนั้น เขาค่อนข้างกังวลกับบทบาทของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” มากกว่ากลุ่มฝ่ายซ้าย เนื่องจากเขาได้เคยต่อสู้กับ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ที่ต่อต้านการปฏิวัติ 2475 มาตลอด แม้“กลุ่มรอยัลลิสต์” จะถูกปราบปรามลงแล้วก็ตามแต่เขาไม่เคยวางใจ เขายังคงจับตามองความเคลื่อนไหวของกลุ่มนี้อย่างต่อเนื่อง เขาเห็นว่า แม้ว่า“กลุ่มรอยัลลิสต์” จะยังไม่สามารถครอบงำการเมืองได้ แต่“กลุ่มรอยัลลิสต์”และพระราชวงศ์ก็สามารถเข้าครอบงำระบอบราชการได้ เนื่องจาก พวกเขาอยู่ในตำแหน่งที่สูงทั้งฝ่ายพลเรือนและทหาร ดังนั้น รัฐบาลของเขาได้วางยุทธวิธีในการต่อสู้ทางการเมืองใหม่ โดยรัฐบาลต้องการถอยออกห่างจาก“กลุ่มรอยัลลิสต์”²¹

กระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ วิเคราะห์ว่า สาเหตุที่ จอมพล ป. พิบูลสงครามและพลต.อ.เผ่า ศรียานนท์อนุญาตให้บริติช พนมยงค์เดินทางกลับจากจีนมาไทยได้ เนื่องจาก รัฐบาล

¹⁷ ข่าวไทย, 14 กรกฎาคม 2499.

¹⁸ สยามนิกร, 9 กรกฎาคม 2499.

¹⁹ ข่าวพาณิชย์, 25 กรกฎาคม 2499.

²⁰ สยามนิกร, 27 กันยายน 2499.

²¹ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Bishop to Secretary of State,

ต้องการได้รับสนับสนุนทางการเมืองจาก“กลุ่มปรีดี” ในการเลือกตั้งที่จะมาถึงในปลายเดือน กุมภาพันธ์ 2500 เพื่อครองเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรให้มีชัยเหนือกว่าพรรคประชาธิปไตย ที่ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ทั้งนี้ ในขณะนั้น กระแสความนิยมของสถาบันกษัตริย์ในชนบทได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นมากจากการที่ทรงออกไปเยี่ยมประชาชนตามแผน สงครามจิตวิทยาของสหรัฐฯทำให้อำนาจของสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”มีเพิ่มขึ้นจน สามารถทำลายอำนาจของรัฐบาลอีกครั้ง ในรายงานสถานทูตรายงานว่า ทั้งจอมพล ป.และพล ต.อ.เผ่ามีความไม่นิยมสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” สำหรับพล ต.อ.เผ่า นั้น เขามั่นใจใน การถือไพ่ที่เหนือกว่าสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” เนื่องจากเขามี “ปรีดีเป็นอาวุธที่ใช้ใน การต่อต้านกลุ่มรอยัลลิสต์”²² รายงานฉบับนี้วิเคราะห์ว่า ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ระหว่างรัฐบาลจอมพล ป.กับ“กลุ่มรอยัลลิสต์”นั้น มีความเป็นไปได้ที่จอมพล ป. และพล ต.อ.เผ่า อาจมีแผนร่วมมือเตรียมการร่างรัฐธรรมนูญใหม่เพื่อยกเลิกสถาบันกษัตริย์ ด้วยเหตุนี้ ปรีดีจึง ได้รับการรับรองความปลอดภัยจากรัฐบาลในการเดินทางกลับไทย ความร่วมมือระหว่างจอมพล ป. และ พล ต.อ.เผ่าในการต่อต้าน“กลุ่มรอยัลลิสต์”นั้น เดลิเมล์ ฉบับเดือนธันวาคม 2499 ได้พาดหัว ข่าวการปราศรัยหาเสียงของพล ต.อ.เผ่าที่เกิดขึ้นครั้งหนึ่งในช่วงนั้นว่า“เผ่าเปิดหาเสียง ประกาศ ตัวขับไล่พวกขุนนาง”²³

นับตั้งแต่สหรัฐฯหันมาให้ความสำคัญกับสงครามจิตวิทยาในไทยด้วยการสนับสนุนให้ สถาบันกษัตริย์มีความสำคัญเพื่อการต่อต้านคอมมิวนิสต์ ทำให้สหรัฐฯไม่เห็นด้วยกับแผนการ สาธารณรัฐของจอมพล ป. พิบูลสงครามและพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ กระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯเห็นว่า สถาบันกษัตริย์เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างเสถียรภาพทางการเมืองไทยตาม ความต้องการของสหรัฐฯ และหากมีการล้มเลิกสถาบันกษัตริย์แล้ว สหรัฐฯเห็นว่า การเมืองไทย อาจจะไปสู่ภาวะยุ่งเหยิงทำให้คอมมิวนิสต์เข้าแทรกแซงได้²⁴ นอกจากนี้ ความพยายามมี ไมตรีกับจีนและการพยายามนำปรีดี พนมยงค์กลับไทยของรัฐบาลจอมพล ป.ที่สหรัฐฯไม่ต้องการ นี้ได้สร้างความไม่พอใจให้กับดัลเลส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ เป็นอย่าง ยิ่ง เนื่องจาก เขาเชื่อว่า จีนอยู่เบื้องหลังในการสนับสนุนให้ปรีดีเดินทางกลับไทย²⁵

²² NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3912, Bushner to Young, 19

September 1956. ข้อความดังกล่าวมีว่า “Pridi is my weapon against the Royalist”

²³ เดลิเมล์, 3 ธันวาคม 2499.

²⁴ Ibid.

²⁵ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Dulles to Bangkok, 18 October 1956.

8.2 พันธมิตรทางการเมืองระหว่างรัฐบาลจอมพล ป.และกลุ่มตำรวจกับ “กลุ่มปรีดี”

เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในฐานะนายกรัฐมนตรีและพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์แกนนำกลุ่มตำรวจตัดสินใจตั้ง “กลุ่มปรีดี” กลับมาเป็นพันธมิตรเพื่อต่อต้าน “กลุ่มรอยัลลิสต์” มีความคืบหน้าจากการที่ ร.ต.อ.เจียบ ชัยสงค์ และชม แสงเงินซึ่งติดตามปรีดี พนมยงค์ออกไปเงินหลัง “กบฏวังหลวง” ได้เป็นตัวแทนปรีดีกลับเข้ามาไทยเมื่อ 10 เมษายน 2499 โดย พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ในฐานะอธิบดีกรมตำรวจเป็นผู้อนุญาตให้พวกเขากลับเข้าไทยได้²⁶ ต่อมา ร.ต.อ.เจียบให้สัมภาษณ์ว่า การกลับมาของเขาต้องการนำข่าวจากปรีดีมาถึงจอมพล ป. โดยจอมพล ป. ให้สัมภาษณ์ในประเด็นดังกล่าวว่า เขาได้รับจดหมายขนาดยาวจากปรีดี และได้มอบจดหมายนี้ให้แก่พล ต.อ.เผ่าแล้วสาระสำคัญของจดหมายจากปรีดี คือ ปรีดีปฏิเสธความเกี่ยวข้องกับคดีสวรรคต และหวังว่ารัฐบาลจะนิรโทษกรรมให้กับนักโทษทางการเมืองทั้งหมดรวมทั้งที่หลบหนีออกนอกประเทศเพื่อฉลอง 25 พุทธศตวรรษ²⁷

การกลับมาของร.ต.อ.เจียบ ชัยสงค์ ตัวแทนของปรีดี พนมยงค์นั้น สหรัฐฯเห็นว่า มีความเป็นไปได้ที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามกับปรีดี พนมยงค์อาจจะมีข้อตกลงลับระหว่างกัน เนื่องจาก หลังจาก ร.ต.อ.เจียบกลับไทยได้ไม่นานหลัง กรมตำรวจก็แจ้งว่าไม่มีหลักฐานเพียงพอในการฟ้องร้องเขาในฐานะร่วมก่อการ “กบฏวังหลวง” อีกทั้งจอมพล ป.และพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ได้เคยส่งตัวแทนไปติดต่อกับปรีดีที่จีนหลายครั้ง ทั้งนี้ พล ต.อ.เผ่าได้เคยกล่าวเป็นการส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่สถานทูตสหรัฐฯครั้งหนึ่งว่า รัฐบาลจอมพล ป.จะไม่ฟ้องปรีดีในข้อหาที่เกี่ยวข้องกับการสวรรคต²⁸

การสร้างพันธมิตรทางการเมืองระหว่างพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์กับ “กลุ่มปรีดี” ได้ปรากฏชัดเจนขึ้นในปลายปี 2499 โดยพล ต.อ.เผ่าให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ “กลุ่มปรีดี” เช่น การให้ความช่วยเหลือแก่พรรคเสรีประชาธิปไตยของจารุบุตร เรื่องสุวรรณ พรรคชาตินิยมของแซมพรมยงค์ ต่อมา แซ่มได้ให้สัมภาษณ์ว่า เขาได้เจรจากับพล ต.อ.เผ่าแล้วว่า เขามีเงื่อนไขก่อนที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคเสรีมันังคศิลาซึ่งเป็นพรรครัฐบาลว่า เขาต้องการนำปรีดี พนมยงค์กลับ

²⁶ หจข.กต. 81.16/1 นายเจียบ ชัยสงค์ และนายชม แสงเงิน ขอลับประเทศไทย(2498-2499). เจียบได้ทำเรื่องขอกลับเข้าไทยตั้งแต่ 10 พฤศจิกายน 2498 และสามารถกลับถึงเมื่อ 10 เมษายน 2499

²⁷ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Magill to Secretary of State, 7 December 1956 .

²⁸ “Memorandum From the Deputy Director of the Office of southeast Asia Affaire(Kocher) to the Assistant Secretary of State for Far Eastern Affaire (Robertson), 2 January 1957,” in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, p.911.

มาไทย โดยพล ต.อ.เผ่าได้ยอมรับข้อเสนองจากแซม สถานทูตสหรัฐวิเคราะห์ว่า สาเหตุที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามต้องการการสนับสนุนทางการเมืองจาก“กลุ่มปรีดี” เนื่องจากรัฐบาลต้องการมีเสียงสนับสนุนในสภาผู้แทนมากพอในการมีที่จะ แก้ไขรัฐธรรมนูญหลังการเลือกตั้งเพื่อสร้างความเป็นประชาธิปไตยให้มากยิ่งขึ้น เช่น การยกเลิกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท 2 และการให้กำหนดมีการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีโดยตรง เพื่อเป็นการต่อต้านอำนาจของสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” และการพยายามสถาปนาสาธารณรัฐ สถานทูตฯ เห็นว่า ความร่วมมือระหว่างจอมพล ป.และพล ต.อ.เผ่าในการนำปรีดีกลับจากจีน มาเพื่อรื้อฟื้นคดีการสวรรคตเป็นเครื่องมือในการล้มสถาบันกษัตริย์ หากแผนการณ์นี้สำเร็จจะเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจทางการเมืองใหม่ในไทย²⁹

ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามกับ“กลุ่มรอยัลลิสต์” มีมาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง พวกเขาได้เคยร่วมมือกับกลุ่มอื่นๆ เพื่อโค่นล้มรัฐบาลด้วย ทำให้จอมพล ป. ได้เคยเผยความในใจกับเจ้าหน้าที่สถานทูตสหรัฐหลายครั้งว่า เขาไม่พอใจ“กลุ่มรอยัลลิสต์” อย่างมาก เขาต้องการ“แก้แค้น”(retaliation)ด้วยการอนุญาตให้ปรีดี พนมยงค์กลับมาไทยเพื่อฟื้นฟูคดีสวรรคตขึ้นใหม่ สถานทูตฯ เห็นว่า หากแผนการณ์สำเร็จ จอมพล ป.จะเป็นประมุขของรัฐ ส่วนตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจะมาจากการเลือกตั้งทางตรง“กลุ่มปรีดี”และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” จะต่อสู้กัน โดยมีจอมพล ป. เป็นผู้รักษาเสถียรภาพทางการเมือง สถานทูตฯ เห็นว่า แผนการดังกล่าว จะทำมีผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมืองของไทย³⁰

แม้ว่า รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามและ “กลุ่มปรีดี” จะร่วมมือกันนำปรีดี พนมยงค์กลับมาไทยเพื่อรื้อฟื้นคดีสวรรคตและแก้แค้น “กลุ่มรอยัลลิสต์”จะเกิดประโยชน์ทางการเมืองกับจอมพล ป. พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์และ“กลุ่มนายปรีดี”ก็ตาม แต่สหรัฐฯ เห็นว่า การกลับมาไทยของปรีดีไม่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ในอนาคตอันใกล้ จึงแจ้งต่อพจน์ สารสิน ทูตไทยประจำสหรัฐฯว่า สหรัฐฯ แสดงกังวลต่อการกลับมาของปรีดีนั้นจะสร้างอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการทหารของสหรัฐฯ แก่ไทย และขอให้พจน์

²⁹ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Magill to Secretary of State, 7 December 1956.; สารเสวรี, 10 ธันวาคม 2499.; “Memorandum From the Deputy Director of the Office of southeast Asia Affaire(Kocher) to the Assistant Secretary of State for Far Eastern Affaire (Robertson) , 2 January 1957,” in *Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22*, p. 911.

³⁰ NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 box 3908, Magill to Secretary of State, 7 December 1956. รายงานฉบับนี้ได้รับการชี้แจงจากดัลเลสว่าเป็นการวิเคราะห์ที่ให้ภาพ “สมจริง” เป็นการวิเคราะห์อย่างระมัดระวังที่มีคุณภาพ(NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Dulles to Bangkok, 15 January 1957).

แจ้งความกังวลนี้แก่จอมพล ป.ว่า “นายกรัฐมนตรีของไทยจะต้องไม่เป็นปรปักษ์กับปฏิกิริยา สหรัฐฯ[ที่สหรัฐฯไม่ต้องการให้ปรีดี พนมยงค์กลับมาไทย]ด้วยการดำเนินการ[ที่นายกรัฐมนตรีไทย]จะกู้ชื่อเสียงให้ปรีดี”³¹ ไม่กี่วันหลังจากที่จอมพล ป. ได้รับทราบสัญญาณเตือนจากอชิงตัน ดี.ซี. เขาได้ปฏิเสธกับบีชอป ทูตสหรัฐฯว่า ชาวลี้ภัยที่รัฐบาลจะเชิญปรีดีกลับมาไทยนั้นไม่มีมูล³²

อย่างไรก็ตาม แผนการกลับมาไทยของปรีดี พนมยงค์ยังคงคืบหน้าต่อไป ตั้งแต่ปี 2500 ในบันทึกติดต่อภายในของกระทรวงการต่างประเทศ ที่วอชิงตัน ดี.ซี. รายงานว่า มีความเป็นไปได้ที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามจะอนุญาตให้ปรีดีเดินทางกลับไทยโดยเขาจะได้รับการปลดปล่อยให้เป็นอิสระ รายงานฉบับดังกล่าววิเคราะห์ว่า ปัญหาการเมืองภายในของไทยมีความเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของไทย สหรัฐฯเห็นว่า ปรีดีเป็นตัวแทนของจีนที่จะส่งเสริมกิจกรรมของคอมมิวนิสต์ในไทยอีก และหากสหรัฐฯยอมให้รัฐบาลจอมพล ป. นำปรีดีกลับมาได้จะเป็นแรงกระตุ้นทำให้ไทยปรับนโยบายต่างประเทศหันไปสู่อเมริกา ดังนั้น สหรัฐฯจำเป็นต้องตอบโต้การกระทำของรัฐบาลไทย³³ ความคืบหน้าของการเดินทางกลับไทยของปรีดีได้กลายเป็นประเด็นต่อสู้ทางการเมืองของไทยก่อนการเลือกตั้งที่กำลังจะเกิดขึ้นในปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2500 ทำให้ “กลุ่มรอยัลลิสต์” มีความตระหนกตกใจมาก และทำให้พรรคประชาธิปไตยใช้ประเด็นดังกล่าวต่อต้านรัฐบาลอย่างหนักเพื่อยับยั้งแผนการดังกล่าวของรัฐบาล³⁴

ความเคลื่อนไหวทางการเมืองของสถาบันกษัตริย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ทำให้เกิดการก่อตัวของพันธมิตรที่น่าตื่นเต้นระหว่างรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามและ “กลุ่มปรีดี” เพื่อนำปรีดี พนมยงค์กลับมาเพื่อรื้อฟื้นคดีสวรรคตขึ้นมาใหม่³⁵ ไม่แต่เพียงการแสวงหาการสนับสนุนจาก “กลุ่มปรีดี” เท่านั้น แต่จอมพล ป. ได้พยายามแสวงหาการสนับสนุนจากนักศึกษาฝ่ายซ้ายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ด้วยการกล่าวปราศรัยต่อนักศึกษาด้วยการชูนโยบายรัฐบาลอันโน้มเอียงไปในทางสังคมนิยมเมื่อต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2500 ก่อนการเลือกตั้งจะเกิดขึ้นไม่นาน เขาเรียกร้องให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในการรักษาระบอบประชาธิปไตย และรักษา

³¹ “Memorandum From the Deputy Director of the Office of southeast Asia Affaire (Kocher) to the Assistant Secretary of State for Far Eastern Affaire (Robertson) ,January 2 ,1957,” in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, p. 912.

³² “the Embassy in Thailand (Bishop) to the Department of State, January 8 , 1957,” in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, p. 911.

³³ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Kocher to Robertson, Courses of Action in anticipation of possible return to Thailand of Pridi Phanomyong, 2 January 1957.

³⁴ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Bishop to Secretary of State, 8 January 1957.

³⁵ NA, FO 371/129610, Chancery to Foreign Office, 12 January 1957.

หลักวิชาและหลักเหตุผลเป็นสำคัญ มิใช่การโจมตีรัฐบาลอย่างปราศจากหลักวิชาและรู้เหตุผล
 แจกเช่น พรรคประชาธิปัตย์ได้กระทำ เขาได้กล่าวสนับสนุนให้เลิกพระราชบัญญัติการกระทำอัน
 เป็นคอมมิวนิสต์ และกล่าวแก่นักศึกษาถึงอนาคตทางการเมืองของไทยว่า “เราไม่ควรไปถึงขั้น
 คอมมิวนิสต์ หากไปในรูปสังคมนิยมก็พอ”³⁶ ต่อมา จอมพล ป. ได้มอบเงินจำนวน 300,000 บาท
 ผ่านสังข์ พัดโนทัย คนสนิทของจอมพล ป. เพื่อสนับสนุนการจัดพิมพ์วารสารของนักศึกษาที่ชื่อ
นิติศาสตร์รับศตวรรษใหม่³⁷

ในขณะที่ การต่อสู้ทางการเมืองของไทยนั้นได้ทวีความเข้มข้นมากขึ้นทำให้สหรัฐฯได้เฝ้า
 จับการการต่อสู้อย่างใกล้ชิด ดัลเลส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สั่งการให้สถานทูต
 สหรัฐฯในไทย รายงานความเคลื่อนไหวของกลุ่มการเมืองในไทยให้มากขึ้น โดยเฉพาะ“กลุ่มปรีดี”
 กลุ่มทหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และกลุ่มตำรวจของพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ซึ่งเป็นกลุ่มภายใน
 ในคณะรัฐประหาร กับสถาบันกษัตริย์กับ“กลุ่มรอยัลลิสต์”³⁸ สถานทูตอังกฤษรายงานว่าเป็นกลุ่มภายใน
 “กลุ่มรอยัลลิสต์” และควง อภัยวงศ์ไม่ต้องการให้จอมพลป.พิบูลสงครามและพล ต.อ.เผ่าสามารถ
 บรรลุแผนการนำปรีดี พนมยงค์กลับจากจีนมาไทยเพื่อฟื้นฟูคดีสวรรคตอีกครั้ง³⁹

8.3 การเลือกตั้งและการทำลายการเลือกตั้ง 2500 ของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” และกลุ่มทหาร

นับตั้งแต่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามส่งผู้แทนเข้าประชุมกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่าย
 ใดที่บันดุง อินโดนีเซีย ตลอดจนการพยายามเปิดไมตรีและการเปิดการค้ากับจีน ซึ่งสะท้อนให้
 เห็นว่ารัฐบาลกำลังพยายามถอยห่างออกจากสหรัฐฯ ผนวกกับการแข่งขันทางการเมืองในช่วง
 แห่งการหาเสียงเลือกตั้งที่ได้เริ่มต้นขึ้นส่งผลให้เกิดกระแสการเรียกร้องให้ไทยมีนโยบายที่เป็น
 กลางและกระแสโจมตีสหรัฐฯมากขึ้นในสังคมไทยทำให้ความสัมพันธ์ไทยและสหรัฐฯเริ่มเสื่อม
 ทราบลง แต่รัฐบาลก็ยังไม่มีแนวทางที่จะปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างจริงจัง ในขณะที่
 เสี่ยงวิพากษ์วิจารณ์สหรัฐฯบนหน้าหนังสือพิมพ์ไทยได้สร้างมติมหาชนที่ไม่พอใจสหรัฐฯมากขึ้น

³⁶ จอมพล ป. พิบูลสงคราม, “คำปราศรัย เรื่อง นโยบายของรัฐบาล 4 กุมภาพันธ์ 2500 ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,” ใน สิริ เปรมจิตต์, ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบประชาธิปไตย 30 ปี, (พระนคร: เกษมบรรณกิจ, 2505), หน้า 466-476.; สยามรัฐ, 6 กุมภาพันธ์ 2500.

³⁷ Kasian Tejapira, Commodifying Marxism: The Formation of Modern Thai Radical Culture, 1927-1958, (Kyoto: Kyoto University Press, 2001), p. 135.

³⁸ NARA, RG 59 Central Decimal File 1950-1954 box 3908, Dulles to Bangkok, Political reporting from Thailand, 24 January 1957.

³⁹ NA, FO 371/129610, Nai Pridi and his Followers, 27 March 1957.

เรื่อย ๆ⁴⁰ เมื่อการเลือกตั้งในเดือนกุมภาพันธ์ 2500 ใกล้จะมาถึง การรณรงค์หาเสียงด้วยการโจมตี สหรัฐฯ ได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นอีก นิวยอร์ก ไทมส์ (New York Times) ได้รายงานข่าวสถานการณ์การเมืองไทยขณะนั้นว่า พรรคการเมืองฝ่ายซ้ายได้ร่วมกันประนามสหรัฐฯ ว่า สหรัฐฯ เป็นจักรวรรดินิยมทำให้คนไทยกลายเป็นทาส⁴¹ อีกทั้ง หนังสือพิมพ์ฝ่ายซ้ายวิจารณ์ว่า ความช่วยเหลือของสหรัฐฯ เป็นการทำให้ไทยเป็นหุ่นกระบอก ทำให้คนรวยมั่งคั่งยิ่งขึ้นแต่ทำให้คนจนยิ่งจนลง และวิจารณ์ต่อไปว่า ความช่วยเหลือของสหรัฐฯ เป็นไปเพื่อการสูบทรัพย์ากร การล้างสมอง ดังนั้น ความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ คือ การแทรกแซงกิจการภายใน และขัดขวางความสัมพันธ์ไทยกับจีน⁴²

หลังการเลือกตั้งในปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2500 สถานทูตอังกฤษประเมินว่า ความนิยมของพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เริ่มเสื่อมลงอย่างมากและยากที่ฟื้นฟูความนิยมให้กลับมามากเหมือนเดิม และ รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม เริ่มปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศที่มีต่อสหรัฐฯ และจีน เพื่อให้มีผลต่อการเลือกตั้งในไทย⁴³ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีน ทำให้สหรัฐฯ ไม่พอใจ เพราะเห็นว่า ไทยเริ่มหันเหออกจากสหรัฐฯ และสหรัฐฯ ต้อง ยับยั้งไทยมิให้เปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศมากไปกว่านี้⁴⁴

ผลการเลือกตั้งในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2500 ปรากฏว่า พรรคเสรีมนังคศิลาซึ่งเป็นพรรค รัฐบาล ได้รับการเลือกตั้งถึง 82 คนจาก 160 คน ส่วนพรรคฝ่ายค้าน เช่น พรรคประชาธิปัตย์ ได้เพียง 28 คน พรรคฝ่ายซ้าย เช่น พรรคเสรีประชาธิปไตย พรรคเศรษฐกิจกร พรรคศิษระ และพรรค ขบวนการไฮด์ปาร์ค ได้รับเลือกจำนวน 23 คน⁴⁵ อย่างไรก็ตาม หลังการเลือกตั้ง หนังสือพิมพ์ ขณะนั้นได้รายงานความยุ่งเหยิงและการทุจริตในการเลือกตั้งของรัฐบาลหลายรูปแบบ เช่น การ

⁴⁰ NA, FO 371/112261, Gage to Selwyn Lloyd, Thailand: Annual Review for 1956, 11 February 1957.

⁴¹ New York Times, 29 January 1957.

⁴² NARA, RG 84 General Record, Thailand 1956-1958 Entry UD 3267 box 112, USIS Bangkok to USIA Washington, The Press in Thailand, 13 February 1957.

⁴³ NA, FO 371/112261, Gage to Selwyn Lloyd, Thailand: Annual Review for 1956, 11 February 1957.

⁴⁴ หจข.(3) สร. 0201.45/55 รัชช ปันยารชุน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ถึง เลขาธิการคณะรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง 25 มกราคม 2500, อ้างถึงใน สร้อยมุกข์ ยิ่งชัยยะกมล, “นโยบาย ต่างประเทศไทยของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามต่อสาธารณรัฐประชาชนจีน(1948 - 1957),” หน้า 72-73.

⁴⁵ Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, p. 913.

ทฤษฎีการเลือกตั้งด้วยใช้ “ไฟไฟ” และใช้ “พลร่ม” ช่มชู้และเวียนการลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง ซึ่งทำให้รัฐบาลและการเลือกตั้งครั้งนี้สูญเสียความชอบธรรมในสายตาสาธารณชนมาก⁴⁶ อย่างไรก็ตาม การทฤษฎีในการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นหาได้เกิดจากรัฐบาลแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยแก่นนำนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และนักหนังสือพิมพ์ขณะนั้นบันทึกว่า พรรคประชาธิปัตย์ได้ร่วมทฤษฎีในการเลือกตั้งด้วยเช่นกันโดยใช้ยุทธวิธีการ“ย่อนรอยเอาแบบเดียวกัน” ด้วยการส่งสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์สวมรอยติดแหบนตราไก่เลียนแบบพรรคเสรีมนังคศิลาทำการทฤษฎีด้วยในการเลือกตั้งให้ขยายตัวออกสู่วงกว้างเพื่อให้การเลือกตั้งครั้งนั้นเป็นโมฆะ⁴⁷

ในเดือนมีนาคม 2500 หลังการเลือกตั้งสิ้นสุดลง พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ถูกโจมตีจาก “กลุ่มรอยัลลิสต์” จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และกลุ่มปัญญาชนฝ่ายซ้ายที่ทำงานในหนังสือพิมพ์ได้ร่วมมือกันสร้างกระแสโจมตีพล ต.อ.เผ่าอย่างหนัก สถานทูตอังกฤษรายงานความเคลื่อนไหวของ พล ต.อ.เผ่าว่า เขาได้เจรจาอ่อนวอนให้สหภาพแรงงานที่เป็นฝ่ายซ้ายสนับสนุนเขาเพื่อทำลายความนิยมของจอมพลสฤษดิ์⁴⁸ ทั้งนี้ จอมพล ป. พิบูลสงครามและพล ต.อ.เผ่าเคยให้การสนับสนุนความเคลื่อนไหวและสวัสดิการให้กับสหภาพแรงงานและกลุ่มแรงงานต่างๆซึ่งเป็นแนวร่วมหนึ่งของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย⁴⁹ การเจรจาดังกล่าวของพล ต.อ.เผ่าอาจทำผ่านสังข์ พัธโนทัย คนสนิทของจอมพล ป. กับสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ที่ปฏิบัติงานในสหภาพแรงงานและกลุ่มแรงงานต่างๆที่ให้การสนับสนุนรัฐบาลจอมพล ป. เนื่องจาก รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติแรงงาน การสนับสนุนให้มีวันแรงงานและการให้สวัสดิการแก่คนยากจนและกรรมกรไทย⁵⁰

* “ไฟไฟ” หมายถึง การใช้บัตรเลือกตั้งปลอม ส่วน “พลร่ม” หมายถึง กลุ่มบุคคลที่เวียนลงคะแนนให้กับพรรคเสรีมนังคศิลาด้วย“ไฟไฟ”หรือบัตรเลือกตั้งปลอมหลายครั้ง

⁴⁶ พิมพ์ไทย, 27 กุมภาพันธ์ 2500.

⁴⁷ หอจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, โครงการประวัติศาสตร์บอกเล่าถนอมราชดำเนิน, สัมภาษณ์ สุวิทย์ เฝงมิต, อดีตประธานนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์(2499-2500)และนักข่าวของหนังสือพิมพ์สยามนิกรในขณะนั้น, 3 มกราคม 2544.

⁴⁸ NA, FO 371/136020, Whittington to Foreign Office, 20 March 1958.; สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล, ประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้าง, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ 6 ตุลารำลึก, 2544), หน้า 36-41.

⁴⁹ สังคีต พิริยะรังสรรค์, ประวัติการต่อสู้ของกรรมกรไทย, (กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 198-223.

⁵⁰ โปรดดู [Online]หัวข้อ ถามตอบพ่ายพ์ วนาสวรรณ หัวข้อจอมพล ป.กับนายกทักษิณ 31 สิงหาคม 2548 ใน www.manager.co.th/Politics/PoliticsQAQuestion.asp?QAID=5246(เข้าถึง 11 กันยายน 2552) ให้ข้อมูลว่า ผู้แทนของพรรคคอมมิวนิสต์ที่ปฏิบัติงานในสหภาพแรงงานที่ประชุมกับพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ คือ ประสิทธิ์ เทียนศิริ สุน กิจจางง อย่างไรก็ตาม สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล, ประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้าง, หน้า 39. ให้

ในช่วงเวลาเดียวกันนั่นเอง “กลุ่มรอยัลลิสต์” ก็ได้เริ่มต้นแผนการทำลายการเลือกตั้งโดย ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช แกนนำของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” และสมาชิกคนสำคัญของพรรคประชาธิปัตย์ ได้ยื่นฟ้องต่อศาลเพื่อทำให้การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นโมฆะ⁵¹ สถานทูตสหรัฐฯ เห็นว่า ความเคลื่อนไหว ในการต่อต้านและการพยายามทำให้การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นโมฆะนี้เป็นความร่วมมือกันระหว่าง “กลุ่มรอยัลลิสต์” พรรคประชาธิปัตย์และจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์⁵² ความไม่พอใจของประชาชน ได้เพิ่มขึ้น แม้รัฐบาลพยายามกอบกู้สถานการณ์ความยุ่งเหยิงดังกล่าว ในกลางดึกของคืน 1 มีนาคม 2500 หลักฐานจากเอกสารของไทยหลายชิ้นและเอกสารจากสหรัฐฯ รายงานว่า จอมพล ป. พิบูลสงครามเรียกประชุมนายทหารจาก 3 เหล่าทัพและตำรวจ เพื่อในการประชุมวางแผนการ ประกาศภาวะฉุกเฉิน พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์เสนอให้มีการเสนอให้จับกลุ่มที่อยู่เบื้องหลังการ ความวุ่นวายทางการเมือง เช่น พระมหากษัตริย์ รัฐมนตรี และนักการเมืองบางคน เช่น ควง อกภัย วงศ์ แกนนำของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” แต่จอมพลสฤษดิ์ ได้คัดค้านข้อเสนอกการจับบุคคลต่างๆ ที่ พล.ต.อ.เผ่า เสนอ⁵³ ต่อมาในวันรุ่งขึ้น (2 มีนาคม) รัฐบาลตัดสินใจประกาศภาวะฉุกเฉินทำให้ จอมพลสฤษดิ์มีอำนาจสูงสุดในการรักษาความสงบเรียบร้อย⁵⁴

ทันทีที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามประกาศภาวะฉุกเฉิน กระแสความไม่พอใจในการเลือกตั้งและการประกาศภาวะฉุกเฉินได้ปรากฏขึ้นภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแรกที่สุด โดยนิสิตของคณะรัฐศาสตร์เป็นแกนนำในการคัดค้านผลการเลือกตั้ง พวกเขาประท้วงด้วยการ

ข้อมูลว่า สุวิทย์ เนียมสอาด แกนนำคนสำคัญในกลุ่มแรงงานมีความสนิทสนมกับสังข์ พิธินทัต คนสนิทจอมพล ป. พิบูลสงครามด้วยเช่นกัน

⁵¹ สยามนิกร, 2 มีนาคม 2500.; สยามนิกร, 4 มีนาคม 2500 หนังสือพิมพ์ได้รายงานการประชุม ระหว่างควง อกภัยวงศ์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมชและพรรคประชาธิปัตย์มีมติว่า ให้ฟ้องการเลือกตั้งครั้งนี้ให้เป็นโมฆะ โดยมีทนายความจาก “กลุ่มรอยัลลิสต์” คือ พระยาอรรถการีย์นิพนธ์ พระยาปริยัตินุเบศร์ เสงี่ยม วุฒิมวย และกลุ่มทนายความ อีกจำนวน 20 คนเข้าร่วมดำเนินการ

⁵² NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Bishop to Secretary of State, 2 March 1957 .

⁵³ หจข.สบ. 9.2.3/14 เล่ม 5 .; ไทยใหม่, 2 มีนาคม 2500.; สยามรัฐ, 2 มีนาคม 2500.; และโปรดดู รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญ (ครั้งแรก) และสมัยสามัญ ชุดที่ 2 พ.ศ.2500, (พระนคร: โรงพิมพ์รวมมิตรไทย, 2506), หน้า 1032-1033. พล.จ.วัลลพ โรจนวิสุทธิ์ได้รายงานเรื่องดังกล่าวกับสหรัฐฯ ว่า พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์เคยสั่งให้จับกุมพระมหากษัตริย์ (NARA , RG 59 General Records of Department of State , Entry Thailand 1955-1959 Box 3909 , Memorandum of conversation Brigadier General Wallop Rojanawisut , Colonel Edward Lansdale and Kenneth T. Young, 24 October 1957).

⁵⁴ ราชกิจจานุเบกษา, 74, 22 (ฉบับพิเศษ 2 มีนาคม 2500): 2-3.

ลดธงชาติลงครึ่งเสาเพื่อเป็นการประท้วงรัฐบาล⁵⁵ ต่อมา เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ในฐานะผู้รักษาความสงบเรียบร้อยทราบข่าวการชุมนุมที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เขาได้เดินทางไปพบกลุ่มนิสิต พร้อมกล่าวให้การสนับสนุนการประท้วงว่า การเลือกตั้งนี้เป็น“การเลือกตั้งสกปรกสกปรกด้วยกันทั้งนั้น” เมื่อนิสิตได้ตะโกนถามเขาว่า เมื่อการเลือกตั้งสกปรกแล้วควรจะทำอย่างไร เขาตอบว่า “ไม่ใช่หน้าที่ผมจะจัดการ ถ้าผมจะจัดการก็ต้องรัฐประหารหรือปฏิวัติล้างให้หมดเลย มันจะแย่งกันใหญ่ หรือคุณจะให้ผมทำ” กลุ่มนิสิตได้ร้องตะโกนว่า “เอาเลย เอาเลย” และถามเขาว่า นิสิตจะเดินขบวนประท้วงรัฐบาลได้หรือไม่ เขาตอบกลับว่า “นิสิตจะเดินขบวนก็ได้ไม่ผิด” นิสิตคนหนึ่งเรียกร้องให้จอมพลสฤษดิ์คุ้มกันการเดินขบวน แต่จอมพลสฤษดิ์ก็กล่าวตอบว่า “ตามใจคุณ คุณจะเดินกันไปเดี๋ยวนี้ก็ได้ แต่ผมไม่ขอเดินกับคุณ แต่จะรับรองความปลอดภัยให้ และถ้าคุณจะไปทางไหนก็บอกด้วย ผมจะให้ทหารหลบไปอีกทาง” จากนั้น ขบวนของนิสิตนับพันคนได้เดินออกจากจุฬาลงกรณ์ฯ ไปยังสนามหลวง⁵⁶ ต่อมา ในเวลาบ่ายของวันเดียวกันที่บริเวณสนามหลวง มีนักศึกษาจากหลายมหาวิทยาลัยรวมทั้งประชาชนได้เข้าร่วมการประท้วงกับนิสิตจุฬาลงกรณ์ฯ ขบวนการชุมนุมได้เคลื่อนไปวางพวงหรีดไว้อาลัยต่อประชาธิปไตยที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย จากนั้น นิสิตจุฬาลงกรณ์ฯ ได้นำขบวนนิสิตนักศึกษาและประชาชนเข้าพบควงอภัยวงศ์ แกนนำของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” และหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์เพื่อร่วมการต่อสู้กับรัฐบาล⁵⁷ เมื่อความร่วมมือที่ใกล้ชิดและการเตรียมแผนการอย่างเป็นระบบของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” และจอมพลสฤษดิ์ ได้เริ่มต้นขึ้น ควงได้ประกาศว่า “จากนี้ไปทุกสิ่งขึ้นอยู่กับสฤษดิ์”⁵⁸

ทั้งนี้ สถานทูตสหรัฐฯ และอังกฤษได้ตั้งข้อสังเกตที่ตรงกันว่า เหตุใด สถานการณ์การประกาศฉุกเฉินทำให้ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ในฐานะผู้บัญชาการทหารบกและผู้รักษาความสงบ

⁵⁵ หอจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, โครงการประวัติศาสตร์บอกเล่าถนนราชดำเนิน, สัมภาษณ์ สุวิทย์ เติมฉิต, อดีตประธานนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์(2499-2500)และนักข่าวของหนังสือพิมพ์สยามนิกรในขณะนั้น, 3 มกราคม 2544. ในขณะนั้นมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์อยู่ในระหว่างการหยุดการบรรยายเพื่อเตรียมการสอบปลายภาค ต่อมานักศึกษาจากหลายมหาวิทยาลัยได้เข้าร่วมในภายหลัง; ไทรายวัน, 3 มีนาคม 2500.; สว่าง ลานเหลือ, 37 ปีแห่งการปฏิวัติ, (กรุงเทพฯ: นิตยสารพระเพลิง-อาชญากรรม, 2512), หน้า 464.; ห้าสิบปีร่วมใจรักรัฐศาสตร์เพื่อชาติไทย, (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานกิ่งศตวรรษรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 36 .

⁵⁶ สารเสรี, 3 มีนาคม 2500. จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เป็นคนที่มิทักชะในการพูดดี มีศิลปการหวานล้อม (อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส 17 มีนาคม 2507.[พระนคร: โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี้, 2507],หน้า 26).

⁵⁷ พิมพ์ไทย, 2 มีนาคม 2500.

⁵⁸ NARA, CIA Records search Tool (CREST), Current Intelligence Bulletin ,CIA-RDP79T00975A00300100001-6, 3 May 1957,“ The situation in Bangkok”.

เรียบง่ายมีอำนาจในการปราบปรามการชุมนุมทางการเมือง แต่ปรากฏว่า เขากลับไม่ดำเนินการตามกฎหมายที่ให้เขารักษาความสงบ แต่เขากลับให้การสนับสนุนการชุมนุมทางการเมืองที่ทำให้รัฐบาลสูญเสียความชอบธรรม ในขณะที่ ภาพลักษณ์ของเขามีความโดดเด่นมากยิ่งขึ้นในสายตาของนิสิตนักศึกษาและประชาชนทันที ตรงข้ามกับพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ได้ตกเป็นเป้าของการโจมตีอย่างมากจากหนังสือพิมพ์และการปราศัย ไฮด์ปาร์ค⁵⁹ นอกจากนี้ เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้กลุ่มฝ่ายซ้ายเห็นว่า จอมพลสฤษดิ์กลายเป็นศูนย์กลางของสัญลักษณ์ในการต่อต้านรัฐบาลและสหรัฐฯ ทำให้จอมพลสฤษดิ์ได้รับการตอบรับจากปัญญาชน นักหนังสือพิมพ์และนิสิตนักศึกษาฝ่ายซ้ายมาก จากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ทำให้จอมพลสฤษดิ์กลายเป็น“*อัศวินม้าขาวของประชาชน*”⁶⁰

ควรบันทึกด้วยว่า “*กลุ่มรอยัลลิสต์*”บางคนได้เข้าไปมีบทบาทในการสอนในระดับมหาวิทยาลัยมีผลทำให้พวกเขาสามารถจัดตั้งองค์กรเพื่อเป็นฐานการเมืองของพวกเขาภายในมหาวิทยาลัยได้อย่างไม่ยากนัก เช่น ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชเป็นอาจารย์พิเศษสอนกฎหมายในคณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในช่วงปลายทศวรรษ 2500⁶¹ และที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ม.ร.ว.เสนีย์ได้เคยพยายามจัดตั้งกลุ่มนักศึกษานิติศาสตร์ที่มีหัวอนุรักษ์นิยมเป็นฐานทางการเมืองให้กับ“*กลุ่มรอยัลลิสต์*”⁶² สำหรับเบื้องหลังของการประท้วงของนิสิตที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้น สถานทูตสหรัฐฯรายงานว่ ม.ร.ว.เสนีย์และพระยาอรรณการีโยนิพนธ์อยู่เบื้องหลังการประท้วงของนิสิตที่จุฬาลงกรณ์ฯ⁶³ หลังความวุ่นวายจากการประท้วงของนิสิตนักศึกษาและประชาชนหลังการประกาศภาวะฉุกเฉิน

⁵⁹ NARA, RG 84 General Records, Thailand 1956-1958 Entry UD 3267 box 106, Bishop to Secretary of State, 3 March 1957.; NA, FO 371/129610, Gage to Foreign Office, 3 March 1957.; หนังสือพิมพ์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์มีส่วนสำคัญในการลดความน่าเชื่อถือของพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์(NA, FO 371/129610, Adam to Selwyn Lloyd, 6 March 1957).; James Ockey, “Civil Society and Street Politics in Historical Perspective,” in *Reforming Thai Politics*, ed. Duncan McCargo(Copenhagen: Nodic Institution of Asian Studies: 2002), pp.107-123.

⁶⁰ สมบูรณ์ วรพงษ์, *ยึดรัฐบาล รัฐประหาร 16 กันยายน ล้มรัฐบาลพิบูล*, (พระนคร: เจริญธรรม, 2500), หน้า 208-213. ; เฉลิม มลิลดา, “รัฐประหาร พ.ศ. 2500 ในประเทศไทย,” (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 115-118.

⁶¹ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, *ชีวิตชีวิต*, (กรุงเทพฯ: ทิพยวดี ปราโมช, 2543), หน้า 104.

⁶² ประจวบ อัมพะเสวต, *พลิกแผ่นดินประวัติการเมืองไทย 24 มิถุนายน 2475-14 ตุลาคม 2516*, หน้า 373-374.

⁶³ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Bishop to Secretary of State, 2 March 1957 .

นั้น สถานทูตอังกฤษได้รายงานว่ามีความร่วมมือกันอย่างลับๆระหว่าง “กลุ่มรอยัลลิสต์” และ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ในการเคลื่อนไหวโค่นล้มรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม⁶⁴

สำหรับ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมชแกนนำของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ผู้มีสยามรัฐเป็นกระบอกเสียง เขาได้เขียนบทความโจมตีและทำลายความชอบธรรมของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามให้เกิดกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ ต่อมา สยามรัฐ ฉบับ 12 มีนาคม 2500 ใน“คอลัมน์อันทพาล” ได้เขาได้เขียนบทวิจารณ์ถึง การที่บิชอป ทูตสหรัฐฯได้แจ้งกับจอมพล ป. พิบูลสงครามว่าการเลือกตั้งในสหรัฐฯ ที่ชิคาโก ในสหรัฐฯ ก็มีการแย่งหีบบัตรลงคะแนนเหมือนกับที่เกิดในไทย เขาได้เขียนว่า “มันช่างสอนกันดีจริงจะ เพราะคบกุ๊ยมะริกันยังงี้เองถึงได้มาเสียคน มีชื่อเสียงที่ไม่เรียบร้อย เอาเมื่อตอนแก่จะเข้าโดง- บ.ก.หน้าใหม่”⁶⁵ ต่อมา ตำรวจได้จับม.ร.ว.คึกฤทธิ์ เมื่อ 2 เมษายน 2500 ฐานละเมิดกฎหมายอาญา มาตรา 134 ในข้อหาหมิ่นทูต⁶⁶

แม้ บิชอป ทูตสหรัฐฯจะปฏิเสธความเกี่ยวข้องกับการแจ้งความจับม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แกนนำของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ก็ตาม แต่ผู้ที่แจ้งความให้ตำรวจดำเนินคดีกับม.ร.ว.คึกฤทธิ์ คือ เจ้าหน้าที่สถานทูตสหรัฐฯ⁶⁷ การจับกุม ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามได้สร้างความไม่พอใจให้กับ“กลุ่มรอยัลลิสต์”มาก ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช แกนนำคนหนึ่งของ “กลุ่มรอยัลลิสต์”และพี่ชายของม.ร.ว.คึกฤทธิ์ได้วิจารณ์ รัฐบาลว่าทำตัวเหมือนเป็นเมืองขึ้นของสหรัฐฯ และเขาตำหนิบทบาทของบิชอปว่าเป็นแทรกแซงกิจการภายในของไทย⁶⁸ ต่อมา จอมพล ป.ได้

⁶⁴ NA, FO 371/129610, Adam to Selwyn Lloyd, 6 March 1957.

⁶⁵ สยามรัฐ, 6 เมษายน 2500

⁶⁶ หจข.(2)กต. 14.3/89 กล่อง 9 การดำเนินคดีเกี่ยวกับบทความที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ที่มีการกล่าวร้ายนายบิชอป เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำไทย(4 เมษายน-19 มิถุนายน 2500). ตำรวจส่งฟ้องม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมชเมื่อ 5 เมษายน ในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาฐานหมิ่นประมาททูต ตามมาตรา 134 ตามประมวลกฎหมายอาญา เมื่อมีการพิจารณาคดีที่ศาลแขวงพระนครเหนือ ศาลตัดสินให้เขามีความผิดในข้อหาหมิ่นประมาท ลงโทษจำคุก 1 เดือน ปรับ 500 บาท แม้ต่อมา ตำรวจได้อุทธรณ์คดีต่อศาล จากนั้นศาลได้ให้ยกโทษจำคุกและปรับเป็นเงินเขาเพียงอย่างเดียว แต่เขาไม่ยอมรับแต่ต้องการสู้คดีต่อไปในชั้นฎีกา (สยามรัฐ, 24 มิถุนายน 2500.; สยามรัฐ, 1 ธันวาคม 2500).ภายหลังการรัฐประหาร 2500 “คณะปฏิวัติ”สั่งการให้ตำรวจและอัยการยุติการดำเนินคดีกับเขา

⁶⁷ สยามนิกร, 4 เมษายน 2500.; NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Bangkok to Secretary of State, 3 April 1957.; U. Alexis Johnson, *The Right Hand of Power*, (New Jersey: Prentice-Hall, 1984), pp. 266-267.

⁶⁸ สยามนิกร, 4 เมษายน 2500.

วิจารณ์สยามรัฐว่าเป็นกระบอกเสียงให้กับพรรคประชาธิปไตย และม.ร.ว.คึกฤทธิ์ มีบทบาทในการเขียนบทความปลุกเร้าให้นิสิตนักศึกษาเดินขบวนประท้วงและบุกมาที่ทำเนียบรัฐบาล⁶⁹

8.4 การกลับมาของปรีดี พนมยงค์กับความตื่นตระหนกของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” และความวิตกของสหรัฐฯ

หลังจากที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามพยายามมีนโยบายต่างประเทศที่ถอยห่างออกจากสหรัฐฯ ด้วยการพยายามเปิดไมตรีและการค้ากับจีน ท่ามกลางกระแสการโจมตีสหรัฐฯ และความวุ่นวายจากการเลือกตั้งซึ่งมีผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลอย่างมาก ในเดือนมีนาคม 2500 สหรัฐฯได้วางแผนปฏิบัติการของสหรัฐฯต่อไทย(Outline Plan of Operations With Respect to Thailand) ที่มีการกำหนดเป้าหมายเป็นพิเศษต่อไทยว่า ประการแรก ป้องกันมิให้ไทยที่พึ่งพาเศรษฐกิจจากกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ ประการที่สอง ผลักดันให้ไทยหันกลับไปให้ความร่วมมือกับสหรัฐฯ ประการที่สาม ผลักดันให้ไทยมีการพัฒนาเศรษฐกิจ ประการที่สี่ สนับสนุนกิจกรรมสงครามจิตวิทยา และประการที่ห้า เปิดโอกาสกลุ่มผู้นำใหม่ของไทยที่ประชาชนนิยมชมชอบ และมีความนิยมสหรัฐฯ เข้าสู่โครงสร้างอำนาจทางการเมืองของไทย⁷⁰

การเอาชนะความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามกับ สถาบันกษัตริย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ของรัฐบาลด้วยแผนการนำปรีดี พนมยงค์เดินทางกลับจากจีนมาไทยเพื่อรื้อฟื้นคดีสวรรคตขึ้นใหม่นั้น พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ได้เคยกล่าวเป็นการส่วนตัวในกับเจ้าหน้าที่สถานทูตสหรัฐฯว่า สาเหตุที่รัฐบาลยินยอมให้ปรีดีเดินทางกลับไทยเพราะปรีดีเป็นผู้บริสุทธิ์ในคดีการสวรรคต เขาเสริมว่า ที่ผ่านมาข้อกล่าวหาว่าปรีดีเกี่ยวข้องกับการสวรรคตนั้นเป็นข้อกล่าวหาทางการเมืองเพื่อทำลายปรีดีในทางการเมือง ดังนั้น ตำรวจต้องการให้ปรีดีเดินทางกลับมาไทยเพื่อขึ้นให้การในศาลเกี่ยวกับคดีดังกล่าวใหม่⁷¹ ในที่สุดสัญญาของการจะเดินทางกลับไทยของปรีดีและการรื้อฟื้นคดีสวรรคตขึ้นใหม่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ในปลายเดือนมีนาคม 2500 ร.ต.อ.เจียบ ชัยสงค์ตัวแทนของปรีดี ได้แจ้งกับพล ต.อ.เผ่าว่า “นายปรีดีต้องการร่วมมือกับรัฐบาล

⁶⁹ คนเมือง, 30 เมษายน 2500, อ้างถึงใน สยามรัฐ, 3 พฤษภาคม 2500.

⁷⁰ “Outline Plan Prepared by an Interdepartmental Committee for the Operations Coordination Broad, 20 March 1957- Outline Plan of Operations With Respect to Thailand,” in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, pp. 913-915.

⁷¹ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Magill to Secretary of State, 7 December 1956 .

ทำงานให้กับประเทศชาติ”⁷² ท่าทีของร.ต.อ.เจียบ สอดคล้องกับท่าทีของพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ที่ประกาศว่า ปรีดีสามารถเดินทางกลับมาไทยได้หากปรีดีต้องการ สถานทูตอังกฤษเห็นว่า คำให้สัมภาษณ์ของแกนนำรัฐบาลนี้เป็นเสมือนการส่งสัญญาณยืนยันการเป็นพันธมิตรกับ“กลุ่มปรีดี”

73

ต่อมา เมื่อ พูนสุข พนมยงค์ ภรรยาของปรีดี พนมยงค์ได้เดินทางกลับถึงไทยเมื่อ 3 เมษายน 2500 เธอได้ให้สัมภาษณ์ว่าปรีดีอยากกลับไทย ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างจอมพล ป. กับ ปรีดี นั้น เธอกล่าวว่า “ความสัมพันธ์กับจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้น เราไม่มีอะไรกัน ท่านอยากให้ทุกคนร่วมมือกันช่วยเหลือประเทศชาติ” และปรีดีต้องการกลับมาอุปสมบทในโอกาส 25 พฤษภาคม⁷⁴ ทั้งนี้ พล ต.อ.เผ่าได้ให้สัมภาษณ์ถึงการกลับมาของพูนสุขว่า คนไทยทุกคนมีสิทธิกลับประเทศ ส่วนปรีดีจะมีความผิดหรือไม่ขึ้นขึ้นกับเจ้าหน้าที่ หากไม่มีความผิด ปรีดีก็มีสิทธิเต็มๆ เหมือนคนไทยทุกคน⁷⁵ ต่อมา สแตนดาร์ด(Standard) หนังสือพิมพ์ในฮ่องกง ฉบับ 9 เมษายน 2500 รายงาน ข่าวว่าปรีดีและพูนสุขจะกลับไทยมาสู่คดีการสวรรคตในประเทศไทย⁷⁶

จากนั้น จอมพล ป. พิบูลสงครามและพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ได้ผลักดันให้แผนการนำปรีดี พนมยงค์กลับจากจีนมาไทยให้มีความคืบหน้าต่อไป ด้วยการสนับสนุนให้ คณะศิลปินไทยที่มี สุวัฒน์ วรดิลก อติตนักศึกษารวมศาสตร์ คณะนักกีฬาบาสเก็ตบอลจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และคณะกรรมการไทยในสังกัดของรัฐบาลนาโดยสังข์ พัทธโนทัยได้เดินทางไปยังจีนในเดือน เมษายน 2500 การกระทำดังกล่าว ประหนึ่งการส่งสัญญาณบางอย่างจากรัฐบาลจอมพล ป. ถึง ปรีดี พนมยงค์ ทั้งนี้ ในช่วงเวลานั้น จอมพล ป. ได้กล่าวอนุญาตให้ปรีดีซึ่งลี้ภัยอยู่ที่จีนเดินทางกลับมาสู่คดีที่ถูกกล่าวหาในกรณีสวรรคตในไทยได้ผ่านหน้าหนังสือพิมพ์ด้วย⁷⁷

ความคืบหน้าของการสร้างพันธมิตรระหว่างรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามและ “กลุ่มปรีดี” นั้นยังมีความชัดเจนขึ้น เมื่อร.ต.อ. เจียบ ชัยสงค์คนสนิทของปรีดี พนมยงค์ได้ให้ตอบ

⁷² NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Secret Thailand, 21 March 1957.

⁷³ NA, FO 371/129610, Nai Pridi and his Followers, 27 March 1957.

⁷⁴ พิมพ์ไทย, 4 เมษายน 2500.

⁷⁵ เช้า, 5 เมษายน 2500.

⁷⁶ หจข.(2)กต. 1.1/47 กระทรวงการต่างประเทศขอให้กระทรวงมหาดไทยสืบสวนติดตามข่าวของ นายปรีดี พนมยงค์และนางพูนสุข พนมยงค์ขอกลับประเทศไทย และเรื่องนายหลุย พนมยงค์ขอต่อหนังสือเดินทางออกนอกประเทศ(19 เมษายน 2498-18 พฤษภาคม 2500), รักรักษ์ ปันยารชุน รัฐมนตรีช่วยว่าการ กระทรวงการต่างประเทศ ถึง นายกรัฐมนตรี, 20 เมษายน 2500.

⁷⁷ ธีรัฐพล ใจจริง, “ความสัมพันธ์ไทย-จีน กับความขัดแย้งทางการเมือง: ‘การทูตใต้ดิน’(2498-2500)ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม,”: 29-80.

คำถามแก่งหนังสือพิมพ์เมื่อถูกถามว่า “กลุ่มปรีดี” คิดก่อการรัฐประหารอีกไหม เขาตอบว่ากล่าว
ว่า “ใครขึ้นคิดก็โง่เต็มที เพราะเท่ากับเปิดช่องให้จักรพรรดินิยมต่างชาติฉวยโอกาส รัฐบาลไม่
ควรเพิ่งเล็งนายปรีดี แต่ควรจะทำให้ความสนใจกับความเคลื่อนไหวของพวกเจ้ามากกว่า”⁷⁸ ใน
ขณะเดียวกัน หนังสือพิมพ์หลายฉบับที่สนับสนุนรัฐบาลหลายฉบับได้วิจารณ์บทบาททางการ
ของพรรคประชาธิปัตย์และสยามรัฐที่โจมตีรัฐบาลตลอดเวลาเป็นไปเพื่อเปิดโอกาสทางการเมือง
ให้ “กลุ่มรอยัลลิสต์” กลับมาครองเมือง สยามรัฐ ได้ตอบโต้ข้อกล่าวหาดังกล่าวด้วยการลงบท
สัมภาษณ์ควง อภัยวงศ์ แกนนำ “กลุ่มรอยัลลิสต์” และหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ได้กล่าวตอบโต้
ข้อวิจารณ์ดังกล่าวว่า “ไม่มีเจ้าองค์ไหนยุ่งการเมืองเลย กรมหมื่นพิทยลาภฯ (พระองค์เจ้าธานี
นิวัตฯ) ก็สนใจแต่ของโบราณ ส่วนพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ฯ ก็เล่นภาพยนตร์ จะเอาเจ้าองค์ไหนเป็น
ผู้นำ”⁷⁹

จากการรุกคืบทางการเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงครามในฐานะนายกรัฐมนตรีและพล
ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ในฐานะแกนนำกลุ่มตำรวจเพื่อต่อต้านความเคลื่อนไหวทางการเมืองของ
สถาบันกษัตริย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ด้วยการนำปรีดี พนมยงค์กลับมาจากจีนเพื่อรี้อฟื้นคดี
สวรรคตขึ้นใหม่ได้สร้างความตระหนักให้กับสถาบันกษัตริย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ที่เป็นพันธมิตร
กับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์แกนนำของกลุ่มทหารมาก สถานทูตอังกฤษได้รายงานข่าวลับที่ได้มา
ว่า สถาบันกษัตริย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” กับจอมพลสฤษดิ์ได้ร่วมมือกันกำหนดแผนได้กลับรัฐบาล
ด้วยการมีการจัดประชุมลับขึ้นเมื่อ 16 เมษายน 2500 ในรายงานฉบับนี้ให้รายชื่อบุคคลที่เป็นส่วน
หนึ่งของสถาบันกษัตริย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” เข้าร่วมวางแผนการรัฐประหารครั้งนี้กับจอมพล
สฤษดิ์หลายคน เช่น พระองค์เจ้าธานีฯ ประธานองคมนตรี ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช และม.ร.ว.คึก
ฤทธิ์ ปราโมช แกนนำ “กลุ่มรอยัลลิสต์” และได้รายงานต่อไปว่า ที่ประชุมเห็นชอบในการก่อ
รัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลจอมพล ป. แต่พวกเขายังไม่กำหนดวันเวลาที่แน่นอน สำหรับบุคคลที่
เหมาะสมเป็นนายกรัฐมนตรีภายหลังการรัฐประหารนั้น พระองค์เจ้าธานีนิวัตฯ เสนอให้พระมหา
กษัตริย์เป็นผู้ทรงชี้ขาด⁸⁰ ท่าทีของพระมหากษัตริย์ในช่วงเวลาดังกล่าวนั้น สถานทูตสหรัฐฯ ได้
รายงานว่ พระองค์ทรงไม่พอพระราชหฤทัยอย่างมากที่พล ต.อ.เผ่ามีนโยบายติดต่อกับจีนและ
กลุ่มฝ่ายซ้าย อีกทั้งมีความพยายามที่จะนำปรีดีกลับมาไทย ทรงเห็นว่าเป็นไปไม่ได้ที่จอม
พล ป. และพล ต.อ.เผ่ามีแผนการที่เป็นการคุกคามสถาบันกษัตริย์⁸¹

⁷⁸ สยามนิกร, 18 เมษายน 2500.

⁷⁹ สยามรัฐ, 21 เมษายน 2500.

⁸⁰ NA, FO 371/129610, Gage to Foreign Office, 17 April 1957.

⁸¹ “the Department of State to the Embassy in Thailand (Bishop), 3 May 1957,” in *Foreign*

ไม่แต่เพียง สถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ไม่พอใจรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามเท่านั้น แต่สหรัฐฯก็ไม่พอใจรัฐบาลจอมพล ป. เช่นกัน ในปลายเดือนเมษายน 2500 สหรัฐฯได้แสดงท่าทีต่อถึงประเทศพันธมิตรที่หันไปค้ากับจีนว่า สหรัฐฯไม่เคยมีความต้องการผ่อนคลายการค้ากับจีน เพราะจะทำให้สินค้ายุทธปัจจัยต่างๆไหลเข้าสู่จีน ดังนั้น สหรัฐฯยังคงยืนยันนโยบายการต่อต้านจีนและการคว่ำบาตรกับจีนต่อไป⁸² ต้นเดือนพฤษภาคม สถานทูตสหรัฐฯในกรุงเทพฯรายงานว่ รัฐบาลจอมพล ป.ได้แสดงท่าทีและใช้ยุทธวิธีทางการเมืองที่ให้การสนับสนุนการปรับปรุงความสัมพันธ์กับจีนในทางลับ แม้จอมพล ป.จะแสดงความไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการดังกล่าว แต่สถานทูตฯไม่เชื่อว่า จอมพล ป.จะไม่ให้ความเห็นชอบในการดำเนินการนโยบายดังกล่าว สหรัฐฯเห็นว่า การดำเนินการนโยบายเปิดไมตรีกับจีนของรัฐบาลจะทำให้ความน่ากลัวของภัยคอมมิวนิสต์จีนที่จะรุกรานไทยลดลงไปมาก สถานการณ์ดังกล่าว จะทำให้สหรัฐฯประสบกับความยากลำบากที่จะหมุนนโยบายต่างประเทศของไทยให้กลับมาให้เหมือนเดิมตามที่สหรัฐฯต้องการ⁸³ ในอีกฝากหนึ่งของโลก ที่วอชิงตัน ดี.ซี. โฮเวิร์ด พี. จอห์น(Howard P. John) ผู้ช่วยรองรัฐมนตรีต่างประเทศได้เรียกพจนี สารสิน ทูตไทยประจำสหรัฐฯเข้าพบเพื่อแจ้งให้ไทยทราบอย่างเป็นทางการว่า สหรัฐฯไม่ต้องการให้ไทยเพิ่มความสัมพันธ์กับจีนและไม่ต้องการให้ปรีดี พนมยงค์กลับมาไทย⁸⁴

กลางเดือนพฤษภาคม 2500 บิชอป ทูตสหรัฐฯได้บอกเจจ ทูตอังกฤษว่า เขาได้รับคำสั่งจากกระทรวงการต่างประเทศที่วอชิงตัน ดี.ซี. ให้เตือนรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามว่า สหรัฐฯไม่พอใจการติดต่อกับจีนและการนำปรีดี พนมยงค์กลับมาไทย เนื่องจาก สหรัฐฯเห็นว่า หากปรีดีกลับมาจะทำให้เกิดปัญหากระทบกับเสถียรภาพทางการเมืองของไทย และหากรัฐบาลของจอมพล ป. ยังดำเนินการในสิ่งที่สหรัฐฯไม่เห็นชอบต่อไป สหรัฐฯจะมีปฏิกิริยาในทางลบต่อสิ่งที่เกิดขึ้นต่อไป⁸⁵

⁸² “Embargo on trade with the People’s Republic of China, 20 April 1957,” in Document ‘s on American Foreign Relations 1957, (New York: Council on Foreign Relation, 1957), p. 345.

⁸³ NARA, RG 59 Miscellaneous Lot files No.60 D 50 Subject Files Relating to Thailand 1955-1959 box 1, Magill to Young, Some Aspects of the Situation in Thailand, 2 May 1957.

⁸⁴ “the Department of State to the Embassy in Thailand(Bishop), 3 May 1957,” in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, p.917.

⁸⁵ NA, FO 371/129611, Gage to Foreign Office, 15 May 1957.ข้อความดังกล่าวมีว่า “United State Government would react unfavorably to any such development”

8.5 ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับสถาบันกษัตริย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์”

สถานทูตสหรัฐฯได้วิเคราะห์ว่า สาเหตุสำคัญที่สุด ที่ผลักดันให้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามติดต่อกับจีน คือ ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในการเมืองไทยและการแสวงหานโยบายต่างประเทศที่เหมาะสมท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง ในช่วงเวลานั้น พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ต่างกำลังแข่งขันกันเป็นทายาททางการเมืองด้วยการแสวงหาความสนับสนุนกลุ่มฝ่ายซ้ายทั้งในกรุงเทพและภาคอีสาน โดยจอมพลสฤษดิ์ได้แสวงหาการสนับสนุนจากกลุ่มฝ่ายซ้ายในอีสานกับสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” แต่พล.ต.อ.เผ่าข้ามไปติดต่อกับปรีดี พนมยงค์และจีนเพื่อการต่อสู้ทางการเมือง อีกทั้ง เมื่อรัฐบาลจอมพล ป.ได้มีพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสฉลอง 25 พุทธศตวรรษเพื่อปลดปล่อยแกนนำที่เคยต่อต้านรัฐบาลและผู้นำกลุ่มฝ่ายซ้ายที่เคยถูกจับกุมจากความขัดแย้งทางการเมืองที่ผ่านมา นั้น สถานทูตสหรัฐฯเห็นว่า การกระทำของรัฐบาลจอมพล ป.เป็นจุดเริ่มต้นของสัญญาณความเสื่อมถอยทางการเมืองภายในของไทย⁸⁶

ในช่วงเวลาดังกล่าว ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามกับสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ยังคงดำเนินไปอย่างเข้มข้น จอมพล ป.ยอมรับว่ารัฐบาลของเขา กำลังถูกโจมตีจาก “กลุ่มรอยัลลิสต์”และพระราชวงศ์ที่ร่วมมือกันต่อต้านงานฉลอง 25 พุทธศตวรรษที่รัฐบาลจัดขึ้น ด้วยการที่พระมหากษัตริย์ทรงถอนตัวออกจากงานฉลองฯ โดยให้สาเหตุว่า พระองค์ทรงประชวรอย่างฉับพลัน ทั้งนี้ ก่อนหน้านั้น ทรงได้ยืนยันว่าจะทรงเสด็จมาร่วมงานฯใน 12 พฤษภาคม 2500⁸⁷ สาเหตุดังกล่าวทำให้หนังสือพิมพ์ของฝ่ายรัฐบาล เช่น ไทยเสรี ฉบับ 17 พฤษภาคม 2500 ที่ได้เขียนวิจารณ์บทบาททางการเมืองของสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ที่ไม่เข้าร่วมงานฉลองดังกล่าวโดยอ้างว่าทรงประชวร ในขณะที่ สยามรัฐ กระบอกเสียงของ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ได้พยายามชักจูงให้ประชาชนไม่ร่วมมงานดังกล่าวด้วย⁸⁸ ทำให้

⁸⁶ “the Department of State to the Embassy in Thailand(Bishop), 3 May 1957,” “the Embassy in Thailand(Bishop) to the Department of State, 24 May 1957,” in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, pp.917-921.

⁸⁷ หจข.คค. 0201.1.1 กล่อง 1 บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 5/2500(8 พฤษภาคม 2500).; โปรดดู คำแปลเอกสารของสถานทูตอังกฤษชื่อ “the King and I” โดยสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ที่รายงานถึงปัญหาความขัดแย้งดังกล่าว, อ้างถึงใน ธีรสกุล ใจจริง, “ความสัมพันธ์ไทย-จีน กับความขัดแย้งทางการเมือง: การทูตใต้ดิน(พ.ศ.2498-2500)ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม,” รัฐศาสตร์สาร 29, ฉบับพิเศษ (2551): 29-80.

⁸⁸ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญ(ครั้งแรก) และสมัยสามัญ ชุดที่ 2 พ.ศ.2500, หน้า 1016.; “ไทยน้อย”และกมล จันทรสรว, วอเตอรืลู้ของจอมพลแปลก, (พระนคร: บริษัท แพร์ พิตยา และบริษัท โอเดียนสโตร์, 2503), หน้า 67-68.

ไทยเสรี ฎกร้องเรียนจาก“กลุ่มรอยัลลิสต์” ว่าหมิ่นประมาทสถาบันกษัตริย์ จากเหตุการณ์นี้ สถานทูตสหรัฐอเมริการายงานว่า จอมพล ป. จะเข้มข้นมากกับความเคลื่อนไหวทางการเมืองของ “กลุ่มปรีดี” ที่ใช้ราชบัลลังก์และกฎหมายที่คุ้มครองพวกเขาเป็นเกราะกำบังในการต่อสู้ทางการเมืองกับรัฐบาล⁸⁹

ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2500 สัญญาของการจับขั้วทางการเมืองไทยได้เริ่มแตก ออกเป็น 2 ขั้ว คือ ขั้วแรก จอมพล ป. พิบูลสงคราม และพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ได้ร่วมมือกับ “กลุ่มปรีดี” เพื่อต่อสู้กับสถาบันกษัตริย์ กับ “กลุ่มรอยัลลิสต์” และจอมสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทูตอังกฤษ รายงานว่า พล ต.อ.เผ่าเปรียบเสมือนกับ “สถาปนิกทางการเมือง” ของรัฐบาล ขณะนั้น พล ต.อ. เผ่าได้เริ่มรณรงค์ต่อต้านความเคลื่อนไหวทางการเมืองของสถาบันกษัตริย์ “กลุ่มรอยัลลิสต์” และ พรรคประชาธิปัตย์ ทูตอังกฤษเห็นว่า แผนทางการเมืองของจอมพล ป. และพล ต.อ.เผ่าเป็นการ ยุทธวิธีทางการเมืองที่มีความเสี่ยงมาก⁹⁰ กลางเดือนพฤษภาคม ทั้งจอมพล ป. และพล ต.อ.เผ่า กำลังเตรียมแผนการใหม่ในการต่อต้านกลุ่มที่เป็นปรปักษ์รัฐบาลต่อไป โดยพล ต.อ.เผ่าได้อยู่ เบื้องหลังการส่งคณะผู้แทนไปติดต่อปรีดี พนมยงค์ที่จีนเพื่อเตรียมการให้ปรีดีกลับมาเรือ่ฟื้นคดี สวรรคตขึ้นใหม่เพื่อตอบโต้ความเคลื่อนไหวของสถาบันกษัตริย์ “กลุ่มรอยัลลิสต์” และจอมพล สฤษดิ์⁹¹ ต่อมา ทูตอังกฤษได้รับรายงานการข่าวจากหนังสือพิมพ์ ออบเซอร์เวอร์ (Observer) ซึ่งลงบทสัมภาษณ์ของพูนสุข พนมยงค์ ภริยาของปรีดี พนมยงค์ที่กล่าวตอบข้อซักถามของ นักข่าวเกี่ยวกับกรณีสวรรคตว่า หากนักข่าวต้องการรู้ความจริงเกี่ยวกับการสวรรคต ควรไปถาม พระมหากษัตริย์ไทยรัชกาลปัจจุบัน ทูตอังกฤษบันทึกว่า ขณะนั้นหนังสือพิมพ์ในไทยได้ใช้เรื่อง สวรรคตโจมตีราชสำนักอย่างหนัก เขาเห็นว่า เรื่องสวรรคตเป็นเรื่องอ่อนไหว และสั่งห้าม เจ้าหน้าที่ของสถานทูตฯ รายงานข่าวใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการสวรรคตอีก⁹²

ต้นเดือนมิถุนายน 2500 แม้กระแสข่าวการกลับไทยของปรีดี พนมยงค์จะเริ่มจางหายไป จากหน้าหนังสือพิมพ์ก็ตาม แต่ความความเคลื่อนไหวของกลุ่มคนไทยที่เดินทางเข้าสู่จีนกลับมีความคึกคักมากขึ้น ขณะนั้น “กลุ่มปรีดี” และกลุ่มฝ่ายซ้ายที่มีความสัมพันธ์กับปรีดีได้ให้การ สนับสนุนรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามเพิ่มขึ้น ทำให้พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์เปิดการรุกต่อ

⁸⁹ “the Embassy in Thailand(Bishop) to the Department of State , 24 May 1957,” in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, pp.920-921.

⁹⁰ NA, FO 371/129611, Gage to Tomlinson, 12 May 1957.

⁹¹ NA, FO 371/129611, Gage to Foreign Office, 15 May 1957.; “the Embassy in Thailand(Bishop) to the Department of State , 24 May 1957,” in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, pp. 920-921.

⁹² NA, FO 371/129653, Whittington to Foreign Office, 15 May 1957.

สถาบันกษัตริย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ที่ให้การสนับสนุนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์มากขึ้น สถานทูตอังกฤษได้รายงานว่ สถานทูตได้รับรายงานกระแสข่าวที่ยังไม่ยืนยันว่า พล.ต.อ.เผ่ามีแผนการที่จะทำให้พระมหากษัตริย์ทรงสละราชย์สมบัติด้วยคดีสวรรคตและสถาปนาสาธารณรัฐขึ้น ในช่วงเวลาดังกล่าว สถานทูตอังกฤษรายงานต่ออีกว่า หนังสือพิมพ์ฝ่ายซ้ายได้วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ พระราชวงศ์ และกองทัพได้อย่างอิสระโดยตำรวจมิได้ดำเนินการควบคุมใดๆ แต่พวกเขากลับให้การสนับสนุนการวิจารณ์เหล่านั้น ในขณะที่ จอมพลสฤษดิ์ยังคงรักษาความร่วมมือกับ “กลุ่มรอยัลลิสต์” อย่างใกล้ชิด สถานทูตอังกฤษเห็นว่า จอมพลสฤษดิ์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” นั้นล่วงรู้แผนการของจอมพล ป. และพล.ต.อ.เผ่าว่าจะดำเนินไปในทางทิศทางใด⁹³

ในเดือนเดือนมิถุนายนปีเดียวกัน ซึ่งเป็นเดือนที่พระมหากษัตริย์พระองค์ก่อนได้สวรรคตไปอย่างปริศนาเมื่อ 11 ปีที่แล้ว ณ บริเวณท้องสนามหลวงได้มีการปราศรัยครั้งสำคัญของ “ข้างงาแดง”⁹⁴ ผู้พยายามบอกเป็นนัยว่า “ใคร” อยู่เบื้องหลังการสวรรคตดังกล่าว ต่อมา ในกลางเดือนนั้นเอง นักข่าวได้นำการปราศรัยของ “ข้างงาแดง” มาถามควง อภัยวงศ์ แกนนำ “กลุ่มรอยัลลิสต์” เขาได้ตอบข้อซักถามดังกล่าวว่า หนังสือพิมพ์ไม่ควรเอาเรื่องดังกล่าวมาขยายความ⁹⁵ นอกจากนี้ในช่วงเวลาเดียวกันได้มีการนำบันทึกลับของพระยาศรยุทธเสนีย์มาเปิดเผยในหน้าหนังสือพิมพ์เพื่อชี้ให้เห็นว่ามีการสร้างพยานเท็จเพื่อกล่าวหาปรีดี พนมยงค์และพวกว่าเกี่ยวข้องกับการสวรรคตของพระมหากษัตริย์⁹⁶ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ได้พยายามกดดันให้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามจับกุม “ข้างงาแดง” ที่ได้ปราศรัยดังกล่าว ต่อมา ตำรวจจับและปรับเงิน “ข้างงาแดง” ด้วยความผิดเพียงการปรับฐานละเมิดกฎหมายที่ใช้เครื่องขยายเสียงโดยมิได้รับการอนุญาตจากทางราชการเท่านั้น การดำเนินการของรัฐบาลดังกล่าวได้สร้างความไม่พอใจให้ “กลุ่มรอยัลลิสต์” มาก⁹⁷

⁹³ NA, FO 371/129611, Adam to Tomlinson, 8 June 1957.

⁹⁴ ซีไอเอบันทึกบทบาทของ “ข้างงาแดง” หรือสง่า เนื่องนิยมว่า เขามีบทบาททางการเมืองตั้งแต่ 2490 ด้วยการแจกใบปลิวการเมืองลับหลายครั้งในนามของ “ข้างงาแดง” “ข้างงาดำ” และ “Buddha's disciples” ต่อมาเขาถูกตำรวจจับเมื่อ 9 มกราคม 2492 เนื่องจากเป็นผู้แจกใบปลิวที่วิจารณ์รัฐบาลหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และเขามีบทบาทเรียกร้องให้จอมพล ป. พิบูลสงครามคืนดีกับปรีดี พนมยงค์ ทั้งนี้ภูมิหลังของเขา เคยเป็นเจ้าหน้าที่ในสหอาชีพกรรมกรแห่งประเทศไทยและอดีตข้าราชการกรมโฆษณาการ เอกสารชิ้นนี้ให้ข้อมูลว่า สง่าเป็นสมาชิกคนชั้นกรรมาชีพหรือพรรคคอมมิวนิสต์ไทย (NARA, RG 59 Central Decimal file 1945-1949 Box 7251, Summary of Political events in Siam January 1948). ในช่วงปี 2500 เขาเป็นสมาชิกของพรรคเสรีอาริยเมตไตรย์ของร.ต.อ. เฉียบ ชัยสงค์คนสนิทของปรีดีด้วย

⁹⁵ ชาวไทย, 16 มิถุนายน 2500.

⁹⁶ ประจวบ อัมพะเสวต, พลิกแผ่นดินประวัติการเมืองไทย 24 มิถุนายน 2475-14 ตุลาคม 2516, หน้า 435-436.

⁹⁷ สยามรัฐ, 30 มิถุนายน 2500

ความพยายามกลับมาเป็นพันธมิตรทางการเมืองระหว่างรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามกับปรีดี พนมยงค์และ“กลุ่มปรีดี” ที่ได้เริ่มต้นไปแล้วมีความคืบหน้าเป็นอันมาก ทำให้ปาล พนมยงค์ ผู้เป็นบุตรชายคนโตของปรีดี เมื่อเขาได้รับนิรโทษกรรมและได้มาขอลาบวชกับจอมพล ป. เมื่อ 24 มิถุนายน 2500 ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดยจอมพล ป.ผู้เป็นมิตรเก่าได้ฝากข้อความผ่านปาลไปยังบิดาของเขาว่า “บอกคุณพ่อของหลานด้วยนะว่า ลูกอยากให้กลับมาช่วยลูกทำงานให้ชาติ ลูกคนเดียวผู้คัดค้านไม่ไหวแล้ว”⁹⁸ ในช่วงเวลาดังกล่าว รายงานของกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ ได้รายงานสถานการณ์ทางการเมืองไทยที่ได้รับรายงานมาว่า มีชาวที่ลี้ภัยกันไปโนสั้งคมว่า มี“บุคคลสำคัญอย่างมาก” ที่ไม่มีใครคาดคิดอยู่เบื้องหลังการสวรรคตได้แพร่สะพัดไปทั่วสังคมน⁹⁹ โดยม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชแกนนำคนหนึ่งของ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ได้บันทึกเหตุการณ์ในช่วงเวลาดังกล่าวไว้ว่า คง อภัยวงศ์เคยบอกกับเขาว่า “จอมพล ป. จะหาเรื่องในหลวง”¹⁰⁰

ต้นเดือนกรกฎาคม 2500 หนังสือพิมพ์ในฮ่องกง ชื่อ ฮ่องกงไทเกอร์สแตนดาร์ด (Hong Kong Tiger Standard) ได้นำคำให้สัมภาษณ์ของปรีดี พนมยงค์ใน ต้ากงเผ่าซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ในจีนมารายงานต่อว่า ปรีดีกล่าวว่า จักรวรรดินิยมอเมริกาขัดขวางการมีความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีน และเขายอมรับว่า เขาได้ติดต่อกับบุคคลสำคัญยิ่งในไทยเพื่อการเดินทางกลับมาต่อผู้คดีสวรรคตในไทย¹⁰¹ ต่อมา สถานทูตอังกฤษรายงานว่า พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ยังคงมีการติด

⁹⁸ ไทรายวัน, 26 มิถุนายน 2500.; ประจวบ อัมพะเสวต, พลิกแผ่นดินประวัติศาสตร์เมืองไทย 24 มิถุนายน 2475-14 ตุลาคม 2516, หน้า 410.; พูนสุข พนมยงค์, ชีวิตของลูกปาล. ใน อนุสรณ์นายปาล พนมยงค์, (กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์, 2525), หน้า 76.

⁹⁹ NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, Memorandum of conversation Brigadier General Wallop Rojanawisut, Colonel Edward Lansdale and Kenneth T. Young, 24 October 1957.

¹⁰⁰ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, ชีวิตชีวิต, หน้า 104.

¹⁰¹ หจข. 80/158 กลอง 10 นายปรีดี พนมยงค์ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์เกี่ยวกับประเทศไทย(2500). Hongkong Tiger Standard, 9 June 1957. คณะวัฒนธรรมไทยจำนวน 40 คน ได้เดินทางกลับมาจากจีนคอมมิวนิสต์ในเดือนกรกฎาคม 2500 โดยมีตำรวจมารับไปสอบสวน พรรคประชาธิปไตยได้โจมตีรัฐบาลว่า การที่รัฐบาลไม่จับกุมเป็นการแสดงให้เห็นว่า ไทยกำลังผ่อนคลายในการต่อต้านจีนคอมมิวนิสต์ จากนั้น สุวัณน์วรดิถก หัวหน้าคณะวัฒนธรรมได้แถลงข่าวว่า เขาได้พบกับปรีดี พนมยงค์ ซึ่งมีความต้องการกลับประเทศไทยและเขาได้บันทึกไว้ว่า จอมพล ป. พิบูลสงครามมีความสนใจเรื่องที่เขาได้เดินทางไปจีนมาก และจะส่งคนมานัดให้ไปนอนคุยกันที่บางแสนสักคืน แต่การรัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้เกิดขึ้นก่อน(สุวัณน์วรดิถก, ชีวิตในความทรงจำ, [กรุงเทพฯ: กลุ่มวรรณกรรมเพื่อชีวิต, 2517], หน้า 71.; New York Times, 3 August 1957).

ต่อกับปรีดีในจีนผ่าน“กลุ่มปรีดี”ในไทยต่อไป โดยพล ต.อ.เผ่าหวังที่นำการตัดสินใจคัดค้านคดีสวรรคตที่ผิดพลาดของศาลมาโจมตีราชสำนัก ทำให้“กลุ่มรอยัลลิสต์”ร่วมมือกับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เพื่อโต้ตอบกับจอมพล ป.และพล ต.อ.เผ่า¹⁰²

ปลายเดือนกรกฎาคม ดัลเลส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ มีบันทึกถึงสถานทูตสหรัฐฯในกรุงเทพฯที่พรรณนาถึงความตกต่ำทางการเมืองของพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ในขณะที่ ดัลเลสเห็นว่า จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้รับความนิยมจากประชาชนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ จอมพลสฤษดิ์ยังได้รับการสนับสนุนจาก“กลุ่มรอยัลลิสต์” และพรรคประชาธิปัตย์เพื่อต่อต้านแผนนำปรีดี พนมยงค์กลับมาไทยของจอมพล ป. พิบูลสงครามและพล ต.อ.เผ่า¹⁰³ โดยสถานทูตอังกฤษในวอชิงตัน ดี.ซี.ได้รายงานกลับไปลอนดอน ยืนยันถึงความเห็นของสหรัฐฯว่า พล ต.อ.เผ่ากำลังเสื่อมความนิยมทางการเมืองตรงกันข้ามกับจอมพลสฤษดิ์ที่มีอนาคตทางการเมืองมากกว่า¹⁰⁴ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า สหรัฐฯมีความไม่พอใจรัฐบาลจอมพล ป. ที่พยายามถอยห่างออกจากสหรัฐฯ ด้วยการเปิดไมตรีกับจีน และสหรัฐฯไม่เห็นด้วยกับแผนการสาธารณรัฐของจอมพล ป.และพล ต.อ.เผ่า เนื่องจาก สหรัฐฯต้องการสนับสนุนสถาบันกษัตริย์ให้มีส่วนสำคัญในการทำสงครามจิตวิทยาคนไทยให้ร่วมต่อต้านคอมมิวนิสต์ จะเห็นได้ว่า ความต้องการของสหรัฐฯมีความสอดคล้องกับพันธมิตรใหม่ที่เกิดขึ้นระหว่างสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”กับจอมพลสฤษดิ์มากกว่าแผนการของจอมพล ป. พล ต.อ.เผ่าและ“กลุ่มปรีดี” อีกทั้งสหรัฐฯมีความต้องการสนับสนุนให้กลุ่มผู้นำใหม่ที่นิยมสหรัฐฯก้าวขึ้นมาใช้อำนาจในการเมืองไทยเพื่อตอบสนองนโยบายของสหรัฐฯต่อไป¹⁰⁵

¹⁰² NA, FO 371/129611, Adam to Selwyn Lloyd, 12 July 1957.

¹⁰³ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Dulles to Bangkok, 25 July 1957.

¹⁰⁴ NA, FO 371/129611, Snellgrove to Foreign Office, United States views about The Prospect in Thailand, 31 July 1957.

¹⁰⁵ “Outline Plan Prepared by an Interdepartmental Committee for the Operations Coordination Broad-Outline Plan of Operations With Respect to Thailand, 20 March 1957,” in *Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22*, pp. 913-915.

บทที่ 9

“ไตรภาคี” กับภาวะกึ่งอาณานิคมและ การล่มสลายของประชาธิปไตยไทย

9.1 ความไม่พอใจของวอชิงตัน ดี.ซี.ต่อรัฐบาลจอมพล ป.

สถานการณ์ทางการเมืองหลังการเลือกตั้งนั้น สหรัฐฯ เห็นว่า จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ “ได้รับความนิยมทางการเมืองเพิ่มขึ้นและหนังสือพิมพ์ที่เป็นกระบอกเสียงของเขาก็ได้รับความนิยมสาธารณชนมากเช่นกัน ในขณะที่ความนิยมของพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ตกต่ำสุดขีด แม้ว่า พล ต.อ.เผ่าจะได้รับสนับสนุนจาก จอมพล ป. พิบูลสงครามและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร “กลุ่มปรีดี” เพื่อต่อต้านความเคลื่อนไหวของสถาบันกษัตริย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” และจอมพลสฤษดิ์ก็ตาม ในขณะที่ จอมพลสฤษดิ์ได้สร้างกลุ่มปรปักษ์กับรัฐบาลจอมพล ป. ด้วยการเป็นพันธมิตรกับสถาบันกษัตริย์ และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” เนื่องจาก พวกเขาไม่ต้องการให้วิธี พนมยงค์กลับมาไทยเพื่อรื้อฟื้นคดีสวรรคตขึ้นอีกครั้ง ส่วนจอมพลสฤษดิ์ต้องการมีชัยชนะเหนือคู่แข่งทางการเมืองของเขา คือ พล ต.อ.เผ่า นอกจากนี้ จอมพลสฤษดิ์ยังแสดงตนสนับสนุนนโยบายต่างประเทศที่เป็นกลางเพื่อให้ได้รับสนับสนุนจากกลุ่มฝ่ายซ้ายด้วย ต่อมา เขาได้ตั้งพรรคสหภูมิซึ่งเป็นการรวมตัวของสมาชิกสภาผู้แทนภาคอีสานจำนวนหนึ่งเพื่อสนับสนุนเขาในสภาผู้แทนฯ ในสายตาของดัลเลส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้ยากับทูตสหรัฐฯ ในไทยว่า ความช่วยเหลือทางการทหารที่สหรัฐฯ ให้กับกองทัพทำให้จอมพลสฤษดิ์มีความเข้มแข็งทางการเมืองมากกว่ากลุ่มการเมืองอื่นๆ¹

ในเดือนมิถุนายน 2500 สหรัฐฯ เห็นว่า ฉากการเปลี่ยนผู้นำกลุ่มใหม่ไทยเริ่มมีความชัดเจนขึ้น นั่นคือ ภาพของจอมพลสฤษดิ์ที่ได้รับความนิยมจากประชาชนมากขึ้นทำให้เขากำลังก้าวขึ้นมาใช้อำนาจแทนจอมพล ป. และพล ต.อ.เผ่าแล้ว สหรัฐฯ วิเคราะห์ว่า หากมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองก็ทำให้นโยบายต่างประเทศของไทยเปลี่ยนแปลงแบบถอนรากถอนโคน แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นเพียงการผลัดเปลี่ยนผู้นำรัฐบาลเท่านั้น² ในช่วงเวลาเดียวกัน ซีไอเอ ได้ประเมินสถานการณ์ทางการเมืองของทนายททางการเมืองคนต่อไปว่า ความนิยมของสาธารณชนที่มี

¹ NARA, RG 469 Entry Thailand subject files 1950-1957 box 59, Dulles to Embassy London and Embassy Bangkok, 21 April 1957.

² “National Intelligence Estimate-Problem Developments in Thailand, 18 June 1957,” in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, p. 924.

ต่อพล ต.อ.เผ่า เขากำลังอยู่ในความเสื่อม ในขณะที่จอมพลสฤษดิ์ได้รับความนิยมอย่างมาก³ นอกจากนี้ ในบันทึกติดต่อภายในของกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ ที่วอชิงตัน ดี.ซี. ได้สะท้อนให้เห็นถึง ความไม่พอใจและไม่วางใจไว้วางใจของสหรัฐฯ ที่มีต่อรัฐบาลจอมพล ป.ว่า นโยบายต่างประเทศของรัฐบาลในหลายปีที่ผ่านมาเริ่มมีนโยบายความสัมพันธ์อ่อนๆ กับจีน และรัฐบาลพยายามอย่างยิ่งที่จะเป็นอิสระออกจากนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ดังนั้น สหรัฐฯ จำต้องที่จะหยุดยั้งความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีน โดยสหรัฐฯ ได้ส่งสัญญาณไม่พอใจหลายครั้งผ่านพจนสารสิน ทูตไทยประจำสหรัฐฯ และมอบหมายให้บิชอป ทูตสหรัฐฯ ประจำไทยแจ้งความไม่พอใจของสหรัฐฯ ให้กับจอมพล ป. และผู้นำคนอื่นๆ ในรัฐบาลทราบ นอกจากนี้ สหรัฐฯ ต้องการส่งคณะบุคคลที่จะไปเยือนไทยเพื่อแจ้งความไม่พอใจนี้ให้จอมพล ป. ทราบโดยตรงอีกด้วย เนื่องจากสหรัฐฯ ไม่พอใจที่จอมพล ป. เล่นบทสองนัยยะด้วยการยินยอมให้พล ต.อ.เผ่าติดต่อกับจีนและอนุญาตให้ปรีดี พนมยงค์เดินทางกลับจากจีนมาไทย ในขณะที่อีกด้านหนึ่งจอมพล ป. ก็ประกาศอย่างเปิดเผยยืนยันการเป็นมิตรที่ดีใกล้กับสหรัฐฯ และต่อต้านการมีความสัมพันธ์กับจีน⁴

9.2 จอมพลสฤษดิ์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” กับการแสวงหาความสนับสนุนจากสหรัฐฯ

ภาวะล่อแหลมต่อเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามเริ่มต้นขึ้นเมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์กับ พระองค์เจ้าธานีนิวัตฯ ประธานองคมนตรี และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” จัดการประชุมลับเมื่อ 16 เมษายน 2500⁵ วันรุ่งขึ้นจากการประชุมแผนการรัฐประหาร จอมพลสฤษดิ์ได้ส่ง ร.อ.สมหวัง สารสาสน์ เป็นตัวแทนมาหยั่งท่าทีสถานทูตสหรัฐฯ* เพื่อแสวงหาการสนับสนุนการรัฐประหาร ซึ่งจะผลักดันให้จอมพลสฤษดิ์เป็นนายกรัฐมนตรี แม้ในทางเปิดเผย

³ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP85S00362R000600010001-3, 25 June 1957, “Probable Development’s in Thailand”.

⁴ “Memorandum From the Assistant Secretary of State for Far Eastern Affairs (Robertson) to the Secretary of State, 3 July 1957,” in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, p. 929.

⁵ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Bishop to Secretary of State, 19 April 1957. โปรดดูรายงานการประชุมลับระหว่างจอมพลสฤษดิ์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ใน NA, FO 371/129610 , Gage to Foreign Office, 17 April 1957.

* จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้เคยพยายามผูกมิตรกับบิชอป ทูตสหรัฐฯ ในต้นเดือนตุลาคม 2499 เขาได้เคยส่งจดหมายลับไปหาบิชอป เพื่อขอติดต่อกับบิชอปเป็นการส่วนตัว และต้องการเชิญบิชอปมาสนทนากับกลุ่มทหารของเขา แต่บิชอปไม่ตอบสนองการติดต่อในทางลับของจอมพลสฤษดิ์ เขากล่าวตอบปฏิเสธว่า สถานทูตสหรัฐฯ จะติดต่อกับไทยผ่านกระทรวงการต่างประเทศและนายกรัฐมนตรี ตามช่องทางที่เป็นทางการ

จอมพลสฤษดิ์จะปฏิเสธความทะเยอทะยานก็ตาม นอกจากนี้ พวกเขามีแผนตั้งพรรคสหภูมิขึ้นเพื่อสนับสนุนจอมพลสฤษดิ์ในสภาผู้แทนฯ ร.อ.สมหวังแจ้งกับเจ้าหน้าที่สถานทูตสหรัฐฯ ว่ากลุ่มทหารไม่พอใจรัฐบาลจอมพล ป. และคาดว่ารัฐบาลจะตั้งอยู่ได้ไม่นาน แม้พล ต.อ.เผ่าจะนำการต่อต้านแต่เขามั่นใจว่าจอมพลสฤษดิ์จะเป็นฝ่ายชนะ จากนั้น รัฐบาลใหม่จะถูกตั้งขึ้นโดยนายพลจำนวนราว 4-5 คน ร.อ.สมหวังแจ้งว่า สาเหตุที่เขาต้องมาติดต่อสถานทูตสหรัฐฯ เพื่อขอการสนับสนุนจากสหรัฐฯ เนื่องจาก“บุคคลสำคัญ”คนหนึ่งในไทยเห็นว่า ทักษะของสหรัฐฯ มีความสำคัญมากในการรับรองการรัฐประหารและรัฐบาลใหม่ ดังนั้น รัฐบาลใหม่จะต้องได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ⁶ ต่อมาในปลายพฤษภาคมนั่นเอง จอมพลสฤษดิ์ได้ส่งทูตทหารและทหารคนสนิทมาพบบิชอป ทูตสหรัฐฯ อีก เพื่อแจ้งให้สถานทูตฯ ทราบว่า จอมพลสฤษดิ์ตระหนักดีว่า จอมพล ป. และพล ต.อ.เผ่ามีแผนการที่จะกำจัดเขา หากจอมพล ป. และพล ต.อ.เผ่าการเคลื่อนไหวต่อต้านเขาจะชิงลงมือก่อน โดยจอมพลสฤษดิ์จะอ้างว่า การกระทำของเขาเป็นการปกป้อง“กลุ่มรอยัลลิสต์” และพวกต่อต้านคอมมิวนิสต์กับพวกนิยมสหรัฐฯ ให้รอดพ้นจากแผนการของจอมพล ป. และพล ต.อ.เผ่าไม่กี่วันหลังจากนั้น บิชอป ทูตสหรัฐฯ ได้รายงานกลับไปยังวอชิงตัน ดี.ซี. ว่า เกิดความร่วมมือในการขับไล่วัฒนธรรมระหว่างจอมพลสฤษดิ์ “กลุ่มรอยัลลิสต์” และพรรคประชาธิปไตย

สถานทูตอังกฤษเป็นเป้าหมายในขอการสนับสนุนแผนการรัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์ ๓๓ ธันวาคม ๒๕๐๑ ในเดือนมิถุนายน จอมพลสฤษดิ์ได้ส่ง ร.อ.สมหวัง สารสาสน์เป็นตัว แทนมาพบขอการสนับสนุนการรัฐประหารจากทูตอังกฤษ ร.อ.สมหวังอ้างว่า กลุ่มทหารของจอมพลสฤษดิ์ได้รับการสนับสนุนจากกองทัพบก เรือ อากาศและพลเรือนขัดขวางแผนการของจอมพล ป. พิบูลสงครามและพล ต.อ.เผ่าที่ต้องการให้พระมหากษัตริย์ทรงสละราชย์และนำไปสู่การจัดตั้งสาธารณรัฐ พวกเขามีแผนการรัฐประหารที่ต้องการให้จอมพลสฤษดิ์เป็นนายกรัฐมนตรี โดยมีควง อภัยวงศ์ แทนนำของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” เป็นรองนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลชุดใหม่ จากนั้น ร.อ.สมหวังได้เสนอข้อแลกเปลี่ยนกับอังกฤษว่า หากอังกฤษให้การสนับสนุนการรัฐประหาร รัฐบาล

เท่านั้น หากกลุ่มทหารจะติดต่อสถานทูตสหรัฐฯ ให้ดำเนินการผ่านทูตทหารเท่านั้น การติดต่อครั้งนี้ จอมพลสฤษดิ์ส่งพ.อ.บุญมาก เทศบุตร เป็นผู้ถือจดหมายไปให้บิชอป(NARA, RG 84 General Records, Thailand 1956-1958 Entry UD 3267 box 106, Sarit to Bishop, 9 October 1956.; Bishop to Sarit , 12 October 1956).

⁶ NARA, RG 59, Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Memorandum of Conversation Captain S. Sarasas and Amos Yodes, Internal Politics, 15 April 1957.

⁷ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3912, Tremblay to Secretary of State, 20 May 1957.; NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3908, Bishop to Secretary of State, 29 May 1957.

ชุดใหม่ของพวกเขาที่ตั้งขึ้นจะเปิดโอกาสให้อังกฤษกลับเข้ามามีบทบาทในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยการยินยอมอังกฤษมีฐานะเป็นผู้ช่วยและที่ปรึกษารัฐบาล ในรายงานของสถานทูตอังกฤษ บันทึกว่า ตัวแทนของจอมพลสฤษดิ์คนนี้ได้เคยแอบไปพบบิชอป ทูตสหรัฐฯแล้ว แต่ไม่ได้รับการสนับสนุน เพราะบิชอปให้การสนับสนุนรัฐบาลจอมพล ป. แต่ทูตอังกฤษรายงานว่า ความพยายามในการรัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์อาจจะได้รับการสนับสนุนจากจัสแมค เพราะจัสแมคสนับสนุนกลุ่มทหาร⁸ ต่อมา เกิดกระแสข่าวในสังคมว่า “พรรคประชาธิปไตย พวกคักดินา และจักรวรรดินิยม ร่วมมือกันเพื่อล้มล้างรัฐบาล” ทำให้ควงออกมาปฏิเสธข่าวดังกล่าว⁹

9.3 การเมืองสองหน้าของจอมพลสฤษดิ์

การปลุกกระแสการโจมตีความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐฯและการเรียกร้องให้ถอนทหารจัสแมคออกจากไทยในช่วงการหารณรงค์หาเสียงเลือกตั้งตั้งแต่ปลายปี 2499 จนถึงปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2500 ที่ผ่านนั้น รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามเชื่อว่า ทหารกลุ่มของจอมพลสฤษดิ์ ธรรมชาติอยู่เบื้องหลังการให้ข่าวแก่หนังสือพิมพ์ฝ่ายซ้ายในการโจมตีความช่วยเหลือทางการทหารที่สหรัฐฯให้กับไทย¹⁰ ต่อมา เมื่อจอมพลสฤษดิ์ได้กลายเป็นศูนย์กลางของการต่อต้านรัฐบาลจอมพล ป. และสหรัฐฯทำให้จอมพลสฤษดิ์ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มฝ่ายซ้ายอย่างมาก อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เขาแสดงออกเพื่อหาการสนับสนุนทางการเมืองกับความต้องการที่แท้จริงของเขานั้นมีความแตกต่างกันเห็นได้จาก เมื่อจอมพลสฤษดิ์ได้ยื่นข้อเรียกร้องต่อรัฐบาลว่า เขามีได้เรียกร้องให้จัสแมคถอนทหาร เขาเพียงแต่เรียกร้องให้รัฐบาลลดงบประมาณทางการทหารเท่านั้น แต่ปรากฏว่าการแถลงข่าวในที่สาธารณะนั้น จอมพลสฤษดิ์และกลุ่มทหารของเขากลับให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า พวกเขาเรียกร้องให้จัสแมคลดจำนวนเจ้าหน้าที่ในประเทศไทยลง สถานทูตสหรัฐฯวิเคราะห์ว่า การกระทำของสฤษดิ์และกลุ่มทหาร คือ ยุทธวิธีทางการเมืองของ

⁸ NA, FO 371/129611, Adam to Tomlinson, 8 June 1957. จากรายงานให้ข้อมูลว่า บุคคลอื่นๆที่จะเข้าร่วมเป็นคณะรัฐมนตรี เช่น ม.จ.วิวัฒน์ไชย เจ้าพระยาตรีธรรมิเบศ กรมหมื่นนราธิปจะเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ส่วนปว้ย อึ้งภากรณ์จะเดินทางกลับมาจากอังกฤษเพื่อรับตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีชุดใหม่

⁹ สยามนิกร, 9 มิถุนายน 2500.

¹⁰ หจข.(3)สร. 0201.13.1/27 กล่อง 4 แถลงการณ์สำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องค่าใช้จ่ายตามความตกลงว่าด้วยการช่วยเหลือทางการทหาร ระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสหรัฐฯ(17-26 มิถุนายน 2500), บันทึกของเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ถึงนายกรัฐมนตรี 18 มิถุนายน 2500 และ แถลงการณ์ เรื่องค่าใช้จ่ายตามความตกลงว่าด้วยการช่วยเหลือทางการทหาร ระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสหรัฐฯ 18 มิถุนายน 2500

จอมพลสฤษดิ์และกลุ่มทหารเพื่อแสวงหาความขึ้นชอบจากสาธารณชนและการสนับสนุนจากเหล่านักการเมืองฝ่ายซ้าย ความเคลื่อนไหวของกลุ่มทหารนี้สร้างความไม่พอใจให้กับจอมพล ป. เป็นอย่างมาก ¹¹

การแสดงตนเป็นปรปักษ์กับรัฐบาลและสหรัฐของจอมพลสฤษดิ์ ๓ ๖ ธันวาคมทำให้เขาได้รับค่านิยมชมชอบจากปัญญาชนและกลุ่มฝ่ายซ้ายมาก ต่อมา เขาได้การสร้างพันธมิตรกับสมาชิกสภาผู้แทนภาคอีสานฝ่ายซ้าย ด้วยการจัดตั้งพรรคสหภูมิขึ้นเมื่อ 21 มิถุนายน 2500 เพื่อเป็นฐานการเมืองของเขาภายในสภาผู้แทนฯ เขาได้มอบหมายให้สุกิจ นิมมานเหมินทร์ เป็นหัวหน้าพรรค โดยมีสงวน จันทรชานา น้อยชายต่างมารดาของเขาเป็นเลขาธิการพรรค และมีแกนนำสำคัญของพรรค คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภาคอีสานฝ่ายซ้าย เช่น ญาติ ไหวดี อารีย์ ตันติเวชกุล และสื่ง มรังกูร เป้าหมายของพรรค คือ การล้มรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ทำลายพล ต.อ.เผ่า โจมตีซีโต้ และต่อต้านสหรัฐ ¹²

แม้ว่า จอมพลสฤษดิ์ ๓ ๖ ธันวาคมและกลุ่มทหารจะเล่นบทบาทต่อต้านสหรัฐอย่างต่อเนื่อง โดยพวกเขาให้สัมภาษณ์ต่อสาธารณชนว่า พวกเขาสนับสนุนให้จัดแมคดอนนัลด์ออกจากไทย แต่ในทางลับแล้ว ปรากฏว่า เขาได้แสดงท่าทีอย่างลับๆ แก่พล.ต.อาร์. ซี. พาร์ทริค (R.C. Partridge) หัวหน้าจัสแมคในไทยว่า ข้อเรียกร้องต่างๆ ของเขาที่มีต่อจัสแมคที่ปรากฏในที่สาธารณะนั้นไม่เป็นความจริง ดั่งบันทึกการสนทนาที่พล.ต.พาร์ทริคที่ได้รายงานการในการสนทนากับจอมพลสฤษดิ์ครั้งสำคัญซึ่งทำให้สหรัฐเข้าใจท่าทีที่แท้จริงของจอมพลสฤษดิ์และกลุ่มทหาร ดังรายงานในกลางเดือนกรกฎาคม 2500 พล.ต.พาร์ทริคได้ถามเขาที่บ้านสี่เสาเทเวศน์ว่า “กองทัพต้องการให้ที่ปรึกษาทางการทหารของจัสแมคถอนตัวออกจากไทยหรือ ?” จอมพลสฤษดิ์ตอบว่า “ไม่” ต่อมา นายพลแห่งกองทัพสหรัฐถามเขาอีกว่า “กองทัพต้องการให้จัดแมคลดขนาดลงหรือ?” จอมพลสฤษดิ์ ไม่ตอบคำถามแต่กล่าวว่า “ให้มาคุยกันวันหลัง” คำถามสุดท้ายที่นายพลคนดังกล่าวถาม คือ “ทำไม[จอมพลสฤษดิ์]จึงให้สัมภาษณ์แก่หนังสือพิมพ์ว่า ต้องการให้จัดแมคถอนหรือลดกำลังทหารของสหรัฐในไทยลง” จอมพลสฤษดิ์ตอบว่า “ข่าวบนหน้าหนังสือพิมพ์เชื่อถือไม่ได้” ¹³ จากนั้น บันทึกการสนทนายาระหว่างนายพลทั้งสองคนเกี่ยวกับท่า

¹¹ NARA, RG 469 Entry Thailand subject files 1955-1959 box 59, Theodore A. Tremblay to Secretary of State, 21 June 1957.

¹² NARA, RG 59 Entry Thailand 1956-1958 box 3909, Bishop to Secretary of State, 5 August 1957.

¹³ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3913, Memorandum for Record conversation between Major General R.C. Partridge and Field Marshal Srisdi on 16 July 1951; Bishop to Secretary of State, 31 July 1957.

ที่แท้จริงของนายพลไทยถูกรายงานกลับไปยังกระทรวงการต่างประเทศและกระทรวง กลาโหม สหรัฐฯ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า สหรัฐฯ รับผิดชอบต่อการเล่นบทบาทเมืองสองหน้าของจอมพล สฤษดิ์ เพื่อหวังได้รับการสนับสนุนจากสังคม แต่มิได้มีความต้องการให้สหรัฐฯ ถอนทหารจริงตามที่เขากล่าวแก่สาธารณะ

สถานทูตอังกฤษในวอชิงตัน ดี.ซี. รายงานว่า ความคิดเห็นของกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ ต่อรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามว่า รัฐบาลไทยกำลังค่อยๆ ปรับนโยบายต่างประเทศ เนื่องจาก ความจำเป็นทางการเมืองภายในที่รัฐบาลจะต้องรักษาอำนาจและผู้นำไทยตีความ สถานการณ์ระหว่างประเทศด้วยมุมมองที่มีความดั่งเลงสงสัยในความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ ต่อไทยในการต่อต้านอิทธิพลของจีนส่งผลให้รัฐบาลเริ่มเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศ เห็นได้จากการที่รัฐบาลยินยอมให้คณะผู้แทนไทยหลายคนเดินทางไปจีน การเปิดสัมพันธ์ทางการค้ากับจีน การยินยอมให้ภาพยนตร์จีนเข้ามาฉายในไทย รวมทั้ง การเปิดโอกาสให้พุนสุช พนมยงค์ ภริยาของปรีดี พนมยงค์ เดินทางกลับจากจีนมาไทยพร้อมการประกาศว่าปรีดีจะกลับไทย การเพิกเฉยต่อบทบาทของหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ที่กระตุ้นให้คนไทยต่อต้านสหรัฐฯ ซีโต้และเรียกร้องให้ไทยมีนโยบายต่างประเทศที่เป็นกลาง ตลอดจน รัฐบาลนิรโทษกรรมให้กับอดีตนักโทษทางการเมืองซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกฝ่ายซ้ายและคอมมิวนิสต์ให้ออกมาจากที่คุมขัง จากตัวอย่างการดำเนินการทั้งหลายเหล่านี้ของรัฐบาล สถานทูตอังกฤษได้รายงานท่าทีของกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ ที่วอชิงตัน ดี.ซี.ว่า สหรัฐฯ ไม่พอใจการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของไทยมากและมีความต้องการให้“นโยบายต่างประเทศของไทยกลับไปสู่สิ่งที่ถูกต้องตามที่สหรัฐฯ ต้องการ”¹⁴

9.4 การรุกรานทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” กับ การสร้างพันธมิตรระหว่างรัฐบาลกับคณะราษฎร

ช่วงของการต่อสู้ทางการเมืองที่ปลายรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในกลางเดือนสิงหาคม 2500 จอมพล ป. พยายามจำกัดฐานอำนาจทางเศรษฐกิจของพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ด้วยมติคณะรัฐมนตรีที่ให้รัฐมนตรีทุกคนถอนตัวออกจากธุรกิจการค้าของรัฐวิสาหกิจและบริษัทเอกชน แต่จอมพลสฤษดิ์ไม่ยอมปฏิบัติตาม เขาได้นำกลุ่มทหาร

¹⁴ NA, FO 371/129611, A.J. de La Mare to Tomlinson, 7 July 1957. เดอ ลาแมร์ เป็นทูตอังกฤษประจำสหรัฐฯ ได้เข้าพบเจ้าหน้าที่ระดับสูงของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ที่วอชิงตัน ดี.ซี. ต่อมา เขาได้รายงานท่าทีของเจ้าหน้าที่สหรัฐฯ กลับไปยังลอนดอน; Snellgrove to Foreign Office, United States views about The Prospect in Thailand, 31 July 1957.

ทหารหรือค่ายสี่เสาเทเวศน์ ซึ่งเป็นกลุ่มทหารที่สนับสนุนเขาลาออกจากรัฐมนตรี โดยเขาได้ลาออกจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเมื่อ 20 สิงหาคม แม้เขาให้สัมภาษณ์ปฏิเสธว่า การลาออกของเขาไม่เกี่ยวข้องกับการให้รัฐมนตรีถอนตัวออกจากธุรกิจของรัฐและเอกชน แต่เกิดจากความไม่พอใจรัฐบาลเพียงเท่านั้น ส่วนจอมพลผิน ชุณหะวัณและพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ แกนนำของค่ายราชครูยินยอมถอนตัวออกจากธุรกิจ โดย พล ต.อ.เผ่าได้ทำตามความต้องการของจอมพล ป. ด้วยการประกาศถอนตัวจากการค้า เพื่อดำรงตำแหน่งอธิบดีตำรวจและรัฐมนตรีมหาดไทยต่อไป จากนั้น กลุ่มตำรวจมีการเตรียมความพร้อมเพื่อตอบโต้ความเคลื่อนไหวจากกลุ่มทหารของจอมพลสฤษดิ์ทันที¹⁵ สถานทูตสหรัฐฯรายงานในปลายเดือนสิงหาคมว่าจอมพล ป. พยายามแก้ปัญหาการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นภายในรัฐบาลซึ่งมีผลกระทบให้เกิดความแตกแยกภายในรัฐบาล เนื่องจาก เขามีความต้องการจำกัดอิทธิพลของจอมพลสฤษดิ์ และควบคุมพล ต.อ.เผ่าเพื่อสร้างความมั่นคงภายในรัฐบาล¹⁶

ในขณะเดียวกัน “*กลุ่มรอยลิสต์*” ได้เปิดการรุกรุกทางการเมืองต่อรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามด้วยการอภิปรายทั่วไปในปลายเดือนสิงหาคม 2500 (26-27 สิงหาคม) โดยพรรคฝ่ายค้านที่นำโดยพรรคประชาธิปัตย์ เป็นผู้เสนอญัตติ ข้อกล่าวหาหนึ่งต่อรัฐบาล คือ รัฐบาลจอมพล ป. ไม่สามารถรักษากฎหมายบ้านเมืองเป็นเหตุให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยและได้มีการหมิ่น

¹⁵ หจช.คค. 0201.1.1 กล่อง 13 บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 23/2500 (14 สิงหาคม 2500); สารเสี, 21 สิงหาคม 2500.; NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, Bishop to Secretary of State , 20 August 1957.; John C. Guthrie to Secretary of State, 3 December 1957. มติคณะรัฐมนตรีเมื่อ 14 สิงหาคม 2500 ให้รัฐมนตรีถอนตัวจากองค์กรธุรกิจทั้งรัฐบาลและเอกชน โดยรัฐมนตรีที่ลาออกมีดังนี้ จอมพลผิน ชุณหะวัณ รัฐมนตรีเกษตร พล ต.ท.ละม้าย อุทยานานนท์ รัฐมนตรีช่วยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ รัฐมนตรีมหาดไทย หลวงบูรณกรรมโกวิท รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย พล.ท.บัญญัติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ลาออกจากราชการตำแหน่งประธานกรรมการกรรมการของ องค์การธุรกิจและบริษัทของรัฐกว่า 20 แห่ง(เข้า, 31 สิงหาคม 2500) หลังสิ้นสุดระยะเวลาให้รัฐมนตรีลาออกจากการค้าแล้ว จอมพล ป. พิบูลสงครามสั่งการให้รัฐมนตรีและการค้าแยกกันเด็ดขาด เขาเห็นว่า ตำแหน่งรัฐมนตรีเป็นตัวแทนประชาชน ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับการค้า และสั่งการให้ทุกหน่วยงานดำเนินการแก้ไขกฎระเบียบที่กำหนดให้รัฐมนตรีต้องดำรงตำแหน่งประธาน ผู้อำนวยการในรัฐวิสาหกิจทั้งหมด เพื่อมิให้รัฐมนตรียุ่งเกี่ยวกับการค้าอีก(สยามนิกร, 1 กันยายน 2500) ธุรกิจของค่ายราชครูในกิจการอุตสาหกรรม การเงินและการค้า มีมูลค่ารวม 266 ล้านบาท ส่วนธุรกิจของค่ายสี่เสาเทเวศน์ในอุตสาหกรรม การเงินและการค้า มีมูลค่ารวม 305.5 ล้านบาท (Kevin Hewison, Bankers and Bureaucrats Capital and the Role of the State in Thailand, [Connecticut: Yale University, 1989], p. 82.; สังคีต พิริยะรังสรรค์, ทุนนิยมขุนนางไทย พ.ศ. 2475-2503, หน้า 245-253, 262-268.

¹⁶ NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, Bishop to Secretary of State, 31 August 1957.

พระบรมเดชาานุภาพขึ้นในประเทศ¹⁷ การอภิปรายในสภาผู้แทนของพรรคประชาธิปไตยมีการหยิบยกประเด็นการอภิปรายข้อกล่าวหาที่ว่า หนังสือพิมพ์ของพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ได้มีการลงข้อความโจมตีสถาบันกษัตริย์ในหนังสือพิมพ์ว่า พระมหากษัตริย์ทรงให้เงินสนับสนุนพรรคประชาธิปไตยจำนวน 700,000 บาทและรัฐบาลเตรียมการจับกุมพระองค์¹⁸

สำหรับการรับมือความเคลื่อนไหวทางการเมืองของสถาบันกษัตริย์ “กลุ่มรอยัลลิสต์”และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้น ในสายตาของเทพ โชตินุชิต หัวหน้าพรรคเศรษฐกิจซึ่งเป็นพรรคฝ่ายซ้ายนั้น เขาเห็นว่า จอมพล ป.และพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์มีแผนการได้กลับ”ฝ่ายศักดินา” ด้วยการสร้างพันธมิตรกับกลุ่มแรงงาน แต่ “จักรวรรดินิยมสหรัฐฯ” คัดค้าน ทำให้รัฐบาลอยู่ในภาวะ “กลืนไม่เข้า คายไม่ออก” จากนั้น รัฐบาลและกลุ่มแรงงานจึงติดต่อกับแบบ “ไต้ดิน” ส่วน “ฝ่ายศักดินา” นั้น เขาเห็นว่า “กลุ่มรอยัลลิสต์” ต้องการกลับไปสู่การปกครองที่พวกเขาใช้อานาจแบบเดิม โดยมีพรรคประชาธิปไตยให้การสนับสนุน แม้พรรคประชาธิปไตยพยายามทำตนเป็นฝ่ายค้าน แต่เขาเห็นว่า พรรคประชาธิปไตยค้านเพื่อใครและทำสิ่งใดต่อไปประชาชนก็อาจจะรู้¹⁹ ต่อมา พล ต.อ.เผ่าได้ร่วมมือกับสมาชิกสภาผู้แทนจำนวน 12-14 คนที่มาจากพรรคเศรษฐกิจและเสรีประชาธิปไตยซึ่งเป็น “กลุ่มปรีดี” เตรียมการจัดตั้งพรรคการเมืองที่เป็น “สังคมนิยมปีกขวา” ให้สนับสนุนรัฐบาล²⁰

นอกจาก การที่พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ได้ประสานงานสร้างพันธมิตรกับกลุ่มแรงงานและนักเมืองฝ่ายซ้ายแล้ว ในต้นเดือนกันยายน 2500 ก่อนที่เขาจะถูกรัฐประหาร เขาได้หันไปหาคณะราษฎร ด้วยการชักชวนสมาชิกคณะราษฎรให้กลับมาสู่การเมืองอีกครั้งขึ้น โดยพล ต.อ.เผ่าได้เชิญพล ร.ต.ถวัลย์ อังรณาวาสวัสดิ์ อดีตนายกรัฐมนตรีสันทนาทกับเขาเป็นการส่วนตัว โดยหลังการสนทนาครั้งนี้ พล ร.ต.ถวัลย์ได้เปิดเผยว่า การพบดังกล่าวเป็นเรื่องส่วนตัว ไม่อาจเปิดเผยได้ แต่ไม่ใช่เรื่องการค้า²¹ จากนั้น พล ต.อ.เผ่าได้เชิญให้พล ร.ต.ถวัลย์ ดำรงตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาของพรรคเสรีมนังคศิลา ความเคลื่อนไหวในการสร้างพันธมิตรกับคณะราษฎรของรัฐบาลนี้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ในฐานะนายกรัฐมนตรีได้ยืนยันการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างตัวเขากับ

¹⁷ เปิดอภิปรายทั่วไปเมื่อ 29 สิงหาคม 2500 รวม 2 วัน 2 คืน โดยพรรคประชาธิปไตย และกลุ่มสหภูมิ ในที่สุดต้องปฏิวัติ, (พระนคร: โรงพิมพ์ประยูร, 2501).

¹⁸ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญ(ครั้งแรก)และสมัยสามัญ ชุดที่ 2 พ.ศ.2500, หน้า1023-1035.; “ไทยน้อย” และกมล จันทรร, วอเตอรส์ของจอมพลแปลก, หน้า 67-68.

¹⁹ ชาวไทย, 29 สิงหาคม 2500.

²⁰ NARA, RG 84 Thailand 1956-1958 Entry UD 3267 box 106, R.G. Cleveland to Secretary of State, 4 September 1957.

²¹ ไทรายวัน, 6 กันยายน 2500.

คณะราษฎรว่า เขาได้เคยพยายามชักชวนพล ร.ต.ถวัลย์ให้เข้าร่วมรัฐบาลของเขาหลายครั้งแล้ว²² ต่อมา จอมพล ป. และพล ต.อ.เผ่า มีแผนในการจัดตั้งพรรคการเมืองขนาดเล็กเพื่อทอนกำลังทางการเมืองของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” และพรรคประชาธิปไตยในสภาผู้แทนฯลง โดยจอมพล ป.ได้ให้สัมภาษณ์ว่า เขาได้ชวนพล ร.ต.ถวัลย์ และดิเรก ชัยนาม สมาชิกคณะราษฎรมาเข้าร่วมพรรคเสรีมนังคศิลาด้วย²³ นอกจากนี้ พล ต.อ.เผ่ากล่าวถึงความพยายามฟื้นฟูความสัมพันธ์กับคณะราษฎรเพื่อต่อต้าน “กลุ่มรอยัลลิสต์”ว่า แม้เขาไม่ใช่สมาชิกคณะราษฎรแต่เขาสนับสนุนจอมพล ป.ในการต่อต้านความเคลื่อนไหวทางการเมืองของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” มาานานหลายปี อีกทั้ง เขามีบทบาทในฐานะผู้ประสานงานการติดต่อระหว่างจอมพล ป.กับปรีดี พนมยงค์ด้วย²⁴ การพยายามพิสูจน์ความบริสุทธิ์ในคดีสวรรคตให้ปรีดีของพล ต.อ.เผ่า นั้น เขาได้เปิดเผยกับสถานทูตสหรัฐฯว่า “รัฐบาลไม่มีหลักฐานที่เอาผิดกับนายปรีดีในฐานะที่เกี่ยวข้องกับการสวรรคตได้” เขากล่าวว่า ที่ผ่านมามีปรีดียังคงติดต่อกับพล ร.ต.ถวัลย์และดิเรกอยู่เสมอ ปรีดีต้องการให้มีการพิจารณาคดีของเขาขึ้นมาใหม่และต้องการให้รัฐบาลออกพระราชบัญญัติที่สามารถทำให้คดีนี้มีความคืบหน้าขึ้นอีกครั้ง²⁵

ดังนั้น ประเด็นการรื้อฟื้นคดีสวรรคตขึ้นมาใหม่อีกครั้งจึงเป็นเสมือนจุดแตกหักระหว่างรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามกับสถาบันกษัตริย์ “กลุ่มรอยัลลิสต์” กับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หลังจากมีการอ้างกระแสข่าวว่า รัฐบาลเตรียมการจับกุมพระมหากษัตริย์ในการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจในการประชุมสภาผู้แทนฯตั้งแต่ปลายเดือนสิงหาคม ไม่กี่วันหลังจากนั้น เมื่อ 6 กันยายน 2500 หรือเพียงราว 10 วันก่อนการรัฐประหารที่จะเกิดขึ้น จอมพล ป.ได้ปฏิเสธข่าว

²² NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3911, Bishop to Secretary of State, 10 September 1957.

²³ สยามนิกร, 13 กันยายน 2500

²⁴ NARA, RG 84 Thailand 1956-1958 Entry UD 3267 box 106, R.G. Cleveland to Secretary of State, 4 September 1957.; NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, Eric Kocher to Robertson, Summary of Conversation with General Phao, 4 November 1957.

²⁵ NARA, RG 84 Thailand 1956-1958 Entry UD 3267 box 106, R.G. Cleveland to Secretary of State, 4 September 1957. ทั้งนี้ ควรบันทึกด้วยว่า ก่อนหน้าที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์จะทำการรัฐประหารเมื่อ 16 กันยายน 2500 ไม่นาน จอมพลป. พิบูลสงครามได้ติดต่อกับปรีดี พนมยงค์ในจีนเพื่อการรื้อฟื้นคดีสวรรคตขึ้นมาพิจารณาใหม่นั้น มีความคืบหน้าเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยจอมพล ป.มอบหมายให้สังข์ พัธโนทัย คนสนิทของเขาเป็นผู้ดำเนินการฝากข้อความแก่ทนายความ 2 คนเป็นผู้รับผิดชอบคดีสวรรคตให้กับปรีดี เดินทางไปพบปรีดีที่จีนเมื่อเดือนสิงหาคม 2500 หลังคณะทนายความเดินทางกลับมาไทยในต้นเดือนกันยายน เพียงสองสัปดาห์หลังจากนั้นก็เกิดการรัฐประหาร (สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล, ประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้าง, หน้า 31-35,78).

เตรียมการจับกุมพระมหากษัตริย์ และในวันเดียวกันนั่นเอง จอมพลสฤษดิ์ได้ประกาศลาออกจาก
รองหัวหน้าพรรคเสรีมนังคศิลาและกล่าวว่า เขา“ไม่อดทนกับแผนการต่อต้านกษัตริย์” ของจอม
พล ป.และพล ต.อ.เผ่า²⁶ ต่อมา จอมพลสฤษดิ์ ได้ปฏิเสธการเข้าการประชุมของจอมพล 4 คนที่
ร่วมตกลงกันเพื่อจับกุมพระมหากษัตริย์ และเขาได้ปฏิเสธความเป็นไปได้ที่รัฐบาลจะเชิญพล
ร.ต.ถวัลย์ อารังนาวาสวัสดิ์กลับมาช่วยงานในรัฐบาลอีก²⁷ สำหรับผลกระทบจากข่าวที่ถูกเปิดเผย
ในสภาผู้แทนที่ว่า ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชและควง อภัยวงศ์รับเงิน 700,000บาทจากพระมหา
กษัตริย์เพื่อให้พรรคประชาธิปัตย์ใช้เป็นทุนทางการเมืองนั้น ส่งผลให้ ม.ร.ว.เสนีย์ ต่อกองลาออก
จากรพรรคฯ แต่ควงในฐานะหัวหน้าพรรคฯไม่อนุญาต และในช่วงเวลาดังกล่าว ชาวไทยอ้าง
รายงานข่าวจาก สเตรทไทมส์(Strait Times) ว่า จอมพลสฤษดิ์เตรียมก่อการรัฐประหารโดยมี
แผนให้ควง อภัยวงศ์เป็นนายกรัฐมนตรี²⁸

ต้นเดือนกันยายน 2500 เมื่อการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างรัฐบาลจอมพล ป. พิบูล-
สงครามและ”กลุ่มปรีดี” กับสถาบันกษัตริย์ “กลุ่มรอยัลลิสต์” และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้
เดินทางมาใกล้ถึงจุดแตกหักนั้น ดัลเลส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯได้แสดง
ท่าทีที่แตกต่างไปจากความต้องการของบิชอป ทูตสหรัฐฯในไทย โดยดัลเลสได้มีบันทึกถึงบิชอป
ที่ได้เรียกร้องให้สหรัฐฯทบทวนความช่วยเหลือทุกโครงการที่ให้ไทยหากจอมพลสฤษดิ์ก้าวขึ้นมา
เป็นนายกรัฐมนตรี แต่ดัลเลสมิได้ตอบสนองข้อเรียกร้องของบิชอปในประเด็นดังกล่าว แต่กลับ
เน้นประเด็นเสถียรภาพทางการเมืองของไทยเป็นสำคัญ และดัลเลสแจ้งต่อบิชอปอีกว่า บิชอป
ย่อมรู้ว่า สหรัฐฯต้องการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดเสถียรภาพทางการเมืองในไทย แต่รัฐบาล
ของจอมพล ป. ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสหรัฐฯได้ อีกทั้งรัฐบาลไทยต้องการให้
ไทยถอนตัวออกจากซีโต้ และมีแนวโน้มความสัมพันธ์ที่พยายามใกล้ชิดกับจีน นอกจากนี้ ดัลเลส

²⁶ ข่าวพาณิชย์, 6 กันยายน 2500.; NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, John C. Guthrie to Secretary of State, 3 December 1957.

²⁷ ชาวไทย, 8 กันยายน 2500. ในช่วงเวลาดังกล่าว มีจอมพลในกองทัพไทยอยู่ 5 คน คือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพล ผิน ชุณหะวัณ จอมพลเรือหลวงยุทธศาสตร์โกศล จอมพลอากาศพื้น รณนากาศ
กฤษธานี และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จากการเปิดเผยในการประชุมสภาผู้แทนฯในปลายเดือนสิงหาคม 2500
ถึงการประชุม 4 จอมพล เพื่อจับกุมพระมหากษัตริย์นั้น การประชุม 4 จอมพลดังกล่าวนั้น จอมพล ป. มิได้เข้า
ร่วมประชุมด้วย(โปรดดู รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญ(ครั้งแรก)และสมัยสามัญ ชุดที่ 2
พ.ศ.2500, หน้า1023- 1035).

²⁸ ชาวไทย, 8 กันยายน 2500. ส.ส.ของพรรคสหภูมิ นายทหาร ข้าราชการ พ่อค้าบางคนไปพบจอม
พลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ที่บ้านสี่เสาเทเวศน์ในช่วงเช้าวันนั้น โดยมีกลุ่มพ่อค้าจีนนั้น นำโดยสหัส มหาคุณ นาย
สมาคมพ่อค้าจีน (สยามรัฐ, 8 กันยายน 2500).

ได้ประเมินสถานการณ์การต่อสู้ทางการเมืองในไทยว่า จอมพลสฤษดิ์มีความเป็นไปได้ที่จะได้รับชัยชนะในการต่อสู้ครั้งนี้²⁹

จากนั้น สหรัฐได้ส่งเจ้าหน้าที่ระดับสูงของกระทรวงการต่างประเทศมาเยือนไทยเพื่อโน้มน้าวให้ไทยหันกลับสู่เส้นทางที่สหรัฐฯ ต้องการ ในต้นเดือนกันยายน 2500 คริสเตียน เอ. เฮอริเทอร์(Christian A. Herter) ปลัดกระทรวงการต่างประเทศและเจมส์ พี. ริชาร์ด เจ้าหน้าที่ระดับสูงในกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ ได้เดินทางมาแวะสนทนากับพระมหากษัตริย์ การสนทนาในวันนั้นในรายงานฉบับดังกล่าวบันทึกว่า นับเป็นครั้งแรกที่พระองค์ได้ทรงถกเถียงปัญหาการเมืองไทยกับเจ้าหน้าที่ระดับสูงที่มาจากสหรัฐฯ จากนั้น เฮอริเทอร์ได้เข้าสนทนาพบกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยจอมพล ป. ในฐานะนายกรัฐมนตรีได้พยายามอธิบายถึงปัญหาของรัฐบาลที่ได้รับแรงกดดันจากพรรคการเมืองฝ่ายค้านและฝ่ายซ้าย ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงระหว่างประเทศหลายประการ แต่เฮอริเทอร์ มิได้กล่าวตอบสนองสิ่งที่จอมพล ป. พรหมนามา แต่เฮอริเทอร์กล่าวยืนยันแต่เพียงนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ที่ต่อต้านจีน³⁰ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ สหรัฐฯ เลือกที่จะให้ความสำคัญกับสถาบันกษัตริย์มากกว่าการพยายามเข้าใจปัญหาของรัฐบาลโดยสหรัฐฯ ยังคงยืนยันการต่อต้านจีนต่อไปในขณะที่ไทยพยายามเปิดไมตรีกับจีน

กลางเดือนกันยายน 2500 ไม่นานก่อนการรัฐประหาร สถานทูตสหรัฐฯ ได้รายงานว่า จอมพลสฤษดิ์ อนุวัชต์และกลุ่มทหารมีความมั่นใจในการได้รับความสนับสนุนจากสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” อีกทั้งการได้รับความสนับสนุนจากจัสแมค ทำให้พวกเขามีความมั่นใจมากยิ่งขึ้น สถานทูตสหรัฐฯ เห็นว่า ความมั่นใจดังกล่าวของกลุ่มทหารถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญที่ทำให้พวกเขายกระดับการต่อต้านรัฐบาลอย่างฉับพลันด้วยการถอนตัวออกจากพรรคเสรีมนังคศิลาซึ่งถือเป็นการแยกตัวออกจากรัฐบาลอย่างชัดเจน นอกจากนี้ สถานทูตสหรัฐฯ ได้รายงานต่ออีกว่า ภายใต้รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้น “กลุ่มรอยัลลิสต์” มี “ความขม

²⁹ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3913, Dulles to Bangkok, Possibility of Field Marshal Sarit's Accession to Power, 3 September 1957.

³⁰ “the Embassy in Thailand(Bishop) to the Department of State, 9 September 1957,” in Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22, p.930-931.; NARA , RG 59 General Records , Entry Thailand 1955-1959 box 3909, Dulles to Bangkok , 25 September 1957. ผู้เขียนยังค้นไม่พบหลักฐานเกี่ยวกับบันทึกการสนทนาระหว่างเฮอริเทอร์กับพระองค์ อย่างไรก็ตาม ควรบันทึกด้วยว่า ต่อมาเฮอริเทอร์ได้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในรัฐบาลของประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ ถัดจากดัลเลสที่ถึงแก่กรรมไป โดยเขาได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในช่วงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จเยือนสหรัฐฯ ในปี 2503

ขึ้น”และเป็น“ปรปักษ์” กับจอมพล ป. จึงทำให้พวกเขาตัดสินใจให้การสนับสนุนจอมพลสฤษดิ์ แม้ขณะนั้น พวกเขาจะมองจอมพลสฤษดิ์ด้วยสายตาระแวงระวังด้วยเช่นกัน เนื่องจาก จอมพลสฤษดิ์เป็นพันธมิตรทางการเมืองกับพวกฝ่ายซ้ายและพวกนิยมคอมมิวนิสต์³¹

ต่อมา 10 กันยายน เพียงหกวันก่อนการรัฐประหาร จอมพลสฤษดิ์ ๓ รัชต์ได้เปิดการรุกรทางการเมืองด้วยการตั้งสมาชิกสภาผู้แทนฯฝ่ายรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามให้ถอนตัวจากการสนับสนุนรัฐบาลเพื่อทำให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพส่งผลให้จอมพล ป. เรียกประชุมสมาชิกสภาผู้แทนฯประเภท 1 และ 2 ของพรรคเสรีมนังคศิลาทั้งหมดเพื่อยับยั้งการลาออกไปสังกัดพรรคสหภูมิของจอมพลสฤษดิ์ โดยจอมพล ป. ให้สัมภาษณ์กับสยามนิกรว่า “ขอให้เล่นการเมืองกันอย่างเปิดเผย อย่าใช้กำลังทำลายกัน”³² ในวันเดียวกันนั้น สถานทูตสหรัฐฯได้รายงาน ว่า จอมพลสฤษดิ์ได้เรียกประชุมกลุ่มทหารของเขาและประกาศ 2 ยุทธวิธีในการโค่นล้มรัฐบาลจอมพล ป. ว่า วิธีแรก คือ กลุ่มทหารของเขาทั้งหมดลา ออกจากสมาชิกสภาผู้แทนฯประเภท 2 และวิธีที่สองนั้น หากมีความจำเป็นเขาจะใช้กำลังกำจัดพล ต.อ.เผ่า³³ ทั้งนี้ที่ จอมพลสฤษดิ์ประกาศท่าที่แข็งกร้าวต่อรัฐบาล ในช่วงเวลานั้น คง อภัยวงศ์ แกนนนำ“กลุ่มรอยัลลิสต์” และหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ได้การประกาศสนับสนุนการลาออกจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภท 2 ของกลุ่มทหารว่า การกระทำดังกล่าวเป็นสิ่งที่ถูกต้องซึ่งจะทำให้รัฐบาลต้องเผชิญกับปัญหาเสถียรภาพทางการเมืองอย่างรุนแรง โดยหนังสือพิมพ์ขณะนั้นได้รายงาน ว่า พรรคประชาธิปัตย์ได้เรียกประชุมลับเตรียมความพร้อมของสมาชิกสภาผู้แทนฯจำนวน 20 คน โดยไม่มีการแถลงข่าวเกี่ยวกับการประชุมลับครั้งนี้³⁴

สถานทูตสหรัฐฯได้รายงาน ว่า จอมพลสฤษดิ์ ๓ รัชต์มีความมั่นใจในความเป็นต่อในการต่อสู้กับรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ด้วยการกระตือรือร้นขึ้นไปสู่การ“ข่มขู่”ให้ นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี และพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ลาออกภายใน 13 กันยายน 2500 แต่จอมพล ป. ปฏิเสธคำขู่ของจอมพลสฤษดิ์ แต่เขายินยอมแต่เพียงการปรับคณะรัฐมนตรีเท่านั้น จากนั้น จอมพลสฤษดิ์ ได้กล่าววิจารณ์การบริหารงานของรัฐบาล โดยกลุ่มทหารได้นำประเด็นการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพที่พรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นพันธมิตรของพวกเขาได้เคยเปิดประเด็นอภิปรายในสภาผู้แทนฯแล้วนั้นให้กลับมาเป็นประเด็นสาธารณะอีกครั้ง รวมทั้งนำประเด็นการ

³¹ NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, Bishop to Secretary of State, 11 September 1957.

³² สยามนิกร, 12 กันยายน 2500.

³³ สยามนิกร, 12 กันยายน 2500.; ข่าวพาณิชย์, 12 กันยายน 2500.; NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, John C. Guthrie to Secretary of State, 3 December 1957.

³⁴ สยามรัฐ, 12 กันยายน 2500.; สยามรัฐ, 13 กันยายน 2500.; สยามนิกร, 14 กันยายน 2500.

อภิปรายอื่นๆที่พรรคประชาธิปไตยวิจารณ์ในสภาผู้แทนเพื่อใช้ทำลายความชอบธรรมของรัฐบาล

³⁵ สถานทูตสหรัฐฯได้รับรายงานข่าวจากแหล่งข่าวในกองทัพไทยว่า จอมพลสฤษดิ์ยังไม่ตัดสินใจรัฐประหาร แต่หน่วยงานต่างๆภายใต้การสั่งการของกลุ่มทหารมีการเตรียมพร้อมแล้ว ³⁶ ตอนปลายของวันเดียวกันนั้น กลุ่มตำรวจของพล ต.อ.เผ่าได้มีการเตรียมพร้อมรับมือกับความเคลื่อนไหวของกลุ่มทหารด้วยการส่งตำรวจนอกเครื่องแบบเฝ้าสังเกตการณ์ที่หน้ากองพลที่ 1 รวมทั้ง การเตรียมเรือและเฮลิคอปเตอร์ของกลุ่มตำรวจเพื่อปฏิบัติการต่อต้านกลุ่มทหาร ในขณะที่ กลุ่มทหารของจอมพลสฤษดิ์มีความเคลื่อนไหวอย่างคึกคัก พวกเขาได้ประชุมกันที่หอประชุมกองทัพภาคที่ 1 ในเวลาค่ำของวันเดียวกันนั่นเอง การประชุมดังกล่าว นำโดยจอมพลประภาส จารุเสถียร พวกทหารในค่ายสี่เสาเทเวศน์ของจอมพลสฤษดิ์ได้เรียกร้องให้พล ต.อ.เผ่าลาออกจากทุกตำแหน่ง แต่พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ สมาชิกของค่ายราชครู ผู้เป็นบุตรชายของจอมพลผิน ชุณหะวัณและน้องภรรยาของพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้โต้แย้งในที่ประชุมว่า การยื่นคำขาดต่อรัฐบาล เช่นนี้ คือ การกบฏ³⁷ อย่างไรก็ตาม คำคัดค้านจากพล.อ.ชาติชายไม่สามารถทำให้ความต้องการของค่ายสี่เสาเทเวศน์ยุติลงได้ ต่อมา จอมพลสฤษดิ์และกลุ่มทหารมิได้เรียกพล อ.ชาติชายให้รับรู้ปฏิบัติการของพวกเขาอีกต่อไป ทั้งนี้ บีชอป ทูตสหรัฐฯได้รายงานถึงสถานการณ์ช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อก่อนการล่มสลายของรัฐบาลจอมพล ป.ว่า จอมพลสฤษดิ์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”มีแผนที่เตรียมการมาเป็นอย่างดี ³⁸

³⁵ สารเสรี, 14 กันยายน 2500.; ไทรายวัน, 14 กันยายน 2500.

³⁶ NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, Bishop to Secretary of State, 11 September 1957.

³⁷ สารเสรี, 14 กันยายน 2500.; ไทรายวัน, 14 กันยายน 2500.; ผิน ชุณหะวัณ, ชีวิตกับเหตุการณ์, (พระนคร: โรงพิมพ์ประเสริฐศิริ, 2513), หน้า 109. ทั้งนี้ ภายในค่ายสี่เสาเทเวศน์นั้น มีนายทหารบางคนยังคงภักดีกับค่ายราชครูอยู่ แต่ไม่กล้าเปิดเผยตัว นายทหารคนนี้คิดว่าพล อ.กฤษณ์ สีวะรา เขาได้ส่งจดหมายลับถึงพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ว่า “ลับที่สุด กราบพี่เผ่าที่เคารพ กระผมกราบขอร้อง 2 ข้อ 1 อย่าลาออกจากอธิบดีตำรวจเป็นอันขาด 2 อย่าลาออกจากเลขาธิการคณะรัฐประหาร และพรรคเสริมนังศศิลา พี่เผ่ากรุณาเชื่อผม พวกเด็กๆที่เป็นสมาชิกรบ.[คณะรัฐประหาร]ยังเคารพรักพี่เผ่าอยู่ กระผมสนับสนุนพี่เผ่าแน่นอน พ.อ.เกรียงไกร[อดีตตะนันท์]ที่มาเป็นผ.ร.1 รอ.คนใหม่ก็เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับผม และเป็นเด็กของคุณป้าผิน กระผมเป็นคนเสนอเข้ามาเอง ฉะนั้น กระผมควบคุมได้ กรุณาอดทน การเมืองไทยเป็นอย่างไรเอง และกระผมกราบขอร้องพี่เผ่าอย่าตีผมมากนัก เพราะสุขภาพจะทรุดโทรมและขาดความรอบคอบ ที่กราบมานี้ด้วยความเคารพและหวังดีจริงๆเคารพ ก.” (เสถียร จันทิมาธร, ชาติชาย ชุณหะวัณ ทหารนักประชาธิปไตย, [กรุงเทพฯ: มติชน, 2541], หน้า 143-144).

³⁸ NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, Bishop to Secretary of State, 13 September 1957.

ไม่แต่เพียง ค่ายสี่เสาทเวศน์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์จะเคลื่อนไหวกดดันรัฐบาล จอมพล ป.พิบูลสงครามเท่านั้น เมื่อ 13 กันยายน 2500 “กลุ่มรอยัลลิสต์” ได้มีความเคลื่อนไหวที่ บริเวณสนามหลวงเพื่อสร้างกระแสความเกลียดชังให้เกิดกับรัฐบาลจอมพล ป. และพล ต.อ.เผ่า คู่ขนานไปด้วย โดยกิตติศักดิ์ ศรีอำไพ นักไฮด์ปาร์คที่พรรคประชาธิปัตย์ให้การสนับสนุนการ ปราศัยขับไล่จอมพล ป. และพล ต.อ.เผ่า ไม่แต่เพียงเท่านั้น กลุ่มฝ่ายซ้ายได้กลายเป็นแนวร่วม มุมกลับให้กับจอมพลสฤษดิ์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ด้วย ชวน รัตนวราหะ นักไฮด์ปาร์คจากพรรค แนวร่วมสังคมนิยมได้ปราศัยสนับสนุนจอมพลสฤษดิ์ และวิจารณ์รัฐบาลทำให้ประชาชนที่มารับ ฟังการปราศัยที่สนามหลวงได้เคลื่อนตัวไปล้อมทำเนียบรัฐบาล ทำให้เกิดการปะทะกันระหว่าง ตำรวจกับฝูงชน เมื่อพวกเขาเข้าไปในทำเนียบฯได้ มีการร้องตะโกนว่า “ประชาชนชนะแล้ว” “ทำเนียบของเรา” “นี่คือบ้านของเรา” “เอาเผ่าไปแขวนคอ” “จอมพล ป. ออกไป สฤษดิ์จึงมาหา ประชาชน” จากนั้น พวกเขาได้เดินทางไปพบจอมพลสฤษดิ์ ที่บ้านสี่เสาทเวศน์³⁹ สถานทูต สหรัฐฯได้ประเมินสถานการณ์ทางการเมืองว่า จอมพลสฤษดิ์ได้รับความนิยมทางการเมืองมากกว่าพล ต.อ.เผ่า เนื่องจากเขาได้มีการดำเนินการสร้างพันธมิตรทางการเมืองกับ “กลุ่มรอยัล ลิสต์” และพวกฝ่ายซ้ายมาก่อนหน้านี้แล้ว⁴⁰

9.5 จากการเมืองสามเส้า สู่อำนาจเมืองสองขั้ว: รัฐบาลจอมพล ป. กลุ่มตำรวจและ “กลุ่ม ปริดี” กับสถาบันกษัตริย์ “กลุ่มรอยัลลิสต์” และกลุ่มทหาร

นับตั้งแต่ราวกลางทศวรรษ 2490 ความขัดแย้งทางการเมืองไทยตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ แข็งแกร่งขึ้นทางการเมืองระหว่างจอมพล ป. พิบูลสงครามกับ กลุ่มตำรวจและกลุ่มทหารหรือ การเมืองสามเส้า โดยทั้งพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ผู้นำกลุ่มตำรวจและจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้นำกลุ่มทหารต่างได้รับความช่วยเหลือทางการเมืองจากสหรัฐฯยิ่งทำให้ทั้งสองขั้วนี้มีความ แข็งแกร่งมากขึ้นอันทำให้ความขัดแย้งแข่งขันระหว่างขั้วทั้งสองเพิ่มสูงตามไปด้วย อีกทั้งพล ต.อ.เผ่าได้เคยแสดงท่าทีเหยียดหยามทางการเมืองทำให้จอมพล ป. ไม่ไว้ใจและได้เคย ร่วมมือกับจอมพลสฤษดิ์ในการพยายามทำลายอำนาจทางการเมืองของพล ต.อ.เผ่าลง แต่เมื่อ สถาบันกษัตริย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ทำทลายอำนาจทางการเมืองของรัฐบาลและการที่จอม พลสฤษดิ์แสวงหาการสนับสนุนจากสถาบันกษัตริย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ทำให้จอมพล ป. หัน กลับมาร่วมมือกับพล ต.อ.เผ่าหรือฟื้นความสัมพันธ์กับ “กลุ่มปริดี” เพื่อต่อสู้กับความเคลื่อนไหว

³⁹ พิมพ์ไทย, 16 กันยายน 2500.; สารเสรี, 16 กันยายน 2500.

⁴⁰ NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, John C. Guthrie to Secretary of State, 3 December 1957.

ทางการเมืองของสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ทำให้ความขัดแย้งทางการเมืองของไทยในช่วงปลายทศวรรษ 2490 กลายเป็นการต่อสู้ระหว่างการเมืองสองขั้ว คือ รัฐบาลจอมพล ป. กลุ่มตำรวจและ“กลุ่มปรีดี” กับ สถาบันกษัตริย์ “กลุ่มรอยัลลิสต์”และกลุ่มทหาร ทั้งนี้ สถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในช่วงเดือนสุดท้ายของรัฐบาลจอมพล ป. นั้น ลอนดอน ไทมส์ (London Times) ได้วิเคราะห์ว่า วิกฤตการณ์การเมืองของไทย เกิดขึ้นจากความขัดแย้งระหว่างสถาบันกษัตริย์กับรัฐบาลจอมพล ป. เนื่องจากจอมพล ป. สนับสนุนให้ปรีดี พนมยงค์กลับจากจีนมาไทยเพื่อรื้อฟื้นคดีสวรรคตขึ้นใหม่⁴¹

สองวันก่อนความขัดแย้งระหว่างสองขั้วการเมืองจะเดินไปสู่ความแตกหักด้วยการรัฐประหาร สถานทูตสหรัฐฯได้รายงานสถานการณ์ทางการเมืองของไทยขณะนั้นว่า จอมพล ป. พิบูลสงครามในฐานะผู้นำรัฐบาลได้เข้าเฝ้าฯพระมหากษัตริย์เมื่อ 15 กันยายนเพื่อขอรับรองให้พระองค์ทรงไกล่เกลี่ยความขัดแย้งด้วยการขอพระบรมราชานุญาตให้ทรงเรียกพล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์และจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์มาไกล่เกลี่ยความขัดแย้งร่วมกับจอมพล ป. เพื่อรักษาเสถียรภาพทางการเมืองให้กับรัฐบาลต่อไป สถานทูตสหรัฐฯรายงานต่อไปว่า พระองค์ทรงปฏิเสธข้อเสนอดังกล่าวของจอมพล ป. ต่อมา พล ต.อ.เผ่า แกนนำสำคัญของกลุ่มตำรวจ ได้รายงานข่าวให้จอมพล ป. ทราบว่า จอมพลสฤษดิ์แก่นำของกลุ่มทหารได้เคลื่อนย้ายหน่วยทหารเข้ามาภายในและรอบๆกรุงเทพฯเพื่อเตรียมการรัฐประหารแล้ว เมื่อจอมพล ป. ต้องเผชิญหน้ากับการต่อต้านรัฐบาล เขาไม่มีฐานกำลังอื่นใดในการต่อต้านการรัฐประหารนอกจากการพึ่งกำลังตำรวจของพล ต.อ.เผ่า ทำให้เขาตัดสินใจสนับสนุนให้พล ต.อ.เผ่าดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจต่อไป จากนั้น พล ต.อ.เผ่าสั่งการให้กำลังตำรวจพลร่มที่หัวหิน ประจวบคีรีขันธ์ เตรียมเคลื่อนกำลังเข้ากรุงเทพฯทำการต่อต้านการรัฐประหารของกลุ่มทหาร เนื่องจาก พล ต.อ.เผ่าได้รู้แผนก่อการรัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์ และในเย็นวันนั้น จอมพล ป. สั่งการให้พล ต.อ.เผ่าเตรียมการจับกุมจอมพลสฤษดิ์และกลุ่มทหารด้วยข้อหากบฏ ในตลอดคืนที่วิกฤตินั้น พล ต.อ.เผ่าได้สั่งการกลุ่มตำรวจให้เคลื่อนกำลังตำรวจพลร่มและตำรวจตระเวนชายแดนกำลังอย่างลับๆเพื่อเตรียมการต่อต้านการรัฐประหารที่จะเกิดขึ้น⁴²

ท่ามกลางสถานการณ์ที่ตึงเครียดในกรุงเทพฯ ทั้ง พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์และจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์สั่งการให้กลุ่มตำรวจและกลุ่มทหารเตรียมความพร้อมในการเผชิญหน้ากัน สถานทูตสหรัฐฯรายงานว่า มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดความรุนแรงจากการปะทะกันของกำลังทั้ง

⁴¹ หจข.กต. 80/189 กล่อง 12 สรุปรายข่าวจากรอยเตอร์ (2500).

⁴² NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, Eric Kocher to Robertson, Summary of Conversation with General Phao, 4 November 1957.; John C. Guthrie to Secretary of State, 3 December 1957.

สองฝ่าย โดยท่าทีของจอมพลสฤษดิ์และกลุ่มทหารไม่ต้องการการประนีประนอมกับรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามอีกต่อไป ในขณะที่ รัฐบาลและสมาชิกสภาผู้แทนของพรรคเสรีมนังคศิลา สนับสนุนให้พล ต.อ.เผ่าจับจอมพลสฤษดิ์และกลุ่มทหารด้วยข้อหากบฏ สถานทูตสหรัฐฯ รายงานว่า “กลุ่มรอยัลลิสต์” และพรรคประชาธิปไตยผลักดันให้จอมพลสฤษดิ์เดินหน้าแผนการรัฐประหาร ขับไล่รัฐบาล⁴³

ในวันสุดท้ายของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้น จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เรียกร้องให้ จอมพล ป. มาพบเขาและกลุ่มทหารที่หอประชุมกองทัพบกในตอนเช้า 16 กันยายน 2500 แต่ จอมพล ป. ปฏิเสธ เนื่องจาก เขาเห็นว่า จอมพลสฤษดิ์มีแผนจับตัวเขา⁴⁴ เมื่อจอมพล ป. ไม่หลงกลของจอมพลสฤษดิ์และกลุ่มทหาร ทำให้พวกเขาต้องเดินทางมาพบจอมพล ป. ที่ทำเนียบรัฐบาล พร้อมยืนยันคำขาดให้รัฐบาลจอมพล ป. ทั้งคณะลาออก แต่เขาขอผลัดการให้คำตอบแก่คำขาดของกลุ่มทหารในวันรุ่งขึ้น จากนั้น เขาเดินทางไปเข้าเฝ้าพระมหากษัตริย์อีกครั้ง โดยจอมพลสฤษดิ์ให้สัมภาษณ์ถึงการเข้าเฝ้าดังกล่าวว่า พระองค์จะให้ข้อคิดดีๆ แก่จอมพล ป.⁴⁵ ทั้งนี้ จากเอกสารของไทยและสหรัฐฯ ได้ให้รายละเอียดในการเข้าเฝ้าครั้งสำคัญก่อนการรัฐประหารจะเกิดขึ้น ว่า จอมพล ป. ได้ขอพระบรมราชานุญาตให้ทรงมีพระบรมราชโองการให้ปลดจอมพลสฤษดิ์ฐานยื่นคำขาดให้รัฐบาลลาออก แต่ทรงมีพระราชดำรัสกับจอมพล ป. ว่า “เอ ก็เห็นเขาเป็นคนดีนี่นา” ทั้งนี้ เอกสารของกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ ได้รายงานเรื่องราวดังกล่าวต่อรักษาการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ ว่า พระมหากษัตริย์ไทยได้ทรงมีพระราชดำรัสให้จอมพล ป. ปรึกษาจอมพลสฤษดิ์และกลุ่มทหารเพื่อการตัดสินใจทางการเมือง จากนั้น ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยให้จอมพล ป. ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่จอมพล ป. ปฏิเสธ เนื่องจาก เขาเห็นว่า พระบรมราชวินิจฉัยตามวิธีการที่พระองค์เสนอแก่เขานั้น ไม่ใช่วิถีทางตามรัฐธรรมนูญ⁴⁶

⁴³ NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, Bishop to Secretary of State, 15 September 1957.

⁴⁴ NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, John C. Guthrie to Secretary of State, 3 December 1957.

⁴⁵ NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, Bishop to Secretary of State, 16 September 1957.; ข่าวพาณิชย์, 17 กันยายน 2500.; สารเสรี, 17 กันยายน 2500.; สยามรัฐ, 17 กันยายน 2500.

⁴⁶ NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, Howard P. Jones to Acting Secretary of State (Murphy), 17 September 1957.; ข่าวไทย, 18 กันยายน 2500.; คำสัมภาษณ์ของ พล.ท. สุรจิต จารุเศรณี แกนนำคณะปฏิวัติใน พยงค์ อรุณฤกษ์, ยุคปฏิวัติ, (พระนคร: มานิตย์ ชินตระกูล, 2502), หน้า 434 .

หลังการเข้าเฝ้าพระมหากษัตริย์แล้ว จอมพล ป. พิบูลสงครามออกจากการเข้าเฝ้าพระมหากษัตริย์ด้วยใบหน้าที่เคร่งขรึม นักข่าวที่ได้พบเห็นเขาขณะนั้นจึงได้สอบถามผลการเข้าเฝ้าดังกล่าว แม้เขาปฏิเสธการให้รายละเอียดของพระราชดำรัส แต่เขาได้ประเมินล่วงหน้าได้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับรัฐบาลของเขา จากนั้น จอมพล ป. ตัดสินใจที่จะต่อต้านการรัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ต่อมา พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์และกลุ่มตำรวจได้เข้าประชุมเตรียมแผนการกับจอมพล ป. จากนั้น เขาเรียกประชุมสมาชิกสภาผู้แทนประเภทที่ 1 ของพรรคเสรีมนังคศิลา โดยมี พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ จอมพลผิน ชุณหะวัณ จอมพลอากาศพื้น รณนภาภค ฤทธาภค และจอมพลเรือหลวงยุทธศาสตร์เข้าร่วมประชุมด้วย⁴⁷ ในอีกฝากหนึ่ง ความเคลื่อนไหวของจอมพลสฤษดิ์และกลุ่มทหารได้มีการจัดประชุมกันที่กองพล 1 เวลา 15.00 น พวกเขาได้ปรึกษากันถึงแผนการตอบโต้รัฐบาลที่สนับสนุนให้พล ต.อ.เผ่าและกลุ่มตำรวจเตรียมการจับพวกเขาฐานความผิดกบฏ⁴⁸

เมื่อรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามได้เตรียมการต่อต้านการรัฐประหารด้วยการขอมติจากที่ประชุมคณะรัฐมนตรีนัดพิเศษเพื่อต่อต้านการรัฐประหาร พล ต.อ.เผ่าเสนอให้ใช้ตำรวจพลร่ม และตำรวจตระเวนชายแดนเป็นกำลังหลักในการต่อต้านการรัฐประหาร และเมื่อกลุ่มทหารจักรับทวิทย์ของกลุ่มตำรวจถอดความได้ว่า พล ต.อ.เผ่าสั่งการให้ตำรวจตระเวนชายแดนทุกค่ายและหน่วยพลร่มทุกหน่วยเตรียมพร้อมรอฟังคำสั่ง สถานทูตสหรัฐฯได้รับรายงานจากแหล่งข่าวที่เป็นนายทหารไทยว่า ขณะนั้น จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และกลุ่มทหารล่องรู้แผน การต่างๆของรัฐบาลและกลุ่มตำรวจแล้วเพียงแต่ กลุ่มทหารรอการตัดสินใจปฏิบัติการเท่านั้น⁴⁹ ในกลางดึกของ 16 กันยายน เวลาราว 22.00 ที่ค่ายนเรศวร หัวหินซึ่งเป็นฐานของตำรวจพลร่ม กองกำลังสำคัญของกลุ่มตำรวจนั้น ได้มีความเคลื่อนไหวเตรียมความพร้อม โดยรถแลนด์โรเวอร์ของตำรวจ

⁴⁷ สยามนิกร, 17 กันยายน 2500.; สารเสรี, 17 สิงหาคม 2500.; อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล เรือโท ประสงค์ พิบูลสงคราม ณ เมรุวัดพระศรีมหาธาตุ 5 กุมภาพันธ์ 2546.(กรุงเทพฯ: ไม่ปรากฏโรงพิมพ์, 2546), หน้า 129.

⁴⁸ พงศ์ อรุณฤกษ์, ยุคปฏิวัติ, หน้า 413. การลาออกของส.ส. ประเภท 2 กลุ่มทหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ทำให้พล ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ในฐานะเลขาธิการพรรคเสรีมนังคศิลาไม่พอใจมาก โดยพ.ต.อ. วิเชียร สีมันตระ ส.ส. กาญจนบุรีได้ร่วมสนับสนุนให้รัฐบาลจับกุมส.ส.ประเภท 2 ซึ่งเป็นกลุ่มทหารฐานกบฏในราชอาณาจักร ในสถานการณ์นี้ พ.ต.อ.พุ่ม บุรณสมภพได้สั่งการให้ตำรวจเตรียมกำลังให้เตรียมพร้อม ทั้งอาวุธและกระสุนเพื่อต่อต้านการรัฐประหาร(พ.ต.อ.พุ่ม บุรณสมภพ , 13 ปี กับบุรุษเหล็กแห่งเอเชีย, หน้า 175).

⁴⁹ NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, Bishop to Secretary of State, 20 September 1957.; พงศ์ อรุณฤกษ์, ยุคปฏิวัติ, หน้า 413-414.

ได้โบกธงสีเหลือง ส่งสัญญาณระดมพลที่หน้าตลาดนัดตรุษย์ หัวหิน มีการแจกอาวุธปืนกลประจำตัว มีการเพิ่มเวรยามรักษาค่ายและรอฟังคำสั่งปฏิบัติการ⁵⁰

สถานทูตสหรัฐฯ ได้รายงานฉากสุดท้ายของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามเมื่อวันที่ 23.00 ของ 16 กันยายนว่า จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ออกก่อการรัฐประหารขึ้น โดยกลุ่มทหารได้สั่งการให้หน่วยทหารต่างๆเตรียมความพร้อมรอฟังคำสั่ง เพื่อตอบโต้แผนการใช้กำลังของพล ต.อ. เผ่า ศรียานนท์โดยจอมพลสฤษดิ์ถูกคุ้มกันความปลอดภัยอย่างแน่นหนาจากทหาร เนื่องจาก เขากลัวถูกลอบสังหาร ทั้งนี้ สถานทูตฯ เห็นว่า สถานการณ์การเผชิญหน้าดังกล่าวนั้น พล ต.อ.เผ่ารู้ดีว่าการต่อต้านการรัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์เป็นการเดิมพันที่เขาไม่มีอะไรจะเสียอีกต่อไป เนื่องจาก กำลังตำรวจของเขานั้นเทียบกับกลุ่มทหารไม่ได้⁵¹

กลางดึกราวก่อนรัฐประหารจะเริ่มต้น หนังสือพิมพ์ไทยร่วมสมัยและรายงานทางการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ บันทึกเหตุการณ์สำคัญดังกล่าวว่า จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจรได้เข้าเฝ้าฯพระมหากษัตริย์ที่พระที่นั่งอัมพรสถาน พร้อมกับร่างประกาศพระบรมราชโองการที่แต่งตั้งให้จอมพลสฤษดิ์เป็นผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร โดยจอมพลสฤษดิ์ได้อธิบายเหตุผลและความจำเป็นให้พระองค์ทรงทราบ หลังจากที่พระองค์ทรงรับฟังการรายงานจากจอมพลสฤษดิ์แล้วเสร็จ จากรายงานทางการทูตของสหรัฐฯที่รับทราบรายละเอียดจากนายทหารไทยคนหนึ่งได้บันทึกเรื่องราวนี้ว่า พระองค์ทรงตรัสกับจอมพลสฤษดิ์ หัวหน้าคณะปฏิวัติว่า “*You don't have to explain things. I know. Give me the Decrees and let me sign them. I have only one thing to say to you : From now on don't do the thing you don't want the others to do.*”⁵² จากนั้น จอมพลสฤษดิ์ได้กลับไปที่กองบัญชาการ และแจ้งพระราชประสงค์ให้กลุ่มทหารทราบ เมื่อเวลา 23.00 น. คณะปฏิวัติสั่งการให้ทหารออกยึดจุดสำคัญในกรุงเทพฯและธนบุรี การรัฐประหารครั้งสำคัญก็ได้เริ่มต้นขึ้นในเวลานั้นเอง⁵³ และเมื่อกำลังของกลุ่มทหารปะทะกับกลุ่มตำรวจที่สนับสนุนรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ส่งผล

⁵⁰ พล.ต.ต นายแพทย์ นคร ศรีวานิช, กำเนิดพลร่มไทย, หน้า 6.

⁵¹ NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, Bishop to Secretary of State, 16 September 1957.

⁵² สารเสรี, 18 กันยายน 2500.; NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, Memorandum of conversation Brigadier General Wallop Rojanawisut, Colonel Edward Lansdale and Kenneth T. Young, 24 October 1957.

⁵³ สารเสรี, 18 กันยายน 2500.

ให้ตำรวจเสียชีวิตจำนวน 8 คน และทหารจำนวน 1 คน⁵⁴ อย่างไรก็ตาม แผนการต่อต้านการรัฐประหารของรัฐบาลและกลุ่มตำรวจไม่อาจหยุดยั้งการรัฐประหารครั้งนี้ได้ ต่อมา กลุ่มทหารสามารถยึดวังปารุสซึ่งเป็นศูนย์บัญชาการของกลุ่มตำรวจและยึดรถเกราะของตำรวจได้ 40 คัน⁵⁵ ในกลางดึกนั้นเอง พล.ต.อ.เผ่าและกลุ่มตำรวจได้เข้ามาพบกับคณะปฏิวัติ ต่อมา เขาและพวกถูกส่งตัวออกนอกประเทศ ส่วนจอมพล ป. ได้หลบหนีการรัฐประหารออกจากกรุงเทพฯ ไปยังชายแดนไทย-กัมพูชาที่จังหวัดตราด* ดังนั้น การรัฐประหาร 2500 ครั้งนี้ จึงเป็นการปิดฉากความพยายามหรือฟื้นคดีสวรรคตให้กลับขึ้นมาสร้างความกระแงให้กับสาธารณชนไทยและผู้นำคนสุดท้ายที่มาจากคณะราษฎร ผู้เคยทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตย แต่การรัฐประหารครั้งนี้นำไปสู่การเริ่มต้นของ “พันธมิตรใหม่” ระหว่างกองทัพและสถาบันกษัตริย์ กับสหรัฐฯ หรือกำเนิด “ไตรภาคี” (The Tripartite) ขึ้นในการเมืองไทย

ทั้งนี้ ควรบันทึกด้วยว่า ในช่วงเวลาดังกล่าวนั้น สหรัฐฯ มีนโยบายต่อไทยทั้งด้านการทหารและเศรษฐกิจ โดยสหรัฐฯ ต้องการให้ไทยเป็นฐานปฏิบัติการทางการทหารและสงครามจิตวิทยาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดจน สหรัฐฯ ต้องการผลักดันให้ไทยเปิดรับการค้าเสรี เปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจของไทยและการเปิดการลงทุนจากต่างประเทศ ควบคู่ไปกับการต่อต้านคอมมิวนิสต์กับสหรัฐฯ อย่างไรก็ตาม ในสายตาของสหรัฐฯ การดำเนินงานในช่วงท้ายของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้น รัฐบาลพยายามถอยห่างออกจากสหรัฐฯ แต่กลับ

⁵⁴ พล.ต.ต นายแพทย์ นคร ศรีวานิช, กำเนิดพลร่มไทย, หน้า 6.; NARA , RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, Memorandum of conversation Brigadier General Wallop Rojanawisut, Colonel Edward Lansdale and Kenneth T. Young, 24 October 1957. จากหลักฐานที่รวบรวมได้ พบว่า เมื่อทหารจู่โจมล้อมตำรวจที่มักกะสัน ทหารได้ยิงตำรวจตาย 2 คน และผู้ยามที่ราชวัตร ทหารได้ใช้ดาบปลายปืนฟันพลตำรวจ ทองหล่อ ศรีกระแง เสียชีวิต (สมบูรณ วรรณศัพท์, ยึดรัฐบาล: รัฐประหาร 16 กันยายน ล้มรัฐบาลพิบูลฯ, หน้า 21.; พิมพ์ไทย, 19 กันยายน 2500).

⁵⁵ สารเสรี, 17 กันยายน 2500.; สมบูรณ วรรณศัพท์, ยึดรัฐบาล: รัฐประหาร 16 กันยายน ล้มรัฐบาลพิบูลฯ, หน้า 22.

* หลังการพ้นจากอำนาจด้วยการรัฐประหาร 2500 ที่เกิดจาก “ไตรภาคี” จอมพล ป.พิบูลสงครามได้พำนักที่พนมเปญ กัมพูชา ต่อมาเขาได้เดินทางไปสหรัฐฯ โดยหวังว่าจะใช้ชีวิตบั้นปลายที่สหรัฐฯ ต่อมา เขาได้อุปสมบทที่พุทธคยา อินเดีย ทั้งนี้ ควรบันทึกด้วย ภายหลังรัฐบาลของเขากฎการรัฐประหารไปแล้วระยะหนึ่งมีคณะทูตจากกลุ่มประเทศแองโกลแซกซอนเข้าพบเขา และเสนอว่า กลุ่มประเทศแองโกลแซกซอนจะสนับสนุนให้เขากลับสู่อำนาจอีกครั้ง แต่เขาปฏิเสธการสนับสนุนดังกล่าว จากนั้น เขาตัดสินใจลี้ภัยทางการเมืองอย่างถาวรในญี่ปุ่นแทนที่จะเป็นสหรัฐฯ ตามที่เขาตั้งใจไว้ในช่วงแรก จนกระทั่งเขาถึงแก่อสัญกรรมเมื่อ 11 มิถุนายน 2507 ที่ญี่ปุ่น (สัมภาษณ์ นิตย พิบูลสงคราม บุตรชายของจอมพล ป. พิบูลสงคราม, 28 กุมภาพันธ์ 2551)

พยายามเปิดไมตรีและมีการค้ากับจีน รวมถึงการเปิดรับวัฒนธรรมจากจีน เนื่องจาก สหรัฐฯ เห็นว่า การดำเนินการของรัฐบาลจอมพล ป. มีความย่อหย่อนในการดำเนินการต่อต้านคอมมิวนิสต์ อีกทั้งรัฐบาลพยายามนำปรีดี พนมยงค์กลับจากจีนมาไทยเพื่อรื้อฟื้นคดีสวรรคตเพื่อต่อต้านความเคลื่อนไหวของสถาบันกษัตริย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” นั้นยังไม่ตอบสนองนโยบายของสหรัฐฯ ซึ่งไม่ต้องการให้ไทยมีความสัมพันธ์กับจีน อีกทั้ง สหรัฐฯ ต้องการสนับสนุนสถาบันกษัตริย์ให้มีความสำคัญในการดำเนินสงครามจิตวิทยาในไทย นอกจากนี้ รัฐบาลขณะนั้นได้สูญเสียความน่าเชื่อถือจากสาธารณชนจากปัญหาเหตุการณ์การทุจริตเลือกตั้งในต้นปี 2500 รวมทั้ง รัฐบาลไม่สามารถสร้างเสถียรภาพทางการเมืองตามสหรัฐฯ ทำให้สุดท้ายแล้ว สหรัฐฯ ได้ให้ความสนับสนุนกลุ่มผู้นำใหม่ที่นิยมสหรัฐฯ และเป็นที่ยืนชอบจากสาธารณชนไทยเพื่อให้ไทยดำเนินตามนโยบายของสหรัฐฯ ต่อไปในช่วงสงครามเย็นที่ทวีความรุนแรงในภูมิภาคต่อไป

9.6 บนเส้นทางของ “ไตรภาคี”: สหรัฐฯ สถาบันกษัตริย์และกองทัพ กับการดำรงภาวะกึ่งอาณานิคม

วันรุ่งขึ้นหลังการรัฐประหาร (17 กันยายน) จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ให้สัมภาษณ์ว่า พระมหากษัตริย์ทรง “พอพระทัย”⁵⁶ สถานทูตสหรัฐฯ รายงานว่า ตัวแทนของคณะปฏิวัติ ซึ่งประกอบด้วย “กลุ่มรอยัลลิสต์” และนายทหาร เช่น พระยาศรีสารวาจา พระยาอภิบาลราชไมตรี (ต่อม บุนนาค) พล.ต.อำนาจ ชัยโรจน์ และพ.อ.เฉลิมชัย จารุวัสต์ ได้มาแจ้งข่าวการรัฐประหารให้สถานทูตสหรัฐฯ และอังกฤษทราบ บิชอป ทูตสหรัฐฯ ได้สอบถามตัวแทนคณะปฏิวัติว่า พระมหากษัตริย์ทรงยอมรับการรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามหรือไม่ พระยาศรีวิสารฯ องคมนตรีและหัวหน้าตัวแทนฯ ตอบว่า พระองค์ทรงยอมรับการรัฐประหารและทรงแต่งตั้งให้จอมพลสฤษดิ์ หัวหน้าคณะปฏิวัติเป็นผู้รักษาพระนครแล้ว⁵⁷ ต่อมา พระองค์ทรงเรียกจอมพลสฤษดิ์เข้าเฝ้าเวลาเที่ยงคืนในวันเดียวกัน เพื่อรับทราบสถานการณ์ จอมพลสฤษดิ์ได้รายงานถึงความสำเร็จในการรัฐประหารรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก่อนที่เขาจะถวายบังคมลา นั้น สารเสรี ได้รายงานข่าวว่า พระองค์ได้มีพระราชดำรัสกับจอมพลสฤษดิ์ว่า “คนไหนไม่ดี ควรไล่ออกไป”⁵⁸

⁵⁶ เข้า, 18 กันยายน 2500.

⁵⁷ NA, FO 371/129611, Whittington to Foreign Office, 17 September 1957.; NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, John C. Guthrie to Secretary of State, 3 December 1957.

⁵⁸ สารเสรี, 19 กันยายน 2500.

ทั้งนี้ ซีไอเอ ได้รายงานถึง บทบาทของสถาบันกษัตริย์และองคมนตรีในการรัฐประหารครั้งนี้ว่า “ไม่ใช่แค่เพียงมีบทบาทริเริ่มในการก่อการรัฐประหารเท่านั้น แต่ ทรงเป็นผู้ผลักดันสฤษดิ์ให้ทำการรัฐประหารด้วย เนื่องจากพระองค์ทรงกลัวแผนการของจอมพล ป.ที่จะนำปรีดีกลับมาจากจีน”⁵⁹ หลังการรัฐประหาร หนังสือพิมพ์ไทยได้รายงานข่าวว่า พระองค์ทรงสนพระทัยความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมาก ทรงเรียกจอมพลสฤษดิ์เข้าเฝ้าเพื่อรายงานความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองตลอดเวลา⁶⁰ ทั้งนี้ สิงคโปร์ สแตนดาร์ด (Singapore Standard) ได้รายงานข่าวการรัฐประหารในไทย ว่า สถาบันกษัตริย์และองคมนตรีเห็นชอบกับการล้มรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยจอมพลสฤษดิ์ หัวหน้าคณะปฏิวัตินั้นได้ติดต่อกับพระมหากษัตริย์อย่างใกล้ชิด⁶¹ ต่อมาจอมพลสฤษดิ์ได้ประกาศ ไม่ให้จอมพล ป. กลับเข้าประเทศอีก ส่วนปรีดีพนมยงค์นั้น หากปรีดีเดินทางกลับจะถูกรัฐบาลจับดำเนินคดีสวรรคต⁶² สำหรับคดีหมิ่นประมาทบิชอป ทูตสหรัฐของม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมชที่เกิดขึ้นในช่วงรัฐบาลจอมพล ป. นั้น คณะปฏิวัติสั่งการให้อัยการยกเลิกการฟ้องร้องคดีดังกล่าวต่อศาล⁶³

ท่าทีของสหรัฐฯ หลังการรัฐประหารนั้น เมอร์ฟี (Murphy) รักษาการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ ได้มีบันทึกถึง บิชอป ทูตสหรัฐฯ ในไทยสองวันหลังการรัฐประหารว่า สหรัฐฯ เห็นว่าการรัฐประหารครั้งนี้จะทำให้พระมหากษัตริย์มีบทบาททางการเมืองขึ้นอย่างมากเพราะทรงเป็นผู้ริเริ่มเหตุการณ์ดังกล่าว และขณะนี้ พระองค์ทรงเป็นประมุขของรัฐที่ทรงเป็นแกนกลางของความเป็นเอกภาพและเสถียรภาพทางการเมืองภายในของไทย ดังนั้น สหรัฐฯ จะใช้ประโยชน์จากคุณสมบัติที่พระองค์จะทรงมีอิทธิพลทางการเมืองในไทยจากนี้ไปด้วยการพัฒนาความใกล้ชิดกับพระองค์ เนื่องจาก สหรัฐฯ เห็นว่า บทบาททางการเมืองของพระองค์จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายของรัฐบาลไทยซึ่งจะมีนัยสำคัญต่อผลประโยชน์ของสหรัฐฯ⁶⁴

⁵⁹ NARA, CIA Records search Tool (CREST), CIA-RDP79R00890A000900010020-5, 21 September 1957, “Thailand”.

⁶⁰ เดลินิวส์, 20 กันยายน 2500.

⁶¹ หจข.กต. 80/44 กล่อง 4 การวิจารณ์การเมืองของประเทศไทย(2500). Singapore Standard, 13 November 1957.

⁶² สารเสรี, 25 กันยายน 2500.; สยามรัฐ, 26 กันยายน 2500.; NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, Bishop to Secretary of State, 6 November 1957.

⁶³ พิมพ์ไทย, 22 กันยายน 2500.

⁶⁴ NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, Acting Secretary of State (Murphy) to Bangkok, 18 September 1957. ในบันทึกดังกล่าวสั่งการให้ บิชอป ทูตสหรัฐฯ เข้าเฝ้าพระองค์ เพื่อแจ้งท่าทีของสหรัฐฯ ต่อการรัฐประหารครั้งนี้ ว่า สหรัฐฯ มีความพอใจที่การรัฐประหารครั้งนี้ไม่ก่อภัยอันตรายต่อสถาบัน

ทั้งนี้ สิ่งทีกลุ่มผู้นำใหม่จะต้องทำให้สหรัฐฯยอมรับ คือ การจัดตั้งรัฐบาลใหม่ที่ทำให้สหรัฐฯพอใจ โดยคณะปฏิวัติยินยอมให้พระมหากษัตริย์ทรงเลือกพจน์ สารสิน ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีช่วงสั้นๆ เพื่อจัดการเลือกตั้งใหม่ เนื่องจาก เขาเป็นคนที่ทรงไว้วางพระราชฤทัยและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสหรัฐฯ เนื่องจากเขาเป็นเลขานุการซีโต้⁶⁵ จากนั้น จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ก็ได้กล่าวยืนยันกับพล.ต. พาร์ทริค หัวหน้าจัสแมคว่า ไทยจะอยู่เคียงข้างกับสหรัฐฯ ซีโต้ ต่อไป และความสัมพันธ์ไทยกับสหรัฐฯจะดีขึ้นกว่าที่ผ่านมา⁶⁶ ต่อมา ถึงคอลัน ไวท์ โฆษกกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯได้แถลงข่าวถึงการรัฐประหารในไทยว่า การรัฐประหารครั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนต่อความช่วยเหลือทางการทหารของสหรัฐฯต่อไทย⁶⁷

หลังรัฐประหาร บีชอป ทูตสหรัฐฯ ผู้เห็นใจรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามที่ถูก รัฐประหาร เขายังคงแสดงท่าทีไม่สนับสนุนการรัฐประหารดังกล่าว ด้วยการรายงานความเห็นของทูตอังกฤษในไทยว่า “การรัฐประหารครั้งนี้จะทำให้ไทยถอยหลังไปอย่างน้อยอีก 100 ปี ทำให้ประชาชนไทยไม่รู้จักโตและเป็นเหมือนเด็ก” แม้เขาจะพยายามที่จะเตือนความจำให้กับกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯถึงความเคลื่อนไหวที่ผ่านมาของจอมพลสฤษดิ์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” ที่ได้ร่วมมือกันโจมตีสหรัฐฯ ซีโต้และจัสแมคก็ตาม แต่ ดัลเลส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ

กษัตริย์และราชวงศ์ สหรัฐฯหวังว่า รัฐบาลใหม่จะมีเสถียรภาพและส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน และสหรัฐฯหวังว่าไทยจะยังคงเป็นพันธมิตรในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ต่อไป และให้ความมั่นใจกับพระมหากษัตริย์ว่าความสัมพันธ์และผลประโยชน์ระหว่างไทยและสหรัฐฯจะดำเนินต่อไปโดยผ่านพระองค์

⁶⁵ NA, FO 371/129611, Whittington to Foreign Office, 21 September 1957. จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ให้สัมภาษณ์ว่า พระมหากษัตริย์ทรงแนะนำบุคคลที่มีความเหมาะสมที่จะเป็นนายกรัฐมนตรี ให้กับเขา (ข่าวพาณิชย์, 21 กันยายน 2500).; NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, Memorandum of conversation Brigadier General Wallop Rojanawisut, Colonel Edward Lansdale and Kenneth T. Young, 24 October 1957.; Eric Kocher to Robertson, Summary of Conversation with General Phao, 4 November 1957.

⁶⁶ NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, Bishop to Secretary of State, 20 September 1957. ภายหลังจากการรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามไปได้ 3 ปี จอมพล ป.ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์อาซาฮี เอฟเวนนิง นิวส์ ในขณะที่เขาได้ย้ายที่ลี้ภัยทางการเมืองจากสหรัฐฯไปที่ญี่ปุ่นถึงการรัฐประหารอีกครั้งของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ในปี 2501ว่า “รัฐบาลสฤษดิ์ เป็นเผด็จการและจะล่มสลายลงอีกไม่นาน หรืออย่างน้อยที่สุดก็อาจจะเหมือนกับรัฐบาลอาณานิคมที่ถูกบงการโดยชาติอื่น” (“Phibul Predicts Sarit's Downfall,” *Asahi Evening News*, 2 June 1960.; หจข.(2)กต. 2.1 กล่อง 23/314 ปีกที่ 2/3 รายงานความเคลื่อนไหว จอมพล ป. [18 มิถุนายน 2502 – 17 มิถุนายน 2503]). โปรดดู เบื้องหลังการรัฐประหาร 2501 ที่สหรัฐฯมีบทบาทอยู่เบื้องหลังเพื่อทำให้ไทยก้าวเข้าสู่”ยุคแห่งการพัฒนา”และการปกครองแบบเผด็จการทหารในกุลลดา เกษบุญชู มีดี, “การเมืองไทยในยุคสฤษดิ์-ถนอมภายใต้โครงสร้างอำนาจโลก”.

⁶⁷ สารเสรี, 19 กันยายน 2500.

ต่างประเทศ พยายามทำให้เขาเข้าใจมุมมองของสหรัฐฯต่อสถานการณ์การเมืองในไทยว่า สถาบันกษัตริย์จะเป็นผู้นำทางการเมืองที่แท้จริง⁶⁸

ในสายตาของ ฮันนาห์ เจ้าหน้าที่ซีไอเอผู้ปฏิบัติงานในฐานะเลขาธิการโทของสถานทูตสหรัฐฯ รายงานว่า การรัฐประหารครั้งนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้ “กลุ่มรอยัลลิสต์” กลับมาเล่นบทสำคัญทางการเมืองไทยอีกครั้ง เขาเห็นว่า การรัฐประหารครั้งนี้ เป็นเสมือนการเปลี่ยนถ่ายอำนาจจากกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง⁶⁹ ส่วนสถานทูตอังกฤษได้รายงาน บทบาทของสถาบันกษัตริย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ในการรัฐประหารว่า พระองค์มิได้ทรงเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์เท่านั้น⁷⁰ ทั้งนี้ พระองค์เจ้าธานีนิวัตฯ ประธานองคมนตรีได้กล่าวกับสถานทูตอังกฤษเป็นการส่วนตัว ว่า “การรัฐประหารครั้งนี้คือสิ่งที่พวกรอยัลลิสต์ต้องการ”⁷¹ ต่อมา สถานทูตสหรัฐฯได้รายงานว่า พระองค์เจ้าธานีนิวัตฯ มีความต้องการให้พระมหากษัตริย์เพิ่มบทบาทในทางการเมืองในฐานะผู้ให้คำปรึกษาแก่รัฐบาลพจน์ สารสิน พระองค์เจ้าธานีนิวัตฯ ทรงกล่าวว่า “กลุ่มรอยัลลิสต์” ต้องการให้พระมหา กษัตริย์ทรงมีบทบาททางการเมืองในการเมืองไทยอย่างถาวร และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ต้องการให้สหรัฐฯให้ความช่วยเหลือและมีมิตรภาพแก่รัฐบาลไทยเหมือนเช่นเดิม สถานทูตฯ เห็นว่า บทบาทของพระองค์เจ้าธานีนิวัตฯ เพิ่มสูงขึ้นหลังการรัฐประหาร จากเดิมที่เคยทรงอยู่แต่เบื้องหลังการเมืองไทย⁷²

หลังการจัดตั้งรัฐบาลพจน์ สารสินแล้ว สถานทูตสหรัฐฯตั้งข้อสังเกตถึงความแข็งแกร่งทางการเมืองของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” นั้นมีเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจาก พระมหากษัตริย์ได้ทรงเล่นบทเป็นผู้นำของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” โดยมีแกนนำสำคัญ เช่น พระองค์เจ้าธานีนิวัตฯ ประธานองคมนตรี พระยาศรีวิสารฯ องคมนตรี ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชและม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นต้น ต่อมา เมื่อพระยาศรีวิสารฯ ได้ออกเดินทางไปประชุมโรตารีสากล สถานทูตสหรัฐฯเห็นว่า พระยาศรีวิสารฯ

⁶⁸ NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, Bishop to Secretary of State, 23 September 1957.; Bishop to Secretary of State, 27 September 1957.; Dulles to Bangkok, Preliminary estimate reading current situation in Thailand, 3 October 1957.

⁶⁹ NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, Hannah to Rolland Bushner, Thai Prognostications, 17 September 1957.

⁷⁰ NA, FO 371/129612, Whittington to Selwyn Lloyd, 22 September 1957.

⁷¹ NA, FO 371/129611, Whittington to Foreign Office, 21 September 1957. ข้อความดังกล่าวมีว่า “The Coup is just that the Royalist wanted”

⁷² NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, Bishop to Secretary of State, 1 October 1957.

เคลื่อนไหวเพื่อสร้างการสนับสนุนและยอมรับให้กับการรัฐประหารที่เกิดขึ้นและรัฐบาลพจน์ จาก แวดวงระหว่างประเทศ⁷³

ไม่แต่เพียงการให้การสนับสนุนการรัฐประหารและการจัดตั้งรัฐบาลพจน์ สารสินเท่านั้น แต่“กลุ่มรอยัลลิสต์” ได้พยายามขยายอำนาจเข้าสู่การควบคุมการเมืองมากขึ้นด้วยเช่นกัน ต้นเดือนตุลาคม 2500 สถานทูตสหรัฐฯรายงานว่า พระองค์เจ้าธานีนิวัตฯ แจ้งว่า พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชประสงค์ให้พระยาศรวิสารฯร่วมงานกับรัฐบาลใหม่ที่จะเกิดขึ้นหลังการเลือกตั้งในปลายปี 2500 แต่ทรงไม่ทรงต้องการถูกวิจารณ์ว่า ทรงกระทำขัดกับรัฐธรรมนูญ สำหรับความสนพระทัยในการเมืองของพระมหากษัตริย์นั้น พระองค์เจ้าธานีนิวัตฯแจ้งกับสถานทูตฯว่า พระองค์ทรงมิได้มีลักษณะเป็นผู้เขินอายเหมือนแต่ก่อนอีกแล้ว⁷⁴

หลังจากที่ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ใช้ประเด็นการโจมตีสหรัฐฯจนได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชนอย่างมากจนนำไปสู่การยอมรับการรัฐประหารครั้งนี้ แต่ต่อมา คณะปฏิวัติได้สั่งการให้หนังสือพิมพ์ยุติการโจมตีสหรัฐฯ เนื่องจาก คณะปฏิวัติไม่ต้องการให้เกิดการกระทบความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสหรัฐฯอีกต่อไป⁷⁵ สำหรับผลประโยชน์ที่พวกเขาได้รับหลังการรัฐประหารนั้น การเมือง ซึ่งเป็นนิตยสารของไทยขณะนั้นรายงานข่าวว่า มีการโอนเงินอย่างลับๆ เข้าบัญชีของผู้มีอำนาจในคณะปฏิวัติ ชื่อบัญชี “หนุมาน” และบัญชี “สุครีพ” บัญชีละ 150 ล้านบาท⁷⁶ นอกจากนี้ ทูตอังกฤษตั้งข้อสังเกตในเวลาต่อมาว่า หลังการรัฐประหารไปแล้ว ความช่วยเหลือทางการทหารจากสหรัฐฯผ่านจัสแมค ยังคงดำเนินการต่อไปดูราวกับไม่เกิดอะไรขึ้น⁷⁷

สำหรับทัศนคติของปัญญาชนฝ่ายซ้ายจำนวนหนึ่งที่อยู่ร่วมสมัย เช่น สุพจน์ ด้านตระกูล ผู้เคยต่อต้านรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามจนถูกจับกุม แต่ต่อมา รัฐบาลได้นิรโทษกรรมความผิด เขาได้ร่วมงานกับจอมพล ป. ในการสร้างกระแสให้ไทยการถอยออกห่างสหรัฐฯ สุพจน์ได้วิเคราะห์ว่า สาเหตุที่จอมพล ป. ถูกรัฐประหาร เนื่องจาก จอมพล ป. มีความต้องการให้ไทยหลุดออกจากอ้อมอกของการครอบงำของสหรัฐฯ เขาเห็นว่า สหรัฐฯให้การสนับสนุนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ก่อนการรัฐประหารเพื่อล้มรัฐบาลจอมพล ป. เนื่องจาก รัฐบาลได้เริ่มต้นการเปิดความสัมพันธ์

⁷³ NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, Bishop to Secretary of State, 3 October 1957.

⁷⁴ NARA, RG 59 Central Decimal File 1955-1959 box 3912, Bishop to Secretary of State, 8 October 1957. ข้อความดังกล่าวมีว่า “ King no longer as shy as he had been”

⁷⁵ การเมือง, 5 ตุลาคม 2500.

⁷⁶ การเมือง, 30 ตุลาคม 2500. ควรบันทึกด้วยว่า สัญลักษณ์ประจำตัวจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ คือ หนุมานหาวเป็นดาวเป็นเดือน

⁷⁷ NA, FO 371/136020, Whittington to Foreign Office, 20 March 1958.

กับจีนเพื่อให้ไทยหันกลับไปมีนโยบายต่างประเทศตามสหรัฐยุคดั้งเดิม⁷⁸ ส่วนประจวบ อัมพะเศวต ปัญญาชนฝ่ายซ้ายอีกคนหนึ่ง เห็นว่า รัฐบาลจอมพล ป. เคยมีนโยบายต่างประเทศเข้าใกล้ชิดกับสหรัฐสามารถสร้างพอใจให้สหรัฐชั่วระยะเวลาหนึ่ง แต่ต่อมา เมื่อรัฐบาลไม่ดำเนินการตามความต้องการ จากนั้น สหรัฐจึงให้ “ไฟเขียว” ให้ทำการรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลลง⁷⁹

หลังการรัฐประหารล้มรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงครามส่งผลให้ชะตากรรมของ บิชอป ทูตสหรัฐที่สนับสนุนรัฐบาลจอมพล ป. มีความพลิกผันเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ท่าทีของ บิชอปในรายงานของเขาที่เขียนกลับไปยังวอชิงตัน ดี.ซี. เขายังคง โจมตีการรัฐประหารครั้งนี้ต่อไปนั้น ไม่นานจากนั้น กระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ ได้ตัดสินใจหาทูตคนใหม่ที่สามารถทำงานร่วมกับสถาบันกษัตริย์ “กลุ่มรอยัลลิสต์” และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์หรือกลุ่มผู้นำใหม่ที่สหรัฐฯ ให้การสนับสนุนต่อไปได้ ไม่นานจากนั้น กระทรวงการต่างประเทศ ที่วอชิงตัน ดี.ซี. มีคำสั่งย้ายบิชอปกลับไปวอชิงตัน ดี.ซี. และส่งยู. อเล็กซิส จอห์นสัน มาดำรงตำแหน่งทูตสหรัฐประจำไทยคนใหม่ โดยจอห์นสัน ทูตคนใหม่ได้บันทึกเรื่องราวดังกล่าวไว้ว่า สาเหตุที่บิชอปถูกย้ายเพราะเขาไม่สามารถทำงานตอบสนองนโยบายของกระทรวงการต่างประเทศที่มีต่อไทยหลังการรัฐประหารได้⁸⁰ ต่อมา บิชอปได้ทำหนังสือขอลาออกจากกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ⁸¹

⁷⁸ สุพจน์ ด้านตระกูล, นายจำเป็น, หน้า 28-29.

⁷⁹ ประจวบ อัมพะเศวต, พลิกแผ่นดินประวัติศาสตร์การเมืองไทย 24 มิถุนายน 2475-14 ตุลาคม 2516, หน้า 399, 450.

⁸⁰ U. Alexis Johnson, The Right Hand of Power, (New Jersey: Prentice-Hall, 1984), pp.266-267. จอห์นสันบันทึกเพิ่มเติมว่า สหรัฐฯ เห็นว่าไทยเป็นพันธมิตรสำคัญในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ขณะนั้นความสัมพันธ์ไทยและสหรัฐฯ กำลังเสื่อมลงและกำลังเดินไปสู่ทางตัน แต่บิชอป ไม่สามารถทำงานร่วมกับรัฐบาลใหม่ ราชสำนักและ “กลุ่มรอยัลลิสต์” และคณะทหารของจอมพลสฤษดิ์ได้ อีกทั้งบิชอปมีความขัดแย้งกับม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมชซึ่งเป็นเจ้าของสยามรัฐและเป็นพระสหายของพระมหากษัตริย์ ซึ่งทรงให้การสนับสนุนม.ร.ว. คึกฤทธิ์ เป็นสาเหตุที่ทำให้ บิชอปต้องถูกย้ายกลับสหรัฐฯ ทั้งนี้ ควรบันทึกด้วยว่า จอห์นสันเป็นทูตสหรัฐที่ประสานงานการเสด็จประพาสสหรัฐของพระมหากษัตริย์ไทยสู่วอชิงตัน ดี.ซี. ในปี 2503 ซึ่งการประพาสดังกล่าวสร้างความมั่นใจให้กับทั้งสองฝ่ายในการดำเนินนโยบายต่างประเทศร่วมกันต่อไปตลอดช่วงสงครามเย็น

⁸¹ Dwight D. Eisenhower Library, White House Central Files, Office Files 1953-1961 OF 8 F Ambassador and Minister, Gorge V. Allen Box 134, Bishop to The President, 15 November 1957. บิชอป ทูตสหรัฐมีความสัมพันธ์ที่ดีกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม เขาได้เคยเรื่องต่างเกี่ยวกับเบื้องหลังการรัฐประหาร 2500 ให้จอร์จ อัลส บันยารชุน บุตรีของจอมพล ป. ทราบ ต่อมา หลังการลาออกจากกระทรวงการต่างประเทศ เขายึดอาชีพเป็นอาจารย์สอนในวิทยาลัยเล็กๆ แห่งหนึ่งในสหรัฐฯ และแม้เขาจะพ้นตำแหน่งไป

ในสายตาของจอห์นสัน ทูตสหรัฐฯ คนใหม่ภายหลังการรัฐประหารได้ประเมินว่า ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐฯ หลังการรัฐประหาร 2500 ว่ายังคงไม่ราบรื่นนัก เนื่องจากในไทยยังคงมีการต่อต้านสหรัฐฯ จากกลุ่มฝ่ายซ้ายต่อเนื่องจากรัฐบาลชุดเก่าอยู่บ้าง แต่อย่างไรก็ตาม ไทยมีโอกาที่จะพัฒนาเศรษฐกิจได้ และรัฐบาลพจน์ สารสินให้ความสำคัญกับการต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างเข้มแข็งกว่ารัฐบาลที่ผ่านมา และเขาเห็นว่า สถาบันกษัตริย์มีเอกภาพและมีเสถียรภาพ⁸² จากท่าทีของทูตสหรัฐฯ นั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกับนโยบายของสหรัฐฯ ที่ต้องการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับสถาบันกษัตริย์ ผู้นำทางการเมืองกลุ่มใหม่มากยิ่งขึ้น โดยพ.อ. เอ็ดเวิร์ด แลนส์เดล ผู้ช่วยรัฐมนตรีกลาโหมได้กล่าวแก่คณะผู้แทนของคณะปฏิวัติที่ถูกส่งมาสร้างความเข้าใจให้กับสหรัฐฯ ภายหลังการรัฐประหาร 2500 ว่า “สหรัฐฯ ตระหนักถึงความสำคัญของกษัตริย์ และศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตของคนไทย แม้สหรัฐฯ จะไม่สามารถมีนโยบายต่างประเทศโดยตรงต่อศาสนาได้ แต่สหรัฐฯ จะสนับสนุนกษัตริย์”⁸³

ด้วยเหตุนี้ การรัฐประหาร 2500 จึงเป็นการปิดฉากความพยายามรื้อฟื้นคตินิยมและผู้นำคนสุดท้ายที่มาจากคณะราษฎรและโอกาสที่ไทยจะถอยห่างออกภาวะที่สหรัฐฯ เข้ามาบีบบังคับแทรกแซงกิจการภายในของไทยเพื่อทำให้ไทยคงดำเนินนโยบายตามที่สหรัฐฯ ต้องการต่อไป ด้วยเหตุนี้ การรัฐประหารดังกล่าวจึงเป็นการทำให้ไทยยังคงเป็นประเทศที่อยู่ในฐานะกึ่งอาณานิคมของสหรัฐฯ ต่อไป ไม่แต่เพียงเท่านั้น การรัฐประหารดังกล่าวยังได้เป็นจุดเริ่มต้นของ “พันธมิตรใหม่” ระหว่างสถาบันกษัตริย์และกองทัพกับสหรัฐฯ หรือกำเนิด “ไตรภาคี” ส่งผลให้การเมืองไทยเดินไปสู่การปกครองระบอบเผด็จการทหารเต็มรูปแบบในช่วงเวลาต่อมา ซึ่งการปกครองดังกล่าวนี้สามารถรักษาเสถียรภาพทางการเมืองไทย พร้อมกับการฟื้นฟูสถาบันกษัตริย์ให้มีความเข้มแข็งทางการเมือง อีกทั้ง ไทยถูกทำให้กลายเป็นฐานทัพของสหรัฐฯ ในการคุกคามประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีนตามความต้องการของสหรัฐฯ ได้ โดยสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบอย่างมากต่อการเมืองภายในและนโยบายต่างประเทศของไทยตลอดสองทศวรรษในช่วงสงครามเย็น

แล้ว เมื่อเขามีโอกาสมาเยือนไทย เขามักมาเยี่ยมบุตรของจอมพล ป. เสมอ (สัมภาษณ์ จีร์วัสส์ ปันยารชุน, 13 กันยายน 2552)

⁸² NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3913, U. Alexis Johnson to Secretary of State, 28 July 1958. ต่อมา สหรัฐฯ ผลักดันให้คณะปฏิวัติปราบปรามปัญญาชนฝ่ายซ้ายอย่างรุนแรง ไปรอดูดูกุลดา เกษบุญชู มีดี, “การเมืองไทยในยุคสฤษดิ์-ถนอมภายใต้โครงสร้างอำนาจโลก”. ทั้งนี้ การปราบปรามอย่างรุนแรงของรัฐบาลถนอมและสฤษดิ์ตามความต้องการของสหรัฐฯ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิด “เหตุการณ์เสียงปืนแตก” ในปี 2508 นำไปสู่สงครามภายในประเทศอย่างยาวนาน

⁸³ NARA, RG 59 Entry Thailand 1955-1959 box 3909, Memorandum of conversation Brigadier General Wallop Rojanawisut, Colonel Edward Lansdale and Kenneth T. Young, 24 October 1957.

บทที่ 10

สรุป

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง สหรัฐฯมีบทบาทสำคัญในการผลักดันการจัดระเบียบโลกขึ้น โดยสหรัฐฯภายใต้การนำของประธานาธิบดีทรูแมนให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูและสนับสนุนการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมโลกภายใต้นโยบายโครงการข้อที่ 4 และได้เริ่มให้ความสนใจต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไทยมากขึ้น ในฐานะที่เป็นแหล่งทรัพยากรและตลาดเพื่อฟื้นฟูเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และรองรับสินค้าจากสหรัฐฯและญี่ปุ่น¹ โดยสหรัฐฯได้เริ่มเข้ามามีบทบาทต่อการเมืองภายในมากขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อทำให้การเมืองไทยมีเสถียรภาพและทำให้ไทยดำเนินนโยบายตามที่สหรัฐฯต้องการต่อไป

สำหรับ ไทยท่ามกลางบริบทภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น ไทยสามารถรอดพ้นจากการเป็นผู้แพ้สงครามโลกด้วยความช่วยเหลือของสหรัฐฯ เนื่องจาก สหรัฐฯภายใต้การนำของประธานาธิบดีทรูแมนมีต้องการเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อสนับสนุนการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมภายใต้การนำของสหรัฐฯ โดยสหรัฐฯขณะนั้นเห็นว่า ขบวนการชาตินิยมและการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียเป็นอุปสรรคต่อผลประโยชน์ของสหรัฐฯ สหรัฐฯจึงให้การสนับสนุนฝรั่งเศสให้กลับเข้ามามีอำนาจในอินโดจีนอีกครั้งหนึ่ง ในขณะที่ รัฐบาลปรีดี พนมยงค์และกลุ่มของเขาที่แม้จะเคยมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสหรัฐฯในช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ตาม แต่ด้วยเหตุที่ พวกเขามีนโยบายการบริหารที่โน้มเอียงไปในทางสังคมนิยมและให้การสนับสนุนขบวนการชาตินิยมปลดแอกของเวียดมินห์ อันนำไปสู่การจัดตั้งสันนิบาตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขึ้นยิ่งขัดแย้งกับนโยบายของสหรัฐฯ ทำให้สหรัฐฯไม่พอใจพวกเขาและไม่ให้การสนับสนุน “กลุ่มปรีดี” ให้มีอำนาจต่อไป เมื่อพวกเขาต้องเพื่อเผชิญกับการต่อต้านทางการเมือง

ควรกล่าวด้วยว่า เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 จบสิ้นลง “กลุ่มรอยัลลิสต์” ได้กลับมาเป็นตัวแสดงทางการเมืองไทยอีกครั้ง เมื่อ “กลุ่มจอมพล ป.” ได้ตกจากอำนาจการเมืองไปแล้ว เมื่อ “กลุ่มรอยัลลิสต์” มีความต้องการเข้ามามีอำนาจทางการเมืองจึงนำไปสู่การแตกสลายของ “พันธมิตร” ที่เคยเกิดขึ้นในช่วงสงครามโลกระหว่าง “กลุ่มปรีดี” กับ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ประกอบกับบรรยากาศ

---

¹ William Borden, *The Pacific Alliance: United States Foreign Economic Policy and Japanese Trade Recovery, 1947-1955.*; Jim Glassman, “*The New Imperialism? On Continuity and Change in US Foreign Policy*”: 1527-1544.

การเมืองแบบเปิดภายหลังสงครามโลก ทำให้ทั้ง 2 กลุ่มได้กลายมาเป็นคู่ปรับที่สำคัญในการเมืองไทยจนนำไปสู่ปัญหาเสถียรภาพทางการเมือง²

ไม่แต่เพียงเสถียรภาพการเมืองภายในที่เกิดขึ้นจาก “กลุ่มปรีดี” กับ “กลุ่มรอยัลลิสต์” เท่านั้นที่เป็นปัญหา แต่ปัญหาการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลที่รัฐบาลปรีดี พนมยงค์และกลุ่มของเขายังไม่สามารถสร้างความกระจ่างให้กับสาธารณชนได้ถูก “กลุ่มรอยัลลิสต์” ใช้เป็นประเด็นทางการเมืองในการโจมตีรัฐบาลขณะนั้นอย่างรุนแรง อีกทั้ง ความไม่พอใจของ “กลุ่มจอมพล ป.” ที่ถูกโจมตีจาก “กลุ่มปรีดี” ว่า พวกเขาเป็นผู้นำไทยเข้าสู่สงครามจนเกือบตกเป็นประเทศผู้แพ้สงคราม พวกเขามีความต้องการกลับไปเข้าสู่อำนาจอีกครั้งหนึ่ง จึงนำไปสู่การเกิดขึ้นของ “พันธมิตรใหม่” ระหว่าง “กลุ่มรอยัลลิสต์” กับ “กลุ่มจอมพล ป.” ขึ้น ทำให้ปรีดีและกลุ่มของเขาถูกกำจัดออกไปจากอำนาจทางการเมืองอย่างไม่ยากนักด้วยการในการรัฐประหารเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2490 ด้วยกำลังของคณะรัฐประหาร โดยสหรัฐอเมริกาได้มีนโยบายช่วยเหลือปรีดี และกลุ่มของเขา ซึ่งมีตรงกันในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ให้กลับไปเข้าสู่อำนาจอีก

ภายหลังการรัฐประหาร 2490 ไม่นาน จอมพล ป. พิบูลสงครามได้ขับไล่รัฐบาลของ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ลงจากอำนาจสำเร็จ การกลับไปเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของเขาครั้งนี้ สหรัฐฯ ได้ให้การยอมรับรัฐบาลของเขา แม้เขาจะเคยเป็นผู้ประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตรในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ตาม เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียมีความผันผวนอย่างมากจากชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์ในจีน ส่งผลให้สหรัฐฯ สนับสนุนรัฐบาลของเขาให้มีเสถียรภาพทางการเมืองเพื่อให้ไทยสามารถร่วมมือกับสหรัฐฯ ต่อต้านคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคได้อย่างราบรื่น

นับตั้งแต่ปี 2493 ความใกล้ชิดระหว่างสหรัฐฯ กับรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามผ่านความช่วยเหลือทางการทหารแก่ไทยมีความชัดเจนมากขึ้น เมื่อทั้งสองฝ่ายได้ลงนามในข้อตกลงถึง 3 ฉบับในปีเดียวกันนั่นเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อตกลงความช่วยเหลือทางการทหารที่ทำให้ไทยได้เริ่มตกเข้าสู่เงาอะกิงอาณานิคมของสหรัฐฯ อีกทั้ง เมื่อสงครามเกาหลีปะทุขึ้น ด้วยท่าทีของรัฐบาลที่ประกาศส่งกองทัพเข้าร่วมสงครามเกาหลีสร้างความพอใจให้กับสหรัฐฯ เป็นอย่างมาก จากนั้น สหรัฐฯ ได้ขยายความช่วยเหลือทางการทหารแก่กลุ่มทหารและกลุ่มตำรวจมากขึ้น มีผลทำให้รัฐบาลสามารถรักษาเสถียรภาพท่ามกลางแรงต่อต้านรัฐบาลได้มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ความช่วยเหลือของสหรัฐฯ ที่ให้กับรัฐบาลก็นำไปสู่การแข่งขันทางการเมืองระหว่างจอม

² Sorasak Ngamcachonkulkid, “The Seri Thai Movement: The First Alliance against Military Authoritarianism in Modern Thai Politics.”; สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ, ขบวนการเสรีไทยกับความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศไทย ระหว่างพ.ศ. 2481-2492.

พลสฤต ธีระวัชต์ในฐานะผู้นำกลุ่มทหารและพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ในฐานะผู้นำกลุ่มตำรวจที่เพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัวอันได้สร้างปัญหาให้กับรัฐบาลในเวลาต่อมาด้วยเช่นกัน

ภายหลังความฝ้ายแพ้ของฝรั่งเศสในสมรภูมิดียนเบียนฟู ทำให้สหรัฐฯภายใต้การนำของประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ปรับเปลี่ยนนโยบายต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไทยให้มีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น เนื่องจาก สหรัฐฯขณะนั้นมีความวิตกกังวลถึงปัญหาสุญญากาศทางการเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามทฤษฎีโดมิโนที่จะทำให้สหรัฐฯสูญเสียเขตอิทธิพลทางการเมืองในภูมิภาคฯไปอันจะมีผลกระทบต่อการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมทำให้สหรัฐฯมีแผนการเปลี่ยนให้ไทยกลายเป็นป้อมปราการของการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคฯ อีกทั้ง สหรัฐฯได้อนุมัติแผนสงครามจิตวิทยา(PSB-D23)เพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ในไทยอีกด้วย

ด้วยแผนสงครามจิตวิทยาที่เริ่มต้นในต้นปี 2497ทำให้สหรัฐฯเริ่มให้การสนับสนุนสถาบันกษัตริย์ให้เข้ามามีส่วนร่วมในสงครามจิตวิทยาในไทย ทั้งนี้ การให้ความสนับสนุนสถาบันกษัตริย์ของสหรัฐฯนี่เป็นสิ่งที่มีความแตกต่างไปจากเดิม เนื่องจากที่ผ่านมาสหรัฐฯเคยให้ความช่วยเหลือแต่เพียงกลุ่มทหารและกลุ่มตำรวจเท่านั้น ดังนั้น ด้วยแผนสงครามจิตวิทยาของสหรัฐฯมีส่วนสำคัญทำให้สถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์” มีความเข้มแข็งทางการเมืองมากขึ้นและทำให้พวกเขาพร้อมที่จะทำทลายอำนาจของรัฐบาลได้ในเวลาต่อมา

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศที่ผันผวน ทำให้รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามพยายามเปิดไมตรีกับจีนซึ่งสร้างความไม่พอใจให้กับสหรัฐฯ อีกทั้ง การที่รัฐบาลพยายามสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยในไทยเมื่อปลายปี 2498 มีส่วนสำคัญในการสร้างความตื่นตัวทางการเมืองและการเกิดกระแสต่อต้านสหรัฐฯที่ทวีความเข้มข้นมากขึ้น ในช่วงเวลานั้นเอง จอมพลสฤต ธีระวัชต์และกลุ่มทหาร ผู้เป็นคู่แข่งกับกลุ่มตำรวจได้หันไปสร้างพันธมิตรสถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”เพื่อชัชชนะทางการเมือง ทำให้ทั้ง รัฐบาลจอมพล ป. และพล.ต.อ.เผ่า แกนนำกลุ่มตำรวจซึ่งไม่ต้องการให้สถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”กลับมาใช้อำนาจทางการเมืองที่จะทำทลายอำนาจของรัฐบาลได้อีก พวกเขาจึงหันไปเป็นพันธมิตรกับ“กลุ่มปรีดี” เพื่อชัชชนะทางการเมืองเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ ภาพการต่อสู้ทางการเมืองในช่วงปลายรัฐบาลจอมพล ป.จึงเป็นภาพของการเมืองที่มีสองขั้ว คือ รัฐบาลจอมพล ป. กลุ่มตำรวจและ“กลุ่มปรีดี” ขั้วหนึ่ง กับสถาบันกษัตริย์ “กลุ่มรอยัลลิสต์” และกลุ่มทหาร อีกขั้วหนึ่ง ซึ่งพร้อมที่จะเดินไปสู่จุดแตกหักทางการเมืองในที่สุด

ดังนั้น การเมืองไทยในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นจึงหาได้มีแต่เพียงบทบาทของทหารเป็นตัวแทนแสดงทางการเมืองตัวเดียวที่สร้างปัญหาให้กับการเมืองไทยตามแนวคิดเรื่อง“อำมาตยาธิปไตย” ที่ครอบงำการศึกษาการเมืองไทยมานานเท่านั้น แต่สถาบันกษัตริย์และ“กลุ่มรอยัลลิสต์”ก็มี

บทบาทในทางการเมืองในขณะนั้น เฉกเช่นเดียวกับบทบาทของสหรัฐฯ ในฐานะอำนาจภายนอกก็ได้เข้ามามีส่วนในการให้ความสนับสนุนทางการเมืองแก่กลุ่มการเมืองต่างๆ ของไทย ทั้งกลุ่มทหาร กลุ่มตำรวจ และสถาบันกษัตริย์ในเวลาต่อมา อันมีส่วนสำคัญที่ทำให้การต่อสู้ทางการเมืองในช่วงปลายรัฐบาลจอมพล ป. เป็นไปอย่างเข้มข้น

สุดท้ายแล้ว ปัญหาทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงปลายรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม นั้น ในสายตาของสหรัฐฯ เห็นว่า รัฐบาลได้สูญเสียความนิยมจากสาธารณชน อีกทั้ง ที่ผ่านมารัฐบาลก็หาได้ดำเนินนโยบายตามความต้องการของสหรัฐฯ มีผลทำให้สหรัฐฯ ตัดสินใจสนับสนุนกลุ่มการเมืองใหม่ให้ก้าวขึ้นมาใช้อำนาจในการเมืองไทยแทนกลุ่มการเมืองเดิม เพื่อดำเนินนโยบายตามที่สหรัฐฯ ต้องการต่อไป ไม่นานจากนั้น ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างสองขั้วได้เดินไปสู่จุดแตกหักในการรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลเมื่อ 16 กันยายน 2500 ดังนั้น การรัฐประหารครั้งนี้จึงกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการก่อตัวของพันธมิตรใหม่ระหว่าง สหรัฐฯ สถาบันกษัตริย์และกองทัพหรือ “ไตรภาคี” ที่ดำรงอยู่ในการเมืองไทยอย่างยาวนานกว่า 2 ทศวรรษต่อมา

กล่าวโดยสรุปแล้ว จะเห็นได้ว่า ภายใต้อาณัติของสหรัฐฯ ที่ก่อตัวขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น สหรัฐฯ ได้เข้ามามีบทบาทแทรกแซงการเมืองไทยในฐานะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสนับสนุนกลุ่มการเมืองกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ให้ได้รับชัยชนะทางการเมือง และมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้กลุ่มการเมืองที่ได้รับชัยชนะมีอำนาจทางการเมืองที่มีเสถียรภาพเพื่อทำให้กลุ่มดังกล่าวดำเนินนโยบายของไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของสหรัฐฯ ต่อไป ด้วยเหตุนี้ การรัฐประหาร 2500 จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการเปิดทางโล่งให้กับบทบาทของสหรัฐฯ ในการผลักดันและแสวงหาประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการปราบปรามคอมมิวนิสต์ในไทยอันนำไปสู่การปกครองระบอบเผด็จการทหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจรอย่างปราศจากข้อกังขา อีกทั้งทำให้สถาบันกษัตริย์และ “กลุ่มรอยัลลิสต์” ได้กลายเป็นกลุ่มการเมืองที่มีบทบาททางการเมืองสำคัญมากยิ่งขึ้นในการเมืองไทยในเวลาต่อมา ตลอดจน การรัฐประหารดังกล่าวมีส่วนทำให้ไทยตกอยู่ภายใต้การครอบงำของสหรัฐฯ ต่อไปและมีผลทำให้ไทยกลายเป็นฐานทัพที่สำคัญของสหรัฐฯ เพื่อการเข้าแทรกแซงกิจการภายในของประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีน ซึ่งไม่แต่เพียง การสร้างปัญหาความสูญเสียที่ยืดเยื้อยาวนานแก่ประเทศเพื่อนบ้านของไทยเท่านั้น แต่ยังสามารถกลายเป็นชนวนให้เกิดความขัดแย้งภายในการเมืองไทยใต้รัฐบาลเผด็จการทหารและรัฐบาลพลเรือนอำนาจนิยมกว่า 2 ทศวรรษต่อมา ซึ่งมีผลสะท้อนอย่างลึกซึ้งต่อการเมืองการปกครองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยสมัยใหม่อย่างสำคัญที่สุดช่วงหนึ่งในประวัติศาสตร์ไทยในระยะใกล้เคียงนี้³

³ ไปรอดดู กุลลดา เกษบุญชู มีด, “การเมืองไทยในยุคสฤษดิ์-ถนอมภายใต้โครงสร้างอำนาจโลก”; Jim Glassman, *Thailand at the Margins*; อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, “สหรัฐอเมริกากับเศรษฐกิจไทย (1960-1970)”;

Hewison, Bankers and Bureaucrats Capital and the Role of the State in Thailand.; พอพันธ์ คุยยานนท์, “สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์กับบทบาทการลงทุนทางธุรกิจ” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2549.; พวงทอง ภวัคพันธ์, สงครามเวียดนาม: สงครามกับความจริงของประเทศไทย, (กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2549).; จุฬาร เอื้อรักสกุล, “กรณีมายาเกส: ศึกษาการตัดสินใจนโยบายในภาวะวิกฤต,” (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529).; Bowie, Rituals of National Loyalty: The Village Scout Movement in Thailand.; Benedict R.O’G Anderson, “Withdrawal Symptoms: Social and Cultural Aspects of the October 6 Coup,” in Bulletin of Concerned Asian Scholars 3, 31(977):, 13-33.; ธงชัย วินิจจะกุล, “ความทรงจำ ภาพสะท้อนและความเงียบในหมู่ฝ่ายขวาหลังการสังหารหมู่ 6 ตุลา (Memories, Reflections and Silence among the Right-wingers after the October 6 Massacre),” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย 2550.; ใจ อึ้งภากรณ์ สุทธชัย ยิ้มประเสริฐ และคนอื่นๆ, อาชญากรรมรัฐในวิกฤตการเปลี่ยนแปลง, (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการรับรู้และสืบพยานเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519, 2544).; สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล, ประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้าง.; เก่งกิจ กิตติเรียงลาภ, “การเมืองว่าด้วยการต่อสู้ทางชนชั้นในประเทศไทยจากพ.ศ.2535-พ.ศ.2549,” (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์ดุสิต มหาวิทยาลัย คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551) เป็นต้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

40 ปี ตชด.(6 พฤษภาคม 2536). กรุงเทพฯ: กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน, 2536.

กฎบัตรปาซิฟิก สนธิสัญญาการป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียอาคเนย์ พิธีสารต่อท้ายสนธิสัญญาการป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียอาคเนย์ และประมวลสนธิสัญญาและอนุสัญญาระหว่างประเทศบางฉบับ. พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์, 2497.

กนต์ธีร์ สุภมมงคล. การวิเทศนโยบายของไทย ระหว่างปีพุทธศักราช 2483 ถึง 2495. กรุงเทพฯ: โฟสต์ พับลิชชิ่ง จำกัด, 2537.

กมล เข้มทอง. สู่อเมริกันแดนสวรรค์. พระนคร: โรงพิมพ์ศิลปชัย, 2493.

กมล จันทรสร. วิถีการจัดนักรการเมืองชั่วคราวจากหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย ฉบับวันเกิดที่ 24 มกราคม 2500. พระนคร: สำนักพิมพ์ประชาธิปไตย, 2500.

กรรณา กุศลลาสัย. ชีวิตที่เลือกไม่ได้: อัตชีวประวัติของผู้ที่เกิดในแผ่นดินไทยคนหนึ่ง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แม่คำผาง, 2532.

กิตติศักดิ์ ศรีอำไพ. ประชาธิปไตยสมัย พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์. กรุงเทพฯ: กิตติศักดิ์ ศรีอำไพ, 2529.

กรรณา กุศลลาสัย. คณะทูตได้ดินสู่ปักกิ่ง . กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, 2545.

กุลลดา เกษบุญชู มีด. ธนาคารโลกกับพัฒนาการเศรษฐกิจของไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.

กุลลดา เกษบุญชู มีด. การเมืองไทยในยุคสฤษดิ์-ถนอม ภายใต้โครงสร้างอำนาจโลก . กองทุน ปรีดี พนมยงค์ มูลนิธิ 50 ปี ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2550.

กุลลดา เกษบุญชู มีด. ความขัดแย้งทางการเมืองไทย ข้ามไปให้พันพลวัตภายใน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ 14 ตุลา, 2552.

กาจ กาจสงคราม, พล ท. สารคดีลับ คดีปฏิวัติประเทศไทย 2492.พระนคร : บริษัท รัฐภักดี จำกัด, 2492.

กาจ กาจสงคราม, พล ท. เรื่องของวันชาติ 2492.พระนคร: โรงพิมพ์รัฐภักดี , 2492.

กาจ กาจสงคราม, พล ท. สารคดี สำเนาจดหมายของ 'อมตชน' กับเรื่องความตอปประเด็น เรื่องเกี่ยวกับประเทศชาติและคณะรัฐประหาร 8 พ.ย.2490. พระนคร: บริษัท รัฐภักดี จำกัด, 2492.

กาจ กาจสงคราม,พล ท. สารคดี เรื่อง กำลังและอำนาจของประเทศชาติ. พระนคร : บริษัท
รัฐภักดี จำกัด, 2492.

กองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ

เก่งกิจ กิตติเรียงลาภ. การเมืองว่าด้วยการต่อสู้ทางชนชั้นในประเทศไทยจาก พ.ศ.2535-

พ.ศ.2549. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
, 2551.

“เกียรติ”(สละ ลิขิตกุล). ฉันทานุกรม. พระนคร: สำนักพิมพ์ชัยฤทธิ์, 2493.

“เกียรติ”(สละ ลิขิตกุล). พงษาวดารการเมือง. พระนคร: สำนักพิมพ์เกียรติศักดิ์, 2493.

เกรียงศักดิ์ พิทยานาคะ. เลือกลงสกปรก. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เอเชียการพิมพ์, 2517.

ข้อบังคับว่าด้วยการจัดการ พรรคเสรีนิยมคิสลา และกำหนดนโยบายของพรรค พ.ศ.2498 กับ
พระราชบัญญัติพรรคการเมืองพ.ศ.2498. พระนคร : บริษัท ประชาช่าง จำกัด, 2499.

ข่าวโฆษณาการ 10, 11 (พฤศจิกายน 2490)

ข้าพเจ้าถูกสังเวยเทศ: เอกสารเกี่ยวกับกรณีสังเวยเทศ บรรณาธิการและผู้พิมพ์ ผู้โฆษณาของ
หนังสือพิมพ์ฉนวนหมินเป่า. พระนคร: จั๊ฮง แซ่จั่ว กับ เกียงตง แซ่โจ้ว, 2494

“คนข่าวอิสระ”. เบื้องหลังคดีเลือด ยุคอัศวินผยอง . พระนคร: โรงพิมพ์ อักษรบริการ, 2500.

ความตกลงว่าด้วยความช่วยเหลือทางการทหารระหว่างรัฐบาลแห่งประเทศไทยกับรัฐบาล
สหรัฐอเมริกา ลงนาม ณ กรุงเทพฯ วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2493. พระนคร: โรงพิมพ์
พระจันทร์, 2493.

แคล้ว นรปติ. เยี่ยมปักกิ่ง. พระนคร: อักษรวัฒนา, 2500.

คุร์ลีโอ มาลาปาร์เต(เขียน) จินดา จินตนาเสรี(แปล). เทคนิครัฐประหาร. พระนคร: สำนักพิมพ์
เกวียนทอง, 2500.

โฆษณาการ, กรม. ประมวลคำปราศรัยและสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรี , พระนคร :
โรงพิมพ์พานิชคุณผล, 2483.

จงกล ไกรฤกษ์,ร.ท. อยู่อย่างเสีย: บันทึกชีวิตนักต่อสู้ทางการเมืองยุคบุกเบิก(2475-2500).
เชียงใหม่: The Knowledge Center, 2546.

จันทรา บุรณฤกษ์ และ ปิยนาด บุญนาค. การศึกษาผลกระทบทางการเมืองจากความสัมพันธ์
ไทย-สหรัฐอเมริกา(พ.ศ.2463-2506). รายงานการวิจัยทุนรัชดาภิเษกสมโภช
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

“จารึก ชมพูพล”. บันทึกจากบางขวาง. พระนคร: สหบรรณ, 2500.

“จารึก ชมพูพล”. สู่อิสระภาพ. พระนคร : สำนักพิมพ์สหบรรณ, 2501.

จิระ วิชิตสงคราม, พล.อ. การช่วยเหลือทางการทหารของสหรัฐอเมริกา. *กลาโหม 1,1*
(มกราคม 2497)

จุฬารัตน์ เอื้อรักสกุล. *กรณีมายาเกวซ : ศึกษาการตัดสินใจนโยบายในภาวะวิกฤตการณ์.*

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

ใจ อึ้งภากรณ์, สุทธชัย ยิ้มประเสริฐและคนอื่นๆ. *อาชญากรรมรัฐในวิกฤตการณ์เปลี่ยนแปลง.*

กรุงเทพฯ: คณะกรรมการรับรู้และสืบพยานเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519, 2544.

จำลอง อิศวรรค์. *ละครการเมือง. พระนคร: สหุบุการพิมพ์, 2492.*

เจียบ อัมพุนันท์, ร.ต.อ. *มหาวิทยาลัยของข้าพเจ้า. พระนคร: ไทยสัมพันธ์, 2500.*

เฉลิม มลิลลา. *รัฐประหาร พ.ศ. 2500 ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต*

แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.

ชวน รัตนวราหะ. *ก่อนฟ้าสว่าง. กรุงเทพฯ: สหมิตรการพิมพ์, 2518.*

ชีวิตและงานของอารีย์ ลีวีระ. พระนคร: ไทยพณิชการ. 2506.

*ชีวิตและงานของหลวงสุขุมน้อยประดิษฐ์ (พิมพ์แจกในงานครบรอบหกสิบปีของหลวงสุขุมน้อย
ประดิษฐ์). พระนคร: หอภาพสุวรรณ, 2507.*

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคนอื่นๆ, บรรณาธิการ. *บันทึกการสัมมนาจอมพล ป.พิบูลสงคราม
กับการเมืองไทยสมัยใหม่. กรุงเทพฯ: โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,
2540.*

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. 2475 *การปฏิวัติสยาม. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์, 2543.*

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และอังศกดิ์ เพชรเลิศอนันต์, บรรณาธิการ. *ปรีดี พนมยงค์ และ 4
รัฐมนตรีอีสาน+ 1. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ หอ
จดหมายเหตุธรรมศาสตร์, 2544.*

ชาติรี ฤทธารมย์. *นโยบายต่างประเทศของประเทศไทย(2488-2497). วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาการระหว่างประเทศและการทูต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.*

ชาย ไชยกาล, พ.อ. *สู่แดนเสรี (Leap to Freedom). พระนคร: หอวิทยาการ, 2496.*

ชุมพล โลหะชาล, พล.ต.ท. *หนีไปกับจอมพล. ใน เบื้องแรกประชาธิปไตย: บันทึกความทรงจำ
ของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์สมัย พ.ศ. 2475-2500. กรุงเทพฯ: สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย,
2516.*

ชุมสาย ไชยวัต. *บทบาททางการเมืองของพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ พ.ศ. 2490 – 2500.*

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2538.

โชติ มณีน้อย. *ตัวยุทธตามกันมากกว่า 30 ปี. ใน อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ เฉลิมวุฒิ ไชยวัต*

ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม 19 มีนาคม 2526. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธรรมดา, 2526.

ไชยวัฒน์ คำชู. *รวมบทความสัมภาษณ์ของนิสิตว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ :*

ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.

ไชยวัฒน์ คำชู, บรรณาธิการ. *ญี่ปุ่นศึกษา. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์*

มหาวิทยาลัย, 2540.

ไชยวัฒน์ คำชู. *นโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น: ความต่อเนื่องและความเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ:*

สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

ณัฐพล ใจจริง. *วิวาทะของหนังสือ 'เค้าโครงการณ์เศรษฐกิจ' และ 'พระบรมราชวินิจฉัย' กับ*

การเมืองของการผลิตข้าว. จุลสารหอจดหมายเหตุธรรมศาสตร์ 6 (มิ.ย. 2544 - พ.ค.

2545)

ณัฐพล ใจจริง. 555 กับ My Country Thailand: ความเคลื่อนไหวทางการเมือง ความคิดทาง

เศรษฐกิจและประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบชาตินิยมวิพากษ์ของพระสารสาสน์พลขันธ์.

รัฐศาสตร์สาร. 25,1 (2547)

ณัฐพล ใจจริง. *เดือน บุญนาคน กับ มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง. จุลสารหอ*

จดหมายเหตุธรรมศาสตร์ 8 (มิ.ย. 2547-พ.ค. 2548)

ณัฐพล ใจจริง. *การก่อสร้าง 2475: ฝันจริงของนักอุดมคติ 'น้ำเงินแท้'. ศิลปวัฒนธรรม 27, 2*

(ธันวาคม 2548)

ณัฐพล ใจจริง. *มองคดีการลอบฆาตนักศึกษากรณี 'กบฏสันติภาพ' ผ่านเอกสาร ศาสตราจารย์*

วิจิตร ลุคิตานนท์. จุลสารหอจดหมายเหตุธรรมศาสตร์ 10 (มิ.ย.2549 - พ.ค.2550)

ณัฐพล ใจจริง. *ความชอบด้วยระบอบ: วิวาทะว่าด้วยอำนาจของ 'รัฐญาธิปไตย' ในคำอธิบาย*

กฎหมายรัฐธรรมนูญ (2475-2500). ศิลปวัฒนธรรม 28, 3 (มกราคม 2550)

ณัฐพล ใจจริง. *การปฏิวัติ 2475 และ 'รอยัลลิสต์': การเมืองไทยกับ 'ระบอบกลายพันธุ์'.*

รัฐศาสตร์สาร 28, 1 (2550)

ณัฐพล ใจจริง. *ความสัมพันธ์ไทย-จีน กับความขัดแย้งทางการเมือง: การทูตใต้ดิน(พ.ศ.2498-*

2500)ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม. รัฐศาสตร์สาร 29, ฉบับพิเศษ (2551)

ณัฐพล ใจจริง. จากสงครามจิตวิทยาแบบอเมริกันสู่การสร้างสัญลักษณ์แห่งชาติภายใต้เงา
อินทรี. การสัมมนาวิชาการ สงครามเย็นในประเทศไทย วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2553
อาคารมหาจุฬาลงกรณ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐวุฒิ สุทธิสงคราม. *นายควง อภัยวงศ์ กับพรรคประชาธิปัตย์*. กรุงเทพฯ: เรื่องศิลป์,
ไม่ปรากฏปีพิมพ์.

ณรงค์ ไตรวัฒน์. *เบื้องหลังการเมืองยุคทมิฬ*. กรุงเทพฯ: อุดมศึกษา, 2517.

ดาราวัฒน์ เมตตาริกานนท์. *การเมืองสองฝั่งโขง: การรวมกลุ่มทางการเมืองของ ส.ส.อีสาน พ.ศ.
2476-2494*. กรุงเทพฯ: มติชน, 2546.

ดำริห์ ปัทมะศิริ. *บันทึกความจำและกรณีสวรรคต*. พระนคร: สุริย์รัตน์, 2491.

ถนอม กิตติขจร, จอมพล. คำไว้อาลัยแต่คุณ ป้า จอมพล ผิน ชุณหะวัณ. ใน *อนุสรณ์ในงาน
พระราชทานเพลิงศพ จอมพลผิน ชุณหะวัณ ณ เมรุ วัดพระศรีมหาธาตุ วันที่ 7
พฤษภาคม 2516*, กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์, 2516.

ถนอมจิตต์ มีขึ้น. *จอมพล ป.พิบูลสงครามกับงานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ(พ.ศ.2495-2500).*
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2531.

ถามตอบ “พ่ายพ วนาสุวรรณ” หัวข้อจอมพล ป.กับนายทักซิณ 31 สิงหาคม 2548 [ออนไลน์]
แหล่งที่มา: www.manager.co.th/Politics/PoliticsQAQuestion.asp?QAID=5246
[11 กันยายน 2552]

แถมสุข นุ่มนนท์. การเจรจาทางการทูตระหว่างไทยกับอังกฤษ ค.ศ.1900-1909. ใน *ชุมนุม
บทความวิชาการถวายพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิประพันธ์พงศ์ในโอกาสที่พระชนม
มายุครบ 80 พรรษาบริบูรณ์ 25 สิงหาคม 2514*. กรุงเทพฯ: โครงการตำราสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2514.

แถมสุข นุ่มนนท์. จอมพล ป.พิบูลสงครามกับการสร้างชาติ. *วารสารประวัติศาสตร์* 3, 2
(พฤษภาคม-สิงหาคม 2521)

แถมสุข นุ่มนนท์. *การเมืองและการต่างประเทศในประวัติศาสตร์ไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนา
พานิช, 2524.

แถมสุข นุ่มนนท์. ขบวนการต่อต้านอเมริกาสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม. ใน *รวมบทความ
ประวัติศาสตร์* 2 (มกราคม 2524)

แถมสุข นุ่มนนท์. *ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกาภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง*.
กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2525.

แถมสุข นุ่มนนท์. *การทูตสมัยรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2528.

แถมสุข นุ่มนนท์. *เมื่ออเมริกันศึกษาประวัติศาสตร์ไทย. ใน การทูตสมัยรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2528.*

แถมสุข นุ่มนนท์. *รายงานการวิจัย เรื่อง 50 ปี พรรคประชาธิปัตย์กับการเมืองไทย. 2539.*

ทักษ์ เฉลิมเตียรณ(เขียน) พรรณี ฉัตรพลรักษ์และ ม.ร.ว.ประกายทอง สิริสุข(แปล) *การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.*

ทักษ์ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา, พ.อ. อินโดจีน: *รัฐสมทบของสหภาพฝรั่งเศส. พระนคร: การพิมพ์ทหารผ่านศึก, 2496.*

ทักษ์ ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา, พล.ต.ต. บันทึกรัตนการ. *ใน 40 ปี ตชด.(6 พฤษภาคม 2536). กรุงเทพฯ: กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน, 2536.*

“ทหารเก่า”(สละ ลิขิตกุล). *เบื้องหน้า-เบื้องหลัง พรรคประชาธิปัตย์(ลับเฉพาะ-ไม่เคยมีการเปิดเผย). กรุงเทพฯ: การะเวก, 2521.*

ทองใบ ทองเปาต์. *คอมมิวนิสต์ลาดยาว. กรุงเทพฯ: คนหนุ่ม, 2517.*

“เทอดเกียรติ ”และ“เอ็กซ์เรย์”. *ปทานุกรมการเมือง. พระนคร: รัชดารมภ์, 2493.*

เทียน ประทีปเสน. *จอมพลป.ขุนศึกผู้ไร้แผ่นดิน . กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พัฒนาการพิมพ์, 2507.*

เทียมจันทร์ อ้าแหว. *บทบาททางการเมืองและการปกครองของจอมพลป.พิบูลสงคราม (พ.ศ.2475 - 2487). วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.*

“ไทยน้อย”(เสลา เรขะรุจิ). *ฉลาด 2492. พระนคร: โอเดียนสโตร์, 2492.*

“ไทยน้อย”(เสลา เรขะรุจิ). *กบฏ 29 มิถุนา. พระนคร: โอเดียนสโตร์, 2494.*

“ไทยน้อย” (เสลา เรขะรุจิ) และกมล จันทร์สร. *วอเตอรืคูของจอมพลแปลก. พระนคร: บริษัท แพร์พิทยาและบริษัท โอเดียนสโตร์, 2503.*

“ไทยน้อย” (เสลา เรขะรุจิ). *25 คดีกบฏ. พระนคร: ประมวลสาส์น, 2513.*

ธงชัย วินิจจะกุล. *ประวัติศาสตร์แบบราชาชาตินิยม: จากยุคอาณานิคมอำพรางสู่ราชาชาตินิยมใหม่ หรือ ลัทธิเสด็จพ่อของกรรมพีไทยในปัจจุบัน. ศิลปวัฒนธรรม 23, 1 (พฤศจิกายน 2544)*

ธงชัย วินิจจะกุล. *ชัยชนะของเสรีประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์อยู่เหนือการเมือง. ใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, บรรณาธิการ. ธรรมศาสตร์และการเมืองเรื่องพื้นที่. กรุงเทพฯ: มูลนิธิตำราทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2547.*

ธงชัย วินิจจะกุล. *ข้ามให้พันประชาธิปไตยแบบหลัง 14 ตุลาคม. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ 14 ตุลาอนุสรณ์สถาน 14 ตุลา, 2548.*

ธงชัย วินิจจะกุล. ข้ามไม่พ้นประชาธิปไตยหลัง 14 ตุลา: ประชาธิปไตยแบบใส่สะอาดของอภิชนกับการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549. ใน *รัฐประหาร 19 กันยายน : รัฐประหารเพื่อระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข*. กรุงเทพฯ: ฟาเดียวกัน, 2550.

ธงชัย วินิจจะกุล. ความทรงจำ ภาพสะท้อนและความเงียบในหมู่ฝ่ายขวาหลังการสังหารหมู่ 6 ตุลา (*Memories, Reflections and Silence among the Right-wingers after the October 6 Massacre*). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2550.

ธานี สุขเกษม. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน: วิเคราะห์แนวโน้มนโยบายต่างประเทศของไทยที่มีต่อจีน พ.ศ.2492-2515. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการระหว่างประเทศและการทูต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.

“ธิปไตย”. จดหมายเหตุประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยของสยามใหม่. พระนคร: ดารากร, 2493.

ดำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์. แนวความคิดทางการเมืองและเศรษฐกิจของม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช สมัยเป็นนายกรัฐมนตรี. รายงานการวิจัยเสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2544.

นคร ศรีวานิช ,พล.ต.ต นายแพทย์. *กำเนิดพลร่มไทย*. กรุงเทพฯ: กองบรรณาธิการนิตยสาร โล่ห์เงิน, 2530.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. ระบอบรัฐนิยม จอมพล ป.พิบูลสงคราม: การก่อรูปของแนวความคิดและความหมายทางการเมือง. *รัฐศาสตร์สาร* 14, 1 (กันยายน – เมษายน 2532)

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. *การปฏิวัติสยาม พ.ศ.2475*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2540.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. ความคิด ความรู้และอำนาจการเมืองในการปฏิวัติสยาม 2475. กรุงเทพฯ: ฟาเดียวกัน, 2546.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. วิชารัฐศาสตร์ไทยในบริบทของประวัติศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง. *รัฐศาสตร์สาร* 21, 1 (2542)

นิจ ทองโสภิต. *แผ่นดินพระจอมเกล้าฯ (Mongkut the King of Siam)*. กรุงเทพฯ: สมาคม สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2520.

นิคัล สมธิและแบล็คคัลลาก(เขียน) เอก วีรสกุล(แปล). *สยาม-เมืองใต้ดิน*. พระนคร: ประชามิตร-สุภาพบุรุษ, 2489.

นงลักษณ์ ลิ้มศิริ, พ.อ.หญิง. *ความสัมพันธ์ญี่ปุ่น-ไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2* จากงาน *ค้นคว้าวิจัยของนักวิชาการญี่ปุ่น-ตะวันตก-ไทย : บทสำรวจสถานภาพแห่งความรู้*. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

- นราธิปพงศ์ประพันธ์, กรมหมื่น (พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร). *ภารกิจของทูตในวอชิงตัน อารยะธรรมอเมริกัน*. พระนคร: หอวิทยากร, 2490.
- นราธิปพงศ์ประพันธ์, กรมหมื่น (พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร). *วิเทศบายของสยาม. พิมพ์ครั้งแรก* ใน หนังสือพิมพ์ประชาชาติ 3 ตุลาคม 2475 ใน *อนาคตแห่งสยาม*. พระนคร: บรรณกิจ, 2489.
- นราธิปพงศ์ประพันธ์, กรมหมื่น (พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร). *ประวัติการทูตไทย*. พระนคร: อุดม, 2486.
- นราธิปพงศ์ประพันธ์, กรมหมื่น (พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร). *คุณานุสรณ์พระปิยะมหาราช*. ใน *ชุมนุมพระนิพนธ์*. พระนคร: โรงพิมพ์ประชาชาติ, 2483.
- นราธิปพงศ์ประพันธ์, กรมหมื่น (พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร). *พบจูเอนไหลที่บันดง*. *สราญรมย์* 25 (2518)
- นราธิปพงศ์ประพันธ์, กรมหมื่น (พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร). *ความรู้ทั่วไปในการต่างประเทศ*. พระนคร: สมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2488.
- นอม ซอมสกี(เชียน) ภควดี วีระภาสพงษ์(แปล). *อเมริกา อเมริกา อเมริกา*. กรุงเทพฯ: โกลด์คีมทอง, 2544.
- “นายฉันทนา”(มาลัย ชูพินิจ). *X.O.Group: เรื่องภายในขบวนการเสรีไทย*. พระนคร: โรงพิมพ์ไทยพานิช สำนักพิมพ์วรรณวิบูลย์ และจำลองสาร, 2489.
- “นายรำ”(จำพรรณ พุกกะเจียม). *ไม่มีเสียงหัวเราะจากภาคอีสาน*. พระนคร: ชัยฤทธิ์, 2500.
- “นายเมือง เดิมชื่อเถื่อน”(ถวิล อุดล). *กบฏแบ่งแยกอีสานในคดีเตียง ศิริขันธ์*. พระนคร: ประเสริฐอักษร, 2491.
- นิติศาสตร์วิปศตวรรษใหม่*. พระนคร: คณะกรรมการจัดทำวารสารนิติศาสตร์, 2500.
- เนตร เขมะโยธิน, พลตรี. *ไอเซน ฮาวร์*. พระนคร: โชคชัยเทเวศร์, 2495.
- เนตร เขมะโยธิน, พลตรี. *ชีวิตนายพล*. พระนคร: ผดุงศึกษา, 2499.
- เนตร เขมะโยธิน, พลตรี. *งานใต้ดินของพันเอกโยธี*. พระนคร: ธนาคารพิมพ์, 2499.
- บุญทริกา บุรณะบุตร. *บทบาททางการเมืองของพลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์*. *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2534.
- ประจวบ ทองอุไร. *สิ้นยุคมีด*. พระนคร: อักษรบริการ, 2500.
- ประจวบ อัมพะเสวต. *พลิกแผ่นดินประวัติการเมืองไทย 24 มิถุนายน 2475-14 ตุลาคม 2516*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2543.
- ประดาบ พิบูลสงคราม. ซี.ไอ.เอ กับประเทศไทย. *สราญรมย์* 24 (2517)
- ประทีป สายเสน. *กบฏวังหลวงกับสถานะของปรีดี พนมยงค์*. กรุงเทพฯ: อักษรสาส์น, 2532.

ประภัสสร เทพชาตรี. นโยบายต่างประเทศไทยจากยุควิกฤตเศรษฐกิจสู่สหัสวรรษใหม่.

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

ประเวศ ศรีพิพัฒน์ (แปล) พอล เอ็ม.เอ. ไลน์บาร์เกอร์(Paul M.A. Linebarger) (เขียน). สงครามจิตวิทยา(Psychological Warfare). พระนคร: วีรธรรม, 2507.

ประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์. เจียงไคเช็ค: ประมุขของจีนใหม่. พระนคร: โรงพิมพ์รุ่งนคร, 2490.

ประสิทธิ์ ลulitanนท์. จดหมายเหตุแห่งอดีต(อนุสรณ์ในงานพระราชทานดินฝังศพ). กรุงเทพฯ: โพลีส์ พับลิชชิ่ง, 2542.

ประเสริฐ ปัทมะสุนนท์. รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี(2485-2517). พระนคร: ชุมชุมช่าง, 2517.

ปรากฏ กลิ่นฟุ้ง. การเสด็จพระราชดำเนินท้องที่ต่างจังหวัดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พ.ศ.2493-2530. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2551.

“ปากเหล็ก”. ปฏิวัติ (Revolution). พระนคร: ป ๘ ๘, 2502.

“ปลาทอง”(ประจวบ ทองอุไร) พรรคการเมืองไทย. กรุงเทพฯ: ก้าวหน้า, 2508.

ปรีดี พนมยงค์. คำนิยม. ใน ร.ท.สุภัทร สุนทรธำมรงค์. พุทธปรัชญาประยุกต์. กรุงเทพฯ: ประจักษ์การพิมพ์, 2517.

ปรีดี พนมยงค์. ชีวิตผันผวนของข้าพเจ้าและ 21 ปีที่ลี้ภัยในสาธารณรัฐราษฎรจีน. กรุงเทพฯ: เทียนวรรณ, 2529.

ปรีดี พนมยงค์. ชีวิตประวัติย่อของนายปรีดี พนมยงค์. กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการศึกษาวิจัยและประมวลผลงานของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์, 2544.

เปิดอภิปรายทั่วไปเมื่อ 29 สิงหาคม 2500 รวม 2 วัน 2 คืน โดยพรรคประชาธิปัตย์ และกลุ่มสหภูมิในที่สุดต้องปฏิวัติ. พระนคร: โรงพิมพ์ประยูร, 2501.

แปลก พิบูลสงคราม, จอมพล. นายกรัฐมนตรีให้สัมภาษณ์แก่ผู้แทนหนังสือพิมพ์และผู้สื่อข่าวต่างประเทศ. พระนคร: กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย, 2498.

แปลก พิบูลสงคราม, จอมพล. คำปราศรัย เรื่องแนวนโยบายของรัฐบาล 4 กุมภาพันธ์ 2500 ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ใน สิริ เปรมจิตต์. ประวัติศาสตร์ไทยในรอบประชาธิปไตย 30 ปี. พระนคร: เกษมบรรณกิจ, 2505.

ผิน ชุณหะวัณ, จอมพล. ชีวิตกับเหตุการณ์. พระนคร : โรงพิมพ์ประเสริฐศิริ, 2513.

ผิวนุศย์ อยู่พรหม. ปทานุกรมคำแผลงอเมริกัน(American Slang)มีคำแผลงในวงภาพยนตร์ทหารบกและการเมือง. พระนคร: โอเดียนสโตร์, 2490.

เผ่า ศรียานนท์, พล.ต.อ. ชีวิตในต่างแดน. ใน *อนุสรณ์ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ วันถึงแก่อนิจกรรมครบ 10 ปี 21 พฤศจิกายน 2513*. พระนคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยสงเคราะห์ไทย, 2513.

เผ่า ศรียานนท์, พล.ต.อ. เรื่องตะวันออก-ตะวันตก. ใน *อนุสรณ์ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ วันถึงแก่อนิจกรรมครบ 10 ปี 21 พฤศจิกายน 2513*. พระนคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยสงเคราะห์ไทย, 2513.

เผ่า ศรียานนท์, พล.ต.อ. เหตุการณ์ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง. ใน *เบื้องแรกประชาธิปไตย: บันทึกความทรงจำของผู้อยู่ในเหตุการณ์สมัย พ.ศ. 2475-2500*. กรุงเทพฯ: สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย, 2516.

พวงทอง ภาวักพันธุ์. *สงครามเวียดนาม: สงครามกับความจริงของ'รัฐไทย'*. กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2549.

พยางค์ อรุณฤกษ์. *ยุคปฏิวัติ*. พระนคร: มานิตย์ ชินตระกูล, 2502.

พอพันธ์ อูทยานนท์. *สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์กับบทบาทการลงทุนทางธุรกิจ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย*, 2549.

พัฒนาชาติ เกียรติสิทธิ์สะท้อน. *ยอดอัศวิน พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เล่ม 1-3*. กรุงเทพฯ: ประมวลสาส์น, 2519.

“พื้นเมือง”. *สยามนำหน้า*. พระนคร: โรงพิมพ์อุดม, 2493.

พันศักดิ์ วิญญรัตน์. *CIA ชาวจากสกลนคร: ของฝากถึงสภามั่นคงแห่งชาติ. สังคมศาสตร์ปริทัศน์ (กุมภาพันธ์, 2517)*

พิทยลาภพฤฒิยากร, กรมหมื่น. *เจ็ดรอบอายุกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร*. พระนคร: พระจันทร์, 2512.

พิทยลาภพฤฒิยากร, กรมหมื่น. *อัตตชีวประวัติ*. พระนคร: โรงพิมพ์ตีรณสาร, 2517.

เพ็ญศรี ติ๊ก. *การต่างประเทศกับเอกราชและอำนาจอธิปไตยของไทย (ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสิ้นสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม)*. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์, 2527.

พุดม บวรณสมภพ, พ.ต.อ. *ชัยชนะและความพ่ายแพ้ของบุรุษเหล็กแห่งเอเชีย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์รวมข่าวเอกลักษณ์, ไม่ปรากฏปีพิมพ์.

พุดม บวรณสมภพ, พ.ต.อ. *13 ปี กับบุรุษเหล็กแห่งเอเชีย*. กรุงเทพฯ: พีวาทิน พับลิเคชั่น จำกัด, 2532.

พูนสุข พนมยงค์. *ชีวิตของลูกปลา*. ใน *อนุสรณ์นายปาล พนมยงค์*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์, 2525.

พูนสุข พนมยงค์. *101 ปี 1911-90 พูนสุข*. กรุงเทพฯ: ลลิตา สุดา สุปริดา ดุษฎี วาณี, 2545.

“ไพศาล มาลาพันธ์”(ไสว มาลยเวช). *บันทึกนักโทษการเมือง*. กรุงเทพฯ: สันติธรรม, 2528.

พราน ชิสสโตรี. *พระพุทธศาสนาตอบลัทธิมากซ์*. พระนคร: มหามงกุฎราชวิทยาลัย, 2497.

“ฟรีเพอร์สส์”. *นักการเมือง สามก๊ก เล่ม 1-4*. พระนคร: สหกิจ, 2493.

เฟร็ดเดอริก มาติน สเตอร์น(เขียน) “ทุนิกา”(แปล). *วงไพบุลย์ประชาธิปไตย(Capitalism in America: A Classless Society)*. พระนคร: คาปราพิมพ์การ, 2496.

เฟร็ดเดอริก ลูอิส แอลเด็น(เขียน) “มัสโคเกียน”(แปล). *อเมริกันรุดหน้า: การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในสหรัฐอเมริกาในรอบกึ่งศตวรรษ 1900-1950(The Big Change)*. พระนคร: สำนักพิมพ์คาปรา, 2497.

พิน รณนากาศ ฤทธาคนี, จอมพลอากาศ. *ความทรงจำของข้าพเจ้า ที่ระลึกครบรอบ 85 ปี 21 กุมภาพันธ์ 2527*. กรุงเทพฯ: ไม่ปรากฏที่พิมพ์, 2527.

พิน รณนากาศ ฤทธาคนี, จอมพลอากาศ. คำไว้อาลัย แต่ ๔ พณฯ จอมพล, พลเรือเอก , พลอากาศเอก ผิน ชุณหะวัณ. ใน *อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ จอมพลผิน ชุณหะวัณ ณ เมรุ วัดพระศรีมหาธาตุ วันที่ 7 พฤษภาคม 2516*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์, 2516.

ภูธร ภูมะธน. *ศาลพิเศษ พ.ศ.2476 พ.ศ.2478 และ พ.ศ.2481*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัย, 252.

ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (สำเนา) พระราชหัตถเลขาขอ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ถึงจอมพล ป. พิบูลสงคราม วันที่ 25 พฤศจิกายน 2490. ใน *วิชิ ประสงค์*. *เบื้องหลังการสวรรคต ร. 8*. พระนคร: ธรรมเสวี, 2498.

ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. บันทึกพระราชวิจารณ์ เรื่อง ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2495 ,17 มกราคม 2495. ใน *หยุด แสงอุทัย. คำอธิบายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2475-2495*.พระนคร: โรงพิมพ์ชูสิน, 2495.

มาเรีย เยน(เขียน) “ป.ศานติ”(แปล). *เหตุเกิดที่เปต๋า หรือ ชีวิตนักศึกษามหาวิทยาลัยจีนระบอบคอมมิวนิสต์*. พระนคร: อุณากรรณ , 2500.

มาร์ก เอ เทนเนียน (เขียน) ประจิด พันธนะพันธ์ (แปล). *ประตู่มีตา (Out secret in safe)*. พระนคร: โรงพิมพ์ประเสริฐศิลป์, 2497.

มุกดา เอนกกลาภากิจ. *รัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมือง : ศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

มนัส จารุภา. *เมื่อข้าพเจ้าจี้จอมพล*. พระนคร: แพร์พิทยา, 2502.

- มัญญ มาคะสิระ. การรักษาอำนาจทางการเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงครามระหว่าง พ.ศ.2491-2500. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2529.
- มัสสิโม ซัลวาดอริ(เซียน) ประจิต พัทนะพันธ์(แปล). ประวัติศาสตร์คอมมิวนิสต์ปัจจุบัน (The Rise of Modern Communism). พระนคร: สำนักพิมพ์วีระธรรม, 2498.
- “แมลงหวี่”(ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช). เบื้องหลังประวัติศาสตร์ เล่ม 1. พระนคร: สหอุปกณ์การพิมพ์, 2491.
- ยวด เลิศฤทธิ. ระลึกถึงมือกฎหมายคณะรัฐประหาร 2490. ใน อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายเขม ชาติ บุญยรัตพันธุ์ ณ เมรุ วัดธาตุทอง วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2538. กรุงเทพฯ: ไม่ปรากฏที่พิมพ์, 2538.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2495. พระนคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2499.
- รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขพุทธศักราช 2495[ออนไลน์] แหล่งที่มา: www.krisdika.go.th [11 มกราคม 2553]
- รายงานการดูงานในต่างประเทศของพล ต.อ.พระพินิจชนคดีและคณะ. พระนคร: ส.การพิมพ์, 2496.
- รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญ(ครั้งแรก) และสมัยสามัญ ชุดที่ 2 พ.ศ.2500. พระนคร: รวมมิตรไทย, 2506.
- ราชกิจจานุเบกษา(แผนกฤษฎีกา) 64, 56 (ฉบับพิเศษ 22 พฤศจิกายน 2490).
- ราชกิจจานุเบกษา 66, 17 (23 มีนาคม 2492).
- ราชกิจจานุเบกษา 74, 22 (ฉบับพิเศษ 2 มีนาคม 2500).
- รังสรรค์ ธนะพรพันธ์. กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย : บทวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์การเมือง พ.ศ.2475-2530. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2532.
- โรงเรียนสงครามจิตวิทยา. หลักและปฏิบัติของลัทธิคอมมิวนิสต์. พระนคร: โรงพิมพ์อุดม, 2497.
- ละเอียด พิบูลสงคราม, ท่านผู้หญิง. บันทึกความทรงจำ. ใน เบื้องแรกประชาธิปไตย : บันทึกความทรงจำของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์สมัย พ.ศ. 2475-2500. กรุงเทพฯ: สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย, 2516.
- ลมูล อติพยัคฆ์. ร่อนไปปารีสกับนายควง อภัยวงศ์. พระนคร: คลังวิทยา, 2499.
- วรรณไว พัทนัทย์. โจวเินไหล ผู้ปลุกสัมพันธมิตรไทย-จีน. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์, 2519.
- วิชัย ประสงค์สิต. ปฏิวัติ รัฐประหาร และกบฏจลาจลในสมัยประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย. พระนคร: บริษัทรัฐภักดี จำกัด, 2492.

- วิจิตร วิชัยสาร. *รัฐบาลไทยในสมัยนายทวี บุญยเกษตรเป็นนายกรัฐมนตรี(31 สิงหาคม-16 กันยายน 2488)*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.
- “วิเทศกรณีย์”. เมื่อ...จอมพลป.พิบูลย์. พระนคร: โรงพิมพ์ พิบูลย์การพิมพ์, 2505.
- วิวัฒน์ คติธรรมนิตย. *กบฏสันติภาพ*. กรุงเทพฯ: ฟ้าปกไฟ, 2539.
- วีระ สมบูรณ์. *ความไม่รู้ไร้พรมแดน: บางบทสำรวจในดินแดนความคิดทางสังคม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมล คีมทอง, 2541.
- ศิริ พงศทัต. *ธรรมนุญองค์การโลก*. พระนคร: โรงพิมพ์ไทยเชชม, 2488.
- “ศิวะ รัตนชาติ”(สุวิวัฒน์ วรดิลก). *จดหมายจากลาตาย*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์, 2521.
- ศุภกาญจน์ ตันตราภรณ์. *รัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมือง : ศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย(ฉบับชั่วคราว)พุทธศักราช2490*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ศุภมิตร ปิติพัฒน์. *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ : พัฒนาการและความก้าวหน้าขององค์ความรู้*. คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2550.
- ศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท สวัสดิวัตน์ ,หม่อมเจ้า. *1 ศตวรรษ ศุภสวัสดิ์*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, 2543.
- ศูนย์ข้อมูลของสำนักงานข่าวกรองกลาง สหรัฐฯ(CIA)
- ศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (TIC)
- ศรีวิสารวาจา,พระยา. *The Revolution of 1932*. ใน *อนุสรณ์ในการพระราชทานเพลิงศพ พันเอก พระยาศรีวิสารวาจา ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส 8 มิถุนายน 2511*, พระนคร: พระจันทร์, 2511.
- “ส.เจริญจรัมพร”(เตียง ศิริขันธ์) *ปรัชญาการเมืองสมัยปัจจุบัน(Modern Political Philosophies)*. พระนคร: โรงพิมพ์อุทัย,2492.
- ส.เทพโยธิน. *ฉลาดจับคู่ได้*. พระนคร: บรรณาการ, 2494.
- สังข์ พัธโนทัย. *ชีวิตเปลี่ยน*. พระนคร: คลังวิทยา, 2497.
- สังข์ พัธโนทัย. *ความนึกในทรงชั่ง*. พระนคร: คลังวิทยา, 2499.
- สังข์ พัธโนทัย. *อ่านเบื้องหลังสถาปนาสัมพันธไทย-จีน. ประโคนชัย (กรกฎาคม 2525)ใน* *กรุณา* *กุศลาลัย, ชีวิตที่เลือกไม่ได้: อดีตชีวิตประวัติของผู้ที่เกิดในแผ่นดินไทยคนหนึ่ง*. กรุงเทพฯ: แม่คำผาง, 2532.

สังคีต พิริยะวังสรรค์. *ทูนนิยมขุนนางไทย พ.ศ. 2475-2503*. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์, 2526.

สังคีต พิริยะวังสรรค์. *ประวัติการต่อสู้ของกรรมกรไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

สังวรยุทธกิจ(สังวร สุวรรณชีพ), พล.ร.ต. หลวง. *เกิดมาแล้วต้องเป็นไปตามกรรม คือ กฎแห่งธรรมชาติ*. ใน *อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พลเรือตรี หลวง สังวรรณยุทธกิจ ณ เมรุวัดธาตุทอง 29 ธันวาคม 2516*. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์, 2516.

สมบุญ วรพงศ์. *ยึดรัฐบาล: รัฐประหาร 16 กันยายน ล้มรัฐบาลพิบูลฯ*. พระนคร: โรงพิมพ์เจริญธรรม, 2500.

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. *ประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้าง*. กรุงเทพฯ: 6 ตุลารำลึก, 2544.

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. *จุดเปลี่ยน 2500: เผ่า สฤษดิ์ และพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย. ในประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้าง*. กรุงเทพฯ: 6 ตุลารำลึก, 2544.

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. *50 ปีการประหารชีวิต 17 กุมภาพันธ์ 2498. ฟ้ำเดียวกัน 3, 2 (เมษายน- มิถุนายน 2548)*

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. *หลัง 14 ตุลา. ฟ้ำเดียวกัน 3, 4 (ตุลาคม- ธันวาคม 2548)*

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. *สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ คือ อะไร. ฟ้ำเดียวกัน 4, 1 (มกราคม-มีนาคม 2549)*

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. *ข้อมูลใหม่ กรณีสวรรคต: หลวงธำรงระบุนุชต์ผลการสอบสวน ใคร คือ ผู้ต้องสงสัยที่แท้จริง. ฟ้ำเดียวกัน 7, 3 (กรกฎาคม- กันยายน 2552)*

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. *บันทึกของเคนเนธ แลนดอน เกี่ยวกับกรณีสวรรคตและข่าวลือเรื่องแผนการใหญ่ของพี่น้องปราโมช. ฟ้ำเดียวกัน 7, 3 (กรกฎาคม- กันยายน 2552)*

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. *ว่าด้วยจดหมายเปิดเผยความลับกรณีสวรรคตของ 'ปรีดี' ที่เพิ่งเผยแพร่. ฟ้ำเดียวกัน 7, 3 (กรกฎาคม- กันยายน 2552)*

สมศักดิ์ นิลนพคุณ. *ปัญหาเศรษฐกิจของไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และ การแก้ไขของรัฐบาลตั้งแต่ พ.ศ. 2488-2498*. *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 2527.

สมุทร สุรักษะ. *26 การปฏิวัติไทยและรัฐประหาร สมัย 2089 ถึง 2507*. พระนคร: โรงพิมพ์สื่อการพิมพ์, 2507.

สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ. *ขบวนการเสรีไทยกับความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2481-2492*. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา, 2535.

สร้อยมุกข์ ยิ่งชัยยะกมล. นโยบายต่างประเทศไทยของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ต่อสาธารณรัฐประชาชนจีน (1948 - 1957). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

สว่าง ลานเหลือ. 37 ปีแห่งการปฏิวัติ. กรุงเทพฯ: นิตยสารพระเพลิง-อาชญากรรม, 2512.

สิทธิ เสวตศิลา, พล.อ.อ. บันทึกความทรงจำ. ใน 40 ปี ตชด.(6 พฤษภาคม 2536). กรุงเทพฯ: กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน, 2536.

สรุปข้ออภิปรายของพรรคประชาธิปัตย์ในนัดติเปิดอภิปรายทั่วไปในนโยบายของรัฐบาลตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา 34. พระนคร: โรงพิมพ์พิมพ์ศรี, 2490.

สละ ลิขิตกุล. คีฤทธิ์ชั้นศาล. กรุงเทพฯ: ก้าวหน้าการพิมพ์, 2518.

เสด็จเยี่ยมราษฎร. กรุงเทพฯ: สำนักพระราชวัง, 2532.

เสถียร จันทิมาธร และพรรคชัย บุญปาน. กองทัพบกกับประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มติชน, 2526.

เสถียร จันทิมาธร. ชาติชาย ชุณหะวัณ ทหารนักประชาธิปัตย์. กรุงเทพฯ: แพลนพับลิชชิ่ง, 2532.

เสนาะ รักรธรรม, พล.ร.ท., บรรณาธิการ. ความเป็นมาแต่หนหลังของจอมพลเรือ หลวง ยุทธศาสตร์โกศล. กรุงเทพฯ: บำรุงนุกุลกิจ, 2516.

เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. คิงมังกูฎในฐานะทรงเป็นนักนิติศาสตร์. พระนคร: สหุอุปกรณ์การพิมพ์, 2492.

เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. ต้านคอมมิวนิสต์ส่วนตัว. พระนคร: สหุอุปกรณ์การพิมพ์, 2496.

เสนีย์ ปราโมช ม.ร.ว. ชีวิตชีวิต. กรุงเทพฯ: ทิพยวดี ปราโมช, 2543.

เสวต เปี่ยมพงศ์สานต์. เสวต เปี่ยมพงศ์สานต์. ใน "ใหม่ รักหมู่" และธวัชชัย พิจิตร. บรรณาธิการ, บันทึก 25 นักการเมือง วิเคราะห์การเลือกตั้งในไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ นพรัตน์, 2522.

เสวต เปี่ยมพงศ์สานต์. ชีวิตการเมือง. กรุงเทพฯ: ครอบครัวเปี่ยมพงศ์สานต์, 2546.

สิริ เปรมจิตต์. เบื้องหลังชีวิต 8 นายกรัฐมนตรีไทย. พระนคร: บริษัท ศิริอักษร จำกัด, 2492.

สิริ เปรมจิตต์. ชีวิตและงานของพลเรือตรีถวัลย์ อ่างนาวาสวัสดิ์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ บำรุงนุกุลกิจ, 2521.

สิรินทร์ พัทโนทัย (เขียน) บุญรัตน์ อภิชาติไตรสรณ์(แปล). มุกมังกร. กรุงเทพฯ: เดอะเนชั่น, 2538.

สิริรัตน์ เรืองวงษ์วาร. บทบาททางการเมืองของนายควง อภัยวงศ์ ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 - 2491. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

- สิริลักษณ์ จันทรวงศ์ ทาคาศาษิ คัทชูยุกิ และสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. *กึ่งศตวรรษ ขบวนการ
สันติภาพ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ไทย-เอเชียศึกษา สถาบันวิจัยมหาวิทาลัยรังสิต และชมรม
ศึกษาประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่ มหาวิทยาลัยวาเซดะ.
- สุกัญญา ตีระวนิช. *หนังสือพิมพ์ไทย จากปฏิวัติ 2475 สูปฏิวัติ 2516*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนา
พานิช , 2526.
- กุศลาลัย. *ชีวิตที่เลือกไม่ได้: อดีตชีวิตประวัติของผู้ที่เกิดในแผ่นดินไทยคนหนึ่ง*. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แม่คำผง, 2532.
- สุชิน ตันติกุล. *ผลสะท้อนทางการเมืองรัฐประหาร 2490*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.
- สุดา กาเดอร. *กบฏแมนฮัตตัน*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการปกครอง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.
- สุทธชัย ยิ้มประเสริฐ. *การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ต่อต้านรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม
พ.ศ.2491-2500*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- สุทธชัย ยิ้มประเสริฐ. *แผนชิงชาติไทย*. กรุงเทพฯ: 6 ตุลารำลึก, 2550.
- สุทธชัย ยิ้มประเสริฐ. *ฐานะทางประวัติศาสตร์ของการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549*. ใน
*รัฐประหาร 19 กันยายน: รัฐประหารเพื่อระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง
เป็นประมุข*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน, 2550.
- สุทธชัย ยิ้มประเสริฐสาย. *ธารประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยไทย*. กรุงเทพฯ: พี.เพรส, 2551.
- สุทธชัย ยิ้มประเสริฐ. *บรรณานุกรม. 60 ปีประชาธิปไตยไทย*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการ 60 ปี
ประชาธิปไตย, 2536.
- สุนทร หงส์ลดารมย์. *ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิทยาการของสหรัฐฯ. สราญรมย์ (2498)*
สุพจน์ แจ็งเร็ว. *คดียึดพระราชทรัพย์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ. ศิลปวัฒนธรรม 23, 8*
(มิถุนายน 2545)
- สุพจน์ ด่านตระกูล. *นายจำเป็น*. กรุงเทพฯ: ประจักษ์การพิมพ์, 2516.
- สุพจน์ ด่านตระกูล. *เหตุเกิดที่ศิริราช*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิทยาศาสตร์สังคม, 2537.
- สุพจน์ ด่านตระกูล. *80 ปี สุพจน์ ด่านตระกูล*. นนทบุรี: สถาบันวิทยาศาสตร์สังคม, 2546.
- สุเพ็ญ ศิริคุณ. *กบฏวังหลวง(26 กุมภาพันธ์ 2492)*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.

สุภัทรวดีศ ดิศกุล, ม.จ. (แปล). *พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้ากรุงสยาม(King Mongkut of Siam)*. พระนคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2508.

สุรพล จุลละพราหมณ์, พ.ต.ท.(แปล). *สงครามเย็น(War of Wits)*. พระนคร: ผดุงศิลป์, 2500.

สุลักษณ์ ศิวรักษ์. *เรื่อง กรรมพิทยาลาภฤศมียากร ตามทัศนะของส.ศิวรักษ์*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเสถียรโกเศศ-นาคะประทีป, 2528.

สุวิชช พันธเศรษฐ. *ชุมชนุมนายกรัฐมนตรีอังกฤษ*. พระนคร: โรงพิมพ์สมัยนิยม, 2491.

สุวัฒน์ วรดิลก. *ชีวิตในความทรงจำ*. กรุงเทพฯ: กลุ่มวรรณกรรมเพื่อชีวิต, 2517.

สุวัฒน์ วรดิลก. *ใต้ดาวแดง คนสองคุก*. กรุงเทพฯ: ลายสือไทย, 2521.

สุวิมล รุ่งเจริญ. *บทบาทของนักหนังสือพิมพ์ในการเมืองไทยระหว่าง พ.ศ.2490-2501*.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

สัมพันธ์ ชันชะชนะ,ร.ท. 30 วันในกรงเหล็ก. พระนคร: เกียรติศักดิ์, 2490.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ประเทศไทย

หอจดหมายเหตุแห่งชาติมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ สหรัฐฯ(NARA)

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ อังกฤษ(NA)

หอสมุดประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ (Eisenhower Library)

ห้องสมุดของสมาคมประวัติศาสตร์แห่งมลรัฐวิสคอนซิน (The Historical Society of Wisconsin)

ห้องสมุดแห่งรัฐสภาสหรัฐฯ (Library of Congress)

ห้าสิบปีร่วมใจวีรศาสตร์เพื่อชาติไทย. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานกึ่งศตวรรษวีรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2541.

หัตถ์สิ่งร ราชฯ. *แดนมิตรของปรีดี*. พระนคร: โรงพิมพ์ศิลปอักษร, 2499.

หลักการและนโยบายของชุมชนุมนายกรัฐมนตรี. พระนคร: โรงพิมพ์สหการพานิช, 2490.

หยุด แสงอุทัย. *คำอธิบายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2475-95*. พระนคร: โรงพิมพ์ชูสิน, 2495.

หลุย ศีร์วัต. *จอมพลในทัศนะของหลุย ศีร์วัต*. ใน *จอมพลในทัศนะของข้าพเจ้า*. พระนคร: โอเดียนสโตร, 2492.

หลุย ศีร์วัต. *ประชาธิปไตย 17 ปี*. พระนคร: โรงพิมพ์โอเดียนสโตร, 2493.

หลิว ชิว ตง(Liu Shaw Tong) (เขียน) ประจิต พันชะพันธ์(แปล). *เรื่องจริงจากแดนจีนยุคใหม่แหวกม่านไม้ไผ่(Out of Red China)*. พระนคร: โรงพิมพ์ประเสริฐสิน,2497.

“แหลมสน”(เสลา เวชะรุจิ) *บุกบรมพิมาน*. พระนคร: สหกิจ, 2492.

อนันต์ พิบูลสงคราม, พล ต. จอมพล ป. พิบูลสงคราม 2 เล่ม. กรุงเทพฯ: ตระกูลพิบูลสงคราม, 2540.

องค์การจัดความร่วมมือทางเศรษฐกิจ(อี.ซี.เอ.:E.C.A.)การช่วยเหลือเศรษฐกิจประเทศไทยจาก สหรัฐอเมริกา. พระนคร: ประชาช่าง, 2494.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลโททาจ กาจสงคราม(เทียน เก่งระดมยิง) ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส 20 เมษายน 2510. กรุงเทพฯ: กรมการทหารสื่อสาร, 2510.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พันเอกช่วง เขวงศักดิ์สงคราม ณ เมรุ หน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส 18 มิถุนายน 2505. กรุงเทพฯ: กรมชลประทาน, 2505.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายเขมชาติ บุญยรัตพันธุ์ ณ เมรุ วัดธาตุทอง 25 กุมภาพันธ์ 2538. กรุงเทพฯ : ไม่ปรากฏที่พิมพ์, 2538.

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ดร.โชติ คุ่มพันธ์ุ. พระนคร: ไม่ปรากฏที่พิมพ์, 2514.

อนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพ ร้อยโท จงกล ไกรภักษ์ ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม 15 มกราคม 2513. พระนคร: ศูนย์การพิมพ์, 2513.

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พลเอก จีระ วิจิตสงคราม ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส 26 ธันวาคม 2522. กรุงเทพฯ: ดำรงการพิมพ์, 2522.

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพนายฉัตร บุญยศิริชัย ณ ฌาปนสถานกองทัพอากาศ วัดพระศรีมหาธาตุ 5 พฤศจิกายน 2533. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเรือโทเฉลิม สติรถาวร ณ เมรุ วัดเทพศิรินทราวาส 27 มีนาคม 2512. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารเรือ, 2512.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายทองอิน ภูริพัฒน์และนางสาว อรทัย ภูริพัฒน์ ธิดา ณ เมรุ วัดมกุฏกษัตริยาราม 9 พฤษภาคม 2505. พระนคร: ไม่ปรากฏที่พิมพ์, 2505.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ดร.ทองเปลว ชลภูมิ ณ เมรุ วัดเทพศิรินทราวาส 22 พฤษภาคม 2506. พระนคร: โรงพิมพ์กรมสรรพาสาไมต์, 2506.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ เทพ โชตินุชิต ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม 26 ตุลาคม 2517. กรุงเทพฯ: บริษัท บพิศ จำกัด, 2517.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระยาโทณวณิกมนตรี(วิสุทธิ โทณวณิก) ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส 21 มีนาคม 2516. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์, 2516.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพลโทบัญญัติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา ณ เมรุ หน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส 8 พฤศจิกายน 2519. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว, 2519.

อนุสรณ์นายपाल พนมยงค์. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์, 2525.

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพนายประหยัด ศ. นาคะนาท ณ ฌาปนสถานกองทัพอากาศ วัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร 22 กรกฎาคม 2545. กรุงเทพฯ: พันนี้พับบลิชชิ่ง, 2545.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเอก มังกร พรหมโยธี ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส 29 มิถุนายน 2509. พระนคร: โรงพิมพ์กรมสรรพสามิต, 2509.

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ จอมพลเรือหลวงยุทธศาสตร์โกศล ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส 14 มิถุนายน 2519. กรุงเทพฯ: น.อ.แสงวง บุญยั้ง (จ.น.) และคนอื่นๆ, 2519.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์รอง ศยามานนท์ ณ เมรุวัดธาตุทอง 18 สิงหาคม 2528. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ดร.รักษ ปันยารชุน 5 กุมภาพันธ์ 2550. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2550.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ จอมพลผิน ชุณหะวัณ ณ เมรุ วัดพระศรีมหาธาตุ 7 พฤษภาคม 2516. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์, 2516.

อนุสรณ์ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ วันถึงแก่อนิจกรรมครบ 10 ปี 21 พฤศจิกายน 2513. พระนคร: หจก. ไทยสงเคราะห์ไทย, 2513.

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นายเลียง ไชยกาล ณ เมรุ วัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร 18 สิงหาคม 2529. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2529.

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นายศักดิ์ ไทยวัฒน์ ณ วัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร 30 มิถุนายน 2544. กรุงเทพฯ: อมรโปรดัก, 2544.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พันเอก พระยาศรีวิสารวาจา ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส 8 มิถุนายน 2511. พระนคร: สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2511.

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส 17 มีนาคม 2507. พระนคร: โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, 2507

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเรือตรี หลวงสังวรยุทธกิจ ณ เมรุวัดธาตุทอง 27 ธันวาคม 2516. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2516.

อนุสรณ์ฌาปนกิจศพ นายสอชิง มารังกุล,อดีต ส.ส.บุรีรัมย์ และอดีตหัวหน้าพรรคไทยรวมไทย . ณ ฌาปนสถาน วัดศุภโสภณ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ วันเสาร์ที่ 29 เมษายน 2521. กรุงเทพฯ: ประจักษ์การพิมพ์, 2517.

- อนุสรณ์ในงานพระราชเพลิงศพ พลเรือเอก สิ้นธุ์ กมลนาวิน ณ เมรุ หน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์
วัดเทพศิรินทราวาส 15 ธันวาคม 2519. พระนคร : กรมสารบรรณทหารเรือ, 2519.
- อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพลตรี หลวง วีรวัฒน์โยธิน ณ ฌาปนสถานกองทัพบก
วัดโสมนัสวิหาร 28 มกราคม 2512. พระนคร : โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร, 2512.
- อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายใหญ่ ศวิตชาติ ณ เมรุ วัดธาตุทอง วันที่ 4 มิถุนายน
2526. กรุงเทพฯ: เรืองชัยการพิมพ์, 2526.
- “อรัญญ์ พรหมชมพู” (อุดมศรี สุวรรณ). *ไทยกึ่งเมืองขึ้น*. พระนคร: โรงพิมพ์อุทัย, 2493.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. *บทบาทของนักวิจัยและทุนวิจัยอเมริกันในการสร้างกระบวนทัศน์ด้านไทยศึกษา*. ใน *บทบาทของต่างประเทศในการสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย*.
กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2538.
- อารีย์ ภิรมย์. *เบื้องหลังการสถาปนาสัมพันธภาพ ยุคใหม่ ไทย-จีน*. กรุงเทพฯ: มิตรนราการพิมพ์,
2524.
- อุกฤษฏ์ ปัทมพันธ์. *สหรัฐอเมริกากับนโยบายเศรษฐกิจ(1960-1970)*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์
มหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- “เอกซเรส”. *นายควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรี 4 สมัย*. พระนคร: สำนักพิมพ์บันดาสสาส์น,
2511.
- เอ็ดวิน เอฟ. สแตนตัน. *ความกดดันของคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย ในพ.ศ.2492-2496*.
รัฐสารภีรักษ์ 3, 1 (มกราคม 2504)
- เอ็ดวาร์ด ฮันเตอร์. *การล้างสมองในจีนแดง*. นิวยอร์ก: แวนการ์ดอินคอร์ปอเรชั่น, 2494.
- เอฟ เบค และ ดับบลิว กอดิน(เขียน) เลอสร ธรรมพิชา(แปล). *แดงรุแดง(Russian purge and the extraction of confession)*. พระนคร: โรงพิมพ์สหชาติ, 2496.
- เอลิเนอร์ อิปเปอร์ (เขียน) “ชนะ ชาญเดชา”(แปล). *11 ปี ในค่ายนักโทษโซเวียต(Eleven years in Soviet Prison)*. พระนคร: นครไทย, 2497.
- อีเกอร์ กูเซนโก (แปล) “ชนะ ชาญเดชา”(แปล). *ม่านเหล็ก หรือ ภายในวงการจารกรรมของ
สตาลิน(The Iron Curtain)*. พระนคร: โรงพิมพ์นครไทย, 2497.
- อิศรเดช เดชาวุธ. *เบื้องหลังชีวิตนายปรีดี พนมยงค์*. พระนคร: บริษัทร่วมอาชีพ, 2491.
- อำรุง สกฤตนะ, พล.ต.ต. *ใครว่าอตร.เผาไม่ดี*. กรุงเทพฯ: กิจสยามการพิมพ์, 252.
- อิซาฮิโกะ โอคาซากิ(เขียน) ไชยวัฒน์ คำชู และคนอื่นๆ(แปล). *มหายุทธศาสตร์สำหรับการป้องกัน
ประเทศของญี่ปุ่น(A grand strategy for Japanese defense)*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ญี่ปุ่น
ศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535.
- เฮอ์บอลคอมองดูคอมมิวนิสต์. *ไม่ปรากฏที่พิมพ์: ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์*.

ภาษาอังกฤษ

- Adulyasak Soonthornrojana. *The Rise of United States-Thai Relations, 1945-1954*.
 Doctoral Dissertation University of Arkon, 1986.
- Aldrich , Richard J., *The Key to the South: Britain , the United States ,and Thailand during the Approach of the Pacific War, 1929-1942*. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1993.
- Aldrich, Richard J., *Legacies of Secret Service: Renegade SOE and the Karen Struggle in Burma, 1948-1950*. In Richard J. Aldrich, Gary D. Rawnsley and Ming-Yeh T. Rawnsley (eds.), *The Clandestine Cold War in Asia, 1945-1965: Western Intelligence, Propaganda and Special Operation*. London: Frank Class, 2000.
- Aidrich, Richard J., *Intelligence and the War against Japan: Britain , America and the Politics of Secret Service*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
- Anderson,Benedict R.O'G., Withdrawal Symptoms: Social and Cultural Aspects of the October 6 Coup. *Bulletin of Concerned Asian Scholars* 3, 3
- Anderson, Benedict R.O'G., The Studies of The Thai State: The State of Thai Studies. In Elizier B.Ayal (ed.), *The Study of Thailand*. Athens, Ohio: Ohio University Center for International Studies Southeast Asia Program, 1979.
- Anderson, Benedict R.O'G., Introduction. In Benedict R.O'G Anderson and Ruchira Mendiones, *In The Mirror*. Bangkok: Duang Kamol, 1985.
- Anderson David L., *Trapped by Success: The Eisenhower Administration and Vietnam, 1953-1961*. New York: Columbia University Press, 1991.
- Anuson Chinvanno. *Thailand's Politics toward Chaina, 1949-1954*. Oxford: St. Antony's College, 1992.
- Apichat Chinwanno. *Thailand's Search for Protection: The Making of the Alliance with the United States,1947-1954*. Doctoral Dissertation Oxford University, 1985.
- Bartholomew-Feis, Dixee R., *The Man on The Ground: The OSS In Vietnam, 1944-1945*. Doctoral Dissertation The Ohio State University, 2001.
- Batson, Benjamin A., *The End of the Absolute Monarchy in Siam*. Singapore: Oxford University Press, 1984.

- Bogart, Leo. *Premises for propaganda: the United States Information Agency's operating assumptions in the Cold War*. New York: Free Press, 1976.
- Borden, William. *The Pacific Alliance: United States Foreign Economic Policy and Japanese Trade Recovery, 1947-1955*. London: University of Wisconsin Press, 1984.
- Bowie, Katherine A., *Rituals of National Loyalty: The Village Scout Movement in Thailand*. New York: Columbia University, 1997.
- Brailey, N.,J., *Thailand and the Fall of Singapore: A Frustrated Asian Revolution*. Boulder: Westview Press, 1986.
- Brown, Anthony Cave. *The Last Hero: Wild Bill Donovan*. New York: Vintage Books, 1982.
- Busynki, Leszek. *SEATO: The Failure of an Alliance Strategy*. Singapore: Singapore University Press, 1983.
- Caldwell, J. Alexander. *American Economic Aid to Thailand*. London: Lexington Books, 1974.
- Chalong Soontravanich. The small arms industry in Thailand and the Asian crisis. In Takeshi Hamashita and Takashi Shiraishi (eds.), *Hegemony, Technocracy, Networks*. Kyoto: The Networks, 2002.
- Chaiwat Khamchoo and E. Bruce Reynolds., eds., *Thai-Japanese relations in historical perspective*. Bangkok: Innomedia, 1988.
- Charivat Santaputra . *Thai Foreign Policy*. Bangkok: Chareon Wit Press, 1985.
- Chatri Ritharom. *The Making of the Thai-U.S. military alliance and the SEATO Treaty of 1954: a study in Thai decision-making* . Doctoral Dissertation Claremont Graduate School, 1976.
- Chula Chakrabongse. *Lord of Life*. London: Alwin Redman Limited, 1960.
- Coast, John. *Some Aspects of Siamese Politics*. New York: Institute of Pacific Relations, 1953.
- Darling, Frank C., *Thailand and the United States*. Washington D.C.: Public Affairs Press, 1965.
- Damrong Rachanuphap, Price. The Introduction of Western Culture in Siam . *Journal of Siam Society* 20

Damrong Rachanuphap, Price. *Miscellaneous articles: Written for The Journal of Siam Society*. Bangkok: The Siam Society, 1962.

Dhani Nivat Prince, The Old Siamese Conception of the Monarchy. *Journal of Siam Society* 36

Dhani Nivat, Prince. *The Reign of King Chulalongkorn* . *Journal of World History* 2

Dhani Nivat, Prince. *Collected articles*. Bangkok: The Siam Society, 1969.

Document's On American Foreign Relations 1957. New York: Council on Foreign Relation, 1957.

Dunne, Matthew W., *A Cold War State of Mind: Cultural Constructions of Brainwashing in The 1950s*. Doctoral Dissertation Brown University, 2003.

Eisenhower, Dwight D., *Mandate For Change* , 1953-1956. New York: Doubleday & Company, 1963.

Fifield , R.H., *Americans in Southeast Asia: The Roots of Commitment*.New York : Thomas Y. Crowell, 1972.

Fine,Herbert A., The Liquidation of World War II in Thailand. *The Pacific Historical Review* 34, 1

Fineman, Daniel Mark. *A Special Relationship: The United State and Military Government in Thailand 1947-1958*. Honolulu: University of Hawaii Press, 1997.

Flood, E. Thadeus. *The United States and the military Coup in Thailand: A Background Study*. California: Indochina Resource Center, 1976.

Foreign Relations of the United States 1948 Vol.6. Washington D.C.: Government Printing Office,1974.

Foreign Relations of the United States 1949 Vol.1. Washington D.C.: Government Printing Office,1976.

Foreign Relations of the United States 1950 Vol.6. Washington D.C.: Government Printing Office,1976.

Foreign Relations of the United States 1952-1954 Vol.12. Washington D.C.: Government Printing Office,1987.

Foreign Relations of the United States 1955-1957 Vol.22. Washington D.C.: Government Printing Office,1989.

Glassman, Jim. *Thailand at the Margins*. New York: Oxford University Press, 2004.

- Glassman, Jim. *The New Imperialism? On Continuity and Change in US Foreign Policy. Environment and Planning* 37
- Griswold, A.B., *King Mongkut of Siam*. New York: The Asia Society, 1961.
- Goscha, Christopher E., *Thailand and the Southeast Asian Networks of the Vietnamese Revolution, 1885-1954*. Richmond, Surrey: Curzon, 1999.
- Hall, D. G. E., *A History of South East Asia*. London: Macmillan, 1968.
- Hayes, Jr., Samuel P., *The United States Point Four Program. The Milbank Memorial Fund Quarterly* 28, 3
- Herring, George C. *From Colony To Super Power*. New York: Oxford University Press, 2008.
- Hewison, Kevin. *The Monarchy and democratization*. In Kevin Hewison (ed.), *Political Change in Thailand : Democracy and Participation*. London: Routledge, 1997.
- Hewison, Kevin. *Bankers and Bureaucrats Capital and the Role of the State in Thailand*. Connecticut: Yale University, 1989.
- Hess, Gary R., *Franklin Roosevelt and Indochina. The Journal of American History* 59, 2
- Hayes, Jr., Samuel P., *Point Four in United States Foreign Policy. Annals of the American Academy of Political and Social Science Vol.268 Aiding Underdeveloped Areas Aboard (March,1950)*
- Jain, R.K., ed., *China and Thailand, 1949-1983*. New Delhi: Radiant Publishers, 1984.
- Johnson, U. Alexis. *The Right Hand of Power*. New Jersey: Prentice-Hall, 1984.
- Kahin, George McT., *The Asian-African Conference Bandung Indonesia April 1955*. Ithaca, New York: Cornell University Press, 1955.
- Kasian Tejapira. *Commodifying Marxism : The Formation of Modern Thai Radical Culture, 1927-1958*. Kyoto University Press, 2001.
- Keyes, Charles F., *Isan: Regionalism in Northeastern Thailand*. data paper no.65. Southeast Asia Program Department of Asian Studies, Cornell University Ithaca, New York : Cornell University ,1967.
- Kobkua Suwannathat – Pain. *Politics and National Interests: Negotiations for The Settlement of The Franco-Siamese Territorial Dispute 1945-1947*. Tokyo: Sophia University, 1994.

- Kobkua Suwannathat-Pian. *Thailand's Durable Premier : Phibun through Three Decades 1932 – 1957*. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1995.
- Kobkua Suwanathat-Pian. *King , Country and Constitution : Thailand's Political Development 1932 – 2000*. New York: Routledge Curzon, 2003.
- Kullada Kesboonchoo Mead. A revisionist history of Thai-U.S. relation. *Asian Review* 16
- Kullada Kesboonchoo Mead. *The Rise and Decline of Thai Absolutism*. New York: Routledge Curzon, 2004.
- Landon, Kenneth Perry. *Siam in Transition : A Brief Survey of Culture Trends in The Five Years since the Revolution of 1932*. New York: Greenwood Press, 1968.
- Lifton , Robert jay., ed., *America and the Asian Revolutions*. New York: Trans-action Books, 1970.
- Likhit Dhiravegin. *Thai Politics: Selected Aspects of Development and Change*. Bangkok: TRI-Sciences Publishing House, 1985.
- Lobe,Thomas. *United States National Security Policy And Aid to The Thailand Police . Monograph Series in World Affaires, Colorado: University of Denver, 1977*.
- Lobe, Thomas and David Morell. Thailand's Border Patrol Police : Paramilitary Political Power. In Louis A. Zurcher and Gwyn Harries Jenkins (eds.), *Supplemental Military Forces : Reserve , Militarias , Auxiliaries*. Beverly Hills and London: SAGE, 1978.
- Lockhart , Bruce McFarland. *Monarchy in Siam and Vietnam,1925-1946*. Doctoral Dissertation Cornell University, 1990.
- Mahmud, Nik Anuar Nik. *The November 1947 Coup: Britain, Pibul Songgram and the Coup*. Selangor Darul Ehasan: Center for Educational Technology Universiti Kebangsaan Malaysia, 1998.
- McCoy, Alfred W., *The Politics of Heroin in Southeast Asia*. New york: Harper and Row, 1973.
- McCoy, Alfred W., *A Question of Torture: CIA Interrogation , from the Cold War to the War on Terror*. New York: Metropolitan Books, 2006.
- Mehden, Fred Von der and Fred W. Riggs. *Evaluation of the VSO: Interviews with VSO and Villagers*. Bangkok: USOM, 1967.

- Moffat, Abbot Low. *Mongkut: The King of Siam*. Ithaca, New York: Cornell University Press, 1961.
- Morell, David and Chai-anan Samudavanija. *Political Conflict in Thailand : reform, reaction, revolution*. Cambridge, Massachusetts: Oelgeschlager, Gunn & Hain, Publishers, 1981.
- Namngern Boonpiam. *Anglo-Thai relations, 1825-1855: a study in changing of Foreign Policies*. Doctoral Dissertation University of Nebraska-Lincoln, 1979.
- Nattapoll Chaiching. The Monarch and the Royalist Movement in Thai Politics, 1932-1957. In Soren Ivarsson and Lotte Isager (eds.), *Saying the Unsayable: Monarchy and Democracy in Thailand*. Copenhagen: NIAS Press, forthcoming 2010
- Neher, Arlene Becker. *Prelude to Alliance: The Expansion of American Economic Interest in Thailand during the 1940's*. Ph.D. Dissertation Northern Illinois University, 1980.
- Neon Snidvongs. *The development of Siam's relations with Britain and France in the reign of King Mongkut, 1851-1868*. Doctoral Dissertation University of London, 1961.
- Nuechterlein, Donald E., *Thailand and The Struggle for Southeast Asia*, New York: Cornell University Press, 1967.
- Manich Jumsai, M.L., *History of Anglo-Thai relations*. Bangkok: Chalermnit, 1970.
- Ockey, James. Civil Society and Street Politics in Historical Perspective. In Duncan McCargo (ed.), *Reforming Thai Politics*. Copenhagen: Nodic Institution of Asian Studies, 2002.
- Osgood, Kenneth A., *Total Cold War: U.S. Propaganda in the Free World 1953-1960*. Doctoral Dissertation University of California Santa Barbara, 2001.
- Paterson, Thomas G., The Quest for Peace and Prosperity: International Trade, Communism, and the Marshall Plan. In Barton J. Bernstein, *Politics and Policies of the Truman Administration*. Chicago: Quadrangle Books, 1972.
- Praagh, David Van. *Thailand's Struggle for Democracy: The life and Time of M.R.Seni Pramoj*. New York: Holmes and Meier, 1996.

- Randolph, R. Sean. *The United State and Thailand : Alliance Dynamics, 1950-1985*. Berkeley: Institution of East Asian Studies University of California, 1986.
- Ray, Jayanta Kumar. *Portraits of Thai Politics*. New Delhi: Orient Langman, 1972.
- Reynolds, E. Bruce. The Opening Wedge: The OSS in Thailand. In George C. Chalou(ed.), *The Secrets War: The Office of Strategic Services in World War II*. Washington D.C.: National Archives and Record Administration, 1992.
- Reus-Smit ,Christian. *American Power and World Order*. Cambridge: Polity Press, 2004.
- Reynolds , E. Bruce. *Thailand's secret war: the Free Thai OSS, and SOE during World War II*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
- Reynolds, E. Bruce. Thailand and The Southeast Asia League. paper presented at the International Conference on Thai Studies in Bangkok, 22-24 August 1984.
- Riggs, Fred W., *Thailand: The Modernization of A Bureaucratic Polity*. Honolulu: East-West Center, 1967.
- Rist, Gilbert. *The History of Development : From Western Origins to Global Faith*. London: Zed Books,1999.
- Rong Syamananda. *An Outline f Thai History*. Bangkok: Chulalongkorn University, 1963.
- Rositzke,Harry. *The CIA's Secret Operations Espionage , Counterespionage , and Covert Action*. London: Westview Press. 1988.
- Scott, Peter Dale. *The War Conspiracy: The Secret Road to the Second Indochina War*. New York: The Bobbs-Merrill, 1972.
- Sears, Laurie J., The Contingency of Autonomous History. In Laurie J. Sears(ed.), *Autonomous Histories Particular Truths*. Wisconsin: Center for Southeast Asian Studies University of Wisconsin, 1993.
- Selected Documents of The Bandung Conference Texts of Selected Speeches and Final Communique of The Asian-African Conference Bandung Indonesia, 18-24 April 1955*. New York: Institution of Pacific Relations, 1955.
- Seni and Kurit Pramoj, M.R., *The King of Siam Speaks*. Type written,1948 In Abbot Low Moffat, *Mongkut: The King of Siam*. Ithaca,New York: Cornell University Press, 1961.

- Seni Promoj, M.R., *King Mougkut as a Legislator. Journal of Siam Society* 38 In Abbot Low Moffat, *Mongkut: The King of Siam*. Ithaca, New York: Cornell University Press, 1961.
- Seni and Kukrit Promoj, M.R., *A King of Siam Speaks*. Bangkok: The Siam Society, 1987.
- Somsak Jeamteerasakul. *The Communist Movement in Thailand*. Doctoral Dissertation Monash University, 1993.
- Sorasak Ngamcachonkulkid. *The Seri Thai Movement: The First Alliance against Military Authoritarianism in Modern Thai Politics*. Doctoral Dissertation University of Wisconsin-Madison, 2005.
- Soravis Jayanama. Rethinking the Cold War and the American empire. *Asian Review* 16
- Special Study Mission to Southeast Asia and The Pacific report by Walter H. Judd, Minnesota; Margerite Stitt Churc, Illinois; E. Ross Adair, Indiana; Clement J. Zablocki, Wisconsin, 29 January 1954 for the used of the Committee on Foreign Affaire*. Washington D.C.: United States Government Printing Office, 1954.
- Stanton, Edwin F., *Brief Authority: Excursion of a Common Man in an Uncommon World*. New York: Harper & Brothers Publishers, 1956.
- Stowe, Judith A., *Siam Becomes Thailand: A Story of Intrigue*. London: Hurst & Company, 1991.
- Suchit Bunbongkarn. Political Institution and Processes. In Somsakdi Xuto (ed.), *Government and Politics of Thailand*. Singapore: Oxford University Press, 1987.
- Surachart Bamrungsuk. *United States Foreign Policy and Thailand Military Rule 1947-1977*. Bangkok: Duang Kamol, 1988.
- Tarling, Nicholas. Ah-Ah: Britain and the Bandung Conference of 1955. *Journal of Southeast Asian Studies* 23, 1
- Tarling, Nicholas. Britain and the coup 1947 in Siam. Paper Presented to International Association of Historians of Asia, Chulalongkorn University Bangkok, 20-24 May 1996.

- Tarling, Nicholas. *Britain, Southeast Asia and the Impact of Korean War*. Singapore: Singapore University Press, 2005.
- Tamada, Yoshifumi. *Political Implication of Phibun's Cultural Policy, 1938 – 1941*. Final report submitted to the National Research Council of Thailand, 1994.
- Terwiel, Barend Jan. *Field Marshal Plaek Phibun Songkhram*. St Lucia: University of Queensland Press, 1980.
- Thanet Aphornsuvan. The United States and the Coming of the Coup of 1947 in Siam. *Journal of the Siam Society* 75
- Thak Chaloemtiarana. ed., *Thai Politics 1932 – 1957*. Bangkok: The Social Science Association of Thailand, 1978.
- Thak Chaloemtiarana. *Thailand: The Politics of Despotism*. Bangkok: Thammasat University Press, 1979.
- Thamsook Numnonda. Phibunsongkhram's Thai Nation-Building Program during the Japanese Military Presence, 1941-1945. *Journal of Southeast Asian Studies* 9, 2
- Thedeus, Flood E., *The United States and the Military Coup in Thailand: A Background Study*. Washington D.C.: An Indochina Resource Center Publication, 1976.
- Theoharis, Athan. The Rhetoric of Politics: Foreign Policy, Internal Security and Domestic Politics in the Truman Era. In Barton J. Bernstein, *Politics and Policies of the Truman Administration*. Chicago: Quadrangle Books, 1972.
- Thongchai Winichakul. *Siam mapped: a history of the geo-body of a nation*. Chiang Mai: Silkworm books, 1995.
- Thongchai Winichakul. Writing At The Interstices: Southeast Asian Historians and Postnational Histories in Southeast Asia. In Abu Talib Alimad and Tan Liok Ee (eds.), *New Terrains in Southeast Asia History*. Singapore: Singapore University Press, 2003.
- Thongchai Winichakul. Siam's Colonial Conditions and the Birth of Thai History. paper presented to the Conference on "Unraveling the Myths of Southeast Asia Historiography" In honor of Professor Barend Jan Terwiel, 24-26 November 2006.

- The Pentagon Papers*. New York: The New York Times, 1971.
- Truman, Harry S., *Years of Trial and Hope, 1946-1952, Vol. 2*. New York: A Signet Book, 1965.
- Vanida Trongyoungoon Tuttle. *Thai-American Relations, 1950-1954*. Doctoral Dissertation Washington States University, 1982.
- Vella, Walter F., *The Impact of The West on Government in Thailand*. Berkeley: University of California Press, 1955.
- Wilson, Constance M., *State and Society in the reign of Mongkut, 1851-186 : Thailand on the Eve of Modernization*. Doctoral Dissertation Cornell University, 1970.
- Wilson, David A., *Political Tradition and Political Change in Thailand*. S.I.: The Rand Corporation, 1962.
- Wilson, David A., *Trip for AACT to Thailand*. Bangkok: USOM, 1968.
- Wilson, David A., *The United States and the Future of Thailand*. New York: Praeger Publishers, 1970.
- Wilson, David A., *Politics in Thailand*. Ithaca, New York: Cornell University Press, 1962.
- Wilson, David A., Fred Von der Mehden and Paul Trescott. *Thinking about ARD*. S.I.: USOM, 1970.
- Wise, David and Thomas B. Ross. *The Invisible Government*. New York: Vintage Books, 1974.
- Wiwat Mungkandi. *The Security Sydrome, 1941-1975*. In Wiwat Mungkandi and William Warren (eds.), *A Century and A Half of Thai-American Relation*. Bangkok: Chulalongkorn University, 1982.
- Wyatt, David K., *Thailand: A Short History*. Bangkok: Thai Watana Panich and Yale University Press, 1984.

สัมภาษณ์

จิรวุฑส์ ปันยารชุน, 20 มีนาคม 21 เมษายน 22 มิถุนายน 2551 และ 13 กันยายน 2552
นิตย์ พิบูลสงคราม, 28 กุมภาพันธ์ 2551